

ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವವಿರಚಿತ

ನಿಯಮಸಾರ

ಪ್ರಾಕೃತ ಗಾಥೆಗಳು, ಸಂಸ್ಕೃತಲಾಯೆ, ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯಾನುವಾದ
ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವವಿರಚಿತ 'ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿ' ಟೀಕೆಯೊಡನೆ

ಗುಜರಾತಿ ಅನುವಾದಕರು :

ಶ್ರೀ ಹಿಂಮತಲಾಲ ಜೇಠಾಲಾಲ ಶಾಹ, ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ.,

ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದಕರು :

ಶ್ರೀ ಎಂ. ಬಿ. ಪಾಟೀಲ, ಸೇಡಬಾಳ

'ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸದನ', ಶಹಾಪುರ - ಬೆಳಗಾವಿ.

ಪ್ರಕಾಶಕರು :

ಶ್ರೀ ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಮಂಡಲ ಟ್ರಸ್ಟ್,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಮೊದಲನೆಯ ಆವೃತ್ತಿ : ಒಂದು ಸಾವಿರ ಪ್ರತಿಗಳು, (೧೦೦೦) ೧೯೮೯
ಎರಡನೆಯ ಆವೃತ್ತಿ : ಒಂದು ಸಾವಿರ ಪ್ರತಿಗಳು, (೧೦೦೦) ೨೦೧೦
ಬೆಂಗಳೂರು ತಿಬರದ ಶುಭಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ.

ಬೆಲೆ : ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ೫೦/-
(ಮೂಲ ಬೆಲೆ : ೧೫೦ ರೂ.)

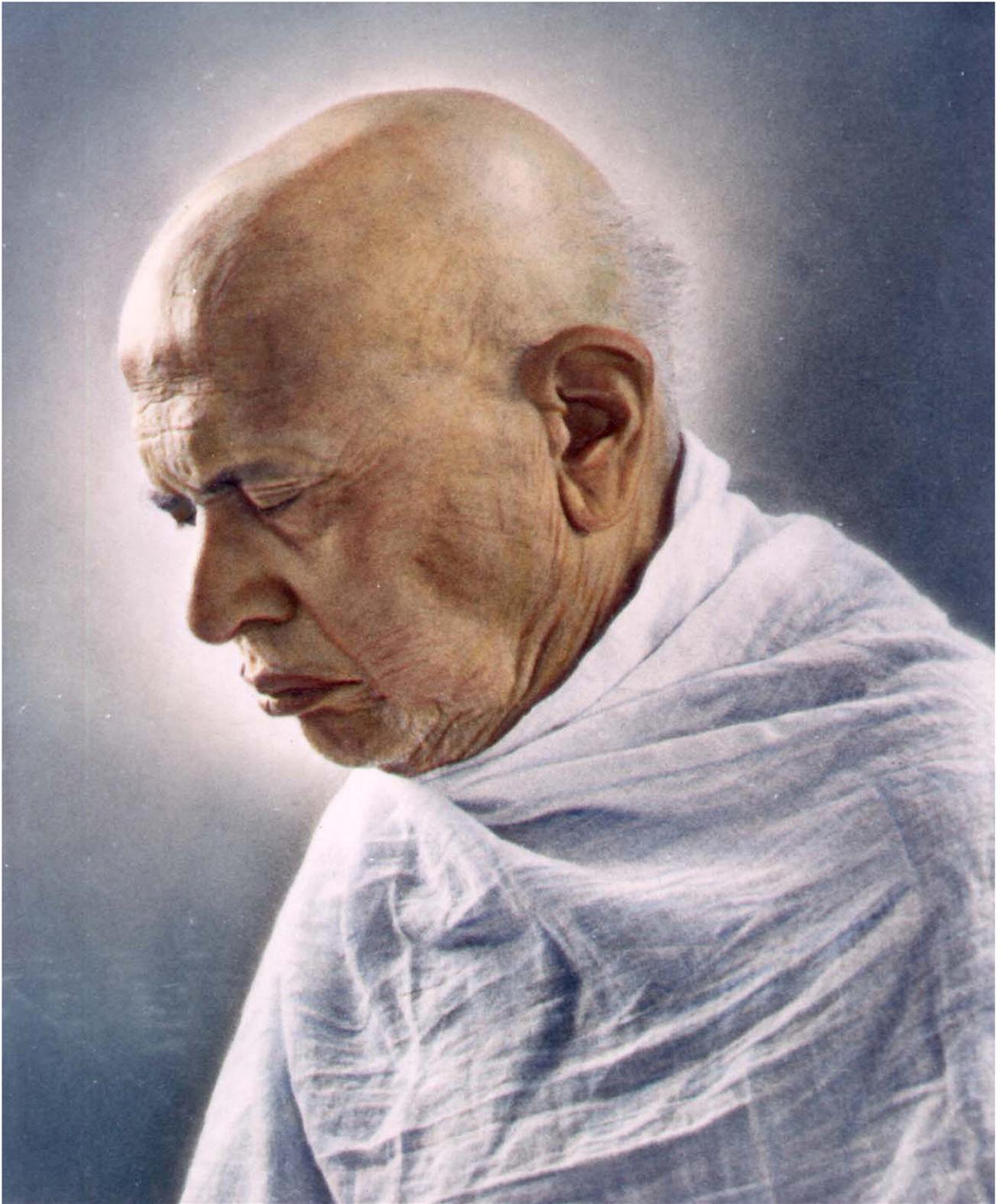
ದೊರಕುವ ಸ್ಥಳ :

೦ ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಮಂಡಲ ಟ್ರಸ್ಟ್,
೧೪೧, ರಂಗಸ್ವಾಮಿ ಗುಡಿ ಬೀದಿ,
ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೫೩.

೦ ಶ್ರೀ ಬಿ. ಜಿ. ಬಖೇಡಿ,
ಡಾ. ಎಸ್.ಪಿ.ಎಂ. ಪಥ,
ಬೆಳಗಾವಿ - ೧.
ಫೋನ್ : ೨೪೬೬೯೬೬.

ಮುದ್ರಕರು :

ಇಮೇಜ ಪ್ರಿಂಟರ್,
೨೩೯೩, ಕಚೇರಿ ಗಲ್ಲಿ, ಶಹಾಪುರ, ಬೆಳಗಾವಿ.
ಫೋನ್ : ೨೪೨೬೧೩೭

ಸಮರ್ಪಣೆ

ಯಾರು ಈ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಲೋಕದ ಆಚಾರ್ಯಪುರುಷರಾಗಿದ್ದರು,
ಯಾರ ಪರೋಕ್ಷಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ನಿಯಮಸಾರದ ಈ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವು
ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು, ಯಾರು ನಿಯಮಸಾರದಲ್ಲಿ ನಿಭೃತವಾದ ಅಮೂಲ್ಯ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ
ನಿಧಿಯನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸಿದರು, ಯಾರು ನಿಯಮಸಾರದ ಹಾರ್ದ
ರೂಪವಾದ ಪರಮ ಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಭಾವವನ್ನು ಅನು
ಭವಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು
ಎಲ್ಲರನ್ನು ಮೈಮರೆಸುತ್ತಿದ್ದರು ಆ
ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಪೂಜ್ಯ ಶ್ರೀ
ಸದ್ಗುರುದೇವರಿಗೆ
ಈ ಅನುವಾದ ಕೃತಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಗೌರವಗಳೊಂದಿಗೆ
ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

- ಅನುವಾದಕ

ಜಯತಿ ನಿಯಮಸಾರಸ್ವತ್ಥಲಂ ಚೋತ್ತಮಾನಾಂ
ಹೃದಯಸರಸಿಜಾತೇ ನಿರ್ವೃತೇ ಕಾರಣತ್ವಾತ್ |
ಪ್ರವಚನಕೃತಭಕ್ತ್ಯಾ ಸೂತ್ರಕೃದ್ಭೀಕೃತೋ ಯಃ
ಸ ಖಲು ನಿಖಿಲಭವ್ಯಶ್ರೇಣಿನಿರ್ವಾಣಮಾರ್ಗಃ ||

ನಿಯಮೇಣ ಯ ಜಂ ಕಜ್ಜಂ ತಂ ನಿಯಮಂ ಕಾಣದಂಸಣಚರಿತ್ತಂ |
ವಿವರೀಯಪರಿಹರತ್ಥಂ ಭನಂದಂ ಖಲು ಸಾರಮಿದಿ ವಯಣಂ ||
ಜೀವಾದಿಬಹಿತ್ತಚ್ಚಂ ಹೇಯಮುವಾದೇಯಮಪ್ಪಣೋ ಅಪ್ಪಾ |
ಕಮ್ಮೋಪಾಧಿಮುಬ್ಭವಗುಣಪಜ್ಜಾಫಹಿಂ ವದಿರಿತ್ತೋ ||
ಣಾಣಾಜೀವಾ ಣಾಣಾಕಮ್ಮಂ ಣಾಣಾವಿಹಂ ಹವೇ ಲದ್ಧೀ
ತಮ್ಮಾ ವಯಣವಿವಾದಂ ಸಗಪರಸಮಫಹಿಂ ವಜ್ಜಿಜ್ಜೋ ||
ನಿಯಭಾವಣಾಣಿಮಿತ್ತಂ ಮಯೇ ಕದಂ ನಿಯಮಸಾರಣಾಮಸುದಂ |
ಣಚ್ಚಾ ಜಿಣೋವದೇಸಂ ಪುವ್ವಾವರದೋಸಣಿಮುಕ್ಕಂ ||

ಪರಮಜಿನೇಂದ್ರವಾಣಿಯೆ ಸರಸ್ವತಿ ಬೇರದು ಪೆಣ್ಣರೂಪಮಂ
ದರಿಯಿಸಿ ನಿಂದುದಲ್ತದುವೆ ಭಾವಿಸಿಯೋದುವ ಕೇಳ್ವಪೂಜಿಪಾ |
ದರಿಸುವ ಭವ್ಯಕೋಟಿಗೆ ನಿರಂತರಸೌಖ್ಯಮನೀವುದಾನದ
ಕೇರೆದಪೆನಾ ಸರಸ್ವತಿಯೆ ಮಾಳ್ಕೆಮಗಿಲ್ಲಿಯೆ ವಾಗ್ವಿಳಾಸಮಂ ||

-ಮಹಾಕವಿಪಂಪ

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅರ್ಥಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ

ವ್ಯವಹಾರನಯವು ಸ್ಪಷ್ಟವ್ಯವನ್ನು-ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಭಾವಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕಾರಣ-ಕಾರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಯಾವುದಾದರೊಂದನ್ನು ಇನ್ನಾವುದಾದರೊಂದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇಂಥದರ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೇ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವಿದೆ; ಆದುದರಿಂದ ಅದರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯನಯವು ಅವುಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಯಥಾ ಪ್ರಕಾರ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಯಾವುದಾದರೊಂದನ್ನು ಇನ್ನಾವುದಾದರೊಂದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಇಂಥದರ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೇ ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತದೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅದರ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ಪ್ರಶ್ನೆ:- ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಜಿನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ನಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿರುವುದರ ಕಾರಣವೇನು ?

ಉತ್ತರ :- ಜಿನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆಯಂತೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದ್ದು ಅದನ್ನಂತೂ 'ಸತ್ಯಾರ್ಥವು ಹೀಗೆಯೇ ಇದೆ'ಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇನ್ನು ಕೆಲವೆಡೆ ವ್ಯವಹಾರ ನಯದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದ್ದು ಅದನ್ನು 'ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ನಿಮಿತ್ತದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ'ಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದರ ಹೆಸರೇ ಎರಡೂ ನಯಗಳ ಗ್ರಹಣವಿದೆ. ಆದರೆ ಎರಡೂ ನಯಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಸಮಾನ ಸತ್ಯಾರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು 'ಈ ಅನುಸಾರವೂ ಇದೆ ಮತ್ತು ಈ ಅನುಸಾರವೂ ಇದೆ'ಯೆಂದು ಭ್ರಾಂತಿರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದರಿಂದಂತೂ ಎರಡೂ ನಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲು ಹೇಳಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಒಂದು ವೇಳೆ ವ್ಯವಹಾರನಯವು ಅಸತ್ಯಾರ್ಥವಿದ್ದರೆ ಜಿನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅದರ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ ? ಒಂದು ನಿಶ್ಚಯನಯದ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತಲ್ಲ ?

ಉತ್ತರ :- ಸಮಯಸಾರದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ತರ್ಕವನ್ನೇ ಉಪಸ್ಥಿತ ಮಾಡಿ, ಅದರ ಸಮಾಧಾನ ಹೀಗೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ-ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅನಾರ್ಯನಿಗೆ ಎಂದರೆ ಮ್ಲೇಚ್ಛನಿಗೆ ಮ್ಲೇಚ್ಛ ಭಾಷೆಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿಸಲು ಯಾರೂ ಸಮರ್ಥರಿಲ್ಲ ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವ್ಯವಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ಪರಮಾರ್ಥದ ಉಪದೇಶವು ಅಶಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ವ್ಯವಹಾರದ ಉಪದೇಶವಿದೆ.

ಅಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರೆದು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ - ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರದ ಮುಖಾಂತರ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ವ್ಯವಹಾರನಯವು ಅದು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ.

- ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಪ್ರಕಾಶಕ

ಪ್ರಕಾಶಕೀಯ

ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಈ ದ್ವಿಸಹಸ್ರಾಬ್ದಿ ಸಮಾರಂಭ ವರ್ಷದ ಮಂಗಲಕರವಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಆಚಾರ್ಯ ಭಗವಂತರ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಯಾದ ಈ 'ನಿಯಮಸಾರ' ಪರಮಾಗಮವನ್ನು ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರ 'ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿ'ಯೆಂಬ ಟೀಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೊರತರಲು ನಮಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಕಳೆದ ವರುಷವೇ ನಾವು ಇದೇ ಆಚಾರ್ಯ ಭಗವಂತರ 'ಪ್ರವಚನಸಾರ'ವೆಂಬ ಉದ್ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹೊರತಂದಿದ್ದು ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥವು ಅನುವಾದವಾಗಿ ಹೊರಬರಬಹುದೆಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಬಿ. ಪಾಟೀಲರ ಸತತ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಹೊರತರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ನಿಯಮಸಾರದ ಆಗಮನದಿಂದ ಆಚಾರ್ಯ ಭಗವಂತರ ರತ್ನಚತುಷ್ಟಯಗಳು ಹೊರಬಂದಂತಾಯಿತು. ಪಂಚಪರಮಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ 'ಅಷ್ಟಪಾಹುಡ'ವೊಂದು ಮಾತ್ರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರುವುದು ಬಾಕಿ ಉಳಿದಂತಾಯಿತು.

ಆಚಾರ್ಯ ಭಗವಂತರು 'ನಿಯಮಭಾವಣಾಣಿಮಿತ್ರ'ವಾಗಿ ರಚಿಸಿದ ಈ ಪವಿತ್ರ ಪರಮಾಗಮದ ಅನುವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಎಂದಿನಂತೆ ಸೇಡಬಾಳದ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಬಿ. ಪಾಟೀಲರೇ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಮೂಲ ಪ್ರಾಕೃತ ಗಾಥೆಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಇಳಿಸಿರುವುದು ಪಾಠಕರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಅವರಿಗೆ ಅನೇಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಅನುವಾದವನ್ನು ಆದ್ಯಂತವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಗ್ರಂಥವು ನಿರ್ದೋಷವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀ ಬಿ. ಯಶಪಾಲ ಜೈನ, ಎಂ.ಎ., ಅವರಿಗೂ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಅನೇಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಉಭಯತರ ಸಹಕಾರವನ್ನು ಸದಾ ಬಯಸುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ನಿಯಮಸಾರ ಪರಮಾಗಮದ ಮುದ್ರಣ ಖರ್ಚಿಗೆಂದು ಸ್ವಯಂ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಸೇಡಬಾಳದ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಬಿ. ಪಾಟೀಲರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಸೌ|| ಕುಸುಮ ಎಂ. ಪಾಟೀಲರು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಫ್ಯಾಕ್ಟಲ್ ಕಾರ್ಪೊರೇಶನ್ನಿನ ಮಾಲೀಕರಾದ ಶ್ರೀ ಸಿ. ಬಿ. ಭಂಡಾರಿಯವರು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶ್ರೀ ಡಿ. ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥರು ಎರಡು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಉದಾರಹೃದಯದಿಂದ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಚಿಲ್ಲರೆಯಾಗಿಯೂ ಕೆಲವರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಅನೇಕ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವರೆಲ್ಲರ ಜ್ಞಾನಾವರಣೀಯ ಕರ್ಮವು ಕ್ಷೀಣಿಸಿ, ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆರೂಢರಾಗಲೆಂದು ಹಾರ್ದಿಕವಾಗಿ ಬಯಸುತ್ತೇವೆ.

ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸರ್ವಜ್ಞ ಭಗವಂತರ ದಿವ್ಯಧ್ವನಿಯ ಸಾರವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯ ಭಗವಂತರು ತಮ್ಮ ಅನುಭೂತಿಯ ಅಮೃತಕಲಶದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಈ ಪರಮಾಗಮವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವಸ್ತಮುಖಿತೆಯಿಂದ ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸವಿನಯದಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅಲ್ಪಾವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮುದ್ದುಮುದ್ದಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀ ಕೀರ್ತಿ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್ ಒಡೆಯರಿಗೂ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿನ ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಚಾರಿಗಳಿಗೂ ನೆನಪಿನ ಕಾಣಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು.
ದಿ. ೧೮-೪-೧೯೮೯

ಶ್ರೀ ಸಿ. ಬಿ. ಭಂಡಾರಿ
ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಸಾಧ್ವಾಯ ಮಂಡಲ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಎರಡನೆಯ ಆವೃತ್ತಿಯ ಪ್ರಕಾಶಕೀಯ

ಪಂಚಮಕಾಲದ ಪ್ರಥಮ ಮಂಗಲಸ್ವರೂಪರಾದ ಭ.ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವ ವಿರಚಿತ ನಿಯಮಸಾರ ಪರಮಾಗಮವು ದೃಷ್ಟಿ ಜ್ಞಾನಗಳ ಪರಿಪಕ್ವತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಮಹಾಚೇತನಾತ್ಮರುಗಳಿಗೆ ಪವಿತ್ರ ಭಾವದ ಪ್ರಗಟೆಗೆ ಅದ್ವಿತೀಯ ನಿಮಿತ್ತವಾಗುವ ಅದ್ಭುತ ಕೃತಿರತ್ನವಿದೆ. ಭ.ಕುಂದಕುಂದದೇವರಂಥ ಪರಿಪಕ್ವ ಚೇತನಾತ್ಮನು 'ಣಿಯಭಾವಣಾಣಿಮಿತ್ರ'ವಾಗಿ ರಚಿಸಿದ ಈ ಗ್ರಂಥವು-ಮುನಿರಾಜ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರ 'ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿ'ಯೆಂಬ ಟೀಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಬಿ. ಪಾಟೀಲರಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನವಾದಿತಗೊಂಡ ಈ ಕೃತಿರತ್ನವು ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಅದು ನಮಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಆದರೆ ಸಮಸ್ತ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನಿ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಮಹಾನ್ ಸಂತಸದ ಹಾಗೂ ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಷಯವಿದೆ.

ಪಂಚಮಕಾಲದ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಧರ್ಮವು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದೆಂಬ ಭವಿಷ್ಯವಾಣಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಭ. ಕುಂದಕುಂದದೇವರ ಪಂಚ ಪರಮಾಗಮಗಳನ್ನು ಕಂಪ್ಯೂಟರಿಕರಣಗೊಳಿಸಿ ಸಾವಿರಾರು ವರುಷಗಳವರೆಗೆ ಸುರಕ್ಷಿತಗೊಳಿಸುವ ಸದುದ್ದೇಶವನ್ನು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಈ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಾಶನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ವಜ್ರಸಂಭದಂತೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಬಿ. ಪಾಟೀಲರು ನಮ್ಮನ್ನಗಲಿ ಹೋದುದು ನಮ್ಮ ಮಹದಾಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ನಿರಾಶಗೊಳಿಸಿತು ಆದರೆ ಜಿನವಾಣಿಮಾತೆಯ ಪ್ರಕಾಶನ ಮತ್ತು ಸುರಕ್ಷತೆಯು ಸ್ವಯಂ ಸ್ವತಂತ್ರವಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ನಿಮಿತ್ತವಾಗುವ ಭಾಗ್ಯವು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಗೇ ಇತ್ತೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾರ್ಯವು ಯಥಾಪ್ರಕಾರ ಸಾಗುತ್ತಿದೆ.

'ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ, ಸಂಸ್ಥೆಯು ಚಿರಕಾಲ ಉಳಿಯಬೇಕೆ'ಂಬ ಶ್ರೀ ಪಾಟೀಲರ ಮನೋಕಾಮನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಲ್ಲಿ ಅವರ ಸುಪುತ್ರಿ ಧವಲಶ್ರೀಯು ಕರಡುದೋಷ ತಿದ್ದುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಯಂ ತಮ್ಮದಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಾಶನವಾಗುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತ್ರಿಲೋಕಪೂಜ್ಯ ವಾಣಿಯ ನಿರ್ದೋಷತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿರುವ ಧವಲಶ್ರೀಯವರು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ನಿರ್ದೋಷ ಸ್ವಭಾವದ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯಲೆಂದು ಹಾರ್ದಿಕವಾಗಿ ಬಯಸುತ್ತೇವೆ.

ಇನ್ನು ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಸರಳ ಹೃದಯದ ಕನ್ನಡಿಗರು ಆಚಾರ್ಯ ಪ್ರಭುಗಳ ಆಂತರ್ಯದ ನಿರ್ಮಲ ಭಾವದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಈ ಕೃತಿಯ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಭಾವದ ನಿರ್ಮಲತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ಉಳಿಯುವುದೆಂಬ ವಾಣಿಯನ್ನು ಸತ್ಯಗೊಳಿಸಲೆಂದು ಪಾಠಕರ ಕುರಿತು ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನಿಡುತ್ತೇವೆ.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಈ ಪವಿತ್ರ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕೂಡ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಬೆಳಗಾವಿಯ ಇಮೇಜ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್ ಮಾಲಿಕರಾದ ಸಾಧುರ್ಮಿ ಸಹೋದರ ಶ್ರೀ ಅಜಿತ ಪಾಟೀಲರು ತಮ್ಮ ನಿಜ ಸ್ವಭಾವದ ಪರಿಚಯ ಪಡೆದು ಅನಾದಿ ಕರ್ಮದಿಂದ ಅಜಿತ ಎಂದರೆ ಜಯಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಲೆಂದು ಕೋರುತ್ತೇವೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು.
ಫಾಲ್ಗುಣ ಅಷ್ಟಮಿ ೨೦೧೦.

ಶ್ರೀ ಸಿ. ಬಿ. ಭಂಡಾರಿ
ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಸಾಧ್ವಾಯ ಮಂಡಲ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಉಪೋದಾತ

ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು ರಚಿಸಿರುವ ಈ 'ನಿಯಮಸಾರ' ವಂಬ ಹೆಸರಿನ ಶಾಸ್ತ್ರವು 'ದ್ವಿತೀಯ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧ' ದ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.

'ದ್ವಿತೀಯ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧ'ದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲು ನಾವು ಪಟ್ಟಾವಲಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿ ಅವಲೋಕಿಸೋಣ.

ಇಂದಿಗೆ ಸುಮಾರು ೨೫೦೪ ವರ್ಷಗಳ ಮೊದಲು ಈ ಭರತಕ್ಷೇತ್ರದ ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜಗತ್ಪೂಜ್ಯರೂ, ಪರಮಭಟ್ಟಾರ್ಕರೂ ಆದ ಭಗವಾನ ಮಹಾವೀರ ಪ್ರಭುಗಳು ತಮ್ಮ ಸಾತಿಶಯದಿವ್ಯಧ್ವನಿಯ ಮುಖಾಂತರ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಬೀರುತ್ತ, ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಅವರುಗಳ ಮಹಾನಿರ್ವಾಣದನಂತರ ಐವರು ಶ್ರುತಕೇವಲಿಗಳಾದರು, ಅವರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ಶ್ರುತಕೇವಲಿಗಳು ಶ್ರೀಭದ್ರಬಾಹುಸ್ವಾಮಿಗಳಿದ್ದರು. ಅವರುಗಳವರೆಗಂತೂ ದ್ವಂದ್ವಶಾಂಗ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪ್ರರೂಪಣೆಯಿಂದ ವ್ಯವಹಾರ ನಿಶ್ಚಯಾತ್ಮಕವಾದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಪ್ರವರ್ತನೆಯು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿತ್ತು. ಅವರುಗಳ ನಂತರ ಕಾಲದೋಷದಿಂದ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಂಗಗಳ ಜ್ಞಾನದ ವ್ಯುಚ್ಚಿಯಾಗುತ್ತ ಹೋಯಿತು. ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನ-ಸಾಗರದ ಬಹಳಷ್ಟು ಭಾಗವು ವಿಚ್ಛೇದನವಾಗಿದನಂತರ ಎರಡನೆಯ ಶ್ರೀ ಭದ್ರಬಾಹುಸ್ವಾಮಿಗಳ ಆಚಾರ್ಯಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಧರಸೇನ ಆಚಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಗುಣಧರ ಆಚಾರ್ಯರೆಂಬ ಮಹಾಸಮರ್ಥಶಾಲಿಗಳಾದಂಥ ಈವರು ಮುನಿಗಳಾದರು. ಅವರುಗಳಿಂದ ಲಭ್ಯವಾದ ಜ್ಞಾನದ ಮುಖಾಂತರ ಅವರುಗಳ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವಂಥ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವಿರಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಮಹಾವೀರ ಪ್ರಭುಗಳ ಉಪದೇಶದ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಹರಿಗೆಡದಂತೆ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಬಂದರು.

ಶ್ರೀ ಧರಸೇನಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅಗ್ರಾಯಣೀ ಪೂರ್ವದ ಐದನೆಯ ವಸ್ತು ಅಧಿಕಾರದ ಮಹಾಕರ್ಮಪ್ರಕೃತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾಲ್ಕನೆಯಪ್ರಾಚ್ಯತದ ಜ್ಞಾನವಿತ್ತು. ಆ ಜ್ಞಾನಾಮೃತದೊಳಗಿಂದ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಅವರ ನಂತರದ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಷಟ್ಪಂಡಾಗಮ, ಧವಲ, ಮಹಾಧವಲ, ಜಯಧವಲ, ಗೊಮ್ಮಟಸಾರ, ಲಬ್ಧಿಸಾರ, ಕ್ಷಪಣಾಸಾರ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ರಚನೆಯಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮೊದಲನೆಯ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಜೀವ ಮತ್ತು ಕರ್ಮದ ಸಂಯೋಗದಿಂದಾದ ಆತ್ಮನ ಸಂಸಾರಪರ್ಯಾಯದ ಗುಣಸ್ಥಾನ, ಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ-ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕನಯವನ್ನು ಮುಖ್ಯಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕಥನವಿದೆ. ಈ ನಯವನ್ನು ಅಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀ ಗುಣಧರ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಪ್ರವಾದಪೂರ್ವದ ಹತ್ತನೆಯ ವಸ್ತುವಿನ ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರಾಚ್ಯತದ ಜ್ಞಾನವಿತ್ತು. ಆ ಜ್ಞಾನದೊಳಗಿಂದ ಅವರ ನಂತರದ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಅನುಕ್ರಮದಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ರಚನೆ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸರ್ವಜ್ಞಭಗವಂತರಾದ ಶ್ರೀ ಮಹಾವೀರ ಪ್ರಭುಗಳಿಂದ ಪ್ರವಾಹರೂಪವಾಗಿ ಬಂದ ಜ್ಞಾನವು ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಭಗವಾನ ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಅವರು ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಸಂಗ್ರಹ, ಪ್ರವಚನಸಾರ, ಸಮಯಸಾರ, ನಿಯಮಸಾರ, ಅಷ್ಟಪಾಹುಡ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ರಚನೆ ಮಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ದ್ವಿತೀಯ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮುಖ್ಯಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ ಕಥನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನ ಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು ವಿಕ್ರಮ ಸಂವತ್ಸರ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಸ್ಥಾನವು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಿದೆ.

ಮಂಗಲಂ ಭಗವಾನ ವೀರೋ ಮಂಗಲಂ ಗೌತಮೋ ಗಣಿ |

ಮಂಗಲಂ ಕುಂದಕುಂದಾರ್ಯೋ ಜೈನಧರ್ಮೋಽಸ್ತು ಮಂಗಲಮ್ ||

ಈ ಪವಿತ್ರ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಎಲ್ಲ ದಿಗಂಬರ ಜೈನರು ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವ್ಯಯನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಂಗಲಾಚರಣೆಯರೂಪದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞಭಗವಂತರಾದ ಶ್ರೀ ಮಹಾವೀರ ಪ್ರಭುಗಳ ಮತ್ತು ಗಣಧರ ಭಗವಂತರಾದ ಶ್ರೀ ಗೌತಮಸ್ವಾಮಿಗಳ ಅನಂತರವೇ ಭಗವಾನ ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಸ್ಥಾನವು ಬರುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಸಾಧು ಸಮೂಹವು ತಮ್ಮನ್ನು ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಪರಂಪರೆಯವರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಗೌರವದ ಅನುಭವಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಭ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಗಣಧರದೇವರ ವಚನಗಳಷ್ಟೇ ಪ್ರಮಾಣಭೂತವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ನಂತರ ಆಗಿಹೋದ ಗ್ರಂಥಕಾರರಾದ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ತಮ್ಮ ಯಾವುದೇ ಕಥನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ, ಅದರಿಂದ ಈ ಕಥನವು ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ನಂತರ ರಚಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಅದೆಷ್ಟೋ ಅವತರಣಿಕೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ನಿಜವಾಗಿ ಭ.ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು ತಮ್ಮ ಪರಮಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಂಕರದೇವರುಗಳಿಂದ ಪ್ರರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಆಶಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ೯೯೦ ರಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಶ್ರೀ ದೇವಸೇನಾಚಾರ್ಯವರ್ಯರು ತಮ್ಮ 'ದರ್ಶನಸಾರ'ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ 'ವಿದೇಹಕ್ಷೇತ್ರದ ವರ್ತಮಾನ ತೀರ್ಥಂಕರರಾದ ಶ್ರೀ ಸೀಮಂಧರಪ್ರಭುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದ ಮುಖಾಂತರ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮನಂದಿನಾಥರು (ಶ್ರೀಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು) ಉಪದೇಶ ಕೊಡದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಮುನಿಜನರು ನಿಜವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು?' - ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. * ಇನ್ನೊಂದು ಉಲ್ಲೇಖದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರಿಗೆ ಕಲಿಕಾಲ ಸರ್ವಜ್ಞರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. "ಪದ್ಮನಂದಿ, ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯ, ವಕ್ರಗ್ರೀವಾಚಾರ್ಯ, ಏಲಾಚಾರ್ಯ, ಗೃಧ್ರಪಿಚ್ಚಾಚಾರ್ಯರೆಂದು ಐದು ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ವಿರಾಚಿಸುತ್ತ ನೆಲಬಿಟ್ಟು ನಾಲ್ಕು ಅಂಗುಲ ಮೇಲೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಗಮನಮಾಡುವ ಋದ್ಧಿಯಿರುವಂಥವರು ಪೂರ್ವವಿದೇಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸೀಮಂಧರ ಭಗವಂತರ ದರ್ಶನಮಾಡಿ, ಅವರಿಂದ ದೊರೆತ ಶ್ರುತಜ್ಞಾನದ ಮುಖಾಂತರ ಈ ಭರತಕ್ಷೇತ್ರದ ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳನ್ನು ಪ್ರಬೋಧಿಸಿರುವಂಥವರು, ಶ್ರೀ ಜಿನಚಂದ್ರಸೂರಿ ಭಟ್ಟಾರಕರ ಪಟ್ಟದ ಆಭರಣರೂಪರೂ ಆದ ಕಲಿಕಾಲಸರ್ವಜ್ಞರ (ಭ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ) ಮುಖಾಂತರ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಷಟ್ಪ್ರಾಭೃತಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ.....ಸೂರಿಶ್ವರ ಶ್ರೀ

* ಮೂಲ ಶ್ಲೋಕದ ಸಲುವಾಗಿ ಭ. ಕುಂದಕುಂದದೇವರ ಸಂಬಂಧದ ಉಲ್ಲೇಖ ನೋಡಿರಿ.

ಶ್ರುತಸಾಗರರ ಮುಖಾಂತರ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಭೃತದ ಟೀಕೆಯು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು''-ಎಂದು ಶ್ರೀ ಶ್ರುತಸಾಗರಸೂರಿಗಳು ಬರೆದ ಷಟ್ಪ್ರಾಭೃತದ ಟೀಕೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುವಂಥ ಅದೆಷ್ಟೋ *ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜೈನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಅದೆಷ್ಟೋ* ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳೂ ಇವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸನಾತನ ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾಲಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಭ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಸ್ಥಾನವು ಅದ್ವಿತೀಯವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ.

ಭ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಈಗ ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಾತ್ರ ಉಪಲಬ್ಧವಿವೆ. ತ್ರಿಲೋಕನಾಥರಾದ ಸರ್ವಜ್ಞದೇವರ ಮುಖಿಕಮಲದಿಂದ ಪ್ರವಹಿಸುವ ಶ್ರುತಾಮೃತದ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಯಾವ ಅಮೃತಕುಂಭಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಅವು ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಅನೇಕ ಆತ್ಮಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಅರ್ಪಣಮಾಡುತ್ತಲಿವೆ. ಅವರ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ, ಪ್ರವಚನಸಾರ, ಸಮಯಸಾರ ಮತ್ತು ನಿಯಮಸಾರವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವಾದ ಪರಮಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಾರವು ಬಂದುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಭ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ನಂತರ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳ ಬೀಜವು ಈ ಪರಮಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಮಾನವಿದೆಯೆಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದಲ್ಲಿ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಒಂಭತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಪ್ರವಚನಸಾರದಲ್ಲಿ ಅದರ ಹೆಸರಿನ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಜಿನ-ಪ್ರವಚನದ ಸಾರವು ಸಂಗ್ರಹಿತವಿದೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಜ್ಞಾನತತ್ತ್ವ, ಜ್ಞೇಯತತ್ತ್ವ ಹಾಗೂ ಚರಣಾನುಯೋಗವೆಂಬ ಮೂರು ಅಧಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಸಮಯಸಾರವು ಈ ಭರತಕ್ಷೇತ್ರದ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಪರಮಾಗಮವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧನಯದಿಂದ ನವತತ್ತ್ವಗಳ ನಿರೂಪಣೆಮಾಡಿ ಜೀವದ ಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಎಲ್ಲ ನಿಟ್ಟಿನಿಂದ-ಆಗಮ, ಯುಕ್ತಿ, ಅನುಭವ ಹಾಗೂ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ-ತುಂಬ ವಿಸ್ತಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ನಿಯಮಸಾರದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಸತ್ಯಾರ್ಥನಿರೂಪಣೆಯಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸಮಯಸಾರದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧನಯದಿಂದ ನವತತ್ತ್ವಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನಿಯಮಸಾರದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶುದ್ಧನಯದಿಂದ ಜೀವ, ಅಜೀವ, ಶುದ್ಧಭಾವ, ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ, ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಆಲೋಚನ, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ, ಸಮಾಧಿ, ಭಕ್ತಿ, ಆವಶ್ಯಕ, ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಶ್ರೀ ನಿಯಮಸಾರವು ಭರತಕ್ಷೇತ್ರದ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪ್ರಾಭೃತತ್ರಯದ ತುಲನೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಅಲ್ಪವಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಶೀತಲಪ್ರಸಾದರು ವಿ. ಸಂ. ೧೯೭೨ ರಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿ ನಿಯಮಸಾರದ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. "ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ, ಪ್ರವಚನಸಾರ ಮತ್ತು ಸಮಯಸಾರವೆಂಬ ಈ ಮೂರು ರತ್ನಗಳೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿವೆ. ಅವುಗಳಂಥ ಅದೇಕೆ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಿಶೇಷವಾದ ಯಾವ ನಿಯಮಸಾರ ರತ್ನವಿದೆ ಅದರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯು ಎಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಿದೆಯೆಂದರೆ ಕೆಲ-ಕೆಲವರಂತೂ ಅದರ ಹೆಸರನ್ನು ಕೂಡ ಕೇಳಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ."

ಈ ನಿಯಮಸಾರ ಪರಮಾಗಮವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ನಿರೂಪಣೆ ನಿರೂಪಣೆಯ ಅನುಪಮ ಗ್ರಂಥವಿದೆ. 'ನಿಯಮ' ಎಂದರೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದುದು, ಎಂದರೆ ರತ್ನತ್ರಯವು. 'ನಿಯಮಸಾರ'

* ಶಿಲಾಲೇಖಗಳಿಗಾಗಿ ಭ. ಕುಂದಕುಂದದೇವರ ಸಂಬಂಧದ ಉಲ್ಲೇಖ ನೋಡಿರಿ.

ಎಂದರೆ ನಿಯಮದಸಾರವು ಎಂದರೆ ಶುದ್ಧರತ್ನಯವು. ಆ ಶುದ್ಧರತ್ನಯದಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ವದ ಆಶ್ರಯದಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ನಿಗೋದದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಿದ್ಧಿಯವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ-ಅಶುಭ, ಶುಭ ಅಥವಾ ಶುದ್ಧ ವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ-ವಿದ್ಯಮಾನ ಆ ನಿತ್ಯನಿರಂಜನ ಟಂಕೋತ್ತೀರ್ಣ ಶಾಶ್ವತ ಏಕರೂಪ ಶುದ್ಧವ್ಯಸಾಮಾನ್ಯವು ಅದು ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವವಿದೆ. ಅದನ್ನೇ ಶುದ್ಧ ಅಂತಃತತ್ವ, ಕಾರಣ ಪರಮಾತ್ಮ ಪರಮ ಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಭಾವ ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಉಪಲಬ್ಧಿಯನ್ನು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಅನಂತಾನಂತದುಃಖಗಳ ಅನುಭವಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಜೀವಗಳು ಒಂದು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರಕೂಡ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಅದರ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು (ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗಿ ಮುನಿಯ ವ್ಯವಹಾರ ರತ್ನಯಕೂಡ) ಸರ್ವಥಾವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಉಪಲಬ್ಧಿ ಅಥವಾ ಆಶ್ರಯ* ಮಾಡಿಸುವುದೇ ಈ ಪರಮಾಗಮದ ಏಕಮಾತ್ರ ಉದ್ದೇಶವಿದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರಾದ ಆಚಾರ್ಯಭಗವಂತರು ಮತ್ತು ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿವರರು ಈ ಪರಮಾಗಮದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪುಟದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅನುಭವಸಿದ್ಧ-ಪರಮ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅದರ ಸಾರವು ಹೀಗಿದೆ-ಎಲೈ ಜಗತ್ತಿನ ಜೀವಗಳೇ! ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಆಶ್ರಯಮಾಡುವುದು ನಿಮ್ಮ ಸುಖದ ಏಕಮಾತ್ರ ಉಪಾಯವಿದೆ. ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಿದ್ಧಿಯವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಭೂಮಿಕೆಗಳು ಅದರಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶವಾಗಿಹೋಗುತ್ತವೆ; ಯಥಾರ್ಥ ಭಾವಭಾಸನೆಯೊಡನೆ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಜಘನ್ಯ ಆಶ್ರಯವು ಅದು ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನವಿದೆ; ಆ ಆಶ್ರಯವು ಮಧ್ಯಮಕೋಟಿಯ ಉಗ್ರತೆಯನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಜೀವನಿಗೆ ದೇಶಚಾರಿತ್ರ, ಸಕಲಚಾರಿತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಅವಸ್ಥೆಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣ ಆಶ್ರಯವಾದ ಮೇಲೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಸಿದ್ಧಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜೀವನು ಸರ್ವಥಾ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಆಶ್ರಯವೇ ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನವಿದೆ, ಅದೇ ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನವಿದೆ, ಅದೇ ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ; ಅದೇ ಸತ್ಯಾರ್ಥಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ, ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಆಲೋಚನ, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ, ಸಾಮಾಯಿಕ, ಭಕ್ತಿ, ಆವಶ್ಯಕ, ಸಮಿತಿ, ಗುಪ್ತಿ, ಸಂಯಮ, ತಪ, ಸಂವರ, ನಿರ್ಜರೆ, ಧರ್ಮ-ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನ ಮೊದಲಾದುವೆಲ್ಲವಿವೆ. ಆ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ಅನ್ಯವಿರುವಂಥ ಭಾವಗಳನ್ನು ವ್ಯವಹಾರಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ, ವ್ಯವಹಾರಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮೊದಲಾದ ಶುಭವಿಕಲ್ಪರೂಪ ಭಾವಗಳನ್ನು ತತ್ವದ ಮಧ್ಯಮಕೋಟಿಯ ಅಪರಿಪಕ್ವ ಆಶ್ರಯದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ಅಪರಿಪಕ್ವತೆಯಕಾರಣ ಜತೆ-ಜತೆಯಲ್ಲಿಯಾವ ಅಶುದ್ಧರೂಪ ಅಂಶವು ವಿದ್ಯಮಾನವಿರುತ್ತದೆ ಆ ಅಶುದ್ಧರೂಪ ಅಂಶವೇ ವ್ಯವಹಾರಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಶುಭ ವಿಕಲ್ಪಾತ್ಮಕಭಾವಗಳರೂಪದಿಂದ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಆ ಅಶುದ್ಧ ಅಂಶವು ನಿಜವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ ಹೇಗಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ? ಅದಂತೂ ನಿಜವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಭಾವವೇ ಇದೆ, ಬಂಧಭಾವವೇ ಇದೆಯೆಂದು ನೀವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗಿಮುನಿಗೆ ಯಾವ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ, ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮೊದಲಾದ ಶುಭಭಾವಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಆ ಭಾವಗಳನ್ನಂತೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀವವು ಅನಂತವಾರಿ ಮಾಡಿಯಾಗಿದೆ, ಆದರೆ ಆ ಭಾವಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಪರಿಭ್ರಮಣದ ಕಾರಣವೇ ಆಗಿವೆ ಏಕೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಆಶ್ರಯವಿಲ್ಲದೆ ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವ ಪರಿಣಮನವು ಅಂಶತಃ ಕೂಡ ಆಗದಿರುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಅಂಶಮಾತ್ರವೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸರ್ವಜಿನೇಂದ್ರರ ದಿವ್ಯಧ್ವನಿಯ ಸಂಕ್ಷೇಪವು ಮತ್ತು ನಮ್ಮ

* 'ನಾನು ಧ್ರುವಶುದ್ಧವ್ಯಸಾಮಾನ್ಯನಿದ್ದೇನೆ' ಎಂಬಸ್ವಾನುಭವಶುದ್ಧಾಪರಿಣತಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಪರಿಪೂರ್ಣಲೀನತೆಯವರೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪರಿಣತಿಯನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಆಶ್ರಯ, ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಆಲಂಬನೆ, ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಕುರಿತು ಒಲವು. ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಕುರಿತು ಉನ್ಮುಖಿತೆ, ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಉಪಲಬ್ಧಿ, ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಭಾವನೆ, ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಧ್ಯಾನ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಸ್ವಸಂವೇದನೆಯ ಸಾರವೆಂದರೆ ಭಯಂಕರ ಸಂಸಾರರೋಗದ ಏಕಮಾತ್ರ ಉಪಾಯವು-ಔಷಧವು ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಆಶ್ರಯವೇ ಇದೆ. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಜೀವದದೃಷ್ಟಿಯು ಧ್ರುವ ಅಚಲ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಮೇಲೆ ಬೀಳದೆ ಕ್ಷಣಿಕ ಭಾವಗಳ ಮೇಲೆ ಇರುತ್ತದೆ, ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅನಂತ ಉಪಾಯಗಳಿಂದಲೂ ಅದರ ಕೃತಕ ಔಪಾಧಿಕ ಅಲೆಗಳು-ಶುಭಾಶುಭವಿಕಲ್ಪಗಳು- ಶಾಂತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಆ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಧ್ರುವ ಆಲಂಬನವು ಕೈಗೆ ಬರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿ ಅದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಆ ಜೀವವು (ದೃಷ್ಟಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ) ಕೃತಕೃತೃತೆಯ ಅನುಭವ ಮಾಡುತ್ತದೆ, (ದೃಷ್ಟಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ) ವಿಧಿ-ನಿಷೇಧಗಳು ವಿಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ, ಅಪೂರ್ವ ಸಮರಸಭಾವದ ವೇದನವಾಗುತ್ತದೆ, ನಿಜ ಸ್ವಭಾವಭಾವರೂಪ ಪರಿಣಮನದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕೃತಕ ಔಪಾಧಿಕ ಅಲೆಗಳು ಕ್ರಮದಿಂದ ಶಾಂತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಈ ನಿರಂಜನ ನಿಜ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಆಶ್ರಯರೂಪವಾದ ಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು ಭೂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, ವರ್ತಮಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವವು ಎಲ್ಲ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾರವಿದೆ, ತ್ರಿಕಾಲ ನಿರಾವರಣ, ನಿತ್ಯಾನಂದ-ಏಕಸ್ವರೂಪವಿದೆ, ಸ್ವಭಾವ-ಅನಂತ ಚತುಷ್ಟಯದಿಂದ ಸನಾಥವಿದೆ, ಸುಖಸಾಗರದ ಉಬ್ಬರವಿದೆ, ಕ್ಲೇಶಾದಿಗಳ ಕೊನೆಯಿದೆ, ಚಾರಿತ್ರದ ಮೂಲವಿದೆ, ಮುಕ್ತಿಯ ಕಾರಣವಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಭೂಮಿಕೆಯ ಸಾಧಕರಿಗೆ ಅದೊಂದೇ ಉಪಾದೇಯವಿದೆ. ಎಲೈ ಭವ್ಯಜೀವರೇ ! ನೀವು ಈ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಆಶ್ರಯ ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧರತ್ನತೆಯ ಪಡೆಯಿರಿ. ಇಷ್ಟು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನವನ್ನಾದರೂ ಅವಶ್ಯಪಡೆಯಿರಿ. ಆ ದಶಕೂಡ ಅಭೂತಪೂರ್ವ ಹಾಗೂ ಅಲೌಕಿಕವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಪರಮಪವಿತ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವ ಮತ್ತು ಅದರ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುವಂಥ ಪರ್ಯಾಯಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದ್ದರೂ ಜತೆಯಲ್ಲಿದ್ದವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯ, ಆರುದ್ರವ್ಯ, ಐದುಭಾವ, ವ್ಯವಹಾರ-ನಿಶ್ಚಯನಯ, ವ್ಯವಹಾರಚಾರಿತ್ರ, ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲಂತೂ ಅನ್ಯ ಸಮ್ಯಗ್ವ್ಯಷ್ಟಿ ಜೀವದ ದೇಶನಾವೇ ನಿಮಿತ್ತವಿರುತ್ತದೆ (ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ ಜೀವದ್ದಿಲ್ಲ) ಎಂಬ ಅಬಾಧಿತ ನಿಯಮ, ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಟಿಯ ಸ್ವರೂಪ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನ-ಕೇವಲದರ್ಶನ-ಕೇವಲಿಯ ಇಚ್ಛಾರಹಿತತೆ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಉಪರೋಕ್ತ ಪ್ರಯೋಜನಭೂತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರವು ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪದ ಯಥಾರ್ಥ ನಿರ್ಣಯಮಾಡಿ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಇಚ್ಛೆಯಿರುವಂಥ ಜೀವನಿಗೆ ಮಹಾನ ಉಪಕಾರಿಯಿದೆ. ಅಂತಃತತ್ವ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಅಮೃತಸಾಗರದ ಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿಹಾಕಿ ಜ್ಞಾನಾನಂದದ ಅಲೆಗಳು ಎದ್ದು ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಮತ್ತ ಮುನಿವರರ ಅಂತರ್ವೇದನದೊಳಗಿಂದ ಹೊರಟ ಭಾವಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಈ ಪರಮಾಗಮವು ನಂದನವನದಂತೆ ಆಹ್ಲಾದಕಾರಿಯಿದೆ. ಮುನಿವರರುಗಳ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನ ಅಂತಃತತ್ವ ಸ್ವರೂಪ ಅಮೃತಸಾಗರದಿಂದ ಹಾಗೂ ಶುದ್ಧ ಪರ್ಯಾಯಗಳ ರೂಪದ ಅಮೃತಬುಗ್ಗೆಯಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಶ್ರುತರೂಪ ಶೀತಲ ಸಮೀರವು ಅಮೃತಬಿಂದುಗಳಿಂದ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪರಮಶೀತಲಭೂತ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತಿದೆ. ಇಂಥ ಶಾಂತರಸಮಯ ಪರಮ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಇಂದೂ ವಿರಾಜಮಾನವಿದೆ ಮತ್ತು ಪೂ. ಗುರುದೇವರಿಂದ ಅದರ ಅಗಾಧ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಆಳವು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಅದು ನಮ್ಮ ಮಹಾನ ಸೌಭಾಗ್ಯವಿದೆ. ಪೂ. ಗುರುದೇವರಿಗೆ ಶ್ರೀ ನಿಯಮಸಾರದ ಕುರಿತು ಅಪಾರ ಭಕ್ತಿಯಿದೆ. 'ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿತ ಮಾಡುವಂಥ ಶ್ರೀ

ನಿಯಮಸಾರ ಪರಮಾಗಮವು ಮತ್ತು ಅದರ ಟೀಕೆಯ ರಚನೆಯು ಆರನೇ ಏಳನೇ ಗುಣಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಜೀಕುತ್ತಿರುವ ಮಹಾ ಸಮರ್ಥ ಮುನಿವರರುಗಳಿಂದ ದ್ರವ್ಯದ ಜತೆ ಪರ್ಯಾಯದ ಏಕತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತ ಆಗಿದೆಯೆಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಟೀಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಅವರು ಸ್ವಯಂ ಸ್ವಸಂವೇದನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಭಾವದ ಅಂತರ ಅನುಭವವನ್ನೇ ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಳಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಕ್ಷರವು ಶಾಶ್ವತ, ಟಂಕೋತ್ಕೀರ್ಣ, ಪರಮಸತ್ಯ, ನಿರಪೇಕ್ಷ ಕಾರಣಶುದ್ಧ ಪರ್ಯಾಯ, ಸ್ವರೂಪ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಹಜಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿಯಂತೂ ಮುನಿವರರುಗಳು ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಅನುಭವಗಮ್ಯ ಅತ್ಯಂತಾತ್ಮಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತು ಗಹನ ಮಾತನ್ನು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಪರಮಾಗಮವಾದ ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದಲ್ಲೂ ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟರೂಪದಿಂದ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪುರುಷನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಿಂಹದ ಹಾಲನ್ನು ಹಿಂಡಿ ತರುತ್ತಾನೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆತ್ಮಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಮುನಿವರರುಗಳು ವನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಆಂತರ್ಯದ ಅಮೃತವನ್ನು ಹಿಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗಿಯಾದ ನಿರ್ಗಂಧರುಗಳು ವನದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧಭಗವಂತರೊಡನೆ ಮಾತು ಆಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಅನಂತ ಸಿದ್ಧಭಗವಂತರು ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆಂಬುದರ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಬಿಟ್ಟಿರುವರು.

ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಪ್ರಾಕೃತ ಗಾಢೆಗಳ ಮೇಲೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿನಾಮದ ಸಂಸ್ಕೃತಟೀಕೆ ಬರೆಯುವಂಥವರು ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವ ಮುನಿವರರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಶ್ರೀವೀರನಂದಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ವಿಕ್ರಮದ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಾಬ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ಶಿಲಾಲೇಖ ಮೊದಲಾದ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಸಂಶೋಧಿಸಿದವರ ಅನುಮಾನವಿದೆ. 'ಪರಮಾಗಮರೂಪದ ಮಕರಂದವು ಯಾರ ಮುಖದಿಂದ ಸ್ರವಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಯಾರಿಗೆ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ದೇಹ ಮಾತ್ರವು ಪರಿಗ್ರಹವಿತ್ತು' ಅಂಥ ಮುನಿ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭದೇವರು ಭ. ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವ ಪರಮಗಹನ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಭಾವಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಂತರ್ವೇದನದೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿ ಈ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಕಟಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವಂಥ ಕಲಶರೂಪದ ಕಾವ್ಯಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಮಧುರವಿವೆ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಮಸ್ತಿ ಹಾಗೂ ಭಕ್ತಿರಸದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಿವೆ. ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಕವಿಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರ ಸ್ಥಾನವು ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ತೀರ ಉಚ್ಚವಿದೆ. ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಗದ್ಯ ಮತ್ತು ಪದ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವವನ್ನಂತೂ ಅತಿಯಾಗಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಡೀ ಟೀಕೆಯು ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವದ ಮತ್ತು ತದಾಶ್ರಿತ ಮುನಿದಶೆಯ ಒಂದು ಮಹಾಕಾವ್ಯವಿದೆಯೋ ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಮುದಿತ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವ, ಸಹಜಸುಖಮಯ ಮುನಿದಶೆ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧ ಜೀವರುಗಳ ಪರಮಾನಂದ ಪರಿಣತಿಯ ಕುರಿತು ಮುನಿವರರ ಚಿತ್ರವು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಕ್ಕಿಹೋಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆ ಉಲ್ಲಾಸವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಶಬ್ದಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಅಲ್ಪವಾಗುವುದರಿಂದ ಅವರ ಮುಖದಿಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರಸಂಗೋಚಿತ ಉಪಮಾಲಂಕಾರಗಳು ಪ್ರವಹಿಸಿವೆ. ಅನ್ಯ ಅನೇಕ ಉಪಮೆಗಳಂತೆ ಮುಕ್ತಿ, ದೀಕ್ಷೆ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಸ್ತ್ರೀಯ ಉಪಮೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ನಿಸ್ಸಂಕೋಚರೂಪದಿಂದ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಅದು ಆತ್ಮಲೀನ ಮಹಾಮುನಿವರರ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ಅತಿಶಯ ಬಲವನ್ನು ಸೂಚಿತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸಂಸಾರವು ದಾವಾನಲದ ಸಮಾನವಿದೆ ಮತ್ತು ಮುನಿದಶೆಯು ಶಾಂತರಸದ

ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಪರಮ ಸಹಜಾನಂದಮಯವಿದೆಯೆಂಬ ಭಾವದ ಧಾರಾವಾಹಿ ವಾತಾವರಣವು ಸಂಪೂರ್ಣ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠ ಮುನಿವರರು ಅಲೌಕಿಕ ರೀತಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಷ್ಟರೂಪದಿಂದ ಮುನಿಗಳ ವ್ರತ, ನಿಯಮ, ತಪ, ತ್ಯಾಗ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಪರೀಷಹಜಯ ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪದ ಯಾವುದೇ ಪರಿಣತಿಯು ಹಟಪೂರ್ವಕ, ಖೇದಯುಕ್ತ ಕಷ್ಟಪ್ರದ ಅಥವಾ ನರಕಾದಿಗಳ ಭಯದಿಂದ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅಂತರಂಗ ಆತ್ಮಿಕವೇದನದಿಂದ ಆಗುವಂಥ ಪರಮ ಪರಿತ್ಯಪ್ತಿಯ ಕಾರಣ ನಿರಂತರ ಸಹಜಾನಂದಮಯವಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಸಹಜಾನಂದದ ನಿಕಟ ಸಂಸಾರಿಗಳ ಕನಕಕಾಮಿನೀಜನ್ಯ ಕಲ್ಪಿತ ಸುಖವು ಕೇವಲ ಉಪಹಾಸ ಮಾತ್ರ ದುಃಖಮಯವಾಗಿ ಭಾಸಿಸುತ್ತದೆ. ನಿಜವಾಗಿ ಮೂರ್ತಿಮಂತ ಮುನಿಪರಿಣತಿಯಂತೆ ಈ ಟೀಕೆಯು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವಂಥ ಮುನಿವರರ ಸಹಜಾನಂದಮಯ ಪರಿಣತಿಯಂತೆ ಚಿತ್ರಣಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಯಥಾರ್ಥ ಆನಂದನಿರ್ಭರ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಪ್ರಕಾಶಕ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಣಮಾಡಿ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿವರರು ಮಹಾನ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀ ನಿಯಮಸಾರದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು ೧೮೭ ಗಾಥೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿನಾಮದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರ. ಶ್ರೀ ಶೀತಲಪ್ರಸಾದರು ಮೂಲಗಾಥೆಗಳ ಹಾಗೂ ಟೀಕೆಯ ಹಿಂದಿ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ವಿ. ಸಂ. ೧೯೭೨ ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಜೈನಗ್ರಂಥ ರತ್ನಾಕರ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ವತಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ ಹಿಂದಿ ನಿಯಮಸಾರದಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಗಾಥೆಗಳು, ಸಂಸ್ಕೃತಟೀಕೆ ಹಾಗೂ ಬ್ರ. ಶೀತಲಪ್ರಸಾದ ಕೃತ ಹಿಂದಿ ಅನುವಾದವು ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಜೈನ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಮಂದಿರ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಸೋನಗಡದಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಗುಜರಾತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಗಾಥೆಗಳು, ಅದರ ಗುಜರಾತಿ ಪದ್ಯಾನುವಾದ, ಸಂಸ್ಕೃತಟೀಕೆ ಮತ್ತು ಆ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯ ಅಕ್ಷರಶಃಗುಜರಾತಿ ಅನುವಾದದ ಸಮಾವೇಶವಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿ 'ಕಂಸ'ದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 'ಟಿಪ್ಪಣಿ' ಮುಖಾಂತರ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಜೈನಗ್ರಂಥ ರತ್ನಾಕರ ಕಾರ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತ ನಿಯಮಸಾರದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಣಗೊಂಡ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಶುದ್ಧಿಗಳಿದ್ದವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಅನೇಕ ಅಶುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಹಸ್ತಲಿಖಿತ ಪ್ರತಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಇದರಲ್ಲಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಇದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆ ಅಶುದ್ಧಪಾಠಗಳಿರುವಂತೆನಿಸುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ನಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಮೂರು ಹಸ್ತಲಿಖಿತ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಪಾಠವು ದೊರಕದಿರುವ ಕಾರಣ ಆ ಅಶುದ್ಧಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಅಶುದ್ಧ ಪಾಠಗಳ ಅನುವಾದ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಸಾವಧಾನತೆಯನ್ನಿಡಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಾಪರ ಕಥನ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯದ ಜತೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಯುಕ್ತವಿರುವಂಥ ಪಾಠಗಳ ಅನುವಾದ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಅನುವಾದ ಮಾಡುವ ಮಹಾನ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ನನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದದ್ದು ಅದು ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಹರ್ಷದ ಕಾರಣವಿದೆ. ಪೂಜ್ಯ ಶ್ರೀ ಸದ್ಗುರುದೇವರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಈ ಗಹನಶಾಸ್ತ್ರದ ಅನುವಾದವಾಗಿದೆ. ಪರಮೋಪಕಾರಿ ಸದ್ಗುರುದೇವರ ಪವಿತ್ರ ಜೀವನದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದೆ ಹಾಗೂ ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲದೆ ಈ ಪಾಮರನಿಗೆ ಜಿನವಾಣಿಯ ಕುರಿತು ಲೇಶಮಾತ್ರ ಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಎಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಭಗವಾನ್ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಮತ್ತು ಅವರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮಹಿಮೆಯು ಸ್ವಲ್ಪದರೂ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ಆ

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅರ್ಥಮಾಡುವ ಲೇಶಮಾತ್ರವಾದ ಶಕ್ತಿಯು ಎಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ? ಹೀಗೆ ಅನುವಾದದ ಸಮಸ್ತ ಶಕ್ತಿಯ ಮೂಲವು ಶ್ರೀ ಸದ್ಗುರುದೇವರೇ ಇರುವುದರಿಂದ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಸದ್ಗುರುದೇವರ ಅಮೃತವಾಣಿಯ ಸ್ತೋತವೇ-ಅವರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಅಮೂಲ್ಯ ಉಪದೇಶವೇ-ಯಥಾಕಾಲ ಈ ಅನುವಾದದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿತವಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಸಂಚಿತವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಅವರ ಆಧಾರದಿಂದ ನಾನು ಈ ಗಹನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅನುವಾದಮಾಡುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿದೆನು ಮತ್ತು ಅವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅದು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಸಮಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ಪೂಜ್ಯ ಪರಮೋಪಕಾರಿ ಸದ್ಗುರುದೇವ (ಕಾನಜಿಸ್ವಾಮಿಯ) ಚರಣಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಪೂ. ಬಹಿನ ಶ್ರೀ ಚಂಪಾಬಹಿನ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ಶಾಂತಾಬಹಿನರ ಕುರಿತೂ ಈ ಅನುವಾದದ ಪೂರ್ಣಾಹುತಿ ಮಾಡುತ್ತ ಉಪಕಾರವಶತೆಯ ಉಗ್ರಭಾವನೆಯ ಅನುಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಪವಿತ್ರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಬೋಧವು ಈ ಪಾಮರನಿಗೆ ಶ್ರೀ ನಿಯಮಸಾರದ ಕುರಿತು ನಿಯಮಸಾರದ ಮಹಾನಕರ್ತೃವಿನ ಕುರಿತು ಮತ್ತು ನಿಯಮಸಾರದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವೀತರಾಗ ವಿಜ್ಞಾನದ ಕುರಿತು ಬಹುಮಾನವೃದ್ಧಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟನಿಮಿತ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಇಂಥ ಆ ಪೂ. ಸೋದರಿಯರ ಚರಣಕಮಲದಲ್ಲಿ ಈ ಹೃದಯವು ನಮನ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಈ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಜ್ಜನರು ಹಾರ್ಡಿಕ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಾನ್ಯವರ ವಕೀಲ ಶ್ರೀ ರಾಮಜಿಭಾಯಿ ಮಾಣೇಕಚಂದ ದೋಶಿಯವರು ತಮ್ಮ ವ್ಯಸ್ತಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಸಾಯದೊಳಗಿಂದ ಸಮಯ ತೆಗೆದು ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅನುವಾದದ ಅವಲೋಕನೆ ಮಾಡಿ ಯಥೋಚಿತ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಬರುವಂಥ ಚಿಕ್ಕ-ಪುಟ್ಟ ಕಠಿಣತೆಗಳ ನಿರಾಕರಣವನ್ನು ತಮ್ಮ ವಿಶಾಲ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಬಂಧು ಶ್ರೀ ಖೀಮಚಂದ ಜೇತಾಲಾಲ ಶೇತರು ಕೂಡ ಅನುವಾದದ ಅಧಿಕಾಂಶವನ್ನು ತುಂಬ ತತ್ಪರತೆಯಿಂದ ಶೋಧಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಹಾಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬಾಲಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಶ್ರೀ ಚಂದೂಲಾಲ ಖೀಮಚಂದ ಜೋಬಾಲಿಯರೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅನುವಾದವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯಿಂದ ನೋಡಿ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ; ಹಸ್ತಲಿಖಿತ ಪ್ರತಿಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಶುದ್ಧಿಪತ್ರ, ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ, ಗಾಢಾಸೂಚಿ, ಕಲಶಸೂಚಿ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ಕರಡು ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ; ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಶ್ರಮ ಹಾಗೂ ಸಾವಧಾನತೆಯೊಡನೆ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಿಸಾನಗಡ ನಿವಾಸಿ ಶ್ರೀ ಮಹೇಂದ್ರಕುಮಾರ ಪಾಟನಿಯವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವಂಥ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಛಂದಸ್ಸುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಕಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಮಹಾನುಭಾವರ ಆಭಾರವನ್ನು ನಾನು ಅಂತಃಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇವರ ಹಾರ್ಡಿಕ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ನೂನ್ಯತೆಗಳು ಉಳಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಇವರುಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಅನ್ಯ ಯಾವ ಯಾವ ಬಂಧುಗಳು ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಾನು ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಅನುವಾದವನ್ನು ನಾನು ನಿಯಮಸಾರದ ಕುರಿತಾಗಿರುವ ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಗುರುದೇವರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ನಿಜ ಕಲ್ಯಾಣದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹೆದರುತ್ತ-ಹೆದರುತ್ತ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಅನುವಾದ

ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನಾನು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲ ಆಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಮಾರ್ಪಾಟು ಆಗದಂತೆ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಸಾವಧಾನತೆ ವಹಿಸಿ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಅಲ್ಪತೆಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪದರೂ ಆಶಯದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದಾದರೂ ಕೊರತೆಯು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅದರ ಸಲುವಾಗಿ ನಾನು ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರಾದ ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವ, ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವ, ಪರಮ ಕೃಪಾಳು ಶ್ರೀ ಸದ್ಗುರುದೇವ ಮತ್ತು ಮುಮುಕ್ಷು ಪಾಠಕರಿಂದ ಹಾರ್ದಿಕ ಕ್ಷಮೆಯಾಚನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಅನುವಾದವು ಭವ್ಯಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪರಮಾನಂದದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಮಾಡಲೆಂದು ಹಾರ್ದಿಕ ಭಾವನೆಯಿದೆ. ಯಾವ ಜೀವರುಗಳು ಈ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹೃದಯಂಗಮ ಮಾಡುವರು ಅವರು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸುಖಧಾಮನಾದ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನ ನಿರ್ಣಯ ಮತ್ತು ಅನುಭವ ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಲೀನತೆ ಹೊಂದಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪರಮಾನಂದವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಆ ಭಾವಗಳು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಆತ್ಮಾನುಭವಿ ಮಹಾತ್ಮರುಗಳ ಆಶ್ರಯದೊಡನೆ ತತ್ಸಂಬಂಧದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಚಾರ, ಆಳವಾದ ಅಂತರ್ನೋಧನೆಯು ಕರ್ತವ್ಯವಿದೆ. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಸರ್ವಥಾ ಭಿನ್ನತ್ವವು ಭಾಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಕ್ಷಣಿಕ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ದೃಷ್ಟಿಶೂಲಾಗಿ ಏಕರೂಪ ಕಾರಣ ಪರಮಾತ್ಮನ ದರ್ಶನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸ್ವಸ್ಥವಿರುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದುವೆ ಪರಮಾನಂದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಉಪಾಯವಿದೆ. ಟೀಕಾಕಾರ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭದೇವರ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪರಮ ಪವಿತ್ರ ಪರಮಾಗಮದ ಫಲದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿ ಈ ಉಪೋದ್ಘಾತವನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಯಾರು ನಿರ್ವಾಣಸುಂದರಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ, ಪರಮವೀತರಾಗಾತ್ಮಕ, ನಿರಾಬಾಧ, ನಿರಂತರ ಹಾಗೂ ಅನಂಗ ಪರಮಾನಂದವನ್ನೀಯುವಂಥ, ಯಾವುದು ನಿರತಿಶಯ ನಿತ್ಯಶುದ್ಧ, ನಿರಂಜನ ನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯ ಕಾರಣವಿದೆ, ಯಾವುದು ಸಮಸ್ತ ನಯಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಸುಶೋಭಿತವಿದೆ, ಯಾವುದು ಪಂಚಮಗತಿಗೆ ಹೇತುಭೂತವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ದೇಹಮಾತ್ರವು ಪರಿಗ್ರಹವಿರುವಂಥವರಿಂದ ರಚಿತವಿದೆ, ಇಂಥ ಈ ಭಾಗವತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಯಾರು ನಿಶ್ಚಯನಯ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಅವಿರೋಧದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಆ ಮಹಾಪುರುಷರು-ಸಮಸ್ತ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಹೃದಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವಂಥ ಮತ್ತು ಪರಮಾನಂದರೂಪ ವೀತರಾಗಸುಖದ ಅಭಿಲಾಷಿಗಳು-ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಇಷ್ಟತ್ನಾ ಲ್ಲು ಪರಿಗ್ರಹ ಪ್ರಪಂಚದ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ, ತ್ರಿಕಾಲ-ನಿರುಪಾಧಿ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಲೀನ ನಿಜ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪದ ಶ್ರದ್ಧೆ-ಜ್ಞಾನ-ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಭೇದೋಪಚಾರ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ನಿರಪೇಕ್ಷವಾದಂಥ ಸ್ವಸ್ಥ ರತ್ನತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಪರಾಯಣರಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತ ಶಬ್ದ ಬ್ರಹ್ಮದ ಫಲರೂಪವಾದ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖದ ಭೋಕ್ತೃಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರಾವಣಕೃಷ್ಣ ಪ್ರತಿಪದೆ

-ಹಿಂಮತಲಾಲ ಜೇತಾಲಾಲ ಶಾಹ

ವಿ.ಸಂ. ೨೦೦೭

ಅನುವಾದಕನ ನಿವೇದನೆ

ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು ತಮ್ಮ ಸಮ್ಯಕ್‌ತಪೋನುಷ್ಠಾನದ ಮಂಗಲಕರವಾದ ಮಹಾ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಆತ್ಮಾನುಭೂತಿಯ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸಿನ ಸವ್ಯಸಾಚಿಯಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಕಾಲಧರ್ಮವನ್ನು ಕೂಡ ಮೀರಿ ವಿದೇಹಕ್ಷೇತ್ರದವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ನಿಂದು ಈ ಪಂಚಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞ ಭಗವಂತರ ವಿರಹವನ್ನು ಮರೆಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತೆ ಕಲಿಕಾಲ ಸರ್ವಜ್ಞರೆನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪರಮೇಶ್ವರ ಸ್ವರೂಪರೂ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಪರಿವ್ರಾಜಕ ಪರಂಪರೆಯ ವಿಭೂತಿ ಪುರುಷರೂ ಆದ ಆ ಮಹಾಚೇತನರು ಭರತಕ್ಷೇತ್ರದ ಭವ್ಯ ಕೋಟಿಯ ಸ್ವಾನುಭವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸಾತ್ವಿಕ ದಿವ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಯ ವಿಪುಲವೈಭವದಿಂದ ಅನೇಕ ಉಪಯುಕ್ತ ಕೃತಿರತ್ನಗಳ ವಿರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಆದರೆ ನಮ್ಮಗಳ ದುರ್ಯವದಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಬಹಳಷ್ಟು ಕೃತಿಗಳು ಪೃಥ್ವಿಯ ಕಠೋರಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಲುಪ್ತವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಕೇವಲ ಪಂಚಪರಮಾಗಮಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿವೆ. ಇಂದು ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಆ ಪಂಚ ಪರಮಾಗಮಗಳು ಸಮಸ್ತ ಮುಮುಕ್ಷು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಪಂಚಮಹಾಮೇರುಮಂದಿರಗಳಂತೆ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳಂತೆ ಪರಮಪವಿತ್ರವೂ ಪೂಜನೀಯವೂ ಆಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ, ಸಕಲರಿಗೂ ಸದಾಸೇವಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿವೆ.

ಉಪಲಬ್ಧಪಂಚಪರಮಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಭುವನ ಪೂಜ್ಯವಾದ ಈ 'ನಿಯಮಸಾರ' ಪರಮಾಗಮವೊಂದು ಅತಿ ಮಾನುಷಕೃತಿರತ್ನವಾಗಿದ್ದು ಆಚಾರ್ಯಭಗವಂತರ ಅಂತರಂಗದ ಅಮೂಲಾಗ್ರ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಪಾರದರ್ಶಕ ರತ್ನಗನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ. ಭಾವಪ್ರಧಾನವಾದ ಈ ಭಾಗವತ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯಭಗವಂತರು 'ನಿಯ ಭಾವಣಾಣಿಮಿತ್ರ'ದಿಂದ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಲೌಕಿಕದಿಂದ ತೀರ ಅಲಿಪ್ತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪುರುಷಾರ್ಥದ ಅತೀವ ಕಠೋರ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಅಂತರಂಗದ ಆಳದಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಹೋದ ಆಚಾರ್ಯಭಗವಂತರು ತ್ರಿಕಾಲಧ್ಯವದ್ರವ್ಯದೊಡನೆ ಪರ್ಯಾಯದ ಏಕತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತ ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವದ ಆಂತರ್ಯಾನುಭವವನ್ನೇ-ಸ್ವಸಂವೇದನೆಯ ಸಾರವನ್ನೇ ಸಾಕಲ್ಯತೆಯಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿತುಂಬಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ತತ್ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಈ ಪರಮಾಗಮವು ರಸರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸೋಪಾನವೂ ಸಾಧನವೂ ಆಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ಸಕಲ ಜೀವ ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಿಣಿಯೂ ಭವತಾರಿಣಿಯೂ ಆದ ಭಗವತೀ ಚಿತ್ ತಪಸ್ಸು ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಸಾನಿಧ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ ಭೂಮತೆ ಅಲೌಕಿಕವಾಗಿದೆ, ಅತಿಮಾನುಷವಾಗಿದೆ, ಭಗವತ್ ಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿದೆ.

ಈ ನಿಯಮಸಾರ ಪರಮಾಗಮವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. 'ನಿಯಮ ಎಂದರೆ ನಿಯಮದಿಂದ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದುದನ್ನು ನಿಯಮವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧರತ್ನತೆಯವು ನಿಯಮದಿಂದ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದುದಿದೆ. ನಿಯಮಶಬ್ದದ ಜತೆ 'ಸಾರ' ಪದದ ಪ್ರಯೋಗವು ಅದು ವಿಪರೀತದ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಇದೆ. ಆ ಶುದ್ಧ ರತ್ನತೆಯದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಆಶ್ರಯದಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಜೀವದ ಸುಖದ ಏಕಮಾತ್ರ ಉಪಾಯವೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಆಶ್ರಯವಿದೆ. ಸಮ್ಯಗ್‌ರ್ಷನದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಿದ್ಧಿಯವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಭೂಮಿಕೆಗಳು ಅದರಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಟಂಕೋತ್ತೀರ್ಣಜ್ಞಾಯಕ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಜಘನ್ಯ ಆಶ್ರಯವು ಅದು ಸಮ್ಯಗ್‌ರ್ಷನವಿದೆ; ಆ ಆಶ್ರಯವು ಮಧ್ಯಮ ಶ್ರೇಣಿಯ ಆರೋಹಣೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಜೀವನಿಗೆ ದೇಶಚಾರಿತ್ರ, ಸಕಲಚಾರಿತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಅವಸ್ಥೆಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಆಶ್ರಯವಾದನಂತರಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಸಿದ್ಧಾವಸ್ಥೆಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ವದ ಯಥಾರ್ಥ ಆಶ್ರಯವೇ ಸಮ್ಯಗ್‌ರ್ಷನವಿದೆ, ಸಮ್ಯಗ್‌ನ್ಯಾನವಿದೆ, ಸಮ್ಯಕ್‌ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಾರ್ಥಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ,

ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ, ಆಲೋಚನ, ಆವಶ್ಯಕ, ಸಾಮಾಯಿಕ, ಸಂಯಮ, ಸಮಿತಿ, ಗುಪ್ತಿ, ಸಂವರ, ನಿರ್ಜರ, ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ, ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನ ಮೊದಲಾದುವೆಲ್ಲವಿವೆ. ಆ ಪರಮಾತ್ಮತ್ವದ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ರಹಿತವಾದಂಥ ಯಾವ ಭಾವವೂ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣರೂಪವಾಗಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮತ್ವದ ಆಶ್ರಯವಿಲ್ಲದೆ ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವ ಪರಿಣಮನವಿಲ್ಲ, ಸ್ವಭಾವ ಪರಿಣಮನವಾಗದೆ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಸ್ವಭಾವಭಾವರೂಪವಾದ ಪರಿಣಮನದ ಪ್ರಾರಂಭ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈ ನಿರಂಜನ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮತ್ವದ ಆಶ್ರಯರೂಪವಾದ ಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಭೂಮಿಕೆಯ ಸಾಧಕರಿಗೆ ಈ ಪರಮಾತ್ಮತ್ವದ ಆಶ್ರಯವೊಂದೇ ಉಪಾದೇಯವಿದೆ. ಅದರಿಂದಲೇ ಶುದ್ಧ ರತ್ನತ್ರಯದ ಪ್ರಕಟತೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮೋಕ್ಷದ ಲಾಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೂರೂ ಕಾಲದಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತ ಸಾಧಕರಿಗೆ ಸದಾ ಆಶ್ರಯಭೂತವಾದ ಪರಮಾತ್ಮತ್ವವನ್ನು ಶುದ್ಧ ಅಂತಃ ತತ್ವ, ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮ, ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವ ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ದೃಷ್ಟಿಯ ವಿಷಯವಾದ ಆ ತ್ರಿಕಾಲೀ ಜ್ಞಾಯಕಭಾವ ಎಂದರೆ ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವವೊಂದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಯಾವ ನಾಲ್ಕು ಭಾವಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಪರಭಾವಗಳಿವೆ, ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಿವೆ, ಆದುದರಿಂದ ಹೇಯವಿವೆಯೆಂದು ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿದ ಆಚಾರ್ಯ ಭಗವಂತರು ಆ ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಭಾವರೂಪವಾದ ನಿಜ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಹಜ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ತಮ್ಮ ಆಂತರ್ಯದ ಅನುಭವವನ್ನು ಗಾಢೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆತ್ಮಾನುಭವದ ಮದದಲ್ಲಿ ಮತ್ತರಾದ ಮಹಾಮುನಿವರರು ಕಾನನದ ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಆಂತರ್ಯದ ಅನುಭವಾಮೃತವನ್ನೇ ಹಿಂಡಿ ಗಾಢೆಗಳ ರೂಪದ ಭೂರಿಕುಂಭಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವಚ್ಛಂದ ವಿಹಾರಿಗಳಾದ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ಗ್ರಂಥರು ಪರ್ವತದ ಗಹನ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಸಿದ್ಧಭಗವಂತರುಗಳ ಜತೆ ವಾರ್ತಾಲಾಪ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಈ ಪರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮತ್ವ ಮತ್ತು ಅದರ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುವಂಥ ಪರ್ಯಾಯಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಜೊತೆಗೆ ದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯ, ಆರುದ್ರವ್ಯ, ಐದುಭಾವ, ವ್ಯವಹಾರ-ನಿಶ್ಚಯನಯ, ವ್ಯವಹಾರಚಾರಿತ್ರ, ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳಸ್ವರೂಪ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನ, ಕೇವಲದರ್ಶನ, ಕೇವಲಿಯ ಇಚ್ಛಾರಹಿತತೆ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಕ್ಷೇಪ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಐದು ಮಹಾವ್ರತ, ಐದು ಸಮಿತಿ, ಮೂರುಗುಪ್ತಿ, ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯವಹಾರ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಮಾಡಿ ಆತ್ಮನ ಆರಾಧನೆಯೇ ಪರಮಾರ್ಥ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿದೆ, ಆತ್ಮನ ಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನದ ಸ್ವೀಕೃತಿಯೇ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದೆ, ವಚನೋಚ್ಚಾರಣ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ವೀತರಾಗಭಾವದಿಂದ ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದೇ ಸಮಾಧಿಯಿದೆಯೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ವಾಸ್ತವಿಕ ಧರ್ಮದ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ಒಂದುನೂರಾವಿಂಭತ್ತೇಳು ಪ್ರಾಕೃತ ಗಾಢೆಗಳಿದ್ದು ಇದರ ಮೇಲೆ 'ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿ'ಯೆಂಬ ಟೀಕೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ಅಧಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ದೇಹಮಾತ್ರವು ಪರಿಗ್ರಹವಿರುವಂಥ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಭ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ಆಳವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಭಾವಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಂತರ್ವೇದನದೊಡನೆ ಬೆರಸಿ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಗದ್ಯ ಟೀಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಅವರ ಅಂತರಂಗದ ಆಳದಿಂದ ತೊರಿದು ಮುನ್ನೂರಾಹನ್ನೊಂದು ಕಲಶ ಕಾವ್ಯಗಳು ತುಂಬ ಭಾವಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಮದದಿಂದ ಮತ್ತವಾಗಿವೆ. ಆತ್ಮಲೀನರಾದ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಅಂತರಂಗದ ಆತ್ಮಿಕ ವೇದನದಿಂದ ಮೈಮರೆತವರಾಗಿ ಗದ್ಯ ಪದ್ಯಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆ ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಭಾವವನ್ನು

ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ಹಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭಾವಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರಿಸಲು ಶಬ್ದ ಸಂಪತ್ತು ಅಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಗಾಥೆಗಳ ಗರ್ಭಾಂತರಾಳವನ್ನು ಸೀಳಿ ಉದ್ಬುಧವಾಗಿ ತೂರಿಬರುವ ಕಲಶಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ರಸಿಕನು ಮೂರ್ಛೆ ಹೋಗುವಂತಿದೆ, ಮೈಮರೆಯುವಂತಿದೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಪರಮಾಗಮದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪುಟದಲ್ಲಿ ಅನುಭವವಿದ್ದವಾದ ಪರಮ ಸತ್ಯವನ್ನು ಬಿತ್ತಿ ಕೊನೆಗೆ “ಲಲಿತಪದನಿಕಾಯೈರ್ನಿರ್ಮಿತಂ ಶಾಸ್ತ್ರಮೇತತ್ ನಿಜಮನಸಿ ವಿಧತ್ತೇ ಯೋ ವಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಕಾಂಕ್ಷೀ ಸ ಭವತಿ ಪರಮಶ್ರೀಕಾಮಿನೀಕಾಮರೂಪಃ” ಎಂದು ಹಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, ಆನಂದನಿರ್ಭರವಾದ ಈ ಅಕ್ಷಯ ದಿವ್ಯ ಟೀಕಾಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಆತ್ಮನಿಷ್ಠರಾದ ಆಚಾರ್ಯ ಭಗವಂತರು ದ್ರವ್ಯದೊಡನೆ ಪರ್ಯಾಯದ ಏಕತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಸ್ವಯಂ ವೈಭವೋಪೇತ ವಿನ್ಯಾಸದೊಡನೆ ವಿಶಿಷ್ಟತರವಾಗಿ ವಿಜೃಂಭಿಸಿನಿಂದ, ಆತ್ಮಸಿದ್ಧಿಯ ಸೀಮಾಚುಂಬಿಯಾಗಿ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಅಂತರ್ಭಾವದಿಂದ ತುಂಬಿ ಸಾರ್ಥಕವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಕೃತಿರತ್ನವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಳಿಸಿತರುವ ಪುಣ್ಯಯೋಗವು ನನಗೆ ಲಭಿಸಿದ್ದು ಮಹಾಭಾಗ್ಯವೇ ಸರಿ. ಆತ್ಮಸಮೃದ್ಧಿದಾಯಕವಾದ ಇಂಥ ಅನುಪಮ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಒಂದು ಭಾಷೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಇಳಿಸಿ ತರುವುದು ಕಠಿಣತರವಾದ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ಪೂ. ಗುರುದೇವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಲಭಿಸಿದ ಜ್ಞಾನಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯಮಾಡಲು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಅತ್ಯಂತ ಜಾಗರೂಕತೆವಹಿಸಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗಾಥೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಬ್ದದ ಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟು ಮೂಲಭಾವಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿಬಾರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯ ಅಲ್ಪತೆಯಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ದೋಷವು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅದರ ಸಲುವಾಗಿ ಮೂಲಗ್ರಂಥಕಾರರಾದ ಆಚಾರ್ಯ ಭಗವಂತರಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವಿನಮ್ರತೆಯಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿ ಕ್ಷಮೆ ಕೋರುತ್ತೇನೆ. ಅದರಂತೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ರಸಿಕರು ಈ ನನ್ನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿನ ಲೋಪದೋಷಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ಅತ್ಯಂತ ಗೌರವದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮುಂಬರುವ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಭರವಸೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

ಇನ್ನು ಈ ಮಹಾನ ಗ್ರಂಥದ ಅನುವಾದ ಮಾಡುವ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿ, ಅನುವಾದವನ್ನು ಆದ್ಯಂತವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಯೋಗ್ಯ ಸಲಹೆ-ಸೂಚನೆ ನೀಡಿ ಗ್ರಂಥವು ನಿರ್ದೋಷವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಆತ್ಮೀಯ ಬ್ರ. ಶ್ರೀ ಯಶಪಾಲ ಜೈನ ಎಂ.ಎ. ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಪ್ರಥಮ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದರಂತೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಅನುವಾದ ಮಾಡುವ ಸುಯೋಗವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟು ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟನೆಯ ಭಾರಹೊತ್ತ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ದಿ. ಜೈನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಶ್ರೀ ಸಿ. ಬಿ. ಭಂಡಾರಿಯವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ-ಪರೋಕ್ಷ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಆತ್ಮೀಯರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಈ ಮಹಾಗ್ರಂಥದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಆತ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮಾಡಿ ಜೀವನದ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಈ ಪವಿತ್ರ ಪುಷ್ಪವನ್ನು ಸಾಧಾರ್ಮಿಗಳ ಕರಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು.

ಚೈತ್ರ ಶುದ್ಧ ತ್ರಯೋದಶಿ
ದಿ. ೧೮-೪-೧೯೮೯

- ಶ್ರೀ ಎಂ. ಬಿ. ಪಾಟೀಲ.
ಸೇಡಬಾಳ.

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ವಿಷಯ	ಗಾಥೆ	ಪುಟ
೧. ಜೀವ ಅಧಿಕಾರ	೧-೧೯	೧-೪೩
೨. ಅಜೀವ ಅಧಿಕಾರ	೨೦-೩೭	೪೪-೬೮
೩. ಶುದ್ಧಭಾವ ಅಧಿಕಾರ	೩೮-೫೫	೬೯-೧೦೦
೪. ವ್ಯವಹಾರಚಾರಿತ್ರ ಅಧಿಕಾರ	೫೬-೭೬	೧೦೧-೧೩೬
೫. ಪರಮಾರ್ಥಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಅಧಿಕಾರ	೭೭-೯೪	೧೩೭-೧೬೬
೬. ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಅಧಿಕಾರ	೯೫-೧೦೬	೧೬೭-೧೯೧
೭. ಪರಮಆಲೋಚನ ಅಧಿಕಾರ	೧೦೭-೧೧೨	೧೯೨-೨೦೮
೮. ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಅಧಿಕಾರ	೧೧೩-೧೨೧	೨೦೯-೨೨೫
೯. ಪರಮಸಮಾಧಿ ಅಧಿಕಾರ	೧೨೨-೧೩೩	೨೨೬-೨೪೪
೧೦. ಪರಮಭಕ್ತಿ ಅಧಿಕಾರ	೧೩೪-೧೪೦	೨೪೫-೨೫೭
೧೧. ನಿಶ್ಚಯಪರಮಾವಶ್ಯಕ ಅಧಿಕಾರ	೧೪೧-೧೫೯	೨೫೮-೨೯೦
೧೨. ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗ ಅಧಿಕಾರ	೧೬೦-೧೮೭	೨೯೧-೩೪೨
೧೩. ಗಾಥೆಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮ ಸೂಚಿ		೩೪೩-೩೪೬
೧೪. ಕಲಶಕಾವ್ಯಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮ ಸೂಚಿ		೩೪೭-೩೫೨
೧೫. ಉದ್ಭೂತ ಗಾಥಾ-ಶ್ಲೋಕಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮ ಸೂಚಿ		೩೫೩-೩೫೪

ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖ

ವಂದ್ಯೋ ವಿಭುರ್ಭುವಿ ನ ಕೈರಿಹ ಕೊಂಡಕುಂದಃ
ಕುಂದ-ಪ್ರಭಾ-ಪ್ರಣಯಿ-ಕೀರ್ತಿ-ವಿಭೂಷಿತಾಶಃ |
ಯಶ್ಚಾರು-ಚಾರಣ-ಕರಾಂಬುಜಚಂಚರೀಕ-
ಶ್ಚಕ್ರೇ ಶ್ರುತಶ್ಯ ಭರತೇ ಪ್ರಯತಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಮ್ ||

- ಚಂದ್ರಗಿರಿ ಪರ್ವತದ ಶಿಲಾಲೇಖ

ಅರ್ಥ :- ಕುಂದಪುಷ್ಪದ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡುವಂಥ ಯಾರ ಕೀರ್ತಿಯ ಮುಖಾಂತರ ದಶ ದಿಕ್ಕುಗಳು ವಿಭೂಷಿತವಾಗಿವೆ, ಯಾರು ಚಾರಣರ-ಚಾರಣಿಯುದ್ದಿಸಂಪನ್ನರಾದ ಮಹಾಮುನಿಗಳ ಸುಂದರ ಹಸ್ತ-ಕಮಲಗಳ ಭ್ರಮರವಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಯಾವ ಪವಿತ್ರಾತ್ಮರು ಭರತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಕುಂದಕುಂದವಿಭುಗಳು ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಂದ ವಂದ್ಯರಾಗಿಲ್ಲ ?

..... ಕೊಂಡಕುಂದೋ ಯತೀಂದ್ರಃ ||
ರಜೋಭಿರಸ್ಪೃಷ್ಟತಮತ್ವಮಂತ-
ಬಾರ್ಹ್ಯೋಪಿ ಸಂವ್ಯಂಜಯಿತುಂ ಯತೀಶಃ |
ರಜಃಪದಂ ಭೂಮಿತಲಂ ವಿಹಾಯ
ಚಚಾರ ಮನ್ಯೇ ಚತುರಂಗುಲಂ ಸಃ ||

-ವಿದ್ಯಗಿರಿ-ಶಿಲಾಲೇಖ

ಅರ್ಥ :- ಯತೀಶ್ವರರು (ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಸ್ವಾಮಿಗಳು) ರಜಃಸ್ಥಾನವನ್ನು-ಭೂಮಿತಲವನ್ನು-ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ನಾಲ್ಕು ಅಂಗುಲಮೇಲೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಗಮನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದ ಅವರು ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ರಜದಿಂದ (ತಮ) ಅತ್ಯಂತ ಅಸ್ಪೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. (ಅವರು ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಮಲದಿಂದ ಅಸ್ಪೃಷ್ಟರಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಧೂಳಿನಿಂದ ಅಸ್ಪೃಷ್ಟರಿದ್ದರು.)

**ಜಇ ಪಠುಪಣಂದಿಣಾಹೋ ಸೀಮಂಧರಸಾಮಿದಿವ್ವಣಾಣೇಣ |
ಣ ವಿದೋಹಣ ತೋ ಸಮಣಾ ಕಹಂ ಸಮಗ್ಗಂ ಪಯಾಣಂತಿ ||**

-ದರ್ಶನಸಾರ

ಅರ್ಥ :- (ಮಹಾವಿದೇಹಕ್ಷೇತ್ರದ ವರ್ತಮಾನ ತೀರ್ಥಂಕರದೇವರಾದ) ಶ್ರೀ ಸೀಮಂಧರ ಪ್ರಭುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದ ಮುಖಾಂತರ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮನಂದಿನಾಥರು (ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು) ಬೋಧನೆ ಮಾಡದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಮುನಿಜನರು ನಿಜವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು ?

ಓ ಕುಂದಕುಂದದೇವ ಮೊದಲಾದ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳೇ ! ಸ್ವರೂಪಾನು ಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವಚನಗಳೇ ಈ ಪಾಮರನಿಗೆ ಪರಮೋಪಕಾರಭೂತವಾಗಿವೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ತಮ್ಮಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

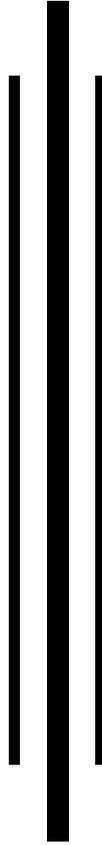
-ಶ್ರೀಮದ್ ರಾಜಚಂದ್ರ

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು ಮಹಾವಿದೇಹಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನರಾದ ಶ್ರೀ ಸೀಮಂಧರ ಭಗವಂತರ ಸಮವಸರಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಎಂಟು ದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ಇದ್ದರೆಂಬ ಮಾತು ಯಥಾತಥ್ಯವಿದೆ, ಅಕ್ಷರಶಃ ಸತ್ಯವಿದೆ, ಪ್ರಮಾಣಿಸಿದ್ದವಿದೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ತಿಲಮಾತ್ರವೂ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲ. ಪರಮೋಪಕಾರಿಗಳಾದ ಆ ಆಚಾರ್ಯಭಗವಂತರು ರಚಿಸಿದ ಈ ಸಮಯಸಾರದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಂಕರದೇವರ ನಿರಕ್ಷರವಾದ ಓಂಕಾರ ಧ್ವನಿಯೊಳಗಿಂದ ಹೊರ ಹೊರಟಂಥ ಉಪದೇಶವೇ ಇದೆ.

-ಪೂಜ್ಯ ಶ್ರೀ ಕಾನಜಿಸ್ವಾಮಿ

ನಿಯಮಸಾರ

ಭ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವ

॥ ಶ್ರೀ ಸರ್ವಜ್ಞವೀತರಾಗಾಯ ನಮಃ ॥

ಶಾಸ್ತ್ರ-ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಮಂಗಲಾಚರಣೆ

ಓಂಕಾರಂ ಬಿಂದುಸಂಯುಕ್ತಂ ನಿತ್ಯಂ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಯೋಗಿನಃ |

ಕಾಮದಂ ಮೋಕ್ಷದಂ ಚೈವ ಓಂಕಾರಾಯ ನಮೋನಮಃ ॥೧॥

ಅವಿರಲಶಬ್ದಘನೋಘಪ್ರಕ್ಷಾಲಿತಸಕಲಭೂತಲಕಲಂಕಾ |

ಮುನಿಭಿರುಪಾಸಿತೀರ್ಥಾ ಸರಸ್ವತೀ ಹರತು ನೋ ದುರಿತಾನ್ ॥೨॥

ಅಜ್ಞಾನತಿಮಿರಾಂಧಾನಾಂ ಜ್ಞಾನಾಂಜನಶಲಾಕಯಾ |

ಚಕ್ಷುರುನ್ಮೀಲಿತಂ ಯೇನ ತಸ್ಮೈ ಶ್ರೀ ಗುರುವೇ ನಮಃ ॥೩॥

॥ ಶ್ರೀ ಪರಮಗುರುವೇನಮಃ | ಪರಂಪರಾಚಾರ್ಯಗುರುವೇನಮಃ ॥

ಸಕಲಕಲುಷವಿಧ್ವಂಸಕಂ, ಶ್ರೇಯಸಾಂ ಪರಿವರ್ಧಕಂ, ಧರ್ಮಸಂಬಂಧಕಂ, ಭವ್ಯಜೀವಮನಃ
ಪ್ರತಿಬೋಧಕಾರಕಂ, ಪುಣ್ಯಪ್ರಕಾಶಕಂ, ಪಾಪಪ್ರಣಾಶಕಮಿದಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಶ್ರೀ ನಿಯಮಸಾರ ನಾಮಧೇಯಂ,
ಅಸ್ಯ ಮೂಲಗ್ರಂಥಕರ್ತಾರಃ ಶ್ರೀ ಸರ್ವಜ್ಞದೇವಾಸ್ತದುತ್ತರ ಗ್ರಂಥಕರ್ತಾರಃ ಶ್ರೀ ಗಣಧರದೇವಾಃ
ಪ್ರತಿಗಣಧರದೇವಾಸ್ತೇಷಾಂ ವಚನಾನುಸಾರಮಾಸಾದ್ಯ ಆಚಾರ್ಯ ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವ-
ವಿರಚಿತಂ, ಶ್ರೋತಾರಃ ಸಾವಧಾನತಯಾ ಶ್ರುಣ್ವಂತು ॥

ಮಂಗಲಂ ಭಗವಾನ ವೀರೋ ಮಂಗಲಂ ಗೌತಮೋ ಗಣೇ |

ಮಂಗಲಂ ಕುಂದಕುಂದಾರ್ಯೋ ಜೈನಧರ್ಮೋಽಸ್ತು ಮಂಗಲಂ ॥೧॥

ಸರ್ವಮಂಗಲಮಾಂಗಲ್ಯಂ ಸರ್ವಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕಂ |

ಪ್ರಧಾನಂ ಸರ್ವಧರ್ಮಾಣಾಂ ಜೈನಂ ಜಯತು ಶಾಸನಮ್ ॥೨॥

ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ

ಶ್ರೀ

ನಿಯಮಸಾರ

೧

ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವವಿರಚಿತತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿ ಸಮುಪೇತಃ |

(ಮಾಲಿನಿ)

ತ್ಲಯಿ ಸತಿ ಪರಮಾತ್ಮನ್ಯಾದ್ಯಶಾನ್ಮೋಹಮುಗ್ಧಾನ್

ಕಥಮತನುವಶತ್ವಾನ್ಬದ್ಧಕೇಶಾನ್ಯಜೇಽಹಮ್ |

ಸುಗತಮಗಧರಂ ವಾ ವಾಗಧೀಶಂ ಶಿವಂ ವಾ

ಜಿತಭವಮಭಿವಂದೇ ಭಾಸುರಂ ಶ್ರೀಜಿನಂ ವಾ ||೧||

ಮೂಲಗಾಥೆಗಳ ಹಾಗೂ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯ

- ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ -

ಮೊದಲು ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವ ವಿರಚಿತ ಪ್ರಾಕೃತ ಗಾಥಾಬದ್ಧ ಈ ‘ನಿಯಮಸಾರ’ವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ‘ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿ’ ನಾಮದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಯ ರಚಯಿತರಾದ ಮುನಿಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಏಳು ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಮಂಗಲಾಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಓ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ! ತಾವಿದ್ದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮಂಥ (ಸಂಸಾರಿಗಳಂಥ) ಮೋಹಮುಗ್ಧ ಮತ್ತು ಕಾಮವಶನಾದ ಬುದ್ಧನನ್ನು ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮ-ವಿಷ್ಣು-ಮಹೇಶರನ್ನು ಅದೇಕೆ ಪೂಜಿಸಲಿ ? (ಇಲ್ಲ, ಪೂಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ)

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ವಾಚಂ ವಾಚಂಯಮೀಂದ್ರಾಣಾಂ ವಕ್ತ್ರವಾರಿಜವಾಹನಮ್ |

ವಂದೇ ನಯದ್ವಯಾಯತ್ತವಾಚ್ಯಸರ್ವಸ್ವಪದ್ಧತಿಮ್ ||೨||

(ಶಾಲಿನಿ)

ಸಿದ್ಧಾಂತೋದ್ಧತ್ತೀಧವಂ ಸಿದ್ಧಸೇನಂ

ತರ್ಕಾಬ್ಜಾರ್ಕ್ಯಂ ಭಟ್ಟಪೂರ್ವಾಕಲಂಕಮ್ |

ಶಬ್ದಾಬ್ಜೀಂದ್ರಂ ಪೂಜ್ಯಪಾದಂ ಚ ವಂದೇ

ತದ್ವಿದ್ಯಾಡ್ಯಂ ವೀರನಂದಿಂ ಪ್ರತೀಂದ್ರಮ್ ||೩||

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ಅಪವರ್ಗಾಯ ಭವ್ಯಾನಾಂ ಶುದ್ಧಯೇ ಸ್ವಾತ್ಮನಃ ಪುನಃ |

ವಕ್ಷ್ಯೇ ನಿಯಮಸಾರಸ್ಯ ವೃತ್ತಿಂ ತಾತ್ಪರ್ಯಸಂಜ್ಞಿಕಾಮ್ ||೪||

ಯಾವನು ಭವಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದ್ದಾನೋ ಅವನಿಗೆ ನಾನು ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಶ್ರೀಜಿನನನ್ನಲಿ ಸುಗತನನ್ನಲಿ, ^೧ಗಿರಿಧರನನ್ನಲಿ, ^೨ವಾಗೀಶ್ವರನನ್ನಲಿ ಅಥವಾ ^೩ಶಿವನನ್ನಲಿ ||೧||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ^೧ವಾಚಂಯಮೀಂದ್ರಿ (ಜಿನದೇವರ) ಮುಖಿಕಮಲವು ಯಾರವಾಹನವಿದೆ ಮತ್ತು ಎರಡು ನಯಗಳ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಯಾರ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ ಆ ವಾಣಿಗೆ (ಜಿನಭಗವಂತರ ಸ್ಯಾದ್ವಾದ ಮುದ್ರಿತವಾಣಿಗೆ) ನಾನು ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೨||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಉತ್ತಮ ಸಿದ್ಧಾಂತರೂಪಿ ಶ್ರೀಯ ಪತಿ ಸಿದ್ಧಸೇನ ಮುನೀಂದ್ರರ, ^೨ತರ್ಕಕಮಲದ ಸೂರ್ಯರಾದ ಭಟ್ಟಾಕಲಂಕ ಮುನೀಂದ್ರರ, ^೩ಶಬ್ದ ಸಿಂಧುವಿನ ಚಂದ್ರರಾದ ಪೂಜ್ಯಪಾದ ಮುನೀಂದ್ರರ ಮತ್ತು ತದ್ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ (ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮೊದಲಾದ ಮೂರರ ಜ್ಞಾನದಿಂದ) ಸಮೃದ್ಧರಾದ ವೀರನಂದಿ ಮುನೀಂದ್ರರುಗಳಿಗೆ ನಾನು ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೩||

೧. ಬುದ್ಧನಿಗೆ ಸುಗತನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸುಗತ ಎಂದರೆ ೧) ಶೋಭನೀಯತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತ, ಅಥವಾ ೨) ಸಂಪೂರ್ಣತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತ ಶ್ರೀ ಜಿನಭಗವಂತರು ೧) ಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಗಳ ಅಭಾವವಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ಶೋಭನೀಯತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಮತ್ತು ೨) ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ; ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸುಗತನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.
೨. ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಗಿರಿಧರ (ಎಂದರೆ ಪರ್ವತವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಂಥವ)ನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ಜಿನಭಗವಂತರು ಅನಂತವೀರ್ಯ-ವಂತರಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಗಿರಿಧರನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.
೩. ಬೃಹ್ಮನಿಗೆ ಅಥವಾ ಬೃಹ್ಮಸ್ಥಿತಿಗೆ ವಾಗೀಶ್ವರ (ಅಥವಾ ವಾಣಿಯ ಅಧಿಪತಿ) ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ಜಿನಭಗವಂತರು ದಿವ್ಯವಾಣಿಯ ಪ್ರಕಾಶಕಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ವಾಗೀಶ್ವರನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.
೪. ಮಹೇಶನಿಗೆ (ಶಂಕರ) ಶಿವನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ಜಿನಭಗವಂತರು ಕಲ್ಯಾಣಸ್ವರೂಪಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಶಿವನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.
೫. ವಾಚಂಯಮೀಂದ್ರಿ = ಮುನಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಎಂದರೆ ಜಿನದೇವರು; ಮೌನಸೇವನೆ ಮಾಡುವವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂದರೆ ಜಿನದೇವರು; ವಾಕ್ಸಂಯಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ ಸಮಾನ ಎಂದರೆ ಜಿನದೇವರು. (ವಾಚಂಯಮೀ = ಮುನಿ; ಮೌನಸೇವನೆ ಮಾಡುವಂಥ; ವಾಣಿಯ ಸಂಯಮಿ.)
೬. ತರ್ಕಕಮಲದ ಸೂರ್ಯ = ತರ್ಕರೂಪದ ಕಮಲವನ್ನು ಪ್ರಪುಲಿತ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಸಮಾನರು.
೭. ಶಬ್ದಸಿಂಧುವಿನ ಚಂದ್ರ = ಶಬ್ದರೂಪದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಉಲ್ಲಸಿತ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರ ಸಮಾನರು.

ಕಿಂ ಚ -

(ಆರ್ಯ)

ಗುಣಧರಗಣಧರರಚಿತಂ ಶ್ರುತಧರಸಂತಾನತಸ್ತುಸುವ್ಯಕ್ತಮ್ |

ಪರಮಾಗಮಾರ್ಥಸಾರ್ಥಂ ವಕ್ತುಮಮುಂಕೇ ವಯಂ ಮಂದಾಃ ||೫||

ಅಪಿ ಚ-

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ಅಸ್ಮಾಕಂ ಮಾನಸಾನ್ಯುಚ್ಛಿಃ ಪ್ರೇರಿತಾನಿ ಪುನಃ ಪುನಃ |

ಪರಮಾಗಮಸಾರಸ್ಯ ರುಚ್ಯಾ ಮಾಂಸಲಯಾಽಧುನಾ ||೬||

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಷಡ್ ದ್ರವ್ಯಸಪ್ತತತ್ತ್ವ ನವಾರ್ಥಕಾಃ |

ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ ಸೂತ್ರಕೃತಾ ಪೂರ್ವಂ ಪ್ರತ್ಯಾಖಾನಾದಿಸತ್ತಿಯಾಃ ||೭||

ಅಲಮಲಮತಿವಿಸ್ತರೇಣ | ಸ್ಪಷ್ಟಿ ಸಾಕ್ಷಾದಸ್ಮೈ ವಿವರಣಾಯ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಭವ್ಯರುಗಳಿಗೆ ಮೋಕ್ಷದ ಸಲುವಾಗಿ ಹಾಗೂ ನಿಜಾತ್ಮನ ಶುದ್ಧಿಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಾನು ನಿಯಮಸಾರದ “ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿ” ನಾಮದ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ||೪||

ಪುನಶ್ಚ -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಗುಣಗಳನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡುವಂಥ ಗಣಧರರುಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಮತ್ತು ಶ್ರುತಧರರ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ರೀತಿಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಪರಮಾಗಮದ ಅರ್ಥಸಮೂಹದ ಕಥನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಮಂದಬುದ್ಧಿಯಾದ ನಾವಂತೂ ಯಾರು ? ||೫||

ತಥಾಪಿ -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಪರಮಾಗಮದ ಸಾರದ ಪುಷ್ಪ ರುಚಿಯಿಂದ ಪುನಃ ಪುನಃ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೇರಿತವಾಗುತ್ತಲಿದೆ. (ಆ ರುಚಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗುವ ಕಾರಣದಿಂದ “ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿ”ಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಈ ಟೀಕೆಯ ರಚನೆಯಾಗುತ್ತಲಿದೆ.)

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸೂತ್ರಕಾರರು ಮೊದಲು ಐದು ಅಸ್ತಿಕಾಯ, ಆರು ದ್ರವ್ಯ, ಏಳು ತತ್ತ್ವ ಮತ್ತು ಒಂಭತ್ತು ಪದಾರ್ಥ ಹಾಗೂ ಪ್ರತ್ಯಾಖಾನ ಮೊದಲಾದ ಸತ್ತಿಯೆಗಳ ಕಥನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. (ಎಂದರೆ ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಐದು ಅಸ್ತಿಕಾಯ ಮೊದಲಾದ ಮತ್ತು ಅನಂತರ ಪ್ರತ್ಯಾಖಾನ ಮೊದಲಾದ ಸತ್ತಿಯೆಗಳ ಕಥನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ||೭||

ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಸಾಕಾಯಿತು, ಸಾಕಾಯಿತು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಈ ವಿವರಣವು ಜಯವಂತವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಲಿ.

ಅಥ ಸೂತ್ರಾವತಾರಃ -

ಣಮಿಊಣ ಜಿಣಂ ವೀರಂ ಅಣಂತವರಣಾಣ ದಂಸಣಸಹಾವಂ |

ವೋಚ್ಯಾಮಿ ಣಿಯಮಸಾರಂ ಕೇವಲಿಸುದಕೇವಲೀಭಣಿದಂ ||೧||

ನತ್ವಾ ಜಿನಂ ವೀರಂ ಅನಂತವರಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ಥಭಾವಮ್ |

ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ನಿಯಮಸಾರಂ ಕೇವಲಿಶ್ರುತಕೇವಲಿಭಣಿತಮ್ ||೧||

ಅಥಾತ್ರ ಜಿನಂ ನತ್ವೇತ್ಯನೇನ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯಾದಾವಸಾಧಾರಣಂ ಮಂಗಲಮಭಿಹಿತಮ್ |

ನತ್ವೇತ್ಯಾದಿ-ಅನೇಕಜನ್ಮಾಟವೀಪ್ರಾಪಣಹೇತೂನ್ ಸಮಸ್ತಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಾದೀನ್ ಜಯತೀತಿ ಜಿನಃ | ವೀರೋವಿಕ್ರಾಂತಃ, ವೀರಯತೇ ಶೂರಯತೇ ವಿಕ್ರಾಮತಿ ಕರ್ಮಾರಾತೀನ್ ವಿಜಯತ ಇತಿ ವೀರಃ ಶ್ರೀವರ್ಧಮಾನ-ಸನ್ಮತಿನಾಥಮಹತಿಮಹಾವೀರಾಭಿಧಾನ್ಯಃ ಸನಾಥಃ ಪರಮೇಶ್ವರೋ ಮಹಾದೇವಾಧಿದೇವಃ ಪಶ್ಚಿಮತೀರ್ಥನಾಥಃ ತ್ರಿಭುವನಸಚರಾಚರದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯೈಕಸಮಯಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿಸಮರ್ಥಸಕಲವಿಮಲಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನಾಭ್ಯಾಂ ಯುಕ್ತೋ ಯಸ್ಸಂ ಪ್ರಣವ್ಯ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಕಥಯಾಮೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಕಮ್? ನಿಯಮಸಾರಮ್ | ನಿಯಮಶಬ್ದಸ್ತಾವತ್ ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರೇಷು ವರ್ತತೇ ; ನಿಯಮಸಾರ ಇತ್ಯನೇನ ಶುದ್ಧ ರತ್ನತ್ರಯಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಮ್? ಕೇವಲಿಶ್ರುತಕೇವಲಿಭಣಿತಮ್ | ಕೇವಲಿನಃ ಸಕಲಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನಧರಾಃ, ಶ್ರುತಕೇವಲಿನಃ ಸಕಲದ್ರವ್ಯಶ್ರುತಧರಾಸ್ತಃ ಕೇವಲಿಭಿಃ ಶ್ರುತಕೇವಲಿಭಿಶ್ಚ ಭಣಿತಂ ಸಕಲಭವ್ಯನಿಕುರಂಬಹಿತಕರಂ ನಿಯಮಸಾರಾಭಿಧಾನಂ ಪರಮಾಗಮಂ ವಕ್ಷ್ಯಾಮೀತಿ ವಿಶಿಷ್ಟೇಷ್ಟದೇವತಾಸ್ತವನಾನಂತರಂ ಸೂತ್ರಕೃತಾ ಪೂರ್ವಸೂರಿಣಾ ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯ- ದೇವಗುರುಣಾ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾತಮ್ | ಇತಿ ಸರ್ವಪದಾನಾಂ ತಾತ್ಪರ್ಯಮುಕ್ತಮ್ |

ಈಗ (ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವವಿರಚಿತ) ಗಾಥಾಸೂತ್ರದ ಅವತರಣ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ,-

ಗಾಥೆ - ೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅಣಂತವರಣಾಣದಂಸಣಸಹಾವಂ] ಅನಂತ ಮತ್ತು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನವು ಸ್ಥಭಾವವಿರುವಂಥ (ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿ ಮತ್ತು ಕೇವಲದರ್ಶನಿಯಾದ) [ಜಿಣಂ ವೀರಂ] ಜಿನ ವೀರನಿಗೆ [ಣಮಿಊಣ] ನಮನಮಾಡಿ [ಕೇವಲಿಸುದಕೇವಲೀಭಣಿದಂ] ಕೇವಲಿ ಹಾಗೂ ಶ್ರುತಕೇವಲಿಗಳು ಹೇಳಿರುವ [ಣಿಯಮಸಾರಂ] ನಿಯಮಸಾರವನ್ನು [ವೋಚ್ಯಾಮಿ] ನಾನು ಹೇಳುವೆನು.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ 'ಜಿಣಂ ಣಮಿಊಣ' ಈ ಗಾಥೆಯಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಸಾಧಾರಣಮಂಗಲ ಹೇಳಿದೆ, 'ಣಮಿಊಣ' ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ-

ಅನೇಕ ಜನ್ಮರೂಪ ಕಾನನವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಹೇತುಭೂತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳನ್ನು ಯಾವನು ಜಯಿಸಿದ್ದಾನೆ ಅವನು 'ಜಿನ'ನಿದ್ದಾನೆ. 'ವೀರ' ಎಂದರೆ ವಿಕ್ರಾಂತ (ಪರಾಕ್ರಮಿ); ವೀರತೆ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿದವನು, ಶೌರ್ಯ ಪ್ರಕಟಮಾಡಿದವನು, ವಿಕ್ರಮ (ಪರಾಕ್ರಮ) ದರ್ಶಿಸಿದವನು, ಕರ್ಮಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಜಯ ಪ್ರಾಪ್ತ

ವಂದಿಸಿ ಅನಂತೋತ್ಕೃಷ್ಟದರ್ಶನಜ್ಞಾನಮಯನಾದ ಶ್ರೀ ಜಿನವೀರನಿಗೆ |

ಸಂದೀ ನಿಯಮಸಾರವನು ಪೇಳ್ವೆ ಕೇವಲಿಶ್ರುತಕೇವಲಿಗಳುಸುರ್ದುಡಂ ||೧||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಜಯತಿ ಜಗತಿ ವೀರಃ ಶುದ್ಧಭಾವಾಸ್ತಮಾರಃ
 ತ್ರಿಭುವನಜನಪೂಜ್ಯಃ ಪೂರ್ಣಬೋಧೈಕರಾಜ್ಯಃ |
 ನತದಿವಿಜಸಮಾಜಃ ಪ್ರಾಸ್ತಜನ್ಯದ್ರುಬೀಜಃ
 ಸಮವಸ್ಯತಿನಿವಾಸಃ ಕೇವಲಶ್ರೀನಿವಾಸಃ ||೪||

ಮಗ್ನೋ ಮಗ್ನಫಲಂ ತಿ ಯ ದುವಿಹಂ ಜಿಣಸಾಸಣೇ ಸಮಕ್ವಾದಂ |

ಮಗ್ನೋ ಮೋಕ್ಷಉವಾಟ ತಸ್ಯ ಫಲಂ ಹೋಇ ಣಿವ್ವಾಣಂ ||೨||

ಮಾರ್ಗೋ ಮಾರ್ಗಫಲಮಿತಿ ಚ ದ್ವಿವಿಧಂ ಜಿನಶಾಸನೇ ಸಮಾಖ್ಯಾತಮ್ |

ಮಾರ್ಗೋ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಃ ತಸ್ಯ ಫಲಂ ಭವತಿ ನಿರ್ವಾಣಮ್ ||೨||

ಮಾಡಿದವನು ಅವನು 'ವೀರ' ನಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಥ ವೀರರಿಗೆ-ಯಾರು ಶ್ರೀ ವರ್ಧಮಾನ, ಶ್ರೀ ಸನ್ಮತಿನಾಥ, ಶ್ರೀ ಅತಿವೀರ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ಮಹಾವೀರ - ಈ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ, ಪರಮೇಶ್ವರರಿದ್ದಾರೆ, ಮಹಾದೇವಾಧಿ ದೇವರಿದ್ದಾರೆ, ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಥನಾಥರಿದ್ದಾರೆ, ಅವರು ಮೂರು ಲೋಕದ, ಸಚರಾಚರ, ದ್ರವ್ಯ-ಗುಣ-ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಹೇಳಲಾಗುವಂಥ ಸಮಯವನ್ನು (ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು) ತಿಳಿಯುವಲ್ಲಿ-ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರಿರುವಂಥ ಸಕಲವಿಮಲ (ಸರ್ವಥಾನಿರ್ಮಲ) ಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನದಿಂದ ಯುಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೆ-ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಏನನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ? 'ನಿಯಮಸಾರ' ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. 'ನಿಯಮ' ಶಬ್ದವು ಮೊದಲಂತೂ ಸಮ್ಯಗ್‌ರ್ಷನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರದ ಸಲುವಾಗಿ ಇದೆ. 'ನಿಯಮಸಾರ' ('ನಿಯಮದಸಾರ') ವೆಂದು ಹೇಳಿ ಶುದ್ಧ ರತ್ನತ್ರಯದ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳಿದೆ. ಹೇಗೆ ಇದೆ ಅದು ? ಕೇವಲಿಗಳು ಹಾಗೂ ಶ್ರುತಕೇವಲಿಗಳು ಹೇಳಿರುವುದು ಇದೆ. 'ಕೇವಲಿ' ಅವರು ಸಕಲಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಜ್ಞಾನದಧಾರಣೆ ಮಾಡುವಂಥವರು ಮತ್ತು 'ಶ್ರುತಕೇವಲಿ' ಅವರು ಸಕಲ ದ್ರವ್ಯ ಶ್ರುತದ ಧಾರಣೆಮಾಡುವಂಥವರು. ಇಂಥ ಕೇವಲಿಗಳು ಹಾಗೂ ಶ್ರುತಕೇವಲಿಗಳು ಹೇಳಿರುವ, ಸಮಸ್ತ ಭವ್ಯಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಹಿತಕರವಾದ 'ನಿಯಮಸಾರ'ವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪರಮಾಗಮವನ್ನು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ವಿಶಿಷ್ಟ ಇಷ್ಟ ದೇವತೆಯಸ್ತವನಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಸೂತ್ರಕಾರರಾದ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯ ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಗುರುಗಳು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

-ಈ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲ ಪದಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಹೇಳಲಾಯಿತು.

[ಈಗ ಮೊದಲನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭ ಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಶುದ್ಧಭಾವದ ಮುಖಾಂತರ ಮಾರನ (ಕಾಮದೇವನ) ನಾಶಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಮೂರು ಲೋಕದ ಜನರಿಗೆ ಪೂಜ್ಯರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರದು ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನವು ಒಂದು ರಾಜ್ಯವಿದೆ, ಯಾರಿಗೆ ದೇವಸಮೂಹವು ನಮನ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಯಾರು ಜನ್ಮವೃಕ್ಷದ ಬೀಜವನ್ನು ನಷ್ಟ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರ ನಿವಾಸವು ಸಮವಸರಣದಲ್ಲಿದೆ ಮತ್ತು

ಮಾರ್ಗಮೇಣಾರ್ಗಫಲವೆಂದಿರ್ತರದ ಕಥನವಿದೆ ಜಿನಶಾಸನದಲಿ |

ಮಾರ್ಗವದುಮೋಕ್ಷೋಪಾಯವಿದೆ ಮೇಣದರಫಲತಾನೆ ನಿರ್ವಾಣವಿದೆ ||೨||

೧ ಮಾರ=ಕಾಮದೇವ; ಹಿಂಸೆ, ಮರಣ.

ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗತತ್ವಲಕ್ಷ್ಯರೂಪನಿರೂಪಣೋಪನ್ಯಾಸೋಽಯಮ್ |

‘‘ಸಮ್ಯಗ್‌ರ್ಷನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಾಣಿ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಃ’’ ಇತಿ ವಚನಾತ್, ಮಾರ್ಗಸ್ವಾವಚ್ಛುಧ್ಧರತ್ವತ್ರಯಂ, ಮಾರ್ಗಫಲಮಪುನರ್ಭವಪುರಂಧ್ರಿಕಾಸ್ಥೂಲಭಾಲಸ್ಥಲಲೀಲಾಲಂಕಾರತೀಲಕತಾ | ದ್ವಿವಿಧಂ ಕಿಲೈವಂ ಪರಮವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಶಾಸನೇ ಚತುರ್ಥಜ್ಞಾನಧಾರಿಭಿಃ ಪೂರ್ವಸೂರಿಭಿಃ ಸಮಾಖ್ಯಾತಮ್ | ಪರಮನಿರಪೇಕ್ಷತಯಾ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮತತ್ವ ಸಮ್ಯಕ್‌ಶ್ರದ್ಧಾನಪರಿಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನಶುದ್ಧರತ್ವತ್ರಯಾತ್ಮಕಮಾರ್ಗೋ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಃ | ತಸ್ಯ ಶುದ್ಧರತ್ವತ್ರಯಸ್ಯ ಫಲಂ ಸ್ವಾತ್ಮೋಪಲಬ್ಧಿರಿತಿ |

(ಪೃಥ್ವಿ)

ಕ್ಷಚಿದ್ ವಜ್ರತಿ ಕಾಮಿನೀರತಿಸಮುತ್ತಪ್ಸೌಖ್ಯಂ ಜನಃ
ಕ್ಷಚಿದ್ ದ್ರವಿಣರಕ್ಷಣೇ ಮತಿಮಿಮಾಂ ಚ ಚಕ್ರೇ ಪುನಃ |
ಕ್ಷಚಿಜ್ಞನವರಸ್ಯ ಮಾರ್ಗಮುಪಲಭ್ಯ ಯಃ ಪಂಡಿತೋ
ನಿಜಾತ್ಮನಿ ರತೋ ಭವೇದ್ ವ್ರಜತಿ ಮುಕ್ತಿಮೇತಾಂ ಹಿ ಸಃ ||೯||

ಯಾರಲ್ಲಿಕೇವಲಶ್ರೀಯು (-ಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನರೂಪದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು) ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಆ ವೀರಭಗವಂತರು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜಯವಂತವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಗಾಥೆ - ೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಣಸಾಸಣೇ] ಜಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ [ಮಗ್ಗೋ ಮಗ್ಗಫಲಂ] ಮಾರ್ಗ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗಫಲವೆಂದು [ತಿ ಯ ದುವಿಹಂ] ಹೀಗೆ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ [ಸಮಕ್ಖಾ ದಂ] ಕಥನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. [ಮಗ್ಗೋ ಮೋಕ್ಷ ಉವಾಓ] ಮಾರ್ಗವು ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯವಿದೆ ಮತ್ತು [ತಸ್ಸ ಫಲಂ] ಅದರ ಫಲವು [ಣಿವ್ವಾಣಂ ಹೋಞ] ನಿರ್ವಾಣವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ ಮತ್ತು ಅದರ ಫಲದ ಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಣೆಯ ಸೂಚನೆ (ಅವೆರಡೂ ಸ್ವರೂಪದ ನಿರೂಪಣೆಯ) ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಇದೆ.

‘‘ಸಮ್ಯಗ್‌ರ್ಷನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಾಣಿ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಃ (ಸಮ್ಯಗ್‌ರ್ಷನ, ಸಮ್ಯಗ್‌ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಿದೆ)’’ - ಎಂಬುದಾಗಿ (ಶಾಸ್ತ್ರದ) ವಚನವಿರುವುದರಿಂದ ಮಾರ್ಗವಂತೂ ಶುದ್ಧ ರತ್ವತ್ರಯವಿದೆ. ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗಫಲವು ಮುಕ್ತಿರೂಪಿ ರಮಣಿಯ ವಿಶಾಲ ಲಲಾಟಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶೋಭಾರೂಪ-ಅಲಂಕಾರರೂಪ ಮತ್ತು ತೀಲಕತನವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಮಾರ್ಗಫಲವು ಮುಕ್ತಿರೂಪಿ ರಮಣಿಯನ್ನು ವರಿಸುವುದಿದೆ). ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಿಜವಾಗಿ (ಮಾರ್ಗ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗಫಲವೆಂದು) ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ, ಚತುರ್ಥಜ್ಞಾನಧಾರಿ (ಮನಃಪರ್ಯಾಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವಂಥ) ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಪರಮ ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಥನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ನಿಜ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವ ದ ಸಮ್ಯಕ್‌ಶ್ರದ್ಧೆ-ಜ್ಞಾನ-ಅನುಷ್ಠಾನರೂಪಿ ಶುದ್ಧ ರತ್ವತ್ರಯಾತ್ಮಕ ಮಾರ್ಗವು ಪರಮನಿರಪೇಕ್ಷವಿರುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷದ ಉಪಾಯವಿದೆ ಮತ್ತು ಆ ಶುದ್ಧರತ್ವತ್ರಯದ ಫಲವು ಸ್ವಾತ್ಮೋಪಲಬ್ಧಿ (ನಿಜಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಪ್ರಾಪ್ತಿ) ಇದೆ.

೧. ಶುದ್ಧರತ್ವತ್ರಯ ಎಂದರೆ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮತತ್ವ ದ ಸಮ್ಯಕ್‌ಶ್ರದ್ಧೆ ಅದರ ಸಮ್ಯಕ್‌ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಮ್ಯಕ್‌ ಆಚರಣೆ ಪರದ ಹಾಗೂ ಭೇದಗಳ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಶುದ್ಧರತ್ವತ್ರಯವು ಮೋಕ್ಷದ ಉಪಾಯವಿದೆ. ಆ ಶುದ್ಧ ರತ್ವತ್ರಯದ ಫಲವು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಪೂರ್ಣಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷವಿದೆ.

ನಿಯಮೇಣ ಯ ಜಂ ಕಜ್ಜಂ ತಂ ನಿಯಮಂ ಣಾಣದಂಸಣಚರಿತ್ತಂ ||

ವಿವರೀಯಪರಿಹರತ್ತಂ ಭಣಿದಂ ಖಲು ಸಾರಮಿದಿ ವಯಣಂ ||೩||

ನಿಯಮೇನ ಚ ಯತ್ಕಾರ್ಯಂ ಸ ನಿಯಮೋ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಚಾರಿತ್ರಮ್ |

ವಿಪರೀತಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ ಭಣಿತಂ ಖಲು ಸಾರಮಿತಿ ವಚನಮ್ ||೩||

ಅತ್ರ ನಿಯಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಸಾರತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನದ್ವಾರೇಣ ಸ್ವಭಾವರತ್ನತ್ರಯಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ |

ಯಃ ಸಹಜಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವಸ್ಥಿತಃ ಸ್ವಭಾವಾನಂತಚತುಷ್ಟಯಾತ್ಮಕಃ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಚೇತನಾಪರಿಣಾಮಃ ಸ ನಿಯಮಃ | ನಿಯಮೇನ ಚ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಯತ್ಕಾರ್ಯಂ ಪ್ರಯೋಜನಸ್ವರೂಪಂ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಚಾರಿತ್ರಮ್ | ಜ್ಞಾನಂ ತಾವತ್ ತೇಷು ತ್ರಿಷು ಪರದ್ರವ್ಯನಿರವಲಂಬತ್ವೇನ ನಿಃಶೇಷತೋಂತರ್ಮುಖಯೋಗಶಕ್ತೇಃ ಸಕಾಶಾತ್ ನಿಜಪರಮತತ್ವ ಪರಿಜ್ಞಾನಮ್ ಉಪಾದೇಯಂ ಭವತಿ | ದರ್ಶನಮಪಿ ಭಗವತ್ಪರಮಾತ್ಮಸುಖಾಭಿಲಾಷಿಣೋ ಜೀವಸ್ಯ ಶುದ್ಧಾಂತಸ್ತತ್ತ್ವವಿಲಾಸಜನ್ಮಭೂಮಿಸ್ಥಾನನಿಜಶುದ್ಧಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯಸಮುಪಜನಿತಪರಮಶ್ರದ್ಧಾನಮೇವ ಭವತಿ | ಚಾರಿತ್ರಮಪಿ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನದರ್ಶನಾತ್ಮಕಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನಿ ಅವಿಚಲಿಸ್ಥಿತಿರೇವ | ಅಸ್ಯ ತು ನಿಯಮಶಬ್ದಸ್ಯ ನಿರ್ವಾಣಕಾರಣಸ್ಯ ವಿಪರೀತಪರಿಹಾರಾರ್ಥತೇನ ಸಾರಮಿತಿ ಭಣಿತಂ ಭವತಿ |

[ಈಗ ಎರಡನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಮನುಷ್ಯನು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಾಮಿನಿಯಕುರಿತು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಸುಖದ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತೆ ಪುನಃ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಧನಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಬುದ್ಧಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಪಂಡಿತರು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಚಿನವರರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿಜಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ತತ್ಪರರಾಗುತ್ತಾರೆ, ಅವರು ನಿಜವಾಗಿ ಈ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ||೯||

ಗಾಥೆ - ೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ತಂ ನಿಯಮಂ) ನಿಯಮ ಎಂದರೆ [ನಿಯಮೇಣ ಯ] ನಿಯಮದಿಂದ (ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ) [ಜಂ ಕಜ್ಜಂ] ಯಾವುದು ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ ಅದು ಎಂದರೆ [ಣಾಣದಂಸಣಚರಿತ್ತಂ] ಜ್ಞಾನದರ್ಶನ ಚಾರಿತ್ರವು [ವಿವರೀಯಪರಿಹರತ್ತಂ] ವಿಪರೀತದ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ (ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಭಾವಗಳ ತ್ಯಾಗಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ) [ಖಲು] ನಿಜವಾಗಿ [ಸಾರಂ ಇದಿ ವಯಣಂ] 'ಸಾರ'ದಂಥ ವಚನವನ್ನು [ಭಣಿದಂ] ಹೇಳಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) 'ನಿಯಮ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ 'ಸಾರ' ಶಬ್ದವನ್ನೇಕೆ ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬುದರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಯಿಂದ ಸ್ವಭಾವರತ್ನತ್ರಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ನಿಯಮದಿಂದಕರ್ತವ್ಯವಿರ್ಪಜ್ಞಾನದರ್ಶನಚಾರಿತ್ರಮಿದುನಿಯಮವಿದೆ |

ನಿಯಮವಿರುದ್ಧದ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥ ನಿಜದಿಸಾರವಚನ ಪೇಳಿಹುದು ||೩||

(ಆರ್ಯ)

ಇತಿ ವಿಪರೀತವಿಮುಕ್ತಂ ರತ್ನತ್ರಯಮನುತ್ವಮಂ ಪ್ರಪದ್ಯಾಹಮ್ |
ಅಪುನರ್ಭವಭಾಮಿನ್ಯಾಂ ಸಮುದ್ಭವಮನಂಗಶಂ ಯಾಮಿ ||೧೦||

ನಿಯಮಂ ಮೋಕ್ಷಉವಾಓ ತಸ್ಸ ಫಲಂ ಹವದಿ ಪರಮಣಿವ್ವಾಣಂ |
ಏದೇಸಿಂ ತಿಣ್ಣಂ ಪಿ ಯ ಪತ್ರೇಯಪರೂವಣಾ ಹೋಇ ||೪||

ನಿಯಮೋ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಸ್ತಸ್ಯ ಫಲಂ ಭವತಿ ಪರಮನಿರ್ವಾಣಮ್ |
ಏತೇಷಾಂ ತ್ರಯಾಣಾಮಪಿ ಚ ಪ್ರತ್ಯೇಕಪ್ರರೂಪಣಾ ಭವತಿ ||೪||

ಯಾವುದು ಸಹಜ ಿಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಭಾವದಿಂದ ಸ್ಥಿತವಿದೆ, ಸ್ವಭಾವ-ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯಾತ್ಮಕ ಿಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಚೇತನಪರಿಣಾಮವಿದೆ ಅದು ಿನಿಯಮ (ಕಾರಣನಿಯಮ) ವಿದೆ. ನಿಯಮ (ಕಾರ್ಯನಿಯಮ) ಎಂದರೆ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ (ನಿಶ್ಚಿತ) ಯಾವುದು ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ - ಪ್ರಯೋಜನಸ್ವರೂಪವಿದೆ ಅದು ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನ ದರ್ಶನ ಚಾರಿತ್ರವು. (ಆ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ - ೧) ಪರದ್ರವ್ಯದ ಅವಲಂಬನ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡಲ್ಲದೆ ನಿಃಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಖಿಯೋಗಶಕ್ತಿಯೊಳಗಿಂದ ಉಪಾದೇಯವಾದಂಥ (-ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣರೂಪದಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಖಿ ಮಾಡಿ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದಂಥ ಯಾವ ನಿಜ ಪರಮತತ್ತ್ವ ದ ಪರಿಜ್ಞಾನವಿದೆ (ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿದೆ) ಅದು ಜ್ಞಾನವಿದೆ. ೨) ಭಗವಾನ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸುಖಾಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳ ಜೀವನಿಗೆ ಶುದ್ಧ ಅಂತಃತತ್ತ್ವ ದ ಿವಿಲಾಸದ ಜನ್ಮಭೂಮಿಸ್ಥಾನವಾದ ಆ ನಿಜ ಶುದ್ಧ ಜೀವಾಸ್ತಿ ಕಾಯದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಆ ಪರಮ ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ ದರ್ಶನವಿದೆ. ೩) ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನದರ್ಶನಾತ್ಮಕನಾದ ಕಾರಣ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅವಿಚಲ ಸ್ಥಿರತೆಯೇ

ನಿಯಮವದು ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯವಿದ್ದದರಫಲ ಪರಮನಿರ್ವಾಣವಿದೆ |
ತ್ರಯಮಿವುಗಳ ಭೇದಪೂರ್ವಕ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನ ನಿರೂಪಣೆಯಿರುವುದು ||೪||

೧. ಈ ಪರಮ ಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಭಾವದಲ್ಲಿ 'ಪಾರಿಣಾಮಿಕ' ಶಬ್ದವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದು ಉತ್ಪಾದವ್ಯಯರೂಪ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಸೂಚಿತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲ ಮತ್ತು ಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕನಯದ ವಿಷಯವಿಲ್ಲ; ಈ ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವವಂತೂ ಉತ್ಪಾದವ್ಯಯನಿರಪೇಕ್ಷ ಏಕರೂಪವಿದೆ ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದ ವಿಷಯವಿದೆ. [ವಿಶೇಷಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಯಸಾರದ ೩೨೦ನೇ ಗಾಥೆಯ ಶ್ರೀ ಜಯಸೇನಾಚಾರ್ಯದೇವಕೃತ ಟೀಕೆ ನೋಡಿರಿ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹದ ೧೩ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆ ನೋಡಿರಿ.]
೨. ಈ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಚೇತನಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ 'ಪರಿಣಾಮ' ಶಬ್ದವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದು ಉತ್ಪಾದವ್ಯಯರೂಪ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಸೂಚಿತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲ ಮತ್ತು ಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕನಯದ ವಿಷಯವಿಲ್ಲ; ಈ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಚೇತನಪರಿಣಾಮವಂತೂ ಉತ್ಪಾದವ್ಯಯನಿರಪೇಕ್ಷ ಏಕರೂಪವಿದೆ ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದ ವಿಷಯವಿದೆ.
೩. ಈ ನಿಯಮವು ಅದು ಕಾರಣನಿಯಮವಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಚಾರಿತ್ರರೂಪ ಕಾರ್ಯನಿಯಮದ ಕಾರಣವಿದೆ. [ಕಾರಣನಿಯಮದ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ಕಾರ್ಯನಿಯಮವು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ.]
೪. ವಿಲಾಸ = ಕ್ರೀಡೆ ; ಆನಂದ ; ಮೋಜು.

ರತ್ನತ್ರಯಸ್ಯ ಭೇದಕರಣಲಕ್ಷಣಕಥನಮಿದಮ್ |

ಮೋಕ್ಷಃ ಸಾಕ್ಷಾದಖಿಲಕರ್ಮಪ್ರದ್ಧಂಸನೇನಾಸಾದಿತಮಹಾನಂದಲಾಭಃ | ಪೂರ್ವೋಕ್ತನಿರುಪಚಾರರತ್ನತ್ರಯ-
ಪರಿಣತಿಸ್ತಸ್ಯ ಮಹಾನಂದಸ್ಯೋಪಾಯಃ | ಅಪಿ ಚೈಷಾಂ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಚಾರಿತ್ರಾಣಾಂ ತ್ರಯಾಣಾಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಪ್ರರೂಪಣಾ
ಭವತಿ | ಕಥಮ್, ಇದಂ ಜ್ಞಾನಮಿದಂ ದರ್ಶನಮಿದಂ ಚಾರಿತ್ರಮಿತ್ಯನೇನ ವಿಕಲ್ಪೇನ | ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಾಣಾಂ ಲಕ್ಷಣಂ
ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಸೂತ್ರೇಷು ಜ್ಞಾತವ್ಯಂ ಭವತಿ |

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯೋ ಭವತಿ ಯಮಿನಾಂ ಶುದ್ಧರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಾ
ಹ್ಯಾತ್ಮಜ್ಞಾನಂ ನ ಪುನರಪರಂ ದೃಷ್ಟಿರನ್ಯಾಽಪಿ ನೈವ |
ಶೀಲಂ ತಾವನ್ನ ಭವತಿ ಪರಂ ಮೋಕ್ಷುಭಿಃ ಪ್ರೋಕ್ತಮೇತದ್
ಬುದ್ಧಾ ಜಂತುರ್ನ ಪುನರುದರಂ ಯಾತಿ ಮಾತುಃ ಸ ಭವ್ಯಃ ||೧೦||

(ನಿಶ್ಚಲರೂಪದಿಂದ ಲೀನವಿರುವುದೇ) ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ. ಈ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಚಾರಿತ್ರಸ್ವರೂಪ ನಿಯಮವು ನಿರ್ವಾಣದ
ಿಕಾರಣವಿದೆ. ಆ 'ನಿಯಮ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತತೆಯ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ 'ಸಾರ' ಶಬ್ದವನ್ನು ಜೋಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

[ಈಗ ಮೂರನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಾನು ವಿಪರೀತರಹಿತ (ವಿಕಲ್ಪರಹಿತ) ^೧ಅನುತ್ತಮ ರತ್ನತ್ರಯದ ಆಶ್ರಯಮಾಡಿ
ಮುಕ್ತಿರೂಪಿರಮಣಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಅನಂಗ (-ಅಶರೀರಿ, ಅತೀಂದ್ರಿಯ, ಆತ್ಮಿಕ) ಸುಖವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿ
ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ||೧೦||

ಗಾಥೆ - ೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಣಿಯಮಂ] (ರತ್ನತ್ರಯರೂಪ) ನಿಯಮವು [ಮೋಕ್ಷಉಪಾಯಃ] ಮೋಕ್ಷದ ಉಪಾಯವಿದೆ;
[ತಸ್ಸ ಫಲಂ] ಅದರ ಫಲವು (ಪರಮಣಿವಾಣಂ ಹವದಿ) ಪರಮ ನಿರ್ವಾಣವಿದೆ. [ಽಪಿ ಯ] ಅಲ್ಲದೆ (ಭೇದಕಥನದಿಂದ
ಅಭೇದ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ) [ಏದೇಸಿಂ ತಿಣ್ಣಂ] ಈ ಮೂರರ [ಪತ್ತೇಯ ಪರೂವಣಾ] ಭೇದಮಾಡಿ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ
ನಿರೂಪಣೆ [ಹೋಇ] ಇರುವುದು.

ಟೀಕೆ :- ರತ್ನತ್ರಯದ ಭೇದ ಮಾಡುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಲಕ್ಷಣದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಈ ಕಥನವಿದೆ.

ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳ ನಾಶದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುವ ಮಹಾ ಆನಂದದ ಲಾಭವು ಅದು ಮೋಕ್ಷವಿದೆ.
ಆ ಮಹಾ ಆನಂದದ ಉಪಾಯವು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ನಿರುಪಚಾರ ರತ್ನತ್ರಯರೂಪ ಪರಿಣತಿಯಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ
(ನಿರುಪಚಾರರತ್ನತ್ರಯರೂಪ ಅಭೇದ ಪರಿಣತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಭೂತವಿರುವ) ಈ ಮೂರರ-ಜ್ಞಾನ, ದರ್ಶನ ಮತ್ತು
ಚಾರಿತ್ರದ ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನ ನಿರೂಪಣೆಯಿರುವುದು. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವೆಂದರೆ ಇದು ಜ್ಞಾನವಿದೆ, ಇದು ದರ್ಶನವಿದೆ, ಇದು

೧. ಕಾರಣದಂತೆಯೇ ಕಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ; ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತೆ ಮಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸವೇ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ
ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಇದ್ದುಬಿಡುವ ಉಪಾಯವಿದೆ.

೨. ವಿಪರೀತ = ವಿರುದ್ಧ [ವ್ಯವಹಾರರತ್ನತ್ರಯರೂಪ ವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು-ಪರಾಶ್ರಿತಭಾವಗಳನ್ನು - ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಕೇವಲ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಚಾರಿತ್ರದ್ದೇ-
ಶುದ್ಧರತ್ನತ್ರಯದ್ದೇ-ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ 'ನಿಯಮ' ದ ಜೊತೆ 'ಸಾರ' ಶಬ್ದವನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದೆ.]

೩. ಅನುತ್ತಮ = ಅದರಿಂದ ಬೇರಾವುದೂ ಉತ್ತಮವಿಲ್ಲದಂಥದು; ಸರ್ವೋತ್ತಮ ; ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ.

**ಅತ್ತಾಗಮತಚ್ಚಾಣಂ ಸದ್ಧಹಣಾದೋ ಹವೇಇ ಸಮ್ಭ್ರಂ |
ವವಗಯಅಸೇ ಸದೋಸೋ ಸಯಲಗುಣಪ್ಪಾ ಹವೇ ಅತ್ತೋ ||೫||**

**ಆಪ್ತಾಗಮತತ್ವಾ ನಾಂ ಶ್ರದ್ಧಾನಾಧ್ಯವತಿ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವಮ್ |
ವ್ಯಪಗತಾಶೇಷದೋಷಃ ಸಕಲಗುಣಾತ್ಮಾ ಭವೇದಾಪ್ತಃ ||೫||**

ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಆಪ್ತಃ ಶಂಕಾರಹಿತಃ | ಶಂಕಾ ಹಿ ಸಕಲಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಾದಯಃ | ಆಗಮಃ ತನ್ಮುಖಾರವಿಂದವಿನಿರ್ಗತಸಮಸ್ತ-
ವಸ್ತುವಿಸ್ತಾರಸಮರ್ಥನದಕ್ಷಃ ಚತುರವಚನಸಂದರ್ಭಃ | ತತ್ತ್ವಾ ನೈ ಚ ಬಹಿಸ್ತತ್ತ್ವಾಂತಸ್ತತ್ತ್ವ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಭೇದಭಿನ್ನಾನಿ ಅಥವಾ
ಜೀವಾಜೀವಾಸ್ರವಸಂವರನಿರ್ಜರಾಬಂಧಮೋಕ್ಷಾಣಾಂ ಭೇದಾತ್ಸಪ್ತಧಾ ಭವಂತಿ | ತೇಷಾಂ ಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧಾಸಂ
ವ್ಯವಹಾರಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವಮಿತಿ |

ಚಾರಿತ್ರವಿದೆಯೆಂದು ಭೇದಮಾಡಿ. (ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ) ಮುಂದೆ ಯಾವ ಗಾಥಾ ಸೂತ್ರ ಹೇಳುವುದಿದೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ದರ್ಶನ-
ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರದ ಲಕ್ಷಣವು ತಿಳಿದುಬರುವುದು.

[ಈಗ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುತ್ತ ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಮೋಕ್ಷದ ಉಪಾಯವು ಶುದ್ಧರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕನಾದ (ಶುದ್ಧ ರತ್ನತ್ರಯ ಪರಿಣತಿ
ರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ) ಆತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ. ಜ್ಞಾನವೇನು ಇವನಿಂದ ಅನ್ಯವಿಲ್ಲ ದರ್ಶನವೂ ಇವನಿಂದೇನು ಅನ್ಯವಿಲ್ಲ ಮತ್ತು
ಶೀಲ (ಚಾರಿತ್ರ) ಕೂಡ ಅನ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂಥವರು (ಅರಹಂತ ಭಗವಂತರು) ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.
ಇದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಯಾವ ಜೀವರು ಮತ್ತೆ ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಅವರು ಭವ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ||೧೧||

ಗಾಥೆ - ೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅತ್ತಾಗಮತಚ್ಚಾಣಂ] ಆಪ್ತ, ಆಗಮ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಗಳ [ಸದ್ಧಹಣಾದೋ] ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ
[ಸಮ್ಭ್ರಂ] ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವ [ಹವೇಇ] ಆಗುವುದು; [ವವಗಯಅಸೇಸದೋಸೋ] ಯಾರ ಅಶೇಷ (ಸಮಸ್ತ) ದೋಷಗಳು
ದೂರವಾಗಿವೆ ಅಂಥ ಆ [ಸಯಲಗುಣಪ್ಪಾ] ಸಕಲಗುಣಮಯನಾದ ಪುರುಷನು [ಅತ್ತೋ ಹವೇ] ಅವನು ಆಪ್ತನಿದ್ದಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ವ್ಯವಹಾರ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಆಪ್ತ ಎಂದರೆ ಶಂಕಾರಹಿತನು. ಶಂಕೆ ಎಂದರೆ ಸಕಲ ಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಕಗಳು (ದೋಷಗಳು). ಆಗಮ
ಎಂದರೆ ಆಪ್ತನ ಮುಖಾರವಿಂದದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟಂಥ, ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುವಿಸ್ತಾರದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥ
ವಾದಂಥ ಚತುರವಚನರಚನೆಯು. ತತ್ತ್ವವು ಬಹಿಃತತ್ತ್ವ ಮತ್ತು ಅಂತಃತತ್ತ್ವ ರೂಪ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವವೆಂದು (ಎರಡು)
ಭೇದಗಳುಳ್ಳದ್ದಿದೆ ಅಥವಾ ಜೀವ, ಅಜೀವ, ಆಸ್ರವ, ಸಂವರ, ನಿರ್ಜರೆ, ಬಂಧ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ಭೇದಗಳ ಕಾರಣ
ವಿಳು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ಅವುಗಳ (-ಆಪ್ತನ, ಆಗಮದ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವದ) ಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಅದು ವ್ಯವಹಾರ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವವಿದೆ.

[ಈಗ ಐದನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

**ಆಪ್ತ ಆಗಮಮಲ್ಲದೆತತ್ತ್ವಗಳಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಾಗುವುದುತಾನೆಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವ |
ಆಪ್ತನಿಹನು ಅಶೇಷದೋಷವಿಹೀನಸಕಲಗುಣಮಯನಾದವನು ||೫||**

(ಆರ್ಯ)

ಭವಭಯಭೇದನಿ ಭಗವತಿ ಭವತಃ ಕಿಂ ಭಕ್ತಿರತ್ರ ನ ಸಮಸಿ |

ತರ್ಹಿ ಭವಾಂಬುಧಿಮಧ್ಯಗ್ರಾಹಮುಖಾಂತರ್ಗತೋ ಭವಸಿ ||೧೨||

ಭುಹತಣ್ಣಭೀರುರೋಸೋ ರಾಗೋ ಮೋಹೋ ಚಿಂತಾ ಜರಾ ರುಜಾ ಮಿಚ್ಛಾ |**ಸೇದಂ ಖೇದಂ ಮದೋ ರಣ ವಿಮ್ವಿಯಣಿದ್ಧಾ ಜಣುವ್ವೇಗೋ ||೬||**

ಕ್ಷುಧಾ ತೃಷ್ಣಾ ಭಯಂ ರೋಷೋ ರಾಗೋ ಮೋಹಶ್ಚಿಂತಾ ಜರಾ ರುಜಾ ಮೃತ್ಯುಃ |

ಸ್ವೇದಃ ಖೇದೋ ಮದೋ ರತಿಃ ವಿಸ್ಮಯನಿದ್ರೇ ಜನ್ಮೋದ್ವೇಗೌ ||೬||

ಅಷ್ಟಾದಶದೋಷಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಅಸಾತಾವೇದನೀಯತೀವ್ರಮಂದಕ್ಲೇಶಕರೀ ಕ್ಷುಧಾ | ಅಸಾತಾವೇದನೀಯತೀವ್ರತೀವ್ರತರಮಂದಮಂದತರ-
ಪೀಡಯಾ ಸಮುಪಚಾತಾ ತೃಷಾ | ಇಹಲೋಕಪರಲೋಕಾತ್ರಾಣಾಗುಪ್ತಿಮರಣವೇದನಾಕಸ್ಮಿಕಭೇದಾತ್
ಸಪ್ತಧಾ ಭವತಿ ಭಯಮ್ | ಕ್ರೋಧನಸ್ಯಪುಂಸಸ್ತೀವ್ರಪರಿಣಾಮೋ ರೋಷಃ | ರಾಗಃ ಪ್ರಶಸ್ತೋಽಪ್ರಶಸ್ತಶ್ಚ;
ದಾನಶೀಲೋಪವಾಸಗುರುಜನವೈಯಾವೃತ್ಯಾದಿಸಮುದ್ಭವಃ ಪ್ರಶಸ್ತರಾಗಃ, ಸ್ತ್ರೀರಾಜಚೌರಭಕ್ತವಿಕಥಾಲಾಪಾಕರ್ಣನ-
ಕೌತೂಹಲಪರಿಣಾಮೋ ಹ್ಯಪ್ರಶಸ್ತರಾಗಃ | ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಶ್ರಮಣಸಂಘವಾತ್ಸಲ್ಯಗತೋ ಮೋಹಃ ಪ್ರಶಸ್ತ ಇತರೋಽಪ್ರಶಸ್ತ
ಏವಂ | ಚಿಂತನಂ ಧರ್ಮಶುಕ್ಲರೂಪಂ ಪ್ರಶಸ್ತಮಿತರದಪ್ರಶಸ್ತಮೇವ | ತೀರ್ಯಜ್ ಮಾನವಾನಾಂ ವಯಃಕೃತದೇಹವಿಕಾರ

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಭವದ ಭಯವನ್ನು ಭೇದಿಸುವಂಥ ಈ ಭಗವಂತರ ಕುರಿತು ನಿನಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೇನು ? ಹಾಗಾದರೆ
ನೀನು ಭವಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವಂಥ ಮೊಸಳೆಯ ಮುಖದಲ್ಲಿರುವೆ. ||೧೨||

ಗಾಥೆ - ೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಭುಹತಣ್ಣಭೀರುರೋಸೋ] ಕ್ಷುಧೆ, ತೃಷೆ, ಭಯ, ರೋಷ (ಕ್ರೋಧ), [ರಾಗೋ]
ರಾಗ, [ಮೋಹೋ] ಮೋಹ, [ಚಿಂತಾ] ಚಿಂತೆ, [ಜರಾ] ಜರೆ, [ರುಜಾ] ರೋಗ, [ಮಿಚ್ಛಾ] ಮೃತ್ಯು, [ಸೇದಂ] ಸ್ವೇದ
(ಬೆವರು), [ಖೇದಂ] ಖೇದ, [ಮದೋ] ಮದ, [ರಣ] ರತಿ, [ವಿಮ್ವಿಯಣಿದ್ಧಾ] ವಿಸ್ಮಯ, ನಿದ್ರೆ, [ಜಣುವ್ವೇಗೋ] ಜನ್ಮ
ಮತ್ತು ಉದ್ವೇಗ (-ಇವು ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳಿವೆ.)

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

೧) ಅಸಾತಾವೇದನೀಯ ಸಂಬಂಧದ ತೀವ್ರ ಅಥವಾ ಮಂದ ಕ್ಲೇಶವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂಥದು ಅದು ಕ್ಷುಧೆಯಿದೆ.
(ಎಂದರೆ ವಿಶಿಷ್ಟ-ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಕಾರದ-ಅಸಾತಾವೇದನೀಯ ಕರ್ಮದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಆಗುವಂಥ ಯಾವ ವಿಶಿಷ್ಟ
ಶರೀರ-ಅವಸ್ಥೆಯಿದೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಹಾಕುವುದರಿಂದ ಮೋಹನೀಯ ಕರ್ಮದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಆಗುವಂಥ ಯಾವ
ತಿನುವ ಇಚ್ಛಾ ರೂಪದ ದುಃಖವಿದೆ ಅದು ಕ್ಷುಧೆಯಿದೆ). ೨) ಅಸಾತಾವೇದನೀಯ ಸಂಬಂಧದ ತೀವ್ರ, ತೀವ್ರತರ
(-ಅಧಿಕ ತೀವ್ರ), ಮಂದ ಅಥವಾ ಮಂದತರ ಪೀಡೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥದು ಅದು ತೃಷೆಯಿದೆ (ಎಂದರೆ ವಿಶಿಷ್ಟ

ಕ್ಷುಧೆತೃಷೆಭಯರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹರೋಗಜರೆ ಚಿಂತೆ ಜನನ ಮರಣ |**ಸ್ವೇದಖೇದಮದವಿಸ್ಮಯೋದ್ವೇಗರತಿನಿದ್ರೆಯೆಂಬವು ಪದಿನೆಂಟುದೋಷ ||೬||**

ಏವ ಜರಾ | ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಣಾಂ ವೈಷಮ್ಯಸಂಜಾತಕಲೇವರವಿಪೀಡ್ಯವ ರುಜಾ | ಸಾದಿಸನಿಧನಮೂರ್ತೇಂದ್ರಿಯ-
ವಿಜಾತೀಯನರನಾರಕಾದಿವಿಭಾವವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯವಿನಾಶ ಏವ ಮೃತ್ಯುರಿತ್ಯುಕ್ತಃ| ಅಶುಭಕರ್ಮವಿಪಾಕಜನಿತ-
ಶರೀರಾಯಾಸಸಮುಪಚಾತಪೂತಿಗಂಧಸಂಬಂಧವಾಸನಾವಾಸಿತವಾ | ಬಿಂದುಸಂದೋಹಃ ಸ್ವೇದಃ | ಅನಿಷ್ಟಲಾಭ ಖೇದಃ |
ಸಹಜಚತುರಕವಿತ್ವನಿಖಿಲಜನತಾಕರ್ಣಾಮೃತಸ್ಯಂದಿಸಹಜಶರೀರಕುಲಬಲೈಶ್ಚರ್ಯೈಃ- ರಾತ್ಮಾಹಂಕಾರಜನನೋ ಮದಃ |
ಮನೋಜ್ಞೇಷು ವಸ್ತುಷು ಪರಮಾ ಪ್ರೀತಿರೇವ ರತಿಃ | ಪರಮಸಮರಸೀಭಾವ- ಭಾವನಾಪರಿತ್ಯಕ್ತಾನಾಂಕ್ಷಚಿದಪೂರ್ವ-
ದರ್ಶನಾದ್ವಿಸ್ಮಯಃ | ಕೇವಲೇನ ಶುಭಕರ್ಮಣಾ, ಕೇವಲೇನಾಶುಭಕರ್ಮಣಾ, ಮಾಯಯಾ, ಶುಭಾಶುಭಮಿಶ್ರೇಣ
ದೇವನಾರಕತೀರ್ಯಜ್ಞಮನುಷ್ಯಪರ್ಯಾಯೇಷೂತ್ಪತ್ತಿಜನ್ಮ | ದರ್ಶನಾವರಣೇಯಕರ್ಮೋದಯೇನ ಪ್ರತ್ಯಸ್ತಮಿತ್ತಜ್ಞಾನ-
ಜ್ಯೋತಿರೇವ ನಿದ್ರಾ | ಇಷ್ಟವಿಯೋಗೇಷು ವಿಕ್ಲವಭಾವ ಏವೋದ್ವೇಗಃ | ಏಭಿರ್ಮಹಾದೋಷೈವ್ಯಾಪ್ತಾಸ್ತತ್ರಯೋಲೋಕಾಃ |
ಏತ್ಯೇವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞ ಇತಿ |

ಅಸಾತಾವೇದನೀಯ ಕರ್ಮದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಆಗುವಂಥ ಯಾವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶರೀರ ಅವಸ್ಥೆಯಿದೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಯ
ಹಾಕುವುದರಿಂದ ಮೋಹನೀಯ ಕರ್ಮದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಆಗುವಂಥ ಯಾವ ಕುಡಿಯುವ ಇಚ್ಛಾರೂಪದ ದುಃಖವಿದೆ
ಅದು ತೃಪ್ತಿಯಿದೆ. ೩) ಈ ಲೋಕದಭಯ, ಪರಲೋಕದಭಯ, ಅರಕ್ಷಾಭಯ, ಅಗುಪ್ತಿಭಯ, ಮರಣಭಯ,
ವೇದನಾಭಯ ಮತ್ತು ಅಕಸ್ಮಾತ್ಭಯವೆಂದು ಭಯಗಳು ಏಳು ಪ್ರಕಾರವಿವೆ. ೪) ಕ್ರೋಧೀ ಪುರುಷನ ತೀವ್ರ ಪರಿಣಾಮವು
ಅದು ರೋಷವಿದೆ. ೫) ರಾಗವು ಪ್ರಶಸ್ತ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಶಸ್ತವಿರುತ್ತದೆ; ದಾನ, ಶೀಲ, ಉಪವಾಸ ಮತ್ತು ಗುರುಜನರ
ವೈಯಾವ್ಯತ್ವ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಅದು ಪ್ರಶಸ್ತರಾಗವಿದೆ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಬಂಧದ, ದೊರೆ
ಸಂಬಂಧದ, ಚೋರ ಸಂಬಂಧದ ಹಾಗೂ ಭೋಜನ ಸಂಬಂಧದ ವಿಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಮತ್ತು ಹೇಳುವ ಕುತೂಹಲ
ಪರಿಣಾಮವು ಅದು ಅಪ್ರಶಸ್ತರಾಗವಿದೆ. ೬) ಿನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ಶ್ರಮಣಸಂಘದ ಕುರಿತು ವಾತ್ಸಲ್ಯಸಂಬಂಧದ ಮೋಹವು
ಅದು ಪ್ರಶಸ್ತವಿದೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಹೊರತಾದ ಮೋಹವು ಅಪ್ರಶಸ್ತವೇ ಇದೆ. ೭) ಧರ್ಮರೂಪ ಮತ್ತು ಶುಕ್ಲರೂಪ
ಚಿಂತನವು (-ಚಿಂತೆ, ವಿಚಾರವು) ಪ್ರಶಸ್ತವಿದೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಹೊರತಾದ (ಆರ್ತರೂಪ ಹಾಗೂ ರೌದ್ರರೂಪಚಿಂತನವು)
ಅಪ್ರಶಸ್ತವೇ ಇದೆ. ೮) ತೀರ್ಯಂಚಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ವಯಕೃತ ದೇಹ ವಿಕಾರವೇ (-ಆಯುವಿನಕಾರಣ
ಆಗುವಂಥ ಶರೀರದ ಜೀರ್ಣಾವಸ್ಥೆಯೇ) ಜರೆಯಿದೆ. ೯) ವಾತ, ಪಿತ್ತ ಮತ್ತು ಕಫದ ವಿಷಮತೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ
ಕಳೇವರ (ಶರೀರ) ಸಂಬಂಧದ ಪೀಡೆಯೇ ರೋಗವಿದೆ. ೧೦) ಸಾದಿ-ಸನಿಧನ, ಮೂರ್ತ ಇಂದ್ರಿಯಗಳುಳ್ಳ ವಿಜಾತೀಯ
ನರನಾರಕಾದಿ ವಿಭಾವವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯದ ಯಾವ ವಿನಾಶವಿದೆ ಅದನ್ನು ಮೃತ್ಯುವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ೧೧) ಅಶುಭ
ಕರ್ಮದ ವಿಪಾಕದಿಂದ ಜನ್ಮ, ಶಾರೀರಿಕ ಶ್ರಮದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ, ಆ ದುರ್ಗಂಧದ ಸಂಬಂಧದ ಕಾರಣವಾಗಿ
ಕೀಳುಗಂಧವುಳ್ಳ ಜಲಬಿಂದುಗಳ ಸಮೂಹವು ಅದು ಸ್ವೇದವಿದೆ. ೧೨) ಅನಿಷ್ಟದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು (ಎಂದರೆ ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುವು
ಅನಿಷ್ಟವೆನಿಸುವುದು) ಅದು ಖೇದವಿದೆ. ೧೩) ಎಲ್ಲ ಜನತೆಯ (ಜನ ಸಮಾಜದ) ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಮೃತಸುರಿಸುವಂಥ ಸಹಜ
ಚತುರಕವಿತ್ವದ ಕಾರಣ, ಸಹಜ (ಸುಂದರ) ಶರೀರದ ಕಾರಣ, ಸಹಜ (ಉತ್ತಮ) ಕುಲದ ಕಾರಣ, ಸಹಜ ಬಲದ ಕಾರಣ
ಮತ್ತು ಸಹಜ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಕಾರಣ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಹಂಕಾರದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವುದು ಅದು ಮದವಿದೆ.

೧. ಶ್ರಮಣರಲ್ಲಿ ೧) ಋಷಿ, ೨) ಮುನಿ, ೩) ಯತಿ ಮತ್ತು ೪) ಅನಗಾರವೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರಗಳಿವೆ. ಋದ್ಧಿಸಂಪನ್ನಶ್ರಮಣರು ಅವರು ಋಷಿಗಳಿದ್ದಾರೆ;
ಅವಧಿಜ್ಞಾನ, ಮನಃಪರ್ಯಯಜ್ಞಾನ ಅಥವಾ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಶ್ರಮಣರು ಅವರು ಮುನಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ; ಉಪಶಮಕ ಅಥವಾ ಕ್ಷಪಕ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ
ಆರೂಢರಾದ ಶ್ರಮಣರು ಅವರು ಯತಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಧುಗಳು ಅವರು ಅನಗಾರರಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ಶ್ರಮಣಸಂಘವಿದೆ.

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ |

“ಸೋ ಧರ್ಮೋ ಜಠ್ಠ ದಯಾ ಸೋ ವಿ ತವೋ ವಿಸಯಣಿಗ್ಗಹೋ ಜಠ್ಠ |
ದಸಅಟ್ಟದೋಸರಹಿಂ ಸೋ ದೇವೋ ಣತ್ತಿ ಸಂದೇಹೋ ||”

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀವಿದ್ಯಾನಂದಿಸ್ವಾಮಿಭಿಃ -

(ಮಾಲಿನಿ)

“ಅಭಿಮತಫಲಸಿದ್ಧೇರಭ್ಯುಪಾಯಃ ಸುಬೋಧಃ
ಸ ಚ ಭವತಿಸುಶಾಸ್ತ್ರಾತ್ಯಚೋತ್ಪತ್ತಿರಾಪ್ತಾತ್ |
ಇತಿ ಭವತಿ ಸ ಪೂಜ್ಯಸ್ತತ್ಪ್ರಸಾದಾತ್ಪ್ರಬುದ್ಧೈಃ
ನ ಹಿ ಕೃತಮುಪಕಾರಂ ಸಾಧವೋ ವಿಸ್ಮರಂತಿ ||”

೧೪) ಮನೋಜ್ಞ (ಮನೋಹರ-ಸುಂದರ) ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮ ಪ್ರೀತಿಯು ಅದು ರತಿಯಿದೆ. ೧೫) ಪರಮ ಸಮರಸೀಭಾವದಭಾವನೆಯಿಲ್ಲದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ (ಪರಮ-ಸಮತಾಭಾವದ ಅನುಭವವಿಲ್ಲದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ) ಮೊದಲೆಂದೂ ನೋಡದದನ್ನು ನೋಡುವ ಕಾರಣ ಆಗುವಂಥ ಭಾವವು ಅದು ವಿಸ್ಮಯವಿದೆ. ೧೬) ಕೇವಲ ಶುಭ ಕರ್ಮದಿಂದ ದೇವಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು, ಕೇವಲ ಅಶುಭ ಕರ್ಮದಿಂದ ನಾರಕಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು, ಮಾಯಾಚಾರದಿಂದ ತೀರ್ಯಂಚ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಮತ್ತು ಶುಭಾಶುಭ ಮಿಶ್ರಕರ್ಮದಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಅದು ಜನ್ಮವಿದೆ. ೧೭) ದರ್ಶನಾವರಣೀಯ ಕರ್ಮದ ಉದಯದಿಂದ ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಚ್ಯೋತಿಯು ಅಸ್ತವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು ಅದೇ ನಿದ್ರೆಯಿದೆ. ೧೮) ಇಷ್ಟದ ವಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ವಿಕಲ್ಪಭಾವವೇ (ವ್ಯಾಕುಲತೆಯೇ) ಉದ್ವೇಗವಿದೆ. ಈ (ಹದಿನೆಂಟು) ಮಹಾದೋಷಗಳಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ವ್ಯಾಪ್ತವಿವೆ. ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞರು ಈ ದೋಷಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞರಿಗೆ ದ್ರವ್ಯ-ಭಾವಘಾತಿಕರ್ಮಗಳ ಅಭಾವವಾಗುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಭಯ, ರೋಷ, ರಾಗ, ಮೋಹ, ಶುಭಾಶುಭ ಚಿಂತೆ, ಖೇದ, ಮದ, ರತಿ, ವಿಸ್ಮಯ, ನಿದ್ರೆ ಹಾಗೂ ಉದ್ವೇಗಗಳೆಲ್ಲದೂ ಆಗುವುವು? ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಸಮುದ್ರದಷ್ಟು ಸಾತಾವೇದನೀಯಕರ್ಮೋದಯದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಂದುವಿನಷ್ಟು ಅಸಾತಾವೇದನೀಯ ಕರ್ಮೋದಯವು ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಮೋಹನೀಯಕರ್ಮದ ತೀರಾ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಲೇಶಕೂಡ ಕ್ಷುಧೆ ಅಥವಾ ಮಾತ್ರ ತೃಷೆಯ ನಿಮಿತ್ತವು ಎಲ್ಲಿಂದ ಆಗುವುದು ? ಆಗಲಾರದು; ಏಕೆಂದರೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಅಸಾತಾವೇದನೀಯ ಕರ್ಮವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮೋಹನೀಯಕರ್ಮದ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ದುಃಖದ ವೃತ್ತಿಯಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ; ಎಂದ ಬಳಿಕ ಇಲ್ಲಿಯಂತೂ ಅನಂತಗುಣಿತ ಸಾತಾವೇದನೀಯಕರ್ಮದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಮಾತ್ರ (ಅವಿದ್ಯಮಾನದಂತೆ) ಅಸಾತಾವೇದನೀಯ ಕರ್ಮವು ವರ್ತಿಸುವಲ್ಲಿ ಕ್ಷುಧೆ-ತೃಷೆಯ ವೃತ್ತಿಯು ಎಲ್ಲಿಂದ ಆಗುವುದು ? ಕ್ಷುಧೆ-ತೃಷೆಯ ಸದ್ಭಾವದಲ್ಲಿ ಅನಂತಸುಖ, ಅನಂತವೀರ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಎಲ್ಲಿಂದ ಸಂಭವಿಸುವವು ? ಈ ಪ್ರಕಾರ ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞರಿಗೆ ಕ್ಷುಧೆ (ಹಾಗೂ ತೃಷೆ) ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಕವಲಾಹಾರವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕವಲಾಹಾರವಿಲ್ಲದೆಯೂ ಅವರಿಗೆ (ಅನ್ಯ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಅಸಂಭವಿತದಂಥ) ಸುಗಂಧಿತ, ಸುರಸಯುಕ್ತ, ಸಪ್ತಧಾತುರಹಿತ ಪರಮೌದಾರಿಕ ಶರೀರರೂಪ ನೋಕರ್ಮಾಹಾರಯೋಗ್ಯ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಪುಧ್ಗಲಗಳು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣ ಬರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಶರೀರ ಸ್ಥಿತಿಯು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ತಥಾಹಿ-

(ಮಾಲಿನಿ)

ಶತಮುಖಶತಪೂಜ್ಯಃ ಪ್ರಾಜ್ಯಸದ್ಭೋಧರಾಜ್ಯಃ
 ಸ್ಮರತಿರಸುರನಾಥಃ ಪ್ರಾಸ್ತದುಷ್ಪಾಘಯೂಥಃ |
 ಪದನತವನಮಾಲೀ ಭವ್ಯಪದ್ಮಾಂಶುಮಾಲೀ
 ದಿಶತು ಶಮನಿಶಂ ನೋ ನೇಮಿರಾನಂದಭೂಮಿಃ ||೧೩||

ಮತ್ತು ಪವಿತ್ರತೆಯ ಹಾಗೂ ಪುಣ್ಯದ ಎಂಥ ಸಂಬಂಧವಿರುತ್ತದೆಯೆಂದರೆ ಘಾತಿಕರ್ಮಗಳ ಅಭಾವಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಬಾಕಿ ಉಳಿದ ಅಘಾತಿಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಇಂಥ ಸಹಜಸಂಬಂಧವಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞರಿಗೆ ಆ ಬಾಕಿ ಉಳಿದ ಅಘಾತಿಕರ್ಮಗಳ ಫಲರೂಪವಾಗಿ ಪರಮೌದಾರಿಕ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಜರೆ, ರೋಗ ಮತ್ತು ಸ್ವೇದಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮತ್ತು ಕೇವಲ ಭಗವಂತರಿಗೆ ಭವಾಂತರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ನಿಮಿತ್ತ ಭೂತಗಳಾದಂಥ ಶುಭಾಶುಭ ಭಾವಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಜನ್ಮವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾವ ದೇಹವಿಯೋಗದ ನಂತರ ಭವಾಂತರ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ರೂಪವಾದ ಜನ್ಮವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಆ ದೇಹವಿಯೋಗವನ್ನು ಮರಣವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞರು ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ (ಅನ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಗಾಢೆಯ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, -

“ಗಾಢಾರ್ಥಃ :- ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ದಯೆ ಇದೆ ಅದು ಧರ್ಮವಿದೆ, ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ವಿಷಯಗಳ ನಿಗ್ರಹವಿದೆ ಅದು ತಪಸ್ಸು ಇದೆ, ಯಾರು ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ದೇವರಿದ್ದಾರೆ ; ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ”

ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾನಂದಿಸ್ವಾಮಿಗಳು (ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, -

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಇಷ್ಟಫಲದ ಸಿದ್ಧಿಯ ಉಪಾಯವು ಸುಬೋಧವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಉಪಾಯವು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವಿದೆ), ಸುಬೋಧವು ಸುಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ, ಸುಶಾಸ್ತ್ರದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಆಪ್ತರಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ ; ಆದುದರಿಂದ ಅವರ ಪ್ರಸಾದದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಆಪ್ತ ಪುರುಷರು ಬುದ್ಧಜನರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯರಿದ್ದಾರೆ (ಎಂದರೆ ಮುಕ್ತಿಯು ಸರ್ವಜ್ಞದೇವರ ಕೃಪೆಯ ಫಲವಿರುವುದರಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞ ದೇವರು ಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ ಪೂಜನೀಯರಿದ್ದಾರೆ), ಏಕೆಂದರೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸಾಧು ಪುರುಷರು (ಸಜ್ಜನರು) ಮರೆತು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ.”

ಮತ್ತು (ಆರನೆಯ ಗಾಢೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ ಸರ್ವಜ್ಞ ಭಗವಂತರಾದ ಶ್ರೀ ನೇಮಿನಾಥ ಪ್ರಭುಗಳ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-)

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಯಾರು ನೂರು ಇಂದ್ರರುಗಳಿಂದ ಪೂಜ್ಯರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರ ಸದ್ಭೋಧರೂಪದ (ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನರೂಪದ) ರಾಜ್ಯವು ವಿಶಾಲವಿದೆ, ಯಾರು ಕಾಮವಿಜಯೀ (ಲೌಕಾಂತಿಕ) ದೇವರ ಪ್ರಭುಗಳಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ದುಷ್ಟಪಾಪ ಸಮೂಹದ ನಾಶಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ನತಮಸ್ತಕನಿದ್ದನು, ಯಾರು ಭವ್ಯಕಮಲದ ಸೂರ್ಯರಿದ್ದಾರೆ (ಎಂದರೆ ಯಾರು ಭವ್ಯರೂಪಿ ಕಮಲಗಳನ್ನು ವಿಕಸಿಸುವಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಸಮಾನರಿದ್ದಾರೆ), ಆ ಆನಂದದ ಭೂಮಿಯಾದ ನೇಮಿನಾಥರು (-ಆನಂದದ ಸ್ಥಾನರೂಪರಾದ ನೇಮಿನಾಥ ಭಗವಂತರು) ನಮಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖವನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಿ ||೧೩||

ಣಿಸ್ಸೇಸದೋಷರಹಿತ ಕೇವಲಣಾಣಾಇಪರಮವಿಭವಜುದೋ |
ಸೋ ಪರಮಪ್ಪಾ ಉಚ್ಚ ಇ ತವ್ವಿವರೀಟು ಣ ಪರಮಪ್ಪಾ ||೨||

ನಿಃಶೇಷದೋಷರಹಿತಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಪರಮವಿಭವಯುತಃ |
ಸ ಪರಮಾತ್ಮೋಚ್ಚತೇ ತದ್ವಿಪರೀತೋ ನ ಪರಮಾತ್ಮಾ ||೨||

ತೀರ್ಥಂಕರಪರಮದೇವಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಆತ್ಮಗುಣಘಾತಕಾನಿ ಘಾತಿಕರ್ಮಾಣಿ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಾವರಣಾಂತರಾಯಮೋಹನೀಯಕರ್ಮಾಣಿ, ತೇಷಾಂ ನಿರವಶೇಷೇಣ ಪ್ರದ್ವಂಸಾನ್ನಿಃಶೇಷದೋಷರಹಿತಃ ಅಥವಾ ಪೂರ್ವಸೂತ್ರೋಪಾತ್ಮಾಷ್ಟಾದಶಮಹಾದೋಷ-ನಿರ್ಮೂಲನಾನ್ನಿಃಶೇಷದೋಷನಿರ್ಮೂಲ ಇತ್ಯುಕ್ತಃ | ಸಕಲವಿಮಲಕೇವಲಬೋಧಕೇವಲದೃಷ್ಟಿ ಪರಮವೀತರಾಗಾತ್ಮಕಾ-ನಂದಾದ್ಯನೇಕವಿಭವಸಮೃದ್ಧಃ | ಯಸ್ತೈವಂವಿಧಃ ತ್ರಿಕಾಲನಿರಾವರಣನಿತ್ಯಾನಂದೈಕಸ್ವರೂಪನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮ-ಭಾವನೋತ್ಪನ್ನಕಾರ್ಯಪರಮಾತ್ಮಾಽ ಏವ ಭಗವಾನ್ ಅರ್ಹನ್ ಪರಮೇಶ್ವರಃ | ಅಸ್ಯ ಭಗವತಃ ಪರಮೇಶ್ವರಸ್ಯ ವಿಪರೀತಗುಣಾತ್ಮಕಾಃ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಭಿಮಾನದಗ್ಧಾ ಅಪಿ ಸಂಸಾರಿಣ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಗಾಥೆ - ೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಣಿಸ್ಸೇಸದೋಷರಹಿತ] (ಹೀಗೆ) ಯಾರು ನಿಃಶೇಷದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು (ಕೇವಲಣಾಣಾಇಪರಮವಿಭವಜುದೋ) ಯಾರು ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಪರಮ ವೈಭವದಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ [ಸೋ] ಅವರು [ಪರಮಪ್ಪಾ ಉಚ್ಚ ಇ] ಪರಮಾತ್ಮರೆಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ; [ತವ್ವಿವರೀಟು] ಆದರಿಂದ ವಿಪರೀತರಾದವರು [ಪರಮಪ್ಪಾಣ] ಅವರು ಪರಮಾತ್ಮರಿಲ್ಲ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ತೀರ್ಥಂಕರ ಪರಮದೇವರ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಆತ್ಮನ ಗುಣಗಳ ಘಾತಮಾಡುವಂಥ ಜ್ಞಾನಾವರಣೀಯಕರ್ಮ, ದರ್ಶನಾವರಣೀಯಕರ್ಮ, ಅಂತರಾಯ ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಮೋಹನೀಯಕರ್ಮ ಇವು ಘಾತಿಕರ್ಮಗಳಿವೆ; ನಿರವಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಅವುಗಳ ಪ್ರದ್ವಂಸ ಮಾಡಿ ಬಿಡುವ ಕಾರಣ (-ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬಾಕಿ ಉಳಿಯದ ಹಾಗೆ ನಾಶಮಾಡಿ ಬಿಡುವುದರಿಂದ) ಯಾರು 'ನಿಃಶೇಷ ದೋಷರಹಿತ'ರಿದ್ದಾರೆ ಅಥವಾ ಪೂರ್ವಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ (ಆರನೆಯ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಹೇಳಿದ ಹದಿನೆಂಟು ಮಹಾದೋಷಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಯಾರಿಗೆ 'ನಿಃಶೇಷದೋಷರಹಿತ'ರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾರು 'ಸಕಲವಿಮಲ (ಸರ್ವಥಾ ನಿರ್ಮೂಲ) ಕೇವಲಜ್ಞಾನ-ಕೇವಲದರ್ಶನ, ಪರಮವೀತರಾಗಾತ್ಮಕವಾದ ಆನಂದ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ವೈಭವದಿಂದ

ಯಾವನಶೇಷದೋಷರಹಿತ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಪರಮವಿಭವಯುತಃ |
ನವನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಹನು ತದ್ವಿಪರೀತನವನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಲ್ಲ ||೨||

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವೈಃ-

“ತೇಜೋ ದಿಟ್ಟೀಣಾಣಂ ಇಡ್ಧೀ ಸೋಕ್ತಂ ತಹೇವ ಈಸರಿಯಂ |
ತಿಹುವಣಪಹಾಣದಇಯಂ ಮಾಹಪ್ಪಂ ಜಸ್ಸ ಸೋ ಅರಿಹೋ ||”

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಮದಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಭಿಃ -

(ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೀಡಿತಂ)

“ಕಾಂತ್ಯೈವ ಸ್ವಪಯಂತಿ ಯೇ ದಶದಿಶೋ ಧಾಮ್ನಾ ನಿರುಂಧಂತಿ ಯೇ
ಧಾಮೋದ್ಧಾಮಮಹಸ್ವಿನಾಂ ಜನಮನೋ ಮುಷ್ಣಂತಿ ರೂಪೇಣ ಯೇ |
ದಿವ್ಯೇನ ಧ್ವನಿನಾ ಸುಖಂ ಶ್ರವಣಯೋಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಂತೋಽಮೃತಂ
ವಂದ್ಯಾಸ್ತೇಽಷ್ಟಸಹಸ್ರಲಕ್ಷಣಧರಾಸ್ತೀರ್ಥೇಶ್ವರಾಃ ಸೂರಯಃ ||”

ಸಮೃದ್ಧ'ರಿದ್ಧಾರೆ, ಇಂಥ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಎಂದರೆ ತ್ರಿಕಾಲನಿರಾವರಣ ನಿತ್ಯಾನಂದ ಏಕಸ್ವರೂಪ ನಿಜ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನನಾದ ಕಾರ್ಯಪರಮಾತ್ಮನೇ ಭಗವಾನ ಅರ್ಹತ್ ಪರಮೇಶ್ವರರಿದ್ಧಾರೆ. ಈ ಭಗವಾನ ಪರಮೇಶ್ವರರ ಗುಣಗಳಿಂದ ವಿಪರೀತ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಸಮಸ್ತರು (ದೇವಾದಾಸರು) ಬೇಕಾದರೆ ಅವರು ದೇವತ್ವದ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ದಗ್ಧವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಸಂಸಾರಿಗಳಿದ್ದಾರೆ, - ಎಂಬುದಾಗಿ (ಈ ಗಾಥೆಯ) ಅರ್ಥವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ (ಭಗವಾನ) ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು (ಪ್ರವಚನಸಾರ '೩*' ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, -

“ಗಾಥಾರ್ಥ :- ತೇಜ (ಭಾಮಂಡಲ), ದರ್ಶನ (ಕೇವಲದರ್ಶನ), ಜ್ಞಾನ (ಕೇವಲಜ್ಞಾನ), ಋದ್ಧಿ (ಸಮವಸರಣ ಮೊದಲಾದ ವಿಭೂತಿ), ಸೌಖ್ಯ (ಅನಂತ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸುಖ), (ಇಂದ್ರಾದಿಕರು ಕೂಡ ದಾಸ ರೂಪದಿಂದ ವರ್ತಿಸುವಂಥ) ಐಶ್ವರ್ಯ, ಮತ್ತು (ಮೂರುಲೋಕದ ಅಧಿಪತಿಗಳ ವಲ್ಲಭನಾಗುವ ರೂಪದ) ತ್ರಿಭುವನ ಪ್ರಧಾನ ವಲ್ಲಭತನದಂಥ ಯಾರದು ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವಿದೆ ಅವರು ಅರ್ಹಂತರಿದ್ಧಾರೆ.”

ಮತ್ತು ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ (ಆಚಾರ್ಯದೇವ) ಶ್ರೀಮದ್ ಅಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಗಳು (ಆತ್ಮಖ್ಯಾತಿಯ ಶಿಲನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ-ಕಲಶದಲ್ಲಿ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, -

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ತಮ್ಮ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ದಶದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಾರೆ - ನಿರ್ಮಲ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಯಾರು ತಮ್ಮ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ಸೂರ್ಯಾದಿಕರ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ, ಯಾರು ತಮ್ಮ

೧ ನಿತ್ಯಾನಂದ-ಏಕಸ್ವರೂಪ = ನಿತ್ಯ ಆನಂದವೇ ಒಂದು ಸ್ವರೂಪವಿರುವಂಥವರು. [ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನು ತ್ರಿಕಾಲ ಆವರಣ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ನಿತ್ಯ ಆನಂದವೇ ಅವನದು ಒಂದು ಸ್ವರೂಪವಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಆತ್ಮನು ಶಕ್ತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಿರಾವರಣ ಹಾಗೂ ಆನಂದಮಯನೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಆತ್ಮನು ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ; ಯಾವನು ಕಾರಣ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ ಅವನದೇ ಆಶ್ರಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು ವ್ಯಕ್ತ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಿರಾವರಣ ಮತ್ತು ಆನಂದಮಯನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ಕಾರ್ಯಪರಮಾತ್ಮನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಶಕ್ತಿಯೊಳಗಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದರಿಂದ ಶಕ್ತಿಯು ಕಾರಣವಿದೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತತೆ ಕಾರ್ಯವಿದೆ. ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಶಕ್ತಿರೂಪ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಕಾರ್ಯಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.]

೨. ಪ್ರವಚನಸಾರದ ೪೪೮ ಪುಟ ನೋಡುವುದು.

(ಮಾಲಿನಿ)

ಜಗದಿದಮಜಗಚ್ಚಜ್ಞಾನನೀರೇರುಹಾಂತ-
 ಭ್ರಮರವದವಭಾತಿ ಪ್ರಸ್ಫುಟಂ ಯಸ್ಯ ನಿತ್ಯಮ್ |
 ತಮಪಿ ಕಿಲ ಯಜೇಹಂ ನೇಮಿತೀರ್ಥಂಕರೇಶಂ
 ಜಲನಿಧಿಮಪಿ ದೋರ್ಭ್ಯಾಮುತ್ತರಾಮ್ಯೂರ್ಧ್ವವೀಚಿಮ್ ||14||

ತಸ್ಯ ಮುಹುಗ್ಗದವಯಣಂ ಪುವ್ವಾವರದೋಷವಿರಹಿಯಂ ಸುದ್ಧಂ |
 ಆಗಮಮಿದಿ ಪರಿಕಹಿಯಂ ತೇಣ ದು ಕಹಿಯಾ ಹವಂತಿ ತಚ್ಚತ್ವಾ ||೪||

ತಸ್ಯ ಮುಖೋದ್ಗತವಚನಂ ಪೂರ್ವಾಪರದೋಷವಿರಹಿತಂ ಶುದ್ಧಮ್ |
 ಆಗಮಮಿತಿ ಪರಿಕಥಿತಂ ತೇನ ತು ಕಥಿತಾ ಭವಂತಿ ತತ್ತಾ ರ್ಥಾಃ ||೪||

ಪರಮಾಗಮಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ತಸ್ಯ ಖಿಲು ಪರಮೇಶ್ವರಸ್ಯ ವದನವನಜವಿನಿರ್ಗತಚತುರವಚನರಚನಾಪ್ರಪಂಚಃ ಪೂರ್ವಾಪರ-
 ದೋಷರಹಿತಃ, ತಸ್ಯ ಭಗವತೋ ರಾಗಾಭಾವಾತ್ ಪಾಪಸೂತ್ರವದ್ಧಿಸಾದಿಪಾಪಕ್ರಿಯಾಭಾವಾಚ್ಛುದ್ಧಃ
 ಪರಮಾಗಮ ಇತಿ ಪರಿಕಥಿತಃ | ತೇನ ಪರಮಾಗಮಾಮೃತೇನ ಭವ್ಯೈಃ ಶ್ರವಣಾಂಜಲಿಪುಟಪೇಯೇನ ಮುಕ್ತಿಸುಂದರೀ-

ರೂಪದಿಂದ ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ, ಯಾರು ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯಧ್ವನಿಯಿಂದ (ಭವ್ಯರ) ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸುಖಾಮೃತದ
 ವೃಷ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೋ ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ಸುಖವನ್ನು ತನ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾರು ಒಂದು ಸಾವಿರದಂಟು
 ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಆ ತೀರ್ಥಂಕರ ಸೂರಿಗಳು ವಂದ್ಯರಿದ್ದಾರೆ.’’

ಮತ್ತು (ಏಳನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭ
 ಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ ಶ್ರೀ ನೇಮಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, -)

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಕಮಲದ ಒಳಗೆ ಭ್ರಮರವು ಸಮಾವೇಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ
 ಯಾರ ಜ್ಞಾನಕಮಲದಲ್ಲಿ ಈ ಜಗತ್ತು ಮತ್ತು ಅಜಗತ್ತು (-ಲೋಕ ಹಾಗೂ ಅಲೋಕಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ಪಷ್ಟ ರೂಪದಿಂದ
 ಸಮಾವೇಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ-ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ, ಆ ನೇಮಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರ ಭಗವಂತರನ್ನು ನಾನು ನಿಜವಾಗಿ
 ಪೂಜಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದರಿಂದ ಎತ್ತರವಾದ ಅಲೆಗಳುಳ್ಳ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕೂಡ (-ದುಸ್ತರವಾದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕೂಡ) ಎರಡು
 ಬಾಹುಗಳಿಂದ ಈಜಿ ಹೋಗುವೆನು. ||೧೪||

ಗಾಥೆ - ೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ತಸ್ಯ ಮುಹುಗ್ಗದವಯಣಂ] ಅವರ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟಂಥ ವಾಣಿಯು ಅದು
 [ಪುವ್ವಾವರದೋಷವಿರಹಿಯಂ ಸುದ್ಧಂ] ಪೂರ್ವಾಪರದೋಷರಹಿತ (-ಹಿಂದೆ ಮುಂದಿನ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದು) ಇದೆ
 ಮತ್ತು ಶುದ್ಧವಿದೆ, ಅದನ್ನು [ಆಗಮಂ ಇದಿ ಪರಿಕಹಿಯಂ] ಆಗಮವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ; [ತೇಣ ದು] ಮತ್ತು ಅದನ್ನು [ತಚ್ಚತ್ವಾ]
 ತತ್ತಾ ರ್ಥವೆಂದು [ಕಹಿಯಾ ಹವಂತಿ] ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಅವರ ಮುಖೋದ್ಗತವಚನ ಪೂರ್ವಾಪರದೋಷವಿರಹಿತ ಶುದ್ಧವಿದೆ |
 ಆ ವಾಣಿಗೇಆಗಮವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ ಮತ್ತು ತತ್ತಾ ರ್ಥಗಳ ಪೇಳುವುದು ||೪||

ಮುಖದರ್ಪಣೀನ ಸಂಸರಣವಾರಿನಿಧಿಮಹಾವರ್ತನಿಮಗ್ನಸಮಸ್ತಭವ್ಯಜನತಾದತ್ತಹಸ್ತಾವಲಂಬನೀನ ಸಹಜವೈರಾಗ್ಯ-
ಪ್ರಾಸಾದಶಿಖರಶಿಖಾಮಣಿನಾ ಅಕ್ಷುಣ್ಣ ವೋಕ್ಷಪ್ರಾಸಾದಪ್ರಥಮಸೋಪಾನೀನ ಸ್ಮರಭೋಗ ಮುದ್ರೂತಾಪ್ರಶಸ್ತ-
ರಾಗಾಂಗಾರ್ಯಃ ಪಚ್ಯಮಾನಸಮಸ್ತದೀನಜನತಾಮಹತ್ಯೇಶನಿನಾರ್ಶನಸಮರ್ಥಸಜಲಜಲದೇನ ಕಥಿತಾಃ ಖಲು ಸಪ್ತತತ್ತ್ವಾನ್ವಿ
ನವಪದಾರ್ಥಾಶ್ಚೇತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಸಮಂತಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಭಿಃ-

(ಆರ್ಯ)

“ಅನ್ಯೂನಮನತಿರಿಕ್ತಂ ಯಥಾತಥ್ಯಂ ವಿನಾ ಚ ವಿಪರೀತಾತ್ |
ನಿಃಸಂದೇಹಂ ವೇದ ಯದಾಹುಸ್ತಜ್ಞಾನ್ಮಾಗಮಿನಃ ||”

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಪರಮಾಗಮದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಆ (ಪೂರ್ವೋಕ್ತ) ಪರಮೇಶ್ವರರ ಮುಖಕಮಲದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟಂಥ ಚತುರ ವಚನರಚನೆಯ ವಿಸ್ತಾರವು
ಅದು ‘ಪೂರ್ವಾಪರ ದೋಷರಹಿತ’ವಿದೆ ಮತ್ತು ಆ ಭಗವಂತರಿಗೆ ರಾಗದ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಪಾಪ ಸೂತ್ರದ
ಅನುಸಾರ ಹಿಂಸಾದಿ ಪಾಪಕ್ರಿಯಾಶೂನ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ‘ಶುದ್ಧ’ವಿದೆ ಅದು ಪರಮಾಗಮವೆನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಆ
ಪರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ಅದು (ಪರಮಾಗಮವು) ಭವ್ಯರಿಗೆ ಕರ್ಣರೂಪದ ಅಂಜಲಿ ಪುಟದಿಂದಕುಡಿಯಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ
ಆಮೃತವಿದೆ, ಅದು ಮುಕ್ತಿ ಸುಂದರಿಯ ಮುಖದ ದರ್ಪಣವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಆ ಪರಮಾಗಮವು ಮುಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು
ದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ), ಅದು ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದ ಮಹಾಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮಗ್ನರಾದ ಸಮಸ್ತ ಭವ್ಯಜನರಿಗೆ ಹಸ್ತಾವಲಂಬನ (ಕೈಯ
ಆಸರೆ)ಕೊಡುತ್ತದೆ, ಅದು ಸಹಜವೈರಾಗ್ಯರೂಪ ಮಂದಿರದ ಶಿಖರದ ಶಿಖಾಮಣಿಯಿದೆ, ಅದು ಎಂದೂ ನೋಡದ
(-ತಿಳಿಯದ, ಅನನುಭೂತ, ಅದರ ಮೇಲೆ ತಾನೆಂದೂ ಹೋಗಿರದಂಥ) ಮೋಕ್ಷ ಮಂದಿರದ ಮೊದಲ ಮೆಟ್ಟಿಲಿದೆ ಮತ್ತು
ಕಾಮಭೋಗದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಅಪ್ರಶಸ್ತರಾಗರೂಪ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಬೇಯುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ತದೀನಜನರ
ಮಹಾಕ್ಷೇಶವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥ ಸಜಲ (-ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮೋಡ)ವಿದೆ, ಅದು ನಿಜವಾಗಿ ಏಳುತ್ತತ್ತ್ವ
ಮತ್ತು ನವಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯದೇವ ಶ್ರೀ ಸಮಂತಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳು ರತ್ನಕರಂಡಶ್ರಾವಣಾಚಾರದಲ್ಲಿ ೪೨ನೆಯ
ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, -

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು ನ್ಯೂನತೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಅಧಿಕತೆಯಿಲ್ಲದೆ, ವಿಪರೀತತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಯಥಾತಥ್ಯವಾಗಿ
ವಸ್ತು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿಃಸಂದೇಹರೂಪದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ಆಗಮವಂತರು (ಆಗಮವನ್ನು ತಿಳಿದವರು) ಜ್ಞಾನ
(-ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ) ವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.”

[ಈಗ ಎಂಟನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕದ
ಮುಖಾಂತರ ಜಿನವಾಣಿಗೆ-ಜಿನಾಗಮಕ್ಕೆ ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.]

೧. ಶಿಖಾಮಣಿ = ಶಿಖರದ ಮೇಲಿನ ರತ್ನ; ಚೂಡಾಮಣಿ ; ಕಿರೀಟದಲ್ಲಿರುವ ರತ್ನ. [ಪರಮಾಗಮವು ಸಹಜ ವೈರಾಗ್ಯರೂಪ ಮಂದಿರದ ಶಿಖಾಮಣಿ
ಸಮಾನವಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಪರಮಾಗಮದ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಸಹಜ ವೈರಾಗ್ಯದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯಿದೆ.]

(ಹರಿಣಿ)

ಲಲಿತಲಲಿತಂ ಶುದ್ಧಂ ನಿರ್ವಾಣಕಾರಣಕಾರಣಂ
ನಿಖಿಲಭವಿನಾಮೇತತ್ಕರ್ಣಾಮೃತಂ ಜಿನಸದ್ಭಜಃ |
ಭವಪರಿಭವಾರಣ್ಯಚ್ಚಾಲ್ಪಿಷಾಂ ಪ್ರಶಮೇ ಜಲಂ
ಪ್ರತಿದಿನಮಹಂ ವಂದೇ ವಂದ್ಯಂ ಸದಾ ಜಿನಯೋಗಿಭಿಃ ||೧೫||

ಜೀವಾ ಪೋಗ್ಲಕಾಯಾ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾಯ ಕಾಲ ಆಯಾಸಂ |

ತಚ್ಚತ್ತಾ ಇದಿ ಭಣಿದಾ ನಾನಾಗುಣಪಜ್ಜಃ ಏಹಿಂ ಸಂಜುತ್ವಾ ||೯||

ಜೀವಾಃ ಪುದ್ಗಲಕಾಯಾ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮೌ ಚ ಕಾಲ ಆಕಾಶಮ್ |

ತತ್ತಾ ಧ್ವಾ ಇತಿ ಭಣಿತಾಃ ನಾನಾಗುಣಪರ್ಯಾಯೈಃ ಸಂಯುಕ್ತಾಃ ||೯||

ಅತ್ರ ಷಣ್ಣಾಂ ದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ಪೃಥಕ್ಪೃಥಕ್ ನಾಮಧೇಯಮುಕ್ತಮ್ |

ಸ್ಪರ್ಶನರಸನಘ್ರಾಣಚಕ್ಷುಃಶ್ರೋತ್ರಮನೋವಾಕ್ಯಾಯಾಯುರುಚ್ಚ್ವಾಸ್ತನಿಶ್ಚಾಸ್ತಾಭಿಧಾನೈರ್ದಶಭಿಃ
ಪ್ರಾಣೈಃ ಜೀವತಿ ಜೀವಿಷ್ಯತಿ ಜೀವಿತಪೂರ್ವೋ ವಾ ಜೀವಃ | ಸಂಗ್ರಹನಯೋಽಯಮುಕ್ತಃ | ನಿಶ್ಚಯೇನ

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು (ಜಿನವಚನವು) ಲಲಿತದಲ್ಲಿ ಲಲಿತವಿದೆ, ಯಾವುದು ಶುದ್ಧವಿದೆ, ಯಾವುದು ನಿರ್ವಾಣದ ಕಾರಣದ ಕಾರಣವಿದೆ, ಯಾವುದು ಸಮಸ್ತ ಭವ್ಯರ ಕರ್ಣಗಳಿಗೆ ಅಮೃತವಿದೆ, ಯಾವುದು ಭವಭವರೂಪ ಅರಣ್ಯದ ಉಗ್ರದಾವಾನಲವನ್ನು ಶಾಂತ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಜಲವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಜೈನಯೋಗಿಗಳಿಂದ ಸದಾವಂದ್ಯವಿದೆ, ಇಂಥ ಜಿನಭಗವಂತರ ಸದ್ಭಜನಗಳಿಗೆ (ಸಮ್ಯಕ್ ಜಿನಾಗಮಕ್ಕೆ) ನಾನು ದಿನನಿತ್ಯವೂ ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೧೫||

ಗಾಥೆ - ೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೀವಾ] ಜೀವ, [ಪೋಗ್ಲಕಾಯಾ] ಪುದ್ಗಲಕಾಯ, [ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾ] ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, [ಕಾಲ] ಕಾಲ [ಯ] ಮತ್ತು [ಆಯಾಸಂ] ಆಕಾಶ [ತಚ್ಚತ್ತಾ ಇದಿ ಭಣಿದಾ] -ಇವನ್ನು ತತ್ತಾ ಧ್ವಾವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, ಅವು [ನಾನಾಗುಣಪಜ್ಜ ಏಹಿಂ ಸಂಜುತ್ವಾ] ವಿವಿಧ ಗುಣ-ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವಿವೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಆರುದ್ರವ್ಯಗಳ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸ್ಪರ್ಶನ, ರಸನ, ಘ್ರಾಣ, ಚಕ್ಷು, ಶ್ರೋತ್ರ, ಮನ, ವಚನ, ಕಾಯ, ಆಯುಷ್ಯ ಮತ್ತು ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸ್ತ ನಾಮದ ಹತ್ತು ಪ್ರಾಣಗಳಿಂದ (ಸಂಸಾರದಶೆಯಲ್ಲಿ) ಯಾವುದು ಜೀವಿಸುತ್ತಿದೆ, ಜೀವಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿತ್ತು ಅದು 'ಜೀವ'ವಿದೆ. ಇದನ್ನು ಸಂಗ್ರಹನಯದಿಂದ ಹೇಳಿತು. ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಭಾವಪ್ರಾಣಧಾರಣ ಮಾಡುವ ಕಾರಣ

ಜೀವಪುದ್ಗಲಕಾಯಧರ್ಮಅಧರ್ಮಮತ್ತದರಂತೆ ಕಾಲಮೇಣಾಕಾಶ |

ಇವಕೆತತ್ತಾ ಧ್ವಾವೆಂದಿದ್ದವು ನಾನಾಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂಯುಕ್ತವಿವೆ ||೯||

೧. ಲಲಿತದಲ್ಲಿ ಲಲಿತ = ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಾಡುವಂಥ ; ಅತಿಶಯ ಮನೋಹರ.

ಭಾವಪ್ರಾಣಧಾರಣಾಜೀವಃ | ವ್ಯವಹಾರೇಣ ದ್ರವ್ಯಪ್ರಾಣಧಾರಣಾಜೀವಃ | ಶುದ್ಧಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರೇಣ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಶುದ್ಧಗುಣಾನಾಮಾಧಾರಭೂತತ್ವಾತ್ಕಾರ್ಯಶುದ್ಧಜೀವಃ | ಅಶುದ್ಧಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರೇಣ ಮತಿಜ್ಞಾನಾದಿ ವಿಭಾವಗುಣಾನಾಮಾಧಾರಭೂತತ್ವಾದಶುದ್ಧಜೀವಃ | ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಸಹಜಜ್ಞಾನಾದಿಪರಮಸ್ವಭಾವ- ಗುಣಾನಾಮಾಧಾರಭೂತತ್ವಾರಣಶುದ್ಧಜೀವಃ | ಅಯಂ ಚೇತನಃ | ಅಸ್ಯ ಚೇತನ ಗುಣಾಃ | ಅಯಮಮೂರ್ತಃ | ಅಸ್ಯಾಮೂರ್ತಗುಣಾಃ | ಅಯಂ ಶುದ್ಧಃ | ಅಸ್ಯ ಶುದ್ಧಗುಣಾಃ | ಅಯಮಶುದ್ಧಃ | ಅಸ್ಯಾಶುದ್ಧಗುಣಾಃ | ಪರ್ಯಾಯಶ್ಚ | ತಥಾ ಗಲನಪೂರಣಸ್ವಭಾವಸನಾಥಃ ಪುದ್ಗಲಃ | ಸ್ವಭಾವವಿಭಾವಗತಿಕ್ರಿಯಾಪರಿಣತಾನಾಂ ಜೀವಪುದ್ಗಲಾನಾಂ ಸ್ವಭಾವವಿಭಾವಗತಿಹೇತುಃ ಧರ್ಮಃ | ಸ್ವಭಾವವಿಭಾವಸ್ಥಿತಿಕ್ರಿಯಾಪರಿಣತಾನಾಂ ತೇಷಾಂ ಸ್ಥಿತಿಹೇತುರಧರ್ಮಃ | ಪಂಚಾನಾಮವಕಾಶದಾನಲಕ್ಷಣಮಾಕಾಶಮ್ | ಪಂಚಾನಾಂ ವರ್ತನಾಹೇತುಃ ಕಾಲಃ | ಚತುರ್ಣಾಮಮೂರ್ತಾನಾಂ ಶುದ್ಧಗುಣಾಃ, ಪರ್ಯಾಯಾಶ್ಚೇತೇಷಾಂ ತಥಾವಿಧಾಶ್ಚ |

‘ಜೀವ’ವಿದೆ. ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ದ್ರವ್ಯಪ್ರಾಣ ಧಾರಣಮಾಡುವ ಕಾರಣ ‘ಜೀವ’ವಿದೆ. ಶುದ್ಧ-ಸದ್ಭೂತ-ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಶುದ್ಧಗುಣಗಳ ಆಧಾರವಿರುವಕಾರಣ ‘*ಕಾರ್ಯಶುದ್ಧಜೀವ’ವಿದೆ. ಅಶುದ್ಧ-ಸದ್ಭೂತ- ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಮತಿಜ್ಞಾನಾದಿ ವಿಭಾವಗುಣಗಳ ಆಧಾರವಿರುವಕಾರಣ ‘ಅಶುದ್ಧಜೀವ’ವಿದೆ. ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಸಹಜಜ್ಞಾನಾದಿ ಪರಮಸ್ವಭಾವಗುಣಗಳ ಆಧಾರವಿರುವ ಕಾರಣ ‘*ಕಾರಣಶುದ್ಧಜೀವ’ವಿದೆ. ಇದು (ಜೀವವು) ಚೇತನವಿದೆ; ಇದಕ್ಕೆ (ಜೀವಕ್ಕೆ) ಚೇತನಗುಣಗಳಿವೆ. ಇದು ಅಮೂರ್ತವಿದೆ; ಇದಕ್ಕೆ ಅಮೂರ್ತ ಗುಣಗಳಿವೆ. ಇದು ಶುದ್ಧವಿದೆ; ಇದಕ್ಕೆ ಶುದ್ಧಗುಣಗಳಿವೆ. ಇದು ಅಶುದ್ಧವಿದೆ; ಇದಕ್ಕೆ ಅಶುದ್ಧ ಗುಣಗಳಿವೆ. ಪರ್ಯಾಯವು ಕೂಡ ಇದೇ ಪ್ರಕಾರವಿದೆ.

ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಗಲನ-ಪೂರಣಸ್ವಭಾವಸಹಿತವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಪೃಥಕ್ಯಾಗುವ ಮತ್ತು ಏಕತ್ರಿತವಾಗುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಿದೆ) ಅದು ಪುದ್ಗಲವಿದೆ. ಇದು (ಪುದ್ಗಲವು) ಶ್ವೇತಾದಿ ವರ್ಣಗಳ ಆಧಾರಭೂತವಾದ ಮೂರ್ತವಿದೆ; ಇದಕ್ಕೆ ಮೂರ್ತಗುಣಗಳಿವೆ. ಇದು ಅಚೇತನವಿದೆ; ಇದಕ್ಕೆ ಅಚೇತನ ಗುಣಗಳಿವೆ.

ಸ್ವಭಾವಗತಿಕ್ರಿಯಾರೂಪದಿಂದ ಮತ್ತು ವಿಭಾವಗತಿಕ್ರಿಯಾರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತವಾದ ಜೀವ-ಪುದ್ಗಲಗಳಿಗೆ ಸ್ವಭಾವಗತಿಯ ಮತ್ತು ವಿಭಾವಗತಿಯ ನಿಮಿತ್ತವಿರುವುದು ಅದು ಧರ್ಮವಿದೆ.

* ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀವವು ಶಕ್ತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಶುದ್ಧವಿದೆ ಎಂದರೆ ಸಹಜಜ್ಞಾನಾದಿಕ ಸಹಿತವಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀವವು ‘ಕಾರಣಶುದ್ಧ ಜೀವವಿದೆ’ ಯಾವನು ಕಾರಣಶುದ್ಧಜೀವವನ್ನು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ-ಅದರದೇ ಆಶ್ರಯಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು ವ್ಯಕ್ತ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಶುದ್ಧ (ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಸಹಿತ) ನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ‘ಕಾರ್ಯಶುದ್ಧಜೀವ’ ನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಶಕ್ತಿಯೊಳಗಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದರಿಂದ ಶಕ್ತಿಯು ಕಾರಣವಿದೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತ ಕಾರ್ಯವಿದೆ. ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಶಕ್ತಿರೂಪ ಶುದ್ಧತೆಯುಳ್ಳ ಜೀವಕ್ಕೆ ಕಾರಣಶುದ್ಧ ಜೀವವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತ ಶುದ್ಧತೆಯುಳ್ಳ ಜೀವಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಯಶುದ್ಧ ಜೀವವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. [ಕಾರಣಶುದ್ಧ ಎಂದರೆ ಕಾರಣ-ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಶುದ್ಧ ಎಂದರೆ ಶಕ್ತಿ-ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಶುದ್ಧ. ಕಾರ್ಯಶುದ್ಧ ಎಂದರೆ ಕಾರ್ಯ-ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಶುದ್ಧ ಎಂದರೆ ವ್ಯಕ್ತತೆಯ-ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಶುದ್ಧ.]

೦. ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಗುಣಸ್ಥಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವವು ಊರ್ಧ್ವಗಮನಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಲೋಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಅದು ಜೀವದ ಸ್ವಭಾವಗತಿಕ್ರಿಯೆಯಿದೆ ಮತ್ತು ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಗಮನಮಾಡುತ್ತದೆ ಅದು ಜೀವದ ವಿಭಾವಗತಿಕ್ರಿಯೆಯಿದೆ. ಒಂದು ಪೃಥಕ್ ಪರಮಾಣು ಗತಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಅದು ಪುದ್ಗಲದ ಸ್ವಭಾವಗತಿಕ್ರಿಯೆಯಿದೆ ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲಸಂಧವು ಗಮನ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಅದು ಪುದ್ಗಲದ (-ಸಂಧದಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪರಮಾಣುವಿನ) ವಿಭಾವಗತಿಕ್ರಿಯೆಯಿದೆ. ಈ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಹಾಗೂ ವೈಭಾವಿಕ ಗತಿಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯವು ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರವಿದೆ.

(ಮಾಲಿನಿ)

ಇತಿ ಜಿನಪತಿಮಾರ್ಗಾಂಭೋಧಿಮಧ್ಯಸ್ಥರತ್ನಂ
 ಮೃತಿಪಟಲಜಟಾಲಂತದ್ಧಿಷಡ್ ದ್ರವ್ಯಜಾತಮ್ |
 ಹೃದಿಸುನಿಶಿತಬುದ್ಧಿಭೂಷಣಾರ್ಥಂ ವಿಧತ್ತೇ
 ಸ ಭವತಿ ಪರಮಶ್ರೀಕಾಮಿನೀಕಾಮರೂಪಃ ||೧೬||

ಜೀವೋ ಉವಟಗಮಟ ಉವಟಗೋ ಕಾಣ ದಂಸಣೋ ಹೋ ಇ |

ಕಾಣುವಟಗೋ ದುವಿಹೋ ಸಹಾವಣಾಣಂ ವಿಹಾವಣಾಣಂ ತಿ ||೧೦||

ಜೀವ ಉಪಯೋಗಮಯಃ ಉಪಯೋಗೋ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಂ ಭವತಿ |

ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗೋ ದ್ವಿವಿಧಃ ಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನಂ ವಿಭಾವಜ್ಞಾನಮಿತಿ ||೧೦||

ಸ್ವಭಾವಸ್ಥಿತಿಕ್ರಿಯಾರೂಪದಿಂದ ಮತ್ತು ವಿಭಾವಸ್ಥಿತಿಕ್ರಿಯಾರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತವಾದ ಜೀವ-ಪುದ್ಗಲಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಿತಿಯು (-ಸ್ವಭಾವಸ್ಥಿತಿಯ ಮತ್ತು ವಿಭಾವಸ್ಥಿತಿಯ) ನಿಮಿತ್ತವಿರುವುದು ಅದು ಅಧರ್ಮವಿದೆ.

(ಉಳಿದ) ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶದಾನವು (ಅವಕಾಶ ಕೊಡುವುದು) ಯಾವುದರ ಲಕ್ಷಣವಿದೆ ಅದು ಆಕಾಶವಿದೆ.

(ಉಳಿದ) ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ವರ್ತನದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗುವುದು ಅದು ಕಾಲವಿದೆ.

(ಜೀವವನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ) ನಾಲ್ಕು ಅವೂರ್ತ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಶುದ್ಧಗುಣಗಳಿವೆ, ಅವುಗಳ ಪರ್ಯಾಯಗಳುಕೂಡ ಹಾಗೆ (ಶುದ್ಧವೇ) ಇವೆ.

[ಈಗ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತಾ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಫಲದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ ಆ ಷಡ್ ದ್ರವ್ಯಸಮೂಹರೂಪದ ರತ್ನವನ್ನು -ಅವು (ರತ್ನಗಳು) ತೇಜದ ಸಮೂಹದ ಕಾರಣ ಕಿರಣವುಳ್ಳವುಗಳಿವೆ ಮತ್ತು ಅವು ಜಿನಪತಿಯಮಾರ್ಗರೂಪದ ಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕೊಂಡಿವೆ ಅವನ್ನು ಯಾವ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವುಗಳಾದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭೂಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ (ಶೋಭೆಯ ಸಲುವಾಗಿ) ಧಾರಣಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆ ಪುರುಷನು ಪರಮಶ್ರೀರೂಪ ಕಾಮಿನಿಯ ವಲ್ಲಭನಾಗುತ್ತಾನೆ. (ಎಂದರೆ ಯಾವ ಪುರುಷನು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಆರುದ್ರವ್ಯಗಳ ಯಥಾರ್ಥ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಮುಕ್ತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪರಿಸುತ್ತಾನೆ) ||೧೬||

ಜೀವ ಉಪಯೋಗಮಯನಾಗಿದ್ದಾ ಉಪಯೋಗ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನವಾಗಿಹುದು |

ದ್ವಿವಿಧವಿದೆ ಉಪಯೋಗ ಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನಮೇಣ್ವಿಭಾವ ಜ್ಞಾನಮೆಂದು ||೧೦||

೧. ಸಿದ್ಧಾಂತಸ್ಯಯಲ್ಲಿ ಜೀವವು ಸ್ಥಿರವಿರುತ್ತದೆ ಅದು ಜೀವದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸ್ಥಿತಿಕ್ರಿಯೆಯಿದೆ ಮತ್ತು ಸಂಸಾರ ದಶೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುತ್ತದೆ ಅದು ಜೀವದ ವೈಭಾವಿಕ ಸ್ಥಿತಿಕ್ರಿಯೆಯಿದೆ. ಏಕಾಕಿ ಪರಮಾಣು ಸ್ಥಿರವಿರುತ್ತದೆ ಅದು ಪುದ್ಗಲದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸ್ಥಿತಿಕ್ರಿಯೆಯಿದೆ ಮತ್ತು ಸ್ಕಂಧವು ಸ್ಥಿರವಿರುತ್ತದೆ ಅದು ಪುದ್ಗಲದ (ಸ್ಕಂಧದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪರಮಾಣುವಿನ) ವೈಭಾವಿಕ ಸ್ಥಿತಿಕ್ರಿಯೆಯಿದೆ. ಈ ಜೀವ-ಪುದ್ಗಲದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಅದರಂತೆ ವೈಭಾವಿಕ ಸ್ಥಿತಿಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮ ದ್ರವ್ಯವು ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರವಿದೆ.

ಅತ್ರೋಪಯೋಗಲಕ್ಷಣಮುಕ್ತಮ್ |

ಆತ್ಮನಶ್ಚೈತನ್ಯಾನುವರ್ತೀ ಪರಿಣಾಮಃ ಸ ಉಪಯೋಗಃ | ಅಯಂ ಧರ್ಮಃ | ಜೀವೋಧರ್ಮೀ | ಅನಯೋಃ ಸಂಬಂಧಃ ಪ್ರದೀಪಪ್ರಕಾಶವತ್ | ಜ್ಞಾನದರ್ಶನವಿಕಲ್ಪೇನಾಸೌ ದ್ವಿವಿಧಃ | ಅತ್ರ ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗೋಽಪಿ ಸ್ವಭಾವ-
ವಿಭಾವಭೇದಾತ್ ದ್ವಿವಿಧೋ ಭವತಿ | ಇಹ ಹಿ ಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನಮ್ ಅಮೂರ್ತಮ್ ಅವ್ಯಾಬಾಧಮ್ ಅತೀಂದ್ರಿಯಮ್
ಅವಿನಶ್ವರಮ್ | ತಚ್ಚ ಕಾರ್ಯಕಾರಣರೂಪೇಣ ದ್ವಿವಿಧಂ ಭವತಿ | ಕಾರ್ಯಂ ತಾವತ್ ಸಕಲವಿಮಲಕೇವಲಜ್ಞಾನಮ್ |
ತಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವಸ್ಥಿತಿತ್ರಿಕಾಲನಿರುಪಾಧಿರೂಪಂ ಸಹಜಜ್ಞಾನಂ ಸ್ಯಾತ್ | ಕೇವಲಂ
ವಿಭಾವರೂಪಾಣಿ ಜ್ಞಾನಾನಿತ್ರಿಣಿ ಕುಮತಿಕುಶ್ರುತವಿಭಂಗಭಾಂಜಿ ಭವಂತಿ | ಏತೇಷಾಮ್ ಉಪಯೋಗಭೇದಾನಾಂ
ಜ್ಞಾನಾನಾಂ ಭೇದೋ ವಕ್ಷ್ಯ ಮಾಣಸೂತ್ರಯೋರ್ಧ್ವಯೋರ್ಬೋಧವ್ಯ ಇತಿ |

ಗಾಥೆ - ೧೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೀವೋ] ಜೀವವು [ಉಪಲಗಮುಃ] ಉಪಯೋಗಮಯವಿದೆ [ಉಪಲಗೋ] ಉಪಯೋಗವು [ಣಾಣದಂಸಣೋ ಹೋಇ] ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ದರ್ಶನವಿದೆ. [ಣಾಣುಪಲಗೋ] ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗವು [ಸಹಾವಣಾಣಂ] ಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು [ವಿಹಾವಣಾಣಂ ತಿ] ವಿಭಾವಜ್ಞಾನವೆಂದು [ದುವಿಹೋ] ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಉಪಯೋಗದ ಲಕ್ಷಣ ಹೇಳಿದೆ.

ಆತ್ಮನ ಚೈತನ್ಯಾನುವರ್ತಿಯಾದ (ಚೈತನ್ಯದ ಅನುಸರಣೆಮಾಡಿ ವರ್ತಿಸುವಂಥ) ಪರಿಣಾಮವು ಅದು ಉಪಯೋಗವಿದೆ. ಉಪಯೋಗವು ಧರ್ಮವಿದ್ದು ಜೀವನು ಧರ್ಮಿಯಿದ್ದಾನೆ. ದೀವಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶದಂತೆ ಅವುಗಳ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ದರ್ಶನದ ಭೇದದಿಂದ ಈ ಉಪಯೋಗವು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ (ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗ ಮತ್ತು ದರ್ಶನೋಪಯೋಗವೆಂದು ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳಿವೆ). ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗವು ಕೂಡ ಸ್ವಭಾವ ಮತ್ತು ವಿಭಾವದ ಭೇದದ ಕಾರಣ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. (ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗ ಮತ್ತು ವಿಭಾವಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನವು ಅಮೂರ್ತ, ಅವ್ಯಾಬಾಧ, ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಅವಿನಾಶಿಯಿದೆ; ಅದು ಕೂಡ ಕಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾರಣರೂಪದಿಂದ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ (ಎಂದರೆ ಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕಾರ್ಯಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕಾರಣಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳಿವೆ). ಕಾರ್ಯವಂತೂ ಸಕಲವಿಮಲ (ಸರ್ವಾಥಾ ನಿರ್ಮಲ)ವಾದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವಿದೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಕಾರಣವು ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಭಾವದಿಂದ ಸ್ಥಿರವಿರುವ ತ್ರಿಕಾಲ ನಿರುಪಾಧಿರೂಪ ಸಹಜಜ್ಞಾನವಿದೆ. ಕೇವಲ ವಿಭಾವರೂಪದ ಜ್ಞಾನಗಳು ಕುಮತಿ, ಕುಶ್ರುತ ಮತ್ತು ವಿಭಂಗವೆಂದು ಮೂರು ಇವೆ.

ಈ ಉಪಯೋಗದ ಭೇದರೂಪಜ್ಞಾನದ ಭೇದಗಳನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ (ಎಂದರೆ ೧೧ ಮತ್ತು ೧೨ ನೆಯ ಗಾಥೆಗಳ ಮುಖಾಂತರ) ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ :- ಚೈತನ್ಯಾನುವರ್ತಿಯ ಪರಿಣಾಮವು ಅದು ಉಪಯೋಗವಿದೆ. ಉಪಯೋಗವು ೧) ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗ ಮತ್ತು ೨) ದರ್ಶನೋಪಯೋಗವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕೂಡ

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅಥ ಸಕಲಜಿನೋಕ್ತಜ್ಞಾನಭೇದಂ ಪ್ರಬುದ್ಧಾ
ಪರಿಹೃತಪರಭಾವಃ ಸ್ವಸ್ವರೂಪೇ ಸ್ಥಿತೋ ಯಃ |
ಸಪದಿ ವಿಶತಿ ಯತ್ತಚ್ಚಿಚ್ಚಮತ್ಕಾರಮಾತ್ರಂ
ಸ ಭವತಿ ಪರಮಶ್ರೀಕಾಮಿನೀಕಾಮರೂಪಃ ||೧೭||

ಕೇವಲಮಿಂದಿಯರಹಿಯಂ ಅಸಹಾಯಂ ತಂ ಸಹಾವಣಾಣಂ ತಿ |
ಸಣ್ಣಾಣಿದರವಿಯಪ್ಪೇ ವಿಹಾವಣಾಣಂ ಹವೇ ದುವಿಹಂ ||೧೧||

೧) ಸ್ವಭಾವ ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗ ಮತ್ತು ೨) ವಿಭಾವಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳಿವೆ. ಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗವು ಕೂಡ ೧) ಕಾರ್ಯಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗ (ಎಂದರೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗ) ಮತ್ತು ೨) ಕಾರಣಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗ (ಎಂದರೆ *ಸಹಜಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗ) ವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ವಿಭಾವ ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗವು ಕೂಡ ೧) ಸಮ್ಯಕ್ ವಿಭಾವಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗ ಮತ್ತು ೨) ಮಿಥ್ಯಾ ವಿಭಾವ ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗ (ಎಂದರೆ ಕೇವಲ ವಿಭಾವಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗ) ವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ಸಮ್ಯಕ್ ವಿಭಾವ ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗದ (ಸುಮತಿಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗ, ಸುಶ್ರುತಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗ, ಸುಅವಧಿಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗ ಮತ್ತು ಮನಃ ಪರ್ಯಯಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗವೆಂಬ) ನಾಲ್ಕು ಭೇದಗಳನ್ನು ಈಗ ಮುಂದಿನ ಎರಡು ಗಾಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗುವುದು. ಮಿಥ್ಯಾವಿಭಾವಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಕೇವಲ ವಿಭಾವಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗದಲ್ಲಿ ೧) ಕುಮತಿ ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗ, ೨) ಕುಶ್ರುತಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗ ಮತ್ತು ೩) ವಿಭಂಗಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗ ಎಂದರೆ ಕುಅವಧಿ ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗವೆಂದು ಮೂರು ಭೇದಗಳಿವೆ.

[ಈಗ ಹತ್ತನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪುರುಷನು ಜಿನೇಂದ್ರಕಥಿತ ಸಮಸ್ತ ಜ್ಞಾನದ ಭೇದಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಪರಭಾವಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ನಿಜಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುತ್ತ ಶೀಘ್ರ ಚೈತನ್ಯ ಚಮತ್ಕಾರ ಮಾತ್ರವಾದ ತತ್ತ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಿಷ್ಟನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ - ಆಳದಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ, ಆ ಪುರುಷನು ಪರಮಶ್ರೀರೂಪಕಾಮಿನಿಯ ವಲ್ಲಭನಾಗುತ್ತಾನೆ (ಎಂದರೆ ಮುಕ್ತಿ ಸುಂದರಿಯ ಪತಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ). ||೧೭||

ಕೇವಲ, ಇಂದ್ರಿಯರಹಿತ, ಅಸಹಾಯವಿದೆಯದು ಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನವಿದೆ |

ದ್ವಿಧಿಧವಿದೆ ವಿಭಾವಜ್ಞಾನ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮೇಣೈಥ್ಯಾಜ್ಞಾನರೂಪಮೆಂದು ||೧೧||

* ಸಹಜ ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗವು ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವದಿಂದ ಸ್ಥಿರವಿದೆ ಮತ್ತು ತ್ರಿಕಾಲ ಉಪಾಧಿರಹಿತವಿದೆ; ಅದರೊಳಗಿಂದ (ಎಲ್ಲವನ್ನು ತಿಳಿಯುವಂಥ) ಕೇವಲಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗವು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಹಜ ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗವು ಕಾರಣವಿದೆ ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗವು ಕಾರ್ಯವಿದೆ. ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಹಜಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗವನ್ನು ಕಾರಣ ಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕೇವಲಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗವನ್ನು ಕಾರ್ಯಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಸರ್ಣಾಣಂ ಚ ಉಭೇಯಂ ಮದಿಸುದಓಹೀ ತಹೇವ ಮಣಪಜ್ಜಂ |

ಅರ್ಣಾಣಂ ತಿವಿಯಪ್ಪಂ ಮದಿಯಾಕಃ ಭೇದದೋ ಚೇವ ||೧೨||

ಕೇವಲಮಿಂದ್ರಿಯರಹಿತಂ ಅಸಹಾಯಂ ತತ್ ಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನಮಿತಿ |

ಸಂಜ್ಞಾನೇತರವಿಕಲ್ಪೇ ವಿಭಾವಜ್ಞಾನಂ ಭವೇದ್ ದ್ವಿವಿಧಮ್ ||೧೧||

ಸಂಜ್ಞಾನಂ ಚತುರ್ಭೇದಂ ಮತಿಶ್ರುತಾವಧಯಸ್ತಥೈವ ಮನಃಪರ್ಯಯಮ್ |

ಅಜ್ಞಾನಂ ತ್ರಿವಿಕಲ್ಪಂ ಮತ್ಯಾದೇರ್ಭೇದತಶ್ಚೈವ ||೧೨||

ಅತ್ರ ಚ ಜ್ಞಾನಭೇದಲಕ್ಷಣಮುಕ್ತಮ್

ನಿರುಪಾಧಿಸ್ವರೂಪತ್ವಾತ್ ಕೇವಲಮ್, ನಿರಾವರಣಸ್ವರೂಪತ್ವಾತ್ ಕ್ರಮಕರಣವ್ಯವಧಾನಾಪೋಧಮ್, ಅಪ್ರತಿವಸ್ತುವ್ಯಾಪಕತ್ವಾತ್ ಅಸಹಾಯಮ್, ತತ್ಕಾರ್ಯಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನಂ ಭವತಿ | ಕಾರಣಜ್ಞಾನಮಪಿ ತಾದ್ಯಶಂ ಭವತಿ | ಕುತಃ, ನಿಜಪರಮಾತ್ಮಸ್ಮಿತ್ಸಹಜದರ್ಶನಸಹಜಚಾರಿತ್ರಸಹಜಸುಖಸಹಜಪರಮಚಿಚ್ಛಕ್ತಿನಿಜಕಾರಣಸಮಯಸಾರ-ಸ್ವರೂಪಾಣಿ ಚ ಯುಗಪತ್ ಪರಿಚ್ಛೇತ್ತುಂ ಸಮರ್ಥತ್ವಾತ್ ತಥಾವಿಧಮೇವ | ಇತಿ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ |

ಗಾಥೆ - ೧೧-೧೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಕೇವಲಂ] ಯಾವುದು (ಜ್ಞಾನವು) ಕೇವಲ (ಏಕಾಕಿ, ಶುದ್ಧ), [ಇಂದ್ರಿಯರಹಿತಂ] ಇಂದ್ರಿಯರಹಿತ ಮತ್ತು [ಅಸಹಾಯಂ] ಅಸಹಾಯವಿದೆ [ತಂ] ಅದು [ಸಹಾವರ್ಣಾಣಂ ತಿ] ಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನವಿದೆ; [ಸರ್ಣಾಣಿದರವಿಯಪ್ಪೇ] ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನರೂಪದ ಭೇದಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ [ವಿಹಾವರ್ಣಾಣಂ] ವಿಭಾವಜ್ಞಾನವು [ದುವಿಹಂ ಹವೇ] ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ.

[ಸರ್ಣಾಣಂ] ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವು [ಮದಿಸುದಓಹೀ ತಹೇವ ಮಣಪಜ್ಜಂ] ಮತಿ, ಶ್ರುತ, ಅವಧಿ ಮತ್ತು ಮನಃಪರ್ಯಯವೆಂದು [ಚಉಭೇಯಂ] ನಾಲ್ಕು ಭೇದವುಳ್ಳದ್ದಿದೆ; [ಅರ್ಣಾಣಂ ಚೇವ] ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನವು (-ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನವು) [ಮದಿಯಾಕಃ ಭೇದದೋ] ಮತಿ ಮೋದಲಾದ ಭೇದದಿಂದ [ತಿವಿಯಪ್ಪಂ] ಮೂರು ಭೇದವುಳ್ಳದ್ದಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಗಳಲ್ಲಿ) ಜ್ಞಾನದ ಭೇದವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಯಾವುದು ಉಪಾಧಿಯಿಲ್ಲದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದ್ದಿರುವುದರಿಂದ ಕೇವಲ (ಏಕಾಕಿ, ಶುದ್ಧ) ವಿದೆ, ಅವರಣರಹಿತ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದ್ದಿರುವುದರಿಂದ ಕ್ರಮ, ಇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು (ದೇಶ-ಕಾಲಾದಿ) ಿವ್ಯವಧಾನರಹಿತವಿದೆ, ಒಂದೊಂದು ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸದಿರುವುದರಿಂದ (-ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವುದರಿಂದ) ಅಸಹಾಯವಿದೆ, ಅದು ಕಾರ್ಯ

ಸುಜ್ಞಾನದೊಳ್ಳತುರ್ಭೇದವಿವೆ ಮತಿಶ್ರುತಅವಧಿ ಮನಃಪರ್ಯಯಮೆಂದು |

ಅಜ್ಞಾನದಲಿ ಕುಮತಿಕುಶ್ರುತಕುಅವಧಿಗಳೆಂದೀ ಮೂರು ಭೇದಗಳಿವೆ ||೧೨||

೧. ವ್ಯವಧಾನ = ಅಡ್ಡಿ ; ಪರದೆ ; ಅಂತರ ; ದೂರ ; ವಿಘ್ನ.

ಇದಾನೀಂ ಶುದ್ಧಾಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಭೇದಸ್ತ ಯಮುಚ್ಯತೇ | ಅನೇಕವಿಕಲ್ಪಸನಾಥಂ ಮತಿಜ್ಞಾನಮ್ ಉಪಲಬ್ಧಿಭಾವನೋಪಯೋಗಾಚ್ಚ ಅವಗ್ರಹಾದಿಭೇದಾಚ್ಚ ಬಹುಬಹುವಿಧಾದಿಭೇದಾದ್ವಾ | ಲಬ್ಧಿಭಾವನಾಭೇದಾಚ್ಚು ತಜ್ಞಾನಂ ದ್ವಿವಿಧಮ್ | ದೇಶಸರ್ವಪರಮಭೇದಾದವಧಿಜ್ಞಾನಂ ತ್ರಿವಿಧಮ್ | ಋಜುವಿಪುಲಮತಿವಿಕಲ್ಪಾನ್ವನಃಪರ್ಯಯಜ್ಞಾನಂ ಚ ದ್ವಿವಿಧಮ್ | ಪರಮಭಾರೇತತ್ಸಂಜ್ಞಾನಚತುಷ್ಟಯಂ ಭವತಿ | ಮತಿಶ್ರುತಾವಧಿಜ್ಞಾನಾನಿ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಂ ಪರಿಪ್ರಾಪ್ಯ ಕುಮತಿಕುಶ್ರುತವಿಭಂಗಜ್ಞಾನಾನೀತಿ ನಾಮಾಂತರಾಣಿ ಪ್ರಪೇದಿರೇ |

ಅತ್ರ ಸಹಜಜ್ಞಾನಂ ಶುದ್ಧಾಂತಸ್ತತ್ರ ಪರಮತತ್ರ ವ್ಯಾಪಕತ್ವಾತ್ ಸ್ವರೂಪಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮ್ | ಕೇವಲಜ್ಞಾನಂ ಸಕಲಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮ್ 'ರೂಪಿಷ್ಠವಧೇಃ' ಇತಿ ವಚನಾದವಧಿಜ್ಞಾನಂ ವಿಕಲ್ಪಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮ್ | ತದನಂತಭಾಗವಸ್ವಂಶ-ಗ್ರಾಹಕತ್ವಾನ್ವನಃಪರ್ಯಯಜ್ಞಾನಂ ಚ ವಿಕಲ್ಪಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮ್ | ಮತಿಶ್ರುತಜ್ಞಾನದ್ವಿತಯಮಪಿ ಪರಮಾರ್ಥತಃ ಪರೋಕ್ಷಂ ವ್ಯವಹಾರತಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಚ ಭವತಿ |

ಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನವಿದೆ. ಕಾರಣಜ್ಞಾನವು ಕೂಡ ಅಂಥದೇ ಇದೆ. ಯಾವುದರ ಮೇಲಿಂದ ? ನಿಜ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಮಾನವಿರುವ ಸಹಜದರ್ಶನ, ಸಹಜಚಾರಿತ್ರ, ಸಹಜಸುಖ ಮತ್ತು ಸಹಜಪರಮಚಿತ್ತಕಿರೂಪ ನಿಜಕಾರಣ ಸಮಯಸಾರದ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಯುಗಪದ್ ತಿಳಿಯುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಿರುವುದರಿಂದ ಅಂಥದೇ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನದ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳಿತು.

ಈಗ ಇದು (ಕೆಳಗಿನಂತೆ) ಶುದ್ಧಾಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಭೇದ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ- ಉಪಲಬ್ಧಿಭಾವನಾ ಮತ್ತು ಉಪಯೋಗದಿಂದ ಅಲ್ಲದೆ ಅವಗ್ರಹಾದಿ ಭೇದದಿಂದ ಅಥವಾ ಬಹು ಬಹುವಿಧ ಮೊದಲಾದ ಭೇದದಿಂದ ಮತಿಜ್ಞಾನವು ಅನೇಕ ಭೇದವುಳ್ಳದ್ದಿದೆ. ಲಬ್ಧಿ ಮತ್ತು ಭಾವನೆಯ ಭೇದದಿಂದ ಶ್ರುತಜ್ಞಾನವು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ದೇಶ, ಸರ್ವ ಮತ್ತು ಪರಮದ ಭೇದದಿಂದ (ಎಂದರೆ ದೇಶಾವಧಿ, ಸರ್ವಾವಧಿ ಮತ್ತು ಪರಮಾವಧಿಯೆಂಬ ಮೂರು ಭೇದಗಳ ಕಾರಣ) ಅವಧಿಜ್ಞಾನವು ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ಋಜುಮತಿ ಮತ್ತು ವಿಪುಲಮತಿಯ ಭೇದದ ಕಾರಣ ಮನಃಪರ್ಯಯ ಜ್ಞಾನವು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ಪರಮಭಾವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಇವು ನಾಲ್ಕು ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನವಿರುವಲ್ಲಿ ಮತಿಜ್ಞಾನ, ಶ್ರುತಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅವಧಿಜ್ಞಾನಗಳು 'ಕುಮತಿಜ್ಞಾನ' ಕುಶ್ರುತಜ್ಞಾನ' ಮತ್ತು 'ವಿಭಂಗಜ್ಞಾನ' ವೆಂಬ ನಾಮಾಂತರಗಳನ್ನು (ಅನ್ಯ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು) ಪಡೆಯುತ್ತವೆ.

೧. ಮತಿಜ್ಞಾನವು ಉಪಲಬ್ಧಿ, ಭಾವನಾ ಮತ್ತು ಉಪಯೋಗವೆಂದು ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ಮತಿಜ್ಞಾನಾವರಣದ ಕ್ಷಯೋಪಶಮವು ನಿಮಿತ್ತವಿರುವಂಥ ಅರ್ಥಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿಯು (-ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯು) ಅದು ಉಪಲಬ್ಧಿಯಿದೆ; ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಪದಾರ್ಥದ ಕುರಿತು ಪುನಃ ಪುನಃ ಚಿಂತನವು ಅದು ಭಾವನೆಯಿದೆ; 'ಇದು ಕಷ್ಟ ಇದೆ', 'ಇದು ಹಳದಿ ಇದೆ' ಇತ್ಯಾದಿರೂಪದಿಂದ ಅರ್ಥಗ್ರಹಣವ್ಯಾಪಾರವು (-ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯಾಪಾರವು) ಅದು ಉಪಯೋಗವಿದೆ.
೨. ಮತಿಜ್ಞಾನವು ಅವಗ್ರಹ, ಈಹಾ (-ವಿಚಾರಣೆ), ಅವಾಯ (-ನಿರ್ಣಯ) ಮತ್ತು ಧಾರಣಾವೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಭೇದವುಳ್ಳದ್ದಿದೆ. [ವಿಶೇಷ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಗಾಗಿ (ಸಟೀಕ) ಮೋಕ್ಷಶಾಸ್ತ್ರನೋಡುವುದು.]
೩. ಮತಿಜ್ಞಾನವು ಬಹು, ಏಕ, ಬಹುವಿಧ, ಏಕವಿಧ, ಕ್ಷಿಪ್ರ, ಅಕ್ಷಿಪ್ರ, ಅನಿಸ್ವತ, ನಿಸ್ವತ ಅನುಕ್ರ, ಉಕ್ರ, ಧ್ರುವ ಮತ್ತು ಅಧ್ರುವವೆಂದು ಹನ್ನೆರಡು ಭೇದಗಳುಳ್ಳದ್ದಿದೆ. [ವಿಶೇಷ ಸಲುವಾಗಿ (ಸಟೀಕ) ಮೋಕ್ಷಶಾಸ್ತ್ರನೋಡುವುದು.]
೪. ಸುಮತಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸುಶ್ರುತಜ್ಞಾನವು ಎಲ್ಲ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಸುವಧಿಜ್ಞಾನವು ಕೆಲ-ಕೆಲವು ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಜೀವಿಗಳಿಗಿರುತ್ತದೆ. ಮನಃಪರ್ಯಯಜ್ಞಾನವು ಮುನಿವರರಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟಸಂಯಮಧಾರಿಗಳಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಕೆಂ ಚ ಉಕ್ತೆಷು ಜ್ಞಾನೇಷು ಸಾಕ್ಷಾನೋಕ್ಷಮೂಲಮೇಕಂ ನಿಜಪರಮತತ್ತ ನ್ವಿಷ್ಯಸಹಜಜ್ಞಾನಮೇವ | ಅಪಿ ಚ ಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಭಾವಸ್ವಭಾವೇನ ಭವ್ಯಸ್ಯ ಪರಮಸ್ವಭಾವತ್ವಾತ್ ಸಹಜಜ್ಞಾನಾದಪರಮುಪಾದೇಯಂ ನ ಸಮಸ್ತಿ |

ಅನೇನ ಸಹಜಚಿದ್ವಿಲಾಸರೂಪೇಣ ಸದಾ ಸಹಜಪರಮವೀತರಾಗಶರ್ಮಾಮೃತೇನ ಅಪ್ರತಿಹತ-ನಿರಾವರಣಪರಮಚಿತ್ಕಿರೂಪೇಣ ಸದಾಂತರ್ಮುಖೇ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿಚಲಿಸ್ಥಿತಿರೂಪಸಹಜಪರಮಚಾರಿತ್ರೇಣ ತ್ರಿಕಾಲೇಷ್ವಪ್ಯಚ್ಛಿನ್ನತಯಾ ಸದಾ ಸನ್ನಿಹಿತಪರಮಚಿದ್ರೂಪಶ್ರದ್ಧಾನ್ವೇನ ಅನೇನ ಸ್ವಭಾವಾನಂತಚತುಷ್ಟಯೇನ ಸನಾಥಮ್ ಅನಾಥಮುಕ್ತಿಸುಂದರೀನಾಥಮ್ ಆತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯೇತ್ |

ಇತ್ಯನೇನೋಪನ್ಯಾಸೇನ ಸಂಸಾರಪ್ರತತಿಮೂಲಲವಿತ್ರೇಣ ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶಃ ಕೃತ ಇತಿ |

ಇಲ್ಲಿ (ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲಿ) ಸಹಜಜ್ಞಾನವು ಶುದ್ಧ ಅಂತಃತತ್ತ್ವ ರೂಪ ಪರಮತತ್ತ್ವ ದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕ ವಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಿದೆ. ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಸಕಲಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ (ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ)ವಿದೆ. 'ರೂಪಿಷ್ಟವಧೇಃ (ಅವಧಿ ಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯವು-ಸಂಬಂಧವು ರೂಪಿದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿದೆ'ಯೆಂದು (ಆಗಮದ) ವಚನವಿರುವುದರಿಂದ ಅವಧಿಜ್ಞಾನವು ವಿಕಲಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ (ಏಕದೇಶಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ)ವಿದೆ. ಅದರ ಅನಂತದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಸ್ತುವಿನ ಅಂಶದ ಗ್ರಾಹಕ (-ಜ್ಞಾತಾ) ವಿರುವುದರಿಂದ ಮನಃಪರ್ಯಯಜ್ಞಾನವು ಕೂಡ ವಿಕಲಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಿದೆ. ಮತಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಶ್ರುತಜ್ಞಾನಗಳೆರಡೂ ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ ಪರೋಕ್ಷವಿವೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಿವೆ.

ಇನ್ನು ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ-ಉಕ್ತ (ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ) ಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮೋಕ್ಷದ ಮೂಲವು ನಿಜಪರಮ ತತ್ತ್ವ ದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವಂಥ ಒಂದು ಸಹಜ ಜ್ಞಾನವೇ ಇದೆ; ಅದರಂತೆ ಸಹಜಜ್ಞಾನವು (ಅದರ) ಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಭಾವರೂಪ ಸ್ವಭಾವದ ಕಾರಣ ಭವ್ಯರ ಪರಮಸ್ವಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಸಹಜಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಉಪಾದೇಯವಿಲ್ಲ.

ಈ ಸಹಜಚಿದ್ವಿಲಾಸರೂಪದ ೧) ಯಾವಾಗಲೂ ಸಹಜ ಪರಮ ವೀತರಾಗ ಸುಖಾಮೃತ, ೨) ಅಪ್ರತಿಹತ ನಿರಾವರಣ ಪರಮ ಚಿತ್ಕಿಯ ರೂಪ, ೩) ಯಾವಾಗಲೂ ಅಂತರ್ಮುಖದಂಥ ಸ್ವಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವಿಚಲ ಸ್ಥಿತಿರೂಪ ಸಹಜ ಪರಮ ಚಾರಿತ್ರ, ಮತ್ತು ೪) ತ್ರಿಕಾಲ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ (ಅಖಂಡ)ವಿರುವುದರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಕಟವಿರುವಂಥ ಪರಮ ಚೈತನ್ಯರೂಪದ ಶ್ರದ್ಧೆಯು-ಈ ಸ್ವಭಾವವು - ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯದಿಂದ ಸನಾಥ (ಸಹಿತ)ವಿರುವಂಥ ಆತ್ಮನನ್ನು - ಅನಾಥ ಮುಕ್ತ ಸುಂದರಿಯ ನಾಥನನ್ನು-ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗುವುದು (ಎಂದರೆ ಸಹಜಜ್ಞಾನ ವಿಲಾಸರೂಪದಿಂದ ಸ್ವಭಾವ ಅನಂತ ಚತುಷ್ಟಯಯುಕ್ತ ಆತ್ಮನನ್ನು ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗುವುದು-ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುವುದು).

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಸಾರರೂಪದ ಲತೆಯ ಮೂಲವನ್ನು ಭೇದಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮಚ್ಚುಗತ್ತಿರೂಪದ ಈ ಉಪನ್ಯಾಸದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶ ಮಾಡಿತು.

[ಈಗ ಇವೆರಡು ಗಾಥೆಗಳ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಐದು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

೧. ಸ್ವರೂಪಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ = ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ. ಸ್ವರೂಪ = ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ; ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ.

೨. ಉಪನ್ಯಾಸ = ಕಥನ; ಸೂಚನೆ; ಲೇಖ; ಪ್ರಾರಂಭದ ಕಥನ; ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ.

(ಮಾಲಿನಿ)

ಇತಿ ನಿಗದಿತಭೇದಜ್ಞಾನಮಾಸಾದ್ಯ ಭವ್ಯಃ
ಪರಿಹರತು ಸಮಸ್ತಂ ಘೋರಸಂಸಾರಮೂಲಮ್ |

ಸುಕೃತಮಸುಕೃತಂ ವಾ ದುಃಖಮುಚ್ಚಿಃ ಸುಖಂ ವಾ
ತತ ಉಪರಿ ಸಮಗ್ರಂ ಶಾಶ್ವತಂ ಶಂ ಪ್ರಯಾತಿ ||೧೮||

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ಪರಿಗ್ರಹಾಗ್ರಹಂ ಮುಕ್ತಾ ಕೃತ್ವೋಪೇಕ್ಷಾಂ ಚ ವಿಗ್ರಹೇ |
ನಿವ್ಯಗ್ರಪ್ರಾಯಚಿನ್ಮಾತ್ರವಿಗ್ರಹಂ ಭಾವಯೇದ್ ಬುಧಃ ||೧೯||

(ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೀಡಿತಂ)

ಶಸ್ತಾಶಸ್ತಸಮಸ್ತರಾಗವಿಲಯಾನೋಹಸ್ಯ ನಿರ್ಮೂಲನಾದ್
ದ್ವೇಷಾಂಭಃಪರಿಪೂರ್ಣಮಾನಸಘಟಪ್ರಧ್ವಂಸನಾತ್ವಾವನಮ್ |
ಜ್ಞಾನಚ್ಯೋತಿರನುತ್ತಮಂ ನಿರುಪಧಿ ಪ್ರವ್ಯಕ್ತಿ ನಿತ್ಯೋದಿತಂ
ಭೇದಜ್ಞಾನಮಹೀಜಸತ್ಪಲಮಿದಂ ವಂದ್ಯಂ ಜಗನ್ಮಂಗಲಮ್ ||೨೦||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಭೇದಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಭವ್ಯಜೀವರುಗಳು ಘೋರ ಸಂಸಾರದ ಮೂಲರೂಪವಾದ ಸಮಸ್ತ ಸುಕೃತ ಅಥವಾ ದುಷ್ಕೃತವನ್ನು, ಸುಖ ಅಥವಾ ದುಃಖವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಅದರಿಂದ ಮೇಲೆ (ಎಂದರೆ ಅದನ್ನು ದಾಂಟಿದ ಮೇಲೆ) ಜೀವವು ಸಮಗ್ರ (ಪರಿಪೂರ್ಣ) ಶಾಶ್ವತ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ||೧೮||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಪರಿಗ್ರಹದ ಗ್ರಹಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಅದರಂತೆ ಶರೀರದ ಕುರಿತು ಉಪೇಕ್ಷೆಮಾಡಿ ಬುಧ ಪುರುಷರು ಅವ್ಯಕ್ತತೆಯಿಂದ (ನಿರಾಕುಲತೆಯಿಂದ) ತುಂಬಿದ ಚೈತನ್ಯಮಾತ್ರವು ಯಾವುದರ ಶರೀರವಿದೆ ಅದನ್ನು (-ಆತ್ಮವನ್ನು) ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗುವುದು ||೧೯||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಮೋಹವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡುವುದರಿಂದ, ಪ್ರಶಸ್ತ-ಅಪ್ರಶಸ್ತವೆಂಬ ಸಮಸ್ತರಾಗದ ವಿಲಯ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ದ್ವೇಷರೂಪ ಜಲದಿಂದ ತುಂಬಿಹೋದ ಮನಸ್ಸು ರೂಪದ ಕೊಡವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪವಿತ್ರ, ^೧ಅನುತ್ತಮ, ^೨ನಿರುಪಧಿ ಹಾಗೂ ನಿತ್ಯ-ಉದಿತ (ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಕಾಶಮಾನ)ವಾದಂಥ ಜ್ಞಾನಚ್ಯೋತಿಯು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಭೇದಜ್ಞಾನರೂಪ ವ್ಯಕ್ತದ ಈ ^೩ಸತ್ಪಲವು ವಂದ್ಯವಿದೆ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮಂಗಲರೂಪವಿದೆ. ||೨೦||

೧. ಸುಕೃತ ಅಥವಾ ದುಷ್ಕೃತ = ಶುಭ ಅಥವಾ ಅಶುಭ.

೨. ಅನುತ್ತಮ = ಅದರಿಂದ ಬೇರಾವುದೂ ಉತ್ತಮವಿಲ್ಲದಂಥ; ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ.

೩. ನಿರುಪಧಿ = ಉಪಧಿಯಿಲ್ಲದ; ಪರಿಗ್ರಹವಿಲ್ಲದ; ಬಾಹ್ಯಸಾಮಗ್ರಿಯಿಲ್ಲದ; ಉಪಾಧಿಯಿಲ್ಲದ; ಕಪಟಮೋಹವಿಲ್ಲದ-ಸರಳ.

೪. ಸತ್ಪಲ = ಸುಂದರ ಫಲ; ಒಳ್ಳೆಯ ಫಲ ; ಉತ್ತಮಫಲ; ಸರಿಯಾದ ಫಲ.

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಮೋಕ್ಷೇ ಮೋಕ್ಷೇ ಜಯತಿ ಸಹಜಜ್ಞಾನಮಾನಂದತಾನಂ
ನಿರ್ವಾಬಾಧಂ ಸ್ಫುಟಿತಸಹಜಾವಸ್ಥಮಂತರ್ಮುಖಂ ಚ |
ಲೀನಂ ಸ್ವಸ್ಥಿನಹಜವಿಲಸಚ್ಚಿಚ್ಚಮತ್ಕಾರಮಾತ್ರೇ
ಸ್ವಸ್ಥ್ಯ ಚ್ಯೋತಿಃಪ್ರತಿಹತತಮೋವೃತ್ತಿ ನಿತ್ಯಾಭಿರಾಮಮ್ ||೨೧||

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ಸಹಜಜ್ಞಾನಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಸರ್ವಸ್ವಂ ಶುದ್ಧಚಿನ್ಮಯಮ್ |
ಮಮಾತ್ಮಾನಮಯಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪೋ ಭವಾಮ್ಯಹಮ್ ||೨೨||

ತಹ ದಂಸಣ ಉವಹಿಗೋ ಸಸಹಾವೇದರವಿಯಪ್ಪದೋ ದುವಿಹೋ |

ಕೇವಲಮಿಂದ್ರಿಯರಹಿಯಂ ಅಸಹಾಯಂ ತಂ ಸಹಾವಮಿದಿ ಭಣಂದಂ ||೧೩||

ತಥಾ ದರ್ಶನೋಪಯೋಗಃ ಸ್ವಸ್ವಭಾವೇತರವಿಕಲ್ಪತೋ ದ್ವಿವಿಧಃ |

ಕೇವಲಮಿಂದ್ರಿಯರಹಿತಂ ಅಸಹಾಯಂ ತತ್ ಸ್ವಭಾವ ಇತಿ ಭಣತಃ ||೧೩||

ದರ್ಶನೋಪಯೋಗಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಯಥಾ ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗೋ ಬಹುವಿಧವಿಕಲ್ಪಸನಾಥಃ ದರ್ಶನೋಪಯೋಗಶ್ಚ ತಥಾ |
ಸ್ವಭಾವದರ್ಶನೋಪಯೋಗೋ ವಿಭಾವದರ್ಶನೋಪಯೋಗಶ್ಚ | ಸ್ವಭಾವೋಽಪಿ ದ್ವಿವಿಧಃ, ಕಾರಣಸ್ವಭಾವಃ ಕಾರ್ಯಸ್ವಭಾವಶ್ಚೇತಿ
| ತತ್ರ ಕಾರಣದೃಷ್ಟಿಃ ಸದಾ ಪಾವನರೂಪಸ್ಯ ಔದಯಿಕಾದಿಚತುರ್ಣಾಂ ವಿಭಾವಸ್ವಭಾವಪರಭಾವಾ- ನಾಮಗೋಚರಸ್ಯ

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಯಾವುದರ ವಿಸ್ತಾರವಿದೆ, ಯಾವುದು ಅವ್ಯಾಬಾಧ (ಬಾಧಾರಹಿತ)ವಿದೆ, ಯಾವುದರ ಸಹಜ ದಶೆಯು ವಿಕಸಿತವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ, ಯಾವುದು ಅಂತರ್ಮುಖವಿದೆ, ಯಾವುದು ತನ್ನಲ್ಲಿ-ಸಹಜ ಸುಖಿಸುತ್ತದೆ (ಆಟವಾಡುತ್ತದೆ, ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ) ಚಿತ್ತ್ವಮತ್ಕಾರಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ-ಲೀನವಿದೆ, ಯಾವುದು ತನ್ನ ಚ್ಯೋತಿಯಿಂದ ತಮೋವೃತ್ತಿಯನ್ನು (-ಅಂಧಕಾರದಶೆಯನ್ನು, ಅಜ್ಞಾನಪರಿಣತಿಯನ್ನು) ನಷ್ಟಮಾಡಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ನಿತ್ಯ ಅಭಿರಾಮ (ಸದಾ ಸುಂದರ)ವಿದೆ ಅಂಥ ಸಹಜಜ್ಞಾನವು ಸಂಪೂರ್ಣ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಜಯವಂತವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ||೨೧||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಸಹಜಜ್ಞಾನರೂಪ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಸರ್ವಸ್ವವಿರುವಂಥ ಶುದ್ಧ ಚೈತನ್ಯಮಯನಾದ ನನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನಾನು ಈ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಾಗುವೆನು. ||೨೨||

ಗಾಥೆ - ೧೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ತಹ] ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ (ದಂಸಣಉವಹಿಗೋ) ದರ್ಶನೋಪಯೋಗವು [ಸಸಹಾವೇದರ-ವಿಯಪ್ಪದೋ] ಸ್ವಭಾವ ಮತ್ತು ವಿಭಾವದಭೇದದಿಂದ [ದುವಿಹೋ] ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. [ಕೇವಲಂ] ಯಾವುದು ಕೇವಲ, [ಇಂದ್ರಿಯರಹಿಯಂ] ಇಂದ್ರಿಯರಹಿತ ಮತ್ತು [ಅಸಹಾಯಂ] ಅಸಹಾಯವಿದೆ [ತಂ] ಅದನ್ನು [ಸಹಾವಂ ಇದಿ ಭಣಂದಂ] ಸ್ವಭಾವದರ್ಶನೋಪಯೋಗವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಹಾಗೇ ದರ್ಶನೋಪಯೋಗ ಸ್ವಭಾವ-ವಿಭಾವ ಭೇದದಿಂದೆರಡು ವಿಧವಿದೆ |

ಮಿಗೆ ಕೇವಲ, ಇಂದ್ರಿಯರಹಿತ, ಅಸಹಾಯವಿದ್ದುದನು ಸ್ವಭಾವವೆಂದಿದೆ ||೧೩||

ಸಹಜಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವಸ್ವಭಾವಸ್ಯ ಕಾರಣಸಮಯಸಾರಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ನಿರಾವರಣಸ್ವಭಾವಸ್ಯ ಸ್ವಸ್ವಭಾವಸತ್ತಾಮಾತ್ರಸ್ಯ ಪರಮಚೈತನ್ಯಸಾಮಾನ್ಯಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ಅಕೃತ್ರಿಮಪರಮಸ್ವರೂಪಾವಿಚಲಸ್ಥಿತಿಸನಾಥಶುದ್ಧ- ಚಾರಿತ್ರಸ್ಯ ನಿತ್ಯಶುದ್ಧನಿರಂಜನಬೋಧಸ್ಯ ನಿಖಿಲದುರಘವೀರವೈರಿಸೇನಾವೈಜಯಂತೀವಿಧ್ವಂಸಕಾರಣಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಖಿಲುಸ್ವರೂಪಶ್ರದ್ಧಾನಮಾತ್ರಮೇವ |

ಅನ್ಯಾ ಕಾರ್ಯದೃಷ್ಟಿಃ ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಾವರಣೇಯಪ್ರಮುಖಘಾತಿಕರ್ಮಕ್ಷಯೇಣ ಚಾತ್ಮೇವ | ಅಸ್ಯ ಖಿಲು ಕ್ಷಾಯಿಕಜೀವಸ್ಯ ಸಕಲವಿಮಲಕೇವಲಾವಬೋಧಬುದ್ಧಭುವನತ್ರಯಸ್ಯ ಸ್ವಾತ್ಮೋತ್ಥಪರಮವೀತರಾಗಸುಖಸುಧಾ- ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಯಥಾಖ್ಯಾತಾಭಿಧಾನಕಾರ್ಯಶುದ್ಧಚಾರಿತ್ರಸ್ಯ ಸಾದ್ಯನಿಧನಾಮೂರ್ತಾತೀಂದ್ರಿಯಸ್ವಭಾವಶುದ್ಧಸದ್ಭೂತ- ವ್ಯವಹಾರನಯಾತ್ಮಕಸ್ಯ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಭವ್ಯಭವ್ಯಜನತಾಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಂದನಾಯೋಗ್ಯಸ್ಯ ತೀರ್ಥಕರಪರಮದೇವಸ್ಯ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವದಿಯಮಪಿಯುಗಪಲ್ಲೋಕಾಲೋಕವ್ಯಾಪಿನೀ |

ಇತಿ ಕಾರ್ಯಕಾರಣರೂಪೇಣ ಸ್ವಭಾವದರ್ಶನೋಪಯೋಗಃ ಪ್ರೋಕ್ತಃ | ವಿಭಾವದರ್ಶನೋಪ- ಯೋಗೋಽಪ್ಯುತ್ತರಸೂತ್ರಸಿದ್ಧತಾತ್ ತತ್ವೈವ ದೃಶ್ಯತ ಇತಿ |

ಟೀಕೆ :- ಇದು ದರ್ಶನೋಪಯೋಗದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗವು ಬಹುವಿಧ ಭೇದವುಳ್ಳದ್ದಿದೆ, ಅದೇಪ್ರಕಾರ ದರ್ಶನೋಪಯೋಗವು ಕೂಡ ಅಂಥದಿದೆ. ಸ್ವಭಾವದರ್ಶನೋಪಯೋಗ ಮತ್ತು ವಿಭಾವದರ್ಶನೋಪಯೋಗವೆಂದು (ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಎರಡು ಭೇದಗಳಿವೆ). ಸ್ವಭಾವದರ್ಶನೋಪಯೋಗವು ಕೂಡ ಕಾರಣಸ್ವಭಾವದರ್ಶನೋಪಯೋಗ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಸ್ವಭಾವದರ್ಶನೋಪಯೋಗವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ.

ಅಲ್ಲಿ ಿಕಾರಣದೃಷ್ಟಿಯಂತೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಪಾವನರೂಪ ಮತ್ತು ಔದಯಿಕ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾವಸ್ವಭಾವದ ಪರಭಾವಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾದಂಥ ಸಹಜ-ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವರೂಪವು ಯಾವುದರ ಸ್ವಭಾವವಿದೆ, ಯಾವುದು ಕಾರಣಸಮಯಸಾರಸ್ವರೂಪವಿದೆ, ಯಾವುದರ ಸ್ವಭಾವವು ನಿರಾವರಣವಿದೆ, ಯಾವುದು ನಿಜ ಸ್ವಭಾವಸತ್ತಾ ಮಾತ್ರವಿದೆ, ಯಾವುದು ಪರಮಚೈತನ್ಯಸಾಮಾನ್ಯಸ್ವರೂಪವಿದೆ, ಯಾವುದು ಅಕೃತ್ರಿಮ ಪರಮ ಸ್ವ-ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವಿಚಲಸ್ಥಿತಿಯು ಶುದ್ಧ ಚಾರಿತ್ರಸ್ವರೂಪವಿದೆ, ಯಾವುದು ನಿತ್ಯ-ಶುದ್ಧ-ನಿರಂಜನಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಸಮಸ್ತದುಷ್ಟ ಪಾಪಗಳರೂಪ ವೀರಶತ್ರುಸೇನೆಯ ಧ್ವಜದ ನಾಶದ ಕಾರಣವಿದೆ ಅಂಥ

೦. ದೃಷ್ಟಿದರ್ಶನ[ದರ್ಶನ ಅಥವಾ ದೃಷ್ಟಿಯ ೦) ಸಾಮಾನ್ಯಪ್ರತಿಭಾಸ ಮತ್ತು ೨) ಶ್ರದ್ಧೆಯೆಂದು ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳಿವೆ. ಎಲ್ಲಿಯಾವ ಅರ್ಥವು ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಎರಡೂ ಅರ್ಥಗಳು ಗರ್ಭಿತವಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಎರಡನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು.]

೧. ವಿಭಾವ = ವಿಶೇಷಭಾವ ; ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಭಾವ [ಔದಯಿಕ, ಔಪಶಮಿಕ, ಕ್ಷಾಯೋಪಶಮಿತ ಮತ್ತು ಕ್ಷಾಯಿಕವೆಂಬೀ ನಾಲ್ಕು ಭಾವಗಳು ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಭಾವಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಅವನ್ನು ವಿಭಾವಸ್ವಭಾವಪರಭಾವಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಒಂದು ಸಹಜಪರಮ ಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವವನ್ನೇ ಯಾವಾಗಲೂ- ಪಾವನರೂಪದ ನಿಜಸ್ವಭಾವವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾವಭಾವಗಳ ಆಶ್ರಯ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವದ ಆಶ್ರಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವದ ಆಶ್ರಯ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಸಮ್ಯಕ್ ದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮೋಕ್ಷದಶೆಯವರೆಗಿನ ಅವಸ್ಥೆಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ.]

(ಇಂದ್ರವಜ್ರ)

ದೃಗ್ ಪ್ರವೃತ್ತಾತ್ಮಕಮೇಕಮೇವ
ಚೈತನ್ಯಸಾಮಾನ್ಯನಿಜಾತ್ಮತತ್ವಮ್ |
ಮುಕ್ತಿಸ್ವಾಹಾಕಾಮಯನಂ ತದುಚ್ಚಿ-
ರೇತೇನ ಮಾರ್ಗೇಣ ವಿನಾ ನ ಮೋಕ್ಷಃ ||೨೩||

ಆತ್ಮನ ಯಥಾರ್ಥ ಸ್ವರೂಪಶ್ರದ್ಧಾನಮಾತ್ರವೇ ಇದೆ (ಎಂದರೆ ಕಾರಣದೃಷ್ಟಿಯಂತೂ ನಿಜವಾಗಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪಶ್ರದ್ಧಾ ಮಾತ್ರವೇ ಇದೆ)

ಎರಡನೆಯ ಕಾರ್ಯದೃಷ್ಟಿಯು ದರ್ಶನಾವರಣೀಯ-ಜ್ಞಾನಾವರಣೀಯ ಮೊದಲಾದ ಘಾತಿಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕ್ಷಯಿಕ ಜೀವನಿಗೆ-ಯಾವನು ಸಕಲವಿಮಲ (ಸರ್ವಧಾನಿರ್ಮಲ) ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನದ ಮುಖಾಂತರ ಮೂರುಲೋಕಗಳನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ನಿಜಾತ್ಮನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಪರಮ ವೀತರಾಗ ಸುಖಾಮೃತದ ಸಮುದ್ರನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಯಥಾಖ್ಯಾತ ನಾಮದ ಕಾರ್ಯಶುದ್ಧಚಾರಿತ್ರ ಸ್ವರೂಪನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಸಾದಿ-ಅನಂತ ಅಮೂರ್ತ ಅತೀಂದ್ರಿಯಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಶುದ್ಧಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರನಯಾತ್ಮಕನಿದ್ದಾನೆ, ಮತ್ತು ಯಾವನು ತ್ರಿಲೋಕದ ಭವ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ವಂದನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯನಿದ್ದಾನೆ ಅಂಥ ತೀರ್ಥಂಕರ ಪರಮದೇವನಿಗೆ-ಕೇವಲಜ್ಞಾನದ ಹಾಗೆ ಇದು (ಕಾರ್ಯದೃಷ್ಟಿಯು) ಕೂಡ ಲೋಕಾಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯುಗಪತ್ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂಥದ್ದಿದೆ.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸ್ವಭಾವದರ್ಶನೋಪಯೋಗವನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪದಿಂದ ಮತ್ತು ಕಾರಣರೂಪದಿಂದ ಹೇಳಿತು. ವಿಭಾವದರ್ಶನೋಪಯೋಗವು ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ (೧೪ನೆಯ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಇರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯೇ ದರ್ಶಿಸಲಾಗುವುದು.

[ಈಗ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ದೃಶಿ-ಜ್ಞಪ್ತಿ-ವೃತ್ತಿ ಸ್ವರೂಪವಾದಂಥ (ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿತವಾದಂಥ) ಅದೊಂದೇ ಚೈತನ್ಯಸಾಮಾನ್ಯರೂಪ ನಿಜಾತ್ಮತತ್ವವಿದೆ ಅದು ಮೋಕ್ಷೇಚ್ಛುಗಳಿಗೆ (ಮೋಕ್ಷದ) ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಮಾರ್ಗವಿದೆ; ಈ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲ.

೧. ಸ್ವರೂಪಶ್ರದ್ಧಾನ = ಸ್ವರೂಪ - ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಶ್ರದ್ಧೆ. [ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಕಾರಣಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನವು ಎಂದರೆ ಸಹಜಜ್ಞಾನವು ಸ್ವರೂಪಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಾರಣಸ್ವಭಾವದೃಷ್ಟಿಯು ಎಂದರೆ ಸಹಜದರ್ಶನವು ಸ್ವರೂಪಶ್ರದ್ಧಾನ ಮಾತ್ರವೇ ಇದೆ.]

೨. ತೀರ್ಥಂಕರ ಪರಮದೇವರು ಶುದ್ಧಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರನಯಸ್ವರೂಪನಿದ್ದಾರೆ. ಎಂದರೆ ಆ ಶುದ್ಧಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರ ನಯವು ಸಾದಿ-ಅನಂತ, ಅಮೂರ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಿದೆ.

**ಚಕ್ಷು ಅಚಕ್ಷು ಓಹೀ ತಿಣ್ಣಿ ವಿ ಭಣಿದಂ ವಿಭಾವದಿಟ್ಟಿತ್ತಿ |
ಪಚ್ಚಾಓ ದುವಿಯಪ್ಪೋ ಸಪರಾವೇಕ್ವೋ ಯ ಣಿರವೇಕ್ವೋ ||೧೪||**

**ಚಕ್ಷುರಚಕ್ಷುರವಧಯಸ್ತಿಸೋಪಿ ಭಣಿತಾ ವಿಭಾವದೃಷ್ಟಯ ಇತಿ |
ಪರ್ಯಾಯೋ ದ್ವಿವಿಕಲ್ಪಃ ಸ್ವಪರಾಪೇಕ್ಷಶ್ಚ ನಿರಪೇಕ್ಷಃ ||೧೪||**

ಅಶುದ್ಧದೃಷ್ಟಿಶುದ್ಧಾಶುದ್ಧಪರ್ಯಾಯಸೂಚನೇಯಮ್ |

ಮತಿಜ್ಞಾನಾವರಣೇಯಕರ್ಮಕ್ಷಯೋಪಶಮೇನ ಯಥಾ ಮೂರ್ತಂ ವಸ್ತು ಜಾನಾತಿ ತಥಾ ಚಕ್ಷು-
ರ್ದರ್ಶನಾವರಣೇಯಕರ್ಮಕ್ಷಯೋಪಶಮೇನ ಮೂರ್ತಂ ವಸ್ತು ಪಶ್ಯತಿ ಚ | ಯಥಾ ಶ್ರುತಜ್ಞಾನಾವರಣೇಯಕರ್ಮ-
ಕ್ಷಯೋಪಶಮೇನ ಶ್ರುತದ್ವಾರೇಣ ದ್ರವ್ಯಶ್ರುತನಿಗದಿತಮೂರ್ತಾಮೂರ್ತಸಮಸ್ತಂ ವಸ್ತುಜಾತಂ ಪರೋಕ್ಷವೃತ್ತಾ ಜಾನಾತಿ
ತಥೈವಾಚಕ್ಷುರ್ದರ್ಶನಾವರಣೇಯಕರ್ಮಕ್ಷಯೋಪಶಮೇನ ಸ್ಪರ್ಶನರಸನಘ್ರಾಣಶ್ರೋತ್ರದ್ವಾರೇಣ
ತತ್ತದ್ಯೋಗ್ಯವಿಷಯಾನ್ ಪಶ್ಯತಿ ಚ | ಯಥಾ ಅವಧಿಜ್ಞಾನಾವರಣೇಯಕರ್ಮಕ್ಷಯೋಪಶಮೇನ ಶುದ್ಧಪುಧ್ಗಲ-
ಪರ್ಯಂತಂ ಮೂರ್ತದ್ರವ್ಯಂ ಜಾನಾತಿ ತಥಾ ಅವಧಿದರ್ಶನಾವರಣೇಯಕರ್ಮಕ್ಷಯೋಪಶಮೇನ ಸಮಸ್ತಮೂರ್ತ-
ಪದಾರ್ಥಂ ಪಶ್ಯತಿ ಚ |

ಗಾಥೆ - ೧೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಚಕ್ಷು ಅಚಕ್ಷು ಓಹೀ] ಚಕ್ಷು, ಅಚಕ್ಷು ಮತ್ತು ಅವಧಿ (ತಿಣ್ಣಿ ವಿ) ಇವು ಮೂರನ್ನು
(ವಿಭಾವದಿಟ್ಟಿ) ವಿಭಾವದರ್ಶನವೆಂದು (ತಿಭಣಿದಂ) ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. (ಪಚ್ಚಾಓ) ಪರ್ಯಾಯವು (ಸಪರಾವೇಕ್ವೋ)
ಸ್ವಪರಾಪೇಕ್ಷ (ಸ್ವಮತ್ತು ಪರದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಯುಕ್ತ (ಯ) ಮತ್ತು (ಣಿರವೇಕ್ವೋ) ನಿರಪೇಕ್ಷವೆಂದು (ದುವಿಯಪ್ಪೋ)
ಎರಡು ವಿಧವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಅಶುದ್ಧ ದರ್ಶನದ ಹಾಗೂ ಶುದ್ಧ ಮತ್ತು ಅಶುದ್ಧ ಪರ್ಯಾಯದ ಸೂಚನೆಯಿದೆ.

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮತಿಜ್ಞಾನಾವರಣೇಯ ಕರ್ಮದ ಕ್ಷಯೋಪಶಮದಿಂದ (ಜೀವವು) ಮೂರ್ತವಸ್ತುವನ್ನು
ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಚಕ್ಷುದರ್ಶನಾವರಣೇಯ ಕರ್ಮದ ಕ್ಷಯೋಪಶಮದಿಂದ (ಜೀವವು) ಮೂರ್ತವಸ್ತುವನ್ನು
ನೋಡುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರುತಜ್ಞಾನಾವರಣೇಯಕರ್ಮದ ಕ್ಷಯೋಪಶಮದಿಂದ (ಜೀವವು) ಶ್ರುತದ ಮುಖಾಂತರ
ದ್ರವ್ಯಶ್ರುತದಿಂದ ಹೇಳಿದ ಮೂರ್ತ ಅಮೂರ್ತ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತು ಸಮೂಹವನ್ನು ಪರೋಕ್ಷ ರೀತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.
ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅಚಕ್ಷುದರ್ಶನಾವರಣೇಯ ಕರ್ಮದ ಕ್ಷಯೋಪಶಮದಿಂದ (ಜೀವವು) ಸ್ಪರ್ಶನ, ರಸನ, ಘ್ರಾಣ ಮತ್ತು
ಶ್ರೋತ್ರದಿಂದ ಅದರದರ ಯೋಗ್ಯವಿಷಯಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅವಧಿಜ್ಞಾನಾವರಣೇಯ ಕರ್ಮದ
ಕ್ಷಯೋಪಶಮದಿಂದ (ಜೀವವು) ಶುದ್ಧಪುಧ್ಗಲದವರೆಗಿನ (-ಪರಮಾಣುವರೆಗಿನ) ಮೂರ್ತದ್ರವ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ,
ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅವಧಿದರ್ಶನಾವರಣೇಯ ಕರ್ಮದ ಕ್ಷಯೋಪಶಮದಿಂದ (ಜೀವವು) ಸಮಸ್ತ ಮೂರ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು
ನೋಡುತ್ತದೆ.

**ಚಕ್ಷು ಅಚಕ್ಷು ಅವಧಿಯೆಂಬೀ ಮೂರನು ವಿಭಾವದರ್ಶನವೆನ್ನಲಾಗಿದೆ |
ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರ್ಯಾಯ ದ್ವಿವಿಧವಿದೆ ಸ್ವಪರಾಪೇಕ್ಷಮೇಣಿರಪೇಕ್ಷರೂಪದಿಂದ ||೧೪||**

೧. ನೋಡು = ಸಾಮಾನ್ಯ ರೂಪದಿಂದ ಅವಲೋಕನ ಮಾಡುವುದು ; ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರತಿಭಾಸವಾಗುವುದು.

ಅತ್ರೋಪಯೋಗವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾನಂತರಂ ಪರ್ಯಾಯಸ್ವರೂಪಮುಚ್ಯತೇ | ಪರಿ ಸಮಂತಾತ್ ಭೇದಮೇತಿ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಪರ್ಯಾಯಃ | ಅತ್ರ ಸ್ವಭಾವಪರ್ಯಾಯಃ ಷಡ್‌ದ್ರವ್ಯಸಾಧಾರಣಃ ಅರ್ಥ ಪರ್ಯಾಯಃ ಅವಾಜ್ಞನಸಗೋಚರಃ ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮಃ ಆಗಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾದಭ್ಯುಪಗಮೋಽಪಿ ಚ ಷಡ್ಧಾನಿವೃದ್ಧಿವಿಕಲ್ಪಯುತಃ | ಅನಂತಭಾಗವೃದ್ಧಿಃ ಅಸಂಖ್ಯಾತಭಾಗವೃದ್ಧಿಃ ಸಂಖ್ಯಾತಭಾಗವೃದ್ಧಿಃ ಸಂಖ್ಯಾತಗುಣವೃದ್ಧಿಃ ಅಸಂಖ್ಯಾತಗುಣವೃದ್ಧಿಃ ಅನಂತಗುಣವೃದ್ಧಿಃ, ತಥಾ ಹಾನಿಶ್ಚ ನೀಯತೇ | ಅಶುದ್ಧಪರ್ಯಾಯೋ ನರನಾರಕಾದಿವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯ ಇತಿ |

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅಥ ಸತಿ ಪರಭಾವೇ ಶುದ್ಧಮಾತ್ಮಾನಮೇಕಂ
ಸಹಜಗುಣಮಣೀನಾಮಾಕರಂ ಪೂರ್ಣಬೋಧಮ್ |
ಭಜತಿ ನಿಶಿತಬುದ್ಧಿಯಃ ಪುಮಾನ್ ಶುದ್ಧದೃಷ್ಟಿಃ
ಸ ಭವತಿ ಪರಮಶ್ರೀಕಾಮಿನೀಕಾಮರೂಪಃ ||೨೪||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಇತಿ ಪರಮಗುಣಪರ್ಯಾಯೇಷು ಸತ್ಸೂತ್ರಮಾನಾಂ
ಹೃದಯಸರಸಿಜಾತೇ ರಾಜತೇ ಕಾರಣಾಣ್ಯಾ |
ಸಪದಿ ಸಮಯಸಾರಂ ತಂ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಂ
ಭಜ ಭಜಸಿ ನಿಜೋತ್ತಂ ಭವ್ಯಶಾದೂಲ ಸ ತ್ವಮ್ ||೨೫||

(ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ) ಉಪಯೋಗದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಇಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯದ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳಲಾಗುವುದು-

ಪರಿಸಮಂತಾತ್ ಭೇದಮೇತಿ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಪರ್ಯಾಯಃ ಎಂದರೆ ಯಾವುದು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂದ ಭೇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಅದು ಪರ್ಯಾಯವಿದೆ.

ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವಪರ್ಯಾಯವು ಆರುದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಾಧಾರಣವಿದೆ, ಅರ್ಥಪರ್ಯಾಯವಿದೆ, ವಾಣಿ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಗೋಚರವಿದೆ, ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿದೆ, ಆಗಮ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಆರು ಹಾನಿ-ವೃದ್ಧಿಯ ಭೇದಗಳ ಸಹಿತವಿದೆ ಎಂದರೆ ಅನಂತಭಾಗವೃದ್ಧಿ, ಅಸಂಖ್ಯಾತಭಾಗವೃದ್ಧಿ, ಸಂಖ್ಯಾತಭಾಗವೃದ್ಧಿ, ಸಂಖ್ಯಾತಗುಣವೃದ್ಧಿ, ಅಸಂಖ್ಯಾತಗುಣವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಅನಂತಗುಣವೃದ್ಧಿ ಸಹಿತವಿದೆ ಮತ್ತು ಇದೇ ರೀತಿ (ವೃದ್ಧಿಯ ಹಾಗೆ) ಹಾನಿಯನ್ನು ಕೂಡ ಜೋಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ

ಅಶುದ್ಧ ಪರ್ಯಾಯವು ನರ-ನಾರಕಾದಿ ವ್ಯಂಜನ ಪರ್ಯಾಯವಿದೆ.

[ಈಗ ೧೪ ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಮೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಪರಮಭಾವಗಳಿದ್ದರೂ ಸಹಜಗುಣಮಣಿಯ ಗನಿರೂಪ ಹಾಗೂ ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನೊಬ್ಬನನ್ನು ಯಾವ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಶುದ್ಧ ದೃಷ್ಟಿಯ ಪುರುಷನು ಭಜಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆ ಪುರುಷನು ಪರಮಶ್ರೀರೂಪ ಕಾಮಿನಿಯ (ಮುಕ್ತಿ ಸುಂದರಿಯ) ವಲ್ಲಭನಾಗುತ್ತಾನೆ. ||೨೪||

(ಪೃಥ್ವಿ)

ಕಚ್ಚಿಲ್ಲಸತಿ ಸದ್ಗುಣೈಃ ಕಚ್ಚಿದಶುದ್ಧರೂಪೈರ್ಗುಣೈಃ
 ಕಚ್ಚಿತಪ್ಪಹಜಪರ್ಯಯೈಃ ಕಚ್ಚಿದಶುದ್ಧಪರ್ಯಾಯಕೈಃ |
 ಸನಾಥಮಪಿ ಜೀವತತ್ತ್ವವನ್ನಾಥಂ ಸಮಸ್ತೇರಿದಂ
 ನಮಾಮಿ ಪರಿಭಾವಯಾಮಿ ಸಕಲಾರ್ಥಸಿದ್ಧೈಸ್ತದಾ ||೨೬||

ಉರಣಾರಯತಿರಿಯಸುರಾ ಪಚ್ಚಾಯಾ ತೇ ವಿಭಾವಮಿದಿ ಭಣಿದಾ |

ಕರ್ಮೋಪಾಧಿವಿವಚ್ಚಿಯಪಚ್ಚಾಯಾ ತೇ ಸಹಾವಮಿದಿ ಭಣಿದಾ ||೧೫||

ನರನಾರಕತಿಯಕ್ಕುರಾಃ ಪರ್ಯಾಯಾಸ್ತೇ ವಿಭಾವಾ ಇತಿ ಭಣಿತಾಃ |

ಕರ್ಮೋಪಾಧಿವಿವಚ್ಚಿತಪರ್ಯಾಯಾಸ್ತೇ ಸ್ವಭಾವಾ ಇತಿ ಭಣಿತಾಃ ||೧೫||

ಸ್ವಭಾವವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಸಂಕ್ಷೇಪೋಕ್ತಿಯಮ್ |

ತತ್ರ ಸ್ವಭಾವವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಾಣಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಸ್ವಭಾವಪರ್ಯಾಯಸ್ತಾವತ್ ದ್ವಿಪ್ರಕಾರೇಣೋಚ್ಯತೇ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ರೀತಿ ಪರ ಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷರ ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಕಾರಣ-ಆತ್ಮನು ವಿರಾಜಮಾನನಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದಂಥ ಆ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮರೂಪ ಸಮಯಸಾರವನ್ನು-ಯಾರನ್ನು ನೀನು ಭಜಿಸುತ್ತಿರುವೆ ಅವನನ್ನು-ಎಲೈ ಭವ್ಯಶಾರ್ದೂಲನೇ (ಭವ್ಯೋತ್ತಮನೇ), ನೀನು ಶೀಘ್ರ ಭಜಿಸು, ನೀನು ಅವನಿರುವೆ. ||೨೫||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಜೀವತತ್ತ್ವವು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸದ್ಗುಣಗಳೊಡನೆ ವಿಲಸಿಸುತ್ತದೆ-ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಶುದ್ಧರೂಪ ಗುಣಗಳೊಡನೆ ವಿಲಸಿಸುತ್ತದೆ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸಹಜ ಪರ್ಯಾಯಗಳೊಡನೆ ವಿಲಸಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಶುದ್ಧ ಪರ್ಯಾಯಗಳೊಡನೆ ವಿಲಸಿಸುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ರಹಿತವಿರುವಂಥ ಈ ಜೀವತತ್ತ್ವವನ್ನು ನಾನು ಸಕಲಾರ್ಥದ ಸಿದ್ಧಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನಮಿಸುತ್ತೇನೆ, ಭಜಿಸುತ್ತೇನೆ. ||೨೬||

ಗಾಥೆ - ೧೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಉರಣಾರಯತಿರಿಯಸುರಾ ಪಚ್ಚಾಯಾ] ಮನುಷ್ಯ, ನಾರಕ, ತಿಯಂಚ ಮತ್ತು ದೇವರೂಪ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿವೆ [ತೇ]ಅವನ್ನು[ವಿಭಾವಂ] ವಿಭಾವ ಪರ್ಯಾಯಗಳೆಂದು [ಇದ ಭಣಿದಾ] ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ; [ಕರ್ಮೋಪಾಧಿವಿವಚ್ಚಿಯಪಚ್ಚಾಯಾ] ಕರ್ಮೋಪಾಧಿಯಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿವೆ [ತೇ] ಅವನ್ನು [ಸಹಾವಂ] ಸ್ವಭಾವಪರ್ಯಾಯಗಳೆಂದು [ಇದಿ ಭಣಿದಾ] ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಸ್ವಭಾವಪರ್ಯಾಯಗಳ ಮತ್ತು ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಗಳ ಸಂಕ್ಷೇಪ ಕಥನವಿದೆ.

ನರನಾರಕತಿಯಂಚದೇವಪರ್ಯಾಯಗಳನು ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯವೆಂದಿದೆ |

ಕರ್ಮೋಪಾಧಿಯಿಲ್ಲದಪರ್ಯಾಯಗಳನು ಸ್ವಭಾವವಿಕಪರ್ಯಾಯವೆಂದಿದೆ ||೧೫||

೧. ವಿಲಸಿಸು = ಕಂಡು ಬರುವುದು ; ತೋರುವುದು ; ಹೊಳೆಯುವುದು ; ಆವಿರ್ಭೂತವಾಗುವುದು ; ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದು.

ಕಾರಣಶುದ್ಧಪರ್ಯಾಯಃ ಕಾರ್ಯಶುದ್ಧಪರ್ಯಾಯಶ್ಚೇತಿ | ಇಹ ಹಿ ಸಹಜಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಅನಾದ್ಯನಿಧನಾ-
ಮೂರ್ತಾತೀಂದ್ರಿಯಸ್ವಭಾವಶುದ್ಧಸಹಜಜ್ಞಾನಸಹಜದರ್ಶನಸಹಜಚಾರಿತ್ರಸಹಜಪರಮವೀತರಾಗಸುಖಾತ್ಮಕ-
ಶುದ್ಧಾಂತಸ್ತತ್ ಸ್ವರೂಪಸ್ವಭಾವಾನಂತಚತುಷ್ಟಯಸ್ವರೂಪೇಣ ಸಹಾಂಚಿತಪಂಚಮಭಾವರಿಣಮತಿರೇವ ಕಾರಣ-
ಶುದ್ಧಪರ್ಯಾಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸಾದ್ಯನಿಧನಾಮೂರ್ತಾತೀಂದ್ರಿಯಸ್ವಭಾವಶುದ್ಧಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರೇಣ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ-
ಕೇವಲದರ್ಶನಕೇವಲಸುಖಕೇವಲಶಕ್ತಿಯುಕ್ತ ಫಲರೂಪಾನಂತಚತುಷ್ಟಯೇನ ಸಾರ್ಥಂ ಪರಮೋತ್ಕೃಷ್ಟಕ್ಷಯಿಕಭಾವಸ್ಯ
ಶುದ್ಧಪರಿಣತಿರೇವ ಕಾರ್ಯಶುದ್ಧಪರ್ಯಾಯಶ್ಚ | ಅಥವಾ ಪೂರ್ವಸೂತ್ರೋಪಾತ್ತಸೂಕ್ಷ್ಮಋಜುಸೂತ್ರನಯಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ
ಷಡ್‌ದ್ರವ್ಯಸಾಧಾರಣಾಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಸ್ತೇ ಹಿ ಅರ್ಥಪರ್ಯಾಯಾಃ ಶುದ್ಧಾ ಇತಿ ಬೋಧದ್ವಾಭ್ಯಾಃ | ಉಕ್ತಃ ಸಮಾಸತಃ
ಶುದ್ಧಪರ್ಯಾಯವಿಕಲ್ಪಃ |

ಇದಾನೀಂ ವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯ ಉಚ್ಯತೇ | ವ್ಯಜ್ಯತೇ ಪ್ರಕಟೀಕ್ರಿಯತೇ ಅನೇನೇತಿ ವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯಃ | ಕುತಃ,
ಲೋಚನಗೋಚರತ್ವಾತ್ ಪಟಾದಿವತ್ | ಅಥವಾ ಸಾದಿಸನಿಧನಮೂರ್ತವಿಜಾತೀಯವಿಭಾವಸ್ವಭಾವತ್ವಾತ್,
ದೃಶ್ಯಮಾನವಿನಾಶಸ್ವರೂಪತ್ವಾತ್ |

ವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯಶ್ಚ-ಪರ್ಯಾಯಿನಮಾತ್ಮಬೋಧಮಂತರೇಣ ಪರ್ಯಾಯಸ್ವಭಾವಾಚ್ಛುಭಾಶುಭ-
ಮಿಶ್ರಪರಿಣಾಮೇನಾತ್ಮಾವ್ಯವಹಾರೇಣ ನರೋ ಜಾತಃ, ತಸ್ಯ ನರಾಕಾರೋ ನರಪರ್ಯಾಯಃ | ಕೇವಲೇನಾಶುಭಕರ್ಮಣಾ
ವ್ಯವಹಾರೇಣಾತ್ಮಾನಾರಕೋ ಜಾತಃ, ತಸ್ಯ ನಾರಕಾಕಾರೋ ನಾರಕಪರ್ಯಾಯಃ | ಕಿಂಚಿಚ್ಛುಭಮಿಶ್ರಮಾಯಾಪರಿಣಾಮೇನ

ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವಪರ್ಯಾಯಗಳ ಮತ್ತು ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಸ್ವಭಾವಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು
ಕಾರಣಶುದ್ಧಪರ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಶುದ್ಧಪರ್ಯಾಯವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಸಹಜ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಅನಾದಿ-ಅನಂತ, ಅಮೂರ್ತ, ಅತೀಂದ್ರಿಯಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧವಾದಂಥ
ಸಹಜಜ್ಞಾನ-ಸಹಜದರ್ಶನ-ಸಹಜಚಾರಿತ್ರ-ಸಹಜಪರಮವೀತರಾಗ ಸುಖಾತ್ಮಕ ಶುದ್ಧ ಅಂತಃತತ್ತ್ವ ಸ್ವರೂಪ ಆ ಸ್ವಭಾವ-
ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯಸ್ವರೂಪದ ಜತೆಯ ಯಾವ ಪೂಜಿತ ಪಂಚಮಭಾವಪರಿಣತಿಯಿದೆ (-ಅದರ ಜತೆ ತನ್ಮಯತೆಯಿಂದಿರುವ
ಆ ಪೂಜ್ಯವಾದಂಥ ಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವದ ಪರಿಣತಿಯಿದೆ) ಅದೇ ಕಾರಣಶುದ್ಧ ಪರ್ಯಾಯವಿದೆಯೆಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ.

ಸಾದಿ-ಅನಂತ, ಅಮೂರ್ತ, ಅತೀಂದ್ರಿಯಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಶುದ್ಧಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ-
ಕೇವಲದರ್ಶನ-ಕೇವಲಸುಖ-ಕೇವಲಶಕ್ತಿಯುಕ್ತ ಫಲರೂಪ ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯದ ಜತೆಯ (-ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯದ ಜತೆ
ತನ್ಮಯತೆಯಿಂದಿರುವ) ಯಾವ ಪರಮೋತ್ಕೃಷ್ಟಕ್ಷಯಿಕಭಾವದ ಶುದ್ಧಪರಿಣತಿಯಿದೆ ಅದೇ ಕಾರ್ಯಶುದ್ಧಪರ್ಯಾಯ
ವಿದೆ. ಅಥವಾ ಪೂರ್ವಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಋಜುಸೂತ್ರನಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಆರುದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಾಧಾರಣ
ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದಂಥ ಆ ಅರ್ಥಪರ್ಯಾಯಗಳು ಶುದ್ಧವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು (ಎಂದರೆ ಆ ಅರ್ಥಪರ್ಯಾಯಗಳೇ
ಶುದ್ಧ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿವೆ).

(ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ) ಶುದ್ಧಪರ್ಯಾಯದ ಭೇದಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿತು.

೧. ಸಹಜಜ್ಞಾನಾದಿ ಸ್ವಭಾವ - ಅನಂತ ಚತುಷ್ಟಯಯುಕ್ತ ಕಾರಣಶುದ್ಧಪರ್ಯಾಯದೊಳಗಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯಯುಕ್ತ ಕಾರ್ಯಶುದ್ಧ
ಪರ್ಯಾಯವು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಪೂಜನೀಯ ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವಪರಿಣತಿಯು ಅದು ಕಾರಣಶುದ್ಧಪರ್ಯಾಯವಿದೆ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧಕ್ಷಯಿಕ
ಭಾವಪರಿಣತಿಯು ಅದು ಕಾರ್ಯಶುದ್ಧಪರ್ಯಾಯವಿದೆ.

ತಿಯರ್ಕಾಯಚೋ ವ್ಯವಹಾರೇಣಾತ್ಮಾ ತಸ್ಯಾಕಾರಸ್ತಿಯರ್ಕ್ - ಪರ್ಯಾಯಃ | ಕೇವಲೇನ ಶುಭಕರ್ಮಣಾ ವ್ಯವಹಾರೇಣ
ಆತ್ಮಾದೇವಃ, ತಸ್ಯಾಕಾರೋ ದೇವಪರ್ಯಾಯಶ್ಚೇತಿ | ಅಸ್ಯ ಪರ್ಯಾಯಸ್ಯ ಪ್ರಪಂಚೋ ಹ್ಯಾಗಮಾಂತರೇ ದೃಷ್ಟವ್ಯ ಇತಿ |

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅಪಿ ಚ ಬಹುವಿಭಾವೇ ಸತ್ಯಯಂ ಶುದ್ಧದೃಷ್ಟಿಃ
ಸಹಜಪರಮತತ್ವಾ ಭ್ಯಾಸನಿಷ್ಣಾತಬುದ್ಧಿಃ |
ಸಪದಿ ಸಮಯಸಾರಾನ್ವಾನ್ಯದಸ್ತೀತಿ ಮತ್ಪಾದ್
ಸ ಭವತಿ ಪರಮಶ್ರೀಕಾಮಿನೀಕಾಮರೂಪಃ ||೨೭||

ಮಾಣುಸ್ಸಾದುವಿಯಪ್ಪಾಕಮ್ತಮಹೀಭೋಗಭೂಮಿಸಂಜಾದಾ |

ಸತ್ತವಿಹಾಣೇರಇಯಾಣಾದವ್ವಾಪುಥವಿಭೇವಣ ||೧೬||

ಚಲುದಹಭೇದಾ ಭಣಿದಾ ತೇರಿಚ್ಚಾಸುರಗಣಾ ಚ ಉಬ್ಬೇದಾ |

ಏದೇಸಿಂ ವಿತ್ತಾರಂ ಲೋಯವಿಭಾಗೇಸುಣಾದವ್ವಂ ||೧೭||

ಈಗ ವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ-ಯಾವುದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು-ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದು ಅದು ವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯವಿದೆ. ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ? ಪಟಾದಿಯ (ವಸ್ತುವಗೈರೆಯ) ಹಾಗೆ ಚಕ್ಷುಗೋಚರವಿರುವುದರಿಂದ (ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ); ಅಥವಾ ಸಾದಿ-ಸಾಂತ ಮೂರ್ತ ವಿಜಾತೀಯವಿಭಾವಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಿರುವುದರಿಂದ ಕಾಣಿಸಿ ನಾಶವಾಗುವಂಥ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದ್ದಿರುವುದರಿಂದ (ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ).

ಪರ್ಯಾಯಿ ಆತ್ಮನ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಆತ್ಮನು ಪರ್ಯಾಯಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಿರುತ್ತಾನೆ; ಆದುದರಿಂದ ಶುಭಾಶುಭರೂಪ ಮಿಶ್ರ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಆತ್ಮನು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಆತನ ಮನುಷ್ಯಾಕಾರವು ಅದು ಮನುಷ್ಯಪರ್ಯಾಯವಿದೆ; ಕೇವಲ ಅಶುಭಕರ್ಮದಿಂದ ಆತ್ಮನು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ನಾರಕನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಆತನ ನಾರಕ-ಆಕಾರವು ಅದು ನಾರಕಪರ್ಯಾಯವಿದೆ; ಕಿಂಚಿತ್ ಶುಭಮಿಶ್ರಿತ ಮಾಯಾ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಆತ್ಮನು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ತಿಯರ್ಕಾಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ, ಆತನ ಆಕಾರವು ಅದು ತಿಯರ್ಕಪರ್ಯಾಯವಿದೆ; ಮತ್ತುಕೇವಲ ಶುಭಕರ್ಮದಿಂದ ಆತ್ಮನು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ದೇವನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಆತನ ಆಕಾರವು ಅದು ದೇವ ಪರ್ಯಾಯವಿದೆ. ಇದು ವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯವಿದೆ. ಈ ಪರ್ಯಾಯದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಅನ್ಯ ಅಗಮದಲ್ಲಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

[ಈಗ ೧೫ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲೆರಡು ವಿಧವಿವೆ ಕರ್ಮಭೂಮಿಜ ಮೇಣ್ವೋಗಭೂಮಿಜವೆಂದು |

ಆ ನಾರಕಿಗಳು ಪೃಥ್ವಿಭೇದದಿಂದೇಳು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಹರೆಂದರಿವುದು ||೧೬||

ಹದಿನಾಲ್ಕು ಭೇದವಿವೆ ತಿಯರ್ಕಚದಲಿ ಸುರಗಣದಿ ನಾಲ್ಕು ಭೇದವಿವೆ |

ಇದೆಲ್ಲದರ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಲೋಕವಿಭಾಗದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ||೧೭||

ಮಾನುಷಾ ದ್ವಿವಿಧಾಃ ಕರ್ಮಮಹೀಭೋಗಭೂಮಿಸಂಜಾತಾಃ |

ಸಪ್ತವಿಧಾ ನಾರಾಕಾಜ್ಞಾತವ್ಯಾಃ ಪೃಥ್ವಿಭೇದೇನ ||೧೬||

ಚತುರ್ದಶಭೇದಾ ಭಣಿತಾಸ್ತಿಯಂಚಃ ಸುರಗಣಾಶ್ಚತುರ್ಭೇದಾಃ |

ಏತೇಷಾಂ ವಿಸ್ತಾರೋ ಲೋಕವಿಭಾಗೇಷು ಜ್ಞಾತವ್ಯಃ ||೧೭||

ಚತುರ್ಗತಿ ಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಣಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಮನೋರಪತ್ಯಾನಿ ಮನುಷ್ಯಾಃ | ತೇ ದ್ವಿವಿಧಾಃ, ಕರ್ಮಭೂಮಿಜಾ ಭೋಗಭೂಮಿಜಾಶ್ಚೇತಿ | ತತ್ರ ಕರ್ಮಭೂಮಿಜಾಶ್ಚ ದ್ವಿವಿಧಾಃ, ಆರ್ಯಾವೇಚ್ಛಾಶ್ಚೇತಿ | ಆರ್ಯಾಃ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವರ್ತಿನಃ | ಮ್ಲೇಚ್ಛಾಃ ಪಾಪಕ್ಷೇತ್ರವರ್ತಿನಃ | ಭೋಗಭೂಮಿಜಾಶ್ಚಾರ್ಯನಾಮಧೇಯಧರಾ ಜಘನ್ಯಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮಕ್ಷೇತ್ರವರ್ತಿನಃ ಏಕದ್ವಿತಿಪಲ್ಯೋಪಮಾಯುಷಃ | ರತ್ನಶರ್ಕರಾವಾಲಿಕಾಪಂಕಧೂಮತಮೋಮಹಾತಮಃಪ್ರಭಾಭಿಧಾನಸಪ್ತಪೃಥ್ವಿನಾಂ ಭೇದಾನಾರಕಜೀವಾಃ ಸಪ್ತಧಾ ಭವಂತಿ | ಪ್ರಥಮನರಕಸ್ಯ ನಾರಕಾ ಹೈಕಸಾಗರೋಪಮಾಯುಷಃ | ದ್ವಿತೀಯನರಕಸ್ಯ ನಾರಕಾಃ ತ್ರಿಸಾಗರೋಪಮಾಯುಷಃ | ತೃತೀಯನರಕಸ್ಯ ಸಪ್ತ | ಚತುರ್ಥಸ್ಯ ದಶ | ಪಂಚಮಸ್ಯ ಸಪ್ತದಶ | ಷಷ್ಠಸ್ಯ ದ್ವಾವಿಂಶತಿಃ | ಸಪ್ತಮಸ್ಯ ತ್ರಯಸ್ತಿಂಶತ್ | ಅಥ

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ವಿಪುಲ ವಿಭಾವಗಳಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಸಹಜ ಪರಮತತ್ವದ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವನ ಬುದ್ಧಿಯು ಪ್ರವೀಣವಿದೆ ಅಂಥ ಈ ಶುದ್ಧ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಪುರುಷನು 'ಸಮಯಸಾರದಿಂದ ಬೇರೆನೂ ಇಲ್ಲ'ವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ, ಶೀಘ್ರ ಪರಮಶ್ರೀರೂಪದ ಮುಕ್ತಿಸುಂದರಿಯ ವಲ್ಲಭನಾಗುತ್ತಾನೆ. ||೧೭||

ಗಾಥೆ - ೧೬-೧೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಮಾಣುಸ್ಮಾ] ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ [ಕರ್ಮಮಹೀಭೋಗಭೂಮಿಸಂಜಾದಾ] ಕರ್ಮ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಮತ್ತು ಭೋಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವವೆಂದು [ದುಮಿಯಪ್ಪಾಂ] ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳಿವೆ; (ಪುಥವಿಭೇದಿಣಿ) ಪೃಥ್ವಿಯ ಭೇದದಿಂದ [ಣೇರಇಯಾ] ನಾರಕಿಗಳು [ಸತ್ತವಿಹಾ ಣಾದವ್ವಾ] ಏಳು ಪ್ರಕಾರದವರೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು; [ತೇರಿಚ್ಛಾ] ತಿಯಂಚಗಳಲ್ಲಿ [ಚಲುದಹಭೇದಾ] ಹದಿನಾಲ್ಕು ಭೇದಗಳನ್ನು [ಭಣಿದಾ] ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ; [ಸುರಗಣಾ] ದೇವಸಮೂಹದಲ್ಲಿ [ಚಲುಬ್ಧದಾ] ನಾಲ್ಕು ಭೇದಗಳಿವೆ. [ಏದೇಸಿಂ ವಿತ್ಥಾರಂ] ಇವುಗಳ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು [ಲೋಯ ವಿಭಾಗೇಸು ಣಾದವ್ವಂ] ಲೋಕವಿಭಾಗದೊಳಗಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಚತುರ್ಗತಿಯ ಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಣರೂಪ ಕಥನವಿದೆ.

*ಮನುವಿನ ಸಂತಾನರು ಅವರು ಮನುಷ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಕರ್ಮಭೂಮಿಜ ಮತ್ತು ಭೋಗಭೂಮಿಜವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಭೂಮಿಜ ಮನುಷ್ಯರು ಕೂಡ ಆರ್ಯ ಮತ್ತು ಮ್ಲೇಚ್ಛವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಿದ್ದಾರೆ. ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವಂಥವರು ಆರ್ಯರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಪಾಪಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವಂಥವರು ಮ್ಲೇಚ್ಛರಿದ್ದಾರೆ. ಭೋಗಭೂಮಿಜ ಮನುಷ್ಯರು ಆರ್ಯನಾಮವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಅವರು ಜಘನ್ಯ, ಮಧ್ಯಮ ಅಥವಾ ಉತ್ತಮ

* ಭೋಗಭೂಮಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಭೂಮಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಗುವಂಥ ಕುಲಂಕರ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಆಜೀವಿಕೆಯ ಸಾಧನವನ್ನು ಕಲಿಸಿ ಲಾಲನೆ-ಪಾಲನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವರು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಪಿತೃಸಮಾನರಿದ್ದಾರೆ. ಕುಲಕರರಿಗೆ ಮನುಗಳೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿಸ್ತರಭಯಾತ್ ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣೋಚ್ಯತೇ | ತಿಯಂಚಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮೈಕೇಂದ್ರಿಯಪರ್ಯಾಪ್ತಕಾ- ಪರ್ಯಾಪ್ತಕಬಾದರೈಕೇಂದ್ರಿಯ- ಪರ್ಯಾಪ್ತಕಾಪರ್ಯಾಪ್ತಕದ್ವೇಂದ್ರಿಯಪರ್ಯಾಪ್ತಕಾಪರ್ಯಾಪ್ತಕತ್ರಿಂದ್ರಿಯಪರ್ಯಾಪ್ತಕಾ ಪರ್ಯಾಪ್ತಕ- ಚತುರ್ದ್ರಿಯಪರ್ಯಾಪ್ತಕಾಪರ್ಯಾಪ್ತಕಾಸಂಜ್ಞಿಸಂಚೇಂದ್ರಿಯಪರ್ಯಾಪ್ತಕಾಪರ್ಯಾಪ್ತಕಸಂಜ್ಞಿಸಂಚೇಂದ್ರಿಯಪರ್ಯಾಪ್ತ- ಕಾಪರ್ಯಾಪ್ತಕಭೇದಾಚ್ಚತುರ್ದಶಭೇದಾ ಭವಂತಿ | ಭವನವ್ಯಂತರಜ್ಯೋತಿಃಕಲ್ಪವಾಸಿಕಭೇದಾದ್ವೇವಾಶ್ಚತುರ್ಣಿಕಾಯಾಃ | ಏತೇಷಾಂ ಚತುರ್ಗತಿಜೀವಭೇದಾನಾಂ ಭೇದೋ ಲೋಕವಿಭಾಗಾಭಿಧಾನಪರಮಾಗಮೇದೃಷ್ಟವ್ಯಃ ಇಹಾತ್ಮಸ್ವರೂಪ- ಪ್ರರೂಪಣಾಂತರಾಯ ಹೇತುರಿತಿ ಪೂರ್ವಸೂರಿಭಿಃ ಸೂತ್ರಾಕೃದ್ಧಿರನುಕ್ರಂಶತಿ |

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಸ್ವರ್ಗೇ ವಾಸ್ತುನುಜಭುವನೇ ಖೇಚರೇಂದ್ರಸ್ಯ ದೈವಾ
ಜ್ಯೋತೀರ್ಲೋಕೇ ಫಣಪತಿಪುರೇ ನಾರಕಾಣಾಂ ನಿವಾಸೇ |
ಅನ್ಯಸ್ಮಿನ್ ವಾ ಜಿನಪತಿಭವನೇ ಕರ್ಮಣಾಂ ನೋಽಸ್ತು ಸೂತಿಃ
ಭೂಯೋ ಭೂಯೋ ಭವತು ಭವತಃ ಪಾದಪಂಕೇಜಭಕ್ತಿಃ ||೨೮||

ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವಂಥವರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಪಲ್ಯೋಪಮ, ಎರಡು ಪಲ್ಯೋಪಮ ಅಥವಾ ಮೂರು ಪಲ್ಯೋಪಮ ಆಯುಷ್ಯವುಳ್ಳವರಿದ್ದಾರೆ.

ರತ್ನಪ್ರಭಾ, ಶರ್ಕರಾಪ್ರಭಾ, ವಾಲುಕಾಪ್ರಭಾ, ಪಂಕಪ್ರಭಾ, ಧೂಮಪ್ರಭಾ, ತಮಃಪ್ರಭಾ ಮತ್ತು ಮಹಾತಮಃ ಪ್ರಭಾವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಏಳು ಪೃಥ್ವಿಯ ಭೇದಗಳ ಕಾರಣ ನಾರಕ ಜೀವರು ಏಳು ಪ್ರಕಾರವಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲನೆಯ ನರಕದ ನಾರಕರು ಒಂದು ಸಾಗರೋಪಮದ ಆಯುಷ್ಯವುಳ್ಳವರಿದ್ದಾರೆ, ಎರಡನೆಯ ನರಕದ ನಾರಕರು ಮೂರು ಸಾಗರೋಪಮದ ಆಯುಷ್ಯವುಳ್ಳವರಿದ್ದಾರೆ, ಮೂರನೆಯ ನರಕದ ನಾರಕರು ಏಳು ಸಾಗರೋಪಮದ ಆಯುಷ್ಯವುಳ್ಳವರಿದ್ದಾರೆ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ನರಕದ ನಾರಕರು ಹತ್ತು ಸಾಗರೋಪಮ, ಐದನೆಯ ನರಕದ ಹದಿನೇಳು ಸಾಗರೋಪಮ, ಆರನೆಯ ನರಕದ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಾಗರೋಪಮ ಮತ್ತು ಏಳನೆಯ ನರಕದ ನಾರಕರು ಮೂವತ್ತುಮೂರು ಸಾಗರೋಪಮದ ಆಯುಷ್ಯವುಳ್ಳವರಿದ್ದಾರೆ.

ಈಗ ವಿಸ್ತಾರದ ಭಯದ ಕಾರಣ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಹೇಳಿದಲ್ಲಿ-ತಿಯಂಚದೊಳಗೆ ೧-೨) ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಏಕೇಂದ್ರಿಯ ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಮತ್ತು ಅಪರ್ಯಾಪ್ತ, ೩-೪) ಬಾದರ ಏಕೇಂದ್ರಿಯ ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಮತ್ತು ಅಪರ್ಯಾಪ್ತ, ೫-೬) ದ್ವೇಂದ್ರಿಯ ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಮತ್ತು ಅಪರ್ಯಾಪ್ತ, ೭-೮) ತ್ರೇಂದ್ರಿಯ ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಮತ್ತು ಅಪರ್ಯಾಪ್ತ, ೯-೧೦) ಚತುರ್ದ್ರಿಯ ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಮತ್ತು ಅಪರ್ಯಾಪ್ತ, ೧೧-೧೨) ಅಸಂಜ್ಞೇ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಮತ್ತು ಅಪರ್ಯಾಪ್ತ, ೧೩-೧೪) ಸಂಜ್ಞೇಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಮತ್ತು ಅಪರ್ಯಾಪ್ತವೆಂದು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಭೇದಗಳಿವೆ.

೧) ಭವನವಾಸಿ, ೨) ವ್ಯಂತರ, ೩) ಜ್ಯೋತಿಷ್ಕ ಮತ್ತು ೪) ಕಲ್ಪವಾಸಿಯೆಂದು ದೇವತೆಗಳ ನಾಲ್ಕು ನಿಕಾಯ (ಸಮೂಹ)ಗಳಿವೆ.

ಈ ನಾಲ್ಕು ಗತಿಯ ಜೀವಗಳ ಭೇದಗಳ ಭೇದವನ್ನು ಲೋಕವಿಭಾಗವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಪರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ) ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತರಾಯದ ಹೇತುವಾಗುವುದರಿಂದ ಸೂತ್ರಕರ್ತೃಗಳಾದ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯಮಹಾರಾಜರು (ಆ ವಿಶೇಷ ಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಲ್ಲ).

(ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೀಡಿತಂ)

ನಾನಾನೂನನರಾಧಿನಾಥವಿಭವಾನಾಕರ್ಣ್ಯ ಚಾರ್ಲೋಕ್ಯ ಚ
 ತ್ವಂ ಕ್ಲಿಶ್ನಾಸಿ ಮುಧಾತ್ರ ಕಿಂ ಜಡಮತೇ ಪುಣ್ಯಾರ್ಜಿತಾಸ್ಯೇ ನನು |
 ತಚ್ಚಕ್ರೀರ್ಜಿನನಾಥಪಾದಕಮಲದ್ವಂದ್ವಾರ್ಜಿತನಾಯಾಮಿಯಂ
 ಭಕ್ತಿ ಸ್ತೇ ಯದಿ ವಿದ್ಯತೇ ಬಹುವಿಧಾ ಭೋಗಾಃ ಸ್ಯುರೇತೇ ತ್ವಯಿ ||೨೯||

ಕತ್ತಾ ಭೋತ್ತಾ ಆದಾ ಪೋಗ್ಗಲಕಮ್ಪಸ್ವಹೋದಿ ವವಹಾರೋ |

ಕಮ್ಪಜಭಾವೇಣಾದಾ ಕತ್ತಾ ಭೋತ್ತಾ ದು ಣಿಚ್ಛಯದೋ ||೧೮||

ಕರ್ತಾ ಭೋಕ್ತಾ ಆತ್ಮಾ ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮಣೋ ಭವತಿ ವ್ಯವಹಾರಾತ್ |

ಕರ್ಮಜಭಾವೇನಾತ್ಮಾ ಕರ್ತಾ ಭೋಕ್ತಾ ತು ನಿಶ್ಚಯತಃ ||೧೮||

ಕರ್ತೃತತ್ವಭೋಕ್ತೃತ್ವಪ್ರಕಾರಕಥನಮಿದಮ್ |

ಆಸನ್ನತಾನುಪಚರಿತಾಸದ್ಭಾವವಹಾರನಯಾದ್ವ್ಯಕ್ತಕರ್ಮಣಾಂ ಕರ್ತಾ ತತ್ಪಲರೂಪಾಣಾಂ ಸುಖದುಃಖಾನಾಂ
 ಭೋಕ್ತಾ ಚ, ಆತ್ಮಾ ಹಿ ಅಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಸಕಲಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಭಾವಕರ್ಮಣಾಂ ಕರ್ತಾ ಭೋಕ್ತಾ ಚ,

[ಈಗ ಈ ಎರಡು ಗಾಥೆಗಳ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು
 ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- (ಓ ಜಿನೇಂದ್ರ!) ದೈವಯೋಗದಿಂದ ನಾನು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರಲಿ, ಈ ಮನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿರಲಿ,
 ವಿದ್ಯಾಧರರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರಲಿ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯದೇವಗಳ ಲೋಕದಲ್ಲಿರಲಿ, ನಾಗೇಂದ್ರನ ನಗರದಲ್ಲಿರಲಿ, ನಾರಕರ ನಿವಾಸದಲ್ಲಿರಲಿ,
 ಜಿನಪತಿಯ ಭವನದಲ್ಲಿರಲಿ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರಲಿ, (ಆದರೆ) ನನಗೆ ಕರ್ಮದ ಉದ್ಭವವಿಲ್ಲದಿರಲಿ,
 ಪುನಃ ಪುನಃ ತಮ್ಮಗಳ ಪಾದಪಂಕಜದ ಭಕ್ತಿಯೊಂದಿರಲಿ. ||೨೮||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ನರಾಧಿಪತಿಗಳ ಅನೇಕ ವಿಧ ಮಹಾವೈಭವಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಾಗೂ ನೋಡಿ, ಎಲೈ ಜಡಮತಿಯೇ,
 ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕ್ಲೇಶವನ್ನೇಕೆ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವೆ ! ಆ ವೈಭವಗಳು ನಿಜವಾಗಿ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಆ
 (ಪುಣ್ಯೋಪಾರ್ಜನದ) ಶಕ್ತಿಯು ಜಿನನಾಥರ ಪಾದಪದ್ಮಯುಗಲದ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿದೆ; ಒಂದು ವೇಳೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಆ
 ಜಿನಪಾದಪದ್ಮಗಳ ಭಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ಆ ಬಹುವಿಧದ ಭೋಗಗಳು ನಿನಗೆ (ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ) ಬರುವವು. ||೨೯||

ಗಾಥೆ - ೧೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:- [ಆದಾ] ಆತ್ಮನು [ವವಹಾರೋ] ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ [ಪೋಗ್ಗಲಕಮ್ಪಸ್ವ] ಪುದ್ಗಲ ಕರ್ಮದ
 [ಕತ್ತಾ ಭೋತ್ತಾ] ಕರ್ತೃ-ಭೋಕ್ತೃ [ಹೋದಿ] ಇದ್ದಾನೆ [ದು] ಮತ್ತು [ಆದಾ] ಆತ್ಮನು [ಣಿಚ್ಛಯದೋ] (ಅಶುದ್ಧ)
 ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ಕಮ್ಪಜಭಾವೇಣ] ಕರ್ಮಜನಿತ ಭಾವದ [ಕತ್ತಾ ಭೋಕ್ತಾ] ಕರ್ತೃ-ಭೋಕ್ತೃ ಇದ್ದಾನೆ.

ಆತ್ಮನು ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮಗಳ ಕರ್ತೃ-ಭೋಕ್ತೃ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದಿರುವನು |

ಆತ್ಮನು ಕರ್ಮಜನಿತ ಭಾವಗಳ ಕರ್ತೃ-ಭೋಕ್ತೃ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದಿರುವನು ||೧೮||

ಅನುಪಚರಿತಾಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರೇಣ ನೋಕರ್ಮಣಾಂ ಕರ್ತಾ, ಉಪಚರಿತಾಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರೇಣ ಘಟಪಟಶಕಟಾದೀನಾಂ ಕರ್ತಾ | ಇತ್ಯಶುದ್ಧಜೀವಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ |

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅಪಿ ಚ ಸಕಲರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹಾತ್ಮಕೋ ಯಃ
ಪರಮಗುರುಪದಾಬ್ಜದ್ವಂದ್ವಸೇವಾಪ್ರಸಾದಾತ್ |
ಸಹಜಸಮಯಸಾರಂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಂ ಹಿ ಬುದ್ಧ್ವಾ
ಸ ಭವತಿ ಪರಮಶ್ರೀಕಾಮಿನೀಕಾಂತಕಾಂತಃ ||೩೦||

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ತು)

ಭಾವಕರ್ಮನಿರೋಧೇನ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮನಿರೋಧನಮ್ |
ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮನಿರೋಧೇನ ಸಂಸಾರಸ್ಯ ನಿರೋಧನಮ್ ||೩೧||

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಸಂಜ್ಞಾನಭಾವಪರಿಮುಕ್ತವಿಮುಗ್ಧ ಜೀವಃ
ಕುರ್ವನ್ ಶುಭಾಶುಭಮನೇಕವಿಧಂ ಸ ಕರ್ಮ |
ನಿರ್ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗಮಣುಪಮ್ಯಭಿವಾಂಛಿತುಂ ನೋ
ಜಾನಾತಿ ತಸ್ಯ ಶರಣಂ ನ ಸಮಸ್ತಿಯೋಕೇ ||೩೨||
ಯಃ ಕರ್ಮಶರ್ಮನಿಕರಂ ಪರಿಹೃತ್ಯ ಸರ್ವಂ
ನಿಷ್ಕರ್ಮಶರ್ಮನಿಕರಾಮೃತವಾರಿಪೂರೇ |
ಮಜ್ಜಂತಮತ್ಯಧಿಕಚಿನ್ಮಯಮೇಕರೂಪಂ
ಸ್ಥಂ ಭಾವಮದ್ವಯಮಮುಂ ಸಮುಪೈತಿ ಭವ್ಯಃ ||೩೩||

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಕರ್ತೃತ್ವ-ಭೋಕ್ತೃತ್ವದ ಪ್ರಕಾರದ ಕಥನವಿದೆ.

ಆತ್ಮನು ನಿಕಟವರ್ತಿ ಅನುಪಚರಿತ ಅಸದ್ಭೂತ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮದ ಕರ್ತೃ ಮತ್ತು ಅದರ ಫಲರೂಪ ಸುಖದುಃಖದ ಭೋಕ್ತೃ ಇದ್ದಾನೆ, ಅಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಾದಿ ಭಾವಕರ್ಮಗಳ ಕರ್ತೃ ಮತ್ತು ಭೋಕ್ತೃ ಇದ್ದಾನೆ, ಅನುಪಚರಿತ ಅಸದ್ಭೂತ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ (ದೇಹಾದಿ) ನೋಕರ್ಮದ ಕರ್ತೃ ಇದ್ದಾನೆ, ಉಪಚರಿತ ಅಸದ್ಭೂತ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಘಟ-ಪಟ-ಶಕಟಾದಿಯ (ಕೊಡ, ವಸ್ತ್ರ, ಚಿಕ್ಕಡಿ ಇತ್ಯಾದಿಯ) ಕರ್ತೃ ಇದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ಅಶುದ್ಧ ಜೀವದ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳಿತು.

[ಈಗ ೧೮ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಆರು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸಕಲ ಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷವುಳ್ಳ ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಪುರುಷನು ಪರಮ ಗುರುವಿನ ಚರಣಕಮಲ ಯುಗಲದ ಸೇವೆಯ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಹಜ ಸಮಯಸಾರವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ಆ ಪುರುಷನು ಪರಮಶ್ರೀರೂಪ ಸುಂದರಿಯ ಪ್ರಿಯಕಾಂತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ||೩೦||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಭಾವಕರ್ಮದ ನಿರೋಧದಿಂದ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮದ ನಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆ, ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮದ ನಿರೋಧದಿಂದ ಸಂಸಾರದ ನಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆ. ||೩೧||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅಸತಿ ಸತಿ ವಿಭಾವೇ ತಸ್ಯ ಚಿಂತಾಸ್ವಿನೋ ನಃ
 ಸತತಮನುಭವಾಮಃ ಶುದ್ಧಮಾತ್ಮಾನಮೇಕಮ್ |
 ಹೃದಯಕಮಲಸಂಸ್ಥಂ ಸರ್ವಕರ್ಮಪ್ರಮುಕ್ತಂ
 ನ ಖಿಲು ನ ಖಿಲು ಮುಕ್ತಿನಾನ್ಯಥಾಸ್ತಸ್ಮಿ ತಸ್ಮಾತ್ ||೩೪||
 ಭವಿನಿ ಭವಗುಣಾಃ ಸ್ಯುಃ ಸಿದ್ಧಜೀವೇಽಪಿ ನಿತ್ಯಂ
 ನಿಜಪರಮಗುಣಾಃ ಸ್ಯುಃ ಸಿದ್ಧಿಸಿದ್ಧಾಃ ಸಮಸ್ತಾಃ |
 ವ್ಯವಹರಣನಯೋಯಂ ನಿಶ್ಚಯಾನ್ವೈವ ಸಿದ್ಧಿ-
 ನಃ ಚ ಭವತಿ ಭವೋ ವಾ ನಿರ್ಣಯೋಽಯಂ ಬುಧಾನಾಮ್ ||೩೫||

ದವ್ಲತಿಫಣ ಜೀವಾ ವದಿರಿತ್ತಾ ಪುವ್ಲಭಣಿದಪಜ್ಜಾಯಾ |

ಪಜ್ಜಯಣಯೇಣ ಜೀವಾ ಸಂಜುತ್ವಾ ಹೋಂತಿ ದುವಿಹೇಹಿಂ ||೩೬||

ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕೇನ ಜೀವಾ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಾಃ ಪೂರ್ವಭಣಿತಪರ್ಯಾಯಾತ್ |

ಪರ್ಯಾಯನಯೇನ ಜೀವಾಃ ಸಂಯುಕ್ತಾ ಭವಂತಿ ದ್ವಾಭ್ಯಾಮ್ ||೩೭||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಜೀವನು ಸಮ್ಯಗ್ಲಾನಭಾವರಹಿತ ವಿಮುಗ್ಧ (ಮೋಹಿ, ಭ್ರಾಂತ)ನಿದ್ದಾನೆ, ಆ ಜೀವನು ಶುಭಾಶುಭ ಅನೇಕವಿಧ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ಲೇಶಮಾತ್ರ ಕೂಡ ಇಚ್ಛಿಸುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಅವನಿಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ (ಯಾರೂ) ಶರಣಿಲ್ಲ. ||೩೬||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಜನಿತ ಸುಖಸಮೂಹವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದ್ದಾನೆ, ಆ ಭವ್ಯ ಪುರುಷನು ನಿಷ್ಕರ್ಮ ಸುಖಸಮೂಹರೂಪ ಅಮೃತದ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗುತ್ತ ಇಂಥ ಈ ಅತಿಶಯಚೈತನ್ಯಮಯ, ಏಕರೂಪ, ಅದ್ವಿತೀಯ ನಿಜಭಾವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ ||೩೭||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- (ನಮ್ಮ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ) ವಿಭಾವವು ಅಸತ್‌ವಿರುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಅದರ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ; ನಾವಂತೂ ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತ, ಸರ್ವಕರ್ಮದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತ, ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನೊಬ್ಬನ ಅನುಭವವನ್ನು ಸತತ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ, ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ||೩೪||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸಂಸಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಗುಣಗಳಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧ ಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಮಸ್ತ ಸಿದ್ಧಿಸಿದ್ಧ (ಮೋಕ್ಷದಿಂದ ಸಿದ್ಧ ಎಂದರೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ) ನಿಜಪರಮಗುಣಗಳಿರುತ್ತವೆ-ಈ ಪ್ರಕಾರ ವ್ಯವಹಾರನಯವಿದೆ. ನಿಶ್ಚಯದಿಂದಂತೂ ಸಿದ್ಧವೂ ಇಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸಂಸಾರಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಇದು ಬುಧಪುರುಷರ ನಿರ್ಣಯವಿದೆ ||೩೫||

ಜೀವದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕದಿ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಿದೆ ಪೂರ್ವಕಥಿತ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ |

ಜೀವ ಪರ್ಯಾಯನಯದಿ ಸಂಯುಕ್ತವಿದೆ ಉಕ್ತ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದೆರಡರಿಂ ||೩೬||

ಇಹ ಹಿ ನಯದ್ವಯಸ್ಯ ಸಫಲತ್ವಮುಕ್ತಮ್ |

ದ್ವಾ ಹಿ ನಯೌ ಭಗವದರ್ಹತ್ವರಮೇಶ್ವರೇಣ ಪ್ರೋಕ್ತೌ, ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕಃ ಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕಶ್ಚೇತಿ | ದ್ರವ್ಯವೇವಾರ್ಥಃ ಪ್ರಯೋಜನಮಸ್ಯೇತಿ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕಃ | ಪರ್ಯಾಯ ಏವಾರ್ಥಃ ಪ್ರಯೋಜನಮಸ್ಯೇತಿ ಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕಃ ನ ಖಲು ಏಕನಯಾಯತ್ತೋಪದೇಶೋ ಗ್ರಾಹ್ಯಃ, ಕಿಂತು ತದುಭಯನಯಾಯತ್ತೋಪದೇಶಃ | ಸತ್ತಾಗ್ರಾಹಕಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯಬಲೇನ ಪೂರ್ವೋಕ್ತವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯೇಭ್ಯಃ ಸಕಾಶಾನ್ಮುಕ್ತಮುಕ್ತ- ಸಮಸ್ತಜೀವರಾಶಯಃ ಸರ್ವಥಾ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಾ ಏವ | ಕುತಃ, 'ಸವ್ವೇ ಸುದ್ಧಾಹು ಸುದ್ಧಣಯಾ' ಇತಿ ವಚನಾತ್ | ವಿಭಾವ- ವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕನಯಬಲೇನ ತೇ ಸರ್ವೇಜೀವಾಸ್ಸಂಯುಕ್ತ ಭವಂತಿ | ಕಿಂಚ ಸಿದ್ಧಾನ್ವಾಮರ್ಥಪರ್ಯಾಯೈಃ ಸಹ ಪರಿಣತೀಃ, ನ ಪುನರ್ವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯೈಃ ಸಹಪರಿಣತೀತಿ | ಕುತಃ, ಸದಾ ನಿರಂಜನತ್ವಾತ್ | ಸಿದ್ಧಾನ್ವಾಂ ಸದಾ ನಿರಂಜನತ್ವೇ ಸತಿ ತರ್ಹಿ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕನಯಾಭ್ಯಾಮ್ ದ್ವಾಭ್ಯಾಮ್ ಸಂಯುಕ್ತಾಃ ಸರ್ವೇ ಜೀವಾ ಇತಿ ಸೂತ್ರಾರ್ಥೋ ವ್ಯರ್ಥಃ | ನಿಗಮೋ ವಿಕಲ್ಪಃ, ತತ್ರ ಭವೋ ನೈಗಮಃ | ಸ ಚ ನೈಗಮನಯಸ್ತಾವತ್ ತ್ರಿವಿಧಃ, ಭೂತನೈಗಮಃ ವರ್ತಮಾನನೈಗಮಃ ಭಾವನೈಗಮಶ್ಚೇತಿ | ಅತ್ರ ಭೂತನೈಗಮನಯಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಭಗವತಾಂ ಸಿದ್ಧಾನ್ವಾಮಪಿ ವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯತ್ವಮಶುದ್ಧತ್ವಂ ಚ ಸಂಭವತಿ | ಪೂರ್ವಕಾಲೇ ತೇ ಭಗವಂತಃ ಸಂಸಾರಿಣ ಇತಿ ವ್ಯವಹಾರಾತ್ | ಕಿಂ ಬಹುನಾ, ಸರ್ವೇ ಜೀವಾ ನಯದ್ವಯಬಲೇನ ಶುದ್ಧಾಶುದ್ಧಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಗಾಥೆ - ೧೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ- [ದವ್ವತ್ತಿ ಏಣ] ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದಿಂದ [ಜೀವಾ] ಜೀವಗಳು [ಪ್ರವ್ವಭಗದಪಚ್ಚಾಯಾ] ಪೂರ್ವಕಥಿತ ಪರ್ಯಾಯದಿಂದ [ವದಿರಿತ್ತಾ] * ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಿವೇ ; [ಪಜ್ಜಯಣಯೇಣ] ಪರ್ಯಾಯನಯದಿಂದ [ಜೀವಾ] ಜೀವಗಳು [ಸಂಜುತ್ವಾ ಹೋಂತಿ] ಆ ಪರ್ಯಾಯದಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವಿವೇ. [ದುವಿಹೇ ಹಿಂ] ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವಗಳು ಎರಡೂ ನಯಗಳಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವಿವೇ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ನಯಗಳ ಸಫಲತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ಭಗವಾನ ಅರ್ಹತ ಪರಮೇಶ್ವರರು ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕವೆಂದು ಎರಡು ನಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ದ್ರವ್ಯವೇ ಯಾವುದರ ಅರ್ಥ ಎಂದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ ಅದು ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕವಿದೆ ಮತ್ತು ಪರ್ಯಾಯವೇ ಯಾವುದರ ಅರ್ಥ ಎಂದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ ಅದು ಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕವಿದೆ. ಒಂದು ನಯವನ್ನವಲಂಬಿಸುವ ಉಪದೇಶವು ಗ್ರಹಣಮಾಡಲು ಯಾಗ್ಯವಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಆ ಎರಡೂ ನಯಗಳನ್ನವಲಂಬಿಸುವ ಉಪದೇಶವು ಗ್ರಹಣಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಸತ್ತಾಗ್ರಾಹಕ (-ದ್ರವ್ಯದ ಸತ್ತಾವನ್ನೇ ಗ್ರಹಣಮಾಡುವಂಥ) ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದ ಬಲದಿಂದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತ ಹಾಗೂ ಅಮುಕ್ತ (ಸಿದ್ಧಹಾಗೂ ಸಂಸಾರಿ) ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಯು ಸರ್ವಥಾ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವೇ ಇದೆ. ಏಕೆಂದರೆ 'ಸವ್ವೇ ಸುದ್ಧಾಹು ಸುದ್ಧಣಯಾ (ಶುದ್ಧನಯದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳು ನಿಜವಾಗಿ ಶುದ್ಧವೇ ಇವೆ)' ಎಂದು (ಶಾಸ್ತ್ರದ) ವಚನವಿರುವುದರಿಂದ. ವಿಭಾವ ವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕನಯದ ಬಲದಿಂದ ಆ ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳು (ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವ್ಯಂಜನ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ) ಸಂಯುಕ್ತವಿವೇ. ವಿಶೇಷವೇನೆಂದರೆ ಸಿದ್ಧಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥಪರ್ಯಾಯಗಳ ಸಹಿತ ಪರಿಣತಿಯಿದೆ, ಆದರೆ ವ್ಯಂಜನ ಪರ್ಯಾಯಗಳ ಸಹಿತ ಪರಿಣತಿಯಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಸಿದ್ಧ ಜೀವರುಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ

* ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ = ಭಿನ್ನ; ರಹಿತ ; ಶೂನ್ಯ.

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಮದಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಭಿಃ:-

(ಮಾಲಿನಿ)

“ಉಭಯನಯವಿರೋಧಧ್ವಂಸಿನಿ ಸ್ಯಾತ್ಪದಾಂಕೇ
ಜಿನವಚಸಿ ರಮಂತೇ ಯೇ ಸ್ವಯಂ ವಾಂತಮೋಹಃ |
ಸಪದಿ ಸಮಯಸಾರಂ ತೇ ಪರಂ ಚ್ಯೋತಿರುಚ್ಚಿ-
ರನವಮನಯಪಕ್ಷಾಕ್ಷುಣ್ಣಮೀಕ್ಷಂತ ಏವ ||”

ತಥಾ ಹಿ -

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅಥ ನಯಯುಗಯುಕ್ತಿಂ ಲಂಘಯಂತೋ ನ ಸಂತಃ
ಪರಮಜಿನಪದಾಬ್ಜದ್ವಂದ್ವಮತ್ತದ್ವಿರೇಫಾಃ |
ಸಪದಿ ಸಮಯಸಾರಂ ತೇ ಧ್ರುವಂ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ
ಕ್ಷಿತಿಷು ಪರಮತೋಕ್ಷೇಃ ಕಿಂ ಫಲಂ ಸಜ್ಜನಾನಾಮ್ ||೩೬||

ನಿರಂಜನರಿರುವುದರಿಂದ. (ಪ್ರಶ್ನೆ-) ಸಿದ್ಧ ಜೀವರು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿರಂಜನರಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲ ಜೀವರುಗಳು ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಹಾಗೂ ಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಹವೆಂಬೆರಡೂ ನಯಗಳಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವಿವೆ (ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಎರಡು ನಯಗಳು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ) ಎಂಬ ಸೂತ್ರಾರ್ಥವು (ಗಾಢಾರ್ಥವು) ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. (ಉತ್ತರ-ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ-) ನಿಗಮ ಎಂದರೆ ವಿಕಲ್ಪವು; ಅದರಲ್ಲಿರುವುದು ಅದು ನೈಗಮವು. ಆ ನೈಗಮನಯವು ಭೂತನೈಗಮ, ವರ್ತಮಾನನೈಗಮ ಮತ್ತು ಭಾವಿನೈಗಮವೆಂದು ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭೂತನೈಗಮ ನಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಭಗವಂತ ಸಿದ್ಧರಿಗೂ ಕೂಡ ವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯತ್ವನವು ಮತ್ತು ಅಶುದ್ಧತನವು ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಭಗವಂತರು ಸಂಸಾರಿಯಿದ್ದರೆಂದು ವ್ಯವಹಾರವಿದೆ. ಹೆಚ್ಚು ಕಥನದಿಂದೇನು ? ಎಲ್ಲ ಜೀವರುಗಳು ಎರಡು ನಯಗಳ ಬಲದಿಂದ ಶುದ್ಧ ಹಾಗೂ ಅಶುದ್ಧರಿದ್ದಾರೆಂದು ಅರ್ಥವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯದೇವ) ಶ್ರೀಮದಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಗಳು (ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದ ಆತ್ಮಚ್ಯೂತಿವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಲಶದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಎರಡೂ ನಯಗಳ ವಿರೋಧವನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡುವಂಥ, ಸ್ಯಾತ್ಪದದಿಂದ ಅಂಕಿತವಾದ ಜಿನವಚನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪುರುಷರು ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರು ತಾವಾಗಿಯೇ ಮೋಹವನ್ನು ವಮನಮಾಡಿ ಅನೂತನ (-ಅನಾದಿ) ಮತ್ತು ಕುನಯದ ಪಕ್ಷದಿಂದ ಖಂಡಿತವಾಗದಂಥ ಉತ್ತಮಪರಮಚ್ಯೋತಿಯನ್ನು-ಸಮಯಸಾರವನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನೋಡೇ ನೋಡುತ್ತಾರೆ.”

೦ ಯಾವುದು ಭೂತಕಾಲದ ಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ವರ್ತಮಾನದಂತೆ ಸಂಕಲ್ಪಿತ ಮಾಡುವುದು (ಅಥವಾ ಹೇಳುವುದು). ಭವಿಷ್ಯಕಾಲದ ಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ವರ್ತಮಾನದಂತೆ ಸಂಕಲ್ಪಿತ ಮಾಡುವುದು (ಅಥವಾ ಹೇಳುವುದು), ಅಥವಾ ಕಿಂಚಿತ್ ನಿಷ್ಪನ್ನತಾಯುಕ್ತ ಮತ್ತು ಕಿಂಚಿತ್ ಅನಿಷ್ಪನ್ನತಾಯುಕ್ತ ವರ್ತಮಾನ ಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ಸರ್ವನಿಷ್ಪನ್ನದಂತೆ ಸಂಕಲ್ಪಿತ ಮಾಡುವುದು (ಅಥವಾ ಹೇಳುವುದು) ಆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು (ಅಥವಾ ವಚನವನ್ನು) ನೈಗಮನಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇತಿ ಸುಕವಿಜನಪಯೋಜಮಿತ್ರಪಂಚೀಂದ್ರಿಯಪ್ರಸರವರ್ಜಿತಗಾತ್ರಮಾತ್ರಪರಿಗ್ರಹಶ್ರೀಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿ
ದೇವವಿರಚಿತಾಯಾಂ ನಿಯಮಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯಾಯಾಂ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತೌ ಜೀವಾಧಿಕಾರಃ ಪ್ರಥಮಶ್ರುತಸ್ಯಂಧಃ ||

ಮತ್ತು [ಈ ಜೀವ ಅಧಿಕಾರದ ಕೊನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ
ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಎರಡು ನಯಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಮಾಡದೆ ಪರಮಜಿನರ ಪಾದಪಂಕಜ
ಯುಗಲದಲ್ಲಿ ಮದವೇರಿದ ಭ್ರಮರದಂತಿದ್ದಾರೆ ಅಂಥ ಆ ಸತ್‌ಪುರುಷರು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಸಮಯಸಾರವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ
ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಪರಮತದ ಕಥನದಿಂದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಯಾವ ಫಲವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ
ಜೈನೇತರ ದರ್ಶನಗಳ ಮಿಥ್ಯಾಕಥನಗಳಿಂದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಯಾವ ಲಾಭವಿದೆ) ? ||೩೬||

ಈ ರೀತಿ ಸುಕವಿಜನರೂಪ ಕಮಲಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾರು ಸೂರ್ಯ ಸಮಾನರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು
ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಿಲ್ಲದ ದೇಹಮಾತ್ರವು ಯಾರಿಗೆ ಪರಿಗ್ರಹವಿತ್ತು ಅಂಥ
ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರ ಮುಖಾಂತರ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿಯಮಸಾರದ
ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕೃಂದ
ಕುಂದಾಚಾರ್ಯ ದೇವಪ್ರಣೀತ ಶ್ರೀನಿಮಯಸಾರ ಪರಮಾಗಮದ
ನಿರ್ಗಂಧ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವ
ವಿರಚಿತ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿನಾಮದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ)
ಜೀವ ಅಧಿಕಾರ ನಾಮದ ಪ್ರಥಮ
ಶ್ರುತಸ್ಯಂಧವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

★★★

ಅಥೇದಾನೀಮಜೀವಾಧಿಕಾರ ಉಚ್ಯತೇ |

ಅಣುಖಂಧವಿಯಪ್ಪೇಣ ದು ಪೋಗ್ಗಲದವ್ವಂ ಹವೇಇ ದುವಿಯಪ್ಪಂ |
ಖಂಧಾ ಹು ಛಪ್ಪಯಾರಾ ಪರಮಾಣೂ ಚೇವ ದುವಿಯಪ್ಪೋ ||೨೦||

ಅಣುಸ್ಯಂಧವಿಕಲ್ಪೇನ ತು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಂ ಭವತಿ ದ್ವಿವಿಕಲ್ಪಮ್ |
ಸ್ಯಂಧಾಃ ಖಿಲು ಷಟ್ ಪ್ರಕಾರಾಃ ಪರಮಾಣುಶ್ಚೈವ ದ್ವಿವಿಕಲ್ಪಃ ||೨೦||

ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವಿಕಲ್ಪೋಪನ್ಯಾಸೋಽಯಮ್ |

ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಂ ತಾವದ್ ವಿಕಲ್ಪದ್ವಯಸನಾಥಮ್, ಸ್ವಭಾವಪುದ್ಗಲೋ ವಿಭಾವಪುದ್ಗಲಶ್ಚೇತಿ | ತತ್ರ ಸ್ವಭಾವಪುದ್ಗಲಃ ಪರಮಾಣುಃ, ವಿಭಾವಪುದ್ಗಲಃ ಸ್ಯಂಧಃ | ಕಾರ್ಯಪರಮಾಣುಃ ಕಾರಣಪರಮಾಣುರಿತಿ ಸ್ವಭಾವಪುದ್ಗಲೋ ದ್ವಿಧಾ ಭವತಿ | ಸ್ಯಂಧಾಃ ಷಟ್ ಪ್ರಕಾರಾಃ ಸ್ಯುಃ, ಪೃಥ್ವೀಜಲಚ್ಛಾಯಾಚತುರಕ್ಷವಿಷಯಕರ್ಮ ಪ್ರಾಯೋಗ್ಯಾ ಪ್ರಾಯೋಗ್ಯಭೇದಾಃ | ತೇಷಾಂ ಭೇದೋ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಸೂತ್ರೇಷೂಚ್ಯತೇ ವಿಸ್ತರೇಣೇತಿ |

ಈಗ ಅಜೀವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಗಾಥೆ - ೨೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪೋಗ್ಗಲದವ್ವಂ] ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವು [ಅಣುಖಂಧವಿಯಪ್ಪೇಣ ದು] ಪರಮಾಣು ಮತ್ತು ಸ್ಯಂಧವೆಂಬೆರಡು ಭೇದದಿಂದ [ದುವಿಯಪ್ಪಂ ಹವೇಇ] ಎರಡು ಭೇದವುಳ್ಳದ್ದಿದೆ; [ಖಂದಾ] ಸ್ಯಂಧಗಳು [ಹು] ನಿಜವಾಗಿ [ಛಪ್ಪಯಾರಾ] ಆರು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿವೆ [ಪರಮಾಣೂ ಚ ಏವ ದುವಿಯಪ್ಪೋ] ಮತ್ತು ಪರಮಾಣುವಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಭೇದಗಳಿವೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಭೇದಗಳ ಕಥನವಿದೆ.

ಮೊದಲಂತೂ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವಪುದ್ಗಲ ಮತ್ತು ವಿಭಾವಪುದ್ಗಲವೆಂದು ಎರಡು ಭೇದಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾಣುವು ಅದು ಸ್ವಭಾವಪುದ್ಗಲವಿದೆ ಮತ್ತು ಸ್ಯಂಧವು ಅದು ವಿಭಾವಪುದ್ಗಲವಿದೆ. ಸ್ವಭಾವ ಪುದ್ಗಲವು

ಪರಮಾಣುಸ್ಯಂಧವೆಂದೆರಳ್ಳೇದದಿಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದಲೆರಡು ಭೇದವಿವೆ |
ಪರಮಾಣುವಿನಭೇದೆರಡಿದ್ದರೆ ನಿಜದಿ ಸ್ಯಂಧದಲಾರು ಪ್ರಕಾರವಿವೆ ||೨೦||

(ಅನುಷ್ಠಾನ)

ಗಲನಾದಣುರಿತ್ಯುಕ್ತಃ ಪೂರಣಾತ್ ಸ್ಕಂಧನಾಮಭಾಕ್ |
ವಿನಾನೇನ ಪದಾರ್ಥೇನ ಲೋಕಯಾತ್ರಾ ನ ವರ್ತತೇ ||೩೭||

ಅಇಥೂಲಥೂಲ ಥೂಲಂ ಥೂಲಸುಹುಮಂ ಚ ಸುಹುಮಥೂಲಂ ಚ |
ಸುಹುಮಂ ಅಇಸುಹುಮಂ ಇದಿ ಧರಾದಿಯಂ ಹೋದಿ ಭಬ್ಬೇಯಂ ||೨೧||
ಭೂಪವ್ವದಮಾದೀಯಾ ಭಣಿದಾ ಅಇಥೂಲಥೂಲಮಿದಿ ಖಂಧಾ |
ಥೂಲಾಇದಿ ವಿಣ್ಣೇಯಾ ಸಪ್ಪಿಜಲತೇಲ್ಲಮಾದೀಯಾ ||೨೨||

ಕಾರ್ಯಪರಮಾಣು ಮತ್ತು ಕಾರಣಪರಮಾಣುವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ಸ್ಕಂಧಗಳಲ್ಲಿ ೧) ಪೃಥ್ವಿ, ೨) ಜಲ, ೩) ಛಾಯೆ, ೪) (ಚಕ್ಷುವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ನಾಲ್ಕು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯಭೂತ ಸ್ಕಂಧ, ೫) ಕರ್ಮಯೋಗ್ಯ ಸ್ಕಂಧ ಮತ್ತು ೬) ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಯೋಗ್ಯ ಸ್ಕಂಧವೆಂದು ಆರು ಭೇದಗಳಿವೆ. ಸ್ಕಂಧಗಳ ಭೇದವನ್ನು ಈಗ ಹೇಳಲಾಗುವಂಥ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ (ಮುಂದಿನ ನಾಲ್ಕು ಗಾಥೆಗಳಲ್ಲಿ) ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಹೇಳಲಾಗುವುದು.

[ಈಗ ೨೦ ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ, ಶ್ರೀಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- (ಪುದ್ಗಲ ಪದಾರ್ಥವು) ಗಲನ ಮುಖಾಂತರ (ಎಂದರೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಹೋಗುವುದರಿಂದ) 'ಪರಮಾಣು'ವೆಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಪೂರಣ ಮುಖಾಂತರ (ಎಂದರೆ ಸಂಯುಕ್ತವಾಗುವುದರಿಂದ) 'ಸ್ಕಂಧ'ವೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಪದಾರ್ಥವಿಲ್ಲದೆ ಲೋಕಯಾತ್ರೆಯಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ||೩೭||

ಗಾಥೆ - ೨೧-೨೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಧರಾದಿಯಂ] ಪೃಥ್ವಿ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಕಂಧಗಳಲ್ಲಿ [ಅಇಥೂಲಥೂಲ] ಅತಿಸ್ಥೂಲ ಸ್ಥೂಲ, [ಥೂಲಂ] ಸ್ಥೂಲ, [ಥೂಲಸುಹುಮಂ ಚ] ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮ, [ಸುಹುಮಥೂಲಂ ಚ] ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ಥೂಲ, [ಸುಹುಮಂ] ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತು [ಅಇಸುಹುಮಂ] ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ [ಇದಿ] ಎಂದು [ಭಬ್ಬೇಯಂ ಹೋದಿ] ಆರು ಭೇದಗಳಿವೆ.

ಅತಿಸ್ಥೂಲಸ್ಥೂಲ, ಸ್ಥೂಲ, ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ಥೂಲ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತದರಂತೆ |
ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮೆಂದು ಪೃಥ್ವಿ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಕಂಧಗಳೆಲ್ಲಾ ಭೇದಗಳಿವೆ ||೨೧||
ನೆಲ ಪರ್ವತ ಮುಂತಾದುವನು ಅತಿಸ್ಥೂಲ ಸ್ಥೂಲ ಸ್ಕಂಧಗಳೆಂದು ಪೇಳಿದೆ |
ತೈಲ ಫೃತ ಜಲ ಮೊದಲಾದುವನು ಸ್ಥೂಲಸ್ಕಂಧಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ||೨೨||

ಭಾಯಾತವಮಾದೀಯಾ ಥೂಲೇದರಖಂಧಮಿದಿ ವಿಯಾಣಾಹಿ |
 ಸುಹುಮಥೂಲೇದಿ ಭಣಿಯಾ ಖಂಧಾ ಚಲುರಕ್ಷವಿಸಯಾ ಯ ||೨೩||
 ಸುಹುಮಾ ಹವಂತಿ ಖಂಧಾ ಪಾಟಗ್ಗಾ ಕಮ್ಯವಗ್ಗಣಸ್ಸಪುಣೋ |
 ತವ್ವಿವರೀಯಾ ಖಂಧಾ ಅಇಸುಹುಮಾ ಇದಿ ಪರೋವೇಂತಿ ||೨೪||

ಅತಿಸ್ಥೂಲಸ್ಥೂಲಾಃ, ಸ್ಥೂಲಾಃ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಾ ಶ್ಚ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ಥೂಲಾಶ್ಚ |
 ಸೂಕ್ಷ್ಮಾ ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮಾ ಇತಿ ಧರಾದಯೋ ಭವಂತಿ ಷಡ್ ಭೇದಾಃ ||೨೧||
 ಭೂಪರ್ವತಾದ್ಯಾ ಭಣಿತಾ ಅತಿಸ್ಥೂಲಸ್ಥೂಲಾಃ ಇತಿ ಸ್ಕಂಧಾಃ |
 ಸ್ಥೂಲಾ ಇತಿ ವಿಜ್ಞೇಯಾಃ ಸರ್ಪಿಜಲತೈಲಾದ್ಯಾಃ ||೨೨||
 ಭಾಯಾತಪಾದ್ಯಾಃ ಸ್ಥೂಲೇತರಸ್ಕಂಧಾ ಇತಿ ವಿಜಾನೀಹಿ |
 ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ಥೂಲಾ ಇತಿ ಭಣಿತಾಃ ಸ್ಕಂಧಾಶ್ಚತುರಕ್ಷವಿಷಯಾಶ್ಚ ||೨೩||
 ಸೂಕ್ಷ್ಮಾ ಭವಂತಿ ಸ್ಕಂಧಾಃ ಪ್ರಾಯೋಗ್ಯಾಃ ಕರ್ಮವರ್ಗಣಸ್ಯ ಪುನಃ |
 ತದ್ವಿವರೀತಾಃ ಸ್ಕಂಧಾಃ ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮಾ ಇತಿ ಪ್ರರೂಪಯಂತಿ ||೨೪||

[ಭೂಪರ್ವದಮಾದೀಯಾ] ಭೂಮಿ, ಪರ್ವತ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು [ಅಇಥೂಲಥೂಲಂ ಇದಿ ಖಿಂದಾ] ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಥೂಲಸ್ಥೂಲ ಸ್ಕಂಧಗಳೆಂದು [ಭಣಿದಾ] ಹೇಳಲಾಗಿದೆ; [ಸರ್ಪಿಜಲತೈಲಮಾದೀಯಾ] ಫ್ಲೂತ, ಜಲ, ತೈಲ ಮೊದಲಾದವನ್ನು [ಥೂಲಾ ಇದಿ ವಿಜ್ಞೇಯಾ] ಸ್ಥೂಲ ಸ್ಕಂಧಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

[ಭಾಯಾತವಮಾದೀಯಾ] ಛಾಯೆ, ಆತಪ (ಬಿಸಿಲು) ಮೊದಲಾದವನ್ನು [ಥೂಲೇದರಖಂಧಂ ಇದಿ] ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ಕಂಧಗಳೆಂದು [ವಿಯಾಣಾಹಿ] ತಿಳಿಯುವುದು [ಯ] ಮತ್ತು [ಚಲುರಕ್ಷವಿಸಯಾ ಖಂಧಾ] ನಾಲ್ಕು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯಭೂತವಾದ ಸ್ಕಂಧಗಳನ್ನು [ಸುಹುಮಥೂಲಾ ಇದಿ] ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ಥೂಲಗಳೆಂದು [ಭಣಿಯಾ] ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

[ಪುಣೋ] ಮತ್ತು [ಕಮ್ಯವಗ್ಗಣಸ್ಸ ಪಾಟಗ್ಗಾ] ಕರ್ಮವರ್ಗಣಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ [ಖಂಧಾ] ಸ್ಕಂಧಗಳು [ಸುಹುಮಾ ಹವಂತಿ] ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿವೇ; [ತವ್ವಿವರೀಯಾ] ಇವುಗಳಿಂದ ವಿವರೀತ (ಎಂದರೆ ಕರ್ಮವರ್ಗಣಕ್ಕೆ ಅಯೋಗ್ಯವಾದ [ಖಂಧಾ] ಸ್ಕಂಧಗಳು [ಅಇಸುಹುಮಾ ಇದಿ] ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವೆಂದು [ಪರೋವೇಂತಿ] ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಆತಪ ಛಾಯೆ ಮೊದಲಾದವನು ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ಕಂಧಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು |
 ಚತುರಿದ್ರಿಯವಿಷಯ ಭೂತಸ್ಕಂಧಗಳನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ಥೂಲವೆಂದು ಪೇಳಿದೆ ||೨೩||
 ಕರ್ಮವರ್ಗಣಯೋಗ್ಯಸ್ಕಂಧಗಳನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ಕಂಧಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು |
 ಕರ್ಮವರ್ಗಣಾಯೋಗ್ಯ ಸ್ಕಂಧಗಳನು ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ಕಂಧಗಳೆಂದು ಪೇಳಿದೆ ||೨೪||

ವಿಭಾವಪುದ್ಗಲಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಅತಿಸ್ಥೂಲಸ್ಥೂಲಾ ಹಿ ತೇ ಖಲು ಪುದ್ಗಲಾಃ ಸುಮೇರುಕುಂಭನೀಪ್ರಭೃತಯಃ | ಘೃತತೈಲತಕ್ಷಿರಜಲಪ್ರಭೃತಿಸಮಸ್ತ-
ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಹಿ ಸ್ಥೂಲಪುದ್ಗಲಾಶ್ಚ | ಛಾಯಾತಪತಮಃಪ್ರಭೃತಯಃ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪುದ್ಗಲಾಃ | ಸ್ಪರ್ಶನರಸನಘ್ರಾಣಶ್ರೋತೇಂದ್ರಿ-
ಯಾಣಾಂ ವಿಷಯಾಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ಥೂಲಪುದ್ಗಲಾಃ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರಸಗಂಧಾಃ | ಶುಭಾಶುಭಪರಿಣಾಮದ್ವಾರ್ತೀಣಾಗಚ್ಛತಾಂ ಶುಭಾಶುಭ-
ಕರ್ಮಣಾಂ ಯೋಗ್ಯಾಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪುದ್ಗಲಾಃ | ಏತೇಷಾಂ ವಿಪರಿತಾಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪುದ್ಗಲಾಃ ಕರ್ಮಣಾಮಪ್ರಾಯೋಗ್ಯಾ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಯಂ ವಿಭಾವಪುದ್ಗಲಕ್ರಮಃ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಸಮಯೇ-

ಟೀಕೆ :- ಇದು ವಿಭಾವಪುದ್ಗಲದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಸುಮೇರು, ಪೃಥ್ವಿ ಮೊದಲಾದವು (ಘನಪದಾರ್ಥಗಳು) ನಿಜವಾಗಿ ಅತಿ ಸ್ಥೂಲಸ್ಥೂಲ ಪುದ್ಗಲಗಳಿವೆ. ಘೃತ, ತೈಲ, ತಕ್ಷಿ, ದುಗ್ಧ, ಜಲ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ (ಪ್ರವಾಹಿ) ಪದಾರ್ಥಗಳು ಸ್ಥೂಲ ಪುದ್ಗಲಗಳಿವೆ. ಛಾಯೆ, ಆತಪ, ಅಂಧಕಾರ ಮೊದಲಾದವು ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪುದ್ಗಲಗಳಿವೆ. ಸ್ಪರ್ಶನೇಂದ್ರಿಯ, ರಸನೇಂದ್ರಿಯ, ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯದ ವಿಷಯಗಳು - ಸ್ಪರ್ಶ, ರಸ, ಗಂಧ ಮತ್ತು ಶಬ್ದಗಳು-ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ಥೂಲ ಪುದ್ಗಲಗಳಿವೆ. ಶುಭಾಶುಭ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಬರುವಂಥ ಶುಭಾಶುಭ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ (ಸ್ಕಂಧಗಳು) ಅವು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪುದ್ಗಲಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ವಿಪರಿತ ಎಂದರೆ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅಯೋಗ್ಯ (ಸ್ಕಂಧಗಳು) ಅವು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪುದ್ಗಲಗಳಿವೆ. -ಎಂಬುದಾಗಿ (ಈ ಗಾಥೆಗಳ) ಅರ್ಥವಿದೆ. ಇದು ವಿಭಾವಪುದ್ಗಲದ ಕ್ರಮವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಸ್ಕಂಧಗಳು ಆರು ಪ್ರಕಾರವಿವೆ - ೧) ಕಾಷ್ಠಪಾಷಾಣ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಸ್ಕಂಧಗಳು ಭೇದನ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ತಾವಾಗಿಯೇ ಒಂದಾಗಿ ಹೋಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ ಆ ಸ್ಕಂಧಗಳು ಅತಿಸ್ಥೂಲಸ್ಥೂಲವಿವೆ. ೨) ದುಗ್ಧ, ಜಲ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಸ್ಕಂಧಗಳು ಭೇದನ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ತಾವಾಗಿಯೇ ಒಂದಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ ಆ ಸ್ಕಂಧಗಳು ಸ್ಥೂಲವಿವೆ. ೩) ಆತಪ, ಛಾಯೆ, ಚಂದ್ರಿಕೆ, ಅಂಧಕಾರ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಸ್ಕಂಧಗಳು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬಂದರೂ ಕೂಡ ಭೇದಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಹಸ್ತಾದಿಗಳಿಂದ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ ಆ ಸ್ಕಂಧಗಳು ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿವೆ. ೪) ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಕಾಣಿಸದಂಥ ಯಾವ ನಾಲ್ಕು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯಭೂತವಾದ ಸ್ಕಂಧಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತವೆ (-ಸ್ಪರ್ಶನೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತವೆ, ಜಿಹ್ವೆಯಿಂದ ಆಸ್ವಾದನೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತವೆ, ನಾಸಿಕದಿಂದ ಆಘ್ರಾಣಿಸಲಾಗುತ್ತವೆ ಅಥವಾ ಕರ್ಣಗಳಿಂದ ಕೇಳಿಬರಲಾಗುತ್ತವೆ) ಆ ಸ್ಕಂಧಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ಥೂಲವಿವೆ. ೫) ಇಂದ್ರಿಯ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅಗೋಚರವಾದಂಥ ಯಾವ ಕರ್ಮವರ್ಗಣಾರೂಪ ಸ್ಕಂಧಗಳಿವೆ ಆ ಸ್ಕಂಧಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿವೆ. ೬) ಕರ್ಮ ವರ್ಗಣದಿಂದ ಕೆಳಗಿನ (ಕರ್ಮವರ್ಗಣಾತೀತ) ಯಾವ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ದ್ವಿ-ಅಣುಕ ಪರ್ಯಂತ ಸ್ಕಂಧಗಳಿವೆ ಆ ಸ್ಕಂಧಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿವೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವ ಪ್ರಣೀತ) ಶ್ರೀ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ (ಗಾಥೆಯ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

೧ ಶ್ರೀ ಪರಮಶ್ರುತಪ್ರಭಾವಕಮಂಡಲದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾದ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ, ಎರಡನೇ ಆವೃತ್ತಿ, ಪುಟ-೧೩೦.

“ಪುಥವೀ ಜಲಂ ಚ ಛಾಯಾ ಚಉರಿಂದಿಯವಿಸಯಕಮ್ಪಾಒಗ್ಗಾ |
ಕಮ್ಪಾತೀದಾ ಏವಂಭಭ್ವೇಯಾ ಪೋಗ್ಗಲಾ ಹೋಂತಿ ||”

ಉಕ್ತಂ ಚ ಮಾರ್ಗಪ್ರಕಾಶೇ-

(ಅನುಷ್ಠುಪು)

“ಸ್ಥೂಲಸ್ಥೂಲಾಸ್ತತಃ ಸ್ಥೂಲಾಃ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಾ ಸ್ತತಃ ಪರೇ |
ಸೂಕ್ಷ್ಮಸ್ಥೂಲಾಸ್ತತಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾ ಸ್ತತಃ ಪರೇ ||”

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಮದಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಭಃ-

(ವಸಂತತಿಲಕ)

“ಅಸ್ತಿನನಾದಿನಿ ಮಹತ್ಯವಿವೇಕನಾಟ್ಯೇ
ವರ್ಣಾದಿಮಾನ್ ನಟತಿ ಪುದ್ಗಲ ಏವ ನಾನ್ಯಃ |
ರಾಗಾದಿಪುದ್ಗಲವಿಕಾರವಿರುದ್ಧ ಶುದ್ಧ-
ಚೈತನ್ಯಧಾತುಮಯಮೂರ್ತಿರಯಂ ಚ ಜೀವಃ ||”

ತಥಾ ಹಿ-

(ಮಾಲಿನಿ)

ಇತಿ ವಿವಿಧವಿಕಲ್ಪೇ ಪುದ್ಗಲೇ ದೃಶ್ಯಮಾನೇ
ನ ಚ ಕುರು ರತಿಭಾವಂ ಭವ್ಯ ಶಾರ್ದೂಲ ತಸ್ಮಿನ್ |
ಕುರು ರತಿಮತುಲಾಂ ತ್ವಂ ಚಿಚ್ಚಮತ್ಕಾರಮಾತ್ರೇ
ಭವಸಿ ಹಿ ಪರಮಶ್ರೀಕಾಮಿನೀಕಾಮರೂಪಃ ||೩೮||

“ಗಾಥಾರ್ಥಃ :- ಪೃಥ್ವೀ, ಜಲ, ಛಾಯೆ, ನಾಲ್ಕು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯಭೂತ, ಕರ್ಮಯೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಾತೀತವೆಂದು ಪುದ್ಗಲಗಳು (ಸ್ಕಂಧಗಳು) ಆರು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿವೆ”

ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗಪ್ರಕಾಶಕದಲ್ಲಿ (ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಸ್ಥೂಲಸ್ಥೂಲ, ನಂತರ ಸ್ಥೂಲ, ಅದರ ನಂತರ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಬಳಿಕ ಸೂಕ್ಷ್ಮಸ್ಥೂಲ ಅನಂತರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತು ಅದರ ತರುವಾಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮ (-ಎಂದು ಸ್ಕಂಧಗಳು ಆರು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿವೆ).”

ಈ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯದೇವ) ಶ್ರೀಮದ್ ಅಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಗಳು (ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದ ಆತ್ಮವ್ಯಾತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿನೆಯ ಕಲಶದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಈ ಅನಾದಿಕಾಲೀನ ಮಹಾ ಅವಿವೇಕದ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಾದಿಮಾನವಾದ ಪುದ್ಗಲವೇ ನರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ; (ಅಭೇದ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಪುದ್ಗಲವೇ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ; ಜೀವವಂತೂ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಇಲ್ಲ;) ಮತ್ತು ಈ ಜೀವವಂತೂ ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಪುದ್ಗಲವಿಕಾರಗಳಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣ, ಶುದ್ಧ ಚೈತನ್ಯಧಾತುಮಯವಾದ ಮೂರ್ತಿಯಿದೆ.”

ಮತ್ತು (ಈ ಗಾಥೆಗಳ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರದ ಪುದ್ಗಲಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡದೆ ಚೈತನ್ಯಚಮತ್ಕಾರಮಾತ್ರವಾದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-)

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ವಿವಿಧ ಭೇದಗಳುಳ್ಳ ಪುದ್ಗಲಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬರುವುದರಿಂದ

**ಧಾಲುಚಲುಕ್ಕಸ್ಸುಪುಣೋ ಜಂ ಹೇಲೂ ಕಾರಣಂ ತಿ ತಂ ಕೇಯೋ |
ಖಂಧಾಣಂ ಅವಸಾಣಂ ಕಾದವ್ವೋ ಕಜ್ಜ ಪರಮಾಣೂ ||೨||**

ಧಾತುಚತುಷ್ಪುನಃ ಪುನಃ ಯೋ ಹೇತುಃ ಕಾರಣಮಿತಿ ಸ ಜ್ಞೇಯಃ |

ಸ್ಯಂಧಾನಾಮವಸಾನೋ ಜ್ಞಾತವ್ಯಃ ಕಾರ್ಯಪರಮಾಣುಃ ||೨||

ಕಾರಣಕಾರ್ಯಪರಮಾಣುದ್ರವ್ಯಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಪೃಥಿವ್ಯಪ್ತೇಜೋವಾಯವೋ ಧಾತವಶ್ಚತ್ವಾರಃ ತೇಷಾಂ ಯೋ ಹೇತುಃ ಸ ಕಾರಣಪರಮಾಣುಃ | ಸ ಏವ ಜಘನ್ಯಪರಮಾಣುಃ ಸ್ನಿಗ್ಧ ರೂಕ್ಷಗುಣಾನಾಮಾನಂತ್ಯಾಭಾವಾತ್ ಸಮವಿಷಮಬಂಧಯೋರಯೋಗ್ಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸ್ನಿಗ್ಧ ರೂಕ್ಷಗುಣಾನಾಮಾನಂತತ್ವಸ್ಯೋಪರಿ ದ್ವಾಭ್ಯಾಮ್ ಚತುರ್ಭಿಃ ಸಮಬಂಧಃ ತ್ರಿಭಿಃ ಪಂಚಭಿರ್ವಿಷಮಬಂಧಃ | ಅಯಮುತ್ಕೃಷ್ಟಪರಮಾಣುಃ | ಗಲತಾಂ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಾಣಾಮ್ ಅಂತೋಽವಸಾನಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಸ್ಥಿತೋಯಃ ಸ

ಎಲೈ ಭವ್ಯಶಾರ್ದೂಲನೇ ! (ಓ ಭವ್ಯೋತ್ತಮನೇ !) ನೀನು ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯ ಭಾವ ಮಾಡಬೇಡ. ಚೈತನ್ಯ ಚಮತ್ಕಾರ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ ಚೈತನ್ಯಚಮತ್ಕಾರಮಾತ್ರನಾದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ) ನೀನು ಅತ್ಯಧಿಕ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡು ಅದರಿಂದ ನೀನು ಪರಮಶ್ರೀರೂಪ ಕಾಮಿನಿಯ ವಲ್ಲಭನಾಗಬಹುದು. ||೨||

ಗಾಥೆ - ೨೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪುಣೋ] ಪುನಃ [ಜಂ] ಯಾವುದು [ಧಾಲುಚಲುಕ್ಕಸ್ಸು] (ಪೃಥ್ವೀ, ಜಲ, ತೇಜ ಮತ್ತು ವಾಯು ಈ) ನಾಲ್ಕು ಧಾತುಗಳ [ಹೇಲೂ] ಹೇತುವಿದೆ [ತಂ] ಅದು [ಕಾರಣಂ ತಿ ಕೇಯೋ] ಕಾರಣ ಪರಮಾಣುವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು; [ಖಂಧಾಣಂ] ಸ್ಕಂಧಗಳ [ಅವಸಾಣಂ] ಅವಸಾನವನ್ನು (ಪೃಥಕ್ಕಾದ ಅವಿಭಾಗಿಯಾದ ಕೊನೆಯ ಅಂಶವನ್ನು) [ಕಜ್ಜಪರಮಾಣೂ] ಕಾರ್ಯಪರಮಾಣುವೆಂದು [ಕಾದವ್ವೋ] ತಿಳಿಯುವುದು.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಕಾರಣಪರಮಾಣುದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಪರಮಾಣುದ್ರವ್ಯದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಪೃಥ್ವೀ, ಜಲ, ತೇಜ ಮತ್ತು ವಾಯು-ಇವು ನಾಲ್ಕು ಧಾತುಗಳಿವೆ; ಅವುಗಳ ಯಾವ ಹೇತುವಿದೆ ಅದು ಕಾರಣಪರಮಾಣುವಿದೆ. ಅದೇ (ಪರಮಾಣುವಿನದು) ಒಂದು ಗುಣ ಸ್ನಿಗ್ಧತೆ ಅಥವಾ ರೂಕ್ಷತೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಸಮ ಅಥವಾ ವಿಷಮ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಅಯೋಗ್ಯವಾದಂಥ ಜಘನ್ಯ ಪರಮಾಣುವಿದೆಯೆಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಒಂದು ಗುಣ ಸ್ನಿಗ್ಧತೆ ಅಥವಾ ರೂಕ್ಷತೆಯ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಗುಣವುಳ್ಳುದರ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕುಗುಣವುಳ್ಳುದರ*ಸಮಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಮೂರು ಗುಣವುಳ್ಳುದರ ಮತ್ತು ಐದು ಗುಣವುಳ್ಳುದರ *ವಿಷಮಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ - ಇದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಪರಮಾಣುವಿದೆ. ಗಲಿತ ಎಂದರೆ ಪೃಥಕ್ಕಾಗುವ ಪುದ್ಗಲ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ-ಅವಸಾನದಲ್ಲಿ (ಅಂತಿಮ ದಶೆಯಲ್ಲಿ) ಸ್ಥಿರವಿರುವುದು ಅದು

ಸಂದಚತುರ್ಧಾತುಗಳಹೇತುವಿದ್ದುದು ಕಾರಣಪರಮಾಣುವೆಂದರಿವುದು |

ಸ್ಕಂಧಗಳ ಅವಸಾನವನು ಮೇಣ್ಕಾರ್ಯ ಪರಮಾಣುವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ||೨||

★ ಸಮಬಂಧ ಎಂದರೆ ಸಮಸಂಖ್ಯೆಯ ಗುಣವುಳ್ಳ ಪರಮಾಣುಗಳ ಬಂಧ ಮತ್ತು ವಿಷಮಬಂಧ ಎಂದರೆ ವಿಷಮ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಗುಣವುಳ್ಳ ಪರಮಾಣುಗಳ ಬಂಧ, ಇಲ್ಲಿ (ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ) ಸಮಬಂಧ ಮತ್ತು ವಿಷಮಬಂಧದ ಒಂದೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಅದರ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಸಮಬಂಧ ಮತ್ತು ವಿಷಮಬಂಧವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಕಾರ್ಯಪರಮಾಣುಃ | ಅಣವಶ್ಚತುರ್ಭೇದಾಃ ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ಜಘನ್ಯೋತ್ಯಷ್ಟಭೇದೈಃ | ತಸ್ಯ ಪರಮಾಣುದ್ರವ್ಯಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಸ್ಥಿತತ್ವಾತ್ ವಿಭಾವಾಭಾವಾತ್ ಪರಮಸ್ವಭಾವ ಇತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಪ್ರವಚನಸಾರೇ -

“ನಿದ್ಧಾ ವಾ ಲುಕ್ಪಾ ವಾ ಅಣುಪರಿಣಾಮಾ ಸಮಾ ವ ವಿಸಮಾ ವಾ |
ಸಮದೋ ದುರಾಧಿಗಾ ಜದಿ ಬಜ್ಜಂತಿ ಹಿ ಆದಿಪರಿಹೀಣಾ ||
ನಿದ್ಧತ಼ತ಼ನೇಣ ದುಗುಣೋ ಚದುಗುಣನಿದ್ಧೇಣ ಬಂಧಮಣುಭವದಿ |
ಲುಕ್ಪೇಣ ವಾ ತಿಗುನಿದೋ ಅಣು ಬಜ್ಜದಿ ಪಂಚಗುಣಜುತ್ನೋ ||”

ತಥಾ ಹಿ -

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ಸ್ಕಂಧೈಶ್ಚೈಃ ಷಟ್ಪ್ರಕಾರೈಃ ಕಿಂ ಚತುರ್ಭುರಣುಭಿರ್ಮಮ |
ಆತ್ಮಾನಮಕ್ಷಯಂ ಶುದ್ಧಂ ಭಾವಯಾಮಿ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ ||೩೯||

ಕಾರ್ಯಪರಮಾಣುವಿದೆ. (ಎಂದರೆ ಸ್ಕಂಧವು ಖಂಡಿತವಾಗುತ್ತ-ಆಗುತ್ತ ಯಾವ ಅತ್ಯಂತ ಚಿಕ್ಕ ಅವಿಭಾಗ ಭಾಗವು ಉಳಿಯುತ್ತದೆ ಅದು ಕಾರ್ಯಪರಮಾಣುವಿದೆ). (ಈ ಪ್ರಕಾರ) ಅಣುಗಳದ್ದು (-ಪರಮಾಣುಗಳದ್ದು) ಕಾರ್ಯ, ಕಾರಣ, ಜಘನ್ಯ ಮತ್ತು ಉತ್ಪನ್ನವೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಭೇದಗಳಿವೆ. ಆ ಪರಮಾಣುದ್ರವ್ಯವು ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಭಾವದ ಅಭಾವವಿದೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ (ಅದಕ್ಕೆ) ಪರಮ ಸ್ವಭಾವವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ (ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ) ಶ್ರೀ ಪ್ರವಚನಸಾರದಲ್ಲಿ (೧೬೫ನೆಯ ಮತ್ತು ೧೬೬ ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

“ಗಾಥಾರ್ಥಃ :- ಪರಮಾಣುವಿನ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಸ್ಥಿರವಿರಲಿ ಅಥವಾ ರೂಕ್ಷವಿರಲಿ, ಸಮ ಅಂಶವುಳ್ಳವುಗಳಿರಲಿ ಅಥವಾ ವಿಷಮ ಅಂಶವುಳ್ಳವುಗಳಿರಲಿ, ಒಂದು ವೇಳೆ ಸಮಾನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಎರಡು ಅಧಿಕ ಅಂಶವುಳ್ಳವುಗಳಿದ್ದರೆ ಬಂಧಿಸುತ್ತವೆ; ಜಘನ್ಯ ಅಂಶವುಳ್ಳವು ಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಸ್ಥಿರರೂಪದಿಂದ ಎರಡು ಅಂಶವುಳ್ಳ ಪರಮಾಣುವು ನಾಲ್ಕು ಅಂಶವುಳ್ಳ ಸ್ಥಿರ (ಅಥವಾ ರೂಕ್ಷ) ಪರಮಾಣುವಿನ ಜತೆ ಬಂಧದ ಅನುಭವ ಮಾಡುತ್ತದೆ; ಅಥವಾ ರೂಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಮೂರು ಅಂಶವುಳ್ಳ ಪರಮಾಣುವು ಐದು ಅಂಶವುಳ್ಳದರ ಜತೆ ಒಂದಾಗಿ ಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ.”

ಮತ್ತು (೨೫೫ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ ಪುದ್ಗಲದ ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಭಾವನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ), -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಆ ಆರು ಪ್ರಕಾರದ ಸ್ಕಂಧಗಳ ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ಅಣುಗಳ ಜತೆ ನನಗೇನು ಮಾಡುವುದಿದೆ ? ನಾನಂತೂ ಅಕ್ಷಯ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ||೩೯||

**ಅತ್ತಾದಿ ಅತ್ತಮಜ್ಜಂ ಅತ್ತತಂ ಕೇವ ಇಂದಿಯಗ್ಗೇಜ್ಜಂ |
ಅವಿಭಾಗೀ ಜಂ ದವ್ವಂ ಪರಮಾಣು ತಂ ವಿಯಾಣಾಹಿ ||೨೬||**

**ಆತ್ಮಾದ್ಯಾತ್ಮಮಧ್ಯಮಾತ್ಮಾಂತಂ ನೈವೇಂದ್ರಿಯೈಗ್ರಾಹ್ಯಮ್ |
ಅವಿಭಾಗಿ ಯದ್ವ್ಯಂ ಪರಮಾಣು ತದ್ ವಿಜಾನೀಹಿ ||೨೬||**

ಪರಮಾಣುವಿಶೇಷೋಕ್ತಿಯಮ್ |

ಯಥಾ ಜೀವಾನಾಂ ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯನಿಗೋದಾದಿಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರಪರ್ಯಂತಸ್ಥಿತಾನಾಂ ಸಹಜ ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವ-
ವಿವಕ್ಷಾಸಮಾಶ್ರಯೇಣ ಸಹಜನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾದಪ್ರಚ್ಯವನತ್ವಮುಕ್ತಮ್, ತಥಾ ಪರಮಾಣುದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ
ಪಂಚಮಭಾವೇನ ಪರಮಸ್ವಭಾವತ್ವಾದಾತ್ಮಪರಿಣತೇರಾತ್ಮೈವಾದಿಃ, ಮಧ್ಯೋ ಹಿ ಆತ್ಮಪರಿಣತೇರಾತ್ಮೈವ, ಅಂತೋಪಿ
ಸ್ವಸ್ವಾತ್ಮೈವ ಪರಮಾಣುರತಃ ನ ಚೇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನಗೋಚರತ್ವಾದ್ ಅನಿಲಾನಲಾದಿಭಿರವಿನಶ್ಚರತ್ವಾದ್ವಿಭಾಗೀ ಹೇ ಶಿಷ್ಯ
ಸ ಪರಮಾಣುರಿತಿ ತ್ವಂ ತಂ ಜಾನೀಹಿ |

ಗಾಥೆ - ೨೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅತ್ತಾದಿ] ತಾನೇ ಯಾವುದರ ಆದಿಯಿದೆ, [ಅತ್ತಮಜ್ಜಂ] ತಾನೇ ಯಾವುದರ ಮಧ್ಯವಿದೆ
ಮತ್ತು [ಅತ್ತತಂ] ತಾನೇ ಯಾವುದರ ಅಂತ್ಯವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಯಾವುದರ ಆದಿಯಲ್ಲಿ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ
ಪರಮಾಣುವಿನ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವೇ ಇದೆ), [ಕೇವ ಇಂದಿಯಗ್ಗೇಜ್ಜಂ] ಯಾವುದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಗ್ರಾಹ್ಯ
(ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಯೋಗ್ಯ)ವಿಲ್ಲ ಮತ್ತು [ಜಂ ಅವಿಭಾಗೀ] ಯಾವುದು ಅವಿಭಾಗಿಯಿದೆ, [ತಂ] ಅದು [ಪರಮಾಣು
ದವ್ವಂ] ಪರಮಾಣುದ್ರವ್ಯವಿದೆಯೆಂದು [ವಿಯಾಣಾಹಿ] ತಿಳಿ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಪರಮಾಣುವಿನ ವಿಶೇಷ ಕಥನವಿದೆ.

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸಹಜ ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಭಾವದ ವಿವಕ್ಷೆಯ ಆಶ್ರಯ ಮಾಡುವಂಥ ಸಹಜ ನಿಶ್ಚಯ ನಯದ
ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಅನಿತ್ಯನಿಗೋದದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರದವರೆಗೆ ವಿದ್ಯಮಾನವಿರುವ ಜೀವರುಗಳ ನಿಜ
ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಅಚ್ಯುತತನ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪಂಚಮಭಾವದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪರಮಾಣು ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ
ಪರಮಸ್ವಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಪರಮಾಣುವು ತಾನೇ ತನ್ನ ಪರಿಣತಿಯ ಆದಿಯಿದೆ, ತಾನೇ ತನ್ನ ಪರಿಣತಿಯ ಮಧ್ಯವಿದೆ
ಮತ್ತು ತಾನೇ ತನ್ನ ಅಂತ್ಯವೂ ಇದೆ (ಎಂದರೆ ಆದಿಯಲ್ಲೂ ತಾನೇ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲೂ ತಾನೇ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲೂ ಪರಮಾಣುವು
ತಾನೇ ಇದೆ, ಎಂದೂ ನಿಜಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಚ್ಯುತವಿಲ್ಲ). ಅದು ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ,
ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನಗೋಚರವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಪವನ, ಅಗ್ನಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ನಾಶವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ
ಅವಿಭಾಗಿಯಿದೆ, ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ ! ಅದನ್ನು ನೀನು ಪರಮಾಣುವೆಂದು ತಿಳಿ.

[ಈಗ ೨೬ ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

**ಯಾವುದು ಆದಿಯಲಿ ಮಧ್ಯದಲಿ ಅಂತ್ಯದಲಿ ತಾನೇ ಇದ್ದವಿಭಾಗಿಯಿದೆ |
ಯಾವುದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಗ್ರಾಹ್ಯವಿಲ್ಲದ್ದು ಪರಮಾಣುದ್ರವ್ಯವೆಂದರಿವುದು ||೨೬||**

(ಅನುಷ್ಠಾನ)

ಅಪ್ಯಾತ್ಮನಿ ಸ್ಥಿತಿಂ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಪುದ್ಗಲಸ್ಯ ಜಡಾತ್ಮನಃ |
ಸಿದ್ಧಾಸ್ತೇ ಕಿಂ ನ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಸ್ವಸ್ವರೂಪೇ ಚಿದಾತ್ಮನಿ ||೪೦||

ಏಯರಸರೂಪಗಂಧಂ ದೋಘಾಸಂ ತಂ ಹವೇ ಸಹಾವಗುಣಂ |

ವಿಹಾವಗುಣಮಿದಿ ಭಣಂದಂ ಚಿನಸಮಯೇ ಸವ್ವಪಯಡತ್ತಂ ||೨೭||

ಏಕರಸರೂಪಗಂಧಃ ದ್ವಿಸ್ವರ್ಶಃ ಸಭವೇತ್ ಸ್ವಭಾವಗುಣಃ |

ವಿಭಾವಗುಣ ಇತಿ ಭಣಿತೋ ಚಿನಸಮಯೇ ಸರ್ವಪ್ರಕಟತಮ್ ||೨೭||

ಸ್ವಭಾವಪುದ್ಗಲಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ ||

ತಿಕ್ತಕಟುಕಕಷಾಯಾಮ್ಲ ಮಧುರಾಭಿಧಾನೇಷು ಪಂಚಸು ರಸೇಷ್ಟೇಕರಸಃ, ಶ್ವೇತಪೀತಹರಿತಾರುಣಕೃಷ್ಣ-
ವರ್ಣೇಷ್ಟೇಕವರ್ಣಃ, ಸುಗಂಧದುರ್ಗಂಧಯೋರೇಕಗಂಧಃ, ಕರ್ಕಶಮೃದುಗುರುಲಘುಸೀತೋಷ್ಣಸ್ನಿಗ್ಧ-
ರೂಕ್ಷಾಭಿಧಾನಾಮಷ್ಟಾನಾಮಂತ್ಯಚತುಃಸ್ವರ್ಶಾವಿರೋಧಸ್ವರ್ಶನದ್ವಯಮ್, ಏತೇ ಪರಮಾಣೋಃ ಸ್ವಭಾವಗುಣಾಃ
ಜಿನಾನಾಂ ಮತೇ | ವಿಭಾವಗುಣಾತ್ಮಕೋ ವಿಭಾವಪುದ್ಗಲಃ | ಅಸ್ಯ ದ್ವೈಣುಕಾದಿಸ್ಕಂಧರೂಪಸ್ಯ ವಿಭಾವಗುಣಾಃ
ಸಕಲಕರಣಗ್ರಾಮಗ್ರಾಹ್ಯಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಜಡಾತ್ಮಕವಾದ ಪುದ್ಗಲದ ಸ್ಥಿತಿಯು ತನ್ನಲ್ಲಿ (-ಪುದ್ಗಲದಲ್ಲಿಯೇ) - ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು
(ಎಂದರೆ ಜಡಸ್ವರೂಪವಾದ ಪುದ್ಗಲಗಳು ಪುದ್ಗಲದ ನಿಜಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು), ಆ ಸಿದ್ಧ
ಭಗವಂತರು ತಮ್ಮ ಚೈತನ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ? (ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಇರುವರು.) ||೪೦||

ಗಾಥೆ - ೨೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಏಯರಸರೂಪಗಂಧಂ] ಯಾವುದು ಒಂದು ರಸವುಳ್ಳ, ಒಂದು ವರ್ಣವುಳ್ಳ, ಒಂದು
ಗಂಧವುಳ್ಳ ಮತ್ತು [ದೋಘಾಸಂ] ಎರಡು ಸ್ವರ್ಶವುಳ್ಳದ್ದಿದೆ, [ತಂ] ಅದು [ಸಹಾವಗುಣಂ] ಸ್ವಭಾವಗುಣವುಳ್ಳದ್ದು [ಹವೇ]
ಇದೆ, [ವಿಹಾವಗುಣಂ] ವಿಭಾವಗುಣವುಳ್ಳದನ್ನು [ಚಿನಸಮಯೇ] ಚಿನಸಮಯದಲ್ಲಿ [ಸವ್ವಪಯಡತ್ತಂ] ಸರ್ವಪ್ರಕಟ
(ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಗ್ರಾಹ್ಯ) [ಇದಿ ಭಣಂದಂ] - ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಸ್ವಭಾವಪುದ್ಗಲದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಕಹಿ, ಕಾರ, ಒಗರು, ಹುಳಿ ಮತ್ತು ಸಿಹಿ ಈ ಐದು ರಸಗಳಲ್ಲಿನ ಒಂದು ರಸ; ಶ್ವೇತ, ಪೀತ, ಹರಿತ, ಕೆಂಪು ಮತ್ತು
ಕಪ್ಪು ಈ (ಐದು) ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿನ ಒಂದು ವರ್ಣ; ಸುಗಂಧ ಮತ್ತು ದುರ್ಗಂಧಗಳಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಗಂಧ; ಕಠೋರ, ಕೋಮಲ,

ಸ್ವಭಾವಗುಣಮಯವಿದೆಯದು ಏಕರಸರೂಪಗಂಧ, ದ್ವಿಸ್ವರ್ಶವಿದೆ |

ವಿಭಾವಗುಣಮಯವ ಚಿನಸಮಯದೊಳ್ಳರ್ವಪ್ರಕಟವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ ||೨೭||

೦ ಸಮಯ = ಸಿದ್ಧಾಂತ; ಶಾಸ್ತ್ರಃ ಶಾಸನಃ ದರ್ಶನಃ ಮತ.

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಸಮಯೇ-

“ಏಯರಸವಣ್ಣಗಂಧಂ ದೋಘಾಸಂ ಸದ್ಧ ಕಾರಣಮಸದ್ಧಂ |
ಖಂಧಂತರಿದಂ ದವ್ವಂ ಪರಮಾಣು ತಂ ವಿಯಾಣಾಹಿ ||”

ಉಕ್ತಂ ಚ ಮಾರ್ಗಪ್ರಕಾಶೇ-

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

“ವಸುಧಾಂತ್ಯಚಿತುಃಸ್ವರ್ಣೇಷು ಚಿಂತ್ಯಂ ಸ್ವರ್ಷನದ್ವಯಮ್ |
ವರ್ಣೋ ಗಂಧೋ ರಸಶ್ಚೈಕಃ ಪರಮಾಣೋ ನ ಚೇತರೇ ||”

ತಥಾ ಹಿ-

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅಥ ಸತಿ ಪರಮಾಣೋರೇಕವರ್ಣಾದಿಭಾಸ್ವನ್
ನಿಜಗುಣನಿಚಯೇಽಸ್ಮಿನ್ ನಾಸ್ತಿ ಮೇ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಃ |
ಇತಿ ನಿಜಹೃದಿ ಮತ್ತ್ವಾ ಶುದ್ಧಮಾತ್ಮಾನಮೇಕಮ್
ಪರಮಸುಖಪದಾರ್ಥೀ ಭಾವಯೇದ್ಭವ್ಯಲೋಕಃ ||೪೧||

ಭಾರ, ಹಗುರ, ಶೀತ, ಉಷ್ಣ, ಸ್ನಿಗ್ಧ (ನುಣುಪಾದ) ಮತ್ತು ರೂಕ್ಷ (ಒಣಗಿದ) ಈ ಎಂಟು ಸ್ವರ್ಷಗಳೊಳಗಿಂದ ಕೊನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಸ್ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿನ ಅವಿರುದ್ಧವಾದ ಎರಡು ಸ್ವರ್ಷಗಳು; ಇವು ಜನರ ಮತದಲ್ಲಿ ಪರಮಾಣುವಿನ ಸ್ವಭಾವಗುಣಗಳಿವೆ. ವಿಭಾವಪುದ್ಗಲವು ವಿಭಾವಗುಣಾತ್ಮಕವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ★ದ್ವಿ-ಅಣುಕ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಕಂಧರೂಪ ವಿಭಾವಪುದ್ಗಲದ ವಿಭಾವಗುಣಗಳು ಸಕಲ ಇಂದ್ರಿಯಸಮೂಹದ ಮುಖಾಂತರ ಗ್ರಾಹ್ಯ (ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಯೋಗ್ಯ)ವಿವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ (ಈ ಗಾಢೆಯ) ಅರ್ಥವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ (ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ) ಶ್ರೀ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ (೮೧ನೆಯ ಗಾಢೆಯ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ, -

“ಗಾಢಾರ್ಥಃ :- ಒಂದು ರಸವುಳ್ಳ ಒಂದು ವರ್ಣವುಳ್ಳ ಒಂದು ಗಂಧವುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಎರಡು ಸ್ವರ್ಷವುಳ್ಳ ಈ ಪರಮಾಣುವು ಶಬ್ದದ ಕಾರಣವಿದೆ, ಅಶಬ್ದವಿದೆ ಮತ್ತು ಸ್ಕಂಧದ ಒಳಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ದ್ರವ್ಯವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಎಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನ, ಶುದ್ಧ ಒಂದು ದ್ರವ್ಯವಿದೆ).”

ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗಪ್ರಕಾಶಕದಲ್ಲಿ (ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ, -

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಪರಮಾಣುವನ್ನು ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರದ ಸ್ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಸ್ವರ್ಷಗಳೊಳಗಿಂದ ಎರಡು ಸ್ವರ್ಷ, ಒಂದು ವರ್ಣ, ಒಂದು ಗಂಧ ಹಾಗೂ ಒಂದು ರಸವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು, ಬೇರೆಯಿಲ್ಲ.”

ಮತ್ತು (೨೨ನೆಯ ಗಾಢೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ ಭವ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಭಾವನೆಯ ಉಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ),-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಒಂದು ವೇಳೆ ಪರಮಾಣುವು ಏಕವರ್ಣಾದಿರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತ (ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತ) ತನ್ನ ಗುಣ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ನನ್ನದು (ಯಾವ) ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ (ಎಂದರೆ ಪರಮಾಣುವಂತೂ ಒಂದು

★ ಎರಡು ಪರಮಾಣುಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅನಂತಪರಮಾಣುಗಳಿಂದಾದ ಸ್ಕಂಧವು ಅದು ವಿಭಾವಪುದ್ಗಲವಿದೆ.

ಅಣ್ಣಣಿರಾವೇಕ್ವೋ ಜೋ ಪರಿಣಾಮೋ ಸೋ ಸಹಾವಪಚ್ಚಾಟ್ಲಿ |

ಖಿಂಧಸರೂವೇಣ ಪುಣೋ ಪರಿಣಾಮೋ ಸೋ ವಿಹಾವಪಚ್ಚಾಟ್ಲಿ ||೨೮||

ಅನ್ಯನಿರಪೇಕ್ಷೋ ಯಃ ಪರಿಣಾಮಃ ಸ ಸ್ವಭಾವಪರ್ಯಾಯಃ |

ಸ್ಕಂಧಸರೂಪೇಣ ಪುನಃ ಪರಿಣಾಮಃ ಸ ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಃ ||೨೮||

ಪುದ್ಗಲಪರ್ಯಾಯಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಪರಮಾಣುಪರ್ಯಾಯಃ ಪುದ್ಗಲಸ್ಯ ಶುದ್ಧ ಪರ್ಯಾಯಃ ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವಲಕ್ಷಣಃ ವಸ್ತುಗತಷಟ್ ಪ್ರಕಾರಹಾನಿವೃದ್ಧಿರೂಪಃ ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮಃ ಅರ್ಥಪರ್ಯಾಯಾತ್ಮಕಃ ಸಾದಿಸನಿಧನೋಽಪಿಪರದ್ರವ್ಯ-ನಿರಪೇಕ್ಷತ್ವಾಚ್ಚುದ್ಧ ಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರನಯಾತ್ಮಕಃ | ಅಥವಾ ಹಿ ಏಕಸ್ಮಿನ್ ಸಮಯೇಽಪ್ಯುತ್ಪಾದವ್ಯಯ-ಧೃತ್ವಾತ್ಮಕತ್ವಾತ್ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಋಜುಸೂತ್ರನಯಾತ್ಮಕಃ | ಸ್ಕಂಧಪರ್ಯಾಯಃ ಸ್ವಜಾತೀಯಬಂಧಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತತ್ವಾದಶುದ್ಧ ಇತಿ |

ವರ್ಣ, ಒಂದು ಗಂಧ ಮೊದಲಾದ ತನ್ನ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ, ಎಂದ ಮೇಲೆ ಅದರಲ್ಲಿ ನನ್ನದು ಯಾವ ಕಾರ್ಯದ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ); - ಎಂಬುದಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮನ್ನಿಸಿ ಪರಮಸುಖ ಪದದ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಭವ್ಯಸಮೂಹವು ಒಬ್ಬ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ||೪೧||

ಗಾಥೆ - ೨೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಅಣ್ಣಣಿರಾವೇಕ್ವೋ] ಅನ್ಯನಿರಪೇಕ್ಷ (ಅನ್ಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ರಹಿತವಾದ) [ಜೋ ಪರಿಣಾಮೋ] ಯಾವ ಪರಿಣಾಮವಿದೆ [ಸೋ] ಅದು [ಸಹಾವಪಚ್ಚಾಟ್ಲಿ] ಸ್ವಭಾವಪರ್ಯಾಯವಿದೆ [ಪುಣೋ] ಮತ್ತು (ಖಿಂಧಸರೂವೇಣ ಪರಿಣಾಮೋ) ಸ್ಕಂಧರೂಪದಿಂದಿರುವ ಪರಿಣಾಮವು [ಸೋ] ಅದು [ವಿಹಾವಪಚ್ಚಾಟ್ಲಿ] ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಪುದ್ಗಲಪರ್ಯಾಯದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಪರಮಾಣುವಿನ ಪರ್ಯಾಯವು ಪುದ್ಗಲದ ಶುದ್ಧ ಪರ್ಯಾಯವಿದೆ-ಅದು ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವಸ್ವರೂಪವಿದೆ, ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಆಗುವಂಥ ಆರು ಪ್ರಕಾರದ ಹಾನಿವೃದ್ಧಿರೂಪವಿದೆ, ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿದೆ, ಅರ್ಥಪರ್ಯಾಯಾತ್ಮಕವಿದೆ ಮತ್ತು ಸಾದಿ-ಸಾಂತವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪರದ್ರವ್ಯದಿಂದ ನಿರಪೇಕ್ಷವಿರುವ ಕಾರಣ ಶುದ್ಧಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರನಯಾತ್ಮಕವಿದೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಉತ್ಪಾದವ್ಯಯಧೃತ್ವಾತ್ಮಕವಿರುವುದರಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಋಜುಸೂತ್ರನಯಾತ್ಮಕವಿದೆ.

ಸ್ಕಂಧಪರ್ಯಾಯವು ಸ್ವಜಾತೀಯ ಬಂಧರೂಪ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಲಕ್ಷಿತವಿರುವ ಕಾರಣ ಅಶುದ್ಧವಿದೆ.

[ಈಗ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ೨೮ ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಪರಿಣಾಮಪರನಿಪೇಕ್ಷವಿದ್ದರದು ಸ್ವಭಾವ ಪರ್ಯಾಯವೆಂದರಿವುದು |

ಪರಿಣಾಮಸ್ಕಂಧರೂಪವಿದ್ದರದು ವಿಭಾವ ಪರ್ಯಾಯವೆಂದರಿವುದು ||೨೮||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಪರಪರಿಣತಿದೂರೇ ಶುದ್ಧ ಪರ್ಯಾಯರೂಪೇ
 ಸತಿ ನ ಚ ಪರಮಾಣೋಃ ಸ್ಕಂಧಪರ್ಯಾಯಶಬ್ದಃ |
 ಭಗವತಿ ಜಿನನಾಥೇ ಪಂಚಬಾಣಸ್ಯ ವಾರ್ತಾ
 ನ ಚ ಭವತಿ ಯಥೇಯಂ ಸೋಽಪಿ ನಿತ್ಯಂ ತಥೈವ ||೪೨||

ಪೋಗ್ಗಲದವ್ವಂ ಉಚ್ಚ ಇ ಪರಮಾಣೂ ಳಿಚ್ಛಫಣ ಇದರೇಣ |
 ಪೋಗ್ಗಲದವ್ವೋ ತ್ತಿ ಪುಣೋ ವವದೇಸೋ ಹೋದಿ ಖಂಧಸ್ಸ ||೨೯||

ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಮುಚ್ಚತೇ ಪರಮಾಣುನಿಶ್ಚಯೇನ ಇತರೇಣ |
 ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಮಿತಿ ಪುನಃ ವ್ಯಪದೇಶೋ ಭವತಿ ಸ್ಕಂಧಸ್ಸ ||೨೯||

ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವ್ಯಾಖ್ಯಾನೋಪಸಂಹಾರೋಽಯಮ್ |

ಸ್ವಭಾವಶುದ್ಧಪರ್ಯಾಯಾತ್ಮಕಸ್ಯ ಪರಮಾಣೋರೇವ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯ ವ್ಯಪದೇಶಃ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯೇನ | ಇತರೇಣ
 ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಾತ್ಮನಾಂ ಸ್ಕಂಧಪುದ್ಗಲಾನಾಂ ಪುದ್ಗಲತ್ವಮುಪಚಾರತಃ ಸಿದ್ಧಂ ಭವತಿ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- (ಪರಮಾಣುವು) ಪರಪರಿಣತಿಯಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಶುದ್ಧಪರ್ಯಾಯರೂಪವಿರುವುದರಿಂದ
 ಪರಮಾಣುವಿಗೆ ಸ್ಕಂಧಪರ್ಯಾಯರೂಪ ಶಬ್ದವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಭಗವಾನ ಜಿನನಾಥನಲ್ಲಿ ಕಾಮದೇವನ
 ವಾರ್ತೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪರಮಾಣುವು ಕೂಡ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಶಬ್ದವೇ ಇರುತ್ತದೆ. (ಎಂದರೆ ಪರಮಾಣುವು
 ಎಂದೂ ಶಬ್ದವಾಗುವುದಿಲ್ಲ). ||೪೨||

ಗಾಥೆ - ೨೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಳಿಚ್ಛಫಣ] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ (ಪರಮಾಣೂ) ಪರಮಾಣುವನ್ನು [ಪೋಗ್ಗಲದವ್ವಂ]
 'ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯ'ವೆಂದು [ಉಚ್ಚ ಇ] ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ [ಪುಣೋ] ಮತ್ತು [ಇದರೇಣ] ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ [ಖಂಧಸ್ಸ] ಸ್ಕಂಧಕ್ಕೆ
 [ಪೋಗ್ಗಲದವ್ವೋ ತ್ತಿ ವವದೇಸೋ] 'ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯ'ವೆಂಬ ಹೆಸರು [ಹೋದಿ] ಇರುತ್ತದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಕಥನದ ಉಪಸಂಹಾರವಿದೆ.

ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸ್ವಭಾವಶುದ್ಧಪರ್ಯಾಯಾತ್ಮಕವಾದ ಪರಮಾಣುವಿಗೆ 'ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯ' ಎಂಬ ಹೆಸರು
 ಇರುವುದು. ಅನ್ಯವಾದಂಥ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಾತ್ಮಕವಾದ ಸ್ಕಂಧಪುದ್ಗಲಗಳಿಗೇನೇ ಪುದ್ಗಲತನವು
 ಉಪಚಾರದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.

[ಈಗ ೨೯ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಮೂರು
 ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯದಿ ಪರಮಾಣುವಿಗೆ ಪೇಳಲಾಗುವುದು |
 ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವೆಂಬ ಹೆಸರು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಸ್ಕಂಧಕ್ಕೆ ಇರುವುದು ||೨೯||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಇತಿ ಜಿನಪತಿಮಾರ್ಗಾದ್ ಬುದ್ಧತತ್ತ್ವಾರ್ಥಜಾತಃ
 ತ್ಯಜತು ಪರಮಶೇಷಂ ಚೇತನಾಚೇತನಂ ಚ |
 ಭಜತು ಪರಮತತ್ತ್ವಂ ಚಿಚ್ಚಮತ್ಕಾರಮಾತ್ರಂ
 ಪರವಿರಹಿತಮಂತರ್ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪೇ ಸಮಾಧೌ ||೪೩||

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ತು)

ಪುದ್ಗಲೋಽಚೇತನೋ ಜೀವಶ್ಚೇತನಶ್ಚೇತಿ ಕಲ್ಪನಾ |
 ಸಾಽಪಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕಾನಾಂ ಸ್ಯಾನ್ನ ಸ್ಯಾನ್ನಿಷ್ಟನ್ನಯೋಗಿನಾಮ್ ||೪೪||

(ಉಪೇಂದ್ರವಜ್ರ)

ಅಚೇತನೇ ಪುದ್ಗಲಕಾಯಕೇಽಸ್ಮಿನ್
 ಸಚೇತನೇ ವಾ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವೇ
 ನ ರೋಷಭಾವೋ ನ ಚ ರಾಗಭಾವೋ
 ಭವೇದಿಯಂ ಶುದ್ಧಶಾ ಯತೀನಾಮ್ ||೪೫||

ಗಮನಣಿಮಿತ್ತಂ ಧಮ್ಮಮಧಮ್ತಂ ತಿದಿ ಜೀವಪೋಗ್ಗಲಾಣಂ ಚ |

ಅವಗಹಣಂ ಆಯಾಸಂ ಜೀವಾದಿ ಸವ್ವದವ್ವಾಣಂ ||೩೦||

ಗಮನನಿಮಿತ್ತೋ ಧರ್ಮೋಽಧರ್ಮಃ ಸ್ಥಿತೇಃ ಜೀವಪುದ್ಗಲಾನಾಂ ಚ |

ಅವಗಾಹನಸ್ಯಾಕಾಶಂ ಜೀವಾದಿಸರ್ವದ್ರವ್ಯಾಣಾಮ್ ||೩೦||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜಿನಪತಿಯ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಸಮೂಹವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಪರವಾದಂಥ ಸಮಸ್ತ ಚೇತನ ಮತ್ತು ಅಚೇತನಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿರಿ; ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪರವಿರಹಿತ (ಪರದಿಂದ ರಹಿತ) ಚಿಚ್ಚಮತ್ಕಾರಮಾತ್ರವಾದ ಪರಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ಭಜಿಸಿರಿ. ||೪೩||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಪುದ್ಗಲವು ಅಚೇತನವಿದೆ ಮತ್ತು ಜೀವವು ಚೇತನವಿದೆಯೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯು ಕೂಡ ಪ್ರಾಥಮಿಕರಿಗೆ (ಪ್ರಥಮ ಭೂಮಿಕೆಯುಳ್ಳವರಿಗೆ) ಇರುತ್ತದೆ, ನಿಷ್ಟನ್ನಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ (ಎಂದರೆ ಯಾರ ಯೋಗವು ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿದೆ ಅವರಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ). ||೪೪||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- (ಶುದ್ಧ ದಶೆಯುಳ್ಳ ಯತಿಗಳಿಗೆ) ಈ ಅಚೇತನ ಪುದ್ಗಲಕಾಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷಭಾವವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಸಚೇತನ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ರಾಗಭಾವವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಇಂಥ ಶುದ್ಧ ದಶೆಯು ಯತಿಗಳದಿರುತ್ತದೆ. ||೪೫||

ಜೀವಪುದ್ಗಲಗಳಿಗೆ ಗಮನ-ಸ್ಥಿತಿನಿಮಿತ್ತ ಧರ್ಮ-ಅಧರ್ಮಗಳಿವೆ |

ಜೀವ ಮೊದಲಾದೆಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಅವಗಾಹಹೇತು ಆಕಾಶವಿದೆ ||೩೦||

ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾಕಾಶಾನಾಂ ಸಂಕ್ಷೇಪೋಕ್ತಿಯಮ್ |

ಅಯಂ ಧರ್ಮಾಸ್ತಿಕಾಯಃ ಸ್ವಯಂ ಗತಿಕ್ರಿಯಾರಹಿತಃ ದೀರ್ಘಕೋದಕವತ್ | ಸ್ವಭಾವಗತಿಕ್ರಿಯಾಪರಿಣತಸ್ಯಾಯೋಗಿನಃ ಪಂಚಹೃತ್ಪ್ರಾಣೋಚ್ಚಾರಣಮಾತ್ರ ಸ್ಥಿತಸ್ಯ ಭಗವತಃ ಸಿದ್ಧನಾಮಧೇಯಯೋಗ್ಯಸ್ಯ ಷಟ್ಕಾಪಕ್ರಮವಿಮುಕ್ತಸ್ಯ ಮುಕ್ತಿವಾಮಲೋಚನಾಲೋಚನಗೋಚರಸ್ಯ ತ್ರಿಲೋಕ ಶಿಖರೀಶೇಖರಸ್ಯ ಅಪಹಸ್ತಿತ ಸಮಸ್ತಕ್ಷೇಶಾವಾಸಪಂಚವಿಧಸಂಸಾರಸ್ಯ ಪಂಚಮಗತಿಪ್ರಾಂತಸ್ಯ ಸ್ವಭಾವಗತಿಕ್ರಿಯಾಹೇತುಃ ಧರ್ಮಃ, ಅಪಿ ಚ ಷಟ್ಕಾಪ-ಕ್ರಮಯುಕ್ತಾನಾಂ ಸಂಸಾರಿಣಾಂ ವಿಭಾವಗತಿಕ್ರಿಯಾಹೇತುಶ್ಚ | ಯಥೋದಕಂ ಪಾರೀನಾನಾಂ ಕಾರಣಂ ತಥಾ ತೇಷಾಂ ಜೀವಪುದ್ಗಲಾನಾಂ ಗಮನಕಾರಣಂ ಸ ಧರ್ಮಃ | ಸೋಽಯಮಮೂರ್ತಃ ಅಷ್ಟಸ್ತುರ್ವವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ವರ್ಣರಸಪಂಚಕಗಂಧದ್ವಿತಯವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಶ್ಚ ಅಗುರುಕಲಘುತ್ವಾದಿಗುಣಾಧಾರಃ ಲೋಕಮಾತ್ರಾಕಾರಃ ಅಖಂಡೈಕಪದಾರ್ಥಃ | ಸಹಭುವೋ ಗುಣಾಃ, ಕ್ರಮವರ್ತಿನಃ ಪರ್ಯಾಯಾಶ್ಚೇತಿ ವಚನಾದಸ್ಯ ಗತಿಹೇತೋರ್ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯಸ್ಯ ಶುದ್ಧಗುಣಾಃ ಶುದ್ಧ ಪರ್ಯಾಯಾ ಭವಂತಿ | ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯಸ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಹೇತುವಿಶೇಷಗುಣಃ | ಅಸ್ಯೈವ ತಸ್ಯ ಧರ್ಮಾಸ್ತಿಕಾಯಸ್ಯ ಗುಣಪರ್ಯಾಯಾಃ ಸರ್ವೇ ಭವಂತಿ | ಆಕಾಶಸ್ಯಾವಕಾಶದಾನಲಕ್ಷಣಮೇವ ವಿಶೇಷಗುಣಃ | ಇತರೇ

ಗಾಥೆ - ೩೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಧರ್ಮಂ] ಧರ್ಮವು [ಜೀವಪೋಗ್ಲಾಣಂ] ಜೀವ -ಪುದ್ಗಲಗಳಿಗೆ [ಗಮಣಣಮಿತ್ರಂ] ಗಮನದ ನಿಮಿತ್ತವಿದೆ [ಚ] ಮತ್ತು [ಅಧರ್ಮಂ] ಅಧರ್ಮವು [ರಿಡಿ] (ಅವಕ್ಕೆ) ಸ್ಥಿತಿಯ ನಿಮಿತ್ತವಿದೆ; [ಆಯಾಸಂ] ಆಕಾಶವು [ಜೀವಾದೀಸವ್ವದವ್ವಾಣಂ] ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ [ಅವಗಹಣಂ] ಅವಗಾಹನದ ನಿಮಿತ್ತವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಧರ್ಮ-ಅಧರ್ಮ-ಆಕಾಶದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಕಥನವಿದೆ.

ಈ ಧರ್ಮಾಸ್ತಿಕಾಯವು ಬಾವಿಯ ನೀರಿನಂತೆ ಸ್ವಯಂ ಗತಿಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ರಹಿತವಿದೆ. ಕೇವಲ (ಅ, ಇ, ಉ, ಋ, ಌ ಎಂಬ) ಐದು ಹೃತ್ಪ್ರಾಣಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಷ್ಟು ಯಾರ ಸ್ಥಿತಿಯಿದೆ, ಯಾರು 'ಸಿದ್ಧ'ವೆಂಬ ಹೆಸರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಆರು ೧೮ಪಕ್ರಮದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಮುಕ್ತಿರೂಪ ಸುಲೋಚನೆಯ ಲೋಚನದ ವಿಷಯದಿದ್ದಾರೆ (ಎಂದರೆ ಯಾರನ್ನು ಮುಕ್ತಿರೂಪದ ಸುಂದರಿಯು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾಳೆ), ಯಾರು ತ್ರಿಲೋಕರೂಪಿ ಶಿಖರದ ಶಿಖರದಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಸಮಸ್ತ ಕ್ಷೇಶದ ಆಗರರೂಪವಾದ ಪಂಚವಿಧದ ಸಂಸಾರವನ್ನು (ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭವ ಮತ್ತು ಭಾವದ ಪರಾವರ್ತನರೂಪ ಪಂಚಪ್ರಕಾರದ ಸಂಸಾರವನ್ನು) ದೂರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾರು ಪಂಚಮಗತಿಯ ಸೀಮೆಯ ಮೇಲಿದ್ದಾರೆ-ಅಂಥ ಅಯೋಗಿ ಭಗವಂತರಿಗೆ ಸ್ವಭಾವಗತಿಕ್ರಿಯಾರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿತವಾಗುವಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವಗತಿಕ್ರಿಯೆ ಹೇತುವು ಧರ್ಮವಿದೆ. ಮತ್ತು ಆರು ಅಪಕ್ರಮದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದಂಥ ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆ ಅದು (ಧರ್ಮವು) ವಿಭಾವಗತಿ ಕ್ರಿಯೆಯ ಹೇತುವಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ನೀರು ಮೀನುಗಳಿಗೆ ಗಮನದ ಕಾರಣವಿದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆ

೧. ಸಂಸಾರಿ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಅನ್ಯಭವದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಸಮಯಕ್ಕೆ 'ಆರು ವಿದಿಶೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನ'ವಾಗುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು 'ಆರು ಅಪಕ್ರಮ'ವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.
೨. ಶಿಖರ = ಶಿಖರವುಳ್ಳ; ಪರ್ವತ.
೩. ಸ್ವಭಾವಗತಿಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ವಿಭಾವಗತಿಕ್ರಿಯೆಯ ಅರ್ಥದ ಸಲುವಾಗಿ ೨೦ನೇ ಪುಟದಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದು.

ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಯೋಗುಣಾಃ ಸ್ವಸ್ಥಾಪಿ ಸದೃಶಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ಲೋಕಾಕಾಶಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾಣಾಂ ಸಮಾನಪ್ರಮಾಣತ್ವೇ ಸತಿ ನ ಹ್ಯಲೋಕಾಕಾಶಸ್ಯ ಹ್ಯಸ್ವತ್ವಮಿತಿ |

(ಮಾಲಿನಿ)

ಇಹ ಗಮನನಿಮಿತ್ತಂ ಯತ್ತಿ ತೇಃ ಕಾರಣಂ ವಾ
ಯದಪರಮಖಿಲಾನಾಂ ಸ್ಥಾನದಾನಪ್ರವೀಣಮ್ |
ತದಖಿಲಮವಲೋಕ್ಯ ದ್ರವ್ಯರೂಪೇಣ ಸಮ್ಯಕ್
ಪ್ರವಿಶತು ನಿಜತತ್ತ್ವಂ ಸರ್ವದಾ ಭವ್ಯ ಲೋಕಃ ||೪೬||

ಸಮಯಾವಲಿಭೇದೇನ ದು ದುವಿಯಪ್ಪ ಅಹವ ಹೋಇ ತಿವಿಯಪ್ಪ |

ತೀದೋ ಸಂಖ್ಯಾಜ್ಞಾವಲಿಹದಸಂತಾಣಪ್ರಮಾಣಂ ತು ||೩೧||

ಸಮಯಾವಲಿಭೇದೇನ ತು ದ್ವಿವಿಕಲ್ಪೋಽಥವಾ ಭವತಿ ತ್ರಿವಿಕಲ್ಪಃ |

ಅತೀತಃ ಸಂಖ್ಯಾತಾವಲಿಹತಸಂಸ್ಥಾನಪ್ರಮಾಣಸ್ತು ||೩೧||

ಧರ್ಮವು ಆ ಜೀವ-ಪುದ್ಗಲಗಳಿಗೆ ಗಮನದ ಕಾರಣ (ನಿಮಿತ್ತ)ವಿದೆ. ಆ ಧರ್ಮವು ಅಮೂರ್ತ, ಎಂಟು ಸ್ವರ್ಗಗಳಿಲ್ಲದ ಹಾಗೂ ಐದು ವರ್ಣ, ಐದು ರಸ ಮತ್ತು ಎರಡು ಗಂಧರಹಿತ, ಅಗುರುಲಘುತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳ ಆಧಾರಭೂತ, ಲೋಕಮಾತ್ರ ಆಕಾರವುಳ್ಳ (-ಲೋಕಪ್ರಮಾಣ ಆಕಾರವುಳ್ಳ), ಅಖಂಡ ಒಂದು ಪದಾರ್ಥವಿದೆ. “ಸಹಭಾವಿ ಗುಣಗಳಿವೆ ಮತ್ತು ಕ್ರಮವರ್ತಿ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿವೆ”ಯೆಂದು (ಶಾಸ್ತ್ರದ) ವಚನವಿರುವುದರಿಂದ ಗತಿಯ ಹೇತುಭೂತವಾದ ಈ ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಶುದ್ಧ ಗುಣಗಳು ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯದ ವಿಶೇಷಗುಣವು ಸ್ಥಿತಿಹೇತುವೆತ್ತಿದೆ. ಈ ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯದ (ಉಳಿದ) ಗುಣ-ಪರ್ಯಾಯಗಳ ಹಾಗೆ ಆ ಧರ್ಮಾಸ್ತಿಕೆಯದ (ಉಳಿದ) ಎಲ್ಲ ಗುಣ-ಪರ್ಯಾಯಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಅವಕಾಶದಾನರೂಪವಾದ ಲಕ್ಷಣವೇ ಆಕಾಶದ ವಿಶೇಷಗುಣವಿದೆ. ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಅಧರ್ಮದ ಉಳಿದ ಗುಣಗಳು ಆಕಾಶದ ಉಳಿದ ಗುಣಗಳಂತೆಯೂ ಕೂಡ ಇವೆ.

- ಈ ಪ್ರಕಾರ (ಈ ಗಾಢೆಯ) ಅರ್ಥವಿದೆ.

ಲೋಕಾಕಾಶವು ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಅಧರ್ಮದ ಸಮಾನ ಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳದ್ದಿರುವುದರಿಂದ ಅಲೋಕಾಕಾಶಕ್ಕೆನು ನ್ಯೂನತೆ-ಚಿಕ್ಕತನವಿಲ್ಲ (-ಅಲೋಕಾಕಾಶವಂತೂ ಅನಂತವಿದೆ) (-ಎಂಬುದನ್ನಿಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು).

[ಈಗ ೩೦ ನೆಯ ಗಾಢೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು (ದ್ರವ್ಯವು) ಗಮನದ ನಿಮಿತ್ತವಿದೆ, ಯಾವುದು (ದ್ರವ್ಯವು ಸ್ಥಿತಿಯ ಕಾರಣವಿದೆ,

ಆ ಸಮಯ ಆವಲಿ ಭೇದದಿಂದೆರಡು ಭೇದ ಅಥವ ಮೂರು ಭೇದಗಳಿವೆ |

ಆ ಸಂಸ್ಥಾನದಿಂ ಸಂಖ್ಯಾತಗುಣಿತ ಆವಲಿಪ್ರಮಾಣದಷ್ಟಿದೆ ಅತೀತಕಾಲ ||೩೧||

ವ್ಯವಹಾರಕಾಲಸ್ವರೂಪವಿವಿಧವಿಕಲ್ಪಕಥನಮಿದಮ್ |

ಏಕಸ್ಮಿನ್ನಭಃಪ್ರದೇಶೇ ಯಃ ಪರಮಾಣುಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ತನ್ಮಯಃ ಪರಮಾಣುರ್ಮಂದಚಲನಾಲ್ಲಂಘಯತಿ ಸ ಸಮಯೋ ವ್ಯವಹಾರಕಾಲಃ | ತಾದೃಶೈರಸಂಖ್ಯಾತಸಮಯೈಃ ನಿಮಿಷಃ, ಅಥವಾ ನಯನಪುಟಘಟನಾಯತ್ತೋ ನಿಮೇಷಃ | ನಿಮೇಷಾಷ್ಟಕೈಃ ಕಾಷ್ಠಾ | ಷೋಡಶಭಿಃ ಕಾಷ್ಠಾಭಿಃ ಕಲಾ | ದ್ವಾತ್ರಿಂಶತ್ಕಲಾಭಿರ್ಘಟಿಕಾ | ಷಷ್ಟಿನಾಲಿಕಮಹೋರಾತ್ರಮ್ | ತ್ರಿಂಶದಹೋರಾತ್ರೈರ್ಮಾಸಃ | ದ್ವಾಭ್ಯಾಮ್ ಮಾಸಾಭ್ಯಾಮ್ ಋತುಃ | ಋತುಭಿಸ್ತ್ರಿಭಿರಯನಮ್ | ಅಯನದ್ವಯೇನ ಸಂವತ್ಸರಃ | ಇತ್ಯಾವಲ್ಯಾದಿವ್ಯವಹಾರಕಾಲಕ್ರಮಃ | ಇತ್ಥಂ ಸಮಯಾವಲಿಭೇದೇನ ದ್ವಿಧಾ ಭವತಿ, ಅತೀತಾನಾಗತವರ್ತಮಾನಭೇದಾತ್ ತ್ರಿಧಾ ವಾ | ಅತೀತಕಾಲಪ್ರಪಂಚೋಽಯಮುಚ್ಯತೇ-ಅತೀತಸಿದ್ಧಾನ್ಯಾಂ ಸಿದ್ಧಪರ್ಯಾಯಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಸಮಯಾತ್ ಪುರಾಗತೋ ಹ್ಯಾವಲ್ಯಾದಿವ್ಯವಹಾರಕಾಲಃ | ಸ ಕಾಲಸ್ಯೈಷಾಂ ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ಯಾನಿ ಸಂಸ್ಥಾನಾನಿ ಗತಾನಿ ತೈಃ ಸದೃಶತ್ವಾದನಂತಃ | ಅನಾಗತಕಾಲೋಽಪ್ಯನಾಗತಸಿದ್ಧಾನಾಮನಾಗತಶರೀರಾಣಿ ಯಾನಿ ತೈಃ ಸದೃಶ ಇತ್ಯಾಮುಕ್ತೇಃ ಸಕಾಶಾದಿತ್ಯರ್ಥಃ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಸಮಯೇ-

‘‘ಸಮುಓ ಣಿಮಿಸೋ ಕಟಾ ಕಲಾ ಯ ಣಾಲೀ ತದೋ ದಿವಾರತ್ತೀ |
ಮಾಸೋದುಅಯನಸಂವಚ್ಚರೋ ತ್ತಿ ಕಾಲೋ ಪರಾಯತ್ತೋ ||’’

ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಯಾವುದು (ದ್ರವ್ಯವು) ಎಲ್ಲವುಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣವಿದೆ, ಅವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಸಮ್ಯಕ್ ದ್ರವ್ಯರೂಪದಿಂದ ಅವಲೋಕನೆ ಮಾಡಿ (-ಯಥಾರ್ಥತೆಯಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರ ದ್ರವ್ಯಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು) ಭವ್ಯಸಮೂಹವುಯಾವಾಗಲೂ ನಿಜತತ್ವ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು (ಎಂಬುದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಆಶಯವಿದೆ). ||೪೬||

ಗಾಥೆ - ೨೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸಮಯಾವಲಿಭೇದೇಣ ದು] ಸಮಯ ಮತ್ತು ಅವಲಿಯ ಭೇದದಿಂದ [ದುವಿಯಷ್ಟಂ] ವ್ಯವಹಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಭೇದಗಳಿವೆ [ಅಹವ] ಅಥವಾ [ತಿವಿಯಷ್ಟಂ ಹೋಇ] (ಭೂತ, ವರ್ತಮಾನ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದ ಭೇದದಿಂದ) ಮೂರು ಭೇದಗಳಿವೆ. [ತೀದೋ] ಅತೀತ ಕಾಲವು [ಸಂಖೇಚ್ಚಾವಲಿಹದಸಂತಾಣಪ್ಪಮಾಣಂ ತು] (ಕಳೆದ) ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾತ ಅವಲಿಯ ಗುಣಾಕಾರದಷ್ಟಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ವ್ಯವಹಾರಕಾಲದ ಸ್ವರೂಪದ ಮತ್ತು ಅದರ ವಿವಿಧ ಭೇದಗಳ ಕಥನವಿದೆ.

ಒಂದು ಆಕಾಶಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪರಮಾಣುವು ಸ್ಥಿರವಿದೆ ಅದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಪರಮಾಣುವು ಮಂದಗತಿಯಿಂದ ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವಷ್ಟು ಕಾಲವು ಅದು ಸಮಯರೂಪ ವ್ಯವಹಾರಕಾಲವಿದೆ. ಇಂಥ ಅಸಂಖ್ಯ ಸಮಯಗಳದ್ದು ನಿಮಿಷವಾಗುತ್ತದೆ, ಅಥವಾ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚುವಷ್ಟು ಕಾಲವು ಅದು ನಿಮಿಷವಿದೆ. ಎಂಟು ನಿಮಿಷದ್ದು ಕಾಷ್ಠವಾಗುತ್ತದೆ. ಹದಿನಾರು ಕಾಷ್ಠದ್ದು ಕಲಾ, ಮೂವತ್ತೆರಡು ಕಲಾದ್ದು ಗಳಿಗೆ, ಅವತ್ತುಗಳಿಗೆಯದು ಅಹೋರಾತ್ರಿ, ಮೂವತ್ತು ಅಹೋರಾತ್ರಿಯದ್ದು ತಿಂಗಳು, ಎರಡು ತಿಂಗಳದ್ದು ಋತು, ಮೂರು ಋತುಗಳದ್ದು ಅಯನ ಮತ್ತು ಎರಡು ಅಯನದ್ದು ವರ್ಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಅವಲಿ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯವಹಾರಕಾಲದ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ವ್ಯವಹಾರಕಾಲವು ಸಮಯ ಮತ್ತು ಅವಲಿಯ ಭೇದದಿಂದ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ ಅಥವಾ ಭೂತ, ಭವಿಷ್ಯತ್ ಮತ್ತು ವರ್ತಮಾನದ ಭೇದದಿಂದ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ.

ತಥಾ ಹಿ-

(ಮಾಲಿನಿ)

ಸಮಯನಿಮಿಷಕಾಷ್ಠಾ ಸತ್ಕಲಾನಾಡಿಕಾದ್ಯಾದ್
ದಿವಸರಜನಿಭೇದಾಚ್ಚಾಯತೇ ಕಾಲ ಏಷಃ |
ನ ಚ ಭವತಿ ಫಲಂ ಮೇ ತೇನ ಕಾಲೇನ ಕಿಂಚಿದ್
ನಿಜನಿರುಪಮತತ್ತ್ವಂ ಶುದ್ಧಮೇಕಂ ವಿಹಾಯ ||೪೭||

ಜೀವಾದು ಪ್ರೋಗ್ಗಲಾದೋ ಣಂತಗುಣಾ ಚಾವಿ ಸಂಪದಾ ಸಮಯಾ |

ಲೋಯಾಯಾಸೇ ಸಂತಿ ಯ ಪರಮಟ್ಟೋ ಸೋ ಹವೇ ಕಾಲೋ ||೩೨||

ಇದು (ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ) ಅತೀತಕಾಲದ ವಿಸ್ತಾರ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ-ಅತೀತ ಸಿದ್ಧರಿಗೆ ಸಿದ್ಧಪರ್ಯಾಯದ ೧ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ಸಮಯದಿಂದ ಮೊದಲು ಕಳೆದು ಹೋದ ಯಾವ ಅವಲಿ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯವಹಾರಕಾಲವಿದೆ ಅದು ಅವರಿಗೆ ಸಂಸಾರ-ದಶೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ಕಳೆದುಹೋಗಿದೆ ೨ ಅವುಗಳಷ್ಟು ಇರುವುದರಿಂದ ಅನಂತವಿವೆ. (ಅನಾಗತ ಸಿದ್ಧರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗಿನ) ಅನಾಗತ ಕಾಲವೂ-ಅನಾಗತ ಸಿದ್ಧರ ಯಾವ ಮುಕ್ತಿ ಪರ್ಯಂತದ ಅನಾಗತ ಶರೀರಗಳಿವೆ ಅವುಗಳ ಬರಾಬರಿಯಿವೆ.

ಹೀಗೆ (ಈ ಗಾಥೆಯ) ಅರ್ಥವಿದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಪುಂಡಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ) ಶ್ರೀ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ (೨೫ ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ, -

“ಗಾಥಾರ್ಥ :- ಸಮಯ, ನಿಮಿಷ, ಕಾಷ್ಠ, ಕಲಾ, ಗಳಿಗೆ, ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿ, ತಿಂಗಳು, ಋತು, ಅಯನ ಮತ್ತು ವರ್ಷವೆಂದು ಪರಾಶ್ರಿತ ಕಾಲವು (-ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಪರದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು ಬರುತ್ತದೆ ಅಂಥ ವ್ಯವಹಾರ ಕಾಲವು) ಇದೆ.”

ಮತ್ತು (೩೧ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸಮಯ, ನಿಮಿಷ, ಕಾಷ್ಠ, ಕಲಾ, ಗಳಿಗೆ, ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿ ಮೊದಲಾದ ಭೇದಗಳಿಂದ ಈ ಕಾಲವು (ವ್ಯವಹಾರಕಾಲವು) ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಒಂದು ಶುದ್ಧ ನಿಜ ನಿರುಪಮ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಆ ಕಾಲದಿಂದ ನನಗೆ ಯಾವ ಫಲವೂ ಇಲ್ಲ. ||೪೭||

ಜೀವಗಳಿಂಮೇಣುದ್ವಲಗಳಿಂಕೂಡ ಸಮಯಗಳು ಅನಂತಗುಣಿತವಿವೆ |

ಯಾವ ಕಾಲಾಣುಗಳು ಲೋಕಾಕಾಶದಲ್ಲಿವೆ ಅದು ಪರಮಾರ್ಥಕಾಲವಿದೆ ||೩೨||

೧. ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ = ಪ್ರಕಟವಾದದ್ದು; ಉತ್ಪನ್ನವಾದದ್ದು.

೨. ಸಿದ್ಧಭಗವಂತರಿಗೆ ಅನಂತಶರೀರಗಳು ಕಳೆದುಹೋಗಿವೆ; ಆ ಶರೀರಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸಂಖ್ಯಾತಗುಣಿತ ಅವಲಿಗಳು ಕಳೆದು ಹೋಗಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅತೀತ ಶರೀರಗಳೂ ಅನಂತವಿವೆ ಮತ್ತು ಅತೀತ ಕಾಲವೂ ಅನಂತವಿದೆ. ಅತೀತ ಶರೀರಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅತೀತ ಅವಲಿಗಳು ಸಂಖ್ಯಾತಗುಣಿತವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಎರಡೂ ಅನಂತವಿರುವುದರಿಂದ ಎರಡನ್ನೂ ಅನಂತತನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸಮಾನವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಜೀವಾತ್ ಪುದ್ಗಲತೋಽನಂತಗುಣಾಶ್ಚಾಪಿ ಸಂಪ್ರತಿ ಸಮಯಾಃ |
ಲೋಕಾಕಾಶೇ ಸಂತಿ ಚ ಪರಮಾರ್ಥಃ ಸ ಭವೇತ್ಕಾಲಃ ||೩೨||

ಮುಖ್ಯಕಾಲಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನವೇತತ್ |
ಜೀವರಾಶೀಃ ಪುದ್ಗಲರಾಶೀಃ ಸಕಾಶಾದನಂತಗುಣಾಃ | ಕೇ ತೇ ? ಸಮಯಾಃ | ಕಾಲಾಣವಃ ಲೋಕಾಕಾಶಪ್ರದೇಶೇಷು
ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ತಿಷ್ಠಂತಿ, ಸ ಕಾಲಃ ಪರಮಾರ್ಥ ಇತಿ |
ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಪ್ರವಚನಸಾರೇ-
“ಸಮಃ ದು ಅಪ್ರದೇಸೋ ಪದೇಸಮೇತ್ಯಸ್ ದವ್ಜಕಾದಸ್ |
ವದಿವದದೋ ಸೋ ವಟ್ಟದಿ ಪದೇಸಮಾಗಾಸದವ್ಜಸ್ ||”
ಅಸ್ಯಾಪಿ ಸಮಯಶಬ್ದೇನ ಮುಖ್ಯಕಾಲಾಣಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ |
ಅನ್ಯಚ್ಛ-
“ಲೋಯಾಯಾಸಪದೇಸೇ ಏಕೈಕೇ ಜೇ ಟಿ ಯಾ ಹು ಏಕೈಕ್ಯಾ |
ರಯಣಾಣಂ ರಾಸೀ ಇವ ತೇ ಕಾಲಾಣೂ ಅಸಂಖದವ್ಜಾಣಿ ||”

ಗಾಥೆ - ೩೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸಂಪದಾ] ಈಗ [ಜೀವಾದು] ಜೀವದಿಂದ [ಪೋಗ್ಗಲಾದೋ ಚ ಅವಿ] ಅದರಂತೆ
ಪುದ್ಗಲದಿಂದ ಕೂಡ [ಣಂತಗುಣಾ] ಅನಂತಗುಣಿತವಾಗಿ [ಸಮಯಾ] ಸಮಯಗಳಿವೆ; [ಯ] ಮತ್ತು [ಲೋಯಾಯಾಸೇ
ಸಂತಿ] ಯಾವವು (ಕಾಲಾಣುಗಳು) ಲೋಕಾಕಾಶದಲ್ಲಿವೆ, [ಸೋ] ಅದು [ಪರಮಾರ್ಥೋ ಕಾಲೋ ಹವೇ] ಪರಮಾರ್ಥ
ಕಾಲವಿದೆ.

ಟೀಕೆ:- ಇದು ಮುಖ್ಯಕಾಲದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಜೀವರಾಶಿಯಿಂದ ಮತ್ತುಪುದ್ಗಲರಾಶಿಯಿಂದ ಅನಂತಗುಣಿತವಿವೆ. ಯಾವವು ? ಸಮಯಗಳು, ಕಾಲಾಣುಗಳು
ಲೋಕಾಕಾಶದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ಸ್ಥಿರವಿವೆ, ಆ ಕಾಲವು ಪರಮಾರ್ಥವಿದೆ.

ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ) ಶ್ರೀ ಪ್ರವಚನಸಾರದಲ್ಲಿ (೧೩೮
ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

“ಗಾಥಾರ್ಥ :- ಕಾಲವಂತೂ ಅಪ್ರದೇಶಿಯಿದೆ. ಪ್ರದೇಶಮಾತ್ರವಾದ ಪುದ್ಗಲ-ಪರಮಾಣುವು ಆಕಾಶ ದ್ರವ್ಯದ
ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಮಂದಗತಿಯಿಂದ ದಾಟುತ್ತಿರುವಾಗ ಅದು ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ನಿಮಿತ್ತಭೂತರೂಪದಿಂದ
ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ”.

ಇದರಲ್ಲಿ (ಈ ಪ್ರವಚನಸಾರದ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಕೂಡ ‘ಸಮಯ’ ಶಬ್ದದಿಂದ ಮುಖ್ಯ ಕಾಲಾಣುವಿನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು
ಹೇಳಿದೆ.

ಮತ್ತು ಅನ್ಯತ್ರ (ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯ ಶ್ರೀ ನೇಮಿಚಂದ್ರಸಿದ್ಧಾಂತಿದೇವವಿರಚಿತ ಬೃಹದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ೨೨ನೆಯ
ಗಾಥೆಯ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

“ಗಾಥಾರ್ಥ :- ಲೋಕಾಕಾಶದ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯಾವ ಒಂದೊಂದು ಕಾಲಾಣುವು ರತ್ನಗಳ ರಾಶಿಯ
ಹಾಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಸ್ಥಿರವಿವೆ, ಆ ಕಾಲಾಣುಗಳು ಅಸಂಖ್ಯ ದ್ರವ್ಯಗಳಿವೆ.”

ಉಕ್ತಂ ಚ ಮಾರ್ಗಪ್ರಕಾಶೇ-

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

“ಕಾಲಾಭಾವೇ ನ ಭಾವಾನಾಂ ಪರಿಣಾಮಸ್ತದಂತರಾತ್ |
ನ ದ್ರವ್ಯಂ ನಾಪಿ ಪರ್ಯಾಯಃ ಸರ್ವಭಾವಃ ಪ್ರಸಜ್ಯತೇ ||”

ತಥಾ ಹಿ-

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ವರ್ತನಾಹೇತುರೇಷಃ ಸ್ಯಾತ್ ಕುಂಭಕೃಚ್ಛಕ್ರಮೇವ ತತ್ |
ಪಂಚಾನಾಮಸ್ತಿಕಾಯಾನಾಂ ನಾನ್ಯಥಾ ವರ್ತನಾ ಭವೇತ್ ||೪೮||

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ಪ್ರತೀತಿಗೋಚರಾಃ ಸರ್ವೇ ಜೀವಪುದ್ಗಲರಾಶಯಃ |
ಧರ್ಮಾಧರ್ಮನಭಃ ಕಾಲಾಃ ಸಿದ್ಧಾಃ ಸಿದ್ಧಾಂತಪದ್ಧತೇಃ ||೪೯||

ಜೀವಾದೀದವ್ವಾಣಂ ಪರಿವಟ್ಟಣಿಕಾರಣಂ ಹವೇ ಕಾಲೋ |

ಧರ್ಮಾದಿಚಲುಣ್ಣಂ ಣಂ ಸಹಾವಗುಣಪಜ್ಜಯಾ ಹೋಂತಿ ||೩೩||

ಜೀವಾದಿದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ಪರಿವರ್ತನಕಾರಣಂ ಭವೇತ್ಕಾಲಃ |

ಧರ್ಮಾದಿಚತುರ್ಣಾಂ ಸ್ವಭಾವಗುಣಪರ್ಯಾಯಾ ಭವಂತಿ ||೩೩||

ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕೂಡ (ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ, -

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಕಾಲದ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಪರಿಣಮನವಾಗಲಾರದು; ಮತ್ತು ಪರಿಣಮನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದ್ರವ್ಯಕೂಡ ಇರಲಾರದು, ಅಂತೆ ಪರ್ಯಾಯ ಕೂಡ ಇರಲಾರದು; ಈ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲವುಗಳ ಅಭಾವದ (ಶೂನ್ಯದ) ಪ್ರಸಂಗವು ಬರುವುದು.”

ಮತ್ತು [೩೨ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಎರಡು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ], -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಕುಂಭಕಾರನ ಚಕ್ರದ ಹಾಗೆ (ಎಂದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಕೊಡವಾಗುವಲ್ಲಿ ಕುಂಭಕಾರನ ಚಕ್ರವು ನಿಮಿತ್ತವಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ) ಈ ಪರಮಾರ್ಥಕಾಲವು (ಐದು ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳ) ವರ್ತನೆಯ ನಿಮಿತ್ತವಿದೆ. ಅದಿಲ್ಲದೆ ಐದು ಅಸ್ತಿ ಕಾಯಗಳಿಗೆ ವರ್ತನ (-ಪರಿಣಮನ) ವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ||೪೮||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಸಿದ್ಧಾಂತಪದ್ಧತಿಯಿಂದ (ಶಾಸ್ತ್ರಪರಂಪರೆಯಿಂದ) ಸಿದ್ಧವಾದಂಥ ಜೀವರಾಶಿ, ಪುದ್ಗಲ ರಾಶಿ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಆಕಾಶ ಮತ್ತು ಕಾಲಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರತೀತಿಗೋಚರವಿವೆ (ಎಂದರೆ ಆರೂ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಪ್ರತೀತಿಯಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ). ||೪೯||

ಜೀವಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಪರಿವರ್ತನದ ಕಾರಣ ಕಾಲವಿದೆ |

ತೀವಿದಾ ಧರ್ಮಾದಿ ನಾಲ್ಕು ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ವಭಾವಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳಿರುವವು ||೩೩||

ಕಾಲಾದಿಶುದ್ಧಮೂರ್ತಾಚೀತನದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ಸ್ವಭಾವಗುಣಪರ್ಯಾಯಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಇಹ ಹಿ ಮುಖ್ಯಕಾಲದ್ರವ್ಯಂ ಜೀವಪುದ್ಗಲಧರ್ಮಧರ್ಮಾಕಾಶಾನಾಂ ಪರ್ಯಾಯಪರಿಣತಿಹೇತುತ್ವಾತ್ ಪರಿವರ್ತನಲಿಂಗಮಿತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಅಥ ಧರ್ಮಧರ್ಮಾಕಾಶಕಾಲಾನಾಂ ಸ್ವಜಾತೀಯವಿಜಾತೀಯಬಂಧಸಂಬಂಧಾಭಾವಾತ್ ವಿಭಾವಗುಣಪರ್ಯಾಯಾಃ ನ ಭವಂತಿ, ಅಪಿ ತು ಸ್ವಭಾವಗುಣಪರ್ಯಾಯಾ ಭವಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ತೇ ಗುಣಪರ್ಯಾಯಾಃ ಪೂರ್ವಂ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾಃ, ಅತ ಏವಾತ್ರಸಂಕ್ಷೇಪತಃ ಸೂಚಿತಾ ಇತಿ |

(ಮಾಲಿನಿ)

ಇತಿ ವಿರಚಿತಮುಚ್ಚಿದ್ರವ್ಯಷಟ್ಕಸ್ಯ ಭಾಸ್ವದ್
ವಿವರಣಮತಿರಮ್ಯಂ ಭವ್ಯ ಕರ್ಣಾಮೃತಂ ಯತ್ |
ತದಿಹ ಜಿನಮುನೀನಾಂ ದತ್ತಚಿತ್ರಪ್ರಮೋದಂ
ಭವತು ಭವವಿಮುಕ್ತ್ಯೈ ಸರ್ವದಾ ಭವ್ಯಜಂತೋಃ ||೫೦||

ಗಾಥೆ - ೩೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ - [ಜೀವಾದೀದವ್ವಾಣಂ] ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ [ಪರಿವಟ್ಟಣಿಕಾರಣಂ] ಪರಿವರ್ತನದ ಕಾರಣವು (-ವರ್ತನದ ನಿಮಿತ್ತವು) [ಕಾಲೋ ಹವೇ] ಕಾಲವಿದೆ. [ಧರ್ಮಾದಿಚಲುಣ್ಣಂ] ಧರ್ಮ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ [ಸಹಾವಗುಣಪಜ್ಜಾಯಾ] ಸ್ವಭಾವಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳು [ಹೋಂತಿ] ಇರುತ್ತವೆ.

ಟೀಕೆ:- ಇದು ಕಾಲ ಮೊದಲಾದ ಶುದ್ಧ ಅಮೂರ್ತ ಅಚೀತನ ದ್ರವ್ಯಗಳ ನಿಜ ಸ್ವಭಾವಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳ ಕಥನವಿದೆ.

ಮುಖ್ಯಕಾಲದ್ರವ್ಯವು ಜೀವ, ಪುದ್ಗಲ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಆಕಾಶದ (-ಏದು ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳ) ಪರ್ಯಾಯ ಪರಿಣತಿಯ ಹೇತುವಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಲಿಂಗಪರಿವರ್ತನವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಕಾಲದ್ರವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವು ವರ್ತನಾಹೇತುವೆಂದೆ) ಎಂಬುದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಈಗ (ಎರಡನೆಯ ಮಾತು ಹೀಗಿದೆ-) ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಆಕಾಶ ಮತ್ತು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸ್ವಜಾತೀಯ ಅಥವಾ ವಿಜಾತೀಯ ಬಂಧದ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅವಕ್ಕೆ ವಿಭಾವಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಸ್ವಭಾವ ಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳಿರುತ್ತವೆಯೆಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಆ ಸ್ವಭಾವಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಲಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಸೂಚನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

[ಈಗ ೩೩ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ ಭವ್ಯರ ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಅಮೃತದಂಥ ಆ ಆರುದ್ರವ್ಯಗಳ ಅತ್ಯಂತ ರಮ್ಯ ದೈದೀಪ್ಯಮಾನ (-ಸ್ವಪ್ನ) ವಾದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಮಾಡಲಾಯಿತು, ಆ ಜಿನಮುನಿಗಳ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರಮೋದವನ್ನೀಯುವಂಥ ಷಡ್‌ದ್ರವ್ಯಗಳ ವಿವರಣೆಯು ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಭವವಿಮುಕ್ತಿಯ ಕಾರಣವಾಗಲಿ. ||೫೦||

**ಏದೇ ಭದ್ರವಾಣಿ ಯ ಕಾಲಂ ಮೋತ್ತೂಣ ಅತ್ತಿಕಾಯ ತ್ತಿ |
ಣಂದ್ಡಿತ್ತಾ ಜಿನಸಮಯೇ ಕಾಯಾ ಹು ಬಹುಪ್ಪದೇಶತ್ತಂ ||೩೪||**

**ಏತಾನಿ ಷಡ್‌ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಚ ಕಾಲಂ ಮುಕ್ತಾ ಸ್ತಿಕಾಯಾ ಇತಿ |
ನಿರ್ದಿಷ್ಟಾ ಜಿನಸಮಯೇ ಕಾಯಾಃ ಖಲು ಬಹುಪ್ರದೇಶತ್ವಮ್ ||೩೪||**

ಅತ್ರ ಕಾಲದ್ರವ್ಯಮಂತರೇಣ ಪೂರ್ವೋಕ್ತದ್ರವ್ಯಾಣ್ಯೇವ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಾ ಭವಂತೀತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ಇಹ ಹಿ ದ್ವಿತೀಯಾದಿಪ್ರದೇಶರಹಿತಃ ಕಾಲಃ 'ಸಮುಓ ಅಪ್ಪದೇಸೋ' ಇತಿ ವಚನಾತ್ | ಅಸ್ಯ ಹಿ ದ್ರವ್ಯತ್ವಮೇವ, ಇತರೇಷಾಂ ಪಂಚಾನಾಂ ಕಾಯತ್ವಮಸ್ಯೇವ | ಬಹುಪ್ರದೇಶಪ್ರಚಯತ್ವಾತ್ ಕಾಯಃ | ಕಾಯಾ ಇವ ಕಾಯಾಃ | ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಾಃ | ಅಸ್ತಿತ್ವಂ ನಾಮ ಸತ್ತಾ | ಸಾ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಾ ? ಸಪ್ರತಿಪಕ್ಷಾ, ಅವಾಂತರಸತ್ತಾ ಮಹಾಸತ್ತೇತಿ | ತತ್ರ ಸಮಸ್ತವಸ್ತುವಿಸ್ತಾರವ್ಯಾಪಿನೀ ಮಹಾಸತ್ತಾ ಪ್ರತಿನಿಯತವಸ್ತುವ್ಯಾಪಿನೀ ಹ್ಯವಾಂತರಸತ್ತಾ | ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಾಪಕರೂಪವ್ಯಾಪಿನೀ

ಗಾಥೆ - ೩೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕಾಲಂ ಮೋತ್ತೂಣ] ಕಾಲವನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ [ಏದೇಭದ್ರವಾಣಿ ಯ] ಈ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು (ಎಂದರೆ ಉಳಿದ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು) [ಜಿನಸಮಯೇ] ಜಿನಸಮಯದಲ್ಲಿ (ಜಿನದರ್ಶನದಲ್ಲಿ) [ಅತ್ತಿಕಾಯ ತ್ತಿ] 'ಅಸ್ತಿ ಕಾಯ'ವೆಂದು [ಣಂದ್ಡಿತ್ತಾ] ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. [ಬಹುಪ್ಪದೇಶತ್ತಂ] ಬಹು ಪ್ರದೇಶಿತನವು [ಹು ಕಾಯಾ] ಅದು ಕಾಯತ್ವವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲದ್ರವ್ಯದ ಹೊರತಾಗಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ದ್ರವ್ಯಗಳೇ ಪಂಚಾಸ್ತಿ ಕಾಯವೆವೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ (ಈ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ) ಕಾಲವು ದ್ವಿತೀಯಾದಿ ಪ್ರದೇಶರಹಿತವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರದೇಶರಹಿತವಿದೆ), ಏಕೆಂದರೆ 'ಸಮುಓ ಅಪ್ಪದೇಸೋ (ಕಾಲವು ಅಪ್ರದೇಶಿಯಿದೆ)'ಯೆಂದು (ಶಾಸ್ತ್ರದ) ವಚನವಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ದ್ರವ್ಯತ್ವವೇ ಇದೆ ಉಳಿದ ಐದಕ್ಕೆ ಕಾಯತ್ವವು (ಕೂಡ) ಇದೆ.

ಬಹು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸಮೂಹವುಳ್ಳದ್ದಿರುವುದು ಅದು 'ಕಾಯ'ವಿದೆ. 'ಕಾಯ'ವು ಕಾಯದಂತೆ (-ಶರೀರದಂತೆ ಎಂದರೆ ಬಹುಪ್ರದೇಶವುಳ್ಳದ್ದು) ಇರುತ್ತದೆ. ಅಸ್ತಿ ಕಾಯಗಳು ಐದು ಇವೆ.

ಅಸ್ತಿತ್ವವೆಂದರೆ ಸತ್ತಾ, ಅದು ಹೇಗಿದೆ ? ಮಹಾಸತ್ತಾ ಮತ್ತು ಅವಾಂತರಸತ್ತಾವೆಂದು ೧ ಸಪ್ರತಿಪಕ್ಷವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂಥದು ಅದು ಮಹಾಸತ್ತಾವಿದೆ, ೨ ಪ್ರತಿನಿಯತ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂಥದು ಅದು ಅವಾಂತರ ಸತ್ತಾವಿದೆ; ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಾಪಕರೂಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂಥದ್ದು ಅದು ಮಹಾಸತ್ತಾವಿದೆ, ಪ್ರತಿನಿಯತ ಒಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂಥದು ಅದು ಅವಾಂತರಸತ್ತಾವಿದೆ; ಅನಂತ ಪರ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂಥದು ಅದು ಮಹಾಸತ್ತಾವಿದೆ,

ಕಾಲವುಳಿದೀ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಜಿನಸಮಯದಲಿ ಅಸ್ತಿಕಾಯವೆಂದು |

ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಬಹುಪ್ರದೇಶೀತನವದುನಿಯಮದಿಂ ತಾನೆ ಕಾಯವಿದೆ ||೩೪||

೧. ಸಪ್ರತಿಪಕ್ಷ = ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಸಹಿತ; ವಿರೋಧಸಹಿತ, (ಮಹಾಸತ್ತಾ ಮತ್ತು ಅವಾಂತರಸತ್ತಾ ಇವು ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಿಯಿವೆ.)

೨. ಪ್ರತಿನಿಯತ = ನಿಯತ; ನಿಶ್ಚಿತ; ಇಂಥದೇ.

ಮಹಾಸತ್ತಾ, ಪ್ರತಿನಿಯತೈಕರೂಪವ್ಯಾಪಿನೀ ಹ್ಯವಾಂತರಸತ್ತಾ | ಅನಂತ ಪರ್ಯಾಯವ್ಯಾಪಿನೀಮಹಾಸತ್ತಾ, ಪ್ರತಿನಿಯತೈಕ ಪರ್ಯಾಯ ವ್ಯಾಪಿನೀ ಹ್ಯವಾಂತರಸತ್ತಾ | ಅಸ್ತಿತ್ವಸ್ಯ ಭಾವಃ ಅಸ್ತಿತ್ವಮ್ | ಅನೇನ ಅಸ್ತಿತ್ವೇನ ಕಾಯತ್ವೇನ ಸನಾಥಃ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಾಃ | ಕಾಲದ್ರವ್ಯಸ್ಯಾಸ್ತಿತ್ವಮೇವ, ನ ಕಾಯತ್ವಂ, ಕಾಯಾ ಇವ ಬಹುಪ್ರದೇಶಾಭಾವಾದಿತಿ |

(ಆರ್ಯೆ)

ಇತಿ ಜಿನಮಾರ್ಗಾಂಭೋಧೇರುದ್ಧೃತಾ ಪೂರ್ವಸೂರಿಭಿಃ ಪ್ರೀತ್ಯಾ |
ಷಡ್‌ದ್ರವ್ಯರತ್ನಮಾಲಾ ಕಂಠಾಭರಣಾಯ ಭವ್ಯಾನಾಮ್ ||೫೧||

ಸಂಖೇಚ್ಛಾಸಂಖೇಚ್ಛಾಣಂತಪದೇಸಾ ಹವಂತಿ ಮುತ್ತಸ್ಸ |

ಧಮ್ಮಾಧಮ್ಹಸ್ಸ ಪುಣೋ ಜೀವಸ್ಸ ಅಸಂಖಿದೇಸಾ ಹು ||೫೨||

ಲೋಯಾಯಾಸೇ ತಾವಂ ಇದರಸ್ಸ ಅಣಂತಯಂ ಹವೇ ದೇಸಾ |

ಕಾಲಸ್ಸ ಣ ಕಾಯತ್ವಂ ಏಯಪದೇಸೋ ಹವೇ ಜಮ್ಹಾ ||೫೩||

ಪ್ರತಿನಿಯತ ಒಂದು ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂಥದು ಅದು ಅವಾಂತರ ಸತ್ತಾವಿದೆ. ಪದಾರ್ಥಗಳ 'ಅಸ್ತಿ'ಯೆಂಬ ಭಾವವು ಅದು ಅಸ್ತಿತ್ವವಿದೆ.

ಈ ಅಸ್ತಿತ್ವದಿಂದ ಮತ್ತು ಕಾಯತ್ವದಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿ ಐದು ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳಿವೆ. ಕಾಲದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಅಸ್ತಿತ್ವವೇ ಇದೆ, ಕಾಯತ್ವವಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಕಾಯದ ಹಾಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬಹುಪ್ರದೇಶಗಳ ಅಭಾವವಿದೆ.

[ಈಗ ೫೪ ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜಿನಮಾರ್ಗರೂಪವಾದ ರತ್ನಾಕರದೊಳಗಿಂದ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳು ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಷಡ್‌ದ್ರವ್ಯರೂಪದ ರತ್ನಗಳ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಭವ್ಯರ ಕಂಠಾಭರಣದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದಿದ್ದಾರೆ. ||೫೧||

ಗಾಥೆ - ೫೨ - ೫೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಮುತ್ತಸ್ಸ] ಮೂರ್ತದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ[ಸಂಖೇಚ್ಛಾಸಂಖೇಚ್ಛಾಣಂತಪದೇಶಾ] ಸಂಖ್ಯಾತ, ಅಸಂಖ್ಯಾತ

ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಸಂಖ್ಯಾತ ಮೇಣನಂತಪ್ರದೇಶಗಳಿರುವವು ಮೂರ್ತದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ |

ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿರುವವುವಾಸ್ತವದಿ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಮೇಣ್ಜೀವಕೆ ||೫೨||

ಲೋಕಾಕಾಶಕೆ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿದ್ದು ಅಲೋಕಕೆ ಅನಂತವಿವೆ |

ಆ ಕಾಲಕೆ ಕಾಯತ್ವವಿಲ್ಲ ಅದು ಏಕಪ್ರದೇಶಿಯಾದ ದ್ರವ್ಯವಿರುವುದು ||೫೩||

೧. ಅಸ್ತಿ = ಇದೆ. (ಅಸ್ತಿತ್ವ = ಇರುವಿಕೆ).

ಸಂಖ್ಯಾತಾಸಂಖ್ಯಾತಾನಂತಪ್ರದೇಶಾ ಭವಂತಿ ಮೂರ್ತಸ್ಯ |
 ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಯೋಃ ಪುನರ್ಜೀವನ್ಮಾಸಂಖ್ಯಾತಪ್ರದೇಶಾಃ ಖಲು ||೩೫||
 ಲೋಕಾಕಾಶೇ ತದ್ವದಿತರಸ್ಯಾನಂತಾ ಭವಂತಿ ದೇಶಾಃ |
 ಕಾಲಸ್ಯ ನ ಕಾಯತ್ವಂ ಏಕಪ್ರದೇಶೋ ಭವೇದ್ಯಸ್ಮಾತ್ ||೩೬||

ಷಣ್ಣಾಂ ದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ಪ್ರದೇಶಲಕ್ಷಣಸಂಭವಪ್ರಕಾರಕಥನಮಿದಮ್ |

ಶುದ್ಧಪುದ್ಗಲಪರಮಾಣುನಾ ಗೃಹೀತಂ ನಭಃಸ್ಥಲಮೇವ ಪ್ರದೇಶಃ | ಏವಂವಿಧಾಃ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರದೇಶಾಃ ಸಂಖ್ಯಾತಾ ಅಸಂಖ್ಯಾತಾ ಅನಂತಾಶ್ಚ | ಲೋಕಾಕಾಶಧರ್ಮಾಧರ್ಮೈಕಜೀವಾನಾಮಸಂಖ್ಯಾತಪ್ರದೇಶಾ ಭವಂತಿ | ಇತರಸ್ಯಾಲೋಕಾಕಾಶಸ್ಯಾನಂತಾಃ ಪ್ರದೇಶಾ ಭವಂತಿ | ಕಾಲಸ್ಯೈಕಪ್ರದೇಶೋ ಭವತಿ, ಅತಃ ಕಾರಣಾದಸ್ಯ ಕಾಯತ್ವಂ ನ ಭವತಿ ಅಪಿ ತು ದ್ರವ್ಯತ್ವಮಸ್ತೇವೇತಿ |

(ಉಪೇಂದ್ರ ವಜ್ರ)

ಪದಾರ್ಥರತ್ನಾಭರಣಂ ಮುಮುಕ್ಷೋಃ
 ಕೃತಂ ಮಯಾ ಕಂಠವಿಭೂಷಣಾರ್ಥಮ್ |
 ಅನೇನ ಧೀಮಾನ್ ವ್ಯವಹಾರಮಾರ್ಗಂ
 ಬುದ್ಧ್ವಾ ಪುನರ್ಬೋಧತಿ ಶುದ್ಧ ಮಾರ್ಗಮ್ ||೩೭||

ಮತ್ತು ಅನಂತ ಪ್ರದೇಶಗಳು [ಹವಂತಿ] ಇರುತ್ತವೆ; [ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಸ್ಯ] ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ [ಪುಣೋ ಜೀವಸ್ಸ] ಹಾಗೂ ಜೀವಕ್ಕೆ [ಹ] ನಿಜವಾಗಿ [ಅಸಂಖ್ಯದೇಶಾ] ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿರುತ್ತವೆ.

[ಲೋಯಾಯಾಸೇ] ಲೋಕಾಕಾಶಕ್ಕೆ [ತಾವಂ] ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಜೀವದ ಹಾಗೆ (ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪ್ರದೇಶಗಳು) ಇವೆ; [ಇದರಸ್ಸ] ಉಳಿದ ಯಾವ ಅಲೋಕಾಕಾಶವಿದೆ ಅದಕ್ಕೆ [ಅಣಂತಯಂ ದೇಶಾ] ಅನಂತ ಪ್ರದೇಶಗಳು [ಹವೇ] ಇವೆ. [ಕಾಲಸ್ಸ] ಕಾಲಕ್ಕೆ [ಕಾಯತ್ವಂ ಣ] ಕಾಯತ್ವವಿಲ್ಲ, [ಜಮ್ಹಾ] ಏಕೆಂದರೆ [ಏಯಪದೇಸೋ ಹವೇ] ಅದು ಏಕಪ್ರದೇಶಿಯಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳ ಪ್ರದೇಶದ ಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಂಭವದ ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿದೆ (ಎಂದರೆ ಈ ಗಾಢೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದೇಶದ ಲಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಿರುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿದೆ).

ಶುದ್ಧ ಪುದ್ಗಲಪರಮಾಣುವಿನಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆಕಾಶಸ್ಥಳವೇ ಪ್ರದೇಶವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಶುದ್ಧ ಪುದ್ಗಲರೂಪ ಪರಮಾಣುವು ಆಕಾಶದ ಎಷ್ಟು ಭಾಗವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸುವುದು ಅಷ್ಟು ಭಾಗವು ಅದು ಆಕಾಶದ ಪ್ರದೇಶವಿದೆ).

ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ * ಇಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಸಂಖ್ಯಾತ, ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಮತ್ತು ಅನಂತವಿರುತ್ತವೆ. ಲೋಕಾಕಾಶಕ್ಕೆ, ಧರ್ಮಕ್ಕೆ, ಅಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಒಂದು ಜೀವಕ್ಕೆ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿವೆ. ಉಳಿದ ಯಾವ ಅಲೋಕಾಕಾಶವಿದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅನಂತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿವೆ. ಕಾಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶವಿದೆ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾಯತ್ವವಿಲ್ಲ ಆದರೆ ದ್ರವ್ಯತ್ವವು ಇದ್ದೇ ಇದೆ.

- ★. ಆಕಾಶದ ಪ್ರದೇಶದ ಹಾಗೆ ಯಾವುದೇ ದ್ರವ್ಯದ ಒಂದು ಪರಮಾಣುವಿನಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಯಾವ ಅಂಶವಿದೆ ಅದನ್ನು ಆ ದ್ರವ್ಯದ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಪುದ್ಗಲವು ಏಕಪ್ರದೇಶಿಯಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪರ್ಯಾಯದಿಂದ ಸ್ಕಂಧತನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪುದ್ಗಲಕ್ಕೆ ಎರಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅನಂತ ಪ್ರದೇಶಗಳೂ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ.

ಪೋಗ್ಲದವ್ವಂ ಮುತ್ತಂ ಮುತ್ತಿವಿರಹಿಯಾ ಹವಂತಿ ಸೇಸಾಣಿ |
ಚೇದಣಭಾವೋ ಜೀವೋ ಚೇದಣಗುಣವಜ್ಜಿಯಾ ಸೇಸಾ ||೩೨||

ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಂ ಮೂರ್ತಂ ಮೂರ್ತಿವಿರಹಿತಾನಿ ಭವಂತಿ ಶೇಷಾಣಿ |
ಚೈತನ್ಯಭಾವೋ ಜೀವಃ ಚೈತನ್ಯಗುಣವರ್ಜಿತಾನಿ ಶೇಷಾಣಿ ||೩೨||

ಅಜೀವದ್ರವ್ಯವ್ಯಾಖ್ಯಾನೋಪಸಂಹಾರೋಯಮ್ |

ತೇಷು, ಮೂಲಪದಾರ್ಥೇಷು ಪುದ್ಗಲಸ್ಯ ಮೂರ್ತತ್ವಮ್, ಇತರೇಷಾಮಮೂರ್ತತ್ವಮ್ | ಜೀವಸ್ಯ ಚೇತನತ್ವಮ್, ಇತರೇಷಾಮಚೇತನತ್ವಮ್ | ಸ್ವಜಾತೀಯವಿಜಾತೀಯಬಂಧಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಜೀವಪುದ್ಗಲಯೋರಶುದ್ಧತ್ವಮ್, ಧರ್ಮಾದೀನಾಂ ಚತುರ್ಣಾಂ ವಿಶೇಷಗುಣಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಶುದ್ಧತ್ವಮೇವೇತಿ |

(ಮಾಲಿನಿ)

ಇತಿ ಲಲಿತಪದಾನಾಮಾವಲಿಭಾರ್ತಿನಿತ್ಯಂ
ವದನಸರಸಿಜಾತೇ ತಸ್ಯ ಭವ್ಯೋತ್ತಮಸ್ಯ |
ಸಪದಿ ಸಮಯಸಾರಸ್ತಸ್ಯ ಹೃತ್ಪುಂಡರೀಕೇ
ಲಸತಿ ನಿಶಿತಬುದ್ಧಿಃ ಕಿಂ ಪುನಶ್ಚಿತ್ತಮೇತತ್ ||೩೩||

[ಈಗ ಈ ಎರಡು ಗಾಥೆಗಳ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಪದಾರ್ಥಗಳರೂಪದ (-ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳ ರೂಪದ) ರತ್ನಗಳ ಅಭರಣವನ್ನು ನಾನು ಮುಮುಕ್ಷುಗಳ ಕಂಠದ ಶೋಭೆಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿ ರಚಿಸಿದ್ದೇನೆ; ಅದರ ಮುಖಾಂತರ ಧೀಮಂತ ಪುರುಷನು ವ್ಯವಹಾರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಶುದ್ಧಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕೂಡ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ||೩೩||

ಗಾಥೆ - ೩೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಪೋಗ್ಲದವ್ವಂ] ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವು [ಮುತ್ತಂ] ಮೂರ್ತವಿದೆ, [ಸೇಸಾಣಿ] ಉಳಿದ ದ್ರವ್ಯಗಳು [ಮುತ್ತಿವಿರಹಿಯಾ ಹವಂತಿ] ಮೂರ್ತತ್ವ ರಹಿತವಿದೆ; [ಜೀವೋ] ಜೀವವು [ಚೇದಣಭಾವೋ] ಚೈತನ್ಯ ಭಾವವುಳ್ಳದ್ದೆ, [ಸೇಸಾ] ಉಳಿದ ದ್ರವ್ಯಗಳು [ಚೇದಣಗುಣವಜ್ಜಿಯಾ] ಚೈತನ್ಯ ಗುಣರಹಿತವೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಅಜೀವದ್ರವ್ಯ ಸಂಬಂಧದ ಕಥನದ ಉಪಸಂಹಾರವಿದೆ.

ಆ (ಪೂರ್ವೋಕ್ತ) ಮೂಲ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪುದ್ಗಲವು ಮೂರ್ತವಿದೆ, ಉಳಿದವು ಅಮೂರ್ತವಿವೆ; ಜೀವವು ಚೇತನವಿದೆ, ಉಳಿದವು ಅಚೇತನವಿವೆ; ಸ್ವಜಾತೀಯ ಮತ್ತು ವಿಜಾತೀಯ ಬಂಧನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಜೀವ ಹಾಗೂ ಪುದ್ಗಲಕ್ಕೆ (ಬಂಧ-ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ) ಅಶುದ್ಧತೆಯಿರುತ್ತದೆ, ಧರ್ಮ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷಗುಣದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ (ಯಾವಾಗಲೂ) ಶುದ್ಧತೆಯೇ ಇದೆ.

ಮೂರ್ತವಿದೆ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯ ಉಳಿದೈದು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಮೂರ್ತಿವಿಹೀನವಿವೆ ||
ಚೇತನಾಯುಕ್ತವಿದೆ ಜೀವ ಶೇಷದ್ರವ್ಯಗಳು ಚೇತನಗುಣ ಶೂನ್ಯವಿವೆ ||೩೨||

ಇತಿ ಸುಕವಿಜನಪಯೋಜಮಿತ್ರಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಪ್ರಸರವರ್ಜಿತಗಾತ್ರಮಾತ್ರಪರಿಗ್ರಹಶ್ರೀಪದ್ಮ-
ಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವ ವಿರಚಿತಾಯಾಂ ನಿಯಮಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯಾಯಾಂ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿ ಅಜೀವಾಧಿಕಾರೋ ದ್ವಿತೀಯಃ
ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧಃ ||

[ಈಗ ಈ ಅಜೀವ ಅಧಿಕಾರದ ಅಂತಿಮ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ
ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ ಲಲಿತ ಪದಗಳ ಪಂಕ್ತಿಯು ಯಾವ ಭವ್ಯೋತ್ತಮನ ವದನಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ
ಯಾವಾಗಲೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ, ಆ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಪುರುಷನ ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಸಮಯ ಸಾರವು
(-ಶುದ್ಧತೆ) ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಇದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಿದೆ ? ||೫೩||

ಈ ರೀತಿ ಸುಕವಿಜನರೂಪ ಕಮಲಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾರು ಸೂರ್ಯಸಮಾನರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು
ಯಾರಿಗೆ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ದೇಹಮಾತ್ರವು ಪರಿಗ್ರಹವಿತ್ತು
ಅಂಥ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರ ಮುಖಾಂತರ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿಯಮಸಾರದ
ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕುಂದ
ಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ ಶ್ರೀ ನಿಯಮಸಾರ ಪರಮಾಗಮದ
ನಿರ್ಗಂಥ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವವಿರಚಿತ
ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿನಾಮದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ) ಅಜೀವ
ಅಧಿಕಾರನಾಮದ ದ್ವಿತೀಯ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧವು
ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

★★★

ಅಥೇದಾನೀಂ ಶುದ್ಧಭಾವಾಧಿಕಾರ ಉಚ್ಯತೇ |

ಜೀವಾದಿಬಹಿತ್ತಚ್ಚಂ ಹೇಯಮುವಾದೇಯಮಪ್ಪಣೋ ಅಪ್ಪಾ |
ಕರ್ಮೋಪಾಧಿಸಮುಬ್ಧವಗುಣಪಚ್ಚಾಫಹಿಂ ವದಿರಿತ್ತೋ ||೩೮||

ಜೀವಾದಿಬಹಿಸ್ತತ್ತಂ ಹೇಯಮುಪಾದೇಯಮಾತ್ಮನಃ ಆತ್ಮಾ |
ಕರ್ಮೋಪಾಧಿಸಮುಬ್ಧವಗುಣಪರ್ಯಾಯೈವ್ಯತಿರಿಕ್ತಃ ||೩೮||

ಹೇಯೋಪಾದೇಯತತ್ ಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಜೀವಾದಿಸಪ್ತತತ್ ಜ್ಞಾತಂ ಪರದ್ರವ್ಯತ್ವಾನ್ವಹ್ಯುಪಾದೇಯಮ್ | ಆತ್ಮನಃ ಸಹಜವೈರಾಗ್ಯಪ್ರಸಾದಶಿಖರಶಿಖಾಮಣೇಃ
ಪರದ್ರವ್ಯಪರಾಜ್ಞುಖಿಸ್ಯ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಪ್ರಸರವರ್ಜಿತಗಾತ್ರಮಾತ್ರ ಪರಿಗ್ರಹಸ್ಯ ಪರಮಜನಯೋಗೀಶ್ವರಸ್ಯ ಸ್ವದ್ರವ್ಯ
ನಿಶಿತಮತೇರುಪಾದೇಯೋ ಹ್ಯಾತ್ಮಾ | ಔದಯಿಕಾದಿಚತುರ್ಣಾಂ ಭಾವಾಂತರಾಣಾಮಗೋಚರತ್ವಾದ್
ದ್ರವ್ಯಭಾವನೋಕರ್ಮೋಪಾಧಿಸಮುಪಜನಿತವಿಭಾವಗುಣಪರ್ಯಾಯರಹಿತಃ, ಅನಾದಿನಿಧನಾಮೂರ್ತಾತೀಂದ್ರಿಯ-
ಸ್ವಭಾವಶುದ್ಧ ಸಹಜ ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವಸ್ವಭಾವಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಾ ಹ್ಯಾತ್ಮಾ | ಅತ್ಯಾಸನ್ನಭವ್ಯಜೀವಾನಾ-
ಮೇವಂಭೂತಂ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮಾನಮಂತರೇಣ ನ ಕಿಂಚಿದುಪಾದೇಯಮಸ್ತಿತಿ |

ಈಗ ಶುದ್ಧಭಾವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಗಾಥೆ - ೩೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೀವಾದಿಬಹಿತ್ತಚ್ಚಂ] ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ಬಾಹ್ಯ ತತ್ತ್ವಗಳು [ಹೇಯಂ] ಹೇಯವಿವೆ;
[ಕರ್ಮೋಪಾಧಿಸಮುಬ್ಧವಗುಣಪಚ್ಚಾಫಹಿಂ] ಕರ್ಮೋಪಾಧಿಜನ್ಯ ಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ [ವದಿರಿತ್ತೋ] ವ್ಯತಿರಿಕ್ತನಾದ
[ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಅಪ್ಪಣೋ] ಆತ್ಮನಿಗೆ [ಉಪಾದೇಯಂ] ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಹೇಯ ಮತ್ತು ಉಪಾದೇಯ ತತ್ತ್ವದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಜೀವಾದಿ ಬಾಹ್ಯ ತತ್ತ್ವಗಳೆಲ್ಲ ಹೇಯವಿವೆ ಆತ್ಮ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಗ್ರಾಹ್ಯನಿಹನು |
ಅವನು ಕರ್ಮೋಪಾಧಿಜನ್ಯ ಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತನಿಹನು ||೩೮||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಜಯತಿ ಸಮಯಸಾರಃ ಸರ್ವತತ್ವೈಕಸಾರಃ
 ಸಕಲವಿಲಯದೂರಃ ಪ್ರಾಸ್ತದುವಾರಮಾರಃ |
 ದುರಿತತರುಕುತಾರಃ ಶುದ್ಧ ಬೋಧಾವತಾರಃ
 ಸುಖಜಲನಿಧಿಪೂರಃ ಕ್ಲೇಶವಾರಾಶಿಪಾರಃ ||೫೪||

**ಣೋ ಖಲು ಸಹಾವತಾಣಾ ಣೋ ಮಾಣವಮಾಣಭಾವತಾಣಾ ವಾ |
 ಣೋ ಹರಿಸಭಾವತಾಣಾ ಣೋ ಜೀವಸ್ಸಾಹರಿಸ್ಸರಾಣಾ ವಾ ||೫೬||**

ನ ಖಲು ಸ್ವಭಾವಸ್ಥಾನಾನಿ ನ ಮಾನಾಪಮಾನಭಾವಸ್ಥಾನಾನಿ ವಾ |
 ನ ಹರ್ಷಭಾವಸ್ಥಾನಾನಿ ನ ಜೀವಸ್ವಾಹರ್ಷಸ್ಥಾನಾನಿ ವಾ ||೫೬||

ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ಏಳು ತತ್ವಗಳ ಸಮೂಹವು ಪರದ್ರವ್ಯವಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ನಿಜವಾಗಿ ಉಪಾದೇಯವಿಲ್ಲ. ಯಾವನು ಸಹಜ ವೈರಾಗ್ಯರೂಪ ಪ್ರಾಸಾದದ ಶಿಖರದ ಶಿಖಾಮಣಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಪರದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಪರಾಙ್ಮುಖನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನಿಗೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಿಲ್ಲದ ದೇಹಮಾತ್ರವು ಪರಿಗ್ರಹವಿದೆ, ಯಾವನು ಪರಮ ಜಿನಯೋಗಿಶ್ಚರನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನಿಗೆ ಸ್ವದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬುದ್ಧಿಯಿದೆ-ಇಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ 'ಆತ್ಮ'ನು ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆ. ಔದಯಿಕ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಭಾವಾಂತರಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರನಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು (ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನು) ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ, ಭಾವಕರ್ಮ ಮತ್ತು ನೋಕರ್ಮರೂಪ ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ ವಿಭಾವಗುಣ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ, ಅಲ್ಲದೆ ಅನಾದಿ-ಅನಂತ ಅಮೂರ್ತ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಶುದ್ಧ-ಸಹಜ-ಪರಮ-ಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವವು ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಕಾರಣ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅವನು ನಿಜವಾಗಿ 'ಆತ್ಮ'ನಿದ್ದಾನೆ. ಅತಿ-ಆಸನ್ನಭವ್ಯಜೀವರಿಗೆ ಇಂಥ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮನ ಹೊರತಾಗಿ (ಬೇರೆ) ಏನೂ ಉಪಾದೇಯವಿಲ್ಲ.

[ಈಗ ೩೮ ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭ ಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ಎಲ್ಲತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ನಾಶಹೊಂದಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸಮಸ್ತ ಭಾವಗಳಿಂದ ದೂರನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ದುರ್ವಾರ ಕಾಮನನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಪಾಪರೂಪದ ವ್ಯಕ್ತವನ್ನು ಭೇದಿಸುವಂಥ ಕುತಾರನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದ ಅವತಾರನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಸುಖಸಾಗರದ ಮಹಾಪೂರನಿದ್ದಾನೆ

ಜೀವನಿಗೆ ಸ್ವಭಾವಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ ಮಾನಾಪಮಾನಭಾವದ ಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ |

ಜೀವನಿಗೆ ಹರ್ಷಭಾವದ ಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ ಅಹರ್ಷದ ಸ್ಥಾನ ಕೂಡ ತಾನಿಲ್ಲ ||೫೬||

೧. ಶಿಖಾಮಣಿ = ಶಿಖರದ ಮೇಲಿನ ರತ್ನ ; ಚೂಡಾಮಣಿ ; ಕಿರೀಟದಲ್ಲಿನ ರತ್ನ.
 ೨. ಭಾವಾಂತರ = ಅನ್ಯಭಾವ. (ಔದಯಿಕ, ಔಷ್ಣಮಿಕ, ಕ್ಷಾಯೋಷ್ಣಮಿಕ ಮತ್ತು ಕ್ಷಾಯಿಕ - ಈ ನಾಲ್ಕು ಭಾವಗಳು ಪರಮ ಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಭಾವದಿಂದ ಅನ್ಯವಿರುವ ಕಾರಣ ಅವಕ್ಕೆ ಭಾವಾಂತರವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವವು ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಕಾರಣ ಪರಮಾತ್ಮನು ಈ ನಾಲ್ಕು ಭಾವಾಂತರಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರನಿದ್ದಾನೆ.)

ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪತತ್ವ ಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ತ್ರಿಕಾಲನಿರುಪಾಧಿಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ಶುದ್ಧಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯಸ್ಯ ನ ಖಲು ವಿಭಾವಸ್ವಭಾವಸ್ಥಾನಾನಿ | ಪ್ರಶಸ್ತಾಪ್ರಶಸ್ತ-
ಸಮಸ್ತಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಾಭಾವಾನ್ ಚ ಮಾನಾಪಮಾನಹೇತುಭೂತಕರ್ಮೋದಯಸ್ಥಾನಾನಿ | ನ ಖಲು ಶುಭಪರಿಮತೇರ-
ಭಾವಾಚ್ಛುಭಕರ್ಮ, ಶುಭಕರ್ಮಭಾವಾನ್ ಸಂಸಾರಸುಖಂ, ಸಂಸಾರಸುಖಸ್ಯಾಭಾವಾನ್ ಹರ್ಷಸ್ಥಾನಾನಿ | ನ ಚಾಶುಭ
ಪರಿಣತೇರಭಾವಾದಶುಭಕರ್ಮ, ಅಶುಭಕರ್ಮಭಾವಾನ್ ದುಃಖಂ, ದುಃಖಾಭಾವಾನ್ ಚಾಹರ್ಷಸ್ಥಾನಾನಿ ಚೇತಿ |

(ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೀಡಿತಂ)

ಪ್ರೀತ್ಯಪ್ರೀತಿವಿಮುಕ್ತಶಾಶ್ವತಪದೇ ನಿಃಶೇಷತೋಽಂತರ್ಮುಖಿ-

ನಿರ್ಭೇದೋದಿತಶರ್ಮನಿರ್ಮಿತವಿದ್ಯುಬಾಹ್ಯತಾವಾತ್ಮನಿ |

ಚೈತನ್ಯಾಮೃತಪೂರಪೂರ್ಣವಪುಷೇ ಪ್ರೇಕ್ಷಾವತಾಂ ಗೋಚರೇ |

ಬುದ್ಧಿಂ ಕಿಂ ನ ಕರೋಷಿ ವಾಂಛಸಿ ಸುಖಂ ತ್ವಂ ಸಂಸೃತೇದುಃಕೃತೇ ||೫||

ಮತ್ತು ಯಾವನು ಕ್ಲೇಶೋದಧಿಯ ಕೊನೆಯಿದ್ದಾನೆ ಆ ಸಮಯಸಾರನು (ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನು) ಜಯವಂತವಾಗಿ
ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ. ||೫||

ಗಾಥೆ - ೩೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೀವಸ್ಸ] ಜೀವಕ್ಕೆ (ಖಲು) ನಿಜವಾಗಿ [ಣೋ ಸಹಾವತಾಣಾ] ಸ್ವಭಾವಸ್ಥಾನ
(-ವಿಭಾವಸ್ವಭಾವದ ಸ್ಥಾನ) ಗಳಿಲ್ಲ, [ಣೋ ಮಾಣವಮಾಣಭಾವತಾಣಾ ವಾ] ಮಾನಾಪಮಾನಭಾವದ
ಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ, [ಣೋ ಹರಿಸಭಾವತಾಣಾ] ಹರ್ಷಭಾವದ ಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ [ವಾ] ಅಥವಾ [ಣೋ ಅಹರಿಸ್ನತಾಣಾ]
ಅಹರ್ಷದ ಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ತತ್ವ ದ್ವ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ತ್ರಿಕಾಲ-ನಿರುಪಾಧಿ ಸ್ವರೂಪವಿರುವಂಥ ಶುದ್ಧಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯಕ್ಕೆ ನಿಜವಾಗಿ ವಿಭಾವಸ್ವಭಾವಸ್ಥಾನ (ವಿಭಾವರೂಪ
ಸ್ವಭಾವದ ಸ್ಥಾನ)ಗಳಿಲ್ಲ; (ಶುದ್ಧ ಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯಕ್ಕೆ) ಪ್ರಶಸ್ತ ಅಥವಾ ಅಪ್ರಶಸ್ತದಂಥ ಸಮಸ್ತ ಮೋಹ-ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳ
ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಮಾನ-ಅವಮಾನದ ಹೇತುಭೂತವಾದ ಕರ್ಮೋದಯದ ಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ; (ಶುದ್ಧ ಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯಕ್ಕೆ)
ಶುಭ ಪರಿಣತಿಯ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಶುಭಕರ್ಮಗಳಿಲ್ಲ, ಶುಭಕರ್ಮಗಳ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಸಂಸಾರಸುಖವಿಲ್ಲ,
ಸಂಸಾರಸುಖದ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಹರ್ಷಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು (ಶುದ್ಧಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯಕ್ಕೆ) ಅಶುಭ ಪರಿಣತಿಯ
ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಅಶುಭ ಕರ್ಮಗಳಿಲ್ಲ, ಅಶುಭ ಕರ್ಮಗಳ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ದುಃಖವಿಲ್ಲ, ದುಃಖದ
ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಅಹರ್ಷಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ.

[ಈಗ ೩೯ ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ಪ್ರೀತಿ-ಅಪ್ರೀತಿಗಳಿಲ್ಲದ ಶಾಶ್ವತ ಪದನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ನಿಃಶೇಷತೆಯಿಂದ
ಅಂತರ್ಮುಖ ಮತ್ತು ನಿರ್ಭೇದತೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದಂಥ ಸುಖದಿಂದಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ನಭೋಮಂಡಲ ದಂತೆ

ಣೋ ದಿಬಿಬಂಧಟ್ಠಾಣಾ ಪಯಡಿಟ್ಠಾಣಾ ಪದೇಸಠಾಣಾ ವಾ |

ಣೋ ಅಣುಭಾಗಟ್ಠಾಣಾ ಜೀವಸ್ಸ ಣ ಉದಯಠಾಣಾ ವಾ ||೪೦||

ನ ಸ್ಥಿತಿಬಂಧಸ್ಥಾನಾನಿ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥಾನಾನಿ ಪ್ರದೇಶಸ್ಥಾನಾನಿ ವಾ |

ನಾನುಭಾಗಸ್ಥಾನಾನಿ ಜೀವಸ್ಸ ನೋದಯಸ್ಥಾನಾನಿ ವಾ ||೪೦||

ಅತ್ರ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥಿತ್ಯನುಭಾಗಪ್ರದೇಶಬಂಧೋದಯಸ್ಥಾನನಿಚಯೋ ಜೀವಸ್ಸ ನ ಸಮಸ್ತೀತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ನಿತ್ಯನಿರುಪರಾಗಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ನಿರಂಜನನಿಜಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಸ್ಯ ನ ಖಿಲು ಜಘನ್ಯಮಧ್ಯಮೋತ್ಕೃಷ್ಟದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ-
ಸ್ಥಿತಿಬಂಧಸ್ಥಾನಾನಿ | ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದ್ಯಷ್ಟವಿಧಕರ್ಮಣಾಂ-ತತ್ರಯೋಗ್ಯಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಸ್ವಾಕಾರಃ ಪ್ರಕೃತಿಬಂಧಃ, ತಸ್ಯ ಸ್ಥಾನಾನಿ ನ
ಭವಂತಿ | ಅಶುದ್ಧಾಂತಸ್ತತ್ರ ಕರ್ಮಪುದ್ಗಲಯೋಃ ಪರಸ್ಪರಪ್ರದೇಶಾನುಪ್ರವೇಶಃ ಪ್ರದೇಶಬಂಧಃ, ಅಸ್ಯ ಬಂಧಸ್ಯ ಸ್ಥಾನಾನಿ ವಾ
ನ ಭವಂತಿ | ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಣಾಂ ನಿರ್ಜರಾಸಮಯೇ ಸುಖದುಃಖಫಲಪ್ರದಾನಶಕ್ತಿಯುಕ್ತೋ ಹ್ಯನುಭಾಗಬಂಧಃ, ಅಸ್ಯ

೦ ಅಕೃತಯುಳ್ಳವನು (ಎಂದರೆ ನಿರಾಕಾರ-ಅರೂಪಿ) ಇದ್ದಾನೆ, ಯಾವನ ಸ್ವರೂಪವು ಚೈತನ್ಯಾಮೃತದ ಪೂರದಿಂದ
ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ, ಯಾವನು ವಿಚಾರವಂತ ಚತುರ ಪುರುಷರಿಗೆ ಗೋಚರನಿದ್ದಾನೆ-ಇಂಥ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ನೀನು ರುಚಿಯನ್ನೇಕೆ
ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ದುಃಖರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರದ ಸುಖವನ್ನೇಕೆ ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರುವೆ ? ||೫೫||

ಗಾಥೆ - ೪೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೀವಸ್ಸ] ಜೀವಕ್ಕೆ [ಣೋ ದಿಬಿಬಂಧಟ್ಠಾಣಾ] ಸ್ಥಿತಿಬಂಧಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ, [ಪಯಡಿಟ್ಠಾಣಾ]
ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ, [ಪದೇಸಠಾಣಾ ವಾ] ಪ್ರದೇಶಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ, [ಣೋ ಅಣುಭಾಗಟ್ಠಾಣಾ] ಅನುಭಾಗಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ [ವಾ]
ಅಥವಾ [ಣ ಉದಯಠಾಣಾ] ಉದಯಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ.

ಟೀಕೆ:- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಪ್ರಕೃತಿಬಂಧ, ಸ್ಥಿತಿಬಂಧ, ಅನುಭಾಗಬಂಧ, ಮತ್ತು ಪ್ರದೇಶಬಂಧದ ಸ್ಥಾನಗಳ
ಹಾಗೂ ಉದಯದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಮೂಹವು ಜೀವಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಯಾವಾಗಲೂ ೧ ನಿರುಪರಾಗವು ಸ್ವರೂಪವಿರುವಂಥ ನಿರಂಜನ (ನಿರೋಷ) ನಿಜ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ನಿಜವಾಗಿ
ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮದ ಜಘನ್ಯ, ಮಧ್ಯಮ ಅಥವಾ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸ್ಥಿತಿಬಂಧದ ಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ಅಷ್ಟವಿಧ
ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿನ ಆಯಾ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದಂಥ ಯಾವ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಸ್ವ-ಆಕಾರವಿದೆ ಅದು ಪ್ರಕೃತಿಬಂಧವಿದೆ; ಅದರ
ಸ್ಥಾನಗಳು (ನಿರಂಜನ ನಿಜ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ) ಇಲ್ಲ. ಅಶುದ್ಧ ಅಂತಃತತ್ತ್ವದ (-ಅಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ) ಮತ್ತು ಕರ್ಮಪುದ್ಗಲದ

ಜೀವನಿಗೆ ಸ್ಥಿತಿಬಂಧಸ್ಥಾನ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥಾನ ಪ್ರದೇಶಸ್ಥಾನಗಳು ತಾನಿಲ್ಲ |

ಜೀವನಿಗೆ ಅನುಭಾಗಸ್ಥಾನ ಅಥವಾ ಉದಯಸ್ಥಾನಗಳು ಕೂಡ ತಾನಿಲ್ಲ ||೪೦||

೦. ಅಕೃತ = ಯಾರಿಂದಲೂ ಮಾಡಿರದಂಥ (ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಆಕಾಶವನ್ನು ಯಾರೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆತ್ಮನನ್ನು ಯಾರೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ ;
ಆತ್ಮನು ಅಂತರ್ಮುಖ ಪ್ರಕಟ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸುಖದ ಪಿಂಡನಿದ್ದಾನೆ. ಸ್ವಯಂಸಿದ್ಧ ಶಾಶ್ವತನಿದ್ದಾನೆ.)
೧. ನಿರುಪರಾಗ = ಉಪರಾಗರಹಿತ. (ಉಪರಾಗ = ಯಾವುದೇ ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯ ಉಪಾಧಿಯ ಸಾಮೀಪ್ಯತೆಯ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಆಗುವಂಥ
ಉಪಾಧಿಯ ಅನುರೂಪವಾದ ವಿಕಾರೀಭಾವ; ಔಪಾಧಿಕಭಾವ; ವಿಕಾರ; ಮಲಿನತೆ.)

ಸ್ಥಾನಾನಾಂ ವಾ ನ ಚಾವಕಾಶಃ | ನ ಚ ದ್ರವ್ಯಭಾವಕರ್ಮೋದಯಸ್ಥಾನಾನಾಮಪ್ಯವಕಾಶೋಽಸ್ಮಿ ಇತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀ ಅಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಭಿಃ :-

(ಮಾಲಿನಿ)

“ನ ಹಿ ವಿದಧತಿ ಬದ್ಧಸ್ತೃಷ್ಣಭಾವಾದಯೋಽಮಿ
ಸುಖಮುಪರಿ ತರಂತೋಽಪ್ಯೇತ್ಯ ಯತ್ರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಮ್ |
ಅನುಭವತು ತಮೇವ ದ್ಯೋತಮಾನಂ ಸಮಂತಾತ್
ಜಗದಪಗತಮೋಹೀಭೂಯ ಸಮ್ಯಕ್ ಭಾವಮ್ ||”

ತಥಾ ಹಿ -

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ನಿತ್ಯಶುದ್ಧಚಿದಾನಂದಸಂಪದಾಮಾಕರಂ ಪರಮ್
ವಿಪದಾಮಿದಮೇವೋಚ್ಚಿರಪದಂ ಚೇತಯೇ ಪದಮ್ ||೫೬||

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಯಃ ಸರ್ವಕರ್ಮವಿಷಭೂರುಹಸಂಭವಾನಿ
ಮುಕ್ತಾ ಫಲಾನಿ ನಿಜರೂಪವಿಲಕ್ಷಣಾನಿ |
ಭುಂಕ್ತೇಽಧುನಾ ಸಹಜ ಚಿನ್ಮಯಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಂ
ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಮುಕ್ತಿಮಚಿರಾದಿತಿ ಸಂಶಯಃ ಕಃ ||೫೭||

ಪ್ರದೇಶಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರವೇಶವು ಅದು ಪ್ರದೇಶಬಂಧವಿದೆ; ಈ ಬಂಧದ ಸ್ಥಾನಗಳು ಕೂಡ (ನಿರಂಜನ ನಿಜ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ) ಇಲ್ಲ. ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮದ ನಿರ್ಜರೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸುಖದುಃಖರೂಪದ ಫಲಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದು ಅದು ಅನುಭಾಗಬಂಧವಿದೆ; ಇದರ ಸ್ಥಾನಗಳಿದ್ದು ಕೂಡ ಅವಕಾಶವು (ನಿರಂಜನ ನಿಜ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ) ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ ಹಾಗೂ ಭಾವಕರ್ಮದ ಉದಯದ ಸ್ಥಾನಗಳಿದ್ದು ಕೂಡ ಅವಕಾಶವು (ನಿರಂಜನ ನಿಜ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ) ಇಲ್ಲ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯದೇವ) ಶ್ರೀಮದ್ ಅಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಗಳು (ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದ ಆತ್ಮಖ್ಯಾತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ೧೧ನೆಯ ಕಲಶದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, -

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಜಗತ್ತು ಮೋಹರಹಿತವಾಗಿ ಎಲ್ಲನಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದಂಥ ಆ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವಭಾವದ್ದೇ ಅನುಭವಮಾಡಬೇಕು, ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ಬದ್ಧಸ್ತೃಷ್ಣ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ರೂಪದಿಂದ ಮೇಲೆ ತೇಲುತ್ತಲಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿಜವಾಗಿ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.”

ಮತ್ತು (೪೦ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -)

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಯಾವುದು ನಿತ್ಯಶುದ್ಧ ಚಿದಾನಂದರೂಪ ಸಂಪತ್ತುಗಳ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಗಣಿಯಿದೆ ಮತ್ತು

ಣೋ ಖಿಇಯಭಾವತಾಣಾ ಣೋ ಖಿಯುಉವಸಮಸಹಾವತಾಣಾ ವಾ |
ಓದಇಯಭಾವತಾಣಾ ಣೋ ಉವಸಮಣೇ ಸಹಾವತಾಣಾ ವಾ ||೪೧||

ನ ಕ್ಷಾಯಿಕಭಾವಸ್ಥಾನಾನಿ ನ ಕ್ಷಯೋಪಶಮಸ್ಥಾವಸ್ಥಾನಾನಿ ವಾ |
ಔದಯಿಕಭಾವಸ್ಥಾನಾನಿ ನೋಪಶಮಸ್ಥಾವಸ್ಥಾನಾನಿ ವಾ ||೪೧||

ಚತುರ್ಣಾಂ ವಿಭಾವಸ್ಥಾವಾನಾಂ ಸ್ವರೂಪಕಥನದ್ವಾರೇಣ ಪಂಚಮಭಾವಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಕರ್ಮಣಾಂ ಕ್ಷಯೇ ಭವಃ ಕ್ಷಾಯಿಕಭಾವಃ | ಕರ್ಮಣಾಂ ಕ್ಷಯೋಪಶಮೇ ಭವಃ ಕ್ಷಯೋಪಶಮಿಕಭಾವಃ |
ಕರ್ಮಣಾಮುದಯೇ ಭವಃ ಔದಯಿಕಭಾವಃ | ಕರ್ಮಣಾಮುಪಶಮೇ ಭವಃ ಔಪಶಮಿಕಭಾವಃ | ಸಕಲ-
ಕರ್ಮೋಪಾಧಿವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಪರಿಣಾಮೇ ಭವಃ ಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವಃ | ಏಷು ಪಂಚಸು ತಾವದೌಪಶಮಿಕಭಾವೋ ದ್ವಿವಿಧಃ,
ಕ್ಷಾಯಿಕಭಾವಶ್ಚ ನವವಿಧಃ, ಕ್ಷಯೋಪಶಮಿಕಭಾವೋಽಷ್ಟಾದಶಭೇದಃ, ಔದಯಿಕಭಾವ ಏಕವಿಂಶತಿಭೇದಃ,
ಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವಸ್ತ್ರೈಃ | ಅಥೌಪಶಮಿಕಭಾವಸ್ಯ ಉಪಶಮಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಮ್ ಉಪಶಮಚಾರಿತ್ರಮ್ ಚ | ಕ್ಷಾಯಿಕಭಾವಸ್ಯ
ಕ್ಷಾಯಿಕಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ, ಯಥಾಖ್ಯಾತಚಾರಿತ್ರಂ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನಂ ಕೇವಲದರ್ಶನಂ ಚ, ಅಂತರಾಯಕರ್ಮಕ್ಷಯಸಮುಪಜನಿತ-

ಯಾವುದು ಆತ್ಯಂತಿಕರೂಪದಿಂದ ವಿಪತ್ತುಗಳ ಅಪದವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲಿ ವಿಪತ್ತುಗಳು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಇಲ್ಲ) ಅಂಥ
ಈ ಪದದ ಅನುಭವವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೪೧||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- (ಅಶುಭ ಹಾಗೂ ಶುಭ) ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮರೂಪದ ವಿಷವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗು
ವಂಥ, ನಿಜರೂಪದಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದಂಥ ಫಲಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಯಾವ ಜೀವನು ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ
ಸಹಜ ಚೈತನ್ಯಮಯವಾದ ಆತ್ಮತತ್ವವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ ಆ ಜೀವನು ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು
ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇನಿದೆ ? ||೪೨||

ಗಾಥೆ - ೪೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣೋ ಖಿಇಯಭಾವತಾಣಾ] ಜೀವಕ್ಕೆ ಕ್ಷಾಯಿಕಭಾವದ ಸ್ಥಾನಗಳು ಇಲ್ಲ, [ಣೋ
ಖಿಯುಉವಸಮಸಹಾವತಾಣಾ ವಾ] ಕ್ಷಯೋಪಶಮಸ್ಥಾವದ ಸ್ಥಾನಗಳು ಇಲ್ಲ, [ಓದಇಯಭಾವತಾಣಾ]
ಔದಯಿಕಭಾವದ ಸ್ಥಾನಗಳು ಇಲ್ಲ [ವಾ] ಅಥವಾ [ಣೋ ಉವಸಮಣೇ ಸಹಾವತಾಣಾ] ಉಪಶಮ ಸ್ಥಾವದ
ಸ್ಥಾನಗಳು ಇಲ್ಲ,

ಟೀಕೆ :- ಇದು ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾವಸ್ಥಾವಗಳ ಸ್ವರೂಪಕಥನದಿಂದ ಪಂಚಮಭಾವದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ ಕ್ಷಾಯಿಕಭಾವದ, ಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ ಕ್ಷಯೋಪಶಮಸ್ಥಾವದ |
ಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ ಔದಯಿಕಭಾವದ, ಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ ಉಪಶಮಸ್ಥಾವದ ||೪೧||

ದಾನಲಾಭಭೋಗೋಪಭೋಗವೀರ್ಯಾಣಿ ಚೇತಿ | ಕ್ಷಾಯೋಪಶಮಿಕಭಾವಸ್ಯ ಮತಿಶ್ರುತಾವಧಿಮನಃ ಪರ್ಯಯಜ್ಞಾನಾನಿ ಚತ್ವಾರಿ, ಕುಮತಿಕುಶ್ರುತವಿಭಂಗಭೇದಾದಜ್ಞಾನಾನಿ ತ್ರೀಣಿ, ಚಕ್ಷುರಚಕ್ಷುರವಧಿದರ್ಶನಭೇದಾದ್ದರ್ಶನಾನಿ ತ್ರೀಣಿ, ಕಾಲಕರಣೋಪದೇಶೋಪಶಮಪ್ರಾಯೋಗ್ಯತಾಭೇದಾಲಬ್ಧಯಃ ಪಂಚ, ವೇದಕಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ, ವೇದಕಚಾರಿತ್ರಂ, ಸಂಯಮಾಸಂಯಮಪರಿಣತಿಶ್ಚೇತಿ | ಔದಯಿಕಭಾವಸ್ಯ ನಾರಕತಿಯಜ್ಞಾನುಷ್ಠದೇವಭೇದಾದ್ ಗತಯಶ್ಚತ್ವಸ್ರಃ, ಕ್ರೋಧಮಾನಮಾಯಾಲೋಭಭೇದಾತ್, ಕಷಾಯಾಶ್ಚತ್ವಾರಃ, ಸ್ತ್ರೀಪುಂನಪುಂಸಕಭೇದಾಲ್ಲಿಂಗಾನಿ ತ್ರೀಣಿ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗ್ರಹನಯಾಪೇಕ್ಷಯಾಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನಮೇಕಮ್, ಅಜ್ಞಾನಂ ಚೈಕಮ್, ಅಸಂಯಮತಾ ಚೈಕಾ, ಅಸಿದ್ಧತ್ವಂ ಚೈಕಮ್, ಶುಕ್ಲಪದ್ಮಪೀತಕಾಪೋತನೀಲಕೃಷ್ಣಭೇದಾಲ್ಲೇಶ್ಯಾಃ ಷಟ್ ಚ ಭವಂತಿ | ಪಾರಿಣಾಮಿಕಸ್ಯ ಜೀವತ್ವಪಾರಿಣಾಮಿಕಃ,

ಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯದಿಂದ ಆಗುವ ಭಾವವು ಅದು ಕ್ಷಾಯಿಕಭಾವವಿದೆ. ಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯೋಪಶಮದಿಂದಾಗುವ ಭಾವವು ಅದು ಕ್ಷಾಯೋಪಶಮಿಕ ಭಾವವಿದೆ. ಕರ್ಮಗಳ ಉದಯದಿಂದಾಗುವ ಭಾವವು ಅದು ಔದಯಿಕ ಭಾವವಿದೆ. ಕರ್ಮಗಳ ಉಪಶಮದಿಂದಾಗುವ ಭಾವವು ಅದು ಔಪಶಮಿಕ ಭಾವವಿದೆ. ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮೋಪಾಧಿಯಿಂದ ವಿಮುಕ್ತವಾದಂಥ ಪರಿಣಾಮದಿಂದಾಗುವ ಭಾವವು ಅದು ಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವವಿದೆ.

ಈ ಐದು ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಔಪಶಮಿಕಭಾವದ ಭೇದಗಳು ಎರಡು ಇವೆ, ಕ್ಷಾಯಿಕಭಾವದ ಭೇದಗಳು ಒಂಭತ್ತು ಇವೆ. ಕ್ಷಾಯೋಪಶಮಿಕ ಭಾವದ ಭೇದಗಳು ಹದಿನೆಂಟು ಇವೆ, ಔದಯಿಕ ಭಾವದ ಭೇದಗಳು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಇವೆ, ಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಭಾವದ ಭೇದಗಳು ಮೂರು ಇವೆ.

ಈಗ ಔಪಶಮಿಕಭಾವದ ಎರಡು ಭೇದಗಳು ಹೀಗಿವೆ-ಉಪಶಮಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಮತ್ತು ಉಪಶಮಚಾರಿತ್ರ.

ಕ್ಷಾಯಿಕಭಾವದ ಒಂಭತ್ತು ಭೇದಗಳು ಹೀಗಿವೆ-ಕ್ಷಾಯಿಕಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಯಥಾಖ್ಯಾತಚಾರಿತ್ರ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕೇವಲದರ್ಶನ, ಹಾಗೂ ಅಂತರಾಯಕರ್ಮದ ಕ್ಷಯಜನಿತ ದಾನ, ಲಾಭ, ಭೋಗ, ಉಪಭೋಗ ಮತ್ತು ವೀರ್ಯ.

ಕ್ಷಾಯೋಪಶಮಿಕಭಾವದ ಹದಿನೆಂಟು ಭೇದಗಳು ಹೀಗಿವೆ-ಮತಿಜ್ಞಾನ, ಶ್ರುತಜ್ಞಾನ, ಅವಧಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮನಃಪರ್ಯಯಜ್ಞಾನವೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಜ್ಞಾನಗಳು; ಕುಮತಿಜ್ಞಾನ, ಕುಶ್ರುತಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ವಿಭಂಗ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಭೇದಗಳ ಕಾರಣ ಮೂರು ಅಜ್ಞಾನಗಳು; ಚಕ್ಷುದರ್ಶನ, ಅಚಕ್ಷುದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಅವಧಿದರ್ಶನವೆಂಬ ಭೇದದ ಕಾರಣ ಮೂರು ದರ್ಶನಗಳು; ಕಾಲಲಬ್ಧಿ, ಕರಣಲಬ್ಧಿ, ಉಪದೇಶಲಬ್ಧಿ, ಉಪಶಮಲಬ್ಧಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಯೋಗ್ಯತಾಲಬ್ಧಿಯೆಂಬ ಭೇದದ ಕಾರಣ ಐದು ಲಬ್ಧಿಗಳು; ವೇದಕಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ; ವೇದಕಚಾರಿತ್ರ ಮತ್ತು ಸಂಯಮಾಸಂಯಮ ಪರಿಣತಿ.

ಔದಯಿಕಭಾವದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಭೇದಗಳು ಹೀಗಿವೆ-ನಾರಕಗತಿ, ತಿಯಂಚಗತಿ, ಮನುಷ್ಯಗತಿ ಮತ್ತು ದೇವಗತಿಯೆಂಬ ಭೇದದ ಕಾರಣ ನಾಲ್ಕು ಗತಿಗಳು; ಕ್ರೋಧಕಷಾಯ, ಮಾನಕಷಾಯ, ಮಾಯಾಕಷಾಯ ಮತ್ತು ಲೋಭಕಷಾಯವೆಂಬ ಭೇದದ ಕಾರಣ ನಾಲ್ಕು ಕಷಾಯಗಳು; ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ, ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ನಪುಂಸಕ ಲಿಂಗವೆಂಬ

೧. ಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯದಿಂದ = ಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯದಲ್ಲಿ; ಕರ್ಮಕ್ಷಯದ ಸದ್ಭಾವದಲ್ಲಿ (ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು ಜೀವದ ಯಾವ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಬರುವುದು ಅದು ಕ್ಷಾಯಿಕ ಭಾವವಿದೆ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕ್ಷಯೋಪಶಮ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.)

ಭವ್ಯತ್ವಪಾರಿಣಾಮಿಕಃ, ಅಭವ್ಯತ್ವಪಾರಿಣಾಮಿಕಃ, ಇತಿ ತ್ರಿಭೇದಾಃ | ಅಥಾಯಂ ಜೀವತ್ವಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವೋ ಭವ್ಯಾಭವ್ಯಾನಾಂ ಸದೃಶಃ, ಭವ್ಯತ್ವಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವೋ ಭವ್ಯಾನಾಮೇವ ಭವತಿ, ಅಭವ್ಯತ್ವಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವೋಽ-ಭವ್ಯಾನಾಮೇವ ಭವತಿ | ಇತಿ ಪಂಚಭಾವಪ್ರಪಂಚಃ |

ಪಂಚಾನಾಂ ಭಾವಾನಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಕ್ಷಾಯಿಕಭಾವಃ ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರಸ್ವರೂಪಃ ಸ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಪ್ರಕ್ಷೋ ಭಹೇತುಭೂತತೀರ್ಥಕರತ್ವೋಪಾರ್ಜಿತಸಕಲವಿಮಲಕೇವಲಾವಬೋಧಸನಾಥತೀರ್ಥನಾಥಸ್ಯ ಭಗವತಃ ಸಿದ್ಧಸ್ಯ ವಾ ಭವತಿ | ಔದಯಿಕೌಪಶಮಿಕಕ್ಷಾಯೋಪಶಮಿಕಭಾವಾಃ ಸಂಸಾರಿಣಾಮೇವ ಭವಂತಿ, ನ ಮುಕ್ತಾನಾಮ್ | ಪೂರ್ವೋಕ್ತಭಾವಚತುಷ್ಟಯಮಾವರಣಸಂಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ ನ ಮುಕ್ತಿಕಾರಣಮ್ | ತ್ರಿಕಾಲನಿರುಪಾಧಿ ಸ್ವರೂಪನಿರಂಜನನಿಜಪರಮಪಂಚಮಭಾವಭಾವನಯಾ ಪಂಚಮಗತಿಂ ಮುಮುಕ್ಷುಯೋ ಯಾಂತಿ ಯಾಸ್ಯಂತಿ ಗತಾಶ್ಚೇತಿ |

ಭೇದದ ಕಾರಣ ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳು; ಸಾಮಾನ್ಯಸಂಗ್ರಹನಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಒಂದು ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನ, ಒಂದು ಅಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಒಂದು ಅಸಂಯಮತೆ; ಒಂದು ಅಸಿದ್ಧತ್ವ; ಶುಕ್ಲ ಲೇಶೈ, ಪದ್ಮಲೇಶೈ, ಪೀತಲೇಶೈ, ಕಾಪೋತ ಲೇಶೈ, ನೀಲಲೇಶೈ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ ಲೇಶೈಯೆಂಬ ಭೇದದ ಕಾರಣ ಆರು ಲೇಶೈಗಳು.

ಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವದ ಮೂರು ಭೇದಗಳು ಹೀಗಿವೆ-ಜೀವತ್ವಪಾರಿಣಾಮಿಕ, ಭವ್ಯತ್ವಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಮತ್ತು ಅಭವ್ಯತ್ವಪಾರಿಣಾಮಿಕ. ಈ ಜೀವತ್ವಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವವು ಭವ್ಯರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅಭವ್ಯರಿಗೆ ಸಮಾನವಿರುತ್ತದೆ. ಭವ್ಯತ್ವಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವವು ಭವ್ಯರಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ; ಅಭವ್ಯತ್ವಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವವು ಅಭವ್ಯರಿಗೇ ಇರುತ್ತದೆ.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಐದು ಭಾವಗಳ ಕಥನ ಮಾಡಿಯಾಯಿತು.

ಐದು ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾಯಿಕಭಾವವು ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರಸ್ವರೂಪವಿದೆ; ಅದು (ಕ್ಷಾಯಿಕಭಾವವು) ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ *ಪ್ರಕ್ಷೋಭದ ಹೇತುಭೂತ ತೀರ್ಥಂಕರತ್ವದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವಂಥ ಸಕಲ-ವಿಮಲ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ಯುಕ್ತರಾದಂಥ ತೀರ್ಥನಾಥರಿಗೆ (ಹಾಗೂ ಉಪಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕೇವಲಿಗಳಿಗೆ) ಅಥವಾ ಸಿದ್ಧ ಭಗವಂತರಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಔದಯಿಕ, ಔಪಶಮಿಕ ಮತ್ತು ಕ್ಷಾಯೋಪಶಮಿಕ ಭಾವಗಳು ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೇ ಇರುತ್ತವೆ, ಮುಕ್ತ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ನಾಲ್ಕು ಭಾವಗಳು ಅವರಣಸಂಯುಕ್ತವಿರುವುದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ತ್ರಿಕಾಲನಿರುಪಾಧಿ ಸ್ವರೂಪವಿರುವಂಥ ನಿರಂಜನ ನಿಜ ಪರಮ ಪಂಚಮಭಾವದ (-ಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಭಾವದ) ಭಾವನೆಯಿಂದ ಪಂಚಮಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು (ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ) ಹೋಗುತ್ತಾರೆ, (ಭವಿಷ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ) ಹೋಗುವರು ಮತ್ತು (ಭೂತಕಾಲದಲ್ಲಿ) ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು.

[ಈಗ ೪೦ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

* ಪ್ರಕ್ಷೋಭ = ಆಂದೋಲನ, ತೀರ್ಥಂಕರರ ಜನ್ಮಕಲ್ಯಾಣ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುಲೋಕದೊಳಗೆ ಆನಂದಮಯವಾದ ಆಂದೋಲನವಾಗುತ್ತದೆ.

(ಆರ್ಯ)

ಅಂಚಿತಪಂಚಮಗತಯೇ ಪಂಚಮಭಾವಂ ಸ್ಮರಂತಿ ವಿದ್ವಾಸಃ |
ಸಂಚಿತಪಂಚಾಚಾರಾಃ ಕಿಂಚನಭಾವಪ್ರಪಂಚಪರಿಹೀಣಾಃ ||೫೮||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಸುಕೃತಮಪಿ ಸಮಸ್ತಂ ಭೋಗಿನಾಂ ಭೋಗಮೂಲಂ
ತ್ಯಜತು ಪರಮತತ್ತ್ವಾ ಭ್ಯಾಸನಿಷ್ಠಾತ್ಚಿತ್ತಃ |
ಉಭಯಸಮಯಸಾರಂ ಸಾರತತ್ತ್ವ ಸ್ವರೂಪಂ
ಭಜತು ಭವವಿಮುಕ್ತೈ ಕೋಽತ್ರ ದೋಷೋ ಮುನೀಶಃ ||೫೯||

**ಚಲುಗಣಭವಸಂಭ್ರಮಣಂ ಜಾಣಜರಾಮರಣರೋಗಸೋಗಾ ಯ |
ಕುಲಜೋನಿಜೀವಮಗ್ಗಣತಾಣಾ ಜೀವಸ್ಸಣೋ ಸಂತಿ ||೪೨||**

**ಚತುರ್ಗತಿಭವಸಂಭ್ರಮಣಂ ಜಾತಿಜರಾಮರಣರೋಗಶೋಕಾಶ್ಚ |
ಕುಲಯೋನಿಜೀವಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನಾನಿ ಜೀವಸ್ಸ ನೋ ಸಂತಿ ||೪೨||**

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- (ಜ್ಞಾನ, ದರ್ಶನ, ಚಾರಿತ್ರ, ತಪ ಮತ್ತು ವೀರ್ಯರೂಪದ)ಐದು ಆಚಾರಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತ ಮತ್ತು ಕಿಂಚಿತ್ ಕೂಡ ಪರಿಗ್ರಹಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ರಹಿತರಾದಂಥ ವಿದ್ವಾಸರು ಪೂಜನೀಯವಾದ ಪಂಚಮಗತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪಂಚಮಭಾವದ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ||೫೮||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸಮಸ್ತ ಸುಕೃತವು (ಶುಭಕರ್ಮವು) ಭೋಗಿಗಳಿಗೆ ಭೋಗದ ಮೂಲವಿದೆ; ಪರಮ ತತ್ತ್ವದ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠಾತ್ ಚಿತ್ತವುಳ್ಳ ಮುನೀಶ್ವರರು ಭವದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸಮಸ್ತ ಶುಭಕರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು ಮತ್ತು *ಸಾರತತ್ತ್ವ ಸ್ವರೂಪವಾದಂಥ ಉಭಯಸಮಯಸಾರವನ್ನು ಭಜಿಸಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೋಷವಿದೆ ? ||೫೯||

ಗಾಥೆ - ೪೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:- [ಜೀವಸ್ಸ] ಜೀವಕ್ಕೆ [ಚಲುಗಣಭವಸಂಭ್ರಮಣಂ] ನಾಲ್ಕು ಗತಿಯ ಭವಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ, [ಜಾಣಜರಾಮರಣರೋಗಸೋಗಾ] ಜನ್ಮ, ಜರಾ, ಮರಣ, ರೋಗ, ಶೋಕ, [ಕುಲಜೋನಿಜೀವಮಗ್ಗಣತಾಣಾ ಯ] ಕುಲ, ಯೋನಿ, ಜೀವಸ್ಥಾನಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನಗಳು [ಣೋ ಸಂತಿ] ಇಲ್ಲ.

**ನಾಲ್ಕುಗತಿಯ ಭ್ರಮಣವಿಲ್ಲ, ಜನ್ಮ, ಮರಣ, ರೋಗ, ಶೋಕ, ಜರೆಗಳಿಲ್ಲ |
ಕುಲಯೋನಿಗಳಿಲ್ಲ ಜೀವಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ, ಮೇಣಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನ ಕೂಡ ತಾನಿಲ್ಲ ||೪೨||**

* ಸಮಯಸಾರವು ಸಾರಭೂತ ತತ್ತ್ವವಿದೆ.

ಇಹ ಹಿ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಶುದ್ಧ ಜೀವಸ್ಯ ಸಮಸ್ತಸಂಸಾರವಿಕಾರಸಮುದಯೋ ನ ಸಮಸ್ತೀತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ದ್ರವ್ಯಭಾವಕರ್ಮ ಸ್ವೀಕಾರಾಭಾವಾಚ್ಛತ್ಸೃಣಾಂ ನಾರಕತೀರ್ಯಜ್ಞನುಷ್ಠದೇವತ್ವಲಕ್ಷಣಾನಾಂ ಗತೀನಾಂ ಪರಿಭ್ರಮಣಂ ನ ಭವತಿ | ನಿತ್ಯಶುದ್ಧಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ದ್ರವ್ಯಭಾವಕರ್ಮಗ್ರಹಣಯೋಗ್ಯ-
ವಿಭಾವಪರಿಣತೇರಭಾವಾನ್ ಜಾತಿಜರಾಮರಣರೋಗಶೋಕಾಶ್ಚ | ಚತುರ್ಗತಿಜೀವಾನಾಂ ಕುಲಯೋನಿವಿಕಲ್ಪ ಇಹ ನಾಸ್ತಿ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ | ತದ್ಯಥಾ-ಪೃಥ್ವೀಕಾಯಿಕಜೀವಾನಾಂ ದ್ವಾವಿಂಶತಿಲಕ್ಷಕೋಟಿಕುಲಾನಿ, ಅಪ್ಕಾಯಿಕಜೀವಾನಾಂ ಸಪ್ತಲಕ್ಷಕೋಟಿಕುಲಾನಿ, ತೇಜಸ್ಕಾಯಿಕಜೀವಾನಾಂ ತ್ರಿಲಕ್ಷಕೋಟಿಕುಲಾನಿ, ವಾಯುಕಾಯಿಕಜೀವಾನಾಂ ಸಪ್ತಲಕ್ಷಕೋಟಿಕುಲಾನಿ, ವನಸ್ಪತಿಕಾಯಿಕಜೀವಾನಾಮ್ ಅಷ್ಟೋತ್ತರವಿಂಶತಿಲಕ್ಷಕೋಟಿಕುಲಾನಿ, ದ್ವೀಂದ್ರಿಯಜೀವಾನಾಂ ಸಪ್ತಲಕ್ಷಕೋಟಿಕುಲಾನಿ, ತ್ರೀಂದ್ರಿಯಜೀವಾನಾಮ್ ಅಷ್ಟಲಕ್ಷಕೋಟಿಕುಲಾನಿ, ಚತುರ್ದ್ರಿಯಜೀವಾನಾಂ ನವಲಕ್ಷಕೋಟಿಕುಲಾನಿ, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯೇಷು ಜಲಚರಾಣಾಂ ಸಾರ್ಧದ್ವಾದಶಲಕ್ಷಕೋಟಿಕುಲಾನಿ, ಆಕಾಶಚರಜೀವಾನಾಂ ದ್ವಾದಶಲಕ್ಷಕೋಟಿಕುಲಾನಿ, ಚತುಷ್ಪದಜೀವಾನಾಂ ದಶಲಕ್ಷಕೋಟಿಕುಲಾನಿ, ಸರೀಸೃಪಾನಾಂ ನವಲಕ್ಷಕೋಟಿಕುಲಾನಿ, ನಾರಕಾಣಾಂ ಪಂಚವಿಂಶತಿಲಕ್ಷಕೋಟಿಕುಲಾನಿ, ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ದ್ವಾದಶಲಕ್ಷಕೋಟಿಕುಲಾನಿ, ದೇವಾನಾಂ ಷಡ್ವಿಂಶತಿಲಕ್ಷಕೋಟಿ ಕುಲಾನಿ | ಸರ್ವಾಣಿ ಸಾರ್ಧಸಪ್ತನವತ್ಯಗ್ರಶತಕೋಟಿಲಕ್ಷಾಣಿ ೧೯೭೫೦೦೦೦೦೦೦೦೦೦ |

ಟೀಕೆ :- ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶುದ್ಧ ಜೀವಕ್ಕೆ ಸಮಸ್ತ ಸಂಸಾರವಿಕಾರಗಳ ಸಮುದಾಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಹೇಳಿದೆ.

ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಭಾವಕರ್ಮಗಳ ಸ್ವೀಕಾರವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಜೀವಕ್ಕೆ ನಾರಕತ್ವ ತೀರ್ಯಂಚತ್ವ ಮನುಷ್ಯತ್ವ ಮತ್ತು ದೇವತ್ವಸ್ವರೂಪವಾದ ನಾಲ್ಕು ಗತಿಗಳ ಪರಿಭ್ರಮಣವಿಲ್ಲ.

ನಿತ್ಯ-ಶುದ್ಧ ಚಿದಾನಂದರೂಪ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದ ಜೀವನಿಗೆ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ ಹಾಗೂ ಭಾವಕರ್ಮಗಳ ಗ್ರಹಣಯೋಗ್ಯವಾದ ವಿಭಾವಪರಿಣತಿಯ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಜನ್ಮ, ಜರಾ, ಮರಣ, ರೋಗ ಮತ್ತು ಶೋಕಗಳಿಲ್ಲ.

ಚತುರ್ಗತಿಯ (ನಾಲ್ಕು ಗತಿಯ) ಜೀವಗಳ ಕುಲ ಹಾಗೂ ಯೋನಿಯ ಭೇದಗಳು ಜೀವದಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು (ಈಗ) ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಈ ಪ್ರಕಾರವಿದೆ -

ಪೃಥ್ವೀಕಾಯಿಕ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡುಲಕ್ಷಕೋಟಿ ಕುಲಗಳಿವೆ; ಅಪ್ಕಾಯಿಕ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಏಳುಲಕ್ಷ ಕೋಟಿ ಕುಲಗಳಿವೆ; ತೇಜಸ್ಕಾಯಿಕ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುಲಕ್ಷಕೋಟಿ ಕುಲಗಳಿವೆ; ವಾಯುಕಾಯಿಕ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಏಳುಲಕ್ಷಕೋಟಿ ಕುಲಗಳಿವೆ; ವನಸ್ಪತಿಕಾಯಿಕ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಲಕ್ಷಕೋಟಿ ಕುಲಗಳಿವೆ; ದ್ವೀಂದ್ರಿಯ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಏಳುಲಕ್ಷಕೋಟಿ ಕುಲಗಳಿವೆ; ತ್ರೀಂದ್ರಿಯ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಟುಲಕ್ಷಕೋಟಿ ಕುಲಗಳಿವೆ; ಚತುರ್ದ್ರಿಯ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಲಕ್ಷಕೋಟಿ ಕುಲಗಳಿವೆ; ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿನ ಜಲಚರ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡೂವರೆಲಕ್ಷಕೋಟಿ ಕುಲಗಳಿವೆ; ಖೇಚರ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಲಕ್ಷಕೋಟಿ ಕುಲಗಳಿವೆ; ನಾಲ್ಕು ಕಾಲುಗಳುಳ್ಳ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಲಕ್ಷಕೋಟಿ ಕುಲಗಳಿವೆ; ಎದೆಯಿಂದ ನಡೆಯುವಂಥ ಸರ್ಪ ಮೊದಲಾದ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಲಕ್ಷಕೋಟಿ ಕುಲಗಳಿವೆ; ನಾರಕರಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡುಲಕ್ಷಕೋಟಿ ಕುಲಗಳಿವೆ; ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಲಕ್ಷಕೋಟಿ ಕುಲಗಳಿವೆ; ಮತ್ತು ದೇವಗಳಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತಾರುಲಕ್ಷಕೋಟಿ ಕುಲಗಳಿವೆ; ಎಲ್ಲ ಸೇರಿ ಒಂದುನೂರಾ ತೊಂಭತ್ತೆಳುವರೆಲಕ್ಷಕೋಟಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇವೆ. ೧೯,೭೫,೦೦,೦೦,೦೦,೦೦,೦೦೦

ಪೃಥ್ವೀಕಾಯಿಕಜೀವಾನಾಂ ಸಪ್ತಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಾನಿ, ಅಪ್ಪಾಯಿಕಜೀವಾನಾಂ ಸಪ್ತಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಾನಿ, ತೇಜಸ್ಕಾಯಿಕಜೀವಾನಾಂ ಸಪ್ತಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಾನಿ, ವಾಯುಕಾಯಿಕಜೀವಾನಾಂ ಸಪ್ತಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಾನಿ, ನಿತ್ಯನಿಗೋದಿಜೀವಾನಾಂ ಸಪ್ತಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಾನಿ, ಚತುರ್ಗತಿನಿಗೋದಿ ಜೀವಾನಾಂ ಸಪ್ತಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಾನಿ, ವನಸ್ಪತಿಕಾಯಿಕಜೀವಾನಾಂ ದಶಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಾನಿ, ದ್ವೀಂದ್ರಿಯಜೀವಾನಾಂ ದ್ವಿಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಾನಿ, ತ್ರೀಂದ್ರಿಯಜೀವಾನಾಂ ದ್ವಿಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಾನಿ, ಚತುರಿಂದ್ರಿಯಜೀವಾನಾಂ ದ್ವಿಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಾನಿ, ದೇವಾನಾಂ ಚತುರ್ಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಾನಿ, ನಾರಕಾಣಾಂ ಚತುರ್ಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಾನಿ, ತೀರ್ಯಗ್ನೀವಾನಾಂ ಚತುರ್ಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಾನಿ, ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಚತುರ್ಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಾನಿ |

ಸೂಕ್ಷ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮೈಕೇಂದ್ರಿಯಸಂಜ್ಞಾ ಸಂಜ್ಞಿ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯದ್ವೀಂದ್ರಿಯತ್ರೀಂದ್ರಿಯಚತುರಿಂದ್ರಿಯ-ಪರ್ಯಾಪ್ತಾಪರ್ಯಾಪ್ತಕಭೇದಸನಾಥಚತುರ್ಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಾನಿ | ಗತೀಂದ್ರಿಯಕಾಯಯೋಗವೇದಕಷಾಯಜ್ಞಾನ-ಸಂಯಮದರ್ಶನಲೇಶ್ಯಾಭವ್ಯಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಜ್ಞಾ ಹಾರವಿಕಲ್ಪಲಕ್ಷಣಾನಿ ಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನಾನಿ | ಏತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಚ ತಸ್ಯ ಭಗವತಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯಬಲೇನ ನ ಸಂತೀತಿ ಭಗವತಾಂ ಸೂತ್ರಕೃತಾಮಭಿಪ್ರಾಯಃ |

ಪೃಥ್ವೀಕಾಯಿಕ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಏಳುಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಗಳಿವೆ; ಅಪ್ಪಕಾಯಿಕ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಏಳುಲಕ್ಷಯೋನಿ ಮುಖಗಳಿವೆ; ತೇಜಕಾಯಿಕ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಏಳುಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಗಳಿವೆ; ವಾಯುಕಾಯಿಕ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಏಳುಲಕ್ಷ ಯೋನಿಮುಖಗಳಿವೆ; ನಿತ್ಯನಿಗೋದಿ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಏಳುಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಗಳಿವೆ; ಚತುರ್ಗತಿ (ನಾಲ್ಕುಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುವಂಥ ಎಂದರೆ ಇತರ) ನಿಗೋದಿ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಏಳುಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಗಳಿವೆ; ವನಸ್ಪತಿಕಾಯಿಕ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಹತ್ತುಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಗಳಿವೆ; ದ್ವೀಂದ್ರಿಯ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಎರಡುಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಗಳಿವೆ; ತ್ರೀಂದ್ರಿಯ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಎರಡುಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಗಳಿವೆ; ಚತುರಿಂದ್ರಿಯ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಎರಡುಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಗಳಿವೆ; ದೇವಗಳಿಗೆ ನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಗಳಿವೆ; ನಾರಕರಿಗೆ ನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಗಳಿವೆ; ತೀರ್ಯಂಚ ಜೀವಗಳಿಗೆ ನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷ ಯೋನಿಮುಖಗಳಿವೆ; ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷಯೋನಿಮುಖಗಳಿವೆ. (ಎಲ್ಲ ಸೇರಿ ಒಟ್ಟು ೮೪೦೦೦೦ ಯೋನಿಮುಖಗಳಿವೆ.)

ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಏಕೇಂದ್ರಿಯ ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಮತ್ತು ಅಪರ್ಯಾಪ್ತ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಏಕೇಂದ್ರಿಯ ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಮತ್ತು ಅಪರ್ಯಾಪ್ತ, ದ್ವೀಂದ್ರಿಯ ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಮತ್ತು ಅಪರ್ಯಾಪ್ತ, ತ್ರೀಂದ್ರಿಯ ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಮತ್ತು ಅಪರ್ಯಾಪ್ತ, ಚತುರಿಂದ್ರಿಯ ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಮತ್ತು ಅಪರ್ಯಾಪ್ತ, ಅಸಂಜ್ಞಿ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಮತ್ತು ಅಪರ್ಯಾಪ್ತ, ಸಂಜ್ಞಿ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಮತ್ತು ಅಪರ್ಯಾಪ್ತವೆಂದು ಭೇದಗಳುಳ್ಳ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಜೀವಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ.

ಗತಿ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಕಾಯ, ಯೋಗ, ವೇದ, ಕಷಾಯ, ಜ್ಞಾನ, ಸಂಯಮ, ದರ್ಶನ, ಲೇಶ್ಯೆ, ಭವ್ಯತ್ವ, ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ, ಸಂಜ್ಞಿತ್ವ ಮತ್ತು ಆಹಾರವೆಂಬ ಭೇದಸ್ವರೂಪದ (ಹದಿನಾಲ್ಕು) ಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ.

ಇವೆಲ್ಲವು ಆ ಭಗವಾನ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನದ ಬಲದಿಂದ (-ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ) ಇಲ್ಲವೆಂದು ಭಗವಾನ ಸೂತ್ರಕರ್ತೃಗಳ (ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ) ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಮದಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಭಿಃ :-

(ಮಾಲಿನಿ)

“ಸಕಲಮಪಿ ವಿಹಾಯಾಹ್ನಾಯ ಚಿಚ್ಚಕ್ರಿ ರಿಕ್ತಂ
ಸುಖತರಮವಗಾಹ್ಯ ಸ್ವಂ ಚ ಚಿಚ್ಚಕ್ರಿಮಾತ್ರಮ್ |
ಇಮಮುಪರಿ ಚರಂತಂ ಚಾರು ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್
ಕಲಯತು ಪರಮಾತ್ಮಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನ್ಯನಂತಮ್ ||”

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

“ಚಿಚ್ಚಕ್ರಿವ್ಯಾಪ್ತಸರ್ವಸ್ವಸಾರೋ ಜೀವ ಇಯಾನಯಮ್ |
ಅತೋಽತಿರಿಕ್ತಾಃ ಸರ್ವೇಽಪಿ ಭಾವಾಃ ಪೌದ್ಗಲಿಕಾ ಅಮೀ ||”

ತಥಾ ಹಿ-

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅನವರತಮಖಂಡಜ್ಞಾನಸದ್ಭಾವನಾತ್ಮಾ
ವ್ರಜತಿ ನ ಚ ವಿಕಲ್ಪಂ ಸಂಸ್ಕತೇಘೋರರೂಪಮ್ |
ಅತುಲಮನಘಮಾತ್ಮಾ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಃ ಸಮಾಧಿಃ
ಪರಪರಿಣತಿದೂರಂ ಯಾತಿ ಚಿನ್ಮಾತ್ರಮೇಷಃ ||೬೦||

ಇದೇ ರೀತಿ (ಆಚಾರ್ಯದೇವ) ಶ್ರೀಮದ್ ಅಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಗಳು (ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದ ಆತ್ಮಖ್ಯಾತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ೨೫-೨೬ನೆಯ ಎರಡು ಕಲಶಗಳ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಚಿತ್ತಕ್ರಿಯಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಭಾವಗಳನ್ನು ಮೂಲದಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತು ಚಿತ್ತಕ್ರಿಯಾನಾದಂಥ ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಕಟರೂಪದಿಂದ ಅವಗಾಹನೆ ಮಾಡಿ, ಆತ್ಮನು ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವದ ಮೇಲೆ ಪ್ರವರ್ತಮಾನದಂಥ ಈ ಕೇವಲ (ಒಬ್ಬ) ಅವಿನಾಶಿಯಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅನುಭವ ಮಾಡಿರಿ.”

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಚೈತನ್ಯಶಕ್ತಿಯಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುವುದು ಯಾವನ ಸರ್ವಸ್ವ-ಸಾರವಿದೆ ಅಂಥ ಈ ಜೀವನು ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಇದ್ದಾನೆ; ಈ ಚಿತ್ತಕ್ರಿಯಿಂದ ಶೂನ್ಯವಾಗಿ ಯಾವ ಈ ಭಾವಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವು ಪೌದ್ಗಲಿಕವಿವೆ.”

ಮತ್ತು (೪೨ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸತತರೂಪದಿಂದ ಅಖಂಡಜ್ಞಾನದ ಸದ್ಭಾವನೆಯುಳ್ಳ ಆತ್ಮನು (ಎಂದರೆ ‘ನಾನು ಅಖಂಡಜ್ಞಾನನಿದ್ದೇನೆಂಬ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಭಾವನೆಯು ನಿರಂತರ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವಂಥ ಆತ್ಮನು) ಸಂಸಾರದ ಘೋರ ವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಪರಪರಿಣತಿಯಿಂದ ದೂರ, ಅನುಪಮ, * ಅನಘ ಚಿನ್ಮಾತ್ರನನ್ನು (ಚೈತನ್ಯ ಮಾತ್ರನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು) ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ ||೬೦||

* ಅನಘ = ದೋಷರಹಿತ, ಮಲರಹಿತ; ನಿಷ್ಪಾಪ.

(ಸ್ರಗ್ಧರೆ)

ಇತ್ಥಂ ಬುದ್ಧೋಪದೇಶಂ ಜನನಮೃತಿಹರಂ ಯಂ ಜರಾನಾಶಹೇತುಂ
ಭಕ್ತಿಪ್ರಹ್ಲಾಷಾರೇಂದ್ರಪ್ರಕಟಮುಕುಟಸದ್ರತ್ನಮಾಲಾರ್ಚಿತಾಂಘ್ರೇಃ |
ವೀರಾತ್ತೀರ್ಥಾದಿನಾಥಾದ್ಧರಿತಮಲಕುಲಧ್ವಾಂತವಿದ್ಧಂಸದಕ್ಷಂ
ಏತೇ ಸಂತೋ ಭವಾಬ್ಧೀರಪರತಟಮಮೀ ಯಾಂತಿ ಸಚ್ಚೀಲಪೋತಾಃ ||೬೦||

ಣಿದ್ಧಂಡೋ ಣಿದ್ಧಂದ್ಧೋ ಣಿಮ್ಮೋ ಣಿಕ್ಕಲೋ ಣಿರಾಲಂಬೋ |
ಣೀರಾಗೋ ಣಿದ್ಧೋಷೋ ಣಿಮ್ಠೋ ಣಿಬ್ಬಯೋ ಅಪ್ಪಾ ||೪೩||.

ನಿದ್ಧಂಡಃ ನಿದ್ಧಂದ್ಧಃ ನಿರ್ಮಮಃ ನಿಃಕಲಃ ನಿರಾಲಂಬಃ |
ನೀರಾಗಃ ನಿದ್ಧೋಷಃ ನಿರ್ಮೂಠಃ ನಿರ್ಭಯಃ ಆಪ್ಪಾ ||೪೩||

ಇಹ ಹಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಃ ಸಮಸ್ತವಿಭಾವಾಭಾವತ್ವಮುಕ್ತಮ್ |

ಮನೋದಂಡೋ ವಚನದಂಡಃ ಕಾಯದಂಡಶ್ಚೇತ್ಯೇತೇಷಾಂ ಯೋಗ್ಯದ್ರವ್ಯಭಾವಕರ್ಮಣಾಮು-
ಭಾವಾನಿದ್ಧಂಡಃ | ನಿಶ್ಚಯೇನ ಪರಮಪದಾರ್ಥವ್ಯತಿರಿಕ್ತಸಮಸ್ತಪದಾರ್ಥಸಾರ್ಥಭಾವಾನಿದ್ಧಂದ್ಧಃ | ಪ್ರಶಸ್ತಾ ಪ್ರಶಸ್ತ

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಿಸಿದ ದೇವೇಂದ್ರರ ಮುಕುಟದ ಸುಂದರ ರತ್ನಮಾಲೆಯಿಂದ ಯಾರ ಚರಣಗಳನ್ನು
ಪ್ರಕಟರೂಪದಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ ಅಂಥ ಭ. ಮಹಾವೀರ ತೀರ್ಥಾದಿನಾಥರ ಮುಖಾಂತರ ಈ ಸಾಧುಗಳು
ಜನ್ಮ-ಜರಾ-ಮೃತ್ಯುವಿನ ನಾಶಕ ಹಾಗೂ ದುಷ್ಟಪಾಪಸಮೂಹರೂಪ ಅಂಧಕಾರದ ಧ್ವಂಸ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ
ಚತುರವಾದಂಥ ಈ ಪ್ರಕಾರದ (ಪೂರ್ವೋಕ್ತ) ಉಪದೇಶ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸತ್ತಿಲರೂಪದ ನೌಕೆಯಿಂದ ಭವಾಬ್ಧಿಯ
ಎದುರಿನ ಕೊನೆಯನ್ನು ತಲುಪಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ||೬೦||

ಗಾಥೆ - ೪೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು (ಣಿದ್ಧಂಡೋ) * ನಿದ್ಧಂಡ, [ಣಿದ್ಧಂದ್ಧೋ] ನಿದ್ಧಂದ್ಧ, [ಣಿಮ್ಮೋ]
ನಿರ್ಮಮ, [ಣಿಕ್ಕಲೋ] ನಿಃಕಲೀರ, [ಣಿರಾಲಂಬೋ] ನಿರಾಲಂಬ, [ಣೀರಾಗೋ] ನಿರಾಗ, [ಣಿದ್ಧೋಷೋ]
ನಿದ್ಧೋಷ, [ಣಿಮ್ಠೋ] ನಿರ್ಮೂಠ ಮತ್ತು [ಣಿಬ್ಬಯೋ] ನಿರ್ಭಯನಿದ್ದಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ನಿಜವಾಗಿ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವಗಳ ಅಭಾವವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ನಿದ್ಧಂಡ ನಿದ್ಧಂದ್ಧನಿರ್ಮಮಮತ್ತದರಂತೆ ನಿಃಕಲೀರ ನಿರಾಗನಿಹನು |
ನಿದ್ಧೋಷನಿರ್ಭಯನಿರ್ಮೂಠಮೇಣ್ನಿರಾಲಂಬನಾತ್ಮತಾನಾಗಿರುವನು ||೪೩||

* ನಿದ್ಧಂಡ = ದಂಡರಹಿತ. (ಯಾವ ಮನವಚನಕಾಯಶ್ರಿತವಾದ ಪ್ರವರ್ತನೆಯಿಂದ ಆತ್ಮನು ದಂಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಪ್ರವರ್ತನೆಗೆ ದಂಡವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.)

ಸಮಸ್ತಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಾಭಾವಾನಿರ್ಮಮಃ | ನಿಶ್ಚಯೇನೌದಾರಿಕವೈಕ್ರಿಯಿಕಾಹಾರಕತ್ವೈಜಸಕಾರ್ಮಣಾಭಿಧಾನ-
ಪಂಚಶರೀರಪ್ರಪಂಚಾಭಾವಾನಿಃಕಲಃ | ನಿಶ್ಚಯೇನ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಪರದ್ರವ್ಯನಿರವಲಂಬತಾನ್ನಿರಾಲಂಭಃ | ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವೇದ-
ರಾಗದ್ವೇಷಹಾಸ್ಯರತ್ಯರತಿಶೋಕಭಯಜುಗುಪ್ಸಾ ಕ್ರೋಧಮಾನಮಾಯಾಲೋಭಾಭಿಧಾನಾಭ್ಯಂತರಚತುರ್ದಶ-
ಪರಿಗ್ರಹಾಭಾವಾನಿರಾಗಃ | ನಿಶ್ಚಯೇನ ನಿಖಿಲದುರಿತಮಲಕಲಂಕಪಂಕನಿರ್ನಿಕ್ಷಸಮರ್ಥಸಹಜಪರಮವೀತರಾಗಸುಖ-
ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯನಿರ್ಮಗ್ನಸುಖತಸಹಜಾವಸ್ಥಾತ್ಮಸಹಜಜ್ಞಾನಗಾತ್ರಪವಿತ್ರತಾನ್ನಿದೋಷಃ | ಸಹಜನಿಶ್ಚಯನಯಂಬಲೇನ
ಸಹಜಜ್ಞಾನಸಹಜದರ್ಶನಸಹಜಚಾರಿತ್ರಸಹಜಪರಮವೀತರಾಗಸುಖಾದ್ಯನೇಕಪರಮಧರ್ಮಧಾರನಿಜಪರಮತತ್ತ್ವ -
ಪರಿಚ್ಛೇದನಸಮರ್ಥತಾನ್ನಿಮೂಢಃ, ಅಥವಾ ಸಾದ್ಯನಿಧನಾಮೂರ್ತಾತೀಂದ್ರಿಯಸ್ವಭಾವಶುದ್ಧಸದ್ಗುಣತತ್ತ್ವವಹಾರನಯಂಬಲೇನ
ತ್ರಿಕಾಲತ್ರಿಲೋಕವರ್ತಿಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಾತ್ಮಕನಿಖಿಲದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯೈಕಸಮಯಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿಸಮರ್ಥಸಕಲ-
ವಿಮಲಕೇವಲಜ್ಞಾನಾವಸ್ಥಾತ್ಮಾನಿರ್ಮೂಢಶ್ಚ | ನಿಖಿಲದುರಿತವೀರವೈರಿವಾಹಿನೀದುಃಪ್ರವೇಶನಿಜಶುದ್ಧಾಂತಸ್ತತ್ತ್ವ -
ಮಹಾದುರ್ಗನಿಲಯತಾನ್ನಿರ್ಭಯಃ | ಅಯಮಾತ್ಮಾ ಹ್ಯುಪಾದೇಯಃ ಇತಿ |

ಮನದಂಡ, ವಚನದಂಡ ಮತ್ತು ಕಾಯದಂಡಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಗಳ ಹಾಗೂ ಭಾವಕರ್ಮಗಳ
ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನು ನಿರ್ದಂಡನಿದ್ದಾನೆ. (ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ) ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಪರಮ ಪದಾರ್ಥದ ಹೊರತಾಗಿ ಸಮಸ್ತ
ಪದಾರ್ಥಸಮೂಹದ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನು ನಿರ್ದಂಡ (ದ್ವೈತರಹಿತ) ನಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಶಸ್ತ-ಅಪ್ರಶಸ್ತ ಸಮಸ್ತ
ಮೋಹ-ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನು ನಿರ್ಮಮ (ಮಮತ್ವರಹಿತ)ನಿದ್ದಾನೆ. ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಔದಾರಿಕ,
ವೈಕ್ರಿಯಿಕ, ಆಹಾರಕ, ತೈಜಸ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಣವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಐದು ಶರೀರಗಳ ಸಮೂಹದ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ
ಆತ್ಮನು ನಿಶೀರೀರನಿದ್ದಾನೆ. ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಪರದ್ರವ್ಯದ ಅವಲಂಬನೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನು
ನಿರಾಲಂಬನಿದ್ದಾನೆ. ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ವೇದ, ರಾಗ, ದ್ವೇಷ, ಹಾಸ್ಯ, ರತಿ, ಅರತಿ, ಶೋಕ, ಭಯ, ಜುಗುಪ್ಸೆ, ಕ್ರೋಧ, ಮಾನ,
ಮಾಯೆ ಮತ್ತು ಲೋಭವೆಂಬ ನಾಮದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಅಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹಗಳ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನು
ನಿರಾಗನಿದ್ದಾನೆ. ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಮಲಕಲಂಕರೂಪದ ಕೊಳೆಯನ್ನು ತೊಳೆದು ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥ, ಸಹಜ-
ಪರಮವೀತರಾಗ-ಸುಖಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನ (ಮುಳುಗಿಹೋದ, ಲೀನ) ಪ್ರಕಟ ಸಹಜಾವಸ್ಥಾರೂಪದ ಯಾವ ಸಹಜ
ಜ್ಞಾನ ಶರೀರವಿದೆ ಅದರ ಮುಖಾಂತರ ಪವಿತ್ರನಿರುವುದರ ಕಾರಣ ಆತ್ಮನು ನಿರ್ದೋಷನಿದ್ದಾನೆ. ಸಹಜ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ
ಸಹಜಜ್ಞಾನ, ಸಹಜ ದರ್ಶನ, ಸಹಜ ಚಾರಿತ್ರ, ಸಹಜ ಪರಮವೀತರಾಗಸುಖ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಪರಮ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ
ಆಧಾರಭೂತವಾದ ನಿಜ ಪರಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಿರುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನು ನಿರ್ಮೂಢ
(ಮೂಢತೆಯಿಂದ ರಹಿತ) ನಿದ್ದಾನೆ; ಅಥವಾ ಸಾದಿ-ಅನಂತ ಅಮೂರ್ತ ಅತೀಂದ್ರಿಯಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ
ಶುದ್ಧಸದ್ಗುಣತತ್ತ್ವವಹಾರನಯದಿಂದ ಮೂರು ಕಾಲದ ಮತ್ತು ಮೂರು ಲೋಕದ ಸ್ಥಾವರ-ಜಂಗಮಸ್ವರೂಪ ಸಮಸ್ತ
ದ್ರವ್ಯ-ಗುಣ-ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಒಂದು ಸಮಯದೊಳಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾದ ಸಕಲ-ವಿಮಲ (ಸರ್ವಥಾ
ನಿರ್ಮಲ) ಕೇವಲಜ್ಞಾನರೂಪದಿಂದ ಅವಸ್ಥಿತನಾಗುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನು ನಿರ್ಮೂಢನಿದ್ದಾನೆ. ಸಮಸ್ತ ಪಾಪರೂಪ
ಶೂರವೀರ ಶತ್ರುಗಳ ಸೇನೆಯು ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ ಅಂಥ ನಿಜ ಶುದ್ಧ ಅಂತಃತತ್ತ್ವ ರೂಪದ
ಮಹಾದುರ್ಗದಲ್ಲಿ (ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ) ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನು ನಿರ್ಭಯನಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಥ ಈ ಆತ್ಮನು ನಿಜವಾಗಿ
ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆ.

ಇದೇ ರೀತಿ (ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವಕೃತ) ಅಮೃತಾಶೀತಿಯಲ್ಲಿ (೫೭ನೇ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ
ಹೇಳಿದೆ,-

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮಮೃತಾಶೀತೌ -

(ಮಾಲಿನಿ)

“ಸ್ವರನಿಕರವಿಸರ್ಗವ್ಯಂಜನಾದ್ಯಕ್ಷರೈರ್ಯದ್
ರಹಿತಮಹಿತಹೀನಂ ಶಾಶ್ವತಂ ಮುಕ್ತಸಂಖ್ಯಮ್ |
ಅರಸತಿಮಿರರೂಪಸ್ವರ್ಗಂಧಾಂಬುವಾಯು-
ಕ್ಷಿತಿಪವನಸಖಾಣುಸ್ಥೂಲದಿಕ್ಚಕ್ರವಾಲಮ್ ||”

ತಥಾ ಹಿ-

(ಮಾಲಿನಿ)

ದುರಘವನಕುಠಾರಃ ಪ್ರಾಪ್ತದುಷ್ಕರ್ಮಪಾರಃ
ಪರಪರಿಣತಿದೂರಃ ಪ್ರಾಸ್ತರಾಗಾಬ್ಧಿಪೂರಃ |
ಹತವಿವಿಧವಿಕಾರಃ ಸತ್ಯಶರ್ಮಾಬ್ಧಿನೀರಃ
ಸಪದಿ ಸಮಯಸಾರಃ ಪಾತು ಮಾಮಸ್ತಮಾರಃ ||೬೨||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಜಯತಿ ಪರಮತತ್ತ್ವಂ ತತ್ತ್ವ ನಿಷ್ಣಾತಪದ್ಮ-
ಪ್ರಭಮುನಿಹೃದಯಾಬ್ಜೇ ಸಂಸ್ಥಿತಂ ನಿರ್ವಿಕಾರಮ್ |
ಹತವಿವಿಧವಿಕಲ್ಪಂ ಕಲ್ಪನಾಮಾತ್ರರಮ್ಯಾದ್
ಭವಭವಸುಖದುಃಖಾನುಕ್ರಮುಕ್ತಂ ಬುಧ್ಧೈರ್ಯತ್ ||೬೩||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮತತ್ತ್ವವು ಸ್ವರಸಮೂಹ, ವಿಸರ್ಗ ಮತ್ತು ವ್ಯಂಜನ ಮೊದಲಾದ ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ರಹಿತ ಹಾಗೂ ಸಂಖ್ಯಾರಹಿತವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರ ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲ), ಅಹಿತ ರಹಿತವಿದೆ, ಶಾಶ್ವತವಿದೆ, ಅಂಧಕಾರ ಹಾಗೂ ಸ್ವರ್ಗ, ರಸ, ಗಂಧ ಮತ್ತು ರೂಪರಹಿತವಿದೆ, ಪೃಥ್ವಿ, ಜಲ, ಅಗ್ನಿ ಮತ್ತು ವಾಯುವಿನ ಅಣುಗಳಿಂದ ರಹಿತವಿದೆ ಹಾಗೂ ಸ್ಥೂಲ ದಿಕ್ಚಕ್ರ (ದಿಕ್ಕುಗಳ ಸಮೂಹ)ದಿಂದ ರಹಿತವಿದೆ.”

ಮತ್ತು (೪೩ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಏಳು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು (ಸಮಯಸಾರವು) ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳರೂಪದ ವನವನ್ನು ಛೇದಿಸುವ ಕುಠಾರವಿದೆ, ಯಾವುದು ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳ ಕೊನೆಯನ್ನು ತಲುಪಿದೆ (ಎಂದರೆ ಯಾವುದು ಕರ್ಮಗಳ ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸಿದೆ), ಯಾವುದು ಪರಪರಿಣತಿಯಿಂದ ದೂರವಿದೆ, ಯಾವುದು ರಾಗರೂಪ ಸಮುದ್ರದ ಪೂರವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದೆ, ಯಾವುದು ವಿವಿಧ ವಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹನನಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದೆ, ಯಾವುದು ಸತ್ಯ ಸುಖಸಾಗರದ ನೀರವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಕಾಮವನ್ನು ಅಸ್ತಮಾಡಿದೆ, ಆ ಸಮಯಸಾರವು ಶೀಘ್ರ ನನ್ನ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಲಿ. ||೬೨||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು ತತ್ತ್ವ ನಿಷ್ಣಾತ (ವಸ್ತು ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣ)ರಾದ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮುನಿಯ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ಸುಸ್ಥಿತವಿದೆ, ಯಾವುದು ನಿರ್ವಿಕಾರವಿದೆ, ಯಾವುದು ವಿವಿಧ ವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಹನನ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದೆ,

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅನಿಶಮತುಲಬೋಧಾಧೀನಮಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮಾ
ಸಹಜಗುಣಮಣೀನಾಮಾಕರಂ ತತ್ತ ಸಾರಮ್ |
ನಿಜಪರಿಣತಿಶರ್ಮಾಂಭೋಧಿಮಜ್ಜಂತಮೇನಂ
ಭಜತು ಭವವಿಮುಕ್ತ್ಯೈ ಭವ್ಯತಾಪ್ರೇರಿತೋ ಯಃ ||೬೪||

(ದ್ರುತವಿಲಂಬಿತ)

ಭವಭೋಗಪರಾಙ್ಘುಖಿ ಹೇ ಯತೇ
ಪದಮಿದಂ ಭವಹೇತುವಿನಾಶನಮ್ |
ಭಜ ನಿಜಾತ್ಮನಿಮಗ್ನಮತೇ ಪುನ-
ಸ್ತವ ಕಿಮಧ್ರುವವಸ್ತುನಿ ಚಿಂತಯಾ ||೬೫||

(ದ್ರುತವಿಲಂಬಿತ)

ಸಮಯಸಾರಮನಾಕುಲಮಚ್ಯುತಂ
ಜನನಮೃತ್ಯುರುಜಾದಿವಿವರ್ಜಿತಮ್ |
ಸಹಜನಿರ್ಮಲಶರ್ಮಸುಧಾಮಯಂ
ಸಮರಸೇನ ಸದಾ ಪರಿಪೂಜಯೇ ||೬೬||

ಮತ್ತು ಯಾವುದನ್ನು ಬುಧಪುರುಷರು ಕಲ್ಪನಾಮಾತ್ರ-ರಮ್ಯದಂಥ ಭವ ಭವದ ಸುಖಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತ (ರಹಿತ) ವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, ಆ ಪರಮತತ್ವ ವು ಜಯವಂತವಿದೆ ||೬೩||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಆತ್ಮನು ಭವ್ಯತೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಿದ್ದಾನೆ, ಆ ಆತ್ಮನು ಭವದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗುವ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಈ ಆತ್ಮನನ್ನು ಭಜಿಸಬೇಕು. ಅವನು (ಆತ್ಮನು) ಅನುಪಮ ಜ್ಞಾನದ ಆಧೀನನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನು ಸಹಜಗುಣಮಣಿಯ ಗಣಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಅವನು (ಎಲ್ಲ) ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನು ನಿಜಪರಿಣತಿಯ ಸುಖಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ. ||೬೪||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ತನ್ನ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಹಾಗೂ ಭವದಿಂದ ಮತ್ತು ಭೋಗದಿಂದ ಪರಾಙ್ಘುಖನಾದ ಎಲೈ ಯತಿಯೇ ! ನೀನು ಭವಹೇತುವಿನ ವಿನಾಶಮಾಡುವಂಥ ಈ (ಧ್ರುವ) ಪದವನ್ನು ಭಜಿಸು; ಅಧ್ರುವ ವಸ್ತುವಿನ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ನಿನಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ ? ||೬೫||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು ಅನಾಕುಲವಿದೆ, * ಅಚ್ಯುತವಿದೆ, ಜನ್ಮ-ಮೃತ್ಯು-ರೋಗಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತವಿದೆ, ಸಹಜನಿರ್ಮಲಸುಖಾಮೃತಮಯವಿದೆ, ಆ ಸಮಯಸಾರವನ್ನು ನಾನು ಸಮರಸ (ಸಮತಾಭಾವ)ದಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತೇನೆ. ||೬೬||

* ಅಚ್ಯುತ = ಅಸ್ವಲಿತ; ನಿಜಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಕಡಲದಂಥ.

(ಇಂದ್ರವಜ್ರ)

ಇತ್ಥಂ ನಿಜಜ್ಞೇನ ನಿಜಾತ್ಮತತ್ತ್ವ -
ಮುಕ್ತಂ ಪುರಾ ಸೂತ್ರಕೃತಾ ವಿಶುದ್ಧಮ್ |
ಬುದ್ಧಾ ಚ ಯನ್ಮುಕ್ತಿಮುಪೈತಿ ಭವ್ಯ -
ಸ್ತದ್ಭಾವಯಾಮ್ಯುತ್ತಮ ಶರ್ಮಣೀಽಹಮ್ ||೬೭||

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಆದ್ಯಂತಮುಕ್ತಮನಘಂ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಂ
ನಿದ್ವಂದ್ವಮುಕ್ತಯವಿಶಾಲಪರಪ್ರಬೋಧಮ್ |
ತದ್ಭಾವನಾಪರಿಣತೋ ಭುವಿ ಭವ್ಯ ಲೋಕಃ
ಸಿದ್ಧಿಂ ಪ್ರಯಾತಿ ಭವಸಂಭವದುಃಖದೂರಾಮ್ ||೬೮||

ನಿಗ್ರಂಥೋ ನಿರಾಗೋ ನಿಸ್ಸಲ್ಲೋ ಸಯಲದೋಸನಿಮುಕ್ತೋ |
ನಿಕ್ಕಾಮೋ ನಿಕ್ಕೋಹೋ ನಿಮ್ಮಾಣೋ ನಿಮ್ಮದೋ ಅಪ್ಪಾ ||೪೪||

ನಿಗ್ರಂಥೋ ನಿರಾಗೋ ನಿಃಶಲ್ಯಃ ಸಕಲದೋಷನಿರ್ಮುಕ್ತಃ |
ನಿಃಕಾಮೋ ನಿಃಕ್ರೋಧೋ ನಿರ್ಮಾನೋ ನಿರ್ಮದಃ ಆತ್ಮಾ ||೪೪||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೊದಲು ನಿಜಜ್ಞರಾದ ಸೂತ್ರಕಾರರು (ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಸೂತ್ರಕರ್ತೃ ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು) ಯಾವ ವಿಶುದ್ಧ ನಿಜಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಭವ್ಯ ಜೀವರು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಆ ನಿಜಾತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ಉತ್ತಮ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ನಾನು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ||೬೭||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವವು ಆದಿ-ಅಂತಗಳಿಂದ ರಹಿತವಿದೆ, ದೋಷರಹಿತವಿದೆ, ನಿದ್ವಂದ್ವವಿದೆ ಮತ್ತು ಅಕ್ಷಯ ವಿಶಾಲ ಉತ್ತಮ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವಿದೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭವ್ಯ ಜನರು ಅದರ ಭಾವನಾರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅವರು ಭವಜನಿತ ದುಃಖಗಳಿಂದ ದೂರವಾದಂಥ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ||೬೮||

ಗಾಥೆ - ೪೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ:- [ಅಪ್ಪಾ ಆತ್ಮನು [ನಿಗ್ರಂಥೋ] ನಿಗ್ರಂಥ, [ನಿರಾಗೋ] ನಿರಾಗ, [ನಿಸ್ಸಲ್ಲೋ] ನಿಃಶಲ್ಯ, [ಸಯಲದೋಸನಿಮುಕ್ತೋ] ಸರ್ವದೋಷವಿಮುಕ್ತ [ನಿಕ್ಕಾಮೋ] ನಿಷ್ಕಾಮ [ನಿಕ್ಕೋಹೋ] ನಿಃಕ್ರೋಧ, [ನಿಮ್ಮಾಣೋ] ನಿರ್ಮಾನ ಮತ್ತು [ನಿಮ್ಮದೋ] ನಿರ್ಮದನಿದ್ದಾನೆ.

ಆತ್ಮ ನಿಗ್ರಂಥ ನಿರಾಗ ನಿಃಶಲ್ಯ ಮೇಣ್ಣ ಕಲದೋಷನಿರ್ಮುಕ್ತನಿಹನು |
ಆತ್ಮ ನಿಷ್ಕಾಮ ನಿಷ್ಕ್ರೋಧ ನಿರ್ಮಾನ ಮತ್ತದರಂತೆ ನಿರ್ಮದನಿರುವನು ||೪೪||

ಅತ್ರಾಪಿ ಶುದ್ಧ ಜೀವಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ |

ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಚತುರ್ವಿಂಶತಿಪರಿಗ್ರಹಪರಿತ್ಯಾಗಲಕ್ಷಣತ್ವಾನ್ವಿಗ್ರಂಥಃ | ಸಕಲಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಾತ್ಮಕಚೇತನ-
ಕರ್ಮಾಭಾವಾನೀರಾಗಃ | ನಿದಾನಮಾಯಾಮಿಥ್ಯಾಶಲ್ಯತ್ರಯಾಭಾವಾನಿಃಶಲ್ಯಃ | ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಶುದ್ಧಜೀವಾಸ್ತಿ-
ಕಾಯಸ್ಯ ದ್ರವ್ಯಭಾವನೋಕರ್ಮಾಭಾವಾತ್ ಸಕಲದೋಷ ನಿರ್ಮುಕ್ತಃ | ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ನಿಜಪರಮತತ್ತ್ವೈಽಪಿ
ವಾಂಭಾಭಾವಾನಿಃಕಾಮಃ | ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಪ್ರಶಸ್ತಾಪ್ರಶಸ್ತಸಮಸ್ತ ಪರದ್ರವ್ಯಪರಿಣತೇರಭಾವಾನಿಃಕ್ರೋಧಃ |
ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಸದಾ ಪರಮಸಮರಸೀಭಾವಾತ್ಮತ್ವಾನ್ವಿರ್ಮಾನಃ | ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ನಿಃಶೇಷತೋಽಂತರ್ಮುಖತ್ವಾನ್ವಿ-
ರ್ಮದಃ | ಉಕ್ತಪ್ರಕಾರವಿಶುದ್ಧಸಹಜಸಿದ್ಧನಿತ್ಯನಿರಾವರಣನಿಜಕಾರಣಸಮಯಸಾರಸ್ವರೂಪಮುಪಾದೇಯಮಿತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಮದಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಭಿಃ -

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

“ಇತ್ಯುಚ್ಛೇದಾತ್ಪರಿಣತೇಃ ಕರ್ತೃಕರ್ಮಾದಿ ಭೇದ-
ಭ್ರಾಂತಿಧ್ವಂಸಾದಪಿ ಚ ಸುಚಿರಾಲಬ್ಧಶುದ್ಧಾತ್ಮತ್ವಃ |
ಸಂಚಿನಾತ್ಮೇ ಮಹಸಿ ವಿಶದೇ ಮೂರ್ಛಿತಾಶ್ಚೇತನೋಽಯಂ
ಸ್ಥಾಸ್ಯತ್ಯುದ್ಯತಸಹಜಮಹಿಮಾ ಸರ್ವದಾ ಮುಕ್ತ ಏವ ||”

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ಜೀವದ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳಿದೆ.

ಶುದ್ಧ ಜೀವಾಸ್ತಿ ಕಾಯವು ಬಾಹ್ಯ-ಅಭ್ಯಂತರ *ಇಪ್ಪತ್ತಾ ಲ್ಕು ಪರಿಗ್ರಹದ ಪರಿತ್ಯಾಗಸ್ವರೂಪವಿರುವುದರಿಂದ
ನಿಗ್ರಂಥವಿದೆ; ಸಕಲ ಮೋಹ-ರಾಗ-ದ್ವೇಷಾತ್ಮಕವಾದ ಚೇತನಕರ್ಮದ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ನಿರಾಗವಿದೆ; ನಿದಾನ,
ಮಾಯೆ ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ-ಈ ಮೂರು ಶಲ್ಯಗಳ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ನಿಃಶಲ್ಯವಿದೆ; ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ
ಶುದ್ಧಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯಕ್ಕೆ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ, ಭಾವಕರ್ಮ ಮತ್ತು ನೋಕರ್ಮಗಳ ಅಭಾವವಿರುವ ಕಾರಣ
ಸರ್ವದೋಷವಿಮುಕ್ತವಿದೆ; ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ನಿಜ ಪರಮತತ್ತ್ವ ದ್ವುಕೂಡ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ನಿಷ್ಕಾಮವಿದೆ;
ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪ್ರಶಸ್ತ-ಅಪ್ರಶಸ್ತವೆಂದು ಸಮಸ್ತ ಪರದ್ರವ್ಯಪರಿಣತಿಯ ಅಭಾವವಿರುವ ಕಾರಣ ನಿಃಕ್ರೋಧವಿದೆ;
ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಮ ಸಮರಸೀಭಾವಸ್ವರೂಪವಿರುವ ಕಾರಣ ನಿರ್ಮಾನವಿದೆ; ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ
ನಿಃಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಖವಿರುವ ಕಾರಣ ನಿರ್ಮದವಿದೆ; ಉಕ್ತ ಪ್ರಕಾರದ (ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರದ),
ವಿಶುದ್ಧ ಸಹಜಸಿದ್ಧ ನಿತ್ಯ-ನಿರಾವರಣ ನಿಜ ಕಾರಣಸಮಯಸಾರದ ಸ್ವರೂಪದ ಉಪಾದೇಯವಿದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯದೇವ) ಶ್ರೀಮದ್ ಅಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಗಳು (ಶ್ರೀ ಪ್ರವಚನಸಾರದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ
೮ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, -

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪರಪರಿಣತಿಯ ಉಚ್ಛೇದದ ಮುಖಾಂತರ (ಎಂದರೆ ಪರದ್ರವ್ಯರೂಪ
ಪರಿಣಮನದ ನಾಶದಿಂದ) ಅದರಂತೆ ಕರ್ತೃ, ಕರ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಭೇದಗಳಿರುವ ಆ ಭ್ರಾಂತಿಯದೂ ಕೂಡ

* ಗದ್ಯ ಮನೆ, ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿ ಧನ, ಧಾನ್ಯ, ದಾಸ, ದಾಸಿ, ವಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಪಾತ್ರೆಯೆಂದು ಹತ್ತು ಪ್ರಕಾರದ ಬಾಹ್ಯ ಪರಿಗ್ರಹಗಳಿವೆ; ಒಂದು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ,
ನಾಲ್ಕು ಕಷಾಯ ಮತ್ತು ಒಂಭತ್ತು ನೋಕಷಾಯಗಳೆಂದು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ಅಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹಗಳಿವೆ.

ತಥಾ ಹಿ-

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಃಪ್ರಹತದುರಿತಧಾಂತಸಂಘಾತಕಾತ್ಮಾ
ನಿತ್ಯಾನಂದಾದ್ಯತುಲಮಹಿಮಾ ಸರ್ವದಾ ಮೂರ್ತಿಮುಕ್ತಃ |
ಸ್ವಸ್ತಿನುಚ್ಛ್ರೇರವಿಚಲತಯಾ ಜಾತಶೀಲಸ್ಯ ಮೂಲಂ
ಯಸ್ತಂ ವಂದೇ ಭವಭಯಹರಂ ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮೀಶಮೀಶಮ್ ||೬೯||

ವಣ್ಣರಸಗಂಧಘಾಸಾ ಧೀಪುಂ ಸಣುಂ ಸಯಾದಿಪಜ್ಜಾಯಾ |

ಸಂತಾಣಾ ಸಂಹಣಣಾ ಸವ್ವೇ ಜೀವಸ್ಸ ಣೋ ಸಂತಿ ||೪೫||

ಅರಸಮರೂವಮಗಂಧಂ ಅವ್ವತ್ತಂ ಚೇದಣಾಗುಣಮಸದ್ಧಂ |

ಜಾಣ ಅಲಿಂಗಗ್ಗಹಣಂ ಜೀವಮಣಿದ್ವಿಟ್ಟಿಸಂತಾಣಂ ||೪೬||

ನಾಶವಾಗುವುದರಿಂದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮತತ್ವ ವನ್ನು ಉಪಲಬ್ಧಮಾಡಿರುವಂಥ ಈ ಆತ್ಮನು ಚೈತನ್ಯ ಮಾತ್ರರೂಪವಾದ ವಿಶದ (ನಿರ್ಮಲ) ತೇಜದಲ್ಲಿ ಲೀನನಿರುತ್ತ, ತನ್ನ ಸಹಜ (ಸ್ವಾಭಾವಿಕ) ಮಹಿಮೆಯ ಪ್ರಕಾಶಮಾನರೂಪದಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಮುಕ್ತವೇ ಇರುವನು.”

ಮತ್ತು (೪೪ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಯ ಮುಖಾಂತರ ಪಾಪರೂಪದ ಅಂಧಕಾರ ಸಮೂಹವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ನಿತ್ಯ ಆನಂದ ಮೊದಲಾದ ಅತುಲ ಮಹಿಮೆಯ ಧಾರಕನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಮೂರ್ತನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಅವಿಚಲತೆಯಿಂದ ಉತ್ತಮ ಶೀಲದ ಮೂಲನಿದ್ದಾನೆ, ಆ ಭವ ಭಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವಂಥ ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಐಶ್ವರ್ಯವಂತನಾದ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ನಾನು ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ||೬೯||

ಗಾಥೆ - ೪೫ - ೪೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವಣ್ಣರಸಗಂಧಘಾಸಾ] ವರ್ಣ-ರಸ-ಗಂಧ-ಸ್ಪರ್ಶ, [ಧೀಪುಂಸಣುಂಸಯಾದಿ-ಪಜ್ಜಾಯಾ] ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ-ನಪುಂಸಕ ಮೊದಲಾದ ಪರ್ಯಾಯಗಳು, [ಸಂತಾಣಾ] ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ಮತ್ತು [ಸಂಹಣಣಾ]

ವರ್ಣರಸಗಂಧಸ್ಪರ್ಶ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷನಪುಂಸಕ ಮೊದಲಾದ ಪರ್ಯಾಯಗಳು |

ಕೀರ್ಣ ಸಂಸ್ಥಾನ ಮತ್ತದರಂತೆ ಸಂಹನನ ಇವೆಲ್ಲವು ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ ||೪೫||

ಅರಸ ಅರೂಪ ಅಗಂಧ ಅವ್ಯಕ್ತ ಚೇತನಾಗುಣಯುಕ್ತ ಮೇಣಶಬ್ದ |

ಅರಿ ಅಲಿಂಗಗ್ಗಹಣಮಲ್ಲದೆ ಜೀವ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟಸಂಸ್ಥಾನಮೆಂಬುದನು ||೪೬||

ವರ್ಣರಸಗಂಧಸ್ಪರ್ಶಾಃ ಸ್ತ್ರೀಪುಂನಪುಂಸಕಾದಿಪರ್ಯಾಯಾಃ |
 ಸಂಸ್ಥಾನಾನಿ ಸಂಹನನಾನಿ ಸರ್ವೇ ಜೀವಸ್ಯ ನೋ ಸಂತಿ ||೪೫||
 ಅರಸಮರೂಪಮಗಂಧಮವ್ಯಕ್ತಂ ಚೇತನಾಗುಣಮಶಬ್ದಮ್ |
 ಜಾನೀಹ್ಯಲಿಂಗಗ್ರಹಣಂ ಜೀವಮನಿರ್ದಿಷ್ಟಸಂಸ್ಥಾನಮ್ ||೪೬||

ಇಹ ಹಿ ಪರಮಸ್ವಭಾವಸ್ಯ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ಸಮಸ್ತಪೌದ್ಗಲಿಕವಿಕಾರಜಾತಂ ನ ಸಮಸ್ತೀತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ನಿಶ್ಚಯೇನ ವರ್ಣಪಂಚಕಂ, ರಸಪಂಚಕಂ, ಗಂಧದ್ವಿತಯಂ, ಸ್ಪರ್ಶಾಷ್ಟಕಂ, ಸ್ತ್ರೀಪುಂನಪುಂಸಕಾದಿವಿಚಾತೀಯ-ವಿಭಾವವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯಾಃ, ಕುಬ್ಜಾದಿಸಂಸ್ಥಾನಾನಿ, ವಜ್ರರ್ಷಭನಾರಾಚಾದಿಸಂಹನನಾನಿ ಎದ್ಯಂತೇ ಪುದ್ಗಲಾನಾಮೇವ, ನ ಜೀವಾನಾಮ್ | ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ಸಂಸಾರಿಣೋ ಜೀವಸ್ಯ ಸ್ಥಾವರನಾಮಕರ್ಮ ಸಂಯುಕ್ತಸ್ಯ ಕರ್ಮಫಲಚೇತನಾ ಭವತಿ, ತ್ರಸನಾಮಕರ್ಮಸನಾಥಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಯುತಕರ್ಮಫಲಚೇತನಾ ಭವತಿ | ಕಾರ್ಯಪರಮಾತ್ಮನಃ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನಶ್ಚ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಚೇತನಾ ಭವತಿ | ಅತಃ ಏವ ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರಸ್ಯ ವಾ ಕಾರಣಸಮಯಸಾರಸ್ಯ ವಾ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಚೇತನಾ ಸಹಜಫಲರೂಪಾ ಭವತಿ | ಅತಃ ಸಹಜಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಚೇತನಾತ್ಮಾನಂ ನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ವಾ ಸರ್ವದೈಕರೂಪತ್ವಾದ್ವಿಪಾದೇಯಮಿತಿ ಹೇ ಶಿಷ್ಯ ತ್ವಂ ಜಾನೀಹಿ ಇತಿ |

ಸಂಹನನಗಳು [ಸವ್ಣೇ] - ಇವೆಲ್ಲವುಗಳು [ಜೀವಸ್ಯ] ಜೀವನಿಗೆ [ಣೋ ಸಂತಿ] ಇಲ್ಲ.

[ಜೀವಂ] ಜೀವನನ್ನು [ಅರಸಂ] ಅರಸ, [ಅರೂಪಂ] ಅರೂಪ, [ಅಗಂಧಂ] ಅಗಂಧ, [ಅವ್ಯಕ್ತಂ] ಅವ್ಯಕ್ತ, [ಚೇದನಾಗುಣಂ] ಚೇತನಾಗುಣವುಳ್ಳವನು, [ಅಸದ್ಧಂ] ಅಶಬ್ದ [ಅಲಿಂಗಗ್ರಹಣಂ] ಅಲಿಂಗ ಗ್ರಹಣ (ಲಿಂಗದಿಂದ ಅಗ್ರಾಹ್ಯ) ಮತ್ತು [ಅಣಿದ್ವಿಟ್ಟಸಂತಾಣಂ] ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಲ್ಲದಂಥವನೆಂದು [ಜಾಣ] ತಿಳಿ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಎರಡು ಗಾಥೆಗಳಲ್ಲಿ) ಪರಮಸ್ವಭಾವಭೂತನಾದಂಥ ಆ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ ಅವನಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಪೌದ್ಗಲಿಕ ವಿಕಾರ ಸಮೂಹಗಳಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಐದು ವರ್ಣ, ಐದು ರಸ, ಎರಡು ಗಂಧ, ಎಂಟು ಸ್ಪರ್ಶ, ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ-ನಪುಂಸಕ ಮೊದಲಾದ ವಿಚಾತೀಯ ವಿಭಾವವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯಗಳು, ಕುಬ್ಜಾದಿ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು, ವಜ್ರರ್ಷಭನಾರಾಚಾದಿ ಸಂಹನನಗಳು ಪುದ್ಗಲಗಳಿಗೇ ಇವೆ, ಜೀವಗಳಿಗಿಲ್ಲ. ಸಂಸಾರ-ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾವರನಾಮಕರ್ಮಯುಕ್ತ ಸಂಸಾರಿ ಜೀವಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಫಲಚೇತನವಿರುತ್ತದೆ, ತ್ರಸನಾಮಕರ್ಮಯುಕ್ತ ಸಂಸಾರಿ ಜೀವಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಯಸಹಿತ ಕಾರ್ಯಫಲ ಚೇತನವಿರುತ್ತದೆ. ಕಾರ್ಯಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಚೇತನವಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಲೇ ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರನಿಗೆ ಅಥವಾ ಕಾರಣಸಮಯಸಾರನಿಗೆ ಸಹಜಫಲರೂಪವಾದ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಚೇತನವಿರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸಹಜಶುದ್ಧ-ಜ್ಞಾನಚೇತನಾಸ್ವರೂಪ ನಿಜ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನು ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಏಕರೂಪನಿರುವುದರಿಂದ ಉಪದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂದು ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ ! ನೀನು ತಿಳಿ.

ಇದೇ ರೀತಿ ಏಕತ್ವಸ್ವತಿಯಲ್ಲಿ (ಶ್ರೀ ಪದ್ಮನಂದಿ-ಆಚಾರ್ಯದೇವಕೃತ ಪದ್ಮನಂದಿಪಂಚವಿಂಶತಿಕೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಏಕತ್ವಸ್ವತಿ ನಾಮದ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ೭೯ನೇ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮೇಕತ್ವಾಸ್ಪೃತೌ-

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

“ಆತ್ಮಾ ಭಿನ್ನಸ್ವದನುಗತಿಮತ್ಕರ್ಮ ಭಿನ್ನಂ ತಯೋರ್ಯಾ
ಪ್ರತ್ಯಾಸತ್ತೇರ್ಭವತಿ ವಿಕೃತಿಃ ಸಾಽಪಿ ಭಿನ್ನಾ ತಥೈವ |
ಕಾಲಕ್ಷೇತ್ರಪ್ರಮುಖಮಪಿ ಯತ್ತ್ವಚ್ಚ ಭಿನ್ನಂ ಮತಂ ಮೇ
ಭಿನ್ನಂ ಭಿನ್ನಂ ನಿಜಗುಣಕಲಾಲಂಕೃತಂ ಸರ್ವಮೇತತ್ ||”

ತಥಾ ಹಿ-

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅಸತಿ ಚ ಸತಿ ಬಂಧೇ ಶುದ್ಧಜೀವಸ್ಯ ರೂಪಾದ್
ರಹಿತಮಖಿಲಮೂರ್ತದ್ರವ್ಯಜಾಲಂ ವಿಚಿತ್ರಮ್ |
ಇತಿ ಜಿನಪತಿವಾಕ್ಯಂ ವಕ್ತಿ ಶುದ್ಧಂ ಬುಧಾನಾಂ
ಭುವನವಿದಿತಮೇತದ್ವ್ಯ ಜಾನೀಹಿ ನಿತ್ಯಮ್ ||೨೦||

ಚಾರಿಸಿಯಾ ಸಿದ್ಧಪ್ಪಾ ಭವಮಲ್ಲಿಯ ಜೀವ ತಾರಿಸಾ ಹೋಂತಿ |
ಜರಮರಣಜಮ್ನುಮುಕ್ಯಾ ಅಟಗುಣಾಲಂಕಿಯಾ ಣಜೇ ||೪೭||

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮನು ಭಿನ್ನನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಕರ್ಮವು ಭಿನ್ನವಿದೆ; ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ಕರ್ಮದ ಅತ್ಯಂತ ನಿಕಟತೆಯಿಂದ ಯಾವ ವಿಕೃತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಅದು ಕೂಡ ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ (ಆತ್ಮನಿಂದ) ಭಿನ್ನವಿದೆ; ಮತ್ತು ಯಾವ ಕಾಲ-ಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಗಳಿವೆ ಅವು ಕೂಡ ಆತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವಿವೆ. ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಗುಣಕಲೆಯಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳು ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನವಿವೆ (ಎಂದರೆ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಗುಣಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಸಮಸ್ತದ್ರವ್ಯಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನವಿವೆ)ಯೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.”

ಮತ್ತು (ಈ ಎರಡು ಗಾಥೆಗಳ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- “ಬಂಧವಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ (ಎಂದರೆ ಬಂಧಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮೋಕ್ಷಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ) ಸಮಸ್ತ ವಿಚಿತ್ರಮೂರ್ತದ್ರವ್ಯಜಾಲವು (ಅನೇಕವಿಧ ಮೂರ್ತದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಮೂಹವು) ಶುದ್ಧ ಜೀವದ ರೂಪದಿಂದ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಿದೆ” ಯೆಂಬ ಜಿನದೇವರ ಶುದ್ಧವಚನವನ್ನು ಬುಧಪುರುಷರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಭುವನ ವಿದಿತವನ್ನು (-ಈ ಜಗತ್ಪ್ರದ್ಧವಾದ ಸತ್ಯವನ್ನು) ಎಲೈ ಭವ್ಯನೇ! ನೀನು ಯಾವಾಗಲೂ ತಿಳಿ ||೨೦||

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸಿದ್ಧಾತ್ಮರಿಹರಂತೆ ಭವಲೀನ ಸಂಸಾರಿ ಜೀವಗಳಿವೆ |
ಅವು ಜನ್ಮಜರಾಮರಣವಿರಹಿತ ಮೇಣಷ್ಣಗುಣಾಲಂಕೃತವಿವೆ ||೪೭||

ಯಾದೃಶಾಃ ಸಿದ್ಧಾತ್ಮಾನೋ ಭವಮಾಲೀನಾ ಜೀವಾಸ್ತಾದೃಶಾ ಭವಂತಿ |
ಜರಾಮರಣಜನ್ಮಮುಕ್ತಾ ಅಷ್ಟಗುಣಾಲಂಕೃತಾ ಯೇನ ||೪೭||

ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಸಂಸಾರಿಜೀವಾನಾಂ ಮುಕ್ತಜೀವಾನಾಂ ವಿಶೇಷಾ-
ಭಾವೋಪನ್ಯಾಸೋಯಮ್ |

ಯೇ ಕೇಚಿದ್ ಅತ್ಯಾಸನ್ನಭವ್ಯಜೀವಾಃ ತೇ ಪೂರ್ವಂ ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ಸಂಸಾರಕ್ಷೇಶಾಯಾಸಚಿತ್ತಾಃ ಸಂತಃ
ಸಹಜವೈರಾಗ್ಯಪರಾಯಣಾಃ ದ್ರವ್ಯಭಾವಲಿಂಗಧರಾಃ ಪರಮಗುರುಪ್ರಸಾದಾಸಾದಿತಪರಮಾಗಮಾಭ್ಯಾಸೇನ ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರಂ
ಪರಿಪ್ರಾಪ್ಯ ನಿವ್ಯಾಭಾಧಸಕಲವಿಮಲಕೇವಲಜ್ಞಾನಕೇವಲದರ್ಶನಕೇವಲಸುಖಕೇವಲಶಕ್ತಿಯುಕ್ತಾಃ ಸಿದ್ಧಾತ್ಮಾನಃ
ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರರೂಪಾಃ ಕಾರ್ಯಶುದ್ಧಾಃ | ತೇ ಯಾದೃಶಾತಾದೃಶಾ ಏವ ಭವಿನಃ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಯೇನ
ಕಾರಣೇನ ತಾದೃಶಾಸೇನ ಜರಾಮರಣಜನ್ಮಮುಕ್ತಾಃ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಗುಣಪುಷ್ಪಿತಷ್ಟಾಶ್ಲೇಷಿತಿ |

ಗಾಥೆ - ೪೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ- [ಜಾರಿಸಿಯಾ] ಯಾವಪ್ರಕಾರ [ಸಿದ್ಧಪ್ಪಾ] ಸಿದ್ಧಾತ್ಮರುಗಳು ಇದ್ದಾರೆ [ತಾರಿಸಾ] ಅದೇ
ಪ್ರಕಾರ [ಭವಂ ಅಲ್ಲಿಯ ಜೀವ] ಭವಲೀನ (ಸಂಸಾರೀ) ಜೀವರುಗಳು [ಹೋಂತಿ] ಇದ್ದಾರೆ, [ಜೇಣ] ಅದರಿಂದ (ಆ
ಸಂಸಾರೀ ಜೀವರುಗಳು ಸಿದ್ಧಾತ್ಮರುಗಳ ಹಾಗೆ) [ಜರಾಮರಣಜನ್ಮಮುಕ್ತಾ] ಜನ್ಮ-ಜರಾ-ಮರಣದಿಂದ ರಹಿತ ಮತ್ತು
[ಅಟ್ಟಗುಣಾಲಂಕಿಯಾ] ಎಂಟು ಗುಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಿದ್ದಾರೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಶುದ್ಧ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಸಂಸಾರೀ ಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತ
ಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರವಿಲ್ಲದಿರುವ ಕಥನವಿದೆ.

ಯಾವ ಕೆಲವು ಅತ್ಯಂತ-ಆಸನ್ನ-ಭವ್ಯಜೀವರುಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಮೊದಲು ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ
ಸಂಸಾರ-ಕ್ಷೇಶದಿಂದ ಬಳಲಿದ ಚಿತ್ತವುಳ್ಳವರಾಗುತ್ತ ಸಹಜವೈರಾಗ್ಯಪರಾಯಣರಾಗುವುದರಿಂದ ದ್ರವ್ಯ-ಭಾವ-ಲಿಂಗವನ್ನು
ಧಾರಣಮಾಡಿ ಪರಮಗುರುವಿನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡ ಪರಮಾಗಮದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು
ಪಡೆದು ಅವ್ಯಾಭಾಧ (ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲದ) ಸಕಲ-ವಿಮಲ (ಸರ್ವಥಾ ನಿರ್ಮಲ) ಕೇವಲಜ್ಞಾನ-ಕೇವಲದರ್ಶನ-ಕೇವಲ
ಸುಖ - ಕೇವಲವೀರ್ಯಯುಕ್ತ ಸಿದ್ಧಾತ್ಮರಾಗಿಹೋದರು. ಆ ಸಿದ್ಧಾತ್ಮರುಗಳು ಕಾರ್ಯ ಸಮಯಸಾರರೂಪರಿದ್ದಾರೆ,
ಕಾರ್ಯಶುದ್ಧ (ಕಾರ್ಯ-ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಶುದ್ಧ) ರಿದ್ದಾರೆ. ಹೇಗೆ ಅವರು ಸಿದ್ಧಾತ್ಮರಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಶುದ್ಧ
ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಭವವುಳ್ಳ (ಸಂಸಾರೀ) ಜೀವರಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಸಂಸಾರೀ ಜೀವರುಗಳು ಸಿದ್ಧಾತ್ಮರ
ಸಮಾನರಿದ್ದಾರೆ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಸಂಸಾರೀ ಜೀವರುಗಳು ಜನ್ಮಜರಾ ಮರಣದಿಂದ ರಹಿತ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಮೊದಲಾದ
ಎಂಟು ಗುಣಗಳ ಪುಷ್ಪಿಯಿಂದ ತುಷ್ಟರಿದ್ದಾರೆ (-ಸಮ್ಯಕ್ ಅನಂತಜ್ಞಾನ, ಅನಂತದರ್ಶನ, ಅನಂತವೀರ್ಯ, ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವ,
ಅವಗಾಹನ, ಅಗುರುಲಘು ಮತ್ತು ಅವ್ಯಾಭಾಧವೆಂದು ಈ ಎಂಟು ಗುಣಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಆನಂದಮಯರಿದ್ದಾರೆ).

[ಈಗ ೪೭ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

(ಅನುಷ್ಠಾನ)

ಪ್ರಾಣೇವ ಶುದ್ಧತಾ ಯೇಷಾಂ ಸುಧಿಯಾಂ ಕುಧಿಯಾಮಪಿ |

ನಯೇನ ಕೇನಚಿತ್ತೇಷಾಂ ಭಿದಾಂ ಕಾಮಪಿ ವೇದ್ಯಹಮ್ ||೨೧||

ಅಶರೀರಾ ಅವಿನಾಶಾ ಅಣಂದಿಯಾ ಣಿಮ್ತಲಾ ವಿಸುದ್ಧಪ್ಪಾ |

ಜಯ ಲೋಯಗ್ಗೇ ಸಿದ್ಧಾ ತಹ ಜೀವಾ ಸಂಸಿದೀ ಣೇಯಾ ||೪೮||

ಅಶರೀರಾ ಅವಿನಾಶಾ ಅತೀಂದ್ರಿಯಾ ನಿರ್ಮಲಾ ವಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಃ |

ಯಥಾ ಲೋಕಾಗ್ರೇ ಸಿದ್ಧಾಸ್ಥಥಾ ಜೀವಾಃ ಸಂಸೃತೌ ಜ್ಞೇಯಾಃ ||೪೮||

ಅಯಂ ಚ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಸಮಯಸಾರಯೋರ್ವಿಶೇಷಾಭಾವೋಪನ್ಯಾಸಃ

ನಿಶ್ಚಯೇನ ಪಂಚಶರೀರಪ್ರಪಂಚಾಭಾವಾದಶರೀರಾಃ, ನಿಶ್ಚಯೇನ ನರನಾರಕಾದಿಪರ್ಯಾಯ-ಪರಿತ್ಯಾಗಸ್ವೀಕಾರಾಭಾವಾದವಿನಾಶಾಃ, ಯುಗಪತ್ಪರಮತತ್ತ್ವ ಸ್ಥಿತಸಹಜದರ್ಶನಾದಿಕಾರಣಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿಸಮರ್ಥ-ಸಹಜಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿರಪಹಸ್ತಿತಸಮಸ್ತಸಂಶಯಸ್ವರೂಪತ್ವಾದತೀಂದ್ರಿಯಾಃ, ಮಲಜನಕಕ್ಷಾಯೋಪಶಮಿಕಾದಿವಿಭಾವ-ಸ್ವಭಾವಾನಾಮಭಾವಾನಿರ್ಮಲಾಃ, ದ್ರವ್ಯಭಾವಕರ್ಮಾಭಾವಾದ್ ವಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಃ ಯಥೈವ ಲೋಕಾಗ್ರೇ ಭಗವಂತಃ ಸಿದ್ಧಪರಮೇಷ್ಠಿ ನಸ್ತಿಷ್ಯಂತಿ, ತಥೈವ ಸಂಸೃತಾವಪಿ ಅಮೀ ಕೇನಚಿನ್ನಯಬಲೇನ ಸಂಸಾರಿಜೀವಾಃ ಶುದ್ಧಾ ಇತಿ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಆ ಸುಬುದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ಶುದ್ಧತೆಯಿದೆ, ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಕೂಡ ಭೇದವನ್ನು ನಾನು ಯಾವ ನಯದಿಂದ ತಿಳಿಯಲಿ ? (ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಕೂಡ ಭೇದ ಎಂದರೆ ಅಂತರವಿಲ್ಲ.) ||೨೧||

ಗಾಥೆ - ೪೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ:- [ಜಹ] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ಲೋಯಗ್ಗೇ] ಲೋಕಾಗ್ರದಲ್ಲಿ [ಸಿದ್ಧಾ] ಸಿದ್ಧ ಭಗವಂತರುಗಳು [ಅಶರೀರಾ] ಅಶರೀರಿ, [ಅವಿನಾಶಾ] ಅವಿನಾಶಿ, [ಅಣಂದಿಯಾ] ಅತೀಂದ್ರಿಯ, [ಣಿಮ್ತಲಾ] ನಿರ್ಮಲ ಮತ್ತು [ವಿಸುದ್ಧಪ್ಪಾ] ವಿಶುದ್ಧಾತ್ಮ (ವಿಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪ) ರಿದ್ದಾರೆ, [ತಹ] ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ಸಂಸಿದೀ] ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ [ಜೀವಾ] (ಸಮಸ್ತ) ಜೀವಗಳನ್ನು [ಣೇಯಾ] ತಿಳಿಯುವುದು.

ಟೀಕೆ :- ಮತ್ತು ಇದು ಕಾರ್ಯಸಮಯಸಾರದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕಾರಣಸಮಯಸಾರದಲ್ಲಿ ಅಂತರವಿಲ್ಲದಿರುವುದರ ಕಥನವಿದೆ.

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಲೋಕಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪರಮೇಷ್ಠೀ ಭಗವಂತರುಗಳು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಐದು ಶರೀರಗಳ ಪ್ರಪಂಚದ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ 'ಅಶರೀರಿ'ಯಿದ್ದಾರೆ, ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ನರ-ನಾರಕಾದಿ ಪರ್ಯಾಯಗಳ ತ್ಯಾಗ-ಗ್ರಹಣದ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ 'ಅವಿನಾಶಿ'ಯಿದ್ದಾರೆ, ಪರಮತತ್ತ್ವ ದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತ ಸಹಜದರ್ಶನಾದಿರೂಪ ಕಾರಣ ಶುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು

ಅವಿನಾಶಿ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಅಶರೀರಿ ನಿರ್ಮಲ ಮೇಣುದ್ಧಾತ್ಮರಾದ ಸಿದ್ಧರು |

ಯಾವ ರೀತಿ ಲೋಕಾಗ್ರದೊಳಿಹರಂತೆ ಸರ್ವಸಂಸಾರಿಜೀವವೆಂದರಿವುದು ||೪೮||

(ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೀಡಿತಂ)

ಶುದ್ಧಾ ಶುದ್ಧವಿಕಲ್ಪನಾ ಭವತಿ ಸಾ ಮಿಥ್ಯಾದೃಶಿ ಪ್ರತ್ಯಹಂ
 ಶುದ್ಧಂ ಕಾರಣಕಾರ್ಯತತ್ತ್ವಯುಗಲಂ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಶಿ ಪ್ರತ್ಯಹಮ್ |
 ಇತ್ಥಂ ಯಃ ಪರಮಾಗಮಾರ್ಥಮತುಲಂ ಜಾನಾತಿ ಸದ್ವ್ಯಕ್ ಸ್ವಯಂ
 ಸಾರಾಸಾರವಿಚಾರಚಾರುಧಿಷಣಾ ವಂದಾಮಹೇ ತಂ ವಯಮ್ ||೨೨||

ಏದೇ ಸವ್ವೇ ಭಾವಾ ವವಹಾರಣಯಂ ಪಡುಚ್ಚ ಭಣಿದಾ ಹು |
 ಸವ್ವೇ ಸಿದ್ಧಸಹಾವಾ ಸುದ್ಧಣಯಾ ಸಂಸಿದೀ ಜೀವಾ ||೪೯||

ಏತೇ ಸರ್ವೇ ಭಾವಾಃ ವ್ಯವಹಾರನಯಂ ಪ್ರತೀತ್ಯ ಭಣಿತಾಃ ಖಲು |
 ಸರ್ವೇ ಸಿದ್ಧಸ್ವಭಾವಾಃ ಶುದ್ಧನಯಾತ್ ಸಂಸ್ಕೃತೌ ಜೀವಾಃ ||೪೯||

ಯುಗಪತ್ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಿರುವಂಥ ಸಹಜಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಯಿಂದ ಅದರೊಳಗಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಸಂಶಯಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿರುವಂಥ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವರಿರುವ ಕಾರಣ 'ಅತೀಂದ್ರಿಯ'ರಿದ್ದಾರೆ, ಮಲಜನ್ಯವಾದ ಕ್ಷಾಯೋಪಶಮಿಕಾದಿ ವಿಭಾವಸ್ವಭಾವಗಳ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ 'ನಿರ್ಮಲ'ರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯ ಕರ್ಮಗಳ ಹಾಗೂ ಭಾವಕರ್ಮಗಳ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ 'ವಿಶುದ್ಧಾತ್ಮ'ರಿದ್ದಾರೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಈ ಸಂಸಾರೀ ಜೀವರುಗಳು ಯಾವುದೇ ಒಂದು ನಯದ ಬಲದಿಂದ (ಯಾವುದೇ ನಯದಿಂದ) ಶುದ್ಧರಿದ್ದಾರೆ.

[ಈಗ ೪೮ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಶುದ್ಧ-ಅಶುದ್ಧದ * ವಿಕಲ್ಪನೆಯು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುತ್ತದೆ; ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾರಣತತ್ತ್ವ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯತತ್ತ್ವ ಇವೆರಡೂ ಶುದ್ಧವಿವೇ (ಯೆಂಬ ಮನ್ನಣೆ ಇರುತ್ತದೆ). ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪರಮಾಗಮದ ಅತುಲ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಾರಾಸಾರದ ವಿಚಾರವುಳ್ಳ ಸುಂದರ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯು ಸ್ವಯಂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ಅವನಿಗೆ ನಾವು ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ||೨೨||

ಗಾಥೆ - ೪೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಏದೇ] ಈ (ಪೂರ್ವೋಕ್ತ) [ಸವ್ವೇ ಭಾವಾ] ಎಲ್ಲ ಭಾವಗಳು [ಹು] ನಿಜವಾಗಿ [ವವಹಾರಣಯಂ ಪಡುಚ್ಚ] ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಆಶ್ರಯ ಮಾಡಿ [ಭಣಿದಾ] (ಸಂಸಾರೀ ಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಮಾನವಿವೇಯೆಂದು) ಹೇಳಲಾಗಿದೆ; [ಸುದ್ಧಣಯಾ] ಶುದ್ಧನಯದಿಂದ[ಸಂಸಿದೀ] ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿರುವ [ಸವ್ವೇಜೀವಾ] ಎಲ್ಲ ಜೀವರುಗಳು[ಸಿದ್ಧಸಹಾವಾ] ಸಿದ್ಧಸ್ವಭಾವದವರಿದ್ದಾರೆ.

ಇವೆಲ್ಲ ಭಾವ ನಿಜದಿ ವ್ಯವಹಾರನಯವನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ |
 ಭವಲೀನಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳು ಸಿದ್ಧಸ್ವಭಾವಿಯಿವೆ ಶುದ್ಧ ನಯದಿಂದ ||೪೯||

* ವಿಕಲ್ಪನೆ = ವಿಪರೀತ ಕಲ್ಪನೆ; ಮಿಥ್ಯಾ ಮನ್ನಣೆ; ಅನಿಶ್ಚಯ; ಶಂಕೆ; ಭೇದಮಾಡುವುದು.

ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರನಯಯೋರುಪಾದೇಯತ್ವಪ್ರದ್ಯೋತನಮೇತತ್ |

ಯೇ ಪೂರ್ವಂ ನ ವಿದ್ಯಂತೇ ಇತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾಸ್ತೇ ಸರ್ವೇ ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಾಃ ಖಲು ವ್ಯವಹಾರನಯಾದೇಶೇನ ವಿದ್ಯಂತೇ | ಸಂಸೃತಾವಪಿ ಯೇ ವಿಭಾವಭಾವೈಶ್ಚತುರ್ಭಿಃ ಪರಿಣತಾಃ ಸಂತಸ್ತಿಷ್ಠಂತಿ ಅಪಿ ಚ ತೇ ಸರ್ವೇ ಭಗವತಾಂ ಸಿದ್ಧಾನ್ಯಾಂ ಶುದ್ಧಗುಣಪರ್ಯಾಯೈಃ ಸದೃಶಾಃ ಶುದ್ಧನಯಾದೇಶಾದಿತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಮದಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಭಿಃ -

(ಮಾಲಿನಿ)

“ವ್ಯವಹರಣನಯಃ ಸ್ಯಾದ್ಯದ್ಯಪಿ ಪ್ರಾಕ್ವದವ್ಯಾ-
ಮಿಹ ನಿಹಿತಪದಾನಾಂ ಹಂತ ಹಸ್ತಾವಲಂಬಃ |
ತದಪಿ ಪರಮಮರ್ಥಂ ಚಿಚ್ಚಮತ್ಕಾರಮಾತ್ರಂ
ಪರವಿರಹಿತಮಂತಃ ಪಶ್ಯತಾಂ ನೈಷ ಕಿಂಚಿತ್ ||”

ಟೀಕೆ :- ಇದು ನಿಶ್ಚಯನಯ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರನಯದ ★ ಉಪಾದೇಯತೆಯ ಪ್ರಕಾಶನ (ಕಥನ)ವಿದೆ.

ಮೊದಲು ಯಾವ ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಗಳು 'ವಿದ್ಯಮಾನವಿಲ್ಲ' ವೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ ಅವೆಲ್ಲ ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಗಳು ನಿಜವಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಕಥನದಿಂದ ವಿದ್ಯಮಾನವಿವೆ. ಮತ್ತು ಯಾರು (ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಕಥನದಿಂದ) ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾವಭಾವಗಳರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣತರಿರುವುದರಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲೂ ವಿದ್ಯಮಾನವಿದ್ದಾರೆ ಅವರೆಲ್ಲರು ಶುದ್ಧನಯದ ಕಥನದಿಂದ ಶುದ್ಧ ಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಸಿದ್ಧಭಗವಂತರ ಸಮಾನವಿದ್ದಾರೆ (ಎಂದರೆ ಯಾವ ಜೀವರುಗಳು ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಕಥನದಿಂದ ಔದಯಿಕ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಾವಭಾವವುಳ್ಳವರಿರುವುದರಿಂದ ಸಂಸಾರಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರೆಲ್ಲರು ಶುದ್ಧನಯದ ಕಥನದಿಂದ ಶುದ್ಧಗುಣ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಪರ್ಯಾಯವುಳ್ಳವರಿರುವುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧ ಸದೃಶವಿದ್ದಾರೆ).

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯದೇವ) ಶ್ರೀಮದ್ ಅಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಗಳು (ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದ ಆತ್ಮಖ್ಯಾತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಕಲಶದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

* ಪ್ರಮಾಣಭೂತ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧತ್ವದ್ರವ್ಯದ ಹಾಗೂ ಅದರ ಪರ್ಯಾಯಗಳ-ಇವೆರಡರ ಸಮ್ಯಗ್ ಜ್ಞಾನವಾಗಬೇಕಾಗುವುದು. 'ತನಗೆ ಕಥಂಚಿತ್ ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಗಳು ವಿದ್ಯಮಾನವಿವೆ' ಯೆಂದು ಸ್ವೀಕಾರವು ಯಾವನ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ ಶುದ್ಧತ್ವ ದ್ರವ್ಯದ್ದೂ ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ 'ವ್ಯವಹಾರನಯದ ವಿಷಯಗಳದ್ದು ಕೂಡ ಜ್ಞಾನವಂತೂ ಗ್ರಹಣಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ' ಯೆಂಬ ವಿವಕ್ಷೆಯಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರನಯವನ್ನು ಉಪಾದೇಯವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ, 'ಅವುಗಳ ಆಶ್ರಯವು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ' ಯೆಂಬ ವಿವಕ್ಷೆಯಿಂದಿಲ್ಲ. ವ್ಯವಹಾರನಯದ ವಿಷಯಗಳ ಆಶ್ರಯವಂತೂ (-ಅವಲಂಬನೆ, ಒಲವು, ಸನ್ಮುಖತೆ, ಭಾವನೆಯಂತೂ) ಬಿಡಲು ಯೋಗ್ಯವೇ ಇದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ೫೦ ನೆಯ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರನಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟರೂಪದಿಂದ ಹೇಳಿಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದು.) ಯಾವ ಜೀವದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧತ್ವದ್ರವ್ಯದ ಆಶ್ರಯದ ಗ್ರಹಣ ಮತ್ತು ಪರ್ಯಾಯಗಳ ಆಶ್ರಯದ ತ್ಯಾಗವಿದೆ, ಅದೇ ಜೀವನಿಗೆ ದ್ರವ್ಯದ ಹಾಗೂ ಪರ್ಯಾಯಗಳ ಜ್ಞಾನವು ಸಮ್ಯಕ್ ಇದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಅನ್ಯರಿಗೆ ಇಲ್ಲ.

(ಸ್ವಾಗತ)

ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ವಿಮುಕ್ತೌ
 ಸಂಸೃತಾವಪಿ ಚ ನಾಸ್ತಿ ವಿಶೇಷಃ |
 ಏವಮೇವ ಖಲು ತತ್ತ ವಿಚಾರೇ
 ಶುದ್ಧತತ್ತ್ವ ರಸಿಕಾಃ ಪ್ರವದಂತಿ ||೨೩||

ಪ್ರವೃತ್ತಸಯಲಭಾವಾ ಪರದ್ರವ್ಯಂ ಪರಸಹಾವಮಿದಿ ಹೇಯಂ |
 ಸಗದವ್ಯಮುವಾದೇಯಂ ಅಂತರತಚ್ಚಂ ಹವೇ ಅಪ್ಪಾ ||೫೦||

ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸಕಲಭಾವಾಃ ಪರದ್ರವ್ಯಂ ಪರಸ್ವಭಾವಾ ಇತಿ ಹೇಯಾಃ |
 ಸ್ವದ್ರವ್ಯಮುಪಾದೇಯಂ ಅಂತಸ್ತತ್ತ್ವಂ ಭವೇದಾತ್ಮಾ ||೫೦||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಈ ಪ್ರಥಮ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪಾದವಿರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಂಥ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಏಲೆಲೆ ! ಅದು ಹಸ್ತಾವಲಂಬನ ಸ್ವರೂಪವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಯಾವ ಜೀವರುಗಳು ಚೈತನ್ಯಚಮತ್ಕಾರಮಾತ್ರ, ಪರದಿಂದ ರಹಿತವಾದಂಥ ಪರಮ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಈ ವ್ಯವಹಾರನಯವು ಏನೂ ಇಲ್ಲ”

ಮತ್ತು (ಈ ೪ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ತತ್ತ್ವ ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ (-ಪರಮಾರ್ಥ ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪದ ವಿಚಾರ ಅಥವಾ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿದರೆ) ‘ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅಂತರವಿಲ್ಲ’ವೆಂದೇ ನಿಜವಾಗಿ ಶುದ್ಧ ತತ್ತ್ವದ ರಸಿಕ ಪುರುಷರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ||೨೩||

ಗಾಥೆ - ೫೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪ್ರವೃತ್ತಸಯಲಭಾವಾ] ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಸಮಸ್ತ ಭಾವಗಳು [ಪರಸಹಾವಂ] ಪರ ಸ್ವಭಾವಗಳಿವೆ, [ಪರದ್ರವ್ಯಂ] ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಿವೆ, [ಇದಿ] ಆದುದರಿಂದ [ಹೇಯಂ] ಹೇಯವಿವೆ; [ಅಂತರತಚ್ಚಂ] ಅಂತಃತತ್ತ್ವ ದಂಥ [ಸಗದವ್ಯಂ] ಸ್ವದ್ರವ್ಯವು- [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮವು - [ಉಪಾದೇಯಂ] ಉಪಾದೇಯ [ಹವೇ] ಇದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಹೇಯ-ಉಪಾದೇಯ ಅಥವಾ ತ್ಯಾಗ-ಗ್ರಹಣದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಭಾವಗಳೆಲ್ಲ ಪರಸ್ವಭಾವಪರದ್ರವ್ಯವಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೇಯವಿವೆ |
 ದುರ್ವಚ ಅಂತಃತತ್ತ್ವ ರೂಪ ನಿಜದ್ರವ್ಯವಾದಾತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿಹನು ||೫೦||

ಹೇಯೋಪಾದೇಯತ್ಯಾಗೋಪಾದಾನಲಕ್ಷಣಕಥನಮಿದಮ್ |

ಯೇ ಕೇಚಿದ್ ವಿಭಾವಗುಣಪರ್ಯಾಯಾಸ್ತೇ ಪೂರ್ವಂ ವ್ಯವಹಾರನಯಾದೇಶಾದುಪಾದೇಯ-
ತ್ವೇನೋಕ್ತಾಃ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯಬಲೇನ ಹೇಯಾ ಭವಂತಿ | ಕುತಃ ? ಪರಸ್ವಭಾವತ್ವಾತ್, ಅತ ಏವ
ಪರದ್ರವ್ಯಂ ಭವತಿ | ಸಕಲವಿಭಾವಗುಣಪರ್ಯಾಯನಿರ್ಮೂಲಕಂ ಶುದ್ಧಾಂತಸ್ತತ್ ಸ್ವರೂಪಂ ಸದ್ರವ್ಯ
ಮುಪಾದೇಯಮ್ | ಅಸ್ಯ ಖಲು ಸಹಜಜ್ಞಾನಸಹಜದರ್ಶನಸಹಜಚಾರಿತ್ರಸಹಜಪರಮವೀತರಾಗ
ಸುಖಾತ್ಮಕಸ್ಯ ಶುದ್ಧಾಂತಸ್ತತ್ ಸ್ವರೂಪಸ್ಯಾಧಾರಃ ಸಹಜಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವಲಕ್ಷಣಕಾರಣಸಮಯಸಾರ
ಇತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಮದಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಭಿಃ-

(ಶಾರ್ದೂಲಂವಿಕೀಡಿತಂ)

“ಸಿದ್ಧಾಂತೋಽಯಮುದಾತ್ತಚಿತ್ತಚಿತ್ತೈರ್ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಭಿಃ ಸೇವ್ಯತಾಂ
ಶುದ್ಧಂ ಚಿನ್ಮಯಮೇಕಮೇವ ಪರಮಂ ಚ್ಯೋತಿಃ ಸದೈವಾಸ್ಯ ಹಮ್ |
ಏತೇ ಯೇ ತು ಸಮುಲ್ಲಸಂತಿ ವಿವಿಧಾ ಭಾವಾಃ ಪೃಥಗ್ಗಣಾ-
ಸ್ತೇಽಹಂ ನಾಸ್ಮಿ ಯತೋಽತ್ರ ತೇ ಮಮ ಪರದ್ರವ್ಯಂ ಸಮಗ್ರಾ ಅಪಿ||”

ಯಾವ ಕೆಲವು ವಿಭಾವಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳಿವೆ ಅವನ್ನು ಮೊದಲು (೪೯ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ವ್ಯವಹಾರ ನಯದ
ಕಥನ ಮುಖಾಂತರ ಉಪಾದೇಯರೂಪದಿಂದ ಹೇಳಲಾಗಿತ್ತು, ಆದರೆ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದ ಬಲದಿಂದ (ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯ
ನಯದಿಂದ) ಹೇಯವಿವೆ. ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ? ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಅವು ಪರಸ್ವಭಾವಗಳಿವೆ, ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ
ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಿವೆ. ಎಲ್ಲ ವಿಭಾವಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ರಹಿತ ಶುದ್ಧ-ಅಂತಃತತ್ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಸದ್ರವ್ಯವು
ಉಪಾದೇಯವಿದೆ. ನಿಜವಾಗಿ ಸಹಜಜ್ಞಾನ-ಸಹಜದರ್ಶನ-ಸಹಜಚಾರಿತ್ರ-ಸಹಜಪರಮವೀತರಾಗ ಸುಖಾತ್ಮಕ
ಶುದ್ಧ-ಅಂತಃತತ್ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಈ ಸದ್ರವ್ಯದ ಆಧಾರವು ಸಹಜಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವ ಲಕ್ಷಣ (ಸಹಜ
ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ) ಕಾರಣಸಮಯಸಾರವಿದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯದೇವ) ಶ್ರೀಮದ್ ಅಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಗಳು (ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದ
ಆತ್ಮಶ್ಲಾಠಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ೧೮೫ನೆಯ ಕಲಶದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಯಾರ ಚಿತ್ತದ ಚಿತ್ತವು ಉದಾತ್ತ (-ಉದಾರ, ಉಚ್ಚ, ಉಜ್ವಲ)ವಿದೆ ಅಂಥ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳು
‘ನಾನಂತೂ ಶುದ್ಧ ಚೈತನ್ಯಮಯವಾದ ಒಂದು ಪರಮ ಚ್ಯೋತಿಯೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಇದ್ದೇನೆ; ಮತ್ತು ಈ ಯಾವ ಭಿನ್ನ
ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರದ ಭಾವಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತವೆ ಅವು ನಾನಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ನನಗೆ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಿವೆ’
ಯೆಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಸೇವನೆ ಮಾಡಬೇಕು.”

ಮತ್ತು (ಈ ೫೦ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

ತಥಾ ಹಿ-

(ಶಾಲಿನಿ)

ನ ಹ್ಯಸ್ಮಾಕಂ ಶುದ್ಧಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯಾ
 ಧನ್ಯೇ ಸರ್ವೇ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಭಾವಾಃ |
 ಇತ್ಥಂ ವ್ಯಕ್ತಂ ವಕ್ತಿ ಯಸ್ತತ್ತ್ವೇದೀ
 ಸಿದ್ಧಿ ಸೋಽಯಂ ಯಾತಿ ತಾಮತ್ಯಪೂರ್ವಾಮ್ ||೨೪||

ವಿವರೀಯಾಭಿಣಿವೇಶ ವಿವಚ್ಚಿಯಸದ್ಧಹಣಮೇವ ಸಮ್ತಂ |
 ಸಂಸಯವಿಮೋಹವಿಭ್ರಮವಿವಚ್ಚಿಯಂ ಹೋದಿ ಸಣ್ಣಾಣಂ ||೨೫||
 ಚಲಮಲಿಣಮಗಾಢತ್ವವಿವಚ್ಚಿಯಸದ್ಧಹಣಮೇವ ಸಮ್ತಂ |
 ಅಧಿಗಮಭಾವೋ ಣಾಣಂ ಹೇಯೋವಾದೇಯತಚ್ಚಾಣಂ ||೨೬||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- 'ಶುದ್ಧ ಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯದಿಂದ ಬೇರೆಯಾದಂಥ ಆ ಎಲ್ಲ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಭಾವಗಳು ಅವು ನಿಜವಾಗಿ ನಮ್ಮವುಗಳಲ್ಲ'ವೆಂದು ಯಾವ ತತ್ತ್ವ ವೇದಿಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟರೂಪದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ||೨೪||

ಗಾಥೆ - ೨೫ - ೨೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವಿವರೀಯಾಭಿಣಿವೇಶವಿವಚ್ಚಿಯಸದ್ಧಹಣಂ ಏವ] ವಿಪರೀತ * ಅಭಿನಿವೇಶವಿಲ್ಲದ ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ [ಸಮ್ತಂ] ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದೆ; [ಸಂಸಯವಿಮೋಹವಿಭ್ರಮವಿವಚ್ಚಿಯಂ] ಸಂಶಯ, ವಿಮೋಹ ಮತ್ತು ವಿಭ್ರಮ ರಹಿತ (ಜ್ಞಾನವು) ಅದು [ಸಣ್ಣಾಣಂ ಹೋದಿ] ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವಿದೆ.

[ಚಲಮಲಿಣಮಗಾಢತ್ವವಿವಚ್ಚಿಯಸದ್ಧಹಣಂ ಏವ] ಚಲತ್ವ, ಮಲಿನತ್ವ ಮತ್ತು ಅಗಾಢತ್ವವಿಲ್ಲದ ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ [ಸಮ್ತಂ] ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದೆ; [ಹೇಯೋವಾದೇಯತಚ್ಚಾಣಂ] ಹೇಯ ಮತ್ತು ಉಪಾದೇಯ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು [ಅಧಿ ಗಮಭಾವೋ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವರೂಪದ ಭಾವವು ಅದು [ಣಾಣಂ] (ಸಮ್ಯಕ್) ಜ್ಞಾನವಿದೆ.

ಆ ವಿಪರೀತ ಅಭಿನಿವೇಶ ವಿವರ್ಚಿತ ಶ್ರದ್ಧೆಯದು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದೆ |
 ಆ ವಿಮೋಹ ವಿಭ್ರಮ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲದ ಜ್ಞಾನವದು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವಿದೆ ||೨೫||
 ಅದು ಚಲಮಲಿನಮೇಣಗಾಢತ್ವ ವಿವರ್ಚಿತ ಶ್ರದ್ಧೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿದೆ |
 ಆದೇಯಹೇಯತತ್ತ್ವಗಳ ಅಧಿಗಮಭಾವವದು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವಿದೆ ||೨೬||

* ಅಭಿನಿವೇಶ = ಅಭಿಪ್ರಾಯ; ಆಗ್ರಹ.

ಸಮ್ಯಕ್ತಸ್ಸ ಣಿಮಿತ್ತಂ ಜಿಣಸುತ್ತಂ ತಸ್ಸ ಜಾಣಯಾ ಪುರಿಸಾ |
 ಅಂತಹೇಲೂ ಭಣಿದಾ ದಂಸಣಮೋಹಸ್ಸ ಖಿಯಪಹುದೀ ||೫೩||

ಸಮ್ಯತ್ತಂ ಸಣ್ಣಾಣಂ ವಿಜ್ಜದಿ ಮೋಕ್ಷಸ್ಸ ಹೋದಿ ಸುಣ ಚರಣಂ |
 ವವಹಾರಣಿಚ್ಛಫಣ ದು ತಮ್ಮಾ ಚರಣಂ ಪವಕ್ಖಾಮಿ ||೫೪||

ವವಹಾರಣಯಚರಿತ್ತೇ ವವಹಾರಣಯಸ್ಸ ಹೋದಿ ತವಚರಣಂ |
 ಣಿಚ್ಛಯಣಯಚಾರಿತ್ತೇ ತವಚರಣಂ ಹೋದಿ ಣಿಚ್ಛಯದೋ ||೫೫||

ವಿಪರೀತಾಭಿನಿವೇಶವಿವರ್ಜಿತಶ್ರದ್ಧಾನ್ಮೇವ ಸಮ್ಯಕ್ವ ಮ್ |
 ಸಂಶಯವಿಮೋಹವಿಭ್ರಮವಿವರ್ಜಿತಂ ಭವತಿ ಸಂಜ್ಞಾನಮ್ ||೫೬||

ಚಲಮಲಿನಮಗಾಢತ್ವವಿವರ್ಜಿತಶ್ರದ್ಧಾನ್ಮೇವ ಸಮ್ಯಕ್ವ ಮ್ |
 ಅಧಿಗಮಭಾವೋ ಜ್ಞಾನಂ ಹೇಯೋಪಾದೇಯತತ್ತ್ವಾನಾಮ್ ||೫೭||

[ಸಮ್ಯಕ್ತಸ್ಸಣಿಮಿತ್ತಂ] ಸಮ್ಯಕ್ವ ದ್ವದ ನಿಮಿತ್ತವು [ಜಿಣಸುತ್ತಂ] ಜಿನಸೂತ್ರವಿದೆ; [ತಸ್ಸ ಜಾಣಯಾಪುರಿಸಾ] ಆ ಜಿನ ಸೂತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿಯುವಂಥ ಪುರುಷರಿಗೆ [ಅಂತರಹೇಲೂ] (ಸಮ್ಯಕ್ವ ದ್ವದ) ಅಂತರಂಗ ಹೇತುವೆಂದು [ಭಣಿದಾ] ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, [ದಂಸಣಮೋಹಸ್ಸ ಖಿಯಪಹುದೀ] ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ದರ್ಶನಮೋಹದ ಕ್ಷಯಾದಿಗಳಿವೆ.

[ಮೋಕ್ಷಸ್ಸ] ಮೋಕ್ಷದ ಸಲುವಾಗಿ [ಸಮ್ಯತ್ತಂ] ಸಮ್ಯಕ್ವ ವು ಇರುತ್ತದೆ, [ಸಣ್ಣಾಣಂ] ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವು [ವಿಜ್ಜದಿ] ಇರುತ್ತದೆ, [ಚರಣಂ] ಚಾರಿತ್ರವು (ಕೂಡ) [ಹೋದಿ] ಇರುತ್ತದೆ, [ತಮ್ಮಾ] ಆದುದರಿಂದ [ವವಹಾರಣಿಚ್ಛಫಣ ದು] ನಾನು ವ್ಯವಹಾರ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ಚರಣಂ ಪವಕ್ಖಾಮಿ] ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು [ಸುಣ] ಕೇಳು.

[ವವಹಾರಣಯಚರಿತ್ತೇ] ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ [ವವಹಾರಣಯಸ್ಸ] ವ್ಯವಹಾರನಯದ [ತವಚರಣಂ] ತಪಶ್ಚರಣವು [ಹೋದಿ] ಇರುತ್ತದೆ; [ಣಿಚ್ಛಯಣಯಚಾರಿತ್ತೇ] ನಿಶ್ಚಯನಯದ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ [ಣಿಚ್ಛಯದೋ] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ತವಚರಣಂ] ತಪಶ್ಚರಣವು [ಹೋದಿ] ಇರುತ್ತದೆ.

ಸಮ್ಯಕ್ವ ದ್ವದ ನಿಮಿತ್ತ ಜಿನಸೂತ್ರವಿದ್ದು ಆ ಸೂತ್ರದ ಜ್ಞಾತ ಪುರುಷರನು |
 ಸಮ್ಯಕ್ವ ದ್ವದ ಅಂತರ್ಹೇತುವೆಂದಿದ್ದವರಿಗೆ ದರ್ಶನಮೋಹಕ್ಷಯಾದಿಯಿವೆ ||೫೩||

ಅವಧರಿಸು ಸಮ್ಯಕ್ವ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಮೇಣಸ್ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಿದೆ |
 ವ್ಯವಹಾರ ನಿಶ್ಚಯದಿಮದರಿಂದಾ ಚಾರಿತ್ರವನು ನಾನೀಗ ಪೇಳುವೆನು ||೫೪||

ತಪವಿರುವುದು ವ್ಯವಹಾರನಯಚಾರಿತ್ರದಲಿ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ |
 ತಪವಿರುವುದು ನಿಶ್ಚಯನಯದ ಚಾರಿತ್ರದಲಿ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ||೫೫||

ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವ ನಿಮಿತ್ತಂ ಜಿನಸೂತ್ರಂ ತಸ್ಯ ಜ್ಞಾಯಕಾಃ ಪುರುಷಾಃ |
ಅಂತರ್ಹೇತವೋ ಭಣಿತಾಃ ದರ್ಶನಮೋಹಸ್ಯ ಕ್ಷಯಪ್ರಭೃತೇಃ ||೫೩||

ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವಂ ಸಂಜ್ಞಾನಂ ವಿದ್ಯತೇ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಭವತಿ ಶ್ರುಣು ಚರಣಮ್ |
ವ್ಯವಹಾರನಿಶ್ಚಯೇನ ತು ತಸ್ಮಾಚ್ಚರಣಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ||೫೪||

ವ್ಯವಹಾರನಯಚರಿತ್ರೇ ವ್ಯವಹಾರನಯಸ್ಯ ಭವತಿ ತಪಶ್ಚರಣಮ್ |
ನಿಶ್ಚಯನಯಚಾರಿತ್ರೇ ತಪಶ್ಚರಣಂ ಭವತಿ ನಿಶ್ಚಯತಃ ||೫೫||

ರತ್ನತ್ರಯಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಭೇದೋಪಚಾರರತ್ನತ್ರಯಮಪಿ ತಾವದ್ ವಿಪರೀತಾಭಿನಿವೇಶವಿವರ್ಜಿತಶ್ರದ್ಧಾನರೂಪಂ ಭಗವತಾಂ ಸಿದ್ಧಿಪರಂಪರಾಹೇತುಭೂತಾನಾಂ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿನಾಂ ಚಲಮಲಿನಾಗಾಢವಿವರ್ಜಿತಸಮುಪಜನಿತನಿಶ್ಚಲಭಕ್ತಿಯುಕ್ತತ್ವಮೇವ | ವಿಪರೀತೇ ಹರಿಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾದಿಪ್ರಣೇತೇ ಪದಾರ್ಥಸಾರ್ಥೇ ಹ್ಯಭಿನಿವೇಶಾಭಾವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸಂಜ್ಞಾನಮಪಿ ಚ ಸಂಶಯವಿಮೋಹವಿಭ್ರಮವಿವರ್ಜಿತಮೇವ | ತತ್ರ ಸಂಶಯಃ ತಾವತ್ ಜಿನೋ ವಾ ಶಿವೋ ವಾ ದೇವ ಇತಿ | ವಿಮೋಹಃ ಶಾಕ್ಯಾದಿಪ್ರೋಕ್ತೇ ವಸ್ತುನಿ ನಿಶ್ಚಯಃ | ವಿಭ್ರಮೋ ಹ್ಯಜ್ಞಾನತ್ವಮೇವ | ಪಾಪಕ್ರಿಯಾನಿವೃತ್ತಿಪರಿಣಾಮಶ್ಚಾರಿತ್ರಮ್ | ಇತಿ ಭೇದೋಪಚಾರರತ್ನತ್ರಯಪರಿಣತಿಃ | ತತ್ರ ಜಿನಪ್ರಣೇತಹೇಯೋಪಾದೇಯತತ್ವಪರಿಚ್ಛಿರೇವ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಮ್ | ಅಸ್ಯ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವಪರಿಣಾಮಸ್ಯ ಬಾಹ್ಯಸಹಕಾರಿಕಾರಣಂ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಮುಖಿಕಮಲವಿನಿರ್ಗತಸಮಸ್ತವಸ್ತುಪ್ರತಿಪಾದನ-ಸಮರ್ಥದ್ರವ್ಯಶ್ರುತಮೇವ ತತ್ತ ಜ್ಞಾನಮಿತಿ | ಯೇ ಮುಮುಕ್ಷವಃ ತೇಽಪ್ಯುಪಚಾರತಃ ಪದಾರ್ಥನಿರ್ಣಯಹೇತುತ್ವಾತ್

ಟೀಕೆ :- ಇದು ರತ್ನತ್ರಯದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಮೊದಲು ಭೇದೋಪಚಾರ-ರತ್ನತ್ರಯವು ಈ ಪ್ರಕಾರವಿದೆ-ವಿಪರೀತ ಅಭಿನಿವೇಶವಿಲ್ಲದ ಶ್ರದ್ಧಾನರೂಪವಾದಂಥ ಆ ಸಿದ್ಧಿಯ ಪರಂಪರಾಹೇತುಭೂತ ಭಗವಂತ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ಕುರಿತು ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಚಲತ್ವ-ಮಲಿನತ್ವ-ಅಗಾಢತ್ವವಿಲ್ಲದ ನಿಶ್ಚಲ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತತೆಯು ಅದೇ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವವಿದೆ. ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಕಥಿತ ವಿಪರೀತ ಪದಾರ್ಥಸಮೂಹದ ಕುರಿತು ಅಭಿನಿವೇಶದ ಅಭಾವವೇ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವವಿದೆಯೆಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಸಂಶಯ, ವಿಮೋಹ ಮತ್ತು ವಿಭ್ರಮರಹಿತ (ಜ್ಞಾನ)ವೇ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಜಿನದೇವರಿಬಹುದು ಅಥವಾ ಶಿವದೇವನಿರಬಹುದು (-ಎಂಬ ಶಂಕಾರೂಪ ಭಾವವು) ಅದು ಸಂಶಯವಿದೆ; ಶಾಕ್ಯಾದಿಗಳು ಕಥಿತ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವು (ಎಂದರೆ ಬುದ್ಧಾದಿ ಕಥಿತ ಪದಾರ್ಥದ ನಿರ್ಣಯವು) ಅದು ವಿಮೋಹವಿದೆ; ಅಜ್ಞಾನತನವೇ (ಎಂದರೆ ವಸ್ತುವೆಂದರೇನು ಎಂಬುದರ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದುದೇ) ವಿಭ್ರಮವಿದೆ. ಪಾಪಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ಪರಿಣಾಮವು ಅದು ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಭೇದೋಪಚಾರ-ರತ್ನತ್ರಯಪರಿಣತಿಯಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಜಿನಪ್ರಣೇತ ಹೇಯ-ಉಪಾದೇಯ ತತ್ವಗಳ ಜ್ಞಾನವೇ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವಿದೆ. ಈ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವಪರಿಣಾಮದ ಬಾಹ್ಯ ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣವು ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞರ ಮುಖಿಕಮಲದಿಂದ ಹೊರ ಹೊರಟಂಥ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುವಿನ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾದಂಥ ದ್ರವ್ಯಶ್ರುತರೂಪದ ತತ್ತ ಜ್ಞಾನವೇ ಇದೆ. ಯಾರು ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೂ ಉಪಚಾರದಿಂದ ಪದಾರ್ಥ ನಿರ್ಣಯದ ಹೇತುತ್ವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವು (ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವಪರಿಣಾಮದ) ಅಂತರಂಗಹೇತುವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ದರ್ಶನಮೋಹನೀಯಕರ್ಮದ ಕ್ಷಯಾದಿಗಳಿವೆ.

ಅಂತರಂಗಹೇತವ ಇತ್ಯುಕ್ತಾಃ ದರ್ಶನಮೋಹನೀಯಕರ್ಮಕ್ಷಯಪ್ರಭೃತೇಃ ಸಕಾಶಾದಿತಿ | ಅಭೇದಾನುಪಚಾರರತ್ನತ್ರಯ-
ಪರಿಣತೇರ್ಜೀವಸ್ಯ ಟಂಕೋತ್ಕೀರ್ಣಜ್ಞಾಯಕೈಕಸ್ವಭಾವನಿಜಪರಮತತ್ ಶ್ರದ್ಧಾನೇನ, ತತ್ಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿಮಾತ್ರಾಂತರ್ಮುಖ-
ಪರಮಬೋಧೇನ, ತದ್ರೂಪಾವಿಚಲಸ್ಥಿತಿರೂಪಸಹಜಚಾರಿತ್ರೇಣ ಅಭೂತಪೂರ್ವಃ ಸಿದ್ಧಪರ್ಯಾಯೋ ಭವತಿ | ಯಃ
ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರಃ ಪ್ರಥಮಂ ಪಾಪಕ್ರಿಯಾನಿವೃತ್ತಿರೂಪವ್ಯವಹಾರನಯಚಾರಿತ್ರೇ ತಿಷ್ಠತಿ, ತಸ್ಯ ಖಲು
ವ್ಯವಹಾರನಯಗೋಚರತಪಶ್ಚರಣಂ ಭವತಿ | ಸಹಜನಿಶ್ಚಯನಯಾತ್ಮಕಪರಮಸ್ವಭಾವಾತ್ಮಕಪರಮಾತ್ಮನಿ ಪ್ರತಪನಂ ತಪಃ |
ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿಚಲಸ್ಥಿತಿರೂಪಂ ಸಹಜನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರಮ್ ಅನೇನ ತಪಸಾ ಭವತೀತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮೇಕತ್ವಸಪ್ತತೌ -

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

‘‘ದರ್ಶನಂ ನಿಶ್ಚಯಃ ಪುಂಸಿ ಬೋಧಸ್ತದ್ಬೋಧ ಇಷ್ಯತೇ |
ಸ್ಥಿತಿರತ್ಯೇವ ಚಾರಿತ್ರಮಿತಿ ಯೋಗಃ ಶಿವಾಶ್ರಯಃ ||’’

ತಥಾ ಚ-

ಅಭೇದ-ಅನುಪಚಾರ-ರತ್ನತ್ರಯ ಪರಿಣತಿಯುಳ್ಳ ಜೀವನಿಗೆ ಜ್ಞಾಯಕವು ಒಂದು ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ
ನಿಜಪರಮತತ್ವ ದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ತದ್‌ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರ (-ಆ ನಿಜ ಪರಮ ತತ್ವ ದ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರ ಸ್ವರೂಪ)ವಾದಂಥ
ಅಂತರ್ಮುಖ ಪರಮಬೋಧದ ಮುಖಾಂತರ ಮತ್ತು ಆ ರೂಪದಿಂದ (ಎಂದರೆ ನಿಜ ಪರಮತತ್ವ ರೂಪದಿಂದ)
ಅವಿಚಲರೂಪದಿಂದ ಸ್ಥಿರವಾಗುವರೂಪದ ಸಹಜಚಾರಿತ್ರದಿಂದ * ಅಭೂತಪೂರ್ವವಾದ ಸಿದ್ಧಪರ್ಯಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.
ಆ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರರು ಮೊದಲು ಪಾಪಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ,
ಅವರಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರನಯಗೋಚರ ತಪಶ್ಚರಣವಿರುತ್ತದೆ. ಸಹಜನಿಶ್ಚಯನಯಾತ್ಮಕ ಪರಮಸ್ವಭಾವಸ್ವರೂಪ
ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಪನವು ಅದು ತಪಸ್ಸು ಇದೆ; ನಿಜ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವಿಚಲ ಸ್ಥಿತಿರೂಪ ಸಹಜನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರವು ಈ
ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಇರುತ್ತದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಏಕತ್ವಸಪ್ತತಿಯಲ್ಲಿ (ಶ್ರೀ ಪದ್ಮನಂದಿ-ಆಚಾರ್ಯದೇವಕೃತ ಪದ್ಮನಂದಿಪಂಚವಿಂಶತಿಕೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ
ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಏಕತ್ವಸಪ್ತತಿ ನಾಮದ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ೧೪ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮನ ನಿಶ್ಚಯವು ಅದು ದರ್ಶನವಿದೆ, ಆತ್ಮನ ಬೋಧವು ಅದು ಜ್ಞಾನವಿದೆ, ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ
ಸ್ಥಿರತೆಯು ಅದು ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ; ಇಂಥ ಯೋಗವು (ಎಂದರೆ ಈ ಮೂರರ ಏಕತೆಯು) ಶಿವಪದದ ಕಾರಣವಿದೆ.’’

ಮತ್ತು (ಈ ಶುದ್ಧಭಾವ ಅಧಿಕಾರದ ಕೊನೆಯ ಐದು ಗಾಥೆಗಳ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ
ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

* ಅಭೂತಪೂರ್ವ = ಮೊದಲಿಂದೂ 'ಆಗದಂಥ ; ಅಪೂರ್ವ.

(ಮಾಲಿನಿ)

ಜಯತಿ ಸಹಜಬೋಧಸಾದೃಶೀ ದೃಷ್ಟಿರೇಷಾ
 ಚರಣಮಪಿ ವಿಶುದ್ಧಂ ತದ್ವಿಧಂ ಚೈವ ನಿತ್ಯಮ್ |
 ಅಘಾಕುಲಮಲಪಂಕಾನೀಕನಿರ್ಮುಕ್ತಮೂರ್ತಿಃ
 ಸಹಜಪರಮತತ್ವೇ ಸಂಸ್ಥಿತಾ ಚೇತನಾ ಚ ||೨೫||

ಇತಿ ಸುಕವಿಜನಪಯೋಜಮಿತ್ರಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಪ್ರಸರವರ್ಜಿತಗಾತ್ರಮಾತ್ರಪರಿಗ್ರಹ ಶ್ರೀಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿ-
 ದೇವವಿರಚಿತಾಯಾಂ ನಿಯಮಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯಾಂ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತೌ ಶುದ್ಧಭಾವಾಧಿಕಾರಃ ತೃತೀಯಃ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧಃ ||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಸಹಜಜ್ಞಾನವು ಯಾವಾಗಲೂ ಜಯವಂತವಿದೆ, ಹಾಗೆ (-ಸಹಜ) ಈ ದೃಷ್ಟಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಜಯವಂತವಿದೆ ಹಾಗೆಯೇ (-ಸಹಜ) ವಿಶುದ್ಧ ಚಾರಿತ್ರವು ಕೂಡ ಯಾವಾಗಲೂ ಜಯವಂತವಿದೆ; ಪಾಪಸಮೂಹರೂಪದ ಮಲದಿಂದ ಅಥವಾ ಕೊಳಚೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಸ್ವರೂಪವಿರುವಂಥ ಸಹಜ ಪರಮತತ್ವ ದ್ವಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥಿತವಾದ ಚೇತನವು ಕೂಡ ಯಾವಾಗಲೂ ಜಯವಂತವಿದೆ ||೨೫||

ಈ ರೀತಿ ಸುಕವಿಜನರೂಪಕಮಲಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾರು ಸೂರ್ಯಸಮಾನರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾರಿಗೆ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ದೇಹಮಾತ್ರವು ಪರಿಗ್ರಹವಿತ್ತು ಅಂಥ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರ ಮುಖಾಂತರ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿಯಮಸಾರದ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕುಂದ ಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ ಶ್ರೀ ನಿಯಮಸಾರ ಪರಮಾಗಮದ ನಿರ್ಗಂಧ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವ ವಿರಚಿತ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿನಾಮದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ) ಶುದ್ಧಭಾವ ಅಧಿಕಾರ ನಾಮದ ತೃತೀಯ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

★★★

ಅಥೇದಾನೀಂ ವ್ಯವಹಾರಚಾರಿತ್ರಾಧಿಕಾರ ಉಚ್ಯತೇ |

ಕುಲಜೋಣಿಜೀವಮಗ್ಗಣತಾಣಾಱಸು ಜಾಣಿಊಣ ಜೀವಾಣಂ |
ತಸ್ಸಾರಂಭಣಿಯತಣಪರಿಣಾಮೋ ಹೋಱ ಪಥಮವದಂ ||೫೬||

ಕುಲಯೋನಿಜೀವಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನಾದಿಷು ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಜೀವಾನಾಮ್ |
ತಸ್ಸಾರಂಭನಿವೃತ್ತಿಪರಿಣಾಮೋ ಭವತಿ ಪ್ರಥಮವ್ರತಮ್ ||೫೬||

ಅಹಿಂಸಾವ್ರತಸ್ವರೂಪಾಱ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಕುಲವಿಕಲ್ಪೋ ಯೋನಿವಿಕಲ್ಪಶ್ಚ ಜೀವಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನವಿಕಲ್ಪಶ್ಚ ಪ್ರಾಗೇವ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾಃ | ಅತ್ರ
ಪುನರುಕ್ತಿದೋಷಭಯಾನ್ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾಃ | ತತ್ರೇವ ತೇಷಾಂ ಭೇದಾನ್ ಬುದ್ಧ್ವಾ ತದ್ರಕ್ಷಾಪರಿಣತಿರೇವ ಭವತ್ಯಹಿಂಸಾ |

ಈಗ ವ್ಯವಹಾರಚಾರಿತ್ರ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಗಾಥೆ - ೫೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೀವಾಣಂ] ಜೀವರುಗಳು [ಕುಲಜೋಣಿಜೀವಮಗ್ಗಣತಾಣಾಱಸು] ಕುಲ,
ಯೋನಿ, ಜೀವಸ್ಥಾನ, ಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು [ಜಾಣಿಊಣ] ತಿಳಿದುಕೊಂಡು [ತಸ್ಸ] ಅವುಗಳ
[ಆರಂಭಣಿಯತಣಪರಿಣಾಮೋ] ಆರಂಭದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ಪರಿಣಾಮವು ಅದು [ಪಥಮವದಂ ಹೋಱ]
ಮೊದಲನೆಯ ವ್ರತವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಅಹಿಂಸಾವ್ರತದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಕುಲಭೇದ, ಯೋನಿಭೇದ, ಜೀವಸ್ಥಾನದ ಭೇದ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನದ ಭೇದಗಳನ್ನು ಮೊದಲೇ

ಜೀವಗಳ ಕುಲಯೋನಿಜೀವಸ್ಥಾನಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನಾದಿಗಳ್ಳಿದುಕೊಂಡು |
ಅವುಗಳನಾರಂಭದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪಪರಿಣಾಮ ಪ್ರಥಮವ್ರತವಿದೆ ||೫೬||

ತೇಷಾಂ ಮೃತಿಭರ್ವತು ವಾ ನ ವಾ, ಪಯತ್ನ ಪರಿಣಾಮಮಂತರೇಣ ಸಾವದ್ಯ ಪರಿಹಾರೋ ನ ಭವತಿ | ಅತ ಏವ ಪ್ರಯತ್ನ ಪರೇ ಹಿಂಸಾಪರಿಣತೇರಭಾವಾದಹಿಂಸಾವ್ರತಂ ಭವತೀತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀ ಸಮಂತಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಭಿಃ -

(ಶಿಖರಿಣಿ)

“ಅಹಿಂಸಾ ಭೂತಾನಾಂ ಜಗತಿ ವಿದಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಂ
ನ ಸಾ ತತ್ರಾರಂಭೋಽಸ್ವಣುರಪಿ ಚ ಯತ್ರಾಶ್ರಮವಿಧೌ |
ತತಸ್ತತ್ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಪರಮಕರುಣೋ ಗ್ರಂಥಮುಭಯಂ
ಭವಾನೇವಾತ್ಯಾಕ್ಷೀನ್ನ ಚ ವಿಕೃತವೇಷೋಪಧಿರತಃ ||”

ತಥಾ ಹಿ -

(ಮಾಲಿನಿ)

ತ್ರಸಹತಿಪರಿಣಾಮಧ್ವಾಂತವಿಧ್ವಂಸಹೇತುಃ
ಸಕಲಭುವನಜೀವಗ್ರಾಮಸೌಖ್ಯಪ್ರದೋ ಯಃ |
ನ ಜಯತಿ ಜಿನಧರ್ಮಃ ಸ್ವಾವರೈಕೇಂದ್ರಿಯಾಣಾಂ
ವಿವಿಧವಧವಿದೂರಶ್ಚಾರುಶರ್ಮಾಬಿಪೂರಃ ||೨೬||

(೪೨ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ) ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ; ಇಲ್ಲಿ ಪುನರುಕ್ತಿದೋಷದ ಭಯದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಲಾಗಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಅವುಗಳ ಭೇದಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯ ರೂಪವಾದ ಪರಿಣತಿಯೇ ಅಹಿಂಸೆಯಿದೆ. ಅವುಗಳ ಮರಣವಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಆಗದಿರಲಿ, *ಪ್ರಯತ್ನರೂಪದ ಪರಿಣಾಮವಿಲ್ಲದೆ ಸಾವದ್ಯಪರಿಹಾರವು (ದೋಷದ ಪರಿಹಾರವು) ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಪ್ರಯತ್ನಪರಾಯಣನಿಗೆ ಹಿಂಸಾಪರಿಣತಿಯ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಅಹಿಂಸಾ ವ್ರತವಿರುತ್ತದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯ) ಶ್ರೀ ಸಮಂತಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳು (ಬೃಹತ್ಸ್ವಯಂಭೂಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ನಮಿನಾಥ ಭಗವಂತರ ಸ್ತುತಿಮಾಡುತ್ತ ೧೧ ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, -

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಜೀವರುಗಳ ಅಹಿಂಸೆಯು ಪರಮಬ್ರಹ್ಮವಿದೆಯೆಂಬುದು ಜಗತ್ತಿಗೆ ವಿದಿತವಿದೆ. ಅದರ ಆಶ್ರಯದ ವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವಾದರೂ ಆರಂಭವಿದ್ದಲ್ಲಿ (-ಆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಸಗ್ರಂಥತನದಲ್ಲಿ) ಅದು ಅಹಿಂಸೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅದರ ಸಿದ್ಧಿಯ ಸಲುವಾಗಿ (ಓ ನಮಿನಾಥ ಪ್ರಭು !) ಪರಮ ಕರುಣಾವಂತರಾದಂಥ ತಾವುಗಳು ಎರಡೂ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿರಿ (-ದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ಭಾವವೆಂಬ ಎರಡೂ ಪ್ರಕಾರದ ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ನಿರ್ಗ್ರಂಥತೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಿದಿರಿ), ವಿಕೃತವೇಶ ಹಾಗೂ ಪರಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಲಿಲ್ಲ.”

* ಮುನಿಗೆ (ಮುನಿತ್ವೋಚಿತ) ಶುದ್ಧಪರಿಣತಿಯೊಡನೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಯಾವ (ಹಟವಿಲ್ಲದ) ದೇಹಚೇಷ್ಟಾದಿಗಳ ಸಂಬಂಧದ ಶುಭೋಪಯೋಗವು ಅದು ವ್ಯವಹಾರ ಪ್ರಯತ್ನವಿದೆ. (ಶುದ್ಧಪರಿಣತಿಯಿಲ್ಲದಿರುವಲ್ಲಿ ಶುಭೋಪಯೋಗವು ಹಟಸಹಿತವಿರುತ್ತದೆ; ಆ ಶುಭೋಪಯೋಗವಂತೂ ವ್ಯವಹಾರ-ಪ್ರಯತ್ನವೆಂದೂ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ರಾಗೇಣ ವ ದೋಸೇಣ ವ ಮೋಹೇಣ ವ ಮೋಸಭಾಸಪರಿಣಾಮಂ |

ಚೋ ಪಜಹದಿ ಸಾಧು ಸಯಾ ಬಿದಿಯವದಂ ಹೋಇ ತಸ್ಸೇವ ||೫೭||

ರಾಗೇಣ ವಾ ದ್ವೇಷೇಣ ವಾ ಮೋಹೇನ ವಾ ಮೃಷಾಭಾಷಾಪರಿಣಾಮಂ |

ಯಃ ಪ್ರಜಹಾತಿ ಸಾಧುಃ ಸದಾ ದ್ವಿತೀಯವ್ರತಂ ಭವತಿ ತಸ್ಯೈವ ||೫೭||

ಸತ್ಯವ್ರತಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಅತ್ರ ಮೃಷಾಪರಿಣಾಮಃ ಸತ್ಯಪ್ರತಿಪಕ್ಷಃ, ಸ ಚ ರಾಗೇಣ ವಾ ದ್ವೇಷೇಣ ವಾ ಮೋಹೇನ ವಾ ಚಾಯತೇ | ಸದಾ ಯಃ ಸಾಧುಃ ಆಸನ್ನಭವ್ಯಜೀವಃ ತಂ ಪರಿಣಾಮಂ ಪರಿತ್ಯಜತಿ ತಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯವ್ರತಂ ಭವತಿ ಇತಿ |

ಮತ್ತು (೫೭ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು ತ್ರಸಘಾತದ ಪರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ಅಂಧಕಾರದ ನಾಶದ ಹೇತುವಿದೆ, ಯಾವುದು ಸಕಲ ಲೋಕದ ಜೀವಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಸುಖಪ್ರದವಿದೆ, ಯಾವುದು ಸ್ಥಾವರ ಏಕೇಂದ್ರಿಯ ಜೀವಗಳ ವಿವಿಧ ವಧೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ದೂರವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಸುಂದರ ಸುಖಸಾಗರದ ಪೂರವಿದೆ ಆ ಜಿನಧರ್ಮವು ಜಯವಂತವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ ||೭೭||

ಗಾಥೆ - ೫೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ರಾಗೇಣ ವ] ರಾಗದಿಂದ, (ದೋಸೇಣ ವ] ದ್ವೇಷದಿಂದ [ಮೋಹೇಣ ವ] ಅಥವಾ ಮೋಹದಿಂದಾಗುವಂಥ [ಮೋಸಭಾಸಪರಿಣಾಮಂ] ಮೃಷ ಭಾಷೆಯ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು [ಚೋ ಸಾಧು] ಯಾವ ಸಾಧುವು [ಪಜಹದಿ] ಬಿಡುತ್ತಾನೆ, [ತಸ್ಸೇವ] ಅವನಿಗೆ [ಸಯಾ] ಯಾವಾಗಲೂ [ಬಿದಿಯವದಂ ಹೋಇ] ಎರಡನೆಯ ವ್ರತವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಸತ್ಯ ವ್ರತದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಸತ್ಯದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷವು (ಎಂದರೆ ಸತ್ಯದಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಪರಿಣಾಮವು) ಅದು ಮೃಷ ಪರಿಣಾಮವಿದೆ (ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ); ಅವು (ಅಸತ್ಯ ಮಾತನಾಡುವ ಪರಿಣಾಮಗಳು) ರಾಗದಿಂದ, ದ್ವೇಷದಿಂದ ಅಥವಾ ಮೋಹದಿಂದ ಆಗುತ್ತವೆ; ಯಾವ ಸಾಧುವು-ಆಸನ್ನಭವ್ಯ ಜೀವನು-ಆ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸುತ್ತಾನೆ (-ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾನೆ) ಅವನಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ವ್ರತವಿರುತ್ತದೆ.

[ಈಗ ೫೭ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,]

ರಾಗದ್ವೇಷವಿಲ್ಲವೆ ಮೋಹದಿಂದಾಗುವ ಮೃಷಭಾಷೆಯ ಪರಿಣಾಮವನು |

ಬೇಗದೋಳು ಯಾವಸಾಧು ಬಿಡುವನವನಿಗೆ ನಿತ್ಯದ್ವಿತೀಯ ವ್ರತವಿದೆ ||೫೭||

(ಶಾಲಿನಿ)

ವಕಿ ವ್ಯಕ್ತಂ ಸತ್ಯಮುಚ್ಚೇರ್ಜನೋ ಯಃ
 ಸ್ವರ್ಗಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಭೂರಿಭೋಗೈಕಭಾಕ್ ಸ್ಯಾತ್ |
 ಅಸ್ಮಿನ್ ಪೂಜ್ಯಃ ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಸದ್ಭಿಃ
 ಸತ್ಯಾತ್ಮ್ಯಂ ಚಾನ್ಯದಸ್ತಿ ವ್ರತಂ ಕಿಮ್ ||೨೨||

ಗ್ರಾಮೇ ವಾ ಣಯರೇ ವಾಽರಣ್ಯೇ ವಾ ಪೇಚ್ಚಿಲೂಣ ಪರಮತ್ತಂ |
 ಜೋ ಮುಯದಿ ಗ್ರಹಣಭಾವಂ ತಿದಿಯವದಂ ಹೋದಿ ತಸ್ಸೇವ ||೫೮||

ಗ್ರಾಮೇ ವಾ ನಗರೇ ವಾಽರಣ್ಯೇ ವಾ ಪ್ರೇಕ್ಷಯಿತ್ವಾ ಪರಮರ್ಥಮ್ |
 ಯೋ ಮುಂಚತಿ ಗ್ರಹಣಭಾವಂ ತೃತೀಯವ್ರತಂ ಭವತಿ ತಸ್ಸೈವ ||೫೮||

ತೃತೀಯವ್ರತಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ವೃತ್ಯಾವೃತ್ತೋ ಗ್ರಾಮಃ ತಸ್ಮಿನ್ ವಾ ಚತುರ್ಭುಗೋಪುರೈರ್ಭಾಸುರಂ ನಗರಂ ತಸ್ಮಿನ್ ವಾ ಮನುಷ್ಯಸಂಚಾರಶೂನ್ಯಂ
 ವನಸ್ಪತಿಜಾತವಲ್ಲಿಗುಲ್ಮಪ್ರಭೃತಿಭಿಃ ಪರಿಪೂರ್ಣಮರಣ್ಯಂ ತಸ್ಮಿನ್ ವಾ ಪರೇಣ ವಿಸೃಷ್ಟಂ ನಿಹಿತಂ ಪತಿತಂ ವಾ ವಿಸ್ಮೃತಂ
 ವಾ ಪರದ್ರವ್ಯಂ ದೃಷ್ಟಾಪ್ತೀಕಾರಪರಿಣಾಮಂ ಯಃ ಪರಿತ್ಯಜತಿ, ತಸ್ಯ ಹಿ ತೃತೀಯವ್ರತಂ ಭವತಿ ಇತಿ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪುರುಷನು ಅತ್ಯಂತಸ್ವಲ್ಪರೂಪದಿಂದ ಸತ್ಯಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಸ್ವರ್ಗದ
 ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳ ಭೂರಿ ಭೋಗಗಳ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ (ಎಂದರೆ ಅವನು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯರೂಪದಿಂದ
 ದೇವಾಂಗನೆಯರ ಬಹಳಷ್ಟು ಭೋಗಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ) ಮತ್ತು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಎಲ್ಲ
 ಸತ್ತುರುಪರಿಗೆ ಪೂಜ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ನಿಜವಾಗಿ ಸತ್ಯಕ್ಕಿಂತ (ಹೆಚ್ಚಿನದು) ಬೇರೆ ಯಾವ ವ್ರತವಿದೆಯೇನು ? ||೨೨||

ಗಾಥೆ - ೫೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಗ್ರಾಮೇ ವಾ] ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ [ಣಯರೇ ವಾ] ನಗರದಲ್ಲಿ [ಅರಣ್ಯೇ ವಾ] ಅಥವಾ
 ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ [ಪರಂ ಅತ್ಲಂ] ಪರಕೀಯ ವಸ್ತುವನ್ನು [ಪೇಚ್ಚಿಲೂಣ] ನೋಡಿ [ಜೋ) ಯಾವನು [ಸಾಧುವು]
 [ಗ್ರಹಣಭಾವಂ] ಅದನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವ ಭಾವವನ್ನು [ಮುಯದಿ] ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ [ತಸ್ಸೇವ] ಅವನಿಗೆ
 [ತಿದಿಯವದಂ ಹೋದಿ) ಮೂರನೆಯ ವ್ರತವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಮೂರನೆಯ ವ್ರತದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಯಾವುದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ನಿಟ್ಟಿಗೆ ಆವರಣವಿದೆ ಅದು ಗ್ರಾಮ (ಹಳ್ಳಿ) ಇದೆ; ಯಾವುದು ನಾಲ್ಕು ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲುಗಳಿಂದ
 ಸುತೋಭಿತವಿದೆ ಅದು ನಗರವಿದೆ; ಯಾವುದು ಮನುಷ್ಯರ ಸಂಚಾರವಿಲ್ಲದೆ, ವನಸ್ಪತಿಸಮೂಹ, ಬಳ್ಳಿಗಳು ಮತ್ತು

ಗ್ರಾಮನಗರವಿಲ್ಲವೆ ಕಾನನದೊಳು ಪರವಸ್ತುವನು ನೋಡಿ ಅದನು |

ಪ್ರೇಮದಿ ಗ್ರಹಿಸುವ ಭಾವವನು ಬಿಡುವವನಿಗೆ ತೃತೀಯವ್ರತವಿದೆ ||೫೮||

(ಆರ್ಯ)

ಆಕರ್ಷತಿ ರತ್ನಾನಾಂ ಸಂಚಯಮುಚ್ಚಿರಚೌರ್ಯಮೇತದಿಹ |

ಸ್ವರ್ಗಸ್ತ್ರಿಸುಖಮೂಲಂ ಕ್ರಮೇಣ ಮುಕ್ತಂಗನಾಯಾಶ್ಚ ||೨೮||

ದಟ್ಟೂಣ ಇತ್ತಿರೂವಂ ವಾಂಛಾಭಾವಂ ಣಿಯತ್ತದೇ ತಾಸು |

ಮೇಹುಣಸಣ್ಣವಿವಜ್ಜಿಯಪರಿಣಾಮೋ ಅಹವ ತುರಿಯವದಂ ||೫೯||

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ್ತ್ರೀರೂಪಂ ವಾಂಛಾಭಾವಂ ನಿವರ್ತತೇ ತಾಸು |

ಮೈಥುನಸಂಜ್ಞಾವಿವರ್ಜಿತಪರಿಣಾಮೋಽಥವಾ ತುರೀಯವ್ರತಮ್ ||೫೯||

ಚತುರ್ಥವ್ರತಸ್ವರೂಪಕಥನಮಿದಮ್ |

ಕಮನೀಯಕಾಮಿನೀನಾಂ ತನ್ಮನೋಹರಾಂಗನೀಕ್ಷಣದ್ವಾರೇಣ ಸಮುಪಜನಿತಕೌತೂಹಲಚಿತ್ತವಾಂಛಾ-
ಪರಿತ್ಯಾಗೇನ, ಅಥವಾ ಪುಂವೇದೋದಯಾಭಿಧಾನನೋಕಷಾಯತೀವ್ರೋದಯೇನ ಸಂಜಾತಮೈಥುನಸಂಜ್ಞಾಪರಿತ್ಯಾಗ-
ಲಕ್ಷಣಶುಭಪರಿಣಾಮೇನ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತಂ ಭವತಿ ಇತಿ |

ವ್ಯಕ್ತಗಳ ವೃಂದ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ತುಂಬಿಹೋಗಿದೆ ಅದು ಅರಣ್ಯವಿದೆ. ಇಂಥ ಗ್ರಾಮ, ನಗರ
ಅಥವಾ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯರಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಇಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಬೀಳಲ್ಪಟ್ಟ ಅಥವಾ ಮರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಪರವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ
ಯಾವನು ಅವುಗಳ ಸ್ವೀಕಾರಪರಿಣಾಮದ (ಎಂದರೆ ಅವನ್ನು ತನ್ನದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಗ್ರಹಣಮಾಡುವ
ಪರಿಣಾಮದ) ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಮೂರನೆಯ ವ್ರತವಿರುತ್ತದೆ.

[ಈಗ ೫೮ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಉಗ್ರ ಅಚೌರ್ಯವು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ರತ್ನಗಳ ಸಂಚಯವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು
(ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ) ಸ್ವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸುಖದ ಕಾರಣವಿದೆ ಅದರಂತೆ ಕ್ರಮದಿಂದ ಮುಕ್ತಿರೂಪಿ ಸ್ತ್ರೀಯ ಸುಖದ
ಕಾರಣವಿದೆ ||೨೮||

ಗಾಥೆ - ೫೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಇತ್ತಿರೂವಂ ದಟ್ಟೂಣ] ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ [ತಾಸು] ಅವರುಗಳ
ಕುರಿತು [ವಾಂಛಾಭಾವಂ ಣಿಯತ್ತದೇ] ವಾಂಛೆಯ ಭಾವದ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಅದು [ಅಹವ] ಅಥವಾ
[ಮೇಹುಣಸಣ್ಣವಿವಜ್ಜಿಯಪರಿಣಾಮೋ] ಮೈಥುನ ಸಂಜ್ಞೆಯಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಯಾವ ಪರಿಣಾಮವಿದೆ ಅದು
[ತುರಿಯವದಂ] ನಾಲ್ಕನೆಯ ವ್ರತವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ನಾಲ್ಕನೆಯ ವ್ರತದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಸ್ತ್ರೀರೂಪಗಳ ನೋಡಿ ಅವರ ಕುರಿತು ವಾಂಛಾಭಾವದನಿವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆ |

ಸುರತಸಂಜ್ಞಾ ವಿವರ್ಜಿತಪರಿಣಾಮವದು ತಾನೆ ಚತುರ್ಥವ್ರತವಿದೆ ||೫೯||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಭವತಿ ತನುವಿಭೂತಿಃ ಕಾಮಿನೀನಾಂ ವಿಭೂತಿಂ |
 ಸ್ಮರಸಿ ಮನಸಿ ಕಾಮಿಸ್ವಲ್ಪಂ ತದಾ ಮದ್ಭುಜಃ ಕಿಮ್ ||
 ಸಹಜಪರಮತತ್ತ್ವಂ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಂ ವಿಹಾಯ |
 ವ್ರಜಸಿ ವಿಪುಲಮೋಹಂ ಹೇತುನಾ ಕೇನ ಚಿತ್ರಮ್ ||೨೯||

ಸವ್ಲೇಸಿಂ ಗಂಧಾಣಂ ಚಾಗೋ ಣಿರವೇಕ್ಷಭಾವಣಾಪುಷ್ಪಂ |
 ಪಂಚಮವದಮಿದಿ ಭಣಿದಂ ಚಾರಿತ್ರಭರಂ ವಹಂತಸ್ಸ ||೩೦||

ಸುಂದರ ಕಾಮಿನಿಯರ ಮನೋಹರವಾದ ಅವಯವಗಳ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಕುತೂಹಲತೆಯ-ಚಿತ್ರ ಬಯಕೆಯ-ಪರಿತ್ಯಾಗದಿಂದ ಅಥವಾ ಪುರುಷವೇದೋದಯವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಯಾವ ನೋಕಷಾಯದ ತೀವ್ರ ಉದಯವಿದೆ ಅದರ ಕಾರಣ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಮೈಥುನಸಂಜ್ಞೆಯ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಸ್ವರೂಪ ಶುಭ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತವಾಗುತ್ತದೆ.

[ಈಗ ೫೯ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಕಾಮಿನಿಯರ ಯಾವ ಶರೀರವಿಭೂತಿಯಿದೆ ಆ ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಎಲೈ ಕಾಮುಕ ಪುರುಷನೇ! ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ವಚನದಿಂದ ನಿನಗೆ ಯಾವ ಲಾಭವಾಗುವುದು ? ನೀನು ಸಹಜ ಪರಮತತ್ತ್ವವನ್ನು-ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಯಾವ ಕಾರಣ ವಿಪುಲವಾದ ಮೋಹಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಿರುವೆ, ಓಹೋ ! ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ! ||೨೯||

ಗಾಥೆ - ೩೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣಿರವೇಕ್ಷಭಾವಣಾಪುಷ್ಪಂ]^೧ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಭಾವನೆಯೊಡನೆ (ಎಂದರೆ ಯಾವ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಪರದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲ ಅಂಥ ಶುದ್ಧ ನಿರಾಲಂಬನ ಭಾವನೆಯೊಡನೆ) [ಸವ್ಲೇಸಿಂ ಗಂಧಾಣಂ ಚಾಗೋ] ಸರ್ವಪರಿಗ್ರಹಗಳ ತ್ಯಾಗವು (ಸರ್ವಪರಿಗ್ರಹತ್ಯಾಗ ಸಂಬಂಧದ ಶುಭಭಾವವು) ಆ [ಚಾರಿತ್ರಭರಂ ವಹಂತಸ್ಸ]^೨ ಚಾರಿತ್ರಭರ ಹೊರುವವನಿಗೆ [ಪಂಚಮವದಂ ಇದಿ ಭಣಿದಂ] ಐದನೆಯ ವ್ರತವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ನಿರಪೇಕ್ಷಭಾವಸಹಿತ ಸಮಸ್ತಪರಿಗ್ರಹಗಳ ಪರಿತ್ಯಾಗದ |

ಪರಿಣಾಮವದು ಪಂಚಮವ್ರತವಿದೆ ಚಾರಿತ್ರದಭಾರಹೊರುವವಗೆ ||೩೦||

೧. ಮುನಿಗೆ ಮುನಿತ್ವೋಚಿತ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಶುದ್ಧ ಪರಿಣತಿಯೊಡನೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಯಾವ (ಹಟವಿಲ್ಲದ) ಸರ್ವಪರಿಗ್ರಹತ್ಯಾಗ ಸಂಬಂಧದ ಶುಭೋಪಯೋಗವು ಅದು ವ್ಯವಹಾರ ಅಪರಿಗ್ರಹವ್ರತವೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಶುದ್ಧಪರಿಣತಿಯಿಲ್ಲದಿರುವಲ್ಲಿ ಶುಭೋಪಯೋಗವು ಹಟಸಹಿತವಿರುತ್ತದೆ; ಆ ಶುಭೋಪಯೋಗವಂತೂ ವ್ಯವಹಾರ-ವ್ರತವೆಂದೂ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. (ಈ ಐದನೆಯ ವ್ರತದಂತೆ ಇತರ ವ್ರತಗಳದೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೨. ಚಾರಿತ್ರಭರ = ಚಾರಿತ್ರದ ಭಾರ; ಚಾರಿತ್ರಸಮೂಹ; ಚಾರಿತ್ರದ ಅತಿಶಯತೆ.

ಸರ್ವೇಷಾಂ ಗ್ರಂಥಾನಾಂ ತ್ಯಾಗೋ ನಿರಪೇಕ್ಷಭಾವನಾಪೂರ್ವಮ್ |
ಪಂಚಮವ್ರತಮಿತಿ ಭಣಿತಂ ಚಾರಿತ್ರಭರಂ ವಹತಃ ||೬೦||

ಇಹ ಹಿ ಪಂಚಮವ್ರತಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ |

ಸಕಲಪರಿಗ್ರಹಪರಿತ್ಯಾಗಲಕ್ಷಣನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಾವಸ್ಥಿತಾನಾಂ ಪರಮಸಂಯಮಿನಾಂ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರಾಣಾಂ ಸದೈವ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರಾತ್ಮಕಚಾರುಚಾರಿತ್ರ ಭರಂ ವಂಹತಾ, ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಚತುರ್ವಿಂಶತಿ ಪರಿಗ್ರಹಪರಿತ್ಯಾಗ ಏವ ಪರಂಪರಯಾ ಪಂಚಮಗತಿಹೇತುಭೂತಂ ಪಂಚಮವ್ರತವಿತು |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಸಮಯಸಾರೇ -

“ಮಜ್ಜಂ ಪರಿಗ್ರಹೋ ಜದಿ ತದೋ ಅಹಮಜೀವದಂ ತು ಗಚ್ಛೇಜ್ಜ |
ಕಾದೇವ ಅಹಂ ಜಮ್ಹಾ ತಮ್ಹಾ ಣ ಪರಿಗ್ರಹೋ ಮಜ್ಜ ||”

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಐದನೆಯ ವ್ರತದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸಕಲ ಪರಿಗ್ರಹದ ಪರಿತ್ಯಾಗಸ್ವರೂಪ ನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವಸ್ಥಿತರಾದ (ಸ್ಥಿರರಾದ ಪರಮಸಂಯಮಿಗಳಿಗೆ-ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗೆ-ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರಾತ್ಮಕವಾದ ಸುಂದರ ಚಾರಿತ್ರಭರ ಹೊರುವಂಥವರಿಗೆ ಬಾಹ್ಯ-ಅಭ್ಯಂತರವೆಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತಾ ಲ್ಕ ಪ್ರಕಾರದ ಪರಿಗ್ರಹದ ಪರಿತ್ಯಾಗವೇ *ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಪಂಚಮಗತಿಗೆ ಹೇತುಭೂತವಾದಂಥ ಐದನೆಯ ವ್ರತವಿದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತ್ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ) ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದಲ್ಲಿ (೨೦೮ನೇ ಗಾಥೆಯಿಂದ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

“ಗಾಥಾರ್ಥ :- ಒಂದು ವೇಳೆ ಪರದ್ರವ್ಯವು-ಪರಿಗ್ರಹವು ನನ್ನದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಅಜೀವತನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುವೆನು. ನಾನಂತೂ ಜ್ಞಾತಾನೇ ಇರುವುದರಿಂದ (ಪರದ್ರವ್ಯರೂಪದ) ಪರಿಗ್ರಹವು ನನ್ನದಲ್ಲ.”

ಮತ್ತು (೬೦ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

★ ಶುಭೋಪಯೋಗರೂಪವಾದ ವ್ಯವಹಾರವ್ರತವು ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಹೇತುವಿದೆ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗವು ಮೋಕ್ಷದ ಹೇತುವಿದೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ಉಪಚಾರದಿಂದ ವ್ಯವಹಾರವ್ರತವನ್ನು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷದ ಹೇತುವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ನಿಜವಾಗಿಯಂತೂ ಶುಭೋಪಯೋಗಿ ಮುನಿಗೆ ಮುನಿಯೋಗ್ಯ ಶುದ್ಧಪರಿಣತಿಯೇ (ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ಅವಲಂಬನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ) ವಿಶೇಷ ಶುದ್ಧರೂಪ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಹೇತುವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗವು ಮೋಕ್ಷದ ಹೇತುವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಶುದ್ಧಪರಿಣತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮೋಕ್ಷದ ಪರಂಪರಹೇತುತ್ವದ ಆರೋಪವನ್ನು-ಅದರ ಜತೆಯಲ್ಲಿರುವಂಥ-ಶುಭೋಪಯೋಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ವ್ಯವಹಾರವ್ರತವನ್ನು ಮೋಕ್ಷದ ಪರಂಪರಹೇತುವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಪರಿಣತಿಯೇ ಇಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಶುಭೋಪಯೋಗದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷದ ಪರಂಪರಹೇತುತ್ವದ ಆರೋಪವನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡಲಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷದ ಯಥಾರ್ಥ ಪರಂಪರಹೇತುವು ಪ್ರಕಟವೇ ಆಗಿಲ್ಲ ವಿದ್ಯಮಾನವೇ ಇಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಶುಭೋಪಯೋಗದಲ್ಲಿ ಯಾವುದರ ಆರೋಪಮಾಡಲಾಗುವುದು ?

(ಹರಿಣಿ)

ತೃಜತು ಭವಭೀರುತ್ವಾಧ್ಯವ್ಯಃ ಪರಿಗ್ರಹವಿಗ್ರಹಂ
ನಿರುಪಮಸುಖಾವಾಸಪ್ರಾಪ್ತೈಕರೋತು ನಿಜಾತ್ಮನಿ
ಸ್ಥಿತಿಮವಿಚಲಾಂ ಶರ್ಮಾಕಾರಾಂ ಜಗಜ್ಜನದುರ್ಲಭಾಂ
ನ ಚ ಭವತಿ ಮಹಚ್ಛಿತ್ರಂ ಚಿತ್ರಂ ಸತಾಮಸತಾಮಿದಮ್ ||೮೦||

**ಪಾಸುಗಮಗ್ಗೇಣ ದಿವಾ ಅವಲೋಗಂತೋ ಜುಗಪ್ಪಮಾಣಂ ಹಿ |
ಗಚ್ಛಿ ಪುರದೋ ಸಮಣೋ ಇರಿಯಾಸಮಿದೀ ಹವೇ ತಸ್ಸ ||೮೧||**

**ಪ್ರಾಸುಕಮಾರ್ಗೇಣ ದಿವಾ ಅವಲೋಕಯನ್ ಯುಗಪ್ರಮಾಣಂ ಖಲು |
ಗಚ್ಛಿ ಪುರತಃ ಶ್ರಮಣಃ ಈರ್ಯಾಸಮಿತಿಭವೇತಸ್ಯ ||೮೧||**

ಅತ್ರೇರ್ಯಾಸಮಿತಿಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ |

ಯಃ ಪರಮಸಂಯಮೀ ಗುರುದೇವಯಾತ್ರಾದಿಪ್ರಶಸ್ತಪ್ರಯೋಜನಮುದ್ದಿಶ್ಯೈಕಯುಗಪ್ರಮಾಣಂ ಮಾರ್ಗಮ್
ಅವಲೋಕಯನ್ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಪ್ರಾಣಿಪರಿಕ್ಷಾರ್ಥಂ ದಿವ್ಯವಗಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಯ ಖಲು ಪರಮಶ್ರಮಣಸ್ಯೇರ್ಯಾಸಮಿತಿಭವತಿ |
ವ್ಯವಹಾರಸಮಿತಿಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ | ಇದಾನೀಂ ನಿಶ್ಚಯಸಮಿತಿಸ್ವರೂಪಮುಚ್ಯತೇ | ಅಭೇದಾನುಪಚಾರ-
ರತ್ನತ್ರಯಮಾರ್ಗೇಣ ಪರಮಧರ್ಮಿಣಮಾತ್ಮಾನಂ ಸಮ್ಯಗ್ ಇತಾ ಪರಿಣತಿಃ ಸಮಿತಿಃ | ಅಥವಾ ನಿಜಪರಮತ್ವ -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಭವ್ಯಜೀವರು ಭವಭೀರುತ್ವದ ಕಾರಣ ಪರಿಗ್ರಹದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು ಮತ್ತು
ನಿರುಪಮ ಸುಖಾವಾಸದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ನಿಜಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅವಿಚಲ, ಸುಖಾಕಾರ (ಸುಖಮಯ) ಹಾಗೂ ಜಗತ್ತಿನ
ಜನರಿಗೆ ದುರ್ಲಭವಾದಂಥ ಸ್ಥಿತಿ (ಸ್ಥಿರತೆ) ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಇದು (ನಿಜಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅಚಲ ಸುಖಾತ್ಮಕ ಸ್ಥಿರತೆ ಮಾಡುವ
ಕಾರ್ಯವು) ಸತ್ತುರುಷರಿಗೇನು ಹೆಚ್ಚು ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮಾತಲ್ಲ, ಅಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮಾತು ಇದೆ. ||೮೦||

ಗಾಥೆ - ೮೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸಮಣೋ] ಯಾವ ಶ್ರಮಣನು [ಪಾಸುಗಮಗ್ಗೇಣ] ಪ್ರಾಸುಕ ಮಾರ್ಗದ ಮೇಲೆ
[ದಿವಾ] ದಿವಸದಲ್ಲಿ [ಜುಗಪ್ಪಮಾಣಂ] ನಾಲ್ಕುಮೊಳ ಪ್ರಮಾಣ [ಪುರದೋ] ಮುಂದೆ [ಹಬಿ ಅವಲೋಗಂತೋ]
ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು [ಗಚ್ಛಿ] ನಡೆಯುತ್ತಾನೆ [ತಸ್ಸ] ಅವನಿಗೆ [ಇರಿಯಾಸಮಿದೀ] ಈರ್ಯಾಸಮಿತಿಯು
[ಹವೇ] ಇರುತ್ತದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಈರ್ಯಾಸಮಿತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ಹಗಲುಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸುಕಮಾರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಯುಗಪ್ರಮಾಣಮುಂದೆ ನೋಡಿ |

ಆ ಗಮನಮಾಡುವ ಶ್ರಮಣಶಿರೋಮಣಿಗೆ ಈರ್ಯಾಸಮಿತಿಯಿರುವುದು ||೮೧||

ನಿರತಸಹಜಪರಮಬೋಧಾದಿಪರಮಧರ್ಮಾಣಾಂ ಸಂಹತಿಃ ಸಮಿತಿಃ | ಇತಿ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರಮಿತಿಭೇದಂ ಬುದ್ಧಾ ತತ್ರ ಪರಮನಿಶ್ಚಯಸಮಿತಿಮುಪಯಾತು ಭವ್ಯ ಇತಿ |

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಇತ್ಥಂ ಬುದ್ಧಾ ಪರಮಸಮಿತಿಂ ಮುಕ್ತಿಕಾಂತಾಸಖೀಂ ಯೋ
ಮುಕ್ತಾ ಸಂಗಂ ಭವಭಯಕರಂ ಹೇಮರಾಮಾತ್ಮಕಂ ಚ |
ಸ್ಥಿತ್ವಾಪೂರ್ವೇ ಸಹಜವಿಲಸಚ್ಚಿಚ್ಚಮತ್ಕಾರಮಾತ್ಮೆ,
ಭೇದಾಭಾವೇ ಸಮಯತಿ ಚ ಯಃ ಸರ್ವದಾ ಮುಕ್ತ ಏವ ||೮೧||

ಯಾವ * ಪರಮಸಂಯಮಿಯು ಗುರುಯಾತ್ರ (ಗುರುಗಳ ಹತ್ತಿರಹೋಗುವುದು) ದೇವಯಾತ್ರ (ದೇವರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗುವುದು) ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಶಸ್ತ ಪ್ರಯೋಜನದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒಂದು ಮಾರುದ್ಧ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ-ನೋಡುತ್ತ ಸ್ಥಾವರ ಹಾಗೂ ಜಂಗಮ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪರಿರಕ್ಷಣೆಯ (ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ರಕ್ಷಣೆಯ) ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಾನೆ, ಆ ಪರಮಶ್ರಮಣನಿಗೆ ಈರ್ಯಾಸಮಿತಿಯಿರುತ್ತದೆ. (ಈ ಪ್ರಕಾರ) ವ್ಯವಹಾರಸಮಿತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳಲಾಯಿತು.

ಈಗ ನಿಶ್ಚಯಸಮಿತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ-ಅಭೇದ-ಅನುಪಚಾರ-ರತ್ನತ್ರಯರೂಪ ಮಾರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಪರಮಧರ್ಮಿಯಾದಂಥ (ತನ್ನ) ಆತ್ಮನ ಕುರಿತು ಸಮ್ಯಕ್ 'ಇತಿ' (-ಗತಿ) ಎಂದರೆ ಪರಿಣತಿಯು ಅದು ಸಮಿತಿಯಿದೆ; ಅಥವಾ ನಿಜ ಪರಮತತ್ವದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದ ಸಹಜಪರಮಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಪರಮ ಧರ್ಮಗಳ ಸಂಹತಿಯು (ಮಿಲನವು, ಸಂಘಟನೆಯು) ಅದು ಸಮಿತಿಯಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಿಶ್ಚಯ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರರೂಪ ಸಮಿತಿಯ ಭೇದಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ (ಅವೆರಡರೊಳಗಿಂದ) ಪರಮನಿಶ್ಚಯಸಮಿತಿಯನ್ನು ಭವ್ಯಜೀವರು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

[ಈಗ ೬೧ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ನಾಲ್ಕು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮುಕ್ತಿಕಾಂತೆಯ (ಮುಕ್ತಿಸುಂದರಿಯ) ಸಖಿಯಾದ ಪರಮಸಮಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಯಾವ ಜೀವರುಗಳು ಭವಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಕಾಂಚನ ಕಾಮಿನಿಯರ ಸಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಅಪೂರ್ವ, ಸಹಜ-ವಿಲಸಿತ (ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತ), ಅಭೇದ ಚೈತನ್ಯ ಚಮತ್ಕಾರ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು (ಅದರಲ್ಲಿ) ಸಮ್ಯಕ್ 'ಇತಿ' (-ಗತಿ) ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ ಸಮ್ಯಕ್‌ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಮುಕ್ತರೇ ಇದ್ದಾರೆ. ||೮೧||

* ಪರಮಸಂಯಮಿಯು (ಎಂದರೆ ಮುನಿಯೋಗ್ಯ ಶುದ್ಧಪರಿಣತಿಯುಳ್ಳ ಮುನಿಗೆ) ಶುದ್ಧಪರಿಣತಿಯ ಜತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತ ಯಾವ (ಹಟರಹಿತ) ಈರ್ಯಾಸಂಬಂಧದ (-ಗಮನಸಂಬಂಧದ, ನಡೆಯುವ ಸಂಬಂಧದ) ಶುಭೋಪಯೋಗವಿದೆ ಅದು ವ್ಯವಹಾರ ಈರ್ಯಾಸಮಿತಿಯಿದೆ. ಶುದ್ಧ ಪರಿಣತಿಯಿಲ್ಲದಿರುವಲ್ಲಿ ಶುಭೋಪಯೋಗವು ಹಟರಹಿತವಿರುತ್ತದೆ; ಆ ಶುಭೋಪಯೋಗವಂತೂ ವ್ಯವಹಾರಸಮಿತಿಯೆಂದೂ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. (ಈರ್ಯಾಸಮಿತಿಯಂತೆ ಅನ್ಯ ಸಮಿತಿಗಳದ್ದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು.)

(ಮಾಲಿನಿ)

ಜಯತಿ ಸಮಿತಿರೇಷಾ ಶೀಲಮೂಲಂ ಮುನೀನಾಂ |
 ತ್ರಸಹತಿಪರಿದೂರಾ ಸ್ಥಾವರಾಣಾಂ ಹತೇರ್ವಾ |
 ಭವದವಪರಿತಾಪಕ್ಷೇಶಜೀಮೂತಮಾಲಾ
 ಸಕಲಸುಕೃತಸೀತ್ಯಾನೀಕಸಂತೋಷದಾಯೀ ||೮೨||

(ಮಾಲಿನಿ)

ನಿಯತಮಿಹ ಜನಾನಾಂ ಜನ್ಮ ಜನ್ಮಾರ್ಣವೇಽಪ್ಸಿನ್
 ಸಮಿತಿವಿರಹಿತಾನಾಂ ಕಾಮರೋಗಾತುರಾಣಾಮ್ |
 ಮುನಿ ಕುರು ತತಸ್ತತ್ತ್ವನೋಗೇಹಮಧ್ಯೇ
 ಹೃಪವರಕಮಮುಷ್ಯಾಶ್ಚಾರುಯೋಷಿತ್ಸಮುಕ್ತೇ ||೮೩||

(ಆರ್ಯ)

ನಿಶ್ಚಯರೂಪಾಂ ಸಮಿತಿಂ ಸೂತೇ ಯದಿ ಮುಕ್ತಿಭಾಗ್ಯವೇನ್ಮೋಕ್ಷಃ |
 ಬತ ನ ಚ ಲಭತೇಽಪಾಯಾತ್ ಸಂಸಾರಮಹಾರ್ಣವೇ ಭ್ರಮತಿ ||೮೪||

**ಪೇಸುಣ್ಣಹಾಸಕಕ್ಕಸಪರಣಿಂದಪ್ಪಪ್ಪಸಂಸಿಯಂ ವಯಣಂ |
 ಪರಿಚತ್ತಾ ಸಪರಹಿದಂ ಭಾಸಾಸಮಿದೀ ವದಂತಸ್ಸ ||೮೨||**

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು (ಸಮಿತಿಯು) ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಶೀಲದ (-ಚಾರಿತ್ರದ) ಮೂಲವಿದೆ, ಯಾವುದು ತ್ರಸ ಜೀವಗಳ ಘಾತದಿಂದ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಾವರ ಜೀವಗಳ ಘಾತದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ದೂರವಿದೆ, ಯಾವುದು ಭವದಾವಾನಲದ ಪರಿತಾಪರೂಪದ ಕ್ಲೇಶವನ್ನು ಶಾಂತ ಮಾಡುವಂಥ ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ತ ಸುಕೃತರೂಪ ಧಾನ್ಯದ ರಾಶಿಗೆ (ಪೋಷಣೆಯಿತ್ತು) ಸಂತೋಷವನ್ನೀಯುವಂಥ ಮೇಘಮಾಲೆಯಿದೆ, ಅಂಥ ಈ ಸಮಿತಿಯು ಜಯವಂತವಿದೆ. ||೮೨||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಜನ್ಮಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ (ಭವಸಾಗರದಲ್ಲಿ) ಸಮಿತಿಯಿಲ್ಲದ ಕಾಮರೋಗಾತುರರಾದ (-ಇಚ್ಛಾರೂಪದ ರೋಗದಿಂದ ಪೀಡಿತರಾದ) ಜನರ ಜನ್ಮವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ (ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ) ನಿಶ್ಚಿತವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಮುನಿಯೇ ! ನೀನು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸುರೂಪದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸುಮುಕ್ತರೂಪಿ ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀಯ ಸಲುವಾಗಿ ನಿವಾಸಗೃಹವನ್ನಿಡು (ಎಂದರೆ ನೀನು ಮುಕ್ತಿಯ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡು.) ||೮೩||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಒಂದು ವೇಳೆ ಜೀವನು ನಿಶ್ಚಯರೂಪ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ-ಮೋಕ್ಷರೂಪನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಸಮಿತಿಯ ನಾಶದಿಂದ (-ಅಭಾವದಿಂದ) ಎಲೆಲೆ ! ಅವನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಸಂಸಾರರೂಪದ ಮಹಾಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡುತ್ತಾನೆ. ||೮೪||

ಪರನಿಂದೆ ಆತ್ಮಪ್ರಶಂಸೆ ಪಿಶುನತೆ ಹಾಸ್ಯಕರ್ಕಶ ವಚನಗಳನು |

ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ಸ್ವಪರಹಿತ ವಚನನಿಗೆ ಭಾಷಾಸಮಿತಿಯಿರುವುದು ||೮೨||

**ಪೈಶೂನ್ಯಹಾಸ್ಯಕರ್ಕಶಪರನಿಂದಾತ್ಮಪ್ರಶಂಸಿತಂ ವಚನಮ್ |
ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಸ್ವಪರಹಿತಂ ಭಾಷಾಸಮಿತಿವದತಃ ||೬೨||**

ಅತ್ರ ಭಾಷಾಸಮಿತಿರ್ಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ |

ಕರ್ಣೇಜಪಮುಖವಿನಿರ್ಗತಂ ನೃಪತಿರ್ಕರ್ಣಾಭ್ಯರ್ಣಗತಂ ಚೈಕಪುರುಷಸ್ಯ ಏಕಕುಟುಂಬಸ್ಯ ಏಕಗ್ರಾಮಸ್ಯ ವಾ ಮಹದ್ವಿಪ್ಲವಾಠಾಠಂ ವಚಃ ಪೈಶೂನಮ್ | ಕ್ವಚಿತ್ ಕದಾಚಿತ್ ಕಿಂಚಿತ್ ಪರಜನವಿಕಾರರೂಪಮವಲೋಕ್ಯ ತ್ವಾಕ್ರ್ಣ್ಯ ಚ ಹಾಸ್ಯಾಭಿಧಾನನೋಕಷಾಯಸಮುಪಜನಿತಮ್ ಈಷಚ್ಛುಭಮಿಶ್ರಿತಮಪ್ಯಶುಭಕರ್ಮಕಾರಣಂ ಪುರುಷಮುಖವಿಕಾರಗತಂ ಹಾಸ್ಯಕರ್ಮ | ಕರ್ಣಶ್ಚುಲಿವಿವರಾಭ್ಯರ್ಣಗೋಚರಮಾತ್ರೇಣ ಪರೇಷಾಮಪ್ರೀತಿಜನನಂ ಹಿ ಕರ್ಕಶವಚಃ | ಪರೇಷಾಂ ಭೂತಾಭೂತದೂಷಣಪುರಸ್ಕರವಾಕ್ಯಂ ಪರನಿಂದಾ | ಸ್ವಸ್ಯ ಭೂತಾಭೂತಗುಣಸ್ತುತಿರಾತ್ಮಪ್ರಶಂಸಾ | ಏತತ್ಸರ್ವಮಪ್ರಶಸ್ತವಚಃ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಸ್ವಸ್ಯ ಚ ಪರಸ್ಯ ಚ ಶುಭಶುದ್ಧಪರಿಣತಿಕಾರಣಂ ವಚೋ ಭಾಷಾಸಮಿತಿರಿತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಗುಣಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಭಿಃ -

ಟೀಕೆ - ೬೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪೇಸುಣ್ಣಹಾಸಕಕ್ರಸಪರಣಿಂದಪ್ಪಪ್ಪಸ್ತಂಸಿಯಂ ವಯಣಂ) ಪೈಶೂನ್ಯ(ಚಾಡಿ), ಹಾಸ್ಯ, ಕರ್ಕಶ ಭಾಷೆ, ಪರನಿಂದೆ ಮತ್ತು ಅತ್ಮಪ್ರಶಂಸೆಯರೂಪದ ವಚನಗಳನ್ನು [ಪರಿಚಿತ್ತಾ] ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದವನಿಗೆ [ಸಪರಹಿತಂ ವದಂತಸ್ಸ] ಯಾವನು ಸ್ವಪರಹಿತರೂಪವಾದ ವಚನಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಾನೆ, ಅವನಿಗೆ [ಭಾಷಾಸಮಿದೀ] ಭಾಷಾಸಮಿಯಿರುತ್ತದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಸಮಿತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ಪಿಸುಣ ಮನುಷ್ಯನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟಂಥ ಮತ್ತು ದೊರೆಯ ಕಿವಿಯವರೆಗೆ ತಲುಪಿರುವ, ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಪುರುಷನನ್ನು ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಮಹಾವಿಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವೆಂಬ ವಚನವು ಅದು ಪೈಶೂನ್ಯವಿದೆ. ಎಂದೋ ಎಲ್ಲೋ ಯಾರೋ ಪರಜನರ ವಿಕೃತರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಥವಾ ಕೇಳಿ ಹಾಸ್ಯವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ನೋಕಷಾಯದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ, ಕಿಂಚಿತ್ ಶುಭದ ಜತೆ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅಶುಭ ಕರ್ಮದ ಕಾರಣ, ಪುರುಷನ ಮುಖದ ವಿಕಾರದ ಚೋತೆ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳುದು ಅದು ಹಾಸ್ಯಕರ್ಮವಿದೆ. ಕಿವಿಯ ಛಿದ್ರದ ಹತ್ತಿರ ತಲುಪುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಯಾವವು ಇತರರಿಗೆ ಅಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತವೆ ಅವು ಕರ್ಕಶವಾದ ವಚನಗಳಿವೆ. ಇತರರ ವಿದ್ಯಮಾನ-ಅವಿದ್ಯಮಾನ ದೂಷಣಪೂರ್ವಕವಾದ ವಚನಗಳು (ಎಂದರೆ ಇತರರ ಸತ್ಯ ಹಾಗೂ ಅಸತ್ಯ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಂಥ ವಚನಗಳು) ಅದು ಪರನಿಂದೆಯಿದೆ. ತನ್ನ ವಿದ್ಯಮಾನ-ಅವಿದ್ಯಮಾನ ಗುಣಗಳ ಸ್ತುತಿಯು ಅದು ಅತ್ಮ ಪ್ರಶಂಸೆಯಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಅಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ವಚನಗಳ ಪರಿತ್ಯಾಗಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತನಗೆ ಹಾಗೂ ಇತರರಿಗೆ ಶುಭ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧಪರಿಣತಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ವಚನಗಳು ಅದು ಭಾಷಾಸಮಿಯಿದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯ) ಶ್ರೀ ಗುಣಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳವರು (ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿ ೨೨೬ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, -

(ಮಾಲಿನಿ)

“ಸಮಧಿಗತಸಮಸ್ತಾಃ ಸರ್ವಸಾವದ್ಯದೂರಾಃ
 ಸ್ವಹಿತನಿಹಿತಚಿತ್ತಾಃ ಶಾಂತಸರ್ವಪ್ರಚಾರಃ |
 ಸ್ವಪರಸಫಲಜಲ್ಪಾಃ ಸರ್ವಸಂಕಲ್ಪಮುಕ್ತಾಃ
 ಕಥಮಿಹ ನ ವಿಮುಕ್ತೇರ್ಭಾರ್ಜನಂ ತೇ ವಿಮುಕ್ತಾಃ ||”

ತಥಾ ಚ -

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ಪರಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನುಷ್ಠಾನನಿರತಾನಾಂ ಮನೀಷಿಣಾಮ್
 ಅಂತರೈರಪ್ಯಲಂ ಜಲ್ಪೈಃ ಬಹಿರ್ಜಲ್ಪೈಶ್ಚಕಿಂ ಪುನಃ ||೮೫||

ಕದಕಾರಿದಾಣುಮೋದನರಹಿತಂ ತಹ ಪ್ರಾಸುಗಂ ಪ್ರಶಸ್ತಂ ಚ |

ದಿಣ್ಣಂ ಪರೇಣ ಭಕ್ತಂ ಸಮಭುಕ್ತೀ ಏಷಣಾಸಮಿದೀ ||೬೩||

ಕೃತಕಾರಿತಾನುಮೋದನರಹಿತಂ ತಥಾ ಪ್ರಾಸುಕಂ ಪ್ರಶಸ್ತಂ ಚ |

ದತ್ತಂ ಪರೇಣ ಭಕ್ತಂ ಸಂಭುಕ್ತಿಃ ಏಷಣಾಸಮಿತಿಃ ||೬೩||

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಸಮಸ್ತ (ವಸ್ತು ಸ್ವರೂಪ) ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಎಲ್ಲ ಸಾವದ್ಯದಿಂದ ದೂರರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಸ್ವಹಿತದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರದು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಚಾರವು ಶಾಂತವಾಗಿದೆ, ಯಾರ ಭಾಷೆಯು ಸ್ವಪರರಿಗೆ ಸಫಲ (ಹಿತರೂಪ)ವಿದೆ, ಯಾರು ಸಮಸ್ತ ಸಂಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ, ಆ ವಿಮುಕ್ತ ಪುರುಷರು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಮುಕ್ತಿಯ ಭಾಜನರೇಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ ? (ಎಂದರೆ ಇಂಥ ಮುನಿಜನರು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷದ ಪಾತ್ರರಿದ್ದಾರೆ.)”

ಮತ್ತು (೬೨ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ನಿರತ (ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಲೀನ) ರಾದಂಥ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಪುರುಷರಿಗೆ - ಮುನಿಜನರಿಗೆ ಅಂತರ್ಜಲ್ಪದಿಂದ (-ವಿಕಲ್ಪರೂಪ ಅಂತರಂಗ ಉತ್ಥಾನದಿಂದ) ಕೂಡ ಸಾಕಾಗಿ ಹೋಗಿರುವುದು, ಬಹಿರ್ಜಲ್ಪದ್ದಂತೂ (-ಭಾಷೆಯಾಡುವುದರದಂತೂ) ಮಾತಾದರೂ ಏನಿದೆ ? ||೮೫||

ಗಾಥೆ - ೬೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪರೇಣ ದಿಣ್ಣಂ] ಪರರಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ, [ಕದಕಾರಿದಾಣುಮೋದನರಹಿತಂ]

ಕೃತಕಾರಿತಾನುಮೋದನರಹಿತ ಪ್ರಾಸುಕಮಲ್ಲದೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ |

ಇತರರಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಆಹಾರಗ್ರಹಣವದು ಏಷಣಾಸಮಿತಿಯಿದೆ ||೬೩||

೧ ಪ್ರಚಾರ = ಸಂಚಾಲನೆ; ಕೆಲಸ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು; ಆರಂಭ; ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ.

ಅತ್ಯೆಷಣಾಸಮಿತಿ ಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ | ತದ್ಯಥಾ -

ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯಾನಾಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಕೃತಕಾರಿತಾನುಮೋದನೈಃ ಕೃತ್ವಾ ನವ ಏಕಲ್ಪಾಭವಂತಿ, ನ ತೈಃ ಸಂಯುಕ್ತಮನ್ನಂ ನವಕೋಟಿವಿಶುದ್ಧಮಿತ್ಯುಕ್ತಮ್; ಅತಿಪ್ರಶಸ್ತಂ ಮನೋಹರಮ್ | ಹರಿತಕಾಯಾತ್ಮಕಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಾಣಿ- ಸಂಚಾರಗೋಚರಂ ಪ್ರಾಸುಕಮಿತ್ಯಭಿಹಿತಮ್; ಪ್ರತಿಗ್ರಹೋಚ್ಚಸ್ಥಾನ ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಲನಾರ್ಚನ ಪ್ರಣಾಮಯೋಗಶುದ್ಧಿಭಿಕ್ಷಾಶುದ್ಧಿನಾಮಧೇಯ- ಯೈರ್ನವವಿಧಪುಣ್ಯೈಃ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿಂಕೃತ್ವಾಶ್ಚದ್ವಾಶ್ಚಕ್ಷುಲುಬ್ಧತಾಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನದಯಾಕ್ಷಮಾಽಭಿಧಾನಸಪ್ತಗುಣಸಮಾಹಿತೇನ ಶುದ್ಧೇನ ಯೋಗ್ಯಾಚಾರೇಣೋ ಪಾಸಕೇನ ದತ್ತಂ ಭಕ್ತಂ ಭುಂಜಾನಃ ತಿಷ್ಠತಿ ಯಃ ಪರಮತಪೋಧನಃ ತಸ್ಯೈಷಣಾಸಮಿತಿರ್ಭವತಿ | ಇತಿವ್ಯವಹಾರಸಮಿತಿಕ್ರಮಃ | ಅಥ ನಿಶ್ಚಯತೋ ಜೀವಸ್ಯಾಶನಂ ನಾಸ್ತಿ ಪರಮಾರ್ಥತಃ, ಷಟ್ ಪ್ರಕಾರಮಶನಂ ವ್ಯವಹಾರತಃ ಸಂಸಾರಿಣಾಮೇವ ಭವತಿ |

ಕೃತ-ಕಾರಿತ-ಅನುಮೋದನವಿಲ್ಲದ, [ತಹ ಪಾಸುಗಂ] ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಸುಕ [ಪಸತ್ಥಂ ಚ] ಮತ್ತು ಿ ಪ್ರಶಸ್ತ [ಭತ್ತಂ] ಭೋಜನ ಮಾಡುವರೂಪದ [ಸಮಭುತ್ವೀ] ಯಾವ ಸಮ್ಯಕ್ ಆಹಾರ ಗ್ರಹಣವಿದೆ [ಏಷಣಾಸಮಿದೀ] ಅದು ಏಷಣಾ ಸಮಿತಿಯಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಏಷಣಾಸಮಿತಿಯ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳಿದೆ. ಅದು ಈ ಪ್ರಕಾರವಿದೆ-

ಮನ, ವಚನ ಮತ್ತು ಕಾಯಗಳೊಳಗಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೆ ಕೃತ, ಕಾರಿತ ಮತ್ತು ಅನುಮೋದನದೊಡನೆ ಗಣಿಸಿದರೆ ಅವುಗಳ ಭೇದಗಳು ಒಂಭತ್ತು ಆಗುವವು ; ಅವುಗಳಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವಾದ ಅನ್ನವು ನವಕೋಟಿರೂಪದಿಂದ ವಿಶುದ್ಧವಿಲ್ಲವೆಂದು (ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ) ಹೇಳಿದೆ; ಅತಿಪ್ರಶಸ್ತ ಎಂದರೆ ಮನೋಹರ (ಅನ್ನವು); ಹರಿತಕಾಯಮಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಅಗೋಚರವಾದುದು ಅದುಪ್ರಾಸುಕ (ಅನ್ನ)ವೆಂದು (ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ) ಹೇಳಿದೆ;^೧ ಪ್ರತಿಗ್ರಹ, ಉಚ್ಚಸ್ಥಾನ, ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಲನೆ, ಅರ್ಚನೆ, ಪ್ರಣಾಮ, ಯೋಗಶುದ್ಧಿ (ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯಗಳ ಶುದ್ಧಿ) ಮತ್ತು ಭಿಕ್ಷಾಶುದ್ಧಿಯೆಂದು ಈ ನವವಿಧ ಪುಣ್ಯದಿಂದ (ನವಧಾ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ) ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡಿ, ಶ್ರದ್ಧೆ, ಶಕ್ತಿ, ಅಲುಬ್ಧತೆ, ಭಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನ, ದಯೆ ಮತ್ತು ಕ್ಷಮೆಯೆಂದು ಇವು (ದಾತೃವಿನ) ಏಳು ಗುಣಗಳೊಡನೆ ಶುದ್ಧ ಯೋಗ್ಯ-ಆಚರಣೆಯುಳ್ಳ ಉಪಾಸಕನ ಮುಖಾಂತರ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ (ನವಕೋಟಿರೂಪದಿಂದ ಶುದ್ಧ, ಪ್ರಶಸ್ತ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಸುಕವಾದ) ಭೋಜನವನ್ನು ಯಾವ ಪರಮ ತಪೋಧನರು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಏಷಣಾ ಸಮಿತಿಯಿರುತ್ತದೆ. ಎಂಬುದಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರ ಸಮಿತಿಯ ಕ್ರಮವಿದೆ.

ಈಗ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಹೇಗಿದೆಯೆಂದರೆ-ಜೀವನಿಗೆ ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ ಅಶನವಿಲ್ಲ; ಆರು ಪ್ರಕಾರದ ಅಶನವು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೇನೇ ಇರುತ್ತದೆ.

೧ ಪ್ರಶಸ್ತ = ಒಳ್ಳೆಯ; ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿಸಿದ ; ಯಾವುದು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಪ್ರಮಾದಾದಿಗಳ ಅಥವಾ ರೋಗಾದಿಗಳ ನಿಮಿತ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದು.

೨. ಪ್ರತಿಗ್ರಹ = 'ಆಹಾರಜಲ ಶುದ್ಧವಿದೆ ; ತಿಷ್ಠ, ತಿಷ್ಠ, ತಿಷ್ಠ, (ನಿಲ್ಲಿರಿ, ನಿಲ್ಲಿರಿ, ನಿಲ್ಲಿರಿ)' - ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆಹಾರಗ್ರಹಣದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುವುದು ; ಕೃಪೆದೋರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದು ; ಆದರೆ ಸನ್ಮಾನ - [ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತಿಗ್ರಹ ಮಾಡಿಯಾದ ನಂತರ, ಒಂದು ವೇಳೆ ಮುನಿಯು ಕೃಪೆ ಮಾಡಿ ನಿಂತುಕೊಂಡರೆ ದಾತೃವಿನ ಏಳು ಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ಶ್ರಾವಕನು ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಉಚ್ಚಸ್ಥಾನದ ಮೇಲೆ ವಿರಾಜಮಾನ ಮಾಡಿ, ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ಶುದ್ಧಿಯೊಡನೆ ಆಹಾರ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.]

ತಥಾಚೋಕ್ತಂ |

“ಕೋಕಮ್ ಕಮ್ಹಾರೋ ಲೇಪ್ಪಾಹಾರೋ ಯ ಕವಲಮಾಹಾರೋ |
ಉಜ್ಜ ಮಣೋ ವಿ ಯ ಕಮಸೋ ಆಹಾರೋ ಭವ್ವಿಹೋಣೇಯೋ ||”

ಅಶುದ್ಧಜೀವಾನಾಂ ವಿಭಾವಧರ್ಮಂ ಪ್ರತಿ ವ್ಯವಹಾರನಯಸ್ಯೋದಾಹರಣಮಿದಮ್ | ಇದಾನೀಂ ನಿಶ್ಚಯಸ್ಯೋದಾಹೃತಿರುಚ್ಯತೇ | ತದ್ಯಥಾ -

“ಜಸ್ ಅಣೇಸಣಮಪ್ಪಾ ತಂ ಪಿ ತವೋ ತಪ್ಪಡಿಚ್ಚಗಾ ಸಮಣಾ |
ಅಣ್ಣಂ ಭಿಕ್ಷುಣೇಸಣಮಧ ತೇ ಸಮಣಾ ಅಣಾಹಾರಾ ||”

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಗುಣಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಭಿಃ -

(ಮಾಲಿನಿ)

“ಯಮನಿಯಮನಿತಾಂತಃ ಶಾಂತಬಾಹ್ಯಾಂತರಾತ್ಮಾ
ಪರಿಣಮಿತಸಮಾಧಿಃ ಸರ್ವಸತ್ತಾ ನ್ವುಕಂಪೀ |
ವಿಹಿತಹಿತಮಿತಾಶೀ ಕ್ಲೇಶಜಾಲಂ ಸಮೂಲಂ
ದಹತಿ ನಿಹತನಿದ್ರೋ ನಿಶ್ಚಿತ್ತಾಧ್ಯಾತ್ಮಸಾರಃ ||”

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅನ್ಯತ್ರ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ, -

“ಗಾಥಾರ್ಥ :- ನೋಕರ್ಮ-ಆಹಾರ, ಕರ್ಮ-ಆಹಾರ, ಲೇಪ-ಆಹಾರ, ಕವಲ-ಆಹಾರ, ಓಜ-ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಮನ-ಆಹಾರವೆಂದು ಆಹಾರವು ಕ್ರಮದಿಂದ ಆರು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.”

-ಅಶುದ್ಧ ಜೀವರುಗಳ ವಿಭಾವಧರ್ಮದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಇದು ವ್ಯವಹಾರನಯದ (ಅವತರಿಸಿಕೊಂಡ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಉದಾಹರಣೆಯಿದೆ.

ಈಗ (ಶ್ರೀ ಪ್ರವಚನಸಾರದ ೨೨೨ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಮುಖಾಂತರ) ನಿಶ್ಚಯನಯದ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಹೀಗಿದೆ-

“ಗಾಥಾರ್ಥ :- ಯಾವನ ಆತ್ಮನು ಏಷಣಾರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ (ಎಂದರೆ ಆ ಅನಶನಸ್ವಭಾವಿಯಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಕಾರಣ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಆಹಾರದ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ) ಅವನಿಗೆ ಅದು ಕೂಡ ತಪಸ್ಸು ಇದೆ; (ಮತ್ತು) ಅದನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ (-ಅನಶನಸ್ವಭಾವಿಯಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ) ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವಂಥ ಯಾವ ಶ್ರಮಣರಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಅನ್ಯ (ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದಂಥ) ಭಿಕ್ಷೆಯು ಏಷಣಾರಹಿತ (ಏಷಣಾದೋಷರಹಿತ)ವಿರುತ್ತದೆ; ಆದುದರಿಂದ ಆ ಶ್ರಮಣರು ಅನಾಹಾರಿಯಿದ್ದಾರೆ.”

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯ) ಶ್ರೀ ಗುಣಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳು (ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿ ೨೨೫ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಸಾರವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಅತ್ಯಂತ ಯಮನಿಯಮಸಹಿತನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನ ಆತ್ಮನು ಬಾಹ್ಯದಿಂದ ಮತ್ತು ಆಂತರ್ಯದಿಂದ ಶಾಂತನಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನಿಗೆ ಸಮಾಧಿಯು ಪರಿಣಮಿತವಾಗಿದೆ, ಯಾವನಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳ ಕುರಿತು ಅನುಕಂಪೆಯಿದೆ, ಯಾವನು ವಿಹಿತ

ತಥಾ ಹಿ—

(ಶಾಲಿನಿ)

ಭುಕ್ತ್ವಾ ಭಕ್ತಂ ಭಕ್ತಹಸ್ತಾಗ್ರದತ್ತಂ
ಧ್ಯಾತ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಪೂರ್ಣಬೋಧಪ್ರಕಾಶಮ್ |
ತಪ್ತ್ವಾ ಚೈವಂ ಸತ್ತಪಃ ಸತ್ತಪಸ್ವೀ
ಪ್ರಾಪ್ನೋತೀದ್ಧಾಂ ಮುಕ್ತಿವಾರಾಂಗನಾಂ ಸಃ ||೮೬||

ಪೋತ್ಥ ಇ ಕಮಂಡಲಾಇಂ ಗಹಣವಿಸಗ್ಗೇಸು ಪಯತಪರಿಣಾಮೋ |
ಆದಾವಣಿಕ್ಷೇವಣಸಮಿದೀ ಹೋದಿ ತ್ತಿ ಣಿದ್ಧಿಟ್ಕಾ ||೮೪||

ಪುಸ್ತಕಕಮಂಡಲಾದಿಗ್ರಹಣವಿಸರ್ಗಯೋಃ ಪ್ರಯತ್ನಪರಿಣಾಮಃ |
ಆದಾನನಿಕ್ಷೇಪಣಸಮಿತಿಭವತೀತಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಾ ||೮೪||

ಅತ್ರಾದಾನನಿಕ್ಷೇಪಣಸಮಿತಿರ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ |

(ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞೇ ಅನುಸರಿಸಿ)* ಹಿತ-ಮಿತ ಭೋಜನ ಮಾಡುವಂಥವನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ನಿದ್ರೆಯ ನಾಶ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ, ಅವನು (ಮುನಿಯು) ಕ್ಲೇಶಜಾಲವನ್ನು ಮೂಲಸಹಿತವಾಗಿ ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ್ದಾನೆ.’’

ಮತ್ತು (೬೨ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-)

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಭಕ್ತನ ಹಸ್ತಾಗ್ರದಿಂದ (-ಕೈಯ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ) ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಭೋಜನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ, ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸತ್ ತಪವನ್ನು (-ಸಮ್ಯಕ್ ತಪವನ್ನು)ತಪಿಸಿ, ಆ ಸತ್ ತಪಸ್ವಿಯು (ನಿಜವಾದ ತಪಸ್ವಿಯು) ದೈದೀಪ್ಯಮಾನಳಾದ ಮುಕ್ತಿವಾರಾಂಗನೆಯನ್ನು (-ಮುಕ್ತಿರೂಪದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು) ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ||೮೬||

ಗಾಥೆ - ೮೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪೋತ್ಥಇಕಮಂಡಲಾಇಂ ಗಹಣವಿಸಗ್ಗೇಸು] ಪುಸ್ತಕ, ಕಮಂಡಲು ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವ-ಇಡುವ ಸಂಬಂಧವಾದ [ಪಯತಪರಿಣಾಮೋ] ಪ್ರಯತ್ನಪರಿಣಾಮವು ಅದು [ಆದಾ-ವಣಿಕ್ಷೇವಣಸಮಿದೀ] ಆದಾನನಿಕ್ಷೇಪಣಸಮಿತಿ [ಹೋದಿ] ಇದೆ [ತ್ತಿ ಣಿದ್ಧಿಟ್ಕಾ] - ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಆದಾನನಿಕ್ಷೇಪಣಸಮಿತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ಪುಸ್ತಕಕಮಂಡಲುಗಳನಿಡುವಕೊಳುವ ಪ್ರಯತ ಪರಿಣಾಮವದು |

ವಾಸ್ತವದಿ ಆದಾನನಿಕ್ಷೇಪಣಸಮಿತಿಯಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿರುವುದು ||೮೪||

* ಹಿತಮಿತ = ಹಿತಕರ ಮತ್ತು ಉಚಿತ ಮಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ.

ಅಪಹೃತಸಂಯಮಿನಾಂ ಸಂಯಮಜ್ಞಾನಾದ್ಯುಪಕರಣಗ್ರಹಣವಿಸರ್ಗಸಮಯಸಮುದ್ಭವಸಮಿತಿ-
ಪ್ರಕಾರೋಕ್ತಿಯಮ್ | ಉಪೇಕ್ಷಾಸಂಯಮಿನಾಂ ನ ಪುಸ್ತಕಕಮಂಡಲುಪ್ರಭೃತಯಃ, ಅತಸ್ತೇ ಪರಮಜಿನಮುನಯಃ
ಏಕಾಂತತೋ ನಿಸ್ಪೃಹಾಃ, ಅತ ಏವ ಬಾಹ್ಯೋಪಕರಣನಿರ್ಮುಕ್ತಾಃ | ಅಭ್ಯಂತರೋಪಕರಣಂ ನಿಜಪರಮತತ್ತ ಪ್ರಕಾಶದಕ್ಷಂ
ನಿರುಪಾಧಿಸ್ವರೂಪಸಹಜಜ್ಞಾನಮಂತರೇಣ ನ ಕಿಮಪ್ಯುಪಾದೇಯಮಸ್ತಿ | ಅಪಹೃತಸಂಯಮಧರಾಣಾಂ ಪರಮಾಗಮಾರ್ಥಸ್ಯ
ಪುನಃ ಪುನಃ ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾನಕಾರಣಂ ಪುಸ್ತಕಂ ಜ್ಞಾನೋಪಕರಣಮಿತಿ ಯಾವತ್, ಶೌಚೋಪಕರಣಂ ಚ ಕಾಯವಿಶುದ್ಧಿಹೇತುಃ
ಕಮಂಡಲುಃ, ಸಂಯಮೋಪಕರಣಹೇತುಃ ಪಿಚ್ಛಃ | ಏತೇಷಾಂ ಗ್ರಹಣವಿಸರ್ಗಯೋಃಸಮಯ- ಸಮುದ್ಭವಪ್ರಯತ್ನ
ಪರಿಣಾಮವಿಶುದ್ಧಿರೇವ ಹಿ ಆದಾನನಿಕ್ಷೇಪಣಸಮಿತಿರಿತಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟೇತಿ |

(ಮಾಲಿನಿ)

ಸಮಿತಿಷು ಸಮಿತೀಯಂ ರಾಜತೇ ಸೋತ್ತಮಾನಾಂ
ಪರಮಜಿನಮುನೀನಾಂ ಸಂಹತೌ ಕ್ಷಾಂತಿಮೈತ್ರೀ |
ತಮುಪಿ ಕುರು ಮನಃಪಂಕೇರುಹೇ ಭವ್ಯ ನಿತ್ಯಂ
ಭವಸಿ ಹಿ ಪರಮಶ್ರೀಕಾಮಿನೀಕಾಂತಕಾಂತಃ ||೮೭||

ಇದು ಿಅಪಹೃತಸಂಯಮಿಗಳಿಗೆ ಸಂಯಮ ಜ್ಞಾನಾದಿಗಳ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವ-ಇಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ
ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಸಮಿತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿದೆ. ಿಉಪೇಕ್ಷಾಸಂಯಮಿಗಳಿಗೆ ಪುಸ್ತಕ, ಕಮಂಡಲು
ಮೊದಲಾದವುಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ ; ಆ ಪರಮ ಜಿನಮುನಿಗಳು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ (-ಸರ್ವಥಾ) ನಿಸ್ಪೃಹರಿರುವುದರಿಂದ
ಅವರು ಬಾಹ್ಯ ಉಪಕರಣಗಳಿಂದ ರಹಿತರಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಭ್ಯಂತರ ಉಪಕರಣಭೂತ, ನಿಜಪರಮತತ್ತ ವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿತ
ಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಚತುರವಾದಂಥ ಆ ನಿರುಪಾಧಿಸ್ವರೂಪವಾದ ಸಹಜ ಜ್ಞಾನದ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರಾವುದೂ ಅವರಿಗೆ
ಉಪಾದೇಯವಿಲ್ಲ. ಅಪಹೃತಸಂಯಮಧರರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪರಮಾಗಮದ ಅರ್ಥದ ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾನವಾಗುವಲ್ಲಿ
ಕಾರಣಭೂತವಾದಂಥ ಪುಸ್ತಕವು ಅದು ಜ್ಞಾನದ ಉಪಕರಣವಿದೆ ; ಶೌಚದ ಉಪಕರಣವು ಕಾಯವಿಶುದ್ಧಿಯ
ಹೇತುಭೂತವಾದ ಕಮಂಡಲವಿದೆ ; ಸಂಯಮದ ಉಪಕರಣವು-ಹೇತುವು ಪಿಂಭವಿದೆ. ಈ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು
ಕೊಳ್ಳುವ-ಇಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಪ್ರಯತ್ನಪರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ವಿಶುದ್ಧಿಯೇ ಆದಾನ
ನಿಕ್ಷೇಪಣಸಮಿತಿಯಿದೆಯೆಂದು (ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ) ಹೇಳಿದೆ.

[ಈಗ ೬೪ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಉತ್ತಮ ಪರಮಜಿನ ಮುನಿಗಳ ಈ ಸಮಿತಿಯು ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರ
ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾಂತಿ ಮತ್ತು ಮೈತ್ರಿಗಳಿರುತ್ತವೆ (ಎಂದರೆ ಈ ಸಮಿತಿಯು ಕ್ಷಮೆಗೆ ಧೈರ್ಯ-ಸಹನಶೀಲತೆ- ಕ್ಷಮೆ

೧ ಅಪಹೃತಸಂಯಮಿ = ಅಪಹೃತಸಂಯಮವುಳ್ಳ ಮುನಿ, [ಅಪವಾದ, ವ್ಯವಹಾರನಯ, ಏಕದೇಶಪರಿತ್ಯಾಗ, ಅಪಹೃತ ಸಂಯಮ (ಹೀನ-ನ್ಯೂನತೆಯುಳ್ಳ
ಸಂಯಮ) ಸರಾಗಚಾರಿತ್ರ ಮತ್ತು ಶುಭೋಪಯೋಗ-ಇವೆಲ್ಲವು ಏಕಾರ್ಥವಾಚಿಯಿವೆ.]

೨. ಉಪೇಕ್ಷಾಸಂಯಮಿ = ಉಪೇಕ್ಷಾಸಂಯಮವುಳ್ಳ ಮುನಿ. [ಉತ್ಸರ್ಗ, ನಿಶ್ಚಯನಯ, ಸರ್ವಪರಿತ್ಯಾಗ, ಉಪೇಕ್ಷಾಸಂಯಮ, ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರ ಮತ್ತು
ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗ - ಇವೆಲ್ಲವು ಏಕಾರ್ಥವಾಚಿಯಿವೆ.]

ಪಾಸುಗಭೂಮಿಪದೇಸೇ ಗೂಢೇ ರಹಿವಿ ಪರೋಪರೋಹೇಣ
ಉಚ್ಚಾರಾದಿಚ್ಚಾಗೋ ಪಞ್ಚಾಸಮಿದೀ ಹವೇ ತಸ್ಸ ||೬೫||

ಪ್ರಾಸುಕಭೂಮಿಪ್ರದೇಶೇ ಗೂಢೇ ರಹಿತೇ ಪರೋಪರೋಹೇನ |

ಉಚ್ಚಾರಾದಿತ್ಯಾಗಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಸಮಿತಿರ್ಭವೇತ್ಸ್ಯ ||೬೫||

ಮುನೀನಾಂ ಕಾಯಮಲಾದಿತ್ಯಾಗಸ್ಥಾನಶುದ್ಧಿಕ್ಲಂಭನಮಿದಮ್ |

ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯತೋ ಜೀವಸ್ಯ ದೇಹಾಭಾವಾನ್ ಚಾನ್ಯಗ್ರಹಣಪರಿಣತಿಃ | ವ್ಯವಹಾರತೋ ದೇಹಃ ವಿದ್ಯತೇ; ತಸ್ಯೈವ ಹಿ ದೇಹೇ ಸತಿ ಹ್ಯಾಹಾರಗ್ರಹಣಂ ಭವತಿ; ಆಹಾರಗ್ರಹಣಾನುಮೂತ್ರಾದಯಃ ಸಂಭವಂತೈವ | ಆತ ಏವ ಸಂಯಮಿನಾಂ ಮಲಮೂತ್ರವಿಸರ್ಗಸ್ಥಾನಂ ನಿರ್ಜಂತುಕಂ ಪರೇಷಾಮುಪರೋಹೇನ ವಿರಹಿತಮ್ | ತತ್ರ ಸ್ಥಾನೇ ಶರೀರಧರ್ಮಂ ಕೃತ್ವಾ ಪಶ್ಚತ್ತಸ್ತಾನ್ಲ ನಾದುತ್ತರೇಣ ಕತಿಚಿತ್ ಪದಾನಿ ಗತ್ವಾ ಹ್ಯುದಬ್ಬುಖಃ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಚೋತ್ಸ್ರಜ್ಯ ಕಾಯಕರ್ಮಾಣಿ ಸಂಸಾರಕಾರಣಂ ಪರಿಣಾಮಂ ಮನಶ್ಚ ಸಂಸೃತೇರ್ನಿಮಿತ್ತಂ, ಸ್ವಾತ್ಮಾನಮವ್ಯಗ್ರೋ ಭೂತ್ವಾ ಧ್ಯಾಯತಿ ಯಃ ಪರಮಸಂಯಮೀ

ಮತ್ತು ಮೈತ್ರೀಭಾವಗಳಿರುತ್ತವೆ). ಎಲೈ ಭವ್ಯನೇ ! ನೀನು ಕೂಡ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಆ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡು, ಅದರಿಂದ ನೀನು ಪರಮಶ್ರೀರೂಪ ಕಾಮಿನಿಯ ಪ್ರಿಯಕಾಂತನಾಗುವೆ (ಎಂದರೆ ಮುಕ್ತಿಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ವರನಾಗುವೆ). ||೬೫||

ಗಾಥೆ - ೬೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪರೋಪರೋಹೇಣ ರಹಿವಿ] ಯಾವನಿಗೆ ಪರರ ಉಪರೋಧವಿಲ್ಲದ (-ಇತರಿಂದ ತಡೆಯಲಾಗದಂಥ), [ಗೂಢೇ] ಗೂಢ ಮತ್ತು [ಪಾಸುಗಭೂಮಿಪದೇಸೇ] ಪ್ರಾಸುಕ ಭೂಮಿಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ [ಉಚ್ಚಾರಾದಿಚ್ಚಾಗೋ] ಮಲಾದಿಗಳ ತ್ಯಾಗವಿದೆ, [ತಸ್ಸ] ಅವನಿಗೆ [ಪಞ್ಚಾಸಮಿದೀ ಹವೇ] ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನ ಸಮಿತಿಯಿರುತ್ತದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಕಾಯಮಲಾದಿಗಳ ತ್ಯಾಗದ ಸ್ಥಾನದ ಶುದ್ಧಿಯ ಕಥನವಿದೆ.

ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ದೇಹದ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಅನ್ಯಗ್ರಹಣರೂಪದ ಪರಿಣತಿಯಿಲ್ಲ. ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ (-ಜೀವನಿಗೆ) ದೇಹವಿದೆ; ಆದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ದೇಹವಿರುವುದರಿಂದ ಆಹಾರಗ್ರಹಣವಿದೆ; ಆಹಾರ ಗ್ರಹಣದ ಕಾರಣ ಮಲಮೂತ್ರಾದಿಗಳು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸಂಯಮಿಗಳಿಗೆ ಮಲ ಮೂತ್ರಾದಿಗಳ ಉತ್ಸರ್ಗದ (-ತ್ಯಾಗದ) ಸ್ಥಾನವು ಜಂತುರಹಿತ ಹಾಗೂಪರದ ಉಪರೋಧ ರಹಿತವಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಸ್ಥಾನದ ಮೇಲೆ ಶರೀರಧರ್ಮ ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಆ ಪರಮಸಂಯಮಿಯು ಆ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಉತ್ತರ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹೆಜ್ಜೆ ಹೋಗಿ ಉತ್ತರಮುಖವಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು, ಕಾಯಕರ್ಮಗಳ (-ಶರೀರದ ಕ್ರಿಯೆಗಳ), ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತಗಳಾದಂಥ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಹಾಗೂ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ನಿಮಿತ್ತಭೂತವಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ಉತ್ಸರ್ಗಮಾಡಿ, ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನು ಅವ್ಯಗ್ರ (-ಏಕಾಗ್ರ)ನಾಗಿ

ಪರೋಪರೋಧವಿಲ್ಲದ ಗೂಢತರ ಮೇಣ್ವಾಸುಕವಾದ ಭೂಪ್ರದೇಶದಲಿ |

ಯಾರು ಮಲಾದಿಗಳ ತ್ಯಜಿಪರವರ್ಗೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಸಮಿತಿಯಿರ್ಪುದು ||೬೫||

ಮುಹುರ್ಮುಹು: ಕಲೇವರಸ್ಯಾಪ್ಯಶುಚಿತ್ತಂ ವಾ ಪರಿಭಾವಯತಿ, ತಸ್ಯ ಖಿಲು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಸಮಿತಿರಿತಿ | ನಾನ್ಯೇಷಾಂ ಸ್ವೈರವೃತ್ತೀನಾಂ ಯತಿನಾಮಧಾರಿಣಾಂ ಕಾಚಿತ್ ಸಮಿತಿರಿತಿ |

(ಮಾಲಿನಿ)

ಸಮಿತಿರಿಹ ಯತೀನಾಂ ಮುಕ್ತಿಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮೂಲಂ
ಜಿನಮತಕುಶಲಾನಾಂ ಸ್ವಾತ್ಮಚಿಂತಾಪರಾಣಾಮ್ |
ಮಧುಸಖಿನಿಶಿತಾಸ್ತ್ರವ್ರಾತಸಂಭಿನ್ನಚೇತಃ -
ಸಹಿತಮುನಿಗಣಾನಾಂ ನೈವ ಸಾ ಗೋಚರಾ ಸ್ಯಾತ್ ||೮೮||

(ಹರಿಣಿ)

ಸಮಿತಿಸಮಿತಿಂ ಬುದ್ಧ್ವಾ ಮುಕ್ತಂಗನಾಭಿಮತಾಮಿಮಾಂ
ಭವಭವಭಯಧ್ವಾಂತ್ಪ್ರಧ್ವಂಸಪೂರ್ಣಶಶಿಪ್ರಭಾಮ್ |
ಮುನಿಪ ತವ ಸದ್ವೀಕ್ಷಾಕಾಂತಾಸಖೀಮಧುನಾ ಮುದಾ
ಜಿನಮತತಪಃಸಿದ್ಧಂ ಯಾಯಾಃ ಫಲಂ ಕಿಮಪಿ ಧ್ರುವಮ್ ||೮೯||

(ದ್ರುತವಿಲಂಬಿತ)

ಸಮಿತಿಸಂಹತಃ ಫಲಮುತ್ತಮಂ
ಸಪದಿ ಯಾತಿ ಮುನಿಃ ಪರಮಾರ್ಥತಃ |
ನ ಚ ಮನೋವಚಸಾಮಪಿ ಗೋಚರಂ
ಕಿಮಪಿ ಕೇವಲಸೌಖ್ಯಸುಧಾಮಯಮ್ ||೯೦||

ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಲೇವರದ (ಶರೀರದ) ಅಶುಚಿತ್ವವನ್ನು ಕೂಡ ಎಲ್ಲ ನಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅವನಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಸಮಿತಿಯಿರುತ್ತದೆ. ಇತರ ಸ್ವಚ್ಛಂದವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳ ಯತಿನಾಮಧರಿಸಿದವರಿಗೆ ಯಾವ ಸಮಿತಿಯಿರುವುದಿಲ್ಲ.

[ಈಗ ೬೫ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಮೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಜಿನಮತದಲ್ಲಿ ಕುಶಲ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತ್ಮಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಾಯಣಿರಿರುವಂಥ ಯತಿಗಳಿಗೆ ಈ ಸಮಿತಿಯು ಮುಕ್ತಿಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೂಲವಿದೆ. ಕಾಮದೇವನ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಅಸ್ತ್ರಮೂಹದಿಂದ ಭೇದಿಸಿಲ್ಪಟ್ಟ ಹೃದಯವುಳ್ಳ ಮುನಿಗಣಕ್ಕೆ ಅದು (ಸಮಿತಿಯು) ಗೋಚರಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ||೮೮||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಮುನಿಯೇ ! ಸಮಿತಿಗಳೊಳಗಿನ ಈ ಸಮಿತಿಯನ್ನು -ಎಂದರೆ ಯಾವುದು ಮುಕ್ತಿಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಪ್ರಿಯವಿದೆ, ಯಾವುದು ಭವಭವದ ಭಯರೂಪದ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಚಂದ್ರನ ಪ್ರಭೆಯ ಸಮಾನವಿದೆ ಹಾಗೂ ನಿನ್ನ ಸತ್-ದೀಕ್ಷಾರೂಪ ಕಾಂತೆಯ (-ನಿಜವಾದ ದೀಕ್ಷಾರೂಪದ ಪ್ರಿಯಕಾಂತೆಯ) ಗೆಳತಿಯಿದ್ದಾಳೆ ಅವಳನ್ನು - ಈಗ ಪ್ರಮೋದದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಜಿನಮತಕಥಿತ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಒಂದು (ಅನುಪಮ) ಧ್ರುವ ಫಲವನ್ನು ನೀನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ||೮೯||

ಕಾಲುಸ್ವಮೋಹಸಂಚಾರಾಗದ್ವೇಷಾದ್ಯಶುಭಭಾವಾನಾಮ್ |

ಪರಿಹಾರೋ ಮಣುಗುತ್ತೀ ವ್ಯವಹಾರಣಯೇಣ ಪರಿಕಹಿಯಂ ||೬೬||

ಕಾಲುಸ್ವಮೋಹಸಂಚಾರಾಗದ್ವೇಷಾದ್ಯಶುಭಭಾವಾನಾಮ್ |

ಪರಿಹಾರೋ ಮನೋಗುಪ್ತೀ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಪರಿಕಹಿತಾ ||೬೬||

ವ್ಯವಹಾರಮನೋಗುಪ್ತಿಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಕ್ರೋಧಮಾನಮಾಯಾಲೋಭಾಭಿಧ್ಯಾನೈಶ್ಚತುರ್ಭಿಃ ಕಷಾಯೈಃ ಕ್ಷುಭಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಕಾಲುಸ್ವಮ್ | ಮೋಹೋ ದರ್ಶನಚಾರಿತ್ರಭೇದಾದ್ ದ್ವಿಧಾ | ಸಂಜ್ಞಾ ಆಹಾರಭಯಮೈಥುನಪರಿಗ್ರಹಾಣಾಂ ಭೇದಾಚ್ಚತುರ್ಧಾ | ರಾಗಃ ಪ್ರಶಸ್ತಾಪ್ರಶಸ್ತಭೇದೇನ ದ್ವಿವಿಧಃ | ಅಸಹ್ಯಜನೇಷು ವಾಪಿ ಚಾಸಹ್ಯಪದಾರ್ಥಸಾರ್ಥೇಷು ವಾ ವೈರಸ್ಯ ಪರಿಣಾಮೋ ದ್ವೇಷಃ | ಇತ್ಯಾದ್ಯಶುಭಪರಿಣಾಮಪ್ರತ್ಯಯಾನಾಂ ಪರಿಹಾರ ಏವ ವ್ಯವಹಾರನಯಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಮನೋಗುಪ್ತಿತಿ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸಮಿತಿಯ ಸಂಗತಿಯ ಮುಖಾಂತರ ನಿಜವಾಗಿ ಮುನಿಯು ಮನಸ್ಸಿಗೆ-ವಾಣಿಗೆ ಕೂಡ ಅಗೋಚರವಾದಂಥ (-ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಚಿಂತ್ಯ ಮತ್ತು ವಾಣಿಯಿಂದ ಅಕಥ್ಯವಾದಂಥ) ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಕೇವಲ ಸುಖಾಮೃತಮಯವಾದ ಉತ್ತಮಫಲವನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ||೯೦||

ಗಾಥೆ - ೬೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕಾಲುಸ್ವಮೋಹಸಂಚಾರಾಗದ್ವೇಷಾದ್ಯಶುಭಭಾವಾನಾಮ್] ಕಲುಷತೆ, ಮೋಹ, ಸಂಜ್ಞೆ, ರಾಗ, ದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದ ಅಶುಭ ಭಾವಗಳ [ಪರಿಹಾರೋ] ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ [ವ್ಯವಹಾರಣಯೇಣ] ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ [ಮಣುಗುತ್ತೀ] ಮನೋಗುಪ್ತಿಯೆಂದು [ಪರಿಕಹಿಯಂ] ಹೇಳಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ವ್ಯವಹಾರ *ಮನೋಗುಪ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಕ್ರೋಧ, ಮಾನ, ಮಾಯೆ ಮತ್ತು ಲೋಭವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾಲ್ಕು ಕಷಾಯಗಳಿಂದ ಕ್ಷುಬ್ಧವಾದ ಚಿತ್ತವು ಅದು ಕಲುಷತೆಯಿದೆ. ದರ್ಶನಮೋಹ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರಮೋಹವೆಂಬ (ಎರಡು) ಭೇದಗಳ ಕಾರಣ ಮೋಹವು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ಆಹಾರಸಂಜ್ಞೆ, ಭಯಸಂಜ್ಞೆ, ಮೈಥುನಸಂಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಪರಿಗ್ರಹಸಂಜ್ಞೆಯೆಂಬ (ನಾಲ್ಕು) ಭೇದಗಳ ಕಾರಣ

ಆ ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹಸಂಜ್ಞಿಕಲುಷತೆ ಮೊದಲಾದ ಅಶುಭಭಾವಗಳ |

ಪರಿಹಾರಕೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಮನೋಗುಪ್ತಿಯೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು ||೬೬||

* ಮುನಿಗೆ ಮುನಿತ್ವೋಚಿತ ಶುದ್ಧಪರಿಣತಿಯ ಜತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಯಾವ (ಹಟವಿಲ್ಲದ) ಮನೋ-ಆಶ್ರಿತ ವಚನ-ಆಶ್ರಿತ ಅಥವಾ ಕಾಯ-ಆಶ್ರಿತ ಶುಭೋಪಯೋಗವಿದೆ ಅದನ್ನು ವ್ಯವಹಾರಗುಪ್ತಿಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಶುಭೋಪಯೋಗದಲ್ಲಿ ಮನ, ವಚನ ಅಥವಾ ಕಾಯದ ಜತೆ ಅಶುಭೋಪಯೋಗರೂಪ ಯುಕ್ತೆಯಿಲ್ಲ. ಶುದ್ಧಪರಿಣತಿಯಿಲ್ಲದಿರುವಲ್ಲಿ ಶುಭೋಪಯೋಗವು ಹಟಸಹಿತವಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಶುಭೋಪಯೋಗವಂತೂ ವ್ಯವಹಾರಗುಪ್ತಿಯೆಂದೂ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಗುಪ್ತಿಭರ್ವಿಷ್ಯತಿ ಸದಾ ಪರಮಾಗಮಾರ್ಥ-
ಚಿಂತಾಸನಾಥಮನಸೋ ವಿಚಿತೇಂದ್ರಿಯಸ್ಯ |
ಬಾಹ್ಯಾಂತರಂಗಪರಿಷಂಗವಿವರ್ಚಿತಸ್ಯ
ಶ್ರೀಮಜ್ಜಿನೇಂದ್ರಚರಣಸ್ಮರಣಾನ್ವಿತಸ್ಯ ||೯೧||

ಧೀರಾಜಚೋರಭತ್ತಕಹಾದಿವಯಣಸ್ಸ ಪಾವಹೇಲುಸ್ಸ |
ಪರಿಹಾರೋ ವಯಗುತ್ತೀ ಅಲಿಯಾದಿಣಿಯತ್ತಿವಯಣಂ ವಾ ||೬೭||

ಸ್ತ್ರೀರಾಜಚೌರಭತ್ತಕಧಾದಿವಚನಸ್ಯ ಪಾಪಹೇತೋಃ |
ಪರಿಹಾರೋ ವಾಗ್ನುಪ್ಪಿರಲೀಕಾದಿನಿವೃತ್ತಿ ವಚನಂ ವಾ ||೬೭||

ಸಂಜ್ಞೆಯು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ಪ್ರಶಸ್ತರಾಗ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಶಸ್ತರಾಗವೆಂಬ (ಎರಡು) ಭೇದಗಳ ಕಾರಣ ರಾಗವು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದಿದೆ. ಅಸಹ್ಯ ಜನರ ಕುರಿತು ಅಥವಾ ಅಸಹ್ಯ ಪದಾರ್ಥಸಮೂಹದ ಕುರಿತು ಯಾವ ವೈರದ ಪರಿಣಾಮವಿದೆ ಅದು ದ್ವೇಷವಿದೆ. ಇವೇ ಮೊದಲಾದ *ಅಶುಭಪರಿಣಾಮಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಪರಿಹಾರವೇ (ಎಂದರೆ ಅಶುಭಪರಿಣಾಮರೂಪ ಭಾವಪಾಪಾಸ್ತ್ರವಗಳ ತ್ಯಾಗವೇ) ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಮನೋಗುಪ್ತಿಯಿದೆ.

[ಈಗ ೬೬ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನ ಮನಸ್ಸು ಪರಮಾಗಮದ ಅರ್ಥಗಳ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತವಿದೆ, ಯಾವನು ವಿಚಿತೇಂದ್ರಿಯನಿದ್ದಾನೆ (ಎಂದರೆ ಯಾವನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಜಯಿಸಿದ್ದಾನೆ) ಯಾವನು ಬಾಹ್ಯ ಹಾಗೂ ಅಭ್ಯಂತರ ಸಂಗದಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವನು ಶ್ರೀಚಿಂತೇಂದ್ರಚರಣಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ ಅವನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಗುಪ್ತಿಯಿರುತ್ತದೆ. ||೯೧||

ಗಾಥೆ - ೬೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪಾವಹೇಲುಸ್ಸ] ಪಾಪದ ಹೇತುಭೂತಗಳಾದಂಥ [ಧೀರಾಜಚೋರಭತ್ತಕ-ಹಾದಿವಯಣಸ್ಸ] ಸ್ತ್ರೀಕಥೆ, ರಾಜಕಥೆ, ಚೋರಕಥೆ, ಭಕ್ತಕಥೆ ಇತ್ಯಾದಿರೂಪ ವಚನಗಳ [ಪರಿಹಾರೋ] ಪರಿಹಾರವು [ವಾ] ಅಥವಾ [ಅಲಿಯಾದಿಣಿಯತ್ತಿವಯಣಂ] ಅಸತ್ಯಾದಿಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳ ವಚನವು [ವಯಗುತ್ತೀ] ಅದು ವಚನಗುಪ್ತಿಯಿದೆ.

ಸ್ತ್ರೀರಾಜಭೋಜನಚೋರಕಥೆಯಿತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಹೇತುಭೂತವಚನಗಳ |
ಪರಿಹಾರವಿಲ್ಲವೆ ಅಸತ್ಯವರ್ಚಿತವಚನವದು ವಚನಗುಪ್ತಿಯಿದೆ ||೬೭||

* ಪ್ರತ್ಯಯ = ಆಸ್ತವ; ಕಾರಣ. (ಸಂಸಾರದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಆತ್ಮನ ಗೋಪನ-ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಗುಪ್ತಿಯಿದೆ. ಭಾವ ಪಾಪಾಸ್ತ್ರವ ಹಾಗೂ ಭಾವಪುಣ್ಯಾಸ್ತ್ರವಗಳು ಸಂಸಾರದ ಕಾರಣಗಳಾಗಿವೆ.

ಇಹ ವಾಗ್ಗುಪ್ತಿ ಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ |

ಅತಿಪ್ರವೃದ್ಧಕಾಮೈಃ ಕಾಮುಕಜನ್ಯೈಃ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಸಂಯೋಗವಿಪ್ರಲಂಭಜನಿತವಿವಿಧವಚನರಚನಾ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಶ್ರೋತವ್ಯಾ ಚ ಸೈವ ಸ್ತ್ರೀಕಥಾ | ರಾಜ್ಞಾಂ ಯುದ್ಧಹೇತೂಪನ್ಯಾಸೋ ರಾಜಕಥಾಪ್ರಪಂಚಃ | ಚೌರಾಣಾಂ ಚೌರಪ್ರಯೋಗಕಥನಂ ಚೌರಕಥಾವಿಧಾನಮ್ | ಅತಿಪ್ರವೃದ್ಧಭೋಜನಪ್ರೀತ್ವಾ ವಿಚಿತ್ರಮಂಡಕಾವಲೀಖಂಡದಧಿ-
ಖಂಡಸಿತಾಶನಪಾನಪ್ರಶಂಸಾ ಭಕ್ತಕಥಾ | ಅಸಾಮಪಿ ಕಥಾನಾಂ ಪರಿಹಾರೋ ವಾಗ್ಗುಪ್ತಿಃ | ಅಲೀಕನಿವೃತ್ತಿಶ್ಚ ವಾಗ್ಗುಪ್ತಿಃ | ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಅಪ್ರಶಸ್ತವಚಸಾಂ ನಿವೃತ್ತಿರೇವ ವಾ ವಾಗ್ಗುಪ್ತಿಃ ಇತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಪೂಜ್ಯಪಾದಸ್ವಾಮಿಭಿಃ -

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ತು)

“ಏವಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಬಹಿರ್ವರ್ಚಂ ತ್ಯಜೇದಂತರಶೇಷತಃ |
ಏಷ ಯೋಗಃ ಸಮಾಸೇನ ಪ್ರದೀಪಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ||”

ತಥಾ ಹಿ -

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ವಚನಗುಪ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳಿದೆ.

ಯಾರ ಕಾಮವು ಅತ್ಯಂತವೃದ್ಧಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ ಅಂಥ ಕಾಮುಕ ಜನರ ಮುಖಾಂತರ ಮಾಡಲಾಗುವಂಥ ಮತ್ತು ಕೇಳಲಾಗುವಂಥ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಯೋಗವಿಯೋಗಜನ್ಯ ವಿವಿಧವಚನರಚನೆಯು (-ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಬಂಧದ ಮಾತು) ಅದೇ ಸ್ತ್ರೀಕಥೆಯಿದೆ ; ರಾಜರುಗಳ ಯುದ್ಧಹೇತುವಿನ ಕಥನವು (ಎಂದರೆ ರಾಜರುಗಳಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಡುವಂಥ ಯುದ್ಧಾದಿಗಳ ಕಥನವು) ಅದು ರಾಜಕಥಾಪ್ರಪಂಚವಿದೆ; ಚೋರರ ಚೋರಪ್ರಯೋಗ ಕಥನವು ಅದು ಚೋರಕಥಾವಿಧಾನವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಕಳ್ಳರಿಂದ ಮಾಡಲಾಗುವಂಥ ಕಳವಿನ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಮಾತು ಅದು ಚೋರಕಥೆಯಿದೆ); ಅತ್ಯಂತ ವೃದ್ಧಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಭೋಜನದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಹಿಟ್ಟಿನ ಪೂರಿ ಮತ್ತು ಸಕ್ಕರೆ, ಮೊಸರು-ಸಕ್ಕರೆ, ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಅಶನ-ಪಾನದ ಪ್ರಶಂಸೆಯು ಅದು ಭಕ್ತಕಥೆ (ಭೋಜನಕಥೆ) ಇದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಥೆಗಳ ಪರಿಹಾರವು ಅದು ವಚನಗುಪ್ತಿಯಿದೆ. ಅಸತ್ಯದ ನಿವೃತ್ತಿ ಕೂಡ ವಚನ ಗುಪ್ತಿಯಿದೆ. ಅಥವಾ (ಅಸತ್ಯ ಬಿಟ್ಟು) ಇತರ ಅಪ್ರಶಸ್ತವಚನಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಅದೇ ವಚನಗುಪ್ತಿಯಿದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯ) ಶ್ರೀ ಪೂಜ್ಯಪಾದಸ್ವಾಮಿಗಳವರು (ಸಮಾಧಿತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ ಬಹಿರ್ವಚನಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಅಂತರ್ವಚನಗಳನ್ನು ಅಶೇಷತಃ (ಸಂಪೂರ್ಣರೂಪದಿಂದ) ತ್ಯಾಗಮಾಡುವುದು ಇದು ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಯೋಗ (ಎಂದರೆ ಸಮಾಧಿ) ಇದೆ. ಆ ಯೋಗವು ಪರಮಾತ್ಮದ ಪ್ರದೀಪವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿತಗೊಳಿಸುವಂಥ ದೀವಿಗೆಯಿದೆ).”

ಮತ್ತು (ಈ ೬೭ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ತೃಕ್ತಾ ವ್ವಾಚಂ ಭವಭಯಕರೀಂ ಭವ್ಯಜೀವಃ ಸಮಸ್ತಾಂ
 ಧ್ಯಾತಾ ಶುದ್ಧಂ ಸಹಜವಿಲಸಚ್ಚಿಚ್ಚಮತ್ಕಾರಮೇಕಮ್ |
 ಪಶ್ಚಾನ್ಮುಕ್ತಿಂ ಸಹಜಮಹಿಮಾನಂದಸೌಖ್ಯಾಕರೀಂ ತಾಂ
 ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯುಚ್ಚಿಃ ಪ್ರಹತದುರಿತಧ್ವಾಂತಸಂಘಾತರೂಪಃ ||೯೨||

ಬಂಧನಭೇದನಮಾರಣಆಕುಂಚನ ತಹ ಪ್ರಸಾರಣಾದೀಯಾ |

ಕಾಯಕಿರಿಯಾಣಿಯತ್ತೀ ಣಿದ್ವಿಟಾ ಕಾಯಗುಪ್ತಿ ತ್ತಿ ||೬೮||

ಬಂಧನಭೇದನಮಾರಣಆಕುಂಚನಾನಿ ತಥಾ ಪ್ರಸಾರಣಾದೀನಿ |

ಕಾಯಕ್ರಿಯಾನಿವೃತ್ತಿಃ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಾ ಕಾಯಗುಪ್ತಿರಿತಿ ||೬೮||

ಅತ್ರ ಕಾಯಗುಪ್ತಿಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ |

ಕಸ್ಯಾಪಿ ನರಸ್ಯ ತಸ್ಯಾಂತರಂಗನಿಮಿತ್ತಂ ಕರ್ಮ, ಬಂಧನಸ್ಯ ಬಹಿರಂಗಹೇತುಃ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಕಾಯವ್ಯಾಪಾರಃ | ಭೇದನಸ್ಯಾಪ್ಯಂತರಂಗಕಾರಣಂ ಕರ್ಮೋದಯಃ, ಬಹಿರಂಗಕಾರಣಂ ಪ್ರಮತ್ತಸ್ಯ ಕಾಯಕ್ರಿಯಾ | ಮಾರಣಸ್ಯಾಪ್ಯಂತರಂಗ-ಹೇತುರಾಂತರ್ಯಕ್ಷಯಃ, ಬಹಿರಂಗಕಾರಣಂ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಕಾಯವಿಕ್ಯತಿಃ | ಆಕುಂಚನಪ್ರಸಾರಣಾದಿಹೇತುಃ ಸಂಹರಣ-ವಿಸರ್ಪಣಾದಿಹೇತುಸಮುದ್ಭಾತಃ | ಏತಾಸಾಂ ಕಾಯಕ್ರಿಯಾಣಾಂ ನಿವೃತ್ತಿಃ ಕಾಯಗುಪ್ತಿರಿತಿ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಭವ್ಯಜೀವನು ಭವಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂಥ ಸಮಸ್ತವಾಣಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಶುದ್ಧ ಸಹಜವಿಲಸಿಸುವ ಚೈತನ್ಯಚಮತ್ಕಾರವೊಂದರ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ, ನಂತರ ಪಾಪರೂಪ ತಿಮಿರಸಮೂಹವನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡಿ ಸಹಜಮಹಿಮಾವಂತ ಆನಂದಸೌಖ್ಯದ ಗಣಿರೂಪವಾದಂಥ ಆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಅತಿಶಯ ರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ||೯೨||

ಗಾಥೆ - ೬೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಬಂಧನಭೇದನಮಾರಣಆಕುಂಚನ] ಬಂಧನ, ಭೇದನ, ಮಾರಣ (-ಹೊಡೆದು ಹಾಕುವುದು), ಆಕುಂಚನ (-ಸಂಕೋಚಿಸು) [ತಹ] ಮತ್ತು [ಪ್ರಸಾರಣಾದೀಯಾ] ಪ್ರಸಾರಣೆ (-ವಿಸ್ತರಿಸುವಿಕೆ) ಇವೇ ಮೊದಲಾದ [ಕಾಯಕಿರಿಯಾಣಿಯತ್ತೀ] ಕಾಯಕ್ರಿಯೆಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಗೆ [ಕಾಯಗುಪ್ತಿ ತ್ತಿ ಣಿದ್ವಿಟಾ] ಕಾಯಗುಪ್ತಿಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಕಾಯಗುಪ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳಿದೆ.

ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಪುರುಷನಿಗೆ ಬಂಧನದ ಅಂತರಂಗ ನಿಮಿತ್ತವು ಕರ್ಮವಿದೆ. ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಬಂಧನದ

ಮಾರಣಭೇದನಬಂಧನಆಕುಂಚನಮಲ್ಲದೆ ಪ್ರಸಾರಣ ಮೊದಲಾದ |

ಶರೀರಕ್ರಿಯೆಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯನು ಕಾಯಗುಪ್ತಿಯೆಂದು ಪೇಳಿರುವರು ||೬೮||

(ಅನುಷ್ಠಾನ)

ಮುಕ್ತಾ ಕಾಯವಿಕಾರಂ ಯಃಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ |
ಸಂಭಾವಯತಿ ತಸ್ಯೈವ ಸಫಲಂ ಜನ್ಮಸಂಸೃತೌ ||೯೩||

ಜಾ ರಾಯಾದಿಣಿಯತ್ತೀ ಮಣಿಸ್ಸ ಜಾಣೇಹಿ ತಂ ಮಣೋಗುತ್ತಿ |
ಅಲಿಯಾದಿಣಿಯತ್ತಿಂ ವಾ ಮೋಣಂ ವಾ ಹೋಇ ವಇಗುತ್ತೀ ||೯೪||

ಯಾ ರಾಗಾದಿನಿವೃತ್ತಿರ್ಮನಸೋ ಜಾನೀಹಿ ತಾಂ ಮನೋಗುತ್ತಿಮ್ |
ಅಲೀಕಾದಿನಿವೃತ್ತಿರ್ವಾ ಮೌನಂ ವಾ ಭವತಿ ವಾಗ್ನುಪ್ತಿಃ ||೯೪||

ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಮನೋವಾಗ್ನುಪ್ತಿಸೂಚನೇಯಮ್ |

ಸಕಲಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಾಭಾವಾದಖಂಡಾದ್ವೈತಪರಮಚಿದ್ರೂಪೇ ಸಮ್ಯಗವಸ್ಥಿತೀವ ನಿಶ್ಚಯಮನೋಗುತ್ತಿಃ |
ಹೇ ಶಿಷ್ಯ ತ್ವಂ ತಾವದಚಲಿತಾಂ ಮನೋಗುತ್ತಿಮಿತಿ ಜಾನೀಹಿ | ನಿಖಿಲಾನೃತಭಾಷಾಪರಿಹೃತಿರ್ವಾ ಮೌನವ್ರತಂ ಚ |

ಬಹಿರಂಗ ಹೇತುವು ಕಾಯವ್ಯಾಪಾರವಿದೆ; ಭೇದನದ್ದೂ ಅಂತರಂಗ ಕಾರಣವು ಕರ್ಮೋದಯವಿದೆ, ಪ್ರಮತ್ತ ಜೀವದ ಕಾಯಕ್ರಿಯೆಯು ಬಹಿರಂಗ ಕಾರಣವಿದೆ; ಮಾರಣದ್ದೂ ಅಂತರಂಗ ಹೇತುವು ಆಂತರಿಕ (ನಿಕಟ) ಸಂಬಂಧದ (ಆಯುಷ್ಯದ) ಕ್ಷಯವಿದೆ, ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನ ಕಾಯವಿಕೃತಿಯು ಬಹಿರಂಗ ಕಾರಣವಿದೆ; ಆಕುಂಚನ, ಪ್ರಸಾರಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಹೇತುವು ಸಂಕೋಚವಿಸ್ತಾರಾದಿಗಳಿಗೆ ಹೇತುಭೂತವಾದ ಸಮುದ್ಭೂತವಿದೆ. ಈ ಕಾಯಕ್ರಿಯೆಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಅದು ಕಾಯಗುಪ್ತಿಯಿದೆ

[ಈಗ ೬೮ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ಕಾಯವಿಕಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಪುನಃ ಪುನಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಸಂಭಾವನೆ (ಸಮ್ಯಕ್ ಭಾವನೆ) ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನ ಜನ್ಮವೇ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕವಿದೆ. ||೯೩||

ಗಾಥೆ - ೬೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಾ] ಯಾವುದು [ಮಣಿಸ್ಸ] ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿಂದ [ರಾಯಾದಿಣಿಯತ್ತೀ]ರಾಗಾದಿಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯಿದೆ [ತಂ] ಅದನ್ನು [ಮಣೋಗುತ್ತೀ] ಮನೋಗುತ್ತಿಯೆಂದು [ಜಾಣೇಹಿ] ತಿಳಿ. [ಅಲಿಯಾದಿಣಿಯತ್ತಿಂ] ಅಸತ್ಯಾದಿಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯು [ವಾ] ಅಥವಾ [ಮೋಣಂ ವಾ] ಮೌನವು [ವಇಗುತ್ತೀಹೋಇ] ಅದು ವಚನಗುಪ್ತಿಯಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಮನೋಗುಪ್ತಿಯ ಮತ್ತು ವಚನಗುಪ್ತಿಯ ಸೂಚನೆಯಿದೆ.

ಸಮಸ್ತ ಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷದ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ಅಖಂಡ ಅದ್ವೈತ ಪರಮಚಿದ್ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್‌ರೂಪ

ಮನಸಿನಿ ರಾಗಾದಿಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯನುಮನೋಗುಪ್ತಿಯೆಂದು ತಿಳಿವುದು |
ಮೌನವಿಲ್ಲವೆ ಅಸತ್ಯಾದಿಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯದು ವಚನಗುಪ್ತಿಯೆಂದು ||೯೪||

ಮೂರ್ತದ್ರವ್ಯಸ್ಯ ಚೇತನಾಭಾವಾದ್ ಅಮೂರ್ತದ್ರವ್ಯಸ್ಯೇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನಾಗೋಚರತ್ವಾದುಭಯತ್ರ ವಾಕ್ಯವೃತ್ತಿರ್ನ ಭವತಿ | ಇತಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗ್ನುಪ್ಪಿ ಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ |

(ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೀಡಿತಂ)

ಶಸ್ತಾಶಸ್ತಮನೋವಚಸ್ಸಮುದಯಂ ತ್ಯಕ್ತಾ ತ್ವನಿಷ್ಠಾಪರಃ
ಶುದ್ಧಾಶುದ್ಧನಯಾತಿರಿಕ್ತಮನಘಂ ಚಿನ್ಮಾತ್ರಚಿಂತಾಮಣಿಮ್ |
ಪ್ರಾಪ್ಯಾನಂತಚತುಷ್ಟಯಾತ್ಮಕತಯಾ ಸಾರ್ಧಂ ಸ್ಥಿತಾಂ ಸರ್ವದಾ
ಜೀವನುಕ್ತಿಮುಪೈತಿ ಯೋಗಿತಿಲಕಃ ಪಾಪಾಟವೀಪಾವಕಃ ||೯೪||

ಕಾಯಕಿರಿಯಾಣಿಯತ್ತೀ ಕಾಲುಸ್ಸಗ್ನೋ ಸರೀರಗೇ ಗುತ್ತಿ |

ಹಿಂಸಾಇಣಿಯತ್ತೀ ವಾ ಸರೀರಗುತ್ತಿ ತ್ತಿ ಣಿದ್ವಿಷ್ಠಾ ||೨೦||

ಕಾಯಕ್ರಿಯಾನಿವೃತ್ತಿಃ ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗಃ ಶರೀರಕೇ ಗುಪ್ತಿಃ |

ಹಿಂಸಾದಿನಿವೃತ್ತಿರ್ವಾ ಶರೀರಗುಪ್ತಿರಿತಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಾ ||೨೦||

ದಿಂದ ಸ್ಥಿರವಿರುವುದೇ ನಿಶ್ಚಯಮನೋಗುಪ್ತಿಯಿದೆ. ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ ! ನೀನು ಅದನ್ನು ನಿಜವಾಗಿ ಅಚಲಿತ ಮನೋಗುಪ್ತಿಯೆಂದು ತಿಳಿ.

ಸಮಸ್ತ ಅಸತ್ಯಭಾಷೆಯ ಪರಿಹಾರವು ಅಥವಾ ಮೌನವ್ರತವು ಅದು ವಚನಗುಪ್ತಿಯಿದೆ. ಮೂರ್ತದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಚೇತನದ ಅಭಾವವಿರುವ ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಅಮೂರ್ತದ್ರವ್ಯವು ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅಗೋಚರವಿರುವ ಕಾರಣ ಎರಡರ ಕುರಿತು ವಚನಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿ ನಿಶ್ಚಯವಚನಗುಪ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳಲಾಯಿತು.

[ಈಗ ೬೯ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಪಾಪರೂಪದ ಕಾಡನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಸಮಾನರಾದಂಥ ಯೋಗಿತಿಲಕರು (ಮುನಿಶಿರೋಮಣಿಗಳು) ಪ್ರಶಸ್ತ-ಅಪ್ರಶಸ್ತ ಮನಸ್ಸು ವಾಣಿಯ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಆತ್ಮನಿಷ್ಠದಲ್ಲಿಪರಾಯಣರಾಗಿರುತ್ತ, ಶುದ್ಧನಯ ಮತ್ತು ಅಶುದ್ಧನಯದಿಂದ ರಹಿತವಾದಂಥ ಅನಘ (-ನಿರ್ದೋಷ) ಚೈತನ್ಯಮಾತ್ರವಾದ ಚಿಂತಾಮಣಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅನಂತ ಚತುಷ್ಟಯಾತ್ಮಕತನದೊಡನೆ-ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ಥಿರವಾದಂಥ ಜೀವನುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ||೯೪||

ಗಾಥೆ - ೨೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕಾಯಕಿರಿಯಾಣಿಯತ್ತೀ] ಕಾಯಕ್ರಿಯೆಗಳ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ [ಕಾಲುಸ್ಸಗ್ನೋ]

ಕಾಯಕ್ರಿಯೆಗಳ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗವದು ಶರೀರಗುಪ್ತಿಯಿದೆ |

ನಿಯತಶರೀರಗುಪ್ತಿಯೆಂದಿದೆ ಅಥವಾ ಹಿಂಸಾದಿಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯನು ||೨೦||

ನಿಶ್ಚಯಶರೀರಗುಪ್ತಿಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಸರ್ವೇಷಾಂ ಜನಾನಾಂ ಕಾಯೇಷು ಬಹ್ವೈಃ ಕ್ರಿಯಾ ವಿದ್ಯಂತೇ, ತಾಸಾಂ ನಿವೃತ್ತಿಃ ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗಃ, ಸ ಏವ ಗುಪ್ತಿಭವತಿ | ಪಂಚಸ್ಥಾವರಾಣಾಂ ತ್ರಸಾನಾಂ ಚ ಹಿಂಸಾನಿವೃತ್ತಿಃ ಕಾಯಗುಪ್ತಿರ್ವಾ | ಪರಮಸಂಯಮಧರಃ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರಃ ಯಃ ಸ್ವಕೀಯಂ ವಪುಃ ಸ್ವಸ್ಯ ವಪುಷಾ ವಿವೇಶ ತಸ್ಯಾಪರಿಸ್ಪಂದಮೂರ್ತಿರೇವ ನಿಶ್ಚಯಕಾಯಗುಪ್ತಿರಿತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ತತ್ರಾ ನುಶಾಸನೇ -

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

“ಉತ್ಸೃಜ್ಯ ಕಾಯಕರ್ಮಾಣಿ ಭಾವಂ ಚ ಭವಕಾರಣಮ್ |
ಸ್ವಾತ್ಮಾವಸ್ಥಾನಮವ್ಯಗ್ರಂ ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗಃ ಸ ಉಚ್ಯತೇ ||”

ತಥಾ ಹಿ -

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ಅಪರಿಸ್ಪಂದರೂಪಸ್ಯ ಪರಿಸ್ಪಂದಾತ್ಮಿಕಾ ತನುಃ |
ವ್ಯವಹಾರಾದ್ಭವೇನ್ಮೇಽತಸ್ತಜಾಮಿ ವಿಕೃತಿಂ ತನೋಃ ||೯೫||

ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗವು ಅದು [ಸರೀರಗೇ ಗುತ್ತೀ] ಶರೀರ ಸಂಬಂಧದ ಗುಪ್ತಿಯಿದೆ; [ವಾ] ಅಥವಾ [ಹಿಂಸಾಇಣಿಯತ್ತೀ] ಹಿಂಸಾದಿಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಗೆ [ಸರೀರಗುತ್ತಿ ತ್ತಿ] ಶರೀರಗುಪ್ತಿಯೆಂದು [ಣಿದ್ವಿಟ್ಮಾ] ಹೇಳಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ನಿಶ್ಚಯಶರೀರಗುಪ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೆ ಕಾಯಸಂಬಂಧದ ಬಹಳಷ್ಟು ಕ್ರಿಯೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ; ಅವುಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಅದು ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗವಿದೆ; ಅದೇ ಗುಪ್ತಿ (ಎಂದರೆ ಕಾಯಗುಪ್ತಿ)ಯಿದೆ. ಅಥವಾ ಐದು ಸ್ಥಾವರಗಳ ಮತ್ತು ತ್ರಸಗಳ ಹಿಂಸಾ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಅದು ಕಾಯಗುಪ್ತಿಯಿದೆ. ಆ ಪರಮಸಂಯಮಧರರು ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರರು ತಮ್ಮ (ಚೈತನ್ಯರೂಪ) ಶರೀರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ (ಚೈತನ್ಯರೂಪ) ಶರೀರದಿಂದ ಪ್ರವಿಷ್ಟರಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಅಪರಿಸ್ಪಂದ ಮೂರ್ತಿಯೇ (-ಅಕಂಪದಶೆಯೇ) ನಿಶ್ಚಯಕಾಯಗುಪ್ತಿಯಿದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀ ತತ್ರಾ ನುಶಾಸನದಲ್ಲಿ (ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಕಾಯಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಭವದ ಕಾರಣಭೂತ (ವಿಕಾರಿ) ಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಅವ್ಯಗ್ರರೂಪದಿಂದ ನಿಜಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವುದು ಅದು ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗವೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.”

ಮತ್ತು (ಈ ೨೦ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಅಪರಿಸ್ಪಂದಾತ್ಮಕನಾದಂಥ ನನಗೆ ಪರಿಸ್ಪಂದಾತ್ಮಕವಾದ ಶರೀರವು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದಿದೆ; ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಶರೀರದ ವಿಕೃತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ||೯೫||

**ಘನಘಾತಿಕರ್ಮರಹಿತ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಪರಮಗುಣಸಹಿಯಾ |
ಚೋತ್ತಿಸಾದಿಸಯಜುತ್ವಾ ಅರಹಂತಾ ಏರಿಸಾ ಹೋಂತಿ ||೨೧||**

ಘನಘಾತಿಕರ್ಮರಹಿತಾಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಪರಮಗುಣಸಹಿತಾಃ |

ಚತುಸ್ತ್ರೀಶದತಿಶಯಯುಕ್ತಾ ಅರ್ಹಂತಕಃದ್ಯಶಾ ಭವಂತಿ ||೨೧||

ಭಗವತೋಽರ್ಹತರ್ಪರಮೇಶ್ವರಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಆತ್ಮಗುಣಘಾತಕಾನಿ ಘಾತಿಕರ್ಮಣಿ ಘನರೂಪಾನಿ ಸಾಂದ್ರೀಭೂತಾತ್ಮಕಾನಿ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಾವರಣಾಂತರಾಯ-
ಮೋಹನೀಯಾನಿ ತೈರ್ವಿರಹಿತಾಸ್ತಥೋಕ್ತಾಃ | ಪ್ರಾಗುಪ್ತಘಾತಿಚತುಷ್ಕಪ್ರಧ್ವಂಸನಾಸಾದಿತತ್ಯಲೋಕ್ಯಪ್ರಕ್ಷೋಭಹೇತು-
ಭೂತಸಕಲವಿಮಲಕೇವಲಜ್ಞಾನಕೇವಲದರ್ಶನಕೇವಲಶಕ್ತಿಕೇವಲಸುಖಸಹಿತಾಶ್ಚ | ನಿಃಸ್ವೇದನಿರ್ಮಲಾದಿಚತುಸ್ತ್ರೀಶದತಿ-
ಶಯಗುಣನಿಲಯಾಃ | ಈದ್ಯಶಾ ಭವಂತಿ ಭಗವಂತೋಽರ್ಹಂತ ಇತಿ |

ಗಾಥೆ - ೨೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಘನಘಾತಿಕರ್ಮರಹಿಯಾ] ಘನಘಾತಿಕರ್ಮ ರಹಿತ, [ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಪರಮ-
ಗುಣಸಹಿಯಾ] ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಪರಮ ಗುಣಗಳು ಸಹಿತ ಮತ್ತು [ಚೋತ್ತಿಸಾದಿಸಯಜುತ್ವಾ] ಮೂವತ್ತಾ ಲ್ಕ
ಅತಿಶಯಗಳಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತ [ಏರಿಸಾ] ಆದಂಥವರು [ಅರಹಂತಾ] ಅರ್ಹಂತರು [ಹೋಂತಿ] ಇರುತ್ತಾರೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಭಗವಾನ ಅರ್ಹತ್ ಪರಮೇಶ್ವರರ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

೧) ಆತ್ಮಗುಣಗಳ ಘಾತಕವಾದ ಯಾವ ಘಾತಿಕರ್ಮಗಳಿವೆ ಮತ್ತು ಯಾವವು ಘನ ಎಂದರೆ ಗಾಥೆವಿವೆ.
ಅಂಥ ಆ ಜ್ಞಾನಾವರಣ, ದರ್ಶನಾವರಣ, ಅಂತರಾಯ ಮತ್ತು ಮೋಹನೀಯ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿ ವರ್ಣನೆ
ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ; ೨) ಆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ನಾಲ್ಕು ಘಾತಿಕರ್ಮಗಳ ನಾಶದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗುವಂಥ, ಮೂರು
ಲೋಕಕ್ಕೆ * ಪ್ರಕ್ಷೋಭದ ಹೇತುಭೂತ ಸಕಲವಿಮಲ (ಸರ್ವಥಾ ನಿರ್ಮಲ) ಕೇವಲಜ್ಞಾನ, ಕೇವಲದರ್ಶನ,
ಕೇವಲಶಕ್ತಿ (-ವೀರ್ಯ, ಬಲ) ಮತ್ತು ಕೇವಲಸುಖ ಸಹಿತ; ಹಾಗೂ ೩) ಸ್ವೇದರಹಿತ, ಮಲರಹಿತ ಇತ್ಯಾದಿ
ಮೂವತ್ತಾ ಲ್ಕ ಅತಿಶಯ ಗುಣಗಳ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನರೂಪರಾದಂಥವರು ಅರ್ಹಂತ ಭಗವಂತರಿರುತ್ತಾರೆ.

[ಈಗ ೨೧ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಐದು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಘನಘಾತಿಕರ್ಮರಹಿತ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿ ಪರಮಗುಣಸಹಿತ |

ಜಿನಅರಹಂತರಿಹರು ಚತುಸ್ತ್ರೀಶದತಿಶಯಗಳಿಂ ಯುಕ್ತರಾಗಿ ||೨೧||

H ಪ್ರಕ್ಷೋಭನೆಯ ಅರ್ಥದ ಸಲುವಾಗಿ ೨೬ನೇ ಪುಟದ ಟಿಪ್ಪಣಿ ನೋಡಿರಿ.

(ಮಾಲಿನಿ)

ಜಯತಿ ವಿದಿತಗಾತ್ರಃ ಸೈರನೀರೇಜನೇತ್ರಃ
ಸುಕೃತನಿಲಯಗೋತ್ರಃ ಪಂಡಿತಾಂಭೋಜಮಿತ್ರಃ |
ಮುನಿಜನವನಚೈತ್ರಃ ಕರ್ಮವಾಹಿನ್ಯಮಿತ್ರಃ
ಸಕಲಹಿತಚರಿತ್ರಃ ಶ್ರೀಸುಸೀಮಾಸುಪುತ್ರಃ ||೯೬||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಸ್ಮರಕರಿಮೃಗರಾಜಃ ಪುಣ್ಯ ಕಂಜಾಹ್ನಿರಾಜಃ
ಸಕಲಗುಣಸಮಾಜಃ ಸರ್ವಕಲ್ಪಾವನೀಜಃ |
ಸ ಜಯತಿ ಜಿನರಾಜಃ ಪ್ರಾಸ್ತದುಷ್ಕರ್ಮಬೀಜಃ
ಪದನುತಸುರರಾಜಸ್ಯಕ್ತಸಂಸಾರಭೂಜಃ ||೯೭||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಚಿತ್ರತಪತಿಚಾಪಃ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾಪ್ರದೀಪಃ
ಪರಿಣತಸುಖರೂಪಃ ಪಾಪಕೀನಾಶರೂಪಃ |
ಹತಭವಪರಿತಾಪಃ ಶ್ರೀಪದಾನಮೃಭೂಪಃ
ಸ ಜಯತಿ ಚಿತಕೋಷಃ ಪ್ರಹ್ಲವಿದ್ವತ್ಕಲಾಪಃ ||೯೮||

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರದು ಪ್ರಖ್ಯಾತ (ಎಂದರೆ ಪರಮೌದಾರಿಕ) ಶರೀರವಿದೆ, ಯಾರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಪ್ರಪುಲಿತ ಕಮಲದಂತಿವೆ, ಯಾರ ಗೋತ್ರವು ಪುಣ್ಯದ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನ (ಎಂದರೆ ತೀರ್ಥಂಕರಪದ)ವಿದೆ, ಯಾರು ಪಂಡಿತರೂಪದ ಕಮಲಗಳನ್ನು (ವಿಕಸಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ) ಸೂರ್ಯರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಮುನಿಜನರೂಪದ ವನಕ್ಕೆ ಚೈತ್ರರಿದ್ದಾರೆ (ಎಂದರೆ ಮುನಿಜನರೂಪದ ವನವನ್ನು ಅರಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಾರು ವಸಂತಯುತುಸಮಾನರಿದ್ದಾರೆ), ಯಾರು ಕರ್ಮಸೇನೆಯ ಶತ್ರುವಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾರ ಚಾರಿತ್ರವು ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಹಿತರೂಪವಿದೆ ಆ ಶ್ರೀ ಸುಸೀಮಾಮಾತೆಯ ಸುಪುತ್ರರು (ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭತೀರ್ಥಂಕರರು) ಜಯವಂತರಿದ್ದಾರೆ. ||೯೬||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಕಾಮದೇವರೂಪದ ಆನೆಯನ್ನು (ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ) ಸಿಂಹರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಪುಣ್ಯರೂಪದ ಕಮಲವನ್ನು (ವಿಕಸಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ) ಭಾನುವಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳ ಸಮಾಜ (-ಸಮುದಾಯ) ರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಸರ್ವಕಲ್ಪಿತ (-ಚಿಂತಿತ) ವನ್ನು ಕೊಡುವಂಥ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ದುಷ್ಕರ್ಮದ ಬೀಜವನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡಿರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಸುರೇಂದ್ರರು ನಮಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಸಂಸಾರ ರೂಪ ವೃಕ್ಷದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿರಿದ್ದಾರೆ, ಆ ಜಿನರಾಜರು (ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭ ಭಗವಂತರು) ಜಯವಂತರಿದ್ದಾರೆ. ||೯೭||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಕಾಮದೇವನ ಬಾಣವನ್ನು ಜಯಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಸಮಸ್ತ ವಿದ್ಯೆಗಳ ಪ್ರದೀಪ (-ಪ್ರಕಾಶಕ)ರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರ ಸ್ವರೂಪವು ಸುಖರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ, ಯಾರು ಪಾಪವನ್ನು (ಹೊಡೆದು ಹಾಕುವಸಲುವಾಗಿ) ಯಮರೂಪರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಭವದ ಪರಿತಾಪವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರ ಶ್ರೀಪದದಲ್ಲಿ (-ಮಹಿಮಾಯುಕ್ತಪುನೀತಚರಣಗಳಲ್ಲಿ) ಭೂಪತಿಗಳು ನಮಿಸುತ್ತಾರೆ, ಯಾರು ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಜಯಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾರ ಎದುರು ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳ ಸಮುದಾಯವು ನತಮಸ್ತಕವಾಗುತ್ತದೆ-ಮಣಿಯುತ್ತದೆ ಅವರು (ಶ್ರೀಪದ್ಮಪ್ರಭನಾಥರು) ಜಯವಂತರಿದ್ದಾರೆ. ||೯೮||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಜಯತಿವಿದಿತಮೋಕ್ಷಃ ಪದ್ಮಪತ್ರಾಯತಾಕ್ಷಃ
 ಪ್ರಚಿತದುರಿತಕಕ್ಷಃ ಪ್ರಾಸ್ತಕಂದರ್ಪಪಕ್ಷಃ |
 ಪದಯುಗನತಯಕ್ಷಃ ತತ್ತ್ವವಿಜ್ಞಾನದಕ್ಷಃ
 ಕೃತಬುಧಜನಶಿಕ್ಷಃ ಪ್ರೋಕ್ತನಿರ್ವಾಣದೀಕ್ಷಃ ||೯೯||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಮದನನಗಸುರೇಶಃ ಕಾಂತಕಾಯಪ್ರದೇಶಃ
 ಪದವಿನತಯಮೀಶಃ ಪ್ರಾಸ್ತಕೀನಾಶಪಾಶಃ |
 ದುರಘವನಹುತಾಶಃ ಕೀರ್ತಿಸಂಪೂರಿತಾಶಃ
 ಜಯತಿ ಜಗದಧೀಶಃ ಚಾರುಪದ್ಮಪ್ರಭೇಶಃ ||೧೦೦||

**ಉಟ್ಟುಟಕಮೃಬಂಧಾ ಅಟ್ಟ ಮಹಾಗುಣಸಮಣ್ಣಿಯಾ ಪರಮಾ |
 ಲೋಯಗ್ಗದಾ ಣೆಚ್ಚಾ ಸಿದ್ಧಾ ತೇ ಏರಿಸಾ ಹೋಂತಿ ||೨೨||**

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರ ಮೋಕ್ಷವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ, ಯಾರ ನೇತ್ರಗಳು ಪದ್ಮಪತ್ರ (-ಕಮಲದಲ) ದಂತೆ ದೀರ್ಘವಿವೆ, ಯಾರು * ಪಾಪಕಕ್ಕೆಯನ್ನು ಜಯಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಕಾಮದೇವನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರ ಚರಣಯುಗಲದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷರು ನಮಿಸುತ್ತಾರೆ, ಯಾರು ತತ್ತ್ವವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷ (ಚತುರ) ರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಬುಧಜನರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾರು ನಿರ್ವಾಣದೀಕ್ಷೆಯ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಅವರು (ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭ ಜಿನೇಂದ್ರರು) ಜಯವಂತರಿದ್ದಾರೆ. ||೯೯||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಕಾಮದೇವರೂಪ ಪರ್ವತದ ಸಲುವಾಗಿ (ಎಂದರೆ ಅದನ್ನು ಒಡೆದು ಹಾಕುವಲ್ಲಿ) (ವಜ್ರಧರ) ಇಂದ್ರಸಮಾನರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರ ಕಾಯಪ್ರದೇಶವು ಕಾಂತ (ಮನೋಹರ)ವಿದೆ, ಯಾರ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮುನಿವರರುಗಳು ನಮಿಸುತ್ತಾರೆ, ಯಾರು ಯಮನ ಪಾಶವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ದುಷ್ಟಪಾಪರೂಪದ ವನವನ್ನು (ಸುಟ್ಟುಹಾಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ) ಅಗ್ನಿಯಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರ ಕೀರ್ತಿಯು ಎಲ್ಲ ದಿಶೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿಹೋಗಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾರು ಜಗತ್ತಿನ ಅಧೀಶ(ನಾಥ)ರಿದ್ದಾರೆ ಆ ಸುಂದರ ಪದ್ಮಪ್ರಭೇಶರು ಜಯವಂತರಿದ್ದಾರೆ. ||೧೦೦||

ಗಾಥೆ - ೨೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಉಟ್ಟುಟಕಮೃಬಂಧಾ] ಎಂಟುಕರ್ಮಗಳ ಬಂಧವನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡಿರುವಂಥ

**ಅಷ್ಟಕರ್ಮಗಳ ವಿನಷ್ಟಗೆಯ್ದು ಮೇಣಿಷ್ಠಮಹಾಗುಣಸಮನಿತ್ವರಾದ |
 ಸೃಷ್ಟಿಯುಗ್ರದೊಳು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರಾದ ಪರಮಶಾಶ್ವತಸಿದ್ಧಿರುವರು ||೨೨||**

H ಕಕ್ಷೆ = ಭೂಮಿಕೆ; ಶ್ರೇಣಿ; ಸ್ಥಿತಿ; ಪಾರ್ಶ್ವ.

ನಷ್ಟಾಪ್ಪಕರ್ಮಬಂಧಾ ಅಷ್ಟಮಹಾಗುಣಸಮನ್ವಿತಾಃ ಪರಮಾಃ |
ಲೋಕಾಗ್ರಸ್ಥಿತಾ ನಿತ್ಯಾಃ ಸಿದ್ಧಾಸ್ತೇ ಈದೃಶಾ ಭವಂತಿ ||೨೨||

ಭಗವತಾಂ ಸಿದ್ಧಪರಂಪರಾಹೇತುಭೂತಾನಾಂ ಸಿದ್ಧಪರಮೇಷ್ಠೀನಾಂ ಸ್ವರೂಪಮತ್ತೋಕ್ತಮ್ |

ನಿರವಶೇಷೇಣಾಂತರ್ಮುಖಾಕಾರಧ್ಯಾನಧ್ಯೇಯವಿಕಲ್ಪವಿರಹಿತನಿಶ್ಚಯಪರಮಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಬಲೇನ
ನಷ್ಟಾಪ್ಪಕರ್ಮಬಂಧಾಃ | ಕ್ಷಾಯಿಕಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾದ್ಯಷ್ಟಗುಣಪುಷ್ಪಿತುಷ್ಪಾಶ್ಚ | ತ್ರಿತತ್ತ್ವ ಸ್ವರೂಪೇಷುವಿಶಿಷ್ಟಗುಣಾಧಾರತ್ವಾತ್ ಪರಮಾಃ
| ತ್ರಿಭುವನಶಿಖರಾರ್ತರತೋ ಗತಿಹೇತೋರಭಾವಾತ್ ಲೋಕಾಗ್ರಸ್ಥಿತಾಃ | ವ್ಯವಹಾರತೋಽ-
ಭೂತಪೂರ್ವಪರ್ಯಾಯಪ್ರಚ್ಯವನಾಭಾವಾನಿತ್ಯಾಃ ಈದೃಶಾಸ್ತೇಭಗವಂತಃ ಸಿದ್ಧಪರಮೇಷ್ಠೀನ ಇತಿ |

(ಮಾಲಿನಿ)

ವ್ಯವಹರಣನಯೇನ ಜ್ಞಾನಪುಂಜಃ ಸ ಸಿದ್ಧಃ
ತ್ರಿಭುವನಶಿಖರಾಗ್ರಗ್ರಾವಚೂಡಾಮಣಿಃ ಸ್ಯಾತ |
ಸಹಜಪರಮಚಿಚ್ಚಿಂತಾಮಣೌ ನಿತ್ಯಶುದ್ಧೇ
ನಿವಸತಿ ನಿಜರೂಪೇ ನಿಶ್ಚಯೇನೈವ ದೇವಃ ||೧೦೧||

[ಅಟ್ಟಮಹಾಗುಣಸಮನ್ವಿಯಾ] ಎಂಟು ಮಹಾಗುಣಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, [ಪರಮಾ] ಪರಮ, [ಲೋಯಗ್ಗೌದಾ]
ಲೋಕದ ಅಗ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ ಮತ್ತು [ಣಿಚ್ಚಾ ಏರಿಸಾ] ನಿತ್ಯರಾದಂಥವರು [ತೇ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋಂತಿ] ಆ ಸಿದ್ಧರಿಂದ್ಧಾರೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಪರಂಪರಾಹೇತುಭೂತರಾದಂಥ ಭಗವಾನ ಸಿದ್ಧಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳಿದೆ.

೧) ನಿರವಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಖಾಕಾರ, ಧ್ಯಾನ-ಧ್ಯೇಯದ ವಿಕಲ್ಪವಿಲ್ಲದ ನಿಶ್ಚಯ-ಪರಮಶುಕ್ಲ
ಧ್ಯಾನದ ಬಲದಿಂದ ಅವರು ಎಂಟುಕರ್ಮಗಳ ಬಂಧವನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡಿರುವಂಥವರು; ೨) ಕ್ಷಾಯಿಕಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾದ್ಯಷ್ಟ
ಎಂಟುಗುಣಗಳ ಪುಷ್ಪಿಯಿಂದ ತುಷ್ಟರು; ೩) ವಿಶಿಷ್ಟಗುಣಗಳ ಆಧಾರರಿರುವುದರಿಂದ ತತ್ತ್ವದ ಮೂರು ಸ್ವರೂಪಗಳಲ್ಲಿ
ಪರಮರು ; ೪) ಮೂರು ಲೋಕದ ಶಿಖರದಿಂದ ಮುಂದೆ ಗತಿಹೇತುವಿನ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಲೋಕದ
ಅಗ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರರು; ೫) ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಅಭೂತಪೂರ್ವ ಪರ್ಯಾಯದೊಳಗಿಂದ (-ಮೊದಲಿಂದೂ ಆಗಿರದಂಥ
ಸಿದ್ಧಪರ್ಯಾಯದೊಳಗಿಂದ) ಚ್ಯುತವಾಗುವ ಅಭಾವವಿರುವುದರ ಕಾರಣ ನಿತ್ಯರಾದಂಥ ಆ ಭಗವಾನ
ಸಿದ್ಧಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳಿರುತ್ತಾರೆ.

- ೧ ನಿರವಶೇಷರೂಪದಿಂದ = ಅಶೇಷತಃ, ಏನೂ ಬಾಕಿ ಇಡದಂತೆ ; ಸಂಪೂರ್ಣರೂಪದಿಂದ ; ಸರ್ವಥಾ. [ಪರಮಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದ ಆಕಾರವು ಎಂದರೆ ಸ್ವರೂಪವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಂತರ್ಮುಖವಾಗಿರುತ್ತದೆ.]
೨. ಸಿದ್ಧಭಗವಂತರು ಕ್ಷಾಯಿಕ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಅನಂತ ಜ್ಞಾನ, ಅನಂತ ದರ್ಶನ, ಅನಂತ ವೀರ್ಯ, ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವ ಅವಗಾಹನ, ಅಗುರುಲಘು ಮತ್ತು ಅವ್ಯಾಬಾಧವೆಂದು ಈ ಎಂಟು ಗುಣಗಳ ಪುಷ್ಪಿಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟ-ಆನಂದಮಯಿರುತ್ತಾರೆ.
೩. ಸಿದ್ಧಭಗವಂತರು ವಿಶಿಷ್ಟಗುಣಗಳ ಆಧಾರರಿರುವುದರಿಂದ ಬಹಿಃತತ್ತ್ವ ಅಂತಃತತ್ತ್ವ ಮತ್ತು ಪರಮತತ್ತ್ವವೆಂದು ಹೀಗೆ ಮೂರು ತತ್ತ್ವ ಸ್ವರೂಪಗಳೊಳಗಿಂದ ಪರಮತತ್ತ್ವ ಸ್ವರೂಪಿರುತ್ತಾರೆ.

(ಸಗ್ಧೆ)

ನೀತ್ವಾಸ್ತಾನ್ ಸರ್ವದೋಷಾನ್ ತ್ರಿಭುವನಶಿಖರೇ ಯೇ ಸ್ಥಿತಾ ದೇಹಮುಕ್ತಾಃ
ತಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ಸಿದ್ಧಿಸಿದ್ಧೈಃ ನಿರುಪಮವಿಶದಜ್ಞಾನದ್ಯಕ್ಶಕ್ತಿಯುಕ್ತಾನ್ |
ಸಿದ್ಧಾನ್ ನಷ್ಟಾಷ್ಟಕರ್ಮಪ್ರಕೃತಿಸಮುದಯಾನ್ ನಿತ್ಯಶುದ್ಧಾನಂತಾನ್
ಅವ್ಯಾಭಾಧಾನ್ಮಾಮಿ ತ್ರಿಭುವನತಿಲಕಾನ್ ಸಿದ್ಧಿಸೀಮಂತಿನೀಶಾನ್ ||೧೦೨||

(ಅನುಷ್ಠುಪು)

ಸ್ವಸ್ವರೂಪಸ್ಥಿತಾನ್ ಶುದ್ಧಾನ್ ಪ್ರಾಪ್ತಾಷ್ಟಗುಣಸಂಪದಃ |
ನಷ್ಟಾಷ್ಟಕರ್ಮಸಂದೋಹಾನ್ ಸಿದ್ಧಾನ್ ವಂದೇ ಪುನಃ ಪುನಃ ||೧೦೩||

ಪಂಚಾಚಾರಸಮಗ್ನಾ ಪಂಚಿಂದಿಯದಂತಿದಪ್ಪಣೆದ್ವಲಣಾ |

ಧೀರಾ ಗುಣಗಂಭೀರಾ ಆಯರಿಯಾ ಏರಿಸಾ ಹೋಂತಿ ||೨೩||

[ಈಗ ೭೨ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಮೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಜ್ಞಾನಪುಂಜರಾದಂಥ ಆ ಸಿದ್ಧಭಗವಂತರು ತ್ರಿಭುವನ ಶಿಖರಾಗ್ರದ (ಚೈತನ್ಯಘನರೂಪ) ಘನವಾದ *ಚೂಡಾಮಣಿಯಿದ್ದಾರೆ; ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಆ ದೇವರು ಸಹಜಪರಮಚೈತನ್ಯ ಚಿಂತಾಮಣಿಸ್ವರೂಪವಾದ ನಿತ್ಯಶುದ್ಧ ನಿಜರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ||೧೦೧||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಎಲ್ಲದೋಷಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿ ದೇಹಮುಕ್ತರಾಗಿ ತ್ರಿಭುವನಶಿಖರದ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಿರರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ನಿರುಪಮ ವಿಶದ (-ನಿರ್ಮಲ) ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಯುಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ನಿತ್ಯಶುದ್ಧರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಅನಂತರಿದ್ದಾರೆ, ಅವ್ಯಾಭಾಧರಿದ್ದಾರೆ, ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಿಸುಂದರಿಯ ಪ್ರಭುವಿದ್ದಾರೆ, ಆ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ||೧೦೨||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ನಿಜಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಶುದ್ಧರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಎಂಟು ಗುಣರೂಪದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾರು ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಆ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ನಾನು ಪುನಃ ಪುನಃ ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೧೦೩||

ಗಾಥೆ - ೨೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪಂಚಾಚಾರಸಮಗ್ನಾ] ಪಂಚಾಚಾರಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣರು, [ಪಂಚಿಂದಿಯ-

ಪಂಚಾಚಾರಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣಧೀರಮೇಣುಣಗಂಭೀರಮತ್ತದರಂತೆ |

ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯದಂತಿದರ್ಪನಿರ್ದಲನ ನಿಪುಣರಾದ ಆಚಾರ್ಯರಿರುವರು ||೨೩||

H ಚೂಡಾಮಣಿ = ಶಿಖಾಮಣಿ; ಕಿರೀಟದಲ್ಲಿನ ರತ್ನ; ಶಿಖರದ ರತ್ನ.

ಪಂಚಾಚಾರಸಮಗ್ರಾಃ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯದಂತಿದರ್ಪನಿದರ್ಪಲನಾಃ |
ಧೀರಾ ಗುಣಗಂಭೀರಾ ಆಚಾರ್ಯ ಈದ್ಯಶಾ ಭವಂತಿ ||೨೩||

ಅತ್ರಾಚಾರ್ಯಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ |

ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಚಾರಿತ್ರತಪೋವೀರ್ಯಾಭಿಧಾನ್ಯೈಃ ಪಂಚಭಿಃ ಆಚಾರೈಃ ಸಮಗ್ರಾಃ | ಸ್ವರ್ಪನರಸನಘ್ರಾಣಚಕ್ಷುಃ-
ಶ್ರೋತ್ರಾಭಿಧಾನಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಮದಾಂಧಸಿಂಧುರದರ್ಪನಿದರ್ಪಲನದಕ್ಷಾಃ | ನಿಖಿಲಘೋರೋಪಸರ್ಗ-
ವಿಜಯೋಪಾರ್ಜಿತಧೀರಗುಣಗಂಭೀರಾಃ | ಏವಂಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತಾಸ್ತೇ ಭಗವಂತೋ ಹ್ಯಾಚಾರ್ಯಾ ಇತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜದೇವೈಃ-

(ಶಾರ್ದೂಲ ವಿಕೀಡಿತಂ)

“ಪಂಚಾಚಾರಪರಾನಕಿಂಚನಪತೀನ್ನಷ್ಟಕಷಾಯಾಶ್ರಮಾನ್
ಚಂಚಜ್ಞಾನಬಲಪ್ರಪಂಚಿತಮಹಾಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಸ್ಥಿತೀನ್ |
ಸ್ಥಾರಾಚಂಚಲಯೋಗಚಂಚುರಧಿಯಃ ಸೂರೀನುದಂಚದ್ಗುಣಾನ್
ಅಂಚಾಮೋ ಭವದುಃಖಸಂಚಯಭಿದೇ ಭಕ್ತಿಕ್ರಿಯಾಚಂಚವಃ ||”

ದಂತಿದಪ್ಪಣೆದ್ವಲಣಾ] ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯರೂಪಿ ಹಸ್ತಿಯ ಮದವನ್ನು ಮರ್ದಿಸುವಂಥವರು, [ಧೀರಾ] ಧೀರರು ಮತ್ತು [ಗುಣಗಂಭೀರಾ] ಗುಣಗಂಭೀರರು [ಏರಿಸಾ] ಆದಂಥವರು [ಆಯರಿಯಾ ಹೋಂತಿ] ಆಚಾರ್ಯರುಗಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳಿದೆ.

೧) ಜ್ಞಾನ, ದರ್ಶನ, ಚಾರಿತ್ರ, ತಪ ಮತ್ತು ವೀರ್ಯನಾಮದ ಐದು ಆಚಾರಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣರು ;
೨) ಸ್ವರ್ಪನ, ರಸನ, ಘ್ರಾಣ, ಚಕ್ಷು ಮತ್ತು ಶ್ರೋತ್ರನಾಮದ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳರೂಪದ ಮದಾಂಧ ಹಸ್ತಿಯ ದರ್ಪವನ್ನು ಮರ್ದನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ದಕ್ಷರು (ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳರೂಪದ ಮರ್ದಿಸಿದ ಆನೆಯ ಮದವನ್ನು ಪುಡಿಪುಡಿ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರು) ೩-೪) ಸಮಸ್ತ ಘೋರ ಉಪಸರ್ಗಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಜಯಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಧೀರ ಮತ್ತು ಗುಣಗಂಭೀರರಾದಂಥ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಲಕ್ಷಿತರಾದವರು ಆ ಆಚಾರ್ಯಭಗವಂತರುಗಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯ) ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜದೇವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, -

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಪಂಚಾಚಾರಪರಾಯಣರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಅಕಿಂಚನತೆಯ ಪ್ರಭುವಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಕಷಾಯಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಪರಿಣಮಿತ ಜ್ಞಾನದ ಬಲದಿಂದ ಮಹಾಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ, ಯಾರ ಬುದ್ಧಿಯು ವಿಪುಲ ಅಚಂಚಲ ಯೋಗದಲ್ಲಿ (-ವಿಕಸಿತ ಸ್ಥಿರ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ) ನಿಪುಣವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾರಿಗೆ ಗುಣಗಳು ಉಲ್ಲಸಿತವಾಗುತ್ತವೆ ಆ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಕುಶಲರಾದಂಥ ನಾವು ಭವದುಃಖರಾಶಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತೇವೆ.”

ತಥಾ ಹಿ-

(ಹರಿಣಿ)

ಸಕಲಕರಣಗ್ರಾಮಾಲಂಬಾದ್ವಿಮುಕ್ತಮನಾಕುಲಂ
 ಸ್ವಹಿತನಿರತಂ ಶುದ್ಧಂ ನಿರ್ವಾಣಕಾರಣಕಾರಣಮ್ |
 ಶಮದಮಯಮಾವಾಸಂ ಮೈತ್ರೀದಯಾದಮಮಂದಿರಂ
 ನಿರುಪಮಮಿದಂ ವಂದ್ಯಂ ಶ್ರೀಚಂದ್ರಕೀರ್ತಿಮುನೇರ್ಮನಃ ||೧೦೪||

**ರಯಣತ್ತಯಸಂಜುತ್ವಾ ಜಿಣಕಹಿಯಪಯತ್ಥದೇಸಯಾ ಸೂರಾ |
 ಣಿಕ್ಕಂಖಿಭಾವಸಹಿಯಾ ಉವಚ್ಚಾಯಾ ಏರಿಸಾ ಹೋಂತಿ ||೨೪||**

**ರತ್ನತ್ತಯಸಂಯುಕ್ತಾಃ ಜಿನಕಥಿತಪದಾರ್ಥದೇಶಕಾಃಶೂರಾಃ |
 ನಿಃಕಾಂಕ್ಷಭಾವಸಹಿತಾಃ ಉಪಾಧ್ಯಾಯಾ ಈದೃಶಾ ಭವಂತಿ ||೨೪||**

ಅಧ್ಯಾಪಕಾಭಿಧಾನಪರಮಗುರುಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತದ್ |

ಅವಿಚಲಿತಾಖಂಡಾದ್ವೈತಪರಮಚಿದ್ರೂಪಶ್ರದ್ಧಾನಾಪರಿಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಸ್ವಭಾವರತ್ನತ್ತಯ-

ಮತ್ತು (ಈ ೭೩ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಿಯಸಮೂಹದ ಅವಲಂಬನರಹಿತ, ಅನಾಕುಲ, ಸ್ವಹಿತದಲ್ಲಿ ಲೀನ, ಶುದ್ಧನಿರ್ವಾಣದ ಕಾರಣದ ಕಾರಣ (ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದ ಕಾರಣ), *ಶಮ-ದಮ-ಯಮದ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನ, ಮೈತ್ರಿ-ದಯೆ-ದಮದ ಮಂದಿರದಾದಂಥ ಈ ಶ್ರೀಚಂದ್ರಕೀರ್ತಿಮುನಿಯ ನಿರುಪಮ ಮನವು (ಚೈತನ್ಯಪರಿಣಮನವು) ವಂದ್ಯವಿದೆ. ||೧೦೪||

ಗಾಥೆ - ೨೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ರಯಣತ್ತಯಸಂಜುತ್ವಾ] ರತ್ನತ್ತಯದಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತ, [ಸೂರಾ ಜಿಣಕಹಿಯ-ಪಯತ್ಥದೇಸಯಾ] ಜಿನಕಥಿತ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಶೂರವೀರ ಉಪದೇಶಕ ಮತ್ತು [ಣಿಕ್ಕಂಖಿಭಾವಸಹಿಯಾ ಏರಿಸಾ] ನಿಃಕಾಂಕ್ಷಭಾವಸಹಿತರಾದಂಥವರು [ಉವಚ್ಚಾಯಾ ಹೋಂತಿ] ಉಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಅಧ್ಯಾಪಕ (ಎಂದರೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ) ನಾಮದ ಪರಮಗುರುವಿನ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಜಿನಕಥಿತಪದಾರ್ಥಗಳ ಶೂರ ಉಪದೇಶಕ ರತ್ನತ್ತಯಸಂಯುಕ್ತ |

ಆ ನಿಃಕಾಂಕ್ಷಭಾವಸಹಿತರಾದ ಶ್ರೀ ಉಪಾಧ್ಯಾಯಪರಮೇಷ್ಠಿಯಿರುವರು ||೨೪||

H ಶಮ=ಶಾಂತಿ; ಉಪಶಮ. ದಮ = ಇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳ ದಮನ ; ಜಿತೇಂದ್ರಿಯತೆ. ಯಮ = ಸಂಯಮ.

ಸಂಯುಕ್ತಾ: | ಜಿನೇಂದ್ರವದನಾರವಿಂದವಿನಿರ್ಗತಜೀವಾದಿಸಮಸ್ತಪದಾರ್ಥಸಾರ್ಥೋಪದೇಶಶೂರಾಃ
ನಿಖಿಲಪರಿಗ್ರಹಪರಿತ್ಯಾಗಲಕ್ಷಣನಿರಂಜನನಿಜಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಭಾವನೋತ್ಪನ್ನಪರಮವೀತರಾಗಸುಖಾಮೃತಪಾನೋನ್ಮುಖಾಸ್ತತ
ಏವ ನಿಷ್ಕಾಂಕ್ಷಾಭಾವನಾಸನಾಥಾಃ | ಏವಂಭೂತಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತಾಸ್ತೇ ಜೈನಾನಾಮುಪಾಧ್ಯಾಯಾ ಇತಿ |

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ರತ್ನತ್ರಯಮಯಾನ್ ಶುದ್ಧಾನ್ ಭವ್ಯಾಂಭೋಜದಿವಾಕರಾನ್ |

ಉಪದೇಷ್ಟುನುಪಾಧ್ಯಾಯಾನ್ ನಿತ್ಯಂ ವಂದೇ ಪುನಃ ಪುನಃ ||೧೦೫||

ವಾವಾರವಿಪ್ಪಮುಕ್ತಾ ಚಉವಿಹಾರಾಹಣಾಸಯಾರತ್ತಾ |

ಣಿಗ್ಗಂಥಾ ಣಿಮೋಹಾ ಸಾಹೂ ದೇ ಏರಿಸಾ ಹೋಂತಿ ||೨೫||

ವ್ಯಾಪಾರವಿಪ್ಪಮುಕ್ತಾಃ ಚತುರ್ವಿಧಾರಾಧನಾಸದಾರಕ್ತಾಃ |

ನಿರ್ಗಂಥಾ ನಿರ್ಮೋಹಾಃ ಸಾಧವಃ ಈದೃಶಾ ಭವಂತಿ ||೨೫||

೧) ಅವಿಚಲಿತ ಅಖಂಡ ಅದ್ವೈತ ಪರಮ ಚಿದ್ರೂಪದ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ★ ಅನುಷ್ಠಾನರೂಪ ಶುದ್ಧ
ನಿಶ್ಚಯ-ಸ್ವಭಾವರತ್ನತ್ರಯವುಳ್ಳವರು; ೨) ಜಿನೇಂದ್ರರ ಮುಖಾರವಿಂದದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟಂಥ ಜೀವಾದಿ ಸಮಸ್ತ
ಪದಾರ್ಥಸಮೂಹವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವಲ್ಲಿ ಶೂರವೀರರು; ೩) ಸಮಸ್ತ ಪರಿಗ್ರಹದ ಪರಿತ್ಯಾಗರೂಪವಾದ ಆ
ನಿರಂಜನ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಪರಮ ವೀತರಾಗ ಸುಖಾಮೃತದ ಪಾನದಲ್ಲಿ
ಸನ್ಮುಖರಿರುವುದರಿಂದಲೇ ನಿಷ್ಕಾಂಕ್ಷಭಾವನೆ ಸಹಿತವಾದಂಥ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಲಕ್ಷಿತರಾದವರು ಆ ಜೈನರ
ಉಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳಿರುತ್ತಾರೆ.

[ಈಗ ೭೪ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ],-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ರತ್ನತ್ರಯಮಯರು, ಶುದ್ಧರು, ಭವ್ಯಕಮಲಗಳ ಸೂರ್ಯರು ಮತ್ತು (ಜಿನಕಥಿತ
ಪದಾರ್ಥಗಳ) ಉಪದೇಶಕರಾದಂಥ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳಿಗೆ ನಾನು ನಿತ್ಯ ಪುನಃ ಪುನಃ ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.
||೧೦೫||

ಗಾಥೆ - ೨೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವಾವಾರವಿಪ್ಪಮುಕ್ತಾ] ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತರು (-ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಾಪಾರ ರಹಿತರು),
[ಚಉವಿಹಾರಾಹಣಾಸಯಾರತ್ತಾ] ಚತುರ್ವಿಧದ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಆಸಕ್ತರು, [ಣಿಗ್ಗಂಥಾ] ನಿರ್ಗಂಥರು

ಸಮಸ್ತವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತ ಚತುರ್ವಿಧದಾರಾಧನೆಯೊಳ್ಳದಾನುರಕ್ತ |

ನೇಮದಿ ನಿರ್ಗಂಥ ಮೇಣ್ಣಿಮೋಹರಾದ ಶ್ರೀ ಸಾಧುಪರಮೇಷ್ಠಿಯಿರುವರು ||೨೫||

H ಅನುಷ್ಠಾನ = ಆಚರಣೆ; ಚಾರಿತ್ರ; ವಿಧಾನ; ಕಾರ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಿ ಮಾಡುವುದು.

ನಿರಂತರಾಖಂಡಿತಪರಮತಪಶ್ಚರಣನಿರತಸರ್ವಸಾಧುಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಯೇ ಮಹಾಂತಃ ಪರಮಸಂಯಮಿನಃ ತ್ರಿಕಾಲನಿರಾವರಣನಿರಂಜನಪರಮಪಂಚಮಭಾವಭಾವನಾಪರಿಣತಾಃ ಅತ ಏವ ಸಮಸ್ತ ಬಾಹ್ಯವ್ಯಾಪಾರವಿಪ್ರಮುಕ್ತಾಃ | ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಚಾರಿತ್ರಪರಮತಪಶ್ಚರಣಾಭಿಧಾನಚತುರ್ವಿಧಾರಾಧನಾ- ಸದಾನುರಕ್ತಾಃ | ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಸಮಸ್ತಪರಿಗ್ರಹಾಗ್ರಹವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾನ್ವಿಗ್ರಂಥಾಃ | ಸದಾ ನಿರಂಜನನಿಜಕಾರಣ- ಸಮಯಸಾರಸ್ವರೂಪಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧಾನಪರಿಜ್ಞಾನಾಚರಣಪ್ರತಿಪಕ್ಷಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಾಭಾವಾನಿರ್ಮೋಹಾಃ ಚ | ಇತ್ಥಂಭೂತಪರಮನಿರ್ವಾಣಸೀಮಂತಿನೀಚಾರುಸೀಮಂತಸೀಮಾಶೋಭಾಮಸ್ಯಣಘೃಣಸ್ಯಣರಜಃಪುಂಜಪಿಂಜರಿತ- ವರ್ಣಾಲಂಕಾರಾವಲೋಕನಕೌತೂಹಲಬುದ್ಧಿಯೋಽಪಿ ತೇ ಸರ್ವೇಽಪಿ ಸಾಧವಃ ಇತಿ |

(ಆರ್ಯ)

ಭವಿನಾಂ ಭವಸುಖವಿಮುಖಂ ತ್ಯಕ್ತಂ ಸರ್ವಾಭಿಷಂಗಸಂಬಂಧಾತ್
ಮಂಕ್ಷು ವಿಮಂಕ್ಷ್ವ ನಿಜಾತ್ಮನಿ ವಂದ್ಯಂ ನಸ್ತನ್ಮನಃ ಸಾಧೋಃ ||೧೦೬||

ಮತ್ತು [ಣಿರ್ಮೋಹಾದೇ ಏರಿಸಾ] ನಿರ್ಮೋಹರಾದಂಥವರು [ಸಾಹೂ ಹೋಂತಿ] ಸಾಧುಗಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ನಿರಂತರ ಅಖಂಡಿತ ಪರಮ ತಪಶ್ಚರಣದಲ್ಲಿ ನಿರತ(ಲೀನ)ರಾದಂಥ ಸರ್ವಸಾಧುಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

೧) ಪರಮಸಂಯಮಿಯಾದ ಮಹಾಪುರುಷರಿರುವುದರಿಂದ ತ್ರಿಕಾಲ-ನಿರಾವರಣ ನಿರಂಜನ ಪರಮ ಪಂಚಮ ಭಾವದ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿತರಿರುವ ಕಾರಣವಾಗಿಯೇ ಸಮಸ್ತ ಬಾಹ್ಯವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತರು; ೨) ಜ್ಞಾನ, ದರ್ಶನ, ಚಾರಿತ್ರ ಮತ್ತು ಪರಮ ತಪಸ್ಸೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಚತುರ್ವಿಧದ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಅನುರಕ್ತರು; ೩) ಬಾಹ್ಯ-ಅಭ್ಯಂತರ ಸಮಸ್ತಪರಿಗ್ರಹದ ಗ್ರಹಣದಿಂದ ರಹಿತರಿರುವ ಕಾರಣ ನಿಗ್ರಂಥರು; ಅಲ್ಲದೆ ೪) ಯಾವಾಗಲೂ ನಿರಂಜನ ನಿಜ ಕಾರಣಸಮಯಸಾರದ ಸ್ವರೂಪದ ಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಮ್ಯಕ್ ಪರಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಆಚರಣದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷವಾದಂಥ ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನ, ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾಚಾರಿತ್ರದ ಅಭಾವವಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿರ್ಮೋಹರು-ಹೀಗೆ ಪರಮನಿರ್ವಾಣಸುಂದರಿಯ ಸುಂದರ ಬೇಡಿಕೆಯ ಶೋಭಾ ರೂಪವಾದ ಕೋಮಲ ಕೇಶರದ ಪರಾಗ-ಪುಂಜದ ಸುವರ್ಣವರ್ಣದ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು (-ಕೇಶರ-ರಜದ ಕನಕ ವರ್ಣದ ಶೋಭೆಯನ್ನು) ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಕೌತೂಹಲ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಆ ಸಮಸ್ತ ಸಾಧುಗಳಿರುತ್ತಾರೆ (ಎಂದರೆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ, ಮುಕ್ತಿ ಸುಂದರಿಯ ಅನುಪಮತೆಯ ಅವಲೋಕನೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಆತುರ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಸಮಸ್ತ ಸಾಧುಗಳಿರುತ್ತಾರೆ).

[ಈಗ ೭೫ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಭವವುಳ್ಳ ಜೀವರುಗಳ ಭವಸುಖದಿಂದ ಯಾವನು ವಿಮುಖನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಸಂಗದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಯಾವನು ಮುಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ, ಅಂಥ ಆ ಸಾಧುವಿನ ಮನಸ್ಸು ನಮಗೆ ವಂದನೀಯವಿದೆ. ಎಲೈ ಸಾಧುವೇ ! ಆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಿಜಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ನಿಮಗ್ಮಾಡು. ||೧೦೬||

ಏರಿಸಯಭಾವಣಾಏ ವವಹಾರಣಯಸ್ಸಹೋದಿ ಚಾರಿತ್ರಂ |
ಣಿಚ್ಚಯಣಯಸ್ಸಚರಣಂ ಏತ್ತೋ ಉಡ್ಡಂ ಪವಕ್ವಾಮಿ ||೨೬||

ಈದ್ಯಗ್ವನಾಯಾಂ ವ್ಯವಹಾರನಯಸ್ಸ ಭವತಿ ಚಾರಿತ್ರಮ್ |
ನಿಶ್ಚಯನಯಸ್ಸ ಚರಣಂ ಏತದೂರ್ಧ್ವಂ ಪ್ರವಕ್ವಾಮಿ ||೨೬||

ವ್ಯವಹಾರಚಾರಿತ್ರಾಧಿಕಾರವ್ಯಾಖ್ಯಾನೋಪಸಂಹಾರನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರಸೂಚನೋಪನ್ಯಾಸೋಽಯಮ್ |

ಇತ್ಥಂಭೂತಾಯಾಂ ಪ್ರಾಗುಕ್ತಪಂಚಮಹಾವ್ರತಪಂಚಸಮಿತಿನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರತ್ರಿಗುಪ್ತಿಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಧ್ಯಾನ-
ಸಂಯುಕ್ತಾಯಾಮ್ ಅತಿಪ್ರಶಸ್ತಶುಭಭಾವನಾಯಾಂ ವ್ಯವಹಾರನಯಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣಪರಮಚಾರಿತ್ರಂ ಭವತಿ, ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣ-
ಪಂಚಮಾಧಿಕಾರೇ ಪರಮಪಂಚಮಭಾವನಿರತಪಂಚಮಗತಿಹೇತುಭೂತಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯಾತ್ಮಪರಮಚಾರಿತ್ರಂ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಂ
ಭವತೀತಿ ||

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಮಾರ್ಗಪ್ರಕಾಶೇ -

ಗಾಥೆ - ೨೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಏರಿಸಯಭಾವಣಾಏ] ಇಂಥ (ಪೂರ್ವೋಕ್ತ) ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ [ವವಹಾರಣಯಸ್ಸ]
ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ [ಚಾರಿತ್ರಂ] ಚಾರಿತ್ರವು [ಹೋದಿ] ಇದೆ; [ಣಿಚ್ಚಯಣಯಸ್ಸ] ನಿಶ್ಚಯನಯದ
ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ [ಚರಣಂ] ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು [ಏತ್ತೋ ಉಡ್ಡಂ] ಇದರ ನಂತರ [ಪವಕ್ವಾಮಿ] ಹೇಳುವೆವು.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ವ್ಯವಹಾರಚಾರಿತ್ರ-ಅಧಿಕಾರದ ಯಾವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ ಅದರ ಉಪಸಂಹಾರದ ಮತ್ತು
ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರದ ಸೂಚನೆಯ ಕಥನವಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪಂಚಮಹಾವ್ರತಗಳು, ಪಂಚಸಮಿತಿಗಳು, ನಿಶ್ಚಯ-ವ್ಯವಹಾರ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು
ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವಾದಂಥ, ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಶಸ್ತ ಶುಭ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಯದ
ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಪರಮ ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ; ಈಗ ಹೇಳಲಾಗುವಂಥ ಬದನೆಯ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಪರಮಪಂಚಮ
ಭಾವದಲ್ಲಿಲೀನ, ಪಂಚಮಗತಿಗೆ ಹೇತುಭೂತ, ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಾತ್ಮಕವಾದ ಪರಮ ಚಾರಿತ್ರವು ದೃಷ್ಟವ್ಯವಿದೆ (-ನೋಡಲು
ಯೋಗ್ಯವಿದೆ).

ಇದೇ ರೀತಿ ಮಾರ್ಗಪ್ರಕಾಶಕದಲ್ಲಿ (ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

ಮೊದಲೈಲ್ಲಭಾವನೆಯೊಳ್ ವ್ಯವಹಾರನಯದಭಿಪ್ರಾಯದಿಂ ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ |
ಇದರನಂತರ ನಿಶ್ಚಯನಯದಭಿಪ್ರಾಯದಿಂ ಚಾರಿತ್ರವನು ಹೇಳುವೆವು ||೨೬||

(ವಂಶಸ್ಥ)

“ಕುಸೂಲಗರ್ಭಸ್ಥಿತಬೀಜಸೋದರಂ
ಭವೇದ್ವಿನಾ ಯೇನ ಸುದೃಷ್ಟಿಬೋಧನಮ್ |
ತದೇವ ದೇವಾಸುರಮಾನವಸ್ತುತಂ
ನಮಾಮಿ ಜೈನಂ ಚರಣಂ ಪುನಃ ಪುನಃ ||”

ತಥಾ ಹಿ -

(ಆರ್ಯ)

ಶೀಲಮಪವರ್ಗಯೋಷಿದನಂಗಸುಖ್ಯಾಪಿ ಮೂಲಮಾಚಾರ್ಯಾಃ |
ಪ್ರಾಹುವ್ಯವಹಾರಾತ್ಕವೃತ್ತಮಪಿ ತಸ್ಯ ಪರಂಪರಾ ಹೇತುಃ ||೧೦೨||

ಇತಿ ಸುಕವಿಜನಪಯೋಜಮಿತ್ರಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಪ್ರಸರವರ್ಜಿತಗಾತ್ರಮಾತ್ರಪರಿಗ್ರಹಶ್ರೀಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವ-
ವಿರಚಿತಾಯಾಂ ನಿಯಮಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯಾಯಾಂ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತೌ ವ್ಯವಹಾರಚಾರಿತ್ರಾಧಿಕಾರಃ ಚತುರ್ಥಃ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧಃ |

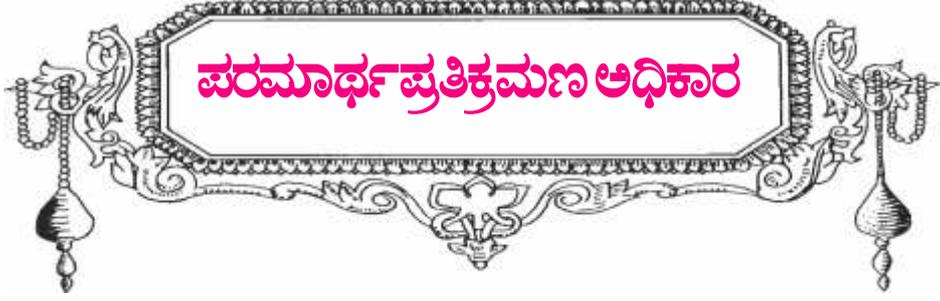
“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಯಾವುದರ ಹೊರತು (ಆ ಚಾರಿತ್ರದ ಹೊರತು) ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಗಳು
ಭಾಂಡಾರದೊಳಗೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರುವ ಬೀಜದ (-ಧಾನ್ಯದ) ಸಮಾನವಿವೆ. ಅದೇ ದೇವ-ಅಸುರ-ಮಾನವರಿಂದ
ಸ್ವಪನ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಜೈನ ಚರಣಕ್ಕೆ (-ಹೀಗೆ ಆ ಸುರ-ಅಸುರ-ಮನುಷ್ಯರುಗಳಿಂದ ಸ್ವಪನ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಜಿನೋಕ್ತ
ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ ಅದಕ್ಕೆ) ನಾನು ಪುನಃಪುನಃ ನಮನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.”

ಮತ್ತು (ಈ ವ್ಯವಹಾರಚಾರಿತ್ರ ಅಧಿಕಾರದ ಅಂತಿಮ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ
ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಶೀಲವನ್ನು (-ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರವನ್ನು) ಮುಕ್ತಿಸುಂದರಿಯ ಅನಂಗ
(-ಅಶರೀರಿ) ಸುಖದ ಮೂಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ; ವ್ಯವಹಾರಾತ್ಮಕವಾದ ಚಾರಿತ್ರ ಕೂಡ ಅದರ ಪರಂಪರೆಯ
ಕಾರಣವಿದೆ. ||೧೦೨||

ಈ ರೀತಿ ಸುಕವಿಜನರೂಪ ಕಮಲಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾರು ಸೂರ್ಯಸಮಾನರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು
ಯಾರಿಗೆ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ದೇಹಮಾತ್ರವು ಪರಿಗ್ರಹವಿತ್ತು
ಅಂಥ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರ ಮುಖಾಂತರ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿಯಮಸಾರದ
ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕೃಂದ
ಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ ಶ್ರೀ ನಿಯಮಸಾರ ಪರಮಾಗಮದ
ನಿರ್ಗಂಧ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವವಿರಚಿತ
ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿನಾಮದಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ) ವ್ಯವಹಾರಚಾರಿತ್ರ
ಅಧಿಕಾರನಾಮದ ಚತುರ್ಥ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧವು
ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

(ವಂಶಸ್ಥ)

ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ಸಂಯಮಬೋಧಮೂರ್ತಯೇ
 ಸ್ಮರೇಭಕುಂಭಸ್ಥಲಭೇದನಾಯ ವೈ |
 ವಿನೇಯಪಂಕೇಜವಿಕಾಶಭಾನವೇ
 ವಿರಾಜತೇ ಮಾಧವಸೇನಸೂರಯೇ ||೧೦೦೮||

ಅಥ ಸಕಲವ್ಯಾವಹಾರಿಕಚಾರಿತ್ರತತ್ಪಲಪ್ರಾಪ್ತಿಪ್ರತಿಪಕ್ಷಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯಾತ್ಮಕಪರಮಚಾರಿತ್ರಪ್ರತಿಪಾದನ-
 ಪರಾಯಣ ಪರಮಾರ್ಥಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾಧಿಕಾರಃ ಕಥ್ಯತೇ | ತತ್ರಾದೌ ತಾವತ್ ಪಂಚರತ್ನಸ್ವರೂಪಮುಚ್ಯತೇ | ತದ್ಯಥಾ-

ಅಥ ಪಂಚರತ್ನಾವತಾರಃ

[ಅಧಿಕಾರದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ರೀ ಮಾಧವಸೇನ
 ಆಚಾರ್ಯದೇವರಿಗೆ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸಂಯಮ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದ ಮೂರ್ತಿಗಳು, ಕಾಮರೂಪದ ಆನೆಯಕುಂಭಸ್ಥಳವನ್ನು
 ಭೇದಿಸುವಂಥವರು ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯರೂಪದ ಕಮಲಗಳನ್ನು ವಿಕಸಿತ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಸಮಾನರಾದಂಥ ಓ
 ವಿರಾಜಮಾನ (ಶೋಭಾಯಮಾನ) ರಾದ ಮಾಧವಸೇನಸೂರಿಗಳೇ ! ತಮಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವಿರಲಿ. ||೧೦೦೮||

ಈಗ ಸಕಲ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ಮತ್ತು ಅದರ ಫಲದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷವಾದಂಥ ಆ ಶುದ್ಧ
 ನಿಶ್ಚಯನಯಾತ್ಮಕವಾದ ಪರಮಚಾರಿತ್ರದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವಂಥ ಪರಮಾರ್ಥ-ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು
 ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪಂಚರತ್ನಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಈ ಪ್ರಕಾರವಿದೆ-

ಈಗ ಐದು ರತ್ನಗಳ ಅವತರಣ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ -

ಣಾಹಂ ಣಾರಯಭಾವೋ ತಿರಿಯತ್ತೋ ಮಣುವದೇವಪಚ್ಚಾಟ್ಲ |
 ಕತ್ತಾಣ ಹಿ ಕಾರಇದಾ ಅಣುಮಂತಾ ಣೇವ ಕತ್ತೀಣಂ ||೨೨||
 ಣಾಹಂ ಮಗ್ಗಣತಾಣೋ ಣಾಹಂ ಗುಣತಾಣ ಜೀವತಾಣೋ ಣ |
 ಕತ್ತಾಣ ಹಿ ಕಾರಇದಾ ಅಣುಮಂತಾ ಣೇವ ಕತ್ತೀಣಂ ||೨೪||
 ಣಾಹಂ ಬಾಲೋ ವುಡ್ಡೋ ಣ ಚೇವ ತರುಣೋ ಣ ಕಾರಣಂ ತೇಸಿಂ |
 ಕತ್ತಾಣ ಹಿ ಕಾರಇದಾ ಅಣುಮಂತಾ ಣೇವ ಕತ್ತೀಣಂ ||೨೬||
 ಣಾಹಂ ರಾಗೋ ದೋಸೋ ಣ ಚೇವ ಮೋಹೋ ಣ ಕಾರಣಂ ತೇಸಿಂ |
 ಕತ್ತಾಣ ಹಿ ಕಾರಇದಾ ಅಣುಮಂತಾ ಣೇವ ಕತ್ತೀಣಂ ||೨೮||
 ಣಾಹಂ ಕೋಹೋ ಮಾಣೋ ಣ ಚೇವ ಮಾಯಾ ಣ ಹೋಮಿ ಲೋಹೋಹಂ |
 ಕತ್ತಾಣ ಹಿ ಕಾರಇದಾ ಅಣುಮಂತಾ ಣೇವ ಕತ್ತೀಣಂ ||೩೦||

ಗಾಥೆ - ೨೨-೪೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅಹಂ] ನಾನು [ಣಾರಯಭಾವೋ] ನಾರಕಪರ್ಯಾಯ, [ತಿರಿಯತ್ತೋ
 ಮಣುವದೇವಪಚ್ಚಾಟ್ಲ] ತಿಯಂಚಪರ್ಯಾಯ, ಮನುಷ್ಯಪರ್ಯಾಯ ಅಥವಾ ದೇವಪರ್ಯಾಯ [ಣ] ಇಲ್ಲ
 [ಕತ್ತಾಣ ಹಿ ಕಾರಇದಾ] (ನಾನು) ಅವುಗಳ ಕರ್ತೃವಿಲ್ಲ, ಕಾರಯಿತ (-ಮಾಡುವವ) ನಿಲ್ಲ, [ಕತ್ತೀಣಂ
 ಅಣುಮಂತಾ ಣೇವ] ಕರ್ತೃವಿನ ಅನುಮೋದಕನಿಲ್ಲ.

ನಾನು ನಾರಕಪರ್ಯಾಯವಿಲ್ಲ ತಿಯಂಚಮಾನವದೇವಪರ್ಯಾಯ ಕೂಡ ಇಲ್ಲ |
 ನಾನು ಕರ್ತೃವಿಲ್ಲ ಕಾರಯಿತನಿಲ್ಲ ಕರ್ತೃವಿನ ಅನುಮೋದಕನು ತಾನಿಲ್ಲ ||೨೨||
 ನಾನು ಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನನಿಲ್ಲ ಗುಣಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲವೆ ಜೀವಸ್ಥಾನ ಕೂಡ ಇಲ್ಲ |
 ನಾನು ಕರ್ತೃವಿಲ್ಲ ಕಾರಯಿತನಿಲ್ಲ ಕರ್ತೃವಿನ ಅನುಮೋದಕನು ತಾನಿಲ್ಲ ||೨೪||
 ನಾನು ಬಾಲಕನಿಲ್ಲ ವೃದ್ಧನಿಲ್ಲ ತರುಣನಿಲ್ಲ ಅವುಗಳ ಕಾರಣನಿಲ್ಲ |
 ನಾನು ಕರ್ತೃವಿಲ್ಲ ಕಾರಯಿತನಿಲ್ಲ ಕರ್ತೃವಿನ ಅನುಮೋದಕನು ತಾನಿಲ್ಲ ||೨೬||
 ನಾನು ರಾಗವಿಲ್ಲ ದ್ವೇಷವಿಲ್ಲ ಮೇಣ್ಮೋಹವಿಲ್ಲ ಅವುಗಳ ಕಾರಣನು ಇಲ್ಲ |
 ನಾನು ಕರ್ತೃವಿಲ್ಲ ಕಾರಯಿತನಿಲ್ಲ ಕರ್ತೃವಿನ ಅನುಮೋದಕನು ತಾನಿಲ್ಲ ||೨೮||
 ನಾನು ಕ್ರೋಧವಿಲ್ಲ ಮಾನವಿಲ್ಲ ಮಾಯೆಯಿಲ್ಲ ಅದರಂತೆ ಲೋಭ ಕೂಡ ಇಲ್ಲ |
 ನಾನು ಕರ್ತೃವಿಲ್ಲ ಕಾರಯಿತನಿಲ್ಲ ಕರ್ತೃವಿನ ಅನುಮೋದಕನು ತಾನಿಲ್ಲ ||೩೦||

ನಾಹಂ ನಾರಕಭಾವಸ್ವಿಯಜ್ಞಾನುಷದೇವಪರ್ಯಾಯಃ |

ಕರ್ತಾ ನ ಹಿ ಕಾರಯಿತಾ ಅನುಮಂತಾ ನೈವ ಕರ್ತೃಣಾಮ್ ||೨೭||

ನಾಹಂ ಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನಾನಿ ನಾಹಂ ಗುಣಸ್ಥಾನಾನಿ ಜೀವಸ್ಥಾನಾನಿ ನ |

ಕರ್ತಾ ನ ಹಿ ಕಾರಯಿತಾ ಅನುಮಂತಾ ನೈವ ಕರ್ತೃಣಾಮ್ ||೨೮||

ನಾಹಂ ಬಾಲೋ ವೃದ್ಧೋ ನ ಚೈವ ತರುಣೋ ನ ಕಾರಣಂ ತೇಷಾಮ್ |

ಕರ್ತಾ ನ ಹಿ ಕಾರಯಿತಾ ಅನುಮಂತಾ ನೈವ ಕರ್ತೃಣಾಮ್ ||೨೯||

ನಾಹಂ ರಾಗೋ ದ್ವೇಷೋ ನ ಚೈವ ಮೋಹೋ ನ ಕಾರಣಂ ತೇಷಾಮ್ |

ಕರ್ತಾ ನ ಹಿ ಕಾರಯಿತಾ ಅನುಮಂತಾ ನೈವ ಕರ್ತೃಣಾಮ್ ||೩೦||

ನಾಹಂ ಕ್ರೋಧೋ ಮಾನೋ ನ ಚೈವ ಮಾಯಾ ನ ಭವಾಮಿ ಲೋಭೋಽಹಮ್ |

ಕರ್ತಾ ನ ಹಿ ಕಾರಯಿತಾ ಅನುಮಂತಾ ನೈವ ಕರ್ತೃಣಾಮ್ ||೩೧||

ಅತ್ರ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಃ ಸಕಲಕರ್ತೃತ್ವಾಭಾವಂ ದರ್ಶಯತಿ |

ಬಹ್ವಾರಂಭಪರಿಗ್ರಹಾಭಾವಾದಹಂ ತಾವನ್ನಾರಕಪರ್ಯಾಯೋ ನ ಭವಾಮಿ | ಸಂಸಾರಿಣೋ ಜೀವಸ್ಯ ಬಹ್ವಾರಂಭಪರಿಗ್ರಹತ್ವಂ ವ್ಯವಹಾರತೋ ಭವತಿ ಅತ ಏವ ತಸ್ಯ ನಾರಕಾಯುಷ್ಕಹೇತುಭೂತನಿಖಿಲಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಾ ವಿದ್ಯಂತೇ, ನ ಚ ಮಮ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಬಲೇನ ಶುದ್ಧಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯಸ್ಯ | ತೀರ್ಯಕ್ಷರ್ಯಪ್ರಾಯೋಗ್ಯಮಾಯಾಮಿಶ್ರಾ-

[ಅಹಂ ಮಗ್ಗಣತಾಣೋ ಣ] ನಾನು ಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನನಿಲ್ಲ, [ಅಹಂ ಗುಣತಾಣ ಣ] ನಾನು ಗುಣಸ್ಥಾನ ಅಥವಾ [ಜೀವತಾಣೋ ಣ] ಜೀವಸ್ಥಾನನಿಲ್ಲ; [ಕತ್ತಾ ಣ ಹಿ ಕಾರಣದಾ] (ನಾನು) ಅವುಗಳ ಕರ್ತೃವಿಲ್ಲ, ಕಾರಯಿತನಿಲ್ಲ, [ಕತ್ತೀಣಂ ಅನುಮಂತಾ ಣೇವ] ಕರ್ತೃವಿನ ಅನುಮೋದಕನಿಲ್ಲ.

[ಣ ಅಹಂ ಬಾಲೋ ವೃದ್ಧೋ] ನಾನು ಬಾಲಕನಿಲ್ಲ, ವೃದ್ಧನಿಲ್ಲ, [ಣ ಚೈವ ತರುಣೋ] ಮತ್ತು ತರುಣನಿಲ್ಲ; [ತೇಸಿಂ ಕಾರಣಂ ಣ] (ನಾನು) ಅವುಗಳ ಕಾರಣನಿಲ್ಲ; [ಕತ್ತಾ ಣ ಹಿ ಕಾರಣದಾ] (ನಾನು) ಅವುಗಳ ಕರ್ತೃವಿಲ್ಲ, ಕಾರಯಿತನಿಲ್ಲ, [ಕತ್ತೀಣಂ ಅನುಮಂತಾ ಣೇವ] ಕರ್ತೃವಿನ ಅನುಮೋದಕನಿಲ್ಲ.

[ಣ ಅಹಂ ರಾಗೋ ದೋಷೋ] ನಾನು ರಾಗವಿಲ್ಲ, ದ್ವೇಷವಿಲ್ಲ, [ಣ ಚೈವ ಮೋಹೋ] ಮತ್ತು ಮೋಹವಿಲ್ಲ; [ತೇಸಿಂ ಕಾರಣಂ ಣ] (ನಾನು) ಅವುಗಳ ಕಾರಣನಿಲ್ಲ, [ಕತ್ತಾ ಣ ಹಿ ಕಾರಣದಾ] (ನಾನು) ಅವುಗಳ ಕರ್ತೃವಿಲ್ಲ, ಕಾರಯಿತನಿಲ್ಲ, [ಕತ್ತೀಣಂ ಅನುಮಂತಾ ಣೇವ] ಕರ್ತೃವಿನ ಅನುಮೋದಕನಿಲ್ಲ.

[ಣ ಅಹಂ ಕೋಹೋ ಮಾಣೋ] ನಾನು ಕ್ರೋಧವಿಲ್ಲ, ಮಾನವಿಲ್ಲ, [ಣ ಚೈವ ಹಂ ಮಾಯಾ] ಮತ್ತು ನಾನು ಮಾಯೆಯಿಲ್ಲ, [ಲೋಹೋ ಣ ಹೋಮಿ] ಲೋಭವಿಲ್ಲ; [ಕತ್ತಾ ಣ ಹಿ ಕಾರಣದಾ] (ನಾನು) ಅವುಗಳ ಕರ್ತೃವಿಲ್ಲ, ಕಾರಯಿತನಿಲ್ಲ, [ಕತ್ತೀಣಂ ಅನುಮಂತಾ ಣೇವ] ಕರ್ತೃವಿನ ಅನುಮೋದಕನಿಲ್ಲ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಕಲ ಕರ್ತೃತ್ವದ ಅಭಾವವನ್ನು ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಬಹಳ ಆರಂಭ ಮತ್ತು ಪರಿಗ್ರಹದ ಅಭಾವವಿರುವ ಕಾರಣ ನಾನು ನಾರಕಪರ್ಯಾಯನಿಲ್ಲ, ಸಂಸಾರಿ ಜೀವಕ್ಕೆ

ಶುಭಕರ್ಮಭಾವಾತ್ಮದಾ ತಿಯರ್ಕ್ಕರ್ಯಾಕರ್ತೃತ್ವವಿಹೀನೋಽಹಮ್ | ಮನುಷ್ಯನಾಮಕರ್ಮಪ್ರಾಯೋಗ್ಯದ್ರವ್ಯ-
ಭಾವಕರ್ಮಭಾವಾನ್ಮಮೇ ಮನುಷ್ಯಪರ್ಯಾಯಃ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯತೋ ಸಮಸ್ತೀತಿ | ನಿಶ್ಚಯೇನ ದೇವನಾಮಧೇಯಾಧಾರ-
ದೇವಪರ್ಯಾಯಯೋಗ್ಯಸುರಸುಗಂಧಸ್ವಭಾವಾತ್ಮಕಪುಧ್ಗಲದ್ರವ್ಯಸಂಬಂಧಾಭಾವಾನ್ಮಮೇ ದೇವ ಪರ್ಯಾಯಃ ಇತಿ |

ಚತುರ್ದಶಭೇದಭಿನ್ನಾನಿ ಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನಾನಿ ತಥಾವಿಧಭೇದವಿಭಿನ್ನಾನಿ ಜೀವಸ್ಥಾನಾನಿ ಗುಣಸ್ಥಾನಾನಿ ವಾ
ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯತಃ ಪರಮಭಾವಸ್ವಭಾವಸ್ಯ ನ ವಿದ್ಯಂತೇ |

ಮನುಷ್ಯತಿಯರ್ಕ್ಕರ್ಯಾಕಾಯವಯಃಕೃತವಿಕಾರಸಮುಪಜನಿತಬಾಲಯೌವನಸ್ಥವಿರವ್ಯದ್ವಾವಸ್ಥಾದ್ಯನೇಕ-
ಸ್ಥೂಲಕೃಶವಿಧಭೇದಾಃ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ನಮೇ ಸಂತಿ |

ಸತ್ತಾವಬೋಧಪರಮಚೈತನ್ಯಸುಖಾನುಭೂತಿನಿರತವಿಶಿಷ್ಟಾತ್ಮತತ್ತ್ವಗ್ರಾಹಕಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯಬಲೇನ ಮೇ
ಸಕಲಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಾ ನ ವಿದ್ಯಂತೇ |

ಸಹಜನಿಶ್ಚಯನಯತಃ ಸದಾ ನಿರಾವರಣಾತ್ಮಕಸ್ಯ ಶುದ್ಧಾವಬೋಧರೂಪಸ್ಯ ಸಹಜಚಿಚ್ಚಿಮಯಸ್ಯ ಸಹಜದಿಕ್ ಸ್ಥೂ-
ತಿಪರಿಪೂರ್ಣಮೂರ್ತೇಃ ಸ್ವರೂಪಾವಿಚಲಿಸ್ಥಿತಿರೂಪಸಹಜಯಥಾಖ್ಯಾತಚಾರಿತ್ರಸ್ಯ ನಮೇ ನಿಖಿಲಸಂಸ್ಕೃತಿಕ್ಲೇಶಹೇತವಃ
ಕ್ರೋಧಮಾನಮಾಯಾಲೋಭಾಃ ಸ್ಯುಃ ||

ಹೆಚ್ಚು ಆರಂಭವು-ಪರಿಗ್ರಹವು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಇರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ನಾರಕ ಆಯುವಿನ
ಹೇತುಭೂತಗಳಾದ ಸಮಸ್ತ ಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿರುತ್ತವೆ, ಆದರೆ ನನಗೆ-ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯದ ಬಲದಿಂದ ಶುದ್ಧ
ಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯಕ್ಕೆ-ಅವು ಇಲ್ಲ. ತಿಯರ್ಕ್ಕರ್ಯಾಕಾಯಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಾಯಾಮಿಶ್ರಿತ ಅಶುಭಕರ್ಮದ
ಅಭಾವವಿರುವ ಕಾರಣ ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ತಿಯರ್ಕ್ಕರ್ಯಾಕಾಯದ ಕರ್ತೃತ್ವವಿಹೀನನಿದ್ದೇನೆ. ಮನುಷ್ಯನಾಮ
ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಭಾವಕರ್ಮದ ಅಭಾವವಿರುವ ಕಾರಣ ನನಗೆ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯದಿಂದ
ಮನುಷ್ಯಪರ್ಯಾಯವಿಲ್ಲ. 'ದೇವ'ವೆಂಬ ನಾಮದ ಆಧಾರವಾದ ಆ ದೇವಪರ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ
ಸುರಸ-ಸುಗಂಧ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಪುಧ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಸಂಬಂಧದ ಅಭಾವವಿರುವ ಕಾರಣ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ನನಗೆ ದೇವ
ಪರ್ಯಾಯವಿಲ್ಲ.

ಹದಿನಾಲ್ಕು ಭೇದವುಳ್ಳ ಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನಗಳು ಮತ್ತು ಅಷ್ಟೇ (ಹದಿನಾಲ್ಕು) ಭೇದವುಳ್ಳ ಜೀವಸ್ಥಾನಗಳು
ಅಥವಾ ಗುಣಸ್ಥಾನಗಳು ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪರಮಭಾವಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಿಗೆ (-ಯಾರದು ಪರಮಭಾವಸ್ವಭಾವವಿದೆ
ಅಂಥ ನನಗೆ) ಇಲ್ಲ.

ಮನುಷ್ಯ ಮತ್ತು ತಿಯರ್ಕ್ಕರ್ಯಾಕಾಯದ ಕಾಯಕ್ಕೆ ವಯಕ್ತತ ವಿಕಾರದಿಂದ (-ಪರಿವರ್ತನದಿಂದ)
ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಬಾಲ-ಯುವ-ಸ್ಥವಿರ-ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥಾದಿರೂಪದ ಅನೇಕ ಸ್ಥೂಲ-ಕೃಶ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ಭೇದಗಳು
ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ನನ್ನವುಗಳಲ್ಲ.

ಸತ್ತಾ, ಅವಬೋಧ, ಪರಮಚೈತನ್ಯ ಮತ್ತು ಸುಖದ ಅನುಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದಂಥ ವಿಶಿಷ್ಟ ಆತ್ಮ ತತ್ತ್ವ ವನ್ನ
ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವಂಥ ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದ ಬಲದಿಂದ ಸಕಲ ಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಗಳು ನನ್ನವುಗಳಲ್ಲ.

ಅಥಾಮೀಷಾಂ ವಿವಿಧವಿಕಲ್ಪಾಕುಲಾನಾಂ ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಾಣಾಂ ನಿಶ್ಚಯತೋ ನಾಹಂ ಕರ್ತಾ, ನ ಕಾರಯಿತಾ ವಾ ಭವಾಮಿ, ನ ಚಾನುಮಂತಾ ವಾ ಕರ್ತೃಣಾಂ ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮಣಾಮಿತಿ |

ನಾಹಂ ನಾರಕಪರ್ಯಾಯಂ ಕುರ್ವೇ, ಸಹಜಚಿದ್ವಿಲಾಸಾತ್ಮಕಮಾತ್ಮಾನಮೇವ ಸಂಚಿಂತಯೇ | ನಾಹಂ ತಿಯರ್ಕ್ಕರ್ಯಾಯಂ ಕುರ್ವೇ, ಸಹಜಚಿದ್ವಿಲಾಸಾತ್ಮಕಮಾತ್ಮಾನಮೇವ ಸಂಚಿಂತಯೇ | ನಾಹಂ ಮನುಷ್ಯಪರ್ಯಾಯಂ ಕುರ್ವೇ, ಸಹಜಚಿದ್ವಿಲಾಸಾತ್ಮಕಮಾತ್ಮಾನಮೇವ ಸಂಚಿಂತಯೇ | ನಾಹಂ ದೇವಪರ್ಯಾಯಂ ಕುರ್ವೇ, ಸಹಜಚಿದ್ವಿಲಾಸಾತ್ಮಕಮಾತ್ಮಾನಮೇವ ಸಂಚಿಂತಯೇ |

ನಾಹಂ ಚತುರ್ದಶಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನಭೇದಂ ಕುರ್ವೇ, ಸಹಜಚಿದ್ವಿಲಾಸಾತ್ಮಕಮಾತ್ಮಾನಮೇವ ಸಂಚಿಂತಯೇ | ನಾಹಂ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗುಣಸ್ಥಾನಭೇದಂ ಕುರ್ವೇ, ಸಹಜಚಿದ್ವಿಲಾಸಾತ್ಮಕಮಾತ್ಮಾನಮೇವ ಸಂಚಿಂತಯೇ | ನಾಹಮೇಕೇಂದ್ರಿಯಾದಿಜೀವಸ್ಥಾನಭೇದಂ ಕುರ್ವೇ, ಸಹಜಚಿದ್ವಿಲಾಸಾತ್ಮಕಮಾತ್ಮಾನಮೇವ ಸಂಚಿಂತಯೇ |

ನಾಹಂ ಶರೀರಗತಬಾಲಾದ್ಯವಸ್ಥಾನಭೇದಂ ಕುರ್ವೇ, ಸಹಜಚಿದ್ವಿಲಾಸಾತ್ಮಕಮಾತ್ಮಾನಮೇವ ಸಂಚಿಂತಯೇ |

ಸಹಜ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ೧) ಸದಾ ನಿರಾವರಣಸ್ವರೂಪ, ೨) ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನರೂಪ, ೩) ಸಹಜ ಚಿತ್ತಕ್ರಮಯ, ೪) ಸಹಜ ದರ್ಶನದ ಸ್ಫುರಣದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಮೂರ್ತಿ (-ಯಾವನ ಮೂರ್ತಿಯು ಎಂದರೆ ಸ್ವರೂಪವು ಸಹಜ ದರ್ಶನದ ಸ್ಫುರಣದಿಂದಪರಿಪೂರ್ಣವಿದೆ ಅಂಥ) ಮತ್ತು ೫) ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವಿಚಲ ಸ್ಥಿತಿರೂಪ ಸಹಜ ಯಥಾಖ್ಯಾತ ಚಾರಿತ್ರವುಳ್ಳಂಥ ನನಗೆ ಸಮಸ್ತ ಸಂಸಾರಕ್ಷೇಶದ ಹೇತುಗಳಾದ ಕ್ರೋಧ-ಮಾನ-ಮಾಯೆ-ಲೋಭಗಳಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಈ (ಉಪರೋಕ್ತ) ವಿವಿಧ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ (ಭೇದಗಳಿಂದ) ತುಂಬಿದ ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಗಳ ಕರ್ತೃವಾಗಲಿ ಕಾರಯಿತನಾಗಲಿ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ನಾನು ಇಲ್ಲ ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮರೂಪಕರ್ತೃವಿನ (-ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಗಳ ಕರ್ತೃವು ಯಾವ ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮಗಳಿವೆ ಅವುಗಳ-) ಅನುಮೋದಕನಿಲ್ಲ (-ಎಂದು ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ).

ನಾನು ನಾರಕಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಸಹಜ ಚೈತನ್ಯದ ವಿಲಾಸಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ತಿಯರ್ಕ್ಕರ್ಯಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಸಹಜ ಚೈತನ್ಯದ ವಿಲಾಸಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಸಹಜ ಚೈತನ್ಯದ ವಿಲಾಸ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ದೇವಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಸಹಜ ಚೈತನ್ಯದ ವಿಲಾಸಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ನಾನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮಾರ್ಗಾಣಾಸ್ಥಾನದ ಭೇದಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಸಹಜ ಚೈತನ್ಯದ ವಿಲಾಸ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಸ್ಥಾನ ಭೇದಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಸಹಜ ಚೈತನ್ಯದ ವಿಲಾಸಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಏಕೇಂದ್ರಿಯಾದಿ ಜೀವಸ್ಥಾನ ಭೇದಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಸಹಜ ಚೈತನ್ಯದ ವಿಲಾಸಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ನಾನು ಶರೀರ ಸಂಬಂಧದ ಬಾಲ್ಯಾದಿ ಅವಸ್ಥೆಯ ಭೇದಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಸಹಜ ಚೈತನ್ಯದ ವಿಲಾಸ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ನಾಹಂ ರಾಗಾದಿಭೇದಭಾವಕರ್ಮಭೇದಂ ಕುರ್ವೇ, ಸಹಜಚಿದ್ವಿಲಾಸಾತ್ಮಕಮಾತ್ಮಾನಮೇವ ಸಂಚಿಂತಯೇ |
 ನಾಹಂ ಭಾವಕರ್ಮಾತ್ಮಕಕಷಾಯಚತುಷ್ಠಂ ಕುರ್ವೇ, ಸಹಜಚಿದ್ವಿಲಾಸಾತ್ಮಕಮಾತ್ಮಾನಮೇವ ಸಂಚಿಂತಯೇ |
 ಇತಿ ಪಂಚರತ್ನಾಂಚಿತೋಪನ್ಯಾಸಪ್ರಪಂಚನಸಕಲವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಸಂನ್ಯಾಸವಿಧಾನಮುಕ್ತಂ ಭವತೀತಿ |

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಭವ್ಯಃ ಸಮಸ್ತವಿಷಯಾಗ್ರಹಮುಕ್ತಚಿಂತಃ
 ಸದ್ಭವ್ಯಪರ್ಯಾಯಗುಣಾತ್ಮನಿ ದತ್ತಚಿತ್ತಃ |
 ಮುಕ್ತಾ ವಿಭಾವಮಖಿಲಂ ನಿಜಭಾವಭಿನ್ನಂ
 ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಮುಕ್ತಮಚಿರಾದಿತಿ ಪಂಚರತ್ನಾತ್ ||೧೦೯||

ಏರಿಸಭೇದಬ್ಧಾಸೇ ಮಜ್ಜತ್ಯೋ ಹೋದಿ ತೇಣ ಚಾರಿತ್ರಂ |
 ತಂ ದಿಡ್ಡಕರಣಿಮಿತ್ತಂ ಪಡಿಕಮಣಾದೀ ಪವಕ್ವಾಮಿ ||೧೨||

ನಾನು ರಾಗಾದಿಭೇದರೂಪವಾದ ಭಾವಕರ್ಮಗಳ ಭೇದಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಸಹಜ ಚೈತನ್ಯದ ವಿಲಾಸ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ನಾನು ಭಾವಕರ್ಮಾತ್ಮಕವಾದ ನಾಲ್ಕು ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಸಹಜ ಚೈತನ್ಯದ ವಿಲಾಸ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

(ಇಲ್ಲಿ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ತೃವಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಾರಯಿತ ಮತ್ತು ಅನುಮಂತಾ-ಅನುಮೋದಕನ-ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.)

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಐದು ರತ್ನಗಳ ಶೋಭಾಯುಕ್ತ ಕಥನ ವಿಸ್ತಾರದ ಮುಖಾಂತರ ಸಕಲ ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಗಳ ಸಂನ್ಯಾಸದ (-ತ್ಯಾಗದ) ವಿಧಾನ ಹೇಳಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ಐದು ಗಾಥೆಗಳ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭ ಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನು ಪಂಚರತ್ನಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯಗಳ ಗ್ರಹಣದ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ತನ್ನ ದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯದ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಏಕಾಗ್ರ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ ಆ ಭವ್ಯ ಜೀವನು ನಿಜ ಭಾವದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದಂಥ ಸಕಲ ವಿಭಾವಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ||೧೦೯||

ಇಂಥ ಭೇದಾಭ್ಯಾಸದಿ ಮದ್ಯಸ್ಥನಾಗುವುದರಿಂದ ಚಾರಿತ್ರವಾಗುವುದು |
 ಅಂಥ ಚಾರಿತ್ರದ ದೃಢೀಕರಣಿಮಿತ್ತ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿ ಹೇಳುವೆನು ||೧೨||

ಈದ್ಯುಗೇದಾಭ್ಯಾಸೇ ಮಧ್ಯಸ್ಥೋ ಭವತಿ ತೇನ ಚಾರಿತ್ರಮ್ |
ತದ್ವೃಥೀಕರಣನಿಮಿತ್ತಂ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ||೮೨||

ಅತ್ರ ಭೇದವಿಜ್ಞಾನಾತ್ ಕ್ರಮೇಣ ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರಂ ಭವತೀತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ಪೂರ್ವೋಕ್ತಪಂಚರತ್ನಾಂಚಿತಾರ್ಥಪರಿಚ್ಛಾನೇನ ಪಂಚಮಗತಿಪ್ರಾಪ್ತಿ ಹೇತುಭೂತೇ ಜೀವಕರ್ಮಪುದ್ಗಲ-ಯೋರ್ಭೇದಾಭ್ಯಾಸೇ ಸತಿ, ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಚ ಯೇ ಮುಮುಕ್ಷುಷಃ ಸರ್ವದಾ ಸಂಸ್ಥಿತಾಸ್ತೇ ಹೃತ ಏವ ಮಧ್ಯಸ್ಥಾಃ, ತೇನ ಕಾರಣೇನ ತೇಷಾಂ ಪರಮಸಂಯಮಿನಾಂ ವಾಸ್ತವಂ ಚಾರಿತ್ರಂ ಭವತಿ | ತಸ್ಯ ಚಾರಿತ್ರಾವಿಚಲಸ್ಥಿತಿಹೇತೋಃ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿನಿಶ್ಚಯಕ್ರಿಯಾ ನಿಗದ್ಯತೇ | ಅತೀತದೋಷಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ ಯತ್ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಕ್ರಿಯೇ ತತ್ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮ್ | ಆದಿಶಬ್ದೇನ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಾದೀನಾಂ ಸಂಭವಶೋಚ್ಯತ ಇತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಮದಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಭಿಃ -

(ಅನುಷ್ಠುಪು)

“ಭೇದವಿಜ್ಞಾನತಃ ಸಿದ್ಧಾಃ ಸಿದ್ಧಾಯೇ ಕಿಲ ಕೇಚನ |
ತಸ್ಯೈವಾಭಾವತೋ ಬದ್ಧಾ ಬದ್ಧಾಯೇ ಕಿಲ ಕೇಚನ ||”

ಗಾಥೆ - ೮೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಏರಿಸಭೇದಬ್ಯಾಸೇ] ಇಂಥ ಭೇದಾಭ್ಯಾಸವಾದಮೇಲೆ [ಮಜ್ಜತ್ಥೋ] ಜೀವನು ಮಧ್ಯಸ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ, [ತೇನ ಚಾರಿತ್ರಂ ಹೋದಿ] ಅದರಿಂದ ಚಾರಿತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ. [ತಂ ದಿಢಕರಣನಿಮಿತ್ತಂ] ಅದನ್ನು (ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು) ದೃಢಮಾಡುವ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ [ಪಡಿಕ್ಕಮಣಾದೀ ಪವಕ್ವಾಮಿ] ನಾನು ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಜ್ಞಾನದ ಮುಖಾಂತರ ಕ್ರಮದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯ-ಚಾರಿತ್ರವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪಂಚರತ್ನಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ಅರ್ಥಪರಿಚ್ಛಾನದ (-ಪದಾರ್ಥಗಳ ಜ್ಞಾನದ) ಮುಖಾಂತರ ಪಂಚಮಗತಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಹೇತುಭೂತವಾದಂಥ ಜೀವದ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಪುದ್ಗಲದ ಭೇದಾಭ್ಯಾಸವಾದ ಮೇಲೆ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಯಾವ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು ಸರ್ವದಾ ಸಂಸ್ಥಿತರಿರುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಅದರಿಂದ (ಸತತ ಭೇದಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ) ಮಧ್ಯಸ್ಥರಾಗುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಪರಮ ಸಂಯಮಿಗಳಿಗೆ ವಾಸ್ತವಿಕ ಚಾರಿತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಚಾರಿತ್ರದ ಅವಿಚಲ ಸ್ಥಿತಿಯ ಹೇತುವಿನಿಂದ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿ ನಿಶ್ಚಯಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅತೀತ (-ಭೂತ ಕಾಲದ) ದೋಷಗಳ ಪರಿಹಾರೋದ್ದೇಶದಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಅದು ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿದೆ. 'ಆದಿ' ಶಬ್ದದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಾದಿಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ (ಎಂದರೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ 'ಆದಿ' ಶಬ್ದವಿದೆ ಅದು ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮೊದಲಾದುವನ್ನೂ ಸಮಾವೇಶ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇದೆ).

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯದೇವ) ಶ್ರೀಮದ್ ಅಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಗಳು (ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದ ಆತ್ಮಖ್ಯಾತಿ ನಾಮದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ೧೩೧ನೇ ಕಲಶದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಕೆಲವರು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಭೇದವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ; ಯಾವ ಕೆಲವರು ಬದ್ಧರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಅದರದೇ (ಆ ಭೇದವಿಜ್ಞಾನದ್ದೇ) ಅಭಾವದಿಂದ ಬದ್ಧರಿದ್ದಾರೆ.”

ತಥಾ ಹಿ -

(ಮಾಲಿನಿ)

ಇತಿ ಸತಿ ಮುನಿನಾಥಸ್ಯೋಚ್ಚಕ್ಷೇಭೇದಭಾವೇ
ಸ್ವಯಮಯಮುಪಯೋಗಾದ್ರಾಜತೇ ಮುಕ್ತಮೋಹಃ |
ಶಮಜಲನಿಧಿಪೂರಕ್ಷಾಲಿತಾಂಹಃಕಲಂಕಃ
ಸ ಖಲು ಸಮಯಸಾರಸ್ಯಾಸ್ಯ ಭೇದಃ ಕ ಏಷಃ ||೧೧೦||

ಮೋತ್ತೂಣ ವಯನರಯಣಂ ರಾಗಾದಿಭಾವವಾರಣಂ ಕಿಚ್ಚಾ |
ಅಪ್ಪಾಣಂ ಜೋ ರ್ಝಾಯದಿ ತಸ್ಸ ದು ಹೋದಿ ತ್ತಿ ಪಡಿಕಮಣಂ ||೮೩||
ಮುಕ್ತಾ ವಚನರಚನಾಂ ರಾಗಾದಿಭಾವವಾರಣಂ ಕೃತ್ವಾ |
ಆತ್ಮಾನಂ ಯೋ ಧ್ಯಾಯತಿ ತಸ್ಯ ತು ಭವತೀತಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮ್ ||೮೩||

ದೈನಂ ದೈನಂ ಮುಮುಕ್ಷುಜನಸಂಸ್ತಯಮಾನವಾಜ್ಞಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣನಾಮಧೇಯಸಮಸ್ತಪಾಪಕ್ಷಯ-
ಹೇತುಭೂತಸೂತ್ರಸಮುದಯನಿರಾಸೋಽಯಮ್ |

ಮತ್ತು (ಈ ೮೨ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವಾಗ ಮುನಿನಾಥರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಭೇದಭಾವವು (-ಭೇದವಿಜ್ಞಾನ ಪರಿಣಾಮವು) ಆಗುತ್ತದೆ ಆಗ ಇದು (ಸಮಯಸಾರವು) ಸ್ವಯಂ ಉಪಯೋಗವಿರುವುದರಿಂದ ಮುಕ್ತಮೋಹ (ಮೋಹ ರಹಿತ)ನಾಗುತ್ತ ಶಮಜಲನಿಧಿಯ ಪೂರದಿಂದ (ಉಪಶಮಸಮುದ್ರದ ಭರತಿಯಿಂದ) ಪಾಪಕಲಂಕವನ್ನು ತೊಳೆದು ಹಾಕಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಾನೆ (-ಶೋಭಿಸುತ್ತಾನೆ)-ಅದು ನಿಜವಾಗಿ ಈ ಸಮಯಸಾರದ ಎಂಥ ಭೇದವಿದೆ ! ||೧೧೦||

ಗಾಥೆ - ೮೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವಯನರಯಣಂ] ವಚನರಚನೆಯನ್ನು [ಮೋತ್ತೂಣ] ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, [ರಾಗಾದಿಭಾವವಾರಣಂ] ರಾಗಾದಿಭಾವಗಳ ನಿವಾರಣೆ [ಕಿಚ್ಚಾ] ಮಾಡಿ, [ಜೋ] ಯಾವನು [ಅಪ್ಪಾಣಂ] ಆತ್ಮನನ್ನು [ರ್ಝಾಯದಿ] ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ [ತಸ್ಸ ದು] ಅವನಿಗೆ [ಪಡಿಕಮಣಂ] ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವು [ತ್ತಿ ಹೋದಿ] ಇರುತ್ತದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಪ್ರತಿದಿವಸ ಮುಮುಕ್ಷು ಜನರಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸಲಾಗುವಂಥ ಆ ವಚನಮಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ನಾಮದ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಕ್ಷಯದ ಹೇತುಭೂತವಾದ ಸೂತ್ರಸಮುದಾಯದ್ದು ಇದು ನಿರಾಸವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಅದರ ನಿರಾಕರಣೆ-ಖಂಡನೆ ಮಾಡಿದೆ.

ಆ ವಚನರಚನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರಾಗಾದಿಭಾವಗಳ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಿ |
ಯಾವನು ಆತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವನವನಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿರುವುದು ||೮೩||

ಯೋ ಹಿ ಪರಮತಪಶ್ಚರಣಕಾರಣಸಹಜವೈರಾಗ್ಯಸುಧಾಸಿಂಧುನಾಥಸ್ಯ ರಾಕಾನಿಶೀಢಿನೀನಾಥಃ
ಅಪ್ರಶಸ್ತವಚನರಚನಾಪರಿಮುಕ್ತೋಽಪಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಸೂತ್ರವಿಷಮವಚನರಚನಾಂ ಮುಕ್ತಾ ಸಂಸಾರಲತಾ-
ಮೂಲಕಂದಾನಾಂ ನಿಖಿಲಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಭಾವಾನಾಂ ನಿವಾರಣಂ ಕೃತ್ವಾಽಖಂಡಾನಂದಮಯಂ ನಿಜಕಾರಣ-
ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯತಿ, ತಸ್ಯ ಖಿಲು ಪರಮತತ್ತ್ವ ಶ್ರದ್ಧಾನಾವಬೋಧಾನುಷ್ಠಾನಾಭಿಮುಖಸ್ಯ ಸಕಲವಾಗ್ವಿಷಯವ್ಯಾಪಾರ-
ವಿರಹಿತನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಂ ಭವತೀತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಮದಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಭಿಃ -

(ಮಾಲಿನಿ)

“ಅಲಮಲಮತಿಜಲ್ವೈರ್ದುರ್ವಿವಿಕ್ಲೇಶೈರನಲ್ವೈ-
ರಯಮಿಹ ಪರಮಾರ್ಥಶ್ಲೇಷ್ಯತಾಂ ನಿತ್ಯಮೇಕಃ |
ಸ್ವರಸವಿರಸಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನವಿಸ್ತೂರ್ತಿಮಾತ್ರಾ-
ನ್ನ ಖಿಲು ಸಮಯಸಾರಾದುತ್ತರಂ ಕಿಂಚಿದಸ್ತಿ ||”

ತಥಾ ಹಿ -

(ಆರ್ಯ)

ಅತೀವ್ರಮೋಹಸಂಭವಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತಂ ತತ್ಪ್ರತಿಕ್ರಮ್ಯ |

ಆತ್ಮನಿ ಸದ್ಬೋಧಾತ್ಮನಿ ನಿತ್ಯಂ ವರ್ತೇಽಹಮಾತ್ಮನಾ ತಸ್ಮಿನ್ ||೧೧೧||

ಪರಮತಪಶ್ಚರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಸಹಜವೈರಾಗ್ಯಸುಧಾಸಾಗರದ ಸಲುವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಮಯ ಚಂದ್ರನಂತೆ
ಯಾವ ಜೀವನು (-ಪರಮತಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದಂಥ ಆ ಸಹಜ ವೈರಾಗ್ಯರೂಪದ ಅಮೃತದ ಸಾಗರವನ್ನು ಉಚ್ಚಿಸುವ
ಸಲುವಾಗಿ ಎಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಭರತಿ ತರುವ ಸಲುವಾಗಿ ಆ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತಿರುವ ಯಾವ ಜೀವನು) ಅಪ್ರಶಸ್ತ
ವಚನರಚನೆಯಿಂದ ಪರಿಮುಕ್ತ (-ಎಲ್ಲ ನಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮುಕ್ತ)ನಾದ ಮೇಲೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಸೂತ್ರದ ವಿಷಮ (ವಿವಿಧ)
ವಚನರಚನೆಯನ್ನು (ಕೂಡ) ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಸಂಸಾರಲತೆಯ ಮೂಲ-ಕಂದಭೂತಗಳಾದ ಸಮಸ್ತ
ಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಭಾವಗಳ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಿ ಅಖಂಡ-ಆನಂದಮಯನಾದ ನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು
ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆ ಜೀವನಿಗೆ-ಯಾವನು ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಪರಮತತ್ತ್ವದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅನುಷ್ಠಾನದ ಸನ್ಮುಖನಿದ್ದಾನೆ
ಅವನಿಗೆ-ವಚನ ಸಂಬಂಧದ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಾರರಹಿತ ನಿಶ್ಚಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿರುತ್ತದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯದೇವ) ಶ್ರೀಮದ್ ಅಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಗಳು (ಶ್ರೀಸಮಯಸಾರದ ಆತ್ಮಖ್ಯಾತಿ
ನಾಮದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ೨೪೪ನೆಯ ಕಲಶದ ಮುಖಾಂತರ)ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ಸಾಕಾಯಿತು, ಸಾಕಾಯಿತು; ಇಲ್ಲಿ
ಈ ಪರಮ ಅರ್ಥವೊಂದರದೇ ನಿರಂತರ ಅನುಭವ ಪಡೆಯಿರೆಂದಿಷ್ಟೇ ಹೇಳುವುದಿದೆ; ಏಕೆಂದರೆ ನಿಜರಸದ
ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾದ ಯಾವ ಜ್ಞಾನವಿದೆ ಅದರ ಸ್ಫುರಣಮಾತ್ರವಾದ ಯಾವ ಸಮಯಸಾರ (ಪರಮಾತ್ಮ)
ನಿದ್ದಾನೆ ಅವನಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು ನಿಜವಾಗಿ ಬೇರಾವುದೂ ಇಲ್ಲ (-ಸಮಯಸಾರದ ಅತಿರಿಕ್ತ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ
ಸಾರಭೂತವಿಲ್ಲ).”

ಮತ್ತು (ಈ ಲೀನೇ ಗಾಢೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

ಆರಾಹಣಾ ಇ ವಟ್ಟಿಣಿ ಮೋತ್ತೂಣಿ ವಿರಾಹಣಂ ವಿಸೇಷೇಣ |
ಸೋ ಪಡಿಕಮಣಂ ಉಚ್ಚಿಣಿ ಪಡಿಕಮಣಮುಓ ಹವೇ ಜಮ್ವಾ ||೮೪||

ಆರಾಧನಾಯಾಂ ವರ್ತತೇ ಮುಕ್ತಾ ವಿರಾಧನಂ ವಿಶೇಷೇಣ |
ಸ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮುಚ್ಚತೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಯೋ ಭವೇದ್ಯಸಾತ್ ||೮೪||

ಅತ್ರಾತ್ಮಾರಾಧನಾಯಾಂ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಜಂತೋರೇವ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ |

ಯಸ್ತು ಪರಮತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನೀ ಜೀವಃ ನಿರಂತರಾಭಿಮುಖಿತಯಾ ಹೃತ್ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಸಂತತ್ತ್ಯಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸ್ವಭಾವಸ್ಥಿತಾವಾತ್ಮಾರಾಧನಾಯಾಂ ವರ್ತತೇ ಅಯಂ ನಿರಪರಾಧಃ | ವಿಗತಾತ್ಮಾರಾಧನಃ ಸಾಪರಾಧಃ, ಅತ ಏವ ನಿರವಶೇಷೇಣ ವಿರಾಧನಂ ಮುಕ್ತಾ | ವಿಗತೋ ರಾಧೋ ಯಸ್ಯ ಪರಿಣಾಮಸ್ಯ ಸ ವಿರಾಧನಃ | ಯಸ್ಮಾನ್ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಯಃ ಸ ಜೀವಸ್ತು ಏವ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಸ್ವರೂಪ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಅತ್ಯಂತ ತೀವ್ರಮೋಹದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಉಪಾರ್ಜಿಸಿದ (ಕರ್ಮವಿದೆ) ಅದರ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿ, ನಾನು ಸದ್ಬೋಧಾತ್ಮಕ(ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪ)ನಾದಂಥ ಆ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿಂದ ನಿತ್ಯ ವರ್ತಿಸುತ್ತೇನೆ. ||೧೧೧||

ಗಾಥೆ - ೮೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವಿರಾಹಣಂ] ಯಾವನು (ಜೀವನು) ವಿರಾಧನೆಯನ್ನು [ವಿಸೇಷೇಣ] ವಿಶೇಷವಾಗಿ [ಮೋತ್ತೂಣಿ] ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ಆರಾಹಣಾ] ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ [ವಟ್ಟಿಣಿ] ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ [ಸೋ] ಅವನು (ಜೀವನು) [ಪಡಿಕಮಣಂ] ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣನೆಂದು [ಉಚ್ಚಿಣಿ] ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, [ಜಮ್ವಾ] ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು [ಪಡಿಕಮಣಮುಓ ಹವೇ] ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಯನಿದ್ದಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಜೀವನಿಗೇನೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಸ್ವರೂಪನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಯಾವ ಪರಮತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಜೀವನು ನಿರಂತರ ಅಭಿಮುಖರೂಪದಿಂದ (-ಆತ್ಮಸಮ್ಮುಖರೂಪದಿಂದ) ಅಖಂಡ (-ಧಾರಾವಾಹಿ) ಪರಿಣಾಮಸಂತತಿಯಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸ್ವಭಾವಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ-ಆತ್ಮನ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ ಅವನು ನಿರಪರಾಧನಿದ್ದಾನೆ. ಯಾವನು ಆತ್ಮನ ಆರಾಧನೆಯಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಸಾಪರಾಧನಿದ್ದಾನೆ; ಆದುದರಿಂದಲೇ ನಿರವಶೇಷರೂಪದಿಂದ ವಿರಾಧನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು - ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಯಾವ ಪರಿಣಾಮವು 'ವಿಗತರಾಧ' ಎಂದರೆ * ರಾಧರಹಿತವಿದೆ ಅದು ವಿರಾಧನೆಯಿದೆ. ಆ (ವಿರಾಧನೆಯಿಲ್ಲದ-ನಿರಪರಾಧ) ಜೀವನು

ಯಾವನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿರಾಧನೆಯ ಬಿಟ್ಟು ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸನು |
ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವೆಂದಿದೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಯತೆಯ ಕಾರಣದಿ ||೮೪||

H ರಾಧ = ಆರಾಧನೆ; ಪ್ರಸನ್ನತೆ; ಕೃಪೆ; ಸಿದ್ಧಿ; ಪೂರ್ಣತೆ; ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದ್ದು; ಪೂರ್ಣಮಾಡಿದ್ದು.

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಸಮಯಸಾರೇ -

“ಸಂಸಿದ್ಧಿರಾಧಸಿದ್ಧಂ ಸಾಧಿಯಮಾರಾಧಿಯಂ ಚ ಏಯಟ್ಯಂ |
ಅವಗದರಾಧೋ ಚೋ ಖಲು ಚೇದಾ ಸೋ ಹೋದಿ ಅವರಾಧೋ ||”

ಉಕ್ತಂ ಹಿ ಸಮಯಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯಾಯಾಂ ಚ-

(ಮಾಲಿನಿ)

“ಅವನವರತಮನಂತ್ಯೈರ್ಬದ್ಧತೇ ಸಾಪರಾಧಃ
ಸ್ವಶತಿ ನಿರಪರಾಧೋ ಬಂಧನಂ ನೈವ ಚಾತು |
ನಿಯತಮಯಮಶುದ್ಧಂ ಸ್ವಂ ಭಜನ್ಸಾಪರಾಧೋ
ಭವತಿ ನಿರಪರಾಧಃ ಸಾಧು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇವ ||”

ತಥಾ ಹಿ-

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅಪಗತಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನಸಂಭಾವನಾತ್ಮಾ
ನಿಯತಮಿಹ ಭರ್ವಾತಃ ಸಾಪರಾಧಃ ಸ್ಮೃತಃ ಸಃ |
ಅನವರತಮಖಂಡಾದೈ ತಚಿದ್ವಾವಯುಕ್ತೋ
ಭವತಿ ನಿರಪರಾಧಃ ಕರ್ಮಸಂನ್ಯಾಸದಕ್ಷಃ ||೧೧೨||

ನಿಶ್ಚಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣನಿದ್ದಾನೆ, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವನನ್ನು ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಸ್ವರೂಪನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತ್ಪುಂಡರೀಕಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ) ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದಲ್ಲಿ (೨೦೪ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

“ಗಾಥಾರ್ಥ :- ಸಂಸಿದ್ಧಿ, ರಾಧ, ಸಿದ್ಧ, ಸಾಧಿತ ಮತ್ತು ಆರಾಧಿತವೆಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಏಕಾರ್ಥವಾಚಿಯಿವೆ. ಯಾವ ಆತ್ಮನು ‘ಅಪಗತರಾಧ’ ಎಂದರೆ ರಾಧದಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಆ ಆತ್ಮನು ಅಪರಾಧನಿದ್ದಾನೆ.”

ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದ (ಶ್ರೀಮದ್ ಅಮೃತಚಂದ್ರಾಚಾರ್ಯದೇವ ಕೃತ ಆತ್ಮಖ್ಯಾತಿ ನಾಮದ) ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ (೧೮೭ನೆಯ ಕಲಶದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಅಪರಾಧಯುಕ್ತ ಆತ್ಮನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಅನಂತ (ಪುದ್ಗಲಪರಮಾಣುರೂಪದ) ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ; ನಿರಪರಾಧನಾದ ಆತ್ಮನು ಬಂಧನವನ್ನು ಎಂದೂ ಸ್ವರ್ಪ ಕೂಡ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಅಪರಾಧಯುಕ್ತ ಆತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ ಅವನಂತೂ ನಿಯಮದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಅಶುದ್ಧವಾಗಿ ಸೇವನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಸಾಪರಾಧನಿದ್ದಾನೆ; ನಿರಪರಾಧನಾದ ಆತ್ಮನಂತೂ ಒಳ್ಳೆಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವನಿದ್ದಾನೆ.”

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜೀವನು ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನದ ಸಂಭಾವನದಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ (ಎಂದರೆ ಯಾವ ಜೀವನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನರೂಪ ಪರಿಣಮನದಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ-ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನರೂಪನಾಗಿ

ಮೋತ್ತೂಣ ಅಣಾಯಾರಂ ಆಯಾರೇ ಜೋ ದು ಕುಣದಿ ಥಿರಭಾವಂ |

ಸೋ ಪಡಿಕಮಣಂ ಉಚ್ಚಿ ಇ ಪಡಿಕಮಣಮುಟ ಹವೇ ಜಮ್ಬಾ ||೮೫||

ಮುಕ್ತಾ ನ್ವಾಚಾರಮಾಚಾರೇ ಯಸ್ತು ಕರೋತಿ ಸ್ಥಿರಭಾವಮ್ |

ಸ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮುಚ್ಚಿತೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಯೋ ಭವೇದ್ಯಸ್ಮಾತ್ ||೮೫||

ಅತ್ರ ನಿಶ್ಚಯಚರಣಾತ್ಮಕಸ್ಯ ಪರಮೋಪೇಕ್ಷಾಸಂಯಮಧರಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಸ್ವರೂಪಂ ಚ ಭವತೀತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ನಿಯತಂ ಪರಮೋಪೇಕ್ಷಾಸಂಯಮಿನಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾರಾಧನಾವ್ಯತಿರಿಕ್ತಃ ಸರ್ವೋಽಪ್ಯನಾಚಾರಃ, ಅತ ಏವ ಸರ್ವಮನಾಚಾರಂ ಮುಕ್ತಾ ನ್ವಾಚಾರೇ ಸಹಜಚಿದ್ವಿಲಾಸಲಕ್ಷಣನಿರಂಜನೇ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಭಾವನಾಸ್ವರೂಪೇ ಯಃ ಸಹಜವೈರಾಗ್ಯಭಾವನಾಪರಿಣತಃ ಸ್ಥಿರಭಾವಂ ಕರೋತಿ, ಸ ಪರಮತಪೋಧನ ಏವ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಸ್ವರೂಪ ಇತ್ಯುಚ್ಚಿತೇ, ಯಸ್ಮಾತ್ ಪರಮಸಮರಸೀಭಾವನಾಪರಿಣತಃ ಸಹಜನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಯೋ ಭವತೀತಿ |

ಪರಿಣಮಿತನಾಗಿಲ್ಲ) ಆ ಭವಾರ್ತ ಜೀವನು ನಿಯಮದಿಂದ ಸಾಪರಾಧನೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ; ಯಾವ ಜೀವನು ನಿರಂತರ ಅಖಂಡ-ಅದ್ವೈತ-ಚೈತನ್ಯಭಾವದಿಂದ ಯುಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ ಆ ಕರ್ಮಸಂನ್ಯಾಸದಕ್ಷ (-ಕರ್ಮತ್ಯಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣ) ನಾದಂಥ ಜೀವನು ನಿರಪರಾಧನಿದ್ದಾನೆ. ||೧೧೨||

ಗಾಥೆ - ೮೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ ದು] ಯಾವನು (ಜೀವನು) [ಅಣಾಯಾರಂ] ಅನಾಚಾರವನ್ನು [ಮೋತ್ತೂಣ] ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ಆಯಾರೇ] ಆಚಾರದಲ್ಲಿ [ಥಿರಭಾವಂ] ಸ್ಥಿರಭಾವ [ಕುಣದಿ] ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, [ಸೋ] ಅವನು (ಜೀವನು) [ಪಡಿಕಮಣಂ] ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣನೆಂದು [ಉಚ್ಚಿ ಇ] ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, [ಜಮ್ಬಾ] ಏಕೆಂದರೆ [ಪಡಿಕಮಣಮುಟ ಹವೇ] ಅವನು ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಯನಿದ್ದಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ನಿಶ್ಚಯಚರಣಾತ್ಮಕ ಪರಮೋಪೇಕ್ಷಾಸಂಯಮದ ಧಾರಣ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣದ ಸ್ವರೂಪವಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ನಿಯಮದಿಂದ ಪರಮೋಪೇಕ್ಷಾಸಂಯಮವುಳ್ಳವನಿಗೆ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಆರಾಧನೆಯ ಹೊರತಾಗಿ ಎಲ್ಲವೂ ಅನಾಚಾರವಿದೆ; ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಅನಾಚಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಸಹಜಚಿದ್ವಿಲಾಸಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ನಿರಂಜನ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಭಾವನಾ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಿಆಚಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವನು (ಪರಮ ತಪೋಧನನು) ಸಹಜ

ಯಾವನು ಅನಾಚಾರವನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಭಾವ ಮಾಡುವನು |

ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವೆಂದಿದೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಯತೆಯ ಕಾರಣದಿ ||೮೫||

೧. ಸಹಜಚೈತನ್ಯ ವಿಲಾಸಾತ್ಮಕವಾದ ನಿರ್ಮಲ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ಭಾವಿಸುವುದೇ-ಅನುಭವಿಸುವುದೇ ಆಚಾರದ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ; ಇಂಥ ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪರಮ ತಪೋಧನನು ಸ್ಥಿರತೆಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು ತಾನೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣನಿದ್ದಾನೆ.

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅಥ ನಿಜಪರಮಾನಂದೈಕಪೀಯೂಷಸಾಂದ್ರಂ
ಸ್ಫುರಿತಸಹಜಬೋಧಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮಾ |
ನಿಜಶಮಮಯವಾರ್ಭಿರ್ನಿರ್ಭರಾನಂದಭಕ್ತ್ಯಾ
ಸ್ಪಷಯತು ಬಹುಭಿಃ ಕಿಂ ಲೌಕಿಕಾಲಾಪಜಾಲೈಃ ||೧೧೧||

(ಸ್ವಗ್ಧರೆ)

ಮುಕ್ತಾ ನ್ವಾಚಾರಮುಚೈರ್ಜನನಮೃತಕರಂ ಸರ್ವದೋಷಪ್ರಸಂಗಂ
ಸ್ಥಿತ್ವಾತ್ಮನ್ಯಾತ್ಮನಾತ್ಮಾ ನಿರುಪಮಸಹಜಾನಂದದೃಗ್ಭ್ರಷ್ಟಶಕ್ತೌ |
ಬಾಹ್ಯಾಚಾರಪ್ರಮುಕ್ತಃ ಶಮಜಲನಿಧಿವಾರ್ಭಿಂದುಸಂದೋಹಪೂತಃ
ಸೋಽಯಂ ಪುಣ್ಯಃ ಪುರಾಣಃ ಕ್ಷಪಿತಮಲಕಲಿರ್ಭಾತಿ ಲೋಕೋದ್ಧಸಾಕ್ಷೀ ||೧೧೨||

ಉಮ್ಮಗ್ಗಂ ಪರಿಚಿತ್ತಾ ಜಿಣಮಗ್ಗೇ ಜೋ ದು ಕುಣದಿ ಧಿರಭಾವಂ |
ಸೋ ಪಡಿಕಮಣಂ ಉಚ್ಚಣ ಪಡಿಕಮಣಮಓ ಹವೇ ಜಮ್ಹಾ ||೧೧೩||

ವೈರಾಗ್ಯಭಾವನಾರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿತನಾಗಿ ಸ್ಥಿರಭಾವ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಆ ಪರಮ ತುಪೋಧನನೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಸ್ವರೂಪನೆಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ಪರಮ ಸಮರಸೀಭಾವನಾರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿತನಾಗಿ ಸಹಜ ನಿಶ್ಚಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಯನಿದ್ದಾನೆ.

[ಈಗ ಈ ಲಲನೆಯ ಗಾಢೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,] -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮನು ನಿಜ ಪರಮಾನಂದರೂಪ ಅದ್ವಿತೀಯ ಅಮೃತದಿಂದ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ತುಂಬಿರುವ, ಸ್ಫುರಿತ-ಸಹಜ-ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ನಿರ್ಭರ (-ಪರಿಪೂರ್ಣ) ಆನಂದ-ಭಕ್ತಪೂರ್ವಕ ತನ್ನ ಶಮಮಯವಾದ ಜಲದಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿರಿ; ಹೆಚ್ಚು ಲೌಕಿಕ ಆಲಾಪಜಾಲಗಳಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಬೇರೆ ಅನೇಕ ಲೌಕಿಕ ಕಥನ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವು ಸಿದ್ಧವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆಯೇನು) ? ||೧೧೧||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆ ಆತ್ಮನು ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಂಥ, ಸರ್ವದೋಷಗಳ ಪ್ರಸಂಗವುಳ್ಳ ಅನಾಚಾರವನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ನಿರುಪಮ ಸಹಜ ಆನಂದ-ದರ್ಶನ-ಜ್ಞಾನ-ವೀರ್ಯವುಳ್ಳ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ

ಯಾವನು ಉನ್ಮಾರ್ಗವನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಜಿನಮಾರ್ಗದಲಿ ಸ್ಥಿರಭಾವ ಮಾಡುವನು |
ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವೆಂದಿದೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಯತೆಯ ಕಾರಣದಿ ||೧೧೩||

೧. ಸ್ಫುರಿತ = ಪ್ರಕಟ.

೨. ಪ್ರಸಂಗ = ಸಂಗ; ಸಹವಾಸ; ಸಂಬಂಧ; ಯುಕ್ತೆ.

ಉನ್ಮಾರ್ಗಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಜಿನಮಾರ್ಗೇ ಯಸ್ತು ಕರೋತಿ ಸ್ಥಿರಭಾವಮ್ |
ಸ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮುಚ್ಯತೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಯೋ ಭವೇದ್ಯಸ್ಮಾತ್ ||೮೬||

ಅತ್ರ ಉನ್ಮಾರ್ಗಪರಿತ್ಯಾಗಃ ಸರ್ವಜ್ಞ ವೀತರಾಗಮಾರ್ಗಸ್ವೀಕಾರಶ್ಲೋಕಃ |

ಯಸ್ತು ಶಂಕಾಕಾಂಕ್ಷಾವಿಚಿತ್ಸಾನ್ಯದೃಷ್ಟಿಪ್ರಶಂಸಾಸಂಸ್ತವಮಲಕಲಂಕಪಂಕನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಸದೃಷ್ಟಿಃ ಬುದ್ಧಾದಿಪ್ರಣೀತಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಾತ್ಮಕಂ ಮಾರ್ಗಾಭಾಸಮುನ್ಮಾರ್ಗಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಮಹಾದೇವಾಧಿದೇವಪರಮೇಶ್ವರಸರ್ವಜ್ಞವೀತರಾಗಮಾರ್ಗೇ ಪಂಚಮಹಾವ್ರತಪಂಚಸಮಿತಿತಿಗುಪ್ತಿಪಂಚೇಂದ್ರಿಯನಿರೋಧ-ಷಡಾವಶ್ಯಕಾದೃಷ್ಟಾವಿಂಶತಿಮೂಲಗುಣಾತ್ಮಕೇ ಸ್ಥಿರಪರಿಣಾಮಂ ಕರೋತಿ, ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಸಹಜಬೋಧಾದಿಶುದ್ಧ-ಗುಣಾಲಂಕೃತೇ ಸಹಜಪರಮಚಿತ್ಸಾಮಾನ್ಯವಿಶೇಷಭಾಸಿನಿ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮದ್ರವ್ಯೇ ಸ್ಥಿರಭಾವಂ ಶುದ್ಧಚಾರಿತ್ರಮಯಂ ಕರೋತಿ, ಸಮುನಿನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಸ್ವರೂಪ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ, ಯಸ್ಮಾನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಂ ಪರಮತತ್ತ್ವಗ್ಗತಂ ತತ ಏವ ಸ ತಪೋಧನಃ ಸದಾ ಶುದ್ಧ ಇತಿ |

ಆತ್ಮನಿಂದ ಸ್ಥಿರನಾಗಿ, ಬಾಹ್ಯ ಆಚಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತ, ಶಮರೂಪಸಮುದ್ರದ ಜಲಬಿಂದುಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಪವಿತ್ರನಾಗುತ್ತ, ಇಂಥ ಆ ಪವಿತ್ರ ಪುರಾಣ (-ಸನಾತನ) ಆತ್ಮನು ಮಲರೂಪ ಕ್ಲೇಶದ ಕ್ಷಯಮಾಡಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ||೧೦೪||

ಗಾಥೆ - ೮೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ ದು] ಯಾವನು (ಜೀವನು) [ಉಮ್ಗಂ] ಉನ್ಮಾರ್ಗದ [ಪರಿಚಿತ್ತಾ] ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ [ಜಿಣಮಗ್ನೇ] ಜಿನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ [ಧಿರಭಾವಂ] ಸ್ಥಿರಭಾವ [ಕುಣದಿ] ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, [ಸೋ] ಅವನು (ಜೀವನು) [ಪಡಿಕಮಣಂ] ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣನೆಂದು [ಉಚ್ಚ ಇ] ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, [ಜಮ್ಡಾ] ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು [ಪಡಿಕಮಣಮಃ ಹವೇ] ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಯನಿದ್ದಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಉನ್ಮಾರ್ಗದ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮತ್ತು ಸರ್ವಜ್ಞವೀತರಾಗ-ಮಾರ್ಗದ ಸ್ವೀಕಾರದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಆ ಶಂಕೆ, ಕಾಂಕ್ಷೆ, ವಿಚಿಕ್ತೆ, ಅನ್ಯದೃಷ್ಟಿಪ್ರಶಂಸೆ ಮತ್ತು ★ಅನ್ಯದೃಷ್ಟಿಸಂಸ್ತವರೂಪದ ಮಲಕಲಂಕ ಪಂಕದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾದ (-ಮಲಕಲಂಕರೂಪದ ಕೊಳೆಯಿಂದ ರಹಿತನಾದ) ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯು (ಜೀವನು) ಬುದ್ಧಾದಿಪ್ರಣೀತ ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಾತ್ಮಕ ಮಾರ್ಗಾಭಾಸರೂಪ ಉನ್ಮಾರ್ಗದ ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ, ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಬದು ಮಹಾವ್ರತ, ಬದು ಸಮಿತಿ, ಮೂರು ಗುಪ್ತಿ, ಬದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ನಿರೋಧ, ಆರು ಅವಶ್ಯಕ ಇತ್ಯಾದಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಮೂಲಗುಣಸ್ವರೂಪ ಮಹಾದೇವಾಧಿದೇವ-ಪರಮೇಶ್ವರ-ಸರ್ವಜ್ಞ-ವೀತರಾಗನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸಹಜಜ್ಞಾನಾದಿ ಶುದ್ಧ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತ, ಸಹಜ

★ ಅನ್ಯದೃಷ್ಟಿಸಂಸ್ತವ = ೧) ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯ ಪರಿಚಯ; ೨) ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯ ಸ್ತುತಿ; (ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯ ಮಹಿಮೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಅನ್ಯದೃಷ್ಟಿಪ್ರಶಂಸೆಯಿದೆ ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯ ಮಹಿಮೆಯ ವಚನ ಆಡುವುದು ಅದು ಅನ್ಯದೃಷ್ಟಿಸಂಸ್ತವವಿದೆ.)

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಪ್ರವಚನಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯಾಯಾಮ್ -

(ಶಾರ್ದೂಲ ವಿಕೀಡಿತಂ)

“ಇತ್ಯೇವಂ ಚರಣಂ ಪುರಾಣಪುರುಷೈರ್ಜುಷ್ಠಂ ವಿಶಿಷ್ಟಾದರೈ-
ರುತ್ಸರ್ಗಾದಪವಾದತಶ್ಚ ವಿಚರದ್ಭಿಃ ಪೃಥಗ್ಗೂಮಿಕಾಃ |
ಆಕ್ರಮ್ಯ ಕ್ರಮತೋ ನಿವೃತ್ತಿಮತುಲಾಂ ಕೃತ್ವಾಯತಿಃ ಸರ್ವತ-
ಶ್ಚಿತ್ತಾಮಾನ್ಯವಿಶೇಷಭಾಸಿನಿ ನಿಜದ್ರವ್ಯೇ ಕರೋತು ಸ್ಥಿತಿಮ್ ||”

ತಥಾ ಹಿ-

(ಮಾಲಿನಿ)

ವಿಷಯಸುಖವಿರಕ್ತಾಃ ಶುದ್ಧತತ್ತ್ವಾನ್ವರಕ್ತಾಃ
ತಪಸಿ ನಿರತಚಿತ್ತಾಃ ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಘಾತಮತ್ತಾಃ |
ಗುಣಮಣಿಗಣಯುಕ್ತಾಃ ಸರ್ವಸಂಕಲ್ಪಮುಕ್ತಾಃ
ಕಥಮಮೃತವಧೂಟೀವಲ್ಲಭಾ ನ ಸ್ಮರೇತೇ ||೧೧೧||

ಪರಮ ಚೈತನ್ಯಸಾಮಾನ್ಯ ಹಾಗೂ (ಸಹಜ ಪರಮ) ಚೈತನ್ಯವಿಶೇಷರೂಪ ಪ್ರಕಾಶವಿರುವಂಥ ನಿಜ ಪರಮಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಚಾರಿತ್ರಮಯವಾದ ಸ್ಥಿರಭಾವ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, (ಎಂದರೆ) ಆ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯಸಮ್ಯಗ್ಧೃಷ್ಟಿಜೀವನು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಮೂಲಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಶುದ್ಧಗುಣಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತ ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕವಾದ ಪರಮಾತ್ಮ ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಭಾವ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆ ಮುನಿಯು ನಿಶ್ಚಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಸ್ವರೂಪನೆಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಪರಮತತ್ತ್ವ ಗತ (ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ದೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ) ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಆ ತಪೋಧನನು ಯಾವಾಗಲೂ ಶುದ್ಧನಿದ್ದಾನೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀ ಪ್ರವಚನಸಾರದ (ಶ್ರೀಮದಮೃತಚಂದ್ರಾಚಾರ್ಯದೇವ ಕೃತ ತತ್ತ್ವ ದ್ವೀಪಿಕೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ) ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ (೧೫ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ ವಿಶಿಷ್ಟ * ಆದರವುಳ್ಳ ಪುರಾಣ ಪುರುಷರ ಮುಖಾಂತರ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಉತ್ಸರ್ಗ ಮತ್ತು ಅಪವಾದದ ಮೂಲಕ ಅನೇಕ ಪೃಥಕ್-ಪೃಥಕ್ ಭೂಮಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಯಾವ ಚರಣ (-ಚಾರಿತ್ರ)ವಿದೆ ಅದನ್ನು ಯತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕ್ರಮದಿಂದ ಅತ್ಯಧಿಕ ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿ, ಚೈತನ್ಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮತ್ತು ಚೈತನ್ಯವಿಶೇಷರೂಪವು ಯಾವುದರ ಪ್ರಕಾಶವಿದೆ ಅಂಥ ನಿಜದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ಥಿರವಾಗುವುದು.”

ಮತ್ತು (ಈ ಲಠಿನೇ ಗಾಢೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-)

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ವಿಷಯಸುಖದಿಂದ ವಿರಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ, ಶುದ್ಧತತ್ತ್ವ ದಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ,ಯಾರ ಚಿತ್ತವು

೧. ಆದರ = ಸಾವಧಾನ ; ಪ್ರಯತ್ನ ; ಬಹುಮಾನ.

ಮೋತ್ತೂಣ ಸಲ್ಲಭಾವಂ ಣಿಸ್ಸಲ್ಲೇ ಜೋ ದು ಸಾಹು ಪರಿಣಮದಿ |

ಸೋ ಪಡಿಕಮಣಂ ಉಚ್ಚ ಇ ಪಡಿಕಮಣಮಟ ಹವೇ ಜಮ್ಹಾ ||೮೭||

ಮುಕ್ತಾ ಶಲ್ಯಭಾವಂ ನಿಶಲ್ಯೇ ಯಸ್ತು ಸಾಧುಃ ಪರಿಣಮತಿ |

ಸ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮುಚ್ಯತೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಯೋ ಭವೇದ್ಯಸ್ಮಾತ್ ||೮೭||

ಇಹ ಹಿ ನಿಶಲ್ಯಭಾವಪರಿಣತಮಹಾತಪೋಧನ ಏವ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಸ್ವರೂಪ ಇತ್ಯುಕ್ತಃ |

ನಿಶ್ಚಯತೋ ನಿಶಲ್ಯಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಸ್ತಾವದ್ ವ್ಯವಹಾರನಯಬಲೇನ ಕರ್ಮಪಂಕಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ ನಿಧಾನಮಾಯಾಮಿಥ್ಯಾಶಲ್ಯತ್ರಯಂ ವಿದ್ಯತ ಇತ್ಯುಪಚಾರತಃ | ಅತ ಏವ ಶಲ್ಯತ್ರಯಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಪರಮನಿಶಲ್ಯಸ್ವರೂಪೇ ತಿಷ್ಠತಿ ಯೋ ಹಿ ಪರಮಯೋಗೀ ಸ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಸ್ವರೂಪ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ, ಯಸ್ಮಾತ್ ಸ್ವರೂಪಗತವಾಸ್ತವ-ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಸ್ತೇವೇತಿ |

ತಪದಲ್ಲಿ ಲೀನವಿದೆ, ಯಾರು ಶಾಸ್ತ್ರಸಮೂಹದಲ್ಲಿ * ಮತ್ತರಿದ್ದಾರೆ, ಗುಣರೂಪಿ ಮಣಿಗಳ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಯುಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಸರ್ವಸಂಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಮುಕ್ತಿ ಸುಂದರಿಯ ವಲ್ಲಭರೇಕಾಗಲಾರರು ? (ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಆಗಿಯೇ ಆಗುವರು.) ||೧೦೫||

ಗಾಥೆ - ೮೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ ದು ಸಾಹು] ಯಾವ ಸಾಧುವು [ಸಲ್ಲಭಾವಂ] ಶಲ್ಯಭಾವವನ್ನು [ಮೋತ್ತೂಣ] ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ಣಿಸ್ಸಲ್ಲೇ] ನಿಶಲ್ಯಭಾವದಿಂದ [ಪರಿಣಮದಿ] ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಾನೆ [ಸೋ] ಅವನು (ಸಾಧುವು) [ಪಡಿಕಮಣಂ] ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣನೆಂದು [ಉಚ್ಚ ಇ] ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, [ಜಮ್ಹಾ] ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು [ಪಡಿಕಮಣಮಟ ಹವೇ] ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಯನಿದ್ದಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ನಿಶಲ್ಯಭಾವದಿಂದ ಪರಿಣತನಾದ ಮಹಾತಪೋಧನನನ್ನೇ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಸ್ವರೂಪನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಮೊದಲಂತೂ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ನಿಶಲ್ಯಸ್ವರೂಪನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಬಲದಿಂದ ಕರ್ಮ ಪಂಕದಿಂದ ಯುಕ್ತತೆಯಿರುವ ಕಾರಣ (-ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಕರ್ಮರೂಪದ ಕೊಳಚೆಯ ಜತೆ ಸಂಬಂಧವಿರುವ ಕಾರಣ) “ಅವನಿಗೆ ನಿಧಾನ, ಮಾಯೆ ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾಸ್ವರೂಪದ ಮೂರು ಶಲ್ಯಗಳು ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ”ಯೆಂದು ಉಪಚಾರದಿಂದ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಮೂರು ಶಲ್ಯಗಳ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಯಾವ ಪರಮ ಯೋಗಿಯು ಪರಮ ನಿಶಲ್ಯಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಸ್ವರೂಪನೆಂದು

ಯಾವ ಸಾಧು ಶಲ್ಯಭಾವವನು ಬಿಟ್ಟು ನಿಶಲ್ಯಭಾವದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುವನು |

ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವೆಂದಿದೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಯತೆಯ ಕಾರಣದಿ ||೮೭||

H ಮತ್ತ = ಉನ್ನತ ; ಮರುಳ ; ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿವಂತ ; ಅತ್ಯಂತ ಆನಂದಿತ.

(ಅನುಷ್ಠಾನ)

ಶಲ್ಯತ್ರಯಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ನಿಃಶಲ್ಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿ |
ಸ್ಥಿತಾ ವಿದ್ವಾನ್ಸದಾ ಶುದ್ಧಮಾತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯೇತ್ಸು ಟಿಮ್ ||೧೧೬||

(ಪೃಥ್ವಿ)

ಕಷಾಯಕಲಿರಂಜಿತಂ ತ್ಯಜತು ಚಿತ್ತಮುಚ್ಚೈರ್ಭವಾನ್
ಭವಭ್ರಮಣಕಾರಣಂ ಸ್ಮರಶರಾಗ್ನಿದಗ್ಧಂ ಮುಹುಃ |
ಸ್ವಭಾವನಿಯತಂ ಸುಖಂ ವಿಧಿವಶಾದನಾಸಾದಿತುಂ
ಭಜ ತ್ವಮಲಿನಂ ಯತೇ ಪ್ರಬಲಸಂಸ್ಕೃತೇರ್ಭೀತಿತಃ ||೧೧೭||

ಚತ್ತಾ ಅಗುಪ್ತಿಭಾವಂ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತೋ ಹವೇಇ ಚೋ ಸಾಹೂ |
ಸೋ ಪಡಿಕಮಣಂ ಉಚ್ಚೈ ಪಡಿಕಮಣಮು ಹವೇ ಜಮ್ಹಾ ||೧೧೮||

ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಅಗುಪ್ತಿಭಾವಂ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತೋ ಭವೇದ್ಯಃ ಸಾಧುಃ |
ಸ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮುಚ್ಚತೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಯೋ ಭವೇದ್ಯಸಾತ್ ||೧೧೯||

ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪಗತವಾದ (-ನಿಜ ಸ್ವರೂಪದ ಜತೆ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ) ವಾಸ್ತವಿಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವು ಇದ್ದೇ ಇದೆ.

[ಈಗ ಈ ೮೭ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಮೂರು ಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ, ನಿಃಶಲ್ಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು, ವಿದ್ವಾನ್ಸರು ಯಾವಾಗಲೂ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನನ್ನು ಸುಖರೂಪದಿಂದ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ||೧೧೬||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಯತಿಯೇ ! ಯಾವುದು (ಚಿತ್ತವು) ಭವಭ್ರಮಣದ ಕಾರಣವಿದೆ ಮತ್ತು ಪುನಃ ಪುನಃ ಕಾಮಬಾಣದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ದಗ್ಧವಿರುವಂಥ ಕಷಾಯಕ್ಷೇಶದಿಂದ ರಂಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಚಿತ್ತವನ್ನು ನೀನು ಅತಿಯಾಗಿ ಬಿಡು; ಆ ವಿಧಿವಶದಿಂದ (-ಕರ್ಮವಶತೆಯ ಕಾರಣ) ಅಪ್ರಾಪ್ತವಿರುವಂಥ ನಿರ್ಮಲ*ಸ್ವಭಾವನಿಯತ ಸುಖವನ್ನು ನೀನು ಪ್ರಬಲ ಸಂಸಾರದ ಭೀತಿಯಿಂದ ಹೆದರಿ ಭಜಿಸು. ||೧೧೭||

ಗಾಥೆ - ೮೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಚೋ ಸಾಹೂ] ಯಾವ ಸಾಧುವು [ಅಗುಪ್ತಿಭಾವಂ] ಅಗುಪ್ತಿ ಭಾವವನ್ನು [ಚತ್ತಾ]

ಯಾವಸಾಧು ಅಗುಪ್ತಿಭಾವವನು ತ್ಯಜಿಸಿ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಯಲಿ ಗುಪ್ತನಿರುವನು |
ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವೆಂದಿದೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಯತೆಯ ಕಾರಣದಿ ||೧೧೮||

★ ಸ್ವಭಾವನಿಯತ = ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿತ ಇರುವ; ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ನಿಯಮದಿಂದ ನೆಲೆಸಿರುವ.

ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತಲಕ್ಷಣಪರಮತಪೋಧನಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಯಃ ಪರಮತಪಶ್ಚರಣಸರಃಸರಸಿರುಹಾಕರಚಂಡಚಂಡರಸ್ಪಿರತ್ಯಾಸನ್ನಭವೋ ಮುನೀಶ್ವರಃ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚರೂಪಮ್
ಅಗುಪ್ತಿಭಾವಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಪರಮಸಮಾಧಿಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತಮ್ ಅತ್ಯಪೂರ್ವಮಾತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯತಿ,
ಯಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಯಃ ಪರಮಸಂಯಮೀ ತ ಏವ ಸ ಚ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಸ್ವರೂಪೋ ಭವತೀತಿ ||

(ಹರಣಿ)

ಅಥ ತನುಮನೋವಾಚಾಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಸದಾ ವಿಕೃತಿಂ ಮುನಿಃ
ಸಹಜಪರಮಾಂ ಗುಪ್ತಿಂ ಸಂಜ್ಞಾನಪುಂಜಮಯೀಮಿಮಾಮ್ |
ಭಜತು ಪರಮಾಂ ಭವ್ಯಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಭಾವನಯಾ ಸಮಂ
ಭವತಿ ವಿಶದಂ ಶೀಲಂ ತಸ್ಯ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಮಯಸ್ಯ ತತ್ ||೧೧೮||

ಮೋತ್ತೂಣ ಅಟ್ಟರುದ್ದಂ ಝಾಣಂ ಜೋ ಝಾದಿ ಧಮ್ತುಸುಕ್ಕಂ ವಾ |
ಸೋ ಪಡಿಕಮಣಂ ಉಚ್ಚ ಇ ಜಿಣವರಣಂದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತೇಸು ||೧೯||

ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತೋ ಹವೇ ಇ] ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತನಿರುತ್ತಾನೆ, [ಸೋ] ಅವನು (ಸಾಧುವು)
[ಪಡಿಕಮಣಂ] ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣನೆಂದು [ಉಚ್ಚ ಇ] ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, [ಜಮ್ಹಾ] ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು [ಪಡಿಕಮಣಮಟ
ಹವೇ] ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಯನಿದ್ದಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತತೆಯು (-ಮೂರು ಗುಪ್ತಿಗಳಿಂದ ಗುಪ್ತತೆಯು) ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಪರಮ
ತಪೋಧನರಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರವಿರುವುದರ ಕಥನವಿದೆ.

ಪರಮ ತಪಶ್ಚರಣರೂಪ ಸರೋವರದ ಕಮಲಸಮೂಹದ ಸಲುವಾಗಿಪ್ರಚಂಡ ಸೂರ್ಯ ಸಮಾನರಾದಂಥ
ಆ ಅತ್ಯಂತ-ಆಸನ್ನಭವ್ಯ ಮುನೀಶ್ವರರು ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚರೂಪದ ಅಗುಪ್ತಿಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು,
ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತ-ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-ಪರಮಸಮಾಧಿಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಲಕ್ಷಿತನಾದ ಅತ್ಯಂತ-ಅಪೂರ್ವ ಆತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಆ
ಮುನೀಶ್ವರರು ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಯರಾದ ಪರಸಂಯಮಿಗಳಿರುವುದರಿಂದಲೇ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಸ್ವರೂಪರಿದ್ದಾರೆ.

[ಈಗ ಉನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ವಿಕೃತಿಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ಭವ್ಯರಾದ ಮುನಿಗಳು
ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದ ಪುಂಜಮಯವಾದ ಈ ಸಹಜ ಪರಮಗುಪ್ತಿಯನ್ನು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯೊಡನೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟರೂಪದಿಂದ
ಭಜಿಸುವುದು. ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಮಯರಾದಂಥ ಆ ಮುನಿಗಳ ಆ ಚಾರಿತ್ರವು ನಿರ್ಮಲವಿದೆ. ||೧೧೮||

ಯಾವನು ಆರ್ತರೌದ್ರಧ್ಯಾನಬಿಟ್ಟು ಧರ್ಮವಿಲ್ಲವೆಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಧ್ಯಾನಿಸನು |
ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವೆಂದಿದೆ ಜಿನವರಕಥಿತ ಸೂತ್ರಗಳಲಿ ||೧೯||

ಮುಕ್ತಾರ್ಥರೌದ್ರಂ ಧ್ಯಾನಂ ಯೋ ಧ್ಯಾಯತಿ ಧರ್ಮಶುಕ್ಲಂ ವಾ |
ಸ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮುಚ್ಯತೇ ಜಿನವರನಿರ್ದಿಷ್ಟಸೂತ್ರೇಷು ||೮೯||

ಧ್ಯಾನವಿಕಲ್ಪಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಸ್ವದೇಶತ್ಯಾಗಾತ್ ದ್ರವ್ಯನಾಶಾತ್ ಮಿತ್ರಜನವಿದೇಶಗಮನಾತ್ ಕಮನೀಯಕಾಮಿನೀವಿಯೋಗಾತ್ ಅನಿಷ್ಟಸಂಯೋಗಾದ್ವಾ ಸಮುಪಜಾತಮಾರ್ತಧ್ಯಾನಮ್, ಚೌರಚಾರಶಾತ್ರವಜನವಧಬಂಧನನಿಬದ್ಧಮಹದ್ವೇಷ-ಜನಿತರೌದ್ರಧ್ಯಾನಂ ಚ, ಏತದ್ವಿತ್ತಯಮ್ ಅಪರಿಮಿತಸ್ವರ್ಗಪವರ್ಗಸುಖಪ್ರತಿಪಕ್ಷಂ ಸಂಸಾರದುಃಖ-ಮೂಲತ್ವಾನ್ನಿರವಶೇಷೇಣ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಸ್ವರ್ಗಪವರ್ಗನಿಸೀಮಸುಖಮೂಲಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಿತನಿಶ್ಚಯಪರಮಧರ್ಮಧ್ಯಾನಮ್, ಧ್ಯಾನಧ್ಯೇಯವಿವಿಧವಿಕಲ್ಪವಿರಹಿತಾಂತರ್ಮುಖಾಕಾರಸಕಲಕರಣಗ್ರಾಮಾತೀತನಿರ್ಭೇದಪರಮಕಲಾಸನಾಥನಿಶ್ಚಯ-ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಂ ಚ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಯಃ ಪರಮಭಾವಭಾವನಾಪರಿಣತಃ ಭವ್ಯವರಪುಂಡರೀಕಃ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಸ್ವರೂಪೋ ಭವತಿ, ಪರಮಜಿನೇಂದ್ರವದನಾರವಿಂದವಿನಿರ್ಗತದ್ರವ್ಯಶ್ರುತೇಷು ವಿದಿತಮಿತಿ | ಧ್ಯಾನೇಷು ಚ ಚತುರ್ಷು ಹೇಯಮಾದ್ಯಂ ಧ್ಯಾನದ್ವಿತಯಂ, ತ್ರಿತಯಂ ತಾವದುಪಾದೇಯಂ, ಸರ್ವದೋಪಾದೇಯಂ ಚ ಚತುರ್ಥಮಿತಿ |

ಗಾಥೆ - ೮೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಚೋ] ಯಾವನು (ಜೀವನು) [ಅಟ್ಟರುದ್ದಂ ರೂಪಂ] ಆರ್ತ ಮತ್ತು ರೌದ್ರ ಧ್ಯಾನವನ್ನು [ಮೋಕ್ಷೋಣ] ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ಧರ್ಮಶುಕ್ಲಂ ವಾ] ಧರ್ಮ ಅಥವಾ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವನ್ನು [ರೂಪಾದಿ] ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ [ಸೋ] ಅವನು (ಜೀವನು) [ಜಿನವರನಿರ್ದಿಷ್ಟಸೂತ್ರೇಷು] ಜಿನವರಕಥಿತ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ [ಪಡಿಕಮಣಂ] ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣನೆಂದು [ಉಚ್ಯತೇ] ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಧ್ಯಾನದ ಭೇದಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

೧) ಸ್ವದೇಶದ ತ್ಯಾಗದಿಂದ, ದ್ರವ್ಯದ ನಾಶದಿಂದ, ಮಿತ್ರಜನರ ವಿದೇಶಗಮನದಿಂದ ಕಮನೀಯ (ಇಷ್ಟ ಸುಂದರ) ಕಾಮಿನಿಯ ವಿಯೋಗದಿಂದ ಅಥವಾ ಅನಿಷ್ಟದ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಆ ಆರ್ತಧ್ಯಾನ, ಹಾಗೂ ೨) ಚೋರ-ಚಾರ-ಶತ್ರು ಜನರ ವಧೆ-ಬಂಧನ ಸಂಬಂಧದ ಮಹಾದ್ವೇಷದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಆ ರೌದ್ರಧ್ಯಾನ, ಅವೆರಡು ಧ್ಯಾನಗಳು ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷದ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಸುಖದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷವಾದ ಸಂಸಾರದುಃಖದ ಮೂಲವಿರುವ ಕಾರಣ ಅವೆರಡನ್ನು ನಿರವಶೇಷರೂಪದಿಂದ (ಸರ್ವಥಾ) ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ೩) ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷದ ನಿಸೀಮ (-ಅಪಾರ) ಸುಖದ ಮೂಲವಾದಂಥ ಆ ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಿತವಾದ ನಿಶ್ಚಯ-ಪರಮ-ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ, ಹಾಗೂ ೪) ಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಧ್ಯೇಯದ ವಿವಿಧ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತ, ಅಂತರ್ಮುಖಾಕಾರ, ಸಕಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಅತೀತ (-ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತ) ಮತ್ತು ನಿರ್ಭೇದ ಪರಮ ಕಲಾಸಹಿತವಾದಂಥ ಆ ನಿಶ್ಚಯ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನ, ಅವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ, ಯಾವ ಭವ್ಯವರ ಪುಂಡರೀಕನು (-ಭವ್ಯೋತ್ತಮನು) ಪರಮಭಾವದ (ಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಭಾವದ) ಭಾವನಾರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಾಮಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ನಿಶ್ಚಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಸ್ವರೂಪನಿದ್ದಾನೆಂದು ಪರಮ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಮುಖಾರವಿಂದದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟಂಥ ದ್ರವ್ಯಶ್ರುತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

೧. ಅಂತರ್ಮುಖಾಕಾರ = ಅಂತರ್ಮುಖವು ಯಾವುದರ ಆಕಾರ ಎಂದರೆ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ ಅಂಥದು.

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ -

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

“ನಿಷ್ಕ್ರಿಯಂ ಕರಣಾತೀತಂ ಧ್ಯಾನಧ್ಯೇಯವಿವರ್ಜಿತಮ್ |
ಅಂತರ್ಮುಖಂ ತು ಯದ್ಧ್ಯಾನಂ ತಚ್ಚುಕ್ಲಂ ಯೋಗೀನೋ ವಿದುಃ ||”

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಧ್ಯಾನಾವಲೀಮಪಿ ಚ ಶುದ್ಧನಯೋ ನ ವಕ್ತಿ
ವ್ಯಕ್ತಂ ಸದಾಶಿವಮಯೇ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವೇ |
ಸಾಸ್ತ್ರೀತ್ಯವಾಚ ಸತತಂ ವ್ಯವಹಾರಮಾರ್ಗ-
ಸ್ತತ್ತ್ವಂ ಚಿನೇಂದ್ರ ತದಹೋ ಮಹದಿಂದ್ರಜಾಲಮ್ ||೧೧೧೯||

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಸದ್ಬೋಧಮಂಡನಮಿದಂ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಂ
ಮುಕ್ತಂ ವಿಕಲ್ಪನಿಕರೈರಖಿಲೈಃ ಸಮಂತಾತ್ |
ನಾಸ್ತೇಷ ಸರ್ವನಯಜಾತಗತಪ್ರಪಂಚೋ
ಧ್ಯಾನಾವಲೀ ಕಥಯ ಸಾ ಕಥಮತ್ರ ಜಾತಾ ||೧೧೨೦||

ನಾಲ್ಕು ಧ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ಧ್ಯಾನಗಳು ಹೇಯವಿವೆ, ಮೂರನೆಯದು ಮೊದಲಂತೂ ಉಪಾದೇಯವಿದೆ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯದು ಸರ್ವದಾ ಉಪಾದೇಯವಿದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಇತರೆಡೆ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಧ್ಯಾನವು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯವಿದೆ, ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತವಿದೆ, ಧ್ಯಾನಧ್ಯೇಯವಿವರ್ಜಿತ (ಎಂದರೆ ಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಧ್ಯೇಯದ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತ)ವಿದೆ ಮತ್ತು ಅಂತರ್ಮುಖವಿದೆ, ಆ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಯೋಗಿಗಳು ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.”

[ಈಗ ಈ ಲೇಖನೇ ಗಾಢೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಪ್ರಕಟರೂಪದಿಂದ ಸದಾಶಿವಮಯ (-ನಿರಂತರ ಕಲ್ಯಾಣಮಯ)ವಾದಂಥ ಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ * ಧ್ಯಾನಾವಲಿ ಇರುವುದನ್ನು ಕೂಡ ಶುದ್ಧನಯ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ‘ಅದು ಇದೆ (ಎಂದರೆ ಧ್ಯಾನಾವಲಿಯು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿದೆ)’ ಯೆಂದು (ಮಾತ್ರ) ವ್ಯವಹಾರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸತತ ಹೇಳಿದೆ. ಓ ಚಿನೇಂದ್ರದೇವ ! ಇಂಥ ಆ ತತ್ತ್ವವು (-ನೀನು ನಯದ ಮುಖಾಂತರ ಹೇಳಿದ ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪವು), ಓಹೋ ! ಮಹಾನ್ ಇಂದ್ರಜಾಲವಿದೆ. ||೧೧೧೯||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸಮ್ಯಗ್ಧ್ಯಾನದ ಆಭೂಷಣವಾದಂಥ ಈ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವವು ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪಸಮೂಹಗಳಿಂದ

H ಧ್ಯಾನಾವಲಿ = ಧ್ಯಾನಪಂಕ್ತಿ; ಧ್ಯಾನಪರಂಪರೆ.

ಮಿಚ್ಛತ್ತಪಹುದಿಭಾವಾ ಪುವ್ವಂ ಜೀವೇಣ ಭಾವಿಯಾ ಸುಇರಂ |

ಸಮ್ಯತ್ತಪಹುದಿಭಾವಾ ಅಭಾವಿಯಾ ಹೋಂತಿ ಜೀವೇಣ ||೯೦||

ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಪ್ರಭೃತಿಭಾವಾಃ ಪೂರ್ವಂ ಜೀವೇನ ಭಾವಿತಾಃ ಸುಚಿರಮ್ |

ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಭೃತಿಭಾವಾಃ ಅಭಾವಿತಾ ಭವಂತಿ ಜೀವೇನ ||೯೧||

ಆಸನ್ನಾಸನ್ನಭವ್ಯಜೀವಪೂರ್ವಪರಪರಿಣಾಮಸ್ವರೂಪೋಪನ್ಯಾಸೋಽಯಮ್ |

ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾವ್ರತಕಷಾಯಯೋಗಪರಿಣಾಮಾಸಾಮಾನ್ಯಪ್ರತ್ಯಯಾಃ, ತೇಷಾಂ ಏಕಲ್ಪಾಸ್ತ್ರಯೋದಶ ಭವಂತಿ 'ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಟೀಆದಿ ಜಾವ ಸಚೋಗಿಸ್ ಚರಮಂತಂ' ಇತಿ ವಚನಾತ್, ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗುಣಸ್ಥಾನಾದಿಸಯೋಗಿಗುಣಸ್ಥಾನ-ಚರಮಸಮಯಪರ್ಯಂತಸ್ಥಿತಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಸರ್ವತಃ ಮುಕ್ತ (-ಎಲ್ಲ ನಿಟ್ಟಿನಿಂದ ರಹಿತ) ವಿದೆ. (ಈ ಪ್ರಕಾರ) ಸರ್ವನಯಸಮೂಹ ಸಂಬಂಧದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವು ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೆ ಆ ಧ್ಯಾನಾವಲಿಯು ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು (ಎಂದರೆ ಧ್ಯಾನಾವಲಿಯು ಈ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದಲ್ಲಿ ತಾನು ಹೇಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ) ಅದನ್ನು ಹೇಳಿ ? ||೧೨೦||

ಗಾಥೆ - ೯೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೀವೇಣ] ಜೀವರುಗಳು [ಪುವ್ವಂ] ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ [ಮಿಚ್ಛತ್ತಪಹುದಿಭಾವಾ] ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳನ್ನು [ಸುಇರಂ] ಸುಚಿರ ಕಾಲ (ಅತ್ಯಂತ ದೀರ್ಘಕಾಲ) [ಭಾವಿಯಾ] ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ; [ಸಮ್ಯತ್ತಪಹುದಿಭಾವಾ] ಸಮ್ಯಕ್ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳನ್ನು [ಜೀವೇಣ] ಜೀವರುಗಳು [ಅಭಾವಿಯಾ ಹೋಂತಿ] ಭಾವಿಸಿಲ್ಲ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಆಸನ್ನಭವ್ಯ ಮತ್ತು ಅನಾಸನ್ನಭವ್ಯಜೀವರುಗಳ ಪೂರ್ವಪರ (-ಮೊದಲಿನ ಮತ್ತು ನಂತರದ) ಪರಿಣಾಮಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ಅವ್ರತ, ಕಷಾಯಮತ್ತು ಯೋಗರೂಪ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಯ (ಆಸ್ರವ)ಗಳಿವೆ; ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹದಮೂರು ಭೇದಗಳಿವೆ, ಕಾರಣವೆಂದರೆ * 'ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಟೀಆದಿ ಜಾವ ಸಚೋಗಿಸ್ ಚರಮಂತಂ' ಎಂದು (ಶಾಸ್ತ್ರದ) ವಚನವಿದೆ, ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ ಗುಣಸ್ಥಾನದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಯೋಗಕೇವಲಿಗುಣಸ್ಥಾನದ ಅಂತಿಮ ಸಮಯದವರೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿರುತ್ತವೆಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ.

ಜೀವಗಳು ಮಿಥ್ಯಾತ್ಯಾದಿ ಭಾವಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವದಲಿ ಚಿರಕಾಲ ಭಾವಿಸಿವೆ |

ಜೀವಗಳು ಸಮ್ಯಕ್ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವದಲೆಂದು ಭಾವಿಸಿಲ್ಲ ||೯೦||

H ಅರ್ಥ - (ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಹದಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.) ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗುಣಸ್ಥಾನದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಯೋಗಕೇವಲಿ ಗುಣಸ್ಥಾನದ ಚರಮ ಸಮಯದವರೆಗೆ.

ಅನಾಸನ್ನಭವ್ಯಜೀವೇನ ನಿರಂಜನನಿಜಪರಮಾತ್ಮತತ್ವ ಶ್ರದ್ಧಾನವಿಕಲೇನ ಪೂರ್ವಂ ಸುಚಿರಂ ಭಾವಿತಾಃ ಖಿಲು ಸಾಮಾನ್ಯಪ್ರತ್ಯಯಾಃ, ತೇನ ಸ್ವರೂಪವಿಕಲೇನ ಬಹಿರಾತ್ಮಜೀವೇನಾನಾಸಾದಿತಪರಮನೈಷ್ಕರ್ಯಚರಿತ್ರೇಣ ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಾಣಿ ನ ಭಾವಿತಾನಿ ಭವಂತೀತಿ | ಅಸ್ಯ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿವಿಪರೀತಗುಣನಿಚಯಸಂಪನ್ನೋಽತ್ಯಾಸನ್ನ-ಭವ್ಯಜೀವಃ | ಅಸ್ಯಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಭಾವನಾ ಕಥಮಿತಿಚೇತ್ -

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀ ಗುಣಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಭಃ -

(ಅನುಷ್ಠುಪು)

“ಭಾವಯಾಮಿ ಭವಾವರ್ತೇ ಭಾವನಾಃ ಪ್ರಾಗಭಾವಿತಾಃ |
ಭಾವಯೇ ಭಾವಿತಾ ನೇತಿ ಭವಾಭಾವಾಯ ಭಾವನಾಃ ||”

ತಥಾ ಹಿ -

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅಥ ಭವಜಲರಾಶೌ ಮಗ್ನಜೀವೇನ ಪೂರ್ವಂ
ಕಿಮಪಿ ವಚನಮಾತ್ರಂ ನಿವೃತ್ತೇಃ ಕಾರಣಂ ಯತ್ |
ತದಪಿ ಭವಭವೇಷು ಶ್ರೂಯತೇ ವಾಹ್ಯತೇ ವಾ
ನ ಚ ನ ಚ ಬತ ಕಷ್ಟಂ ಸರ್ವದಾ ಜ್ಞಾನಮೇಕಮ್ ||೧೨೧||

ನಿರಂಜನ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದ ಅನಾಸನ್ನ ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳು ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಸುಚಿರಕಾಲ ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಪರಮ ನೈಷ್ಕರ್ಯರೂಪ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡಿರದಂಥ ಆ ಸ್ವರೂಪಶೂನ್ಯರಾದ ಬಹಿರಾತ್ಮ-ಜೀವರುಗಳು ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಭಾವಿಸಿಲ್ಲ. ಈ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ ಜೀವರುಗಳಿಂದ ವಿಪರೀತ ಗುಣಸಮುದಾಯವುಳ್ಳ ಅತಿ-ಆಸನ್ನ ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಈ (ಅತ್ಯಂತ ನಿಕಟ ಭವ್ಯ) ಜೀವನಿಗೆ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದ ಭಾವನೆಯು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದಿರುತ್ತದೆಯೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಲಾದರೆ (ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯ) ಶ್ರೀ ಗುಣಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳು (ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿ ೨೫೮ನೇ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- * ಭವಾವರ್ತದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಭಾವಿಸಲಾಗದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು (ಈಗ) ನಾನು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು (ಮೊದಲು) ಭಾವಿಸದಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ಭವದ ಅಭಾವದ ಸಲುವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ (ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಭವದ ಅಭಾವವಂತೂ ಭವಭ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತಗಳಾದ ಭಾವನೆಗಳಿಂದ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರಕಾರದ ಮೊದಲು ಭಾವಿಸಲಾಗದಂಥ ಅಪೂರ್ವ ಭಾವನೆಗಳಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ).”

ಮತ್ತು (೯೦ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-)

H ಭವಾವರ್ತ = ಭವ - ಆವರ್ತ ; ಭವದ ಚಕ್ರ ; ಭವದ ಸುಳಿ ; ಭವ-ಪರಾವರ್ತ.

ಮಿಚ್ಛಾದಂ ಸಣಣಾಣಚರಿತ್ರಂ ಜಇಲೂಣ ಢಿರವಸೇ ಸೇಣ |
ಸಮ್ಯಕ್ತಂಣಾಣಚರಣಂ ಜೋ ಭಾವಇ ಸೋ ಪಡಿಕ್ಕಮಣಂ ||೯೧||

ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾನಿರವಶೇಷೇಣ |
ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನಚರಣಂ ಯೋ ಭಾವಯತಿ ಸ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮ್ ||೯೧||

ಅತ್ರಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಾಣಾಂ ನಿರವಶೇಷಸ್ವೀಕಾರೇಣ ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಾಣಾಂ ನಿರವಶೇಷತ್ಯಾಗೇನ ಚ ಪರಮಮುಮುಕ್ಷೋರ್ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಂ ಚ ಭವತಿ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ಭಗವದರ್ಹತ್ವರಮೇಶ್ವರಮಾರ್ಗಪ್ರತಿಕೂಲಮಾರ್ಗಭಾಸಮಾರ್ಗಶ್ರದ್ಧಾನಂ ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನಂ, ತತ್ಯವಾವಸ್ತುನಿ ವಸ್ತುಬುದ್ಧಿರ್ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನಂ, ತನ್ಮಾರ್ಗಚರಣಂ ಮಿಥ್ಯಾಚಾರಿತ್ರಂ ಚ, ಏತತ್ತಿತ್ತಯಮಪಿ ನಿರವಶೇಷಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಅಥವಾ ಸ್ವಾತ್ಮಶ್ರದ್ಧಾನಪರಿಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನರೂಪಮುಖತ್ವಮೇವ ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಾತ್ಮಕರತ್ನತಯಮ್, ಏತದಪಿ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ತ್ರಿಕಾಲನಿರಾವರಣನಿತ್ಯಾನಂದೈಕಲಕ್ಷಣನಿರಂಜನನಿಜಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವಾತ್ಮಕಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಾಹ್ಯಾತ್ಮಾ, ತತ್ ರೂಪಶ್ರದ್ಧಾನಪರಿಜ್ಞಾನಾಚರಣಸ್ವರೂಪಂ ಹಿ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತಯಮ್; ಏವಂ ಭಗವತ್ಪರಮಾತ್ಮಸುಖಾಭಿಲಾಷೀ ಯಃ

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಥನ ಮಾತ್ರವು (-ಹೇಳುವ ಮಾತ್ರವು) ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವಿದೆ ಅದನ್ನು ಕೂಡ (ಎಂದರೆ ವ್ಯವಹಾರ-ರತ್ನತಯವನ್ನು ಕೂಡ) ಭವಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋದ ಜೀವರುಗಳು ಮೊದಲು ಭವಭವದಲ್ಲಿ (-ಅನೇಕ ಭವಗಳಲ್ಲಿ) ಕೇಳಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಆಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ (ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ); ಆದರೆ ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ! ದುಃಖದ ಸಂಗತಿಯಿದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಯಾವ ಒಂದು ಜ್ಞಾನವಿದೆ ಅದನ್ನು (ಎಂದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವೇ ಇರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವವನ್ನು) ಜೀವರುಗಳು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ-ಆಚರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ||೧೨೧||

ಗಾಥೆ - ೯೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಮಿಚ್ಛಾದಂಸಣಣಾಣಚರಿತ್ರಂ] ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನ, ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾಚಾರಿತ್ರವನ್ನು [ಢಿರವಸೇಸೇಣ] ನಿರವಶೇಷರೂಪದಿಂದ [ಚಇಲೂಣ] ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ಸಮ್ಯಕ್ತಂಣಾಣಚರಣಂ] ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು [ಜೋ] ಯಾವನು (ಜೀವನು) [ಭಾವಇ] ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ [ಸೋ] ಅವನು (ಜೀವನು) [ಪಡಿಕ್ಕಮಣಂ] ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣನಿದ್ದಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರವಶೇಷ (-ಸಂಪೂರ್ಣ) ವಾಗಿ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರವಶೇಷ ತ್ಯಾಗಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪರಮಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಭಗವಾನ ಅರ್ಹತ್ ಪರಮೇಶ್ವರರ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದ ಮಾರ್ಗಭಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗದ ಶ್ರದ್ಧೆಯು

ಯಾವನು ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರವನು ನಿರವಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಬಿಟ್ಟು |
ಅವನು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರ ಭಾವಿಸಿರೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣನಿಹನು ||೯೧||

ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥಪರಾಯಣಃ ಶುದ್ಧರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕಮ್ ಆತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯತಿ ಸ ಪರಮತಪೋಧನ ಏವ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಸ್ವರೂಪ ಇತ್ಯುಕ್ತಃ |

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ವಿಭಾವಮಖಿಲಂ ವ್ಯವಹಾರಮಾರ್ಗ-
ರತ್ನತ್ರಯಂ ಚ ಮತಿಮಾನಿಜತತ್ತ್ವವೇದೀ |
ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವನಿಯತಂ ನಿಜಬೋಧಮೇಕಂ
ಶ್ರದ್ಧಾನಮನ್ಯದಪರಂ ಚರಣಂ ಪ್ರಪೇದೇ ||೧೨೨||

ಉತ್ತಮಅಟ್ಟಂ ಆದಾ ತಮ್ಮಿ ಠಿದಾ ಹಣದಿ ಮುಣಿವರಾ ಕಮ್ಮಂ |

ತಮ್ಮಾ ದು ರ್ಪುಣಮೇವ ಹಿ ಉತ್ತಮ ಅಟ್ಟಸ್ಸ ಪಡಿಕಮಣಂ ||೯೨||

ಅದು ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನವಿದೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಲಾದ ಅವಸ್ಥುವಿಲ್ಲಿ ವಸ್ತುವಿನ ಬುದ್ಧಿಯು ಅದು ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನವಿದೆ ಮತ್ತು ಆ ಮಾರ್ಗದ ಆಚರಣೆಯು ಅದು ಮಿಥ್ಯಾಚಾರಿತ್ರಿವಿದೆ-ಇವು ಮೂರನ್ನು ನಿರವಶೇಷ ರೂಪದಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಅಥವಾ ನಿಜ-ಆತ್ಮನ ಶ್ರದ್ಧೆ-ಜ್ಞಾನ-ಅನುಷ್ಠಾನದ ರೂಪದಿಂದ ವಿಮುಖಿತೆಯೇ ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನ-ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರಿತ್ವವಾದ (ಮಿಥ್ಯಾ) ರತ್ನತ್ರಯವಿದೆ-ಇದನ್ನು ಕೂಡ (ನಿರವಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ತ್ರಿಕಾಲ-ನಿರಾವರಣ, ನಿತ್ಯ ಆನಂದವು ಒಂದು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ನಿರಂಜನ ನಿಜ ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಭಾವ ಸ್ವರೂಪ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನು ಅವನು ಆತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ; ಅವನ ಸ್ವರೂಪದ ಶ್ರದ್ಧೆ-ಜ್ಞಾನ-ಆಚರಣೆಯ ರೂಪವು ಅದು ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯವಿದೆಯೆಂದು ಭಗವಾನ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸುಖದ ಅಭಿಲಾಷಿಯಾದಂಥ ಆ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥಪರಾಯಣರು (ಪರಮ ತಪೋಧನರು) ಶುದ್ಧರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ ಆ ಪರಮತಪೋಧನರಿಗೇ (ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ) ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಸ್ವರೂಪರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

[ಈಗ ೯೧ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರಮಾರ್ಗದ ರತ್ನತ್ರಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ನಿಜತತ್ತ್ವವೇದಿಯು (ನಿಜ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯುವವನು-ಅನುಭವಿಸುವವನು) ಮತಿಮಾನ ಪುರುಷನು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ನಿಯತ (-ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತ್ವಪರಾಯಣ)ವಾದಂಥ ಆ ಒಂದು ನಿಜಜ್ಞಾನ, ಎರಡನೆಯದು ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ಪುನಃ ಎರಡನೆಯದು ಚಾರಿತ್ರದ ಆಶ್ರಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ||೧೨೨||

ಗಾಥೆ - ೯೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಉತ್ತಮಅಟ್ಟಂ] ಉತ್ತಮಾರ್ಥವು (-ಉತ್ತಮಪದಾರ್ಥವು) [ಆದಾ] ಆತ್ಮವಿದೆ. [ತಮ್ಮಿ ಠಿದಾ] ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವ [ಮುಣಿವರಾ] ಮುನಿವರರು [ಕಮ್ಮಂ ಹಣದಿ] ಕರ್ಮವನ್ನು ಹೊಡೆದು

ಉತ್ತಮಾರ್ಥಆತ್ಮವಿದ್ದದರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಮುನಿವರ ಕರ್ಮದ ಘಾತ ಮಾಳ್ವರು |

ಉತ್ತಮಾರ್ಥದ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿದೆಯೆಂದರಿಂದ ವಾಸ್ತವದಿ ಧ್ಯಾನ ತಾನೆ ||೯೨||

**ಉತ್ತಮಾರ್ಥ ಆತ್ಮ ತಸ್ಮಿನ್ ಸ್ಥಿತಾ ಘ್ನಂತಿ ಮುನಿವರಾಃ ಕರ್ಮ |
ತಸ್ಮಾತ್ತು ಧ್ಯಾನಮೇವ ಹಿ ಉತ್ತಮಾರ್ಥಸ್ಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮ್ ||೯೨||**

ಅತ್ರ ನಿಶ್ಚಯೋತ್ತಮಾರ್ಥಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ |

ಇಹ ಹಿ ಜಿನೇಶ್ವರಮಾರ್ಗೇ ಮುನೀನಾಂ ಸಲ್ಲೇಖನಾಸಮಯೇ ಹಿ ದ್ವಿಚತ್ವಾರಿಂಶದ್ಭಿರಾಚಾರ್ಯೈರ್ದತ್ತೋತ್ತಮಾರ್ಥಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾಭಿಧಾನೇನ ದೇಹತ್ಯಾಗೋ ಧರ್ಮೋ ವ್ಯವಹಾರೇಣ | ನಿಶ್ಚಯೇನ ನವಾರ್ಥೇಷೋತ್ತಮಾರ್ಥೋ ಹ್ಯಾತ್ಮಾ ತಸ್ಮಿನ್ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಮಯಕಾರಣಸಮಯಸಾರಸ್ವರೂಪೇ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಯೇ ತಪೋಧನಾಸ್ತೇ ನಿತ್ಯಮರಣಭೀರವಃ, ಅತ ಏವ ಕರ್ಮವಿನಾಶಂ ಕುರ್ವಂತಿ | ತಸ್ಮಾದ್ಧ್ಯಾತ್ಮಭಾಷಯೋಕ್ತ ಭೇದಕರಣಧ್ಯಾನಧ್ಯೇಯವಿಕಲ್ಪವಿರಹಿತ-ನಿರವಶೇಷೇಣಾಂತರ್ಮುಖಾಕಾರಸಕಲೇಂದ್ರಿಯಾಗೋಚರನಿಶ್ಚಯಪರಮಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಮೇವ ನಿಶ್ಚಯೋತ್ತಮಾರ್ಥಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಿತ್ಯವಚೋದ್ಯಮ್ | ಕಿಂ ಚ, ನಿಶ್ಚಯೋತ್ತಮಾರ್ಥಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಂ ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಯನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮ-ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಮಯತ್ವಾದಮೃತಕುಂಭಸ್ವರೂಪಂ ಭವತಿ, ವ್ಯವಹಾರೋತ್ತಮಾರ್ಥಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಂ ವ್ಯವಹಾರಧರ್ಮ-ಧ್ಯಾನಮಯತ್ವಾದ್ವಿಷಕುಂಭಸ್ವರೂಪಂ ಭವತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಸಮಯಸಾರೇ-

ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. [ತಮ್ಮಾ ದು] ಆದುದರಿಂದ [ಝಾಣಂ ಏವ] ಧ್ಯಾನವೇ [ಹಿ] ನಿಜವಾಗಿ [ಉತ್ತಮಅಟ್ಟಿಸ್ಸ] ಉತ್ತಮಾರ್ಥದ [ಪಡಿಕಮಣಂ] ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ನಿಶ್ಚಯ-ಉತ್ತಮಾರ್ಥಪ್ರತಿಕ್ರಮಣದ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳಿದೆ.

ಜಿನೇಶ್ವರರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳ ಸಲ್ಲೇಖನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತೆರಡು ಆಚಾರ್ಯರುಗಳಿಂದ ಯಾವುದರ ಹೆಸರು ಉತ್ತಮಾರ್ಥಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿದೆ ಅದನ್ನು ಕೊಡಲ್ಪಡುವ ಕಾರಣ ದೇಹತ್ಯಾಗವು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಧರ್ಮವಿದೆ. ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ-ಒಂಭತ್ತು ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಅರ್ಥವು ಆತ್ಮವಿದೆ; ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಮಯ ಕಾರಣಸಮಯಸಾರಸ್ವರೂಪನಾದಂಥ ಆ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಯಾವ ತಪೋಧನರು ಸ್ಥಿರರಿರುತ್ತಾರೆ, ಆ ತಪೋಧನರು ನಿತ್ಯ ಮರಣಭೀರುಗಳಿದ್ದಾರೆ; ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಕರ್ಮದ ವಿನಾಶಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಭೇದಕರಣ ರಹಿತ-ಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಧ್ಯೇಯದ ವಿಕಲ್ಪರಹಿತ, ನಿರವಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಖ ಆಕಾರವಿರುವಂಥ ಮತ್ತು ಸಕಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಅಗೋಚರವಾದಂಥ ನಿಶ್ಚಯ-ಪರಮಶುಕ್ಲ ಧ್ಯಾನವೇ ನಿಶ್ಚಯ-ಉತ್ತಮಾರ್ಥಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯ-ಉತ್ತಮಾರ್ಥಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವು ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಿತಗಳಾದಂಥ ನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಮಯವಿರುವುದರಿಂದ ಅಮೃತಕುಂಭಸ್ವರೂಪವಿದೆ; ವ್ಯವಹಾರ-ಉತ್ತಮಾರ್ಥಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವು ವ್ಯವಹಾರಧರ್ಮಧ್ಯಾನಮಯವಿರುವುದರಿಂದ ವಿಷಕುಂಭಸ್ವರೂಪವಿದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ) ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದಲ್ಲಿ (೩೦೬ನೇ ಗಾಥೆಯ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

೧. ಭೇದಕರಣ = ಭೇದ ಮಾಡುವುದು ಅದು; ಭೇದ ಕೆಡುವುದು ಅದು.

“ಪಡಿಕಮಣಂ ಪಡಿಸರಣಂ ಪರಿಹಾರೋ ಧಾರಣಾ ನಿಯತ್ರೀ ಯ |
ನಂದಾ ಗರಹಾ ಸೋಹೀ ಅಟ್ಟವಿಹೋ ಹೋಇ ವಿಸಕುಂಭೋ ||”

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಸಮಯಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯಾಯಾಮ್ |

(ವಸಂತತಿಲಕ)

“ಯತ್ರ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮೇವ ವಿಷಂ ಪ್ರಣೇತಂ
ತತ್ರಾಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮೇವ ಸುಧಾ ಕುತಃ ಸ್ಯಾತ್ |
ತತ್ಕಿಂ ಪ್ರಮಾದ್ಯತಿ ಜನಃ ಪ್ರಪತನ್ನಧೋಽಧಃ
ಕಿಂ ನೋರ್ಧ್ವಮೂರ್ಧ್ವಮಧಿರೋಹತಿ ನಿಷ್ಪ್ರಮಾದಃ ||”

ತಥಾ ಹಿ -

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಆತ್ಮಧ್ಯಾನಾದಪರಮಖಿಲಂ ಘೋರಸಂಸಾರಮೂಲಂ
ಧ್ಯಾನಧ್ಯೇಯಪ್ರಮುಖಸುತಪಃಕಲ್ಪನಾಮಾತ್ರರಮ್ಯಮ್ |
ಬುದ್ಧಾಧ್ವೀಮಾನ್ ಸಹಜಪರಮಾನಂದಪೀಯೂಷಪೂರೇ
ನಿರ್ಮಜ್ಜಂತಂ ಸಹಜಪರಮಾತ್ಮಾನಮೇಕಂ ಪ್ರಪೇದೇ ||೧೨೩||

“ಗಾಥಾರ್ಥ :- ^೧ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ, ^೨ ಪ್ರತಿಸರಣ, ^೩ ಪರಿಹಾರ, ^೪ ಧಾರಣಾ, ^೫ ನಿವೃತ್ತಿ, ^೬ ನಂದೆ, ^೭ ಗರ್ಹಾ ಮತ್ತು ^೮ ಶುದ್ಧಿ-ಇವು ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರದ ವಿಷಕುಂಭಗಳಿವೆ.”

ಮತ್ತು ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದ (ಶ್ರೀಮದ್ ಅಮೃತಚಂದ್ರಾಚಾರ್ಯದೇವಕೃತ ಆತ್ಮ ಖ್ಯಾತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ) ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ (೧೮ನೆಯ ಕಲಶದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ, -

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- (ಎಲೈ ಸೋದರನೇ !) ಎಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವನ್ನೇ ವಿಷವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ ಅಲ್ಲಿ ಅಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವು ಅಮೃತವೆಂದಿರಬಹುದು ? (ಎಂದರೆ ಇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ) ಎಂದ ಬಳಿಕ ಮನುಷ್ಯರು ಕೆಳ-ಕೆಳಗೇ ಉರುಳುತ್ತ ಪ್ರಮಾದಿಯೇಕಾಗುತ್ತಾರೆ ? ನಿಷ್ಪ್ರಮಾದಿಯಾಗುತ್ತ ಮೇಲೆ-ಮೇಲೆ ಏಕೆ ಏರುವುದಿಲ್ಲ?”

ಮತ್ತು (ಈ ೯೨ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

೧. ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ = ಮಾಡಲಾದ ದೋಷಗಳ ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡುವುದು.
೨. ಪ್ರತಿಸರಣ = ಸಮ್ಯಕ್ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಣೆ.
೩. ಪರಿಹಾರ = ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರಾಗಾದಿ ದೋಷಗಳ ನಿವಾರಣೆ.
೪. ಧಾರಣಾ = ಪಂಚನಮಸ್ಕಾರಾದಿ ಮಂತ್ರ. ಪ್ರತಿಮೆ ಮೊದಲಾದ ಬಾಹ್ಯ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಅವಲಂಬನದಿಂದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸ್ಥಿರ ಮಾಡುವುದು.
೫. ನಿವೃತ್ತಿ = ಬಾಹ್ಯ ವಿಷಯಕಷಾಯಾದಿಗಳ ಇಚ್ಛೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಚಿತ್ತವನ್ನು ತಿರುಗಿಸುವುದು.
೬. ನಂದೆ = ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಿಯಿಂದ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡುವುದು.
೭. ಗರ್ಹಾ = ಗುರುಸಾಕ್ಷಿಯಿಂದ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡುವುದು.
೮. ಶುದ್ಧಿ = ದೋಷ ಸಂಭವಿಸಿದ ನಂತರ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವಿಶುದ್ಧಿ ಮಾಡುವುದು.

ಝಾಣಣಲೀಣೋ ಸಾಹೂ ಪರಿಚಾಗಂ ಕುಣಇ ಸವ್ವದೋಸಾಣಂ |
ತಮ್ಮಾ ದು ಝಾಣಮೇವ ಹಿ ಸವ್ವದಿಚಾರಸ್ಸ ಪಡಿಕ್ಕಮಣಂ ||೯೩||

ಧ್ಯಾನನಿಲೀನಃ ಸಾಧುಃ ಪರಿತ್ಯಾಗಂ ಕರೋತಿ ಸರ್ವದೋಷಾಣಾಮ್ |
ತಸ್ಮಾತ್ತು ಧ್ಯಾನಮೇವ ಹಿ ಸರ್ವಾತಿಚಾರಸ್ಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮ್ ||೯೩||

ಅತ್ರ ಧ್ಯಾನಮೇಕಮುಪಾದೇಯಮಿತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ಕಶ್ಚಿತ್ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರಃ ಸಾಧುಃ ಅತ್ಯಾಸನ್ನಭವ್ಯಜೀವಃ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಭಾಷಯೋಕ್ತಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಿತನಿಶ್ಚಯ-
ಧರ್ಮಧ್ಯಾನನಿಲೀನಃ ನಿರ್ಭೇದರೂಪೇಣ ಸ್ಥಿತಃ, ಅಥವಾ ಸಕಲಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡಾಡಂಬರವ್ಯವಹಾರನಯಾತ್ಮಕಭೇದಕರಣ-
ಧ್ಯಾನಧ್ಯೇಯವಿಕಲ್ಪನಿರ್ಮುಕ್ತನಿಖಿಲಕರಣಗ್ರಾಮಾಗೋಚರಪರಮತತ್ತ್ವ ಶುದ್ಧಾಂತಸ್ತತ್ತ್ವ ವಿಷಯಭೇದಕಲ್ಪನಾನಿರಪೇಕ್ಷ-
ನಿಶ್ಚಯಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಸ್ವರೂಪೇ ತಿಷ್ಠತಿ ಚ, ಸ ಚ ನಿರವಶೇಷೇಣಾಂತರ್ಮುಖಿತಯಾ ಪ್ರಶಸ್ತಾಪ್ರಶಸ್ತಸಮಸ್ತಮೋಹ-
ರಾಗದ್ವೇಷಾಣಾಂ ಪರಿತ್ಯಾಗಂಕರೋತಿ ತಸ್ಮಾತ್ ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಿತನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದಿಶ್ಚಯಮೇವ ಸರ್ವಾತಿಚಾರಾಣಾಂ
ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಿತಿ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮಧ್ಯಾನದ ಅತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲವು ಘೋರ ಸಂಸಾರದ ಮೂಲವಿದೆ, (ಮತ್ತು)
ಧ್ಯಾನ-ಧ್ಯೇಯ ಮೊದಲಾದ ಸುತಪಸ್ಸು (ಎಂದರೆ ಧ್ಯಾನ, ಧ್ಯೇಯ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪವುಳ್ಳ ಶುಭ ತಪಸ್ಸು ಕೂಡ)
ಕಲ್ಪನಾಮಾತ್ರರಮ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಧೀಮಂತರು (-ಬುದ್ಧಿವಂತ ಪುರುಷರು)ಸಹಜ ಪರಮಾನಂದರೂಪ
ಪೀಯೂಷದ ಪೂರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತ (-ನಿಮಗ್ನರಾಗುತ್ತ) ಹೀಗೆ ಒಂದು ಸಹಜ ಪರಮಾತ್ಮನ ಆಶ್ರಯ
ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ||೧೨೩||

ಗಾಥೆ - ೯೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಝಾಣಣಲೀಣೋ] ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಲೀನರಾದ [ಸಾಹೂ] ಸಾಧುಗಳು [ಸವ್ವದೋಸಾಣಂ]
ಸಮಸ್ತ ದೋಷಗಳ [ಪರಿಚಾಗಂ] ಪರಿತ್ಯಾಗ [ಕುಣಇ] ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ; [ತಮ್ಮಾ ದು] ಆದುದರಿಂದ [ಝಾಣಂ
ಏವ] ಧ್ಯಾನವೇ [ಹಿ] ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ [ಸವ್ವದಿಚಾರಸ್ಸ] ಎಲ್ಲ ಅತಿಚಾರದ [ಪಡಿಕ್ಕಮಣಂ] ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಧ್ಯಾನವೊಂದು ಉಪಾದೇಯವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಆ ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರ ಸಾಧುವು-ಅತ್ಯಂತ ಆಸನ್ನಭವ್ಯಜೀವನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ
ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಿತವಾದ ನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಲೀನನಾಗುತ್ತ ಅಭೇದರೂಪದಿಂದ ಸ್ಥಿರನಿರುತ್ತಾನೆ, ಅಥವಾ
ಸಮಸ್ತಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡದ ಆಡಂಬರದಿಂದ ರಹಿತ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರನಯಾತ್ಮಕವಾದ * ಭೇದಕರಣ ಹಾಗೂ ಧ್ಯಾನಧ್ಯೇಯದ

ಧ್ಯಾನವಿಲೀನಸಾಧುಗಳು ಸಕಲದೋಷಗಳ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವರು |

ಧ್ಯಾನವೇ ಅದರಿಂದ ವಾಸ್ತವದಿ ಎಲ್ಲ ಅತಿಚಾರದ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿದೆ ||೯೩||

H ಭೇದಕರಣ = ಭೇದ ಮಾಡುವುದು ಅದು ; ಭೇದ ಕೆಡಹುವುದು ಅದು. [ಸಮಸ್ತ ಭೇದಕರಣವು - ಧ್ಯಾನ - ಧ್ಯೇಯದ ವಿಕಲ್ಪವು
ಕೂಡ - ವ್ಯವಹಾರನಯಸ್ವರೂಪವಿದೆ.]

(ಅನುಷ್ಠಾನ)

ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಪ್ರದಿಪೋಽಯಂ ಯಸ್ಯ ಚಿತ್ತಾಲಯೇ ಬಭೌ |

ಸ ಯೋಗೀ ತಸ್ಯ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋ ಭವತಿ ಸ್ವಯಮ್ ||೧೨೪||

ಪಡಿಕಮಣನಾಮಧೇಯೇ ಸುತ್ತೇ ಜಹ ವಣ್ಣದಂ ಪಡಿಕಮಣಂ |

ತಹ ಣಚ್ಚಾ ಚೋ ಭಾವಣ ತಸ್ಯ ತದಾ ಹೋದಿ ಪಡಿಕಮಣಂ ||೯೪||

ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣನಾಮಧೇಯೇ ಸೂತ್ರೇ ಯಥಾ ವರ್ಣಿತಂ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮ್ |

ತಥಾ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಯೋ ಭಾವಯತಿ ತಸ್ಯ ತದಾ ಭವತಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮ್ ||೯೪||

ಅತ್ರ ವ್ಯವಹಾರಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಸ್ಯ ಸಫಲತ್ವಮುಕ್ತಮ್ |

ವಿಕಲ್ಪದಿಂದ ರಹಿತ, ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಿಯ ಸಮೂಹದಿಂದ ಅಗೋಚರವಾದಂಥ ಆ ಪರಮತತ್ವ -ಶುದ್ಧ ಅಂತಃತತ್ವ, ತತ್ಸಂಬಂಧದ ಭೇದ-ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ* ನಿರಪೇಕ್ಷವಾದ ನಿಶ್ಚಯ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಸ್ಥಿರನಿರುತ್ತಾನೆ ಅವನು (ಸಾಧುವು) ನಿರವಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಖನಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಶಸ್ತ-ಅಪ್ರಶಸ್ತವೆಂಬ ಸಮಸ್ತ ಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷದ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ; ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಿತವಾದಂಥ ಆ ನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನ-ಆ ಎರಡು ಧ್ಯಾನಗಳೇ ಎಲ್ಲ ಅತಿಚಾರಗಳ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿದೆ (ಎಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು).

[ಈಗ ೯೩ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನರೂಪದ ದೀವಿಗೆಯು ಯಾರ ಮನೋಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿದೆ ಅವರು ಯೋಗಿಗಳಿದ್ದಾರೆ; ಅವರಿಗೆ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನು ಸ್ವಯಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಿರುತ್ತಾನೆ. ||೧೨೪||

ಗಾಥೆ - ೯೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪಡಿಕಮಣನಾಮಧೇಯೇ] ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ನಾಮದ [ಸುತ್ತೇ] ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ [ಜಹ] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ಪಡಿಕಮಣಂ] ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣದ [ವಣ್ಣದಂ] ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ [ತಹ ಣಚ್ಚಾ] ತದನುಸಾರ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು [ಚೋ] ಯಾವನು [ಭಾವಣ] ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ [ತಸ್ಯ] ಅವನಿಗೆ [ತದಾ] ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ [ಪಡಿಕಮಣಂ ಹೋದಿ] ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿದೆ.

ಟೀಕೆ : ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರಪ್ರತಿಕ್ರಮಣದ ಸಫಲತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ (ಎಂದರೆ ದ್ರವ್ಯಶ್ರುತಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು-ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸಕಲ ಸಂಯಮದಭಾವನೆ ಮಾಡುವುದೇ

ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣನಾಮದ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಹೇಳಲಾಗಿದೆ |

ಹಾಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಭಾವಿಸುವವನಿಗೆ ಆಗ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿರುವುದು ||೯೪||

★ ನಿರಪೇಕ್ಷ = ಉದಾಸೀನ ; ನಿಃಸ್ಪೃಹ ; ಅಪೇಕ್ಷಾರಹಿತ. [ನಿಶ್ಚಯಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವು ಶುದ್ಧ ಅಂತಃತತ್ವ ಸಂಬಂಧದ ಭೇದಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಕೂಡ ನಿರಪೇಕ್ಷವಿದೆ.]

ಯಥಾ ಹಿ ನಿಯೋಪಕಾಚಾರ್ಯಃ ಸಮಸ್ತಾಗಮಸಾರಾಸಾರವಿಚಾರಚಾರುಚಾತುರ್ಯಗುಣಕದಂಬಕೈಃ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾಭಿಧಾನಸೂತ್ರೇ ದ್ರವ್ಯಶ್ರುತರೂಪೇ ವ್ಯಾವರ್ಣಿತಮತಿವಿಸ್ತರೇಣ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಂ, ತಥಾ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಜಿನನೀತಿಮಲಂಘಯನ್ ಚಾರುಚರಿತ್ರಮೂರ್ತಿಃ ಸಕಲಸಂಯಮಭಾವನಾಂ ಕರೋತಿ, ತಸ್ಯ ಮಹಾಮುನೇರ್ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚವಿಮುಖಸ್ಯ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಪ್ರಸರವರ್ಜಿತಗಾತ್ರಮಾತ್ರಪರಿಗ್ರಹಸ್ಯ ಪರಮಗುರುಚರಣಸ್ಮರಣಾಸಕ್ತಚಿತ್ತಸ್ಯ ತದಾ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಂ ಭವತೀತಿ |

(ಇಂದ್ರವಜ್ರ)

ನಿಯೋಪಕಾಚಾರ್ಯನಿರುಕ್ತಿಯುಕ್ತಾ :
ಮುಕ್ತಿಂ ಸದಾಕರ್ಣ್ಯ ಚ ಯಸ್ಯ ಚಿತ್ತಮ್ |
ಸಮಸ್ತಚಾರಿತ್ರನಿಕೇತನಂ ಸ್ಯಾತ್
ತಸ್ಮೈ ನಮಃ ಸಂಯಮಧಾರಿಣೇಽಸ್ಮೈ ||೧೨೫||

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಯಸ್ಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮೇವ ಸದಾ ಮುಮುಕ್ಷೋ-
ರ್ನಾಸ್ತುಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮಪ್ಯಣುಮಾತ್ರಮುಚ್ಚಿಃ |
ತಸ್ಮೈ ನಮಃ ಸಕಲಸಂಯಮಭೂಷಣಾಯ
ಶ್ರೀವೀರನಂದಿಮುನಿನಾಮಧರಾಯ ನಿತ್ಯಮ್ ||೧೨೬||

ವ್ಯವಹಾರಪ್ರತಿಕ್ರಮಣದ ಸಫಲತೆಯಿದೆ-ಸಾರ್ಥಕತೆಯಿದೆಯೆಂದು ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ).

ಸಮಸ್ತ ಆಗಮದ ಸಾರಾಸಾರದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸುಂದರ, ಚಾತುರ್ಯ ಅದರಂತೆ ಗುಣಸಮೂಹದ ಧಾರಣೆ ಮಾಡುವಂಥ ನಿಯೋಪಕ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ದ್ರವ್ಯಶ್ರುತರೂಪವಾದ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣನಾಮದ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಮಾಡಿದೆ ಅದಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಜಿನನೀತಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದೆ ಆ ಸುಂದರಚಾರಿತ್ರ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಮಹಾಮುನಿಯು ಸಕಲ ಸಂಯಮದ ಭಾವನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆ ಮಹಾಮುನಿಗೆ-ಯಾವನು (ಮಹಾಮುನಿಯು) ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ವಿಮುಖನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನಿಗೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ದೇಹಮಾತ್ರವು ಪರಿಗ್ರಹವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವನ ಚಿತ್ತವು ಪರಮ ಗುರುವಿನ ಚರಣಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತವಿದೆ ಅವನಿಗೆ-ಆಗ (ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ) ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ಪರಮಾರ್ಥ-ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಅಧಿಕಾರದ ಅಂತಿಮ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ನಿಯೋಪಕ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ನಿರುಕ್ತಿ (ವಾಖ್ಯೆ) ಸಹಿತ (ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿ ಸಂಬಂಧದ) ಕಥನವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕೇಳಿ ಯಾರ ಚಿತ್ತವು ಸಮಸ್ತ ಚಾರಿತ್ರದ ನಿಕೇತನವಾಗಿದೆ ಅಂಥ ಆ ಸಂಯಮಧಾರಿಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವಿರಲಿ. ||೧೨೫||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಮುಮುಕ್ಷುವಾದಂಥ ಅವರಿಗೆ (-ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾದಂಥ ಆ ವೀರನಂದಿ ಮುನಿಗಳಿಗೆ)

ಇತಿ ಸುಕವಿಜನಪ್ರಯೋಜಮಿತ್ರಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಪ್ರಸರವರ್ಜಿತಗಾತ್ರಮಾತ್ರಪರಿಗ್ರಹಶ್ರೀಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿ-
ದೇವವಿರಚಿತಾಯಾಂ ನಿಯಮಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯಾಯಾಂ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾಧಿಕಾರಃ ಪಂಚಮಃ
ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧಃ ||

ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವೇ ಇದೆ ಮತ್ತು ಅಣುಮಾತ್ರ ಕೂಡ ಅಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿಲ್ಲ, ಆ ಸಕಲಸಂಯಮ ರೂಪದ
ಭೂಷಣವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡುವಂಥ ಶ್ರೀವೀರನಂದಿನಾಮದ ಮುನಿವರ್ಯರಿಗೆ ನಿತ್ಯ ನಮಸ್ಕಾರವಿರಲಿ ||೧೨೬||

ಈ ರೀತಿ ಸುಕವಿಜನರೂಪದ ಕಮಲಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾರು ಸೂರ್ಯಸಮಾನರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು
ಯಾರಿಗೆ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ದೇಹಮಾತ್ರವು ಪರಿಗ್ರಹವಿತ್ತು
ಅಂಥ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರ ಮುಖಾಂತರ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿಯಮಸಾರದ
ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕೃಂದ
ಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ ಶ್ರೀ ನಿಯಮಸಾರ ಪರಮಾಗಮದ
ನಿರ್ಗಂಥ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವ ವಿರಚಿತ
ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿನಾಮದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ) ಪರಮಾರ್ಥ
ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಅಧಿಕಾರ ನಾಮದ
ಪಂಚಮ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧವು
ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

★★★★★★

ಅಥೇದಾನೀಂ ಸಕಲಪ್ರವ್ರಜ್ಯಾಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಿಜಯವೈಜಯಂತೀಪ್ರಥುಲದಂಡಮಂಡನಾಯಮಾನ-
ಸಕಲಕರ್ಮನಿರ್ಜರಾಹೇತುಭೂತನಿಶ್ಚೇಯಸನಿಶ್ಚೇಣೀಭೂತಮುಕ್ತಿಭಾಮಿನೀಪ್ರಥಮದರ್ಶನೋಪಾಯನೀಭೂತ-
ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಧಿಕಾರಃ ಕಥ್ಯತೇ | ತದ್ಯಥಾ -

ಅತ್ರ ಸೂತ್ರಾವತಾರಃ |

ಮೋಕ್ಷೋಣ ಸಯಲಜಪ್ಪಮಣಾಗಯಸುಹಮ ಸುಹವಾರಣಂ ಕಿಚ್ಚಾ |

ಅಪ್ಪಾಣಂ ಚೋ ರ್ಝಾಯದಿ ಪಚ್ಚಕ್ಷಾಣಂ ಹವೇ ತಸ್ಸ ||೯೫||

ಮುಕ್ತ್ವಾ ಸಕಲಜಲ್ಪಮನಾಗತಶುಭಾಶುಭನಿವಾರಣಂ ಕೃತ್ವಾ |

ಆತ್ಮಾನಂ ಯೋ ಧ್ಯಾಯತಿ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಭವೇತ್ತಸ್ಯ ||೯೫||

ಈಗ ನಿಮ್ಮಾನುಸಾರ ನಿಶ್ಚಯ-ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ನಿಶ್ಚಯ-ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಸಕಲ ಪ್ರವ್ರಜ್ಯರೂಪ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವಿಜಯ-ಧ್ವಜದ ವಿಶಾಲ ದಂಡದ ಶೋಭೆಯ ಸಮಾನವಿದೆ, ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳ ನಿರ್ಜರೆಗೆ ಹೇತುಭೂತವಿದೆ, ಮೋಕ್ಷದ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಇದೆ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಿರೂಪದ ಸ್ತ್ರೀಯ ಪ್ರಥಮದರ್ಶನದ ಕಾಣಿಕೆಯಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಗಾಥಾಸೂತ್ರದ ಅವತರಣ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ-

ಗಾಥೆ - ೯೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸಯಲಜಪ್ಪಂ] ಸಮಸ್ತ ಜಲ್ಪವನ್ನು (-ವಚನ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು) [ಮೋಕ್ಷೋಣ] ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತು [ಅಣಾಗಯಸುಹಮಸುಹವಾರಣಂ] ಅನಾಗತ ಶುಭ-ಅಶುಭದ ನಿವಾರಣೆ [ಕಿಚ್ಚಾ] ಮಾಡಿ [ಚೋ] ಯಾವನು [ಅಪ್ಪಾಣಂ] ಆತ್ಮನನ್ನು [ರ್ಝಾಯದಿ] ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ [ತಸ್ಸ] ಅವನಿಗೆ [ಪಚ್ಚಕ್ಷಾಣಂ ಹವೇ] ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ.

ಭಾವಿ ಶುಭಾಶುಭವ ನಿವಾರಿಸಿ ಸಕಲವಚನವಿಸ್ತಾರವನು ಬಿಟ್ಟು |

ಯಾವ ಜೀವನು ಆತ್ಮನನು ಧ್ಯಾನಿಸುವನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿರುವುದು ||೯೫||

ನಿಶ್ಚಯನಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಅತ್ರ ವ್ಯವಹಾರನಯಾದೇಶಾತ್ ಮುನಯೋ ಭುಕ್ತ್ವಾ ದೈನಂ ದೈನಂ ಪುನರ್ಯೋಗ್ಯಕಾಲಪರ್ಯಂತಂ ಪ್ರತ್ಯಾಧಿಷ್ಠಾನ್ವಪಾನಖಾದ್ಯಲೇಹ್ಯರುಚಯಃ, ಏತದ್ ವ್ಯವಹಾರಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಸ್ವರೂಪಮ್ | ನಿಶ್ಚಯನಯತಃ ಪ್ರಶಸ್ತಾಪ್ರಶಸ್ತಸಮಸ್ತವಚನರಚನಾಪ್ರಪಂಚಪರಿಹಾರೇಣ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಭಾವನಾಸೇವಾಪ್ರಸಾದಾದಭಿನವಶುಭಾಶುಭದ್ರವ್ಯ-ಭಾವಕರ್ಮಣಾಂ ಸಂವರಃ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್ | ಯಃ ಸದಾಂತರ್ಮುಖಪರಿಣತ್ಯಾ ಪರಮಕಲಾಧಾರಮತ್ಯಪೂರ್ವಮಾತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯತಿ ತಸ್ಯ ನಿತ್ಯಂ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಭವತೀತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಸಮಯಸಾರೇ -

‘ಸವ್ಲೇ ಭಾವೇ ಜಮ್ಹಾ ಪಚ್ಚಕ್ಷಾ ಈ ಪರೇತ್ತಿ ಕಾದೂಣಂ |
ತಮ್ಹಾ ಪಚ್ಚಕ್ಷಾಣಂ ಕಾಣಂ ಢಿಯಮಾ ಮುಣೇಯವ್ವಂ ||’

ತಥಾ ಸಮಯಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯಾಯಾಂ ಚ -

(ಆರ್ಯಃ)

‘ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕರ್ಮ ಸಮಸ್ತಂ ನಿರಸ್ತಸಂಮೋಹಃ |
ಆತ್ಮನಿ ಚೈತನ್ಯಾತ್ಮನಿ ನಿಷ್ಕರ್ಮಣಿ ನಿತ್ಯಮಾತ್ಮನಾ ವರ್ತೇ ||’

ಟೀಕೆ :- ಇದು ನಿಶ್ಚಯನಯದ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಕಥನದಿಂದ ಮುನಿಗಳು ಪ್ರತಿದಿವಸ ಭೋಜನಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಯೋಗ್ಯ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಅನ್ನ, ಪಾನ, ಖಾದ್ಯ ಮತ್ತು ಲೇಹ್ಯದ ರುಚಿಯನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ; ಇದು ವ್ಯವಹಾರ-ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ. ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಪ್ರಶಸ್ತ-ಅಪ್ರಶಸ್ತವೆಂಬ ಸಮಸ್ತ ವಚನರಚನೆಯು ★ ಪ್ರಪಂಚದ ಪರಿಹಾರದಿಂದ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಭಾವನೆಯ ಸೇವೆಯ ಪ್ರಸಾದ ಮುಖಾಂತರ ಆ ನವೀನ ಶುಭಾಶುಭ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಗಳ ಹಾಗೂ ಭಾವಕರ್ಮಗಳ ಸಂವರವಾಗುವುದು ಅದು ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ. ಯಾವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಂತರ್ಮುಖ ಪರಿಣಮನದಿಂದ ಪರಮ ಕಲೆಯ ಆಧಾರರೂಪನಾದ ಅತ್ಯಂತ ಅಪೂರ್ವ ಆತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ನಿತ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ) ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದಲ್ಲಿ (೩೪ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

‘ಗಾಥಾರ್ಥ :- ‘ತನ್ನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಪರವಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ-ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಜ್ಞಾನವೇ ಇದೆ (ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗರೂಪವಾದ ಅವಸ್ಥೆಯೇ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ)ಯೆಂದು ನಿಯಮದಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದು’.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸಮಯಸಾರದ (ಶ್ರೀಮದ್ ಅಮೃತಚಂದ್ರಾಚಾರ್ಯದೇವಕೃತ ಆತ್ಮಖ್ಯಾತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ) ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ (೨೨೮ನೆಯ ಕಲಶದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

★ ಪ್ರಪಂಚ = ವಿಸ್ತಾರ. [ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಸಮಸ್ತ ವಚನರಚನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನವನ್ನು ಭಾವಿಸುವುದರಿಂದ ಆ ಭಾವನೆಯ ಸೇವನೆಯ ಕೃಪೆಯಿಂದ-ಭಾವಕರ್ಮಗಳ ಹಾಗೂ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಗಳ ಸಂವರವಾಗುತ್ತದೆ.]

ತಥಾ ಹಿ -

(ಮಂದ್ರಾಕಾಂತ)

ಸಮ್ಯಗ್‌ಕ್ಷಿಪ್ತಜತಿ ಸಕಲಂ ಕರ್ಮನೋಕರ್ಮಚಾತಂ
ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಭವತಿ ನಿಯತಂ ತಸ್ಯ ಸಂಜ್ಞಾನಮೂರ್ತೇಃ |
ಸಚ್ಚಾರಿತ್ರಾಣ್ಯಘಕುಲಹರಾಣ್ಯಸ್ಯ ತಾನಿ ಸ್ಯುರುಚ್ಛಿಃ
ತಂ ವಂದೇಹಂ ಭವಪರಿಭವಕ್ಷೇಶನಾಶಾಯ ನಿತ್ಯಮ್ ||೧೨೭||

ಕೇವಲಣಾಣಸಹಾವೋ ಕೇವಲದಂಸಣಸಹಾವಸುಹಮಇಟು |

ಕೇವಲಸತ್ತಿ ಸಹಾವೋ ಸೋ ಹಂ ಇದಿ ಚಿಂತಪು ಣಾಣೀ ||೯೬||

ಕೇವಲಜ್ಞಾನಸ್ವಭಾವಃ ಕೇವಲದರ್ಶನಸ್ವಭಾವಃ ಸುಖಮಯಃ |

ಕೇವಲಶಕ್ತಿಸ್ವಭಾವಃ ಸೋಹಮಿತಿ ಚಿಂತಯೇತ್ ಜ್ಞಾನೀ ||೯೬||

‘ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಭವಿಷ್ಯದ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿ (-ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ) ಮೋಹವು ನಷ್ಟವಾಗಿರುವಂಥ ನಾನು ನಿಷ್ಕರ್ಮ (ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತ) ಚೈತನ್ಯಸ್ವರೂಪ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿಂದಲೇ (-ತನ್ನಿಂದಲೇ) ನಿರಂತರ ವರ್ತಿಸುತ್ತೇನೆ (-ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುವಂಥ ಜ್ಞಾನಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ).’

ಮತ್ತು (ಈ ೯೫ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮ ಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-)

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಸಮ್ಯಗ್‌ಕ್ಷಿಪ್ತಿಯು ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮ-ನೋಕರ್ಮಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ ಆ ಸಮ್ಯಗ್‌ಕ್ಷಿಪ್ತನ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ಪಾಪ ಸಮೂಹದ ನಾಶ ಮಾಡುವಂಥ ಸತ್-ಚಾರಿತ್ರಗಳು ಅತಿಶಯರೂಪದಿಂದಿವೆ. ಭವ-ಭವದ ಕ್ಷೇಶವು ನಾಶವಾಗಲೆಂದು ನಾನು ಅವರಿಗೆ ನಿತ್ಯವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೧೨೭||

ಗಾಥೆ - ೯೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕೇವಲಣಾಣಸಹಾವೋ] ಕೇವಲಜ್ಞಾನಸ್ವಭಾವಿಯು, [ಕೇವಲದಂಸಣಸಹಾವ] ಕೇವಲದರ್ಶನಸ್ವಭಾವಿಯು, [ಸುಹಮಇಟು] ಸುಖಮಯನು ಮತ್ತು [ಕೇವಲಸತ್ತಿಸಹಾವೋ] ಕೇವಲಶಕ್ತಿ ಸ್ವಭಾವಿಯು [ಸೋ ಹಂ ಇದಿ] ಅವನು ನಾನಿದ್ದೇನೆಂದು [ಣಾಣೀ] ಜ್ಞಾನಿಯು [ಚಿಂತಪು] ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯಾತ್ಮಕನಾದ ನಿಜಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದ ಉಪದೇಶದ ಕಥನವಿದೆ.

ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಸ್ವಭಾವಿ ಕೇವಲದರ್ಶನಸ್ವಭಾವಿ ಸುಖಮಯಮಲ್ಲದೆ |

ಕೇವಲಶಕ್ತಿಸ್ವಭಾವಿ ನಾನಿರುವೆನೆಂದು ಜ್ಞಾನಿ ಚಿಂತನವಮಾಡುವನು ||೯೬||

ಅನಂತಚತುಷ್ಟಯಾತ್ಮಕನಿಜಾತ್ಯಧ್ಯಾನೋಪದೇಶೋಪನ್ಯಾಸೋಯಮ್ |

ಸಮಸ್ತಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚವಾಸನಾವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಸ್ಯ ನಿರವಶೇಷೇಣಾಂತರ್ಮುಖಸ್ಯ ಪರಮತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿನೋ ಜೀವಸ್ಯ ಶಿಕ್ಷಾಪ್ರೋಕ್ತಾ | ಕಥಂಕಾರಮ್ | ಸಾದ್ಯನಿಧನಾಮೂರ್ತಾತೀಂದ್ರಿಯಸ್ವಭಾವಶುದ್ಧಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರೇಣ, ಶುದ್ಧಸ್ವರ್ಪರಸಗಂಧ-ವರ್ಣಾನಾಮಾಧಾರಭೂತಶುದ್ಧಪುಧ್ಗಲಪರಮಾಣುವತ್ಕೇವಲಜ್ಞಾನಕೇವಲದರ್ಶನಕೇವಲಸುಖ-ಕೇವಲಶಕ್ತಿಯುಕ್ತಪರಮಾತ್ಮಾಯಃ ಸೋಹಮಿತಿ ಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಜ್ಞಾನಿನೇತಿ; ನಿಶ್ಚಯೇನ ಸಹಜಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪೋಹಮ್, ಸಹಜದರ್ಶನ-ಸ್ವರೂಪೋಹಮ್, ಸಹಜಚಾರಿತ್ರಸ್ವರೂಪೋಹಮ್ ಸಹಜಚಿಚ್ಛಿಕ್ವಿಸ್ವರೂಪೋಹಮ್, ಇತಿ ಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಚೇತಿ -

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮೇಕತ್ವಸಪ್ತತೇ -

(ಅನುಷ್ಟುಪ್ಪು)

‘ಕೇವಲಜ್ಞಾನದ್ಯಕೌಖ್ಯಸ್ವಭಾವಂ ತತ್ತರಂ ಮಹಃ |
ತತ್ರ ಜ್ಞಾತೇ ನ ಕಿಂ ಜ್ಞಾತಂ ದೃಷ್ಟೇ ದೃಷ್ಟಂ ಶ್ರುತೇ ಶ್ರುತಮ್ ||’

ತಥಾ ಹಿ -

(ಮಾಲಿನಿ)

ಜಯತಿ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮೂರ್ತಿಃ
ಸಕಲವಿಮಲದೃಷ್ಟಿಃ ಶಾಶ್ವತಾನಂದರೂಪಃ |
ಸಹಜಪರಮಚಿಚ್ಛಿಕ್ವಾತ್ಮಕಃ ಶಾಶ್ವತೋಯಂ
ನಿಖಿಲಮುನಿಜನಾನಾಂ ಚಿತ್ತಪಂಕೇಜಹಂಸಃ ||೧೨೧||

ಸಮಸ್ತ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದ ವಾಸನೆಯಿಂದ ವಿಮುಕ್ತ, ನಿರವಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಖನಾದ ಪರಮ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿ ಜೀವನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ? ಈ ಪ್ರಕಾರ-ಸಾದಿ-ಅನಂತ ಅಮೂರ್ತ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಶುದ್ಧ-ಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರದಿಂದ, ಶುದ್ಧಸ್ವರ್ಪರ-ರಸ-ಗಂಧ-ವರ್ಣದ ಆಧಾರಭೂತ ಶುದ್ಧಪುಧ್ಗಲಪರಮಾಣುವಿನ ಹಾಗೆ, ಆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ, ಕೇವಲದರ್ಶನ, ಕೇವಲಸುಖ ಹಾಗೂ ಕೇವಲಶಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅವನು ನಾನಿದ್ದೇನೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಭಾವನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ನಾನು ಸಹಜಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ಸಹಜದರ್ಶನಸ್ವರೂಪನಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ಸಹಜಚಾರಿತ್ರಸ್ವರೂಪನಿದ್ದೇನೆ, ಮತ್ತು ನಾನು ಸಹಜಚಿಚ್ಛಿಕ್ವಿಸ್ವರೂಪನಿದ್ದೇನೆಂದು ಭಾವನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಏಕತ್ವಸಪ್ತತಿಯಲ್ಲಿ (-ಶ್ರೀ ಪದ್ಮನಂದಿ ಆಚಾರ್ಯದೇವಕೃತ ಪದ್ಮನಂದಿಪಂಚವಿಂಶತಿಕೆಯ ಏಕತ್ವಸಪ್ತತಿನಾಮದ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ೨೦ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

‘ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಆ ಪರಮ ತೇಜವು ಕೇವಲಜ್ಞಾನ, ಕೇವಲದರ್ಶನ, ಮತ್ತು ಕೇವಲಸೌಖ್ಯಸ್ವಭಾವವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಏನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ? ಅದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಏನನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ ? ಅದರ ಶ್ರವಣಮಾಡಿದರೆ ಏನನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡಲಿಲ್ಲ ?’

ಣಿಯಭಾವಂ ಣವಿ ಮುಚ್ಚಇ ಪರಭಾವಂ ಕೇವ ಗೇಣ್ಣು ಏ ಕೇ ಇಂ |

ಜಾಣದಿ ಪಸ್ಸದಿ ಸವ್ವಂ ಸೋ ಹಂ ಇದಿ ಚಿಂತಏ ಣಾಣೀ ||೯೭||

ನಿಜಭಾವಂ ನಾಪಿ ಮುಂಚಿತಿ ಪರಭಾವಂ ನೈವ ಗೃಹ್ಣಾತಿ ಕಮಪಿ |

ಜಾನಾತಿ ಪಶ್ಯತಿ ಸರ್ವಂ ಸೋಹಮಿತಿ ಚಿಂತಯೇದ್ ಜ್ಞಾನೀ ||೯೮||

ಅತ್ರ ಪರಮಭಾವನಾಭಿಮುಖಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಶಿಕ್ಷಣಮುಕ್ತಮ್ |

ಯಸ್ತುಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಾ ಸಕಲದುರಿತವೀರವೈರಿಸೇನಾವಿಜಯವೈಜಯಂತೀಲುಂಟಾಕಂ ತ್ರಿಕಾಲನಿರಾವರಣ-
ನಿರಂಜನನಿಜಪರಮಭಾವಂ ಕ್ವಚಿದಪಿ ನಾಪಿ ಮುಂಚಿ, ಪಂಚವಿಧಸಂಸಾರಪ್ರವೃದ್ಧಿ ಕಾರಣಂ
ವಿಭಾವಪುಧ್ಗಲದ್ರವ್ಯಸಂಯೋಗಸಂಜಾತಂ ರಾಗಾದಿಪರಭಾವಂ ನೈವ ಗೃಹ್ಣಾತಿ, ನಿಶ್ಚಯೇನ ನಿಜನಿರಾವರಣಪರಮಬೋಧೇನ
ನಿರಂಜನಸಹಜಜ್ಞಾನಸಹಜದೃಷ್ಟಿಸಹಜಶೀಲಾದಿಸ್ವಭಾವಧರ್ಮಾಣಾಮಾಧಾರಾಧೇಯವಿಕಲ್ಪನಿರ್ಮುಕ್ತಮಪಿ ಸದಾಮುಕ್ತಂ
ಸಹಜಮುಕ್ತಿಭಾಮಿನೀಸಂಭೋಗಸಂಭವಪರತಾನಿಲಯಂ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಜಾನಾತಿ, ತಥಾವಿಧಸಹಜಾವಲೋಕೇನ
ಪಶ್ಯತಿ ಚ, ಸ ಚ ಕಾರಣಸಮಯಸಾರೋಹಮಿತಿ ಭಾವನಾ ಸದಾ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಿಭಿರಿತಿ |

ಮತ್ತು (ಈ ೯೭ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ), -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸಮಸ್ತ ಮುನಿಜನರ ಹೃದಯಕಮಲದ ಹಂಸನಾದಂಥ ಈ ಶಾಶ್ವತ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನದ ಮೂರ್ತಿರೂಪ, ಸಕಲವಿಮಲ ದೃಷ್ಟಿಮಯ (-ಸರ್ವಥಾ ನಿರ್ಮಲ ದರ್ಶನಮಯ), ಶಾಶ್ವತ ಆನಂದರೂಪ, ಸಹಜ ಪರಮಚೈತನ್ಯಶಕ್ತಿಮಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಜಯವಂತನಿದ್ದಾನೆ. ||೧೨೮||

ಗಾಥೆ - ೯೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣಿಯಭಾವಂ) ಯಾವನು ನಿಜಭಾವವನ್ನು [ಣವಿ ಮುಚ್ಚಇ] ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ, [ಕೇಇಂ ಪರಭಾವಂ] ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ಪರಭಾವವನ್ನು [ಣ ಏವ ಗೇಣ್ಣು ಏ] ಗ್ರಹಣಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, [ಸವ್ವಂ] ಎಲ್ಲವನ್ನು [ಜಾಣದಿ ಪಸ್ಸದಿ] ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ-ನೋಡುತ್ತಾನೆ [ಸೋ ಹಂ] ಅವನು ನಾನಿದ್ದೇನೆ [ಇದಿ] ಎಂಬುದಾಗಿ [ಣಾಣೀ ಚಿಂತಏ] ಜ್ಞಾನಿಯು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಪರಮ ಭಾವನೆಯ ಸಮುಖನಾದಂಥ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಆ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನು ೧)ಸಮಸ್ತ ಪಾಪರೂಪದ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಶತ್ರುಸೇನೆಯ ವಿಜಯ-ಧ್ವಜವನ್ನು ಕೊಳ್ಳೆಹೊಡೆಯುವಂಥ, ತ್ರಿಕಾಲ-ನಿರಾವರಣ, ನಿರಂಜನ, ನಿಜಪರಮಭಾವವನ್ನು ಎಂದೂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ;

ಪರಭಾವವನಿಂತು ಗ್ರಹಿಸದೆ ನಿಜಭಾವವನು ಬಿಡದೆಲ್ಲವನು |

ಅರಿವಕಾಣುವನವನು ನಾನಿಹೆನೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಚಿಂತನವಮಾಡುವನು ||೯೭||

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಪೂಜ್ಯಪಾದಸ್ವಾಮಿಭಿಃ -

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

“ಯದಗ್ರಾಹ್ಯಂ ನ ಗೃಹ್ಯಾತಿ ಗೃಹೀತಂ ನಾಪಿ ಮುಂಚಿತಿ |
ಜಾನಾತಿ ಸರ್ವಥಾ ಸರ್ವಂ ತತ್ ಸ್ವಸಂವೇದ್ಯಮಸ್ಮ್ಯಹಮ್ ||”

ತಥಾ ಹಿ-

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಆತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಿ ನಿಜಾತ್ಮಗುಣಾಡ್ಯಮಾತ್ಮಾ
ಜಾನಾತಿ ಪಶ್ಯತಿ ಚ ಪಂಚಮಭಾವಮೇಕಮ್ |
ತತ್ಯಾಜ ನೈವ ಸಹಜಂ ಪರಭಾವಮನ್ಯಂ
ಗೃಹ್ಯಾತಿ ನೈವ ಖಲು ಪೌದ್ಗಲಿಕಂ ವಿಕಾರಮ್ ||೧೨೯||

೨) ಪಂಚವಿಧ (-ಬದುಪರಾವರ್ತನರೂಪ) ಸಂಸಾರದ ವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ^೧ ವಿಭಾವಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ರಾಗಾದಿ ಪರಭಾವಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ೨) ನಿರಂಜನ ಸಹಜಜ್ಞಾನ-ಸಹಜದೃಷ್ಟಿ-ಸಹಜಚಾರಿತ್ರಾದಿ ಸ್ವಭಾವಧರ್ಮಗಳ ಆಧಾರ-ಆಧೇಯ ಸಂಬಂಧದ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತ, ಯಾವಾಗಲೂ ಮುಕ್ತ ಹಾಗೂ ಸಹಜಮುಕ್ತಿರೂಪಿ ಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಭೋಗದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಸೌಖ್ಯದ ಸ್ಥಾನಭೂತನಾದಂಥ ^೨ ಕಾರಣ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ನಿಜ ನಿರಾವರಣ ಪರಮಜ್ಞಾನದ ಮುಖಾಂತರ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರಕಾರದ ಸಹಜ ಅವಲೋಕನದಿಂದ (-ಸಹಜ ನಿಜನಿರಾವರಣ ಪರಮದರ್ಶನದಿಂದ) ನೋಡುತ್ತಾನೆ ಆ ಕಾರಣ ಸಮಯಸಾರನು ನಾನಿದ್ದೇನೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀ ಪೂಜ್ಯಪಾದಸ್ವಾಮಿಗಳು (ಸಮಾಧಿತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ೨೦ನೇ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ಅಗ್ರಾಹ್ಯವನ್ನು (-ಗ್ರಹಣಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದುದನ್ನು) ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಗ್ರಹೀತವನ್ನು (-ಗ್ರಾಹ್ಯವನ್ನು, ಶಾಶ್ವತ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು) ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಆ ಸ್ವಸಂವೇದ್ಯನು (ತತ್ತ್ವನು) ನಾನಿದ್ದೇನೆ.”

ಮತ್ತು (ಈ ೯೭ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ನಾಲ್ಕು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,)-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮನು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆತ್ಮಿಕ ಗುಣಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು-ಒಂದು ಪಂಚಮಭಾವವನ್ನು-ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ನೋಡುತ್ತಾನೆ; ಆ ಸಹಜ ಒಂದು ಪಂಚಮಭಾವವನ್ನು ಅವನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಿ ಇಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅನ್ಯವಾದಂಥ ಪರಭಾವವನ್ನು-ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಆ ಪೌದ್ಗಲಿಕವಿಕಾರವಿದೆ ಅದನ್ನು ಅವನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ||೧೨೯||

೧. ರಾಗಾದಿಪರಭಾವದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪುದ್ಗಲ ಕರ್ಮವು ನಿಮಿತ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

೨. ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನು ‘ಸ್ವಯಂ ಆಧಾರನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಭಾವಧರ್ಮವು ಆಧೇಯವಿದೆ’ಯೆಂಬ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ, ಸದಾಮುಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಿಸುಖದ ನಿವಾಸನಿದ್ದಾನೆ.

(ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೀಡಿತಂ)

ಮತ್ಸ್ಯಾಂತಂ ಮಯಿ ಲಗ್ನಮೇತದನಿಶಂ ಚಿನ್ಮಾತ್ರಚಿಂತಾಮಣಾ-
ವನ್ಯದ್ರವ್ಯಕೃತಾಗ್ರಹೋದ್ಭವಮಿಮಂ ಮುಕ್ತಾ ಧ್ವನಾ ವಿಗ್ರಹಮ್ |
ತಚ್ಚಿತ್ರಂ ನ ವಿಶುದ್ಧಪೂರ್ಣಸಹಜಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ಶರ್ಮಣೇ
ದೇವಾನಾಮಮೃತಾಶನೋದ್ಭವರುಚಿಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಕಿಮನ್ಯಾಶನೇ ||೧೩೦||

(ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೀಡಿತಂ)

ನಿರ್ದ್ವಂದ್ವಂ ನಿರುಪದ್ರವಂ ನಿರುಪಮಂ ನಿತ್ಯಂ ನಿಜಾತ್ಮೋದ್ಭವಂ
ನಾನ್ಯದ್ರವ್ಯವಿಭಾವನೋದ್ಭವಮಿದಂ ಶರ್ಮಾಮೃತಂ ನಿರ್ಮಲಮ್ |
ಪೀತ್ವಾ ಯಃ ಸುಕೃತಾತ್ಮಕಃ ಸುಕೃತಮಪ್ಯೇತದ್ವಿಹಾಯಾಧುನಾ
ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಸ್ಫುಟಮದ್ವಿತೀಯಮತುಲಂ ಚಿನ್ಮಾತ್ರಚಿಂತಾಮಣಿಮ್ ||೧೩೧||

(ಆರ್ಯ)

ಕೋ ನಾಮ ವಕ್ತೃ ವಿದ್ವಾನ್ ಮಮ ಚ ಪರದ್ರವ್ಯಮೇತದೇವ ಸ್ಯಾತ್ |
ನಿಜಮಹಿಮಾನಂ ಜಾನನ್ ಗುರುಚರಣಸಮರ್ಚ್ಛದಿನಾಸಮುದ್ಭೂತಮ್ ||೧೩೨||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಅನ್ಯದ್ರವ್ಯದ* ಆಗ್ರಹಮಾಡುವುದರಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಈ ೨ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಈಗ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ವಿಶುದ್ಧ-ಪೂರ್ಣ-ಸಹಜ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕ ಸೌಖ್ಯದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ನನ್ನ ಈ ನಿಜಾಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ-ಚೈತನ್ಯಮಾತ್ರ ಚಿಂತಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ತೊಡಗಿದೆಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ, ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಅಮೃತಭೋಜನಜನಿತ ಸ್ವಾದವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ಯ ಭೋಜನದಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನಿದೆ ? (ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅಮೃತಭೋಜನದ ಸ್ವಾದವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ದೇವತೆಗಳ ಮನಸ್ಸು ಅನ್ಯಭೋಜನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಆ ಸೌಖ್ಯದ ನಿಧಾನ ಚೈತನ್ಯಮಾತ್ರ- ಚಿಂತಾಮಣಿಯ ಅತಿರಿಕ್ತವಾಗಿಬೇರೆಯೂ ತೊಡಗುವುದಿಲ್ಲ.) ||೧೩೦||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ದ್ವಂದ್ವರಹಿತ, ಉಪದ್ರವರಹಿತ, ಉಪಮಾರಹಿತ, ನಿತ್ಯ, ನಿಜಾತ್ಮನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಅನ್ಯದ್ರವ್ಯದ ವಿಭಾವನೆಯಿಂದ (-ಅನ್ಯದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ವಿಕಲ್ಪಮಾಡುವುದರಿಂದ) ಉತ್ಪನ್ನವಾಗದಂಥ ಈ ನಿರ್ಮಲ ಸುಖಾಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿದು (-ಆ ಸುಖಾಮೃತದ ಸ್ವಾದದ ಸಮೀಪ ಸುಕೃತ ಕೂಡ ದುಃಖ ರೂಪವೆನಿಸುವುದರಿಂದ), ಯಾವ ಜೀವನು ೩ ಸುಕೃತಾತ್ಮಕನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಈಗ ಈ ಸುಕೃತವನ್ನು ಕೂಡ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಅದ್ವಿತೀಯ ಅತುಲ ಚೈತನ್ಯಮಾತ್ರ-ಚಿಂತಾಮಣಿಯನ್ನು ಸ್ಫುಟರೂಪದಿಂದ (-ಪ್ರಕಟರೂಪದಿಂದ) ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ||೧೩೧||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಗುರುಚರಣಗಳ ೪ ಸಮರ್ಚನದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ನಿಜಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವಂಥ ಯಾವ ವಿದ್ವಾಂಸನು 'ಈ ಪರದ್ರವ್ಯವು ನನ್ನದಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುವನು ? ||೧೩೨||

- H ಆಗ್ರಹ = ಹಿಡಿಯುವುದು; ಗ್ರಹಣ; ತೊಡಗಿರುವುದು ಅದು.
೨. ವಿಗ್ರಹ = ೧)ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿ ಕಲಹ; ೨) ಶರೀರ.
೩. ಸುಕೃತಾತ್ಮಕ = ಸುಕೃತವುಳ್ಳ; ಶುಭಕೃತ್ಯವುಳ್ಳ; ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವುಳ್ಳ; ಶುಭಭಾವವುಳ್ಳ.
೪. ಸಮರ್ಚನ = ಸಮ್ಯಕ್ ಅರ್ಚನೆ; ಸಮ್ಯಕ್ ಪೂಜನ; ಸಮ್ಯಕ್ ಭಕ್ತಿ.

ಪಯಡಿಟ್ಟಡಿಅಣುಭಾಗಪ್ಪದೇಶಬಂಧೇಹಿಂ ವಜ್ಜಿದೋ ಅಪ್ಪಾ |
ಸೋ ಹಂ ಇದಿ ಚಿಂತಿಚ್ಚೋ ತತ್ಥೇವ ಯ ಕುಣದಿ ಧಿರಭಾವಂ ||೯೮||

ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥಿತನುಭಾಗಪ್ರದೇಶಬಂಧೈವರ್ಜಿತ ಆತ್ಮಾ |
ಸೋಹಮಿತಿ ಚಿಂತಯನ್ ತತ್ಥೇವ ಚ ಕರೋತಿ ಸ್ಥಿರಭಾವಮ್ ||೯೮||

ಅತ್ರ ಬಂಧನಿರ್ಮುಕ್ತಮಾತ್ಮಾನಂ ಭಾವಯೇದಿತಿ ಭವ್ಯಸ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣಮುಕ್ತಮ್ |

ಶುಭಾಶುಭಮನೋವಾಕ್ಯಾಯಕರ್ಮಭಿಃ ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರದೇಶಬಂಧೌ ಸ್ಯಾತಾಮ್; ಚತುರ್ಭಿಃ ಕಷಾಯೈಃ ಸ್ಥಿತನುಭಾಗಬಂಧೌ ಸ್ತಃ; ಏಭಿಶ್ಚತುರ್ಭಿರ್ಬಂಧೈರ್ನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಸದಾನಿರುಪಾಧಿಸ್ವರೂಪೋಹ್ಯಾತ್ಮಾಸೋಹಮಿತಿ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಿನಾ ನಿರಂತರಂ ಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ |

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಪ್ರೇಕ್ಷಾವದ್ಭಿಃ ಸಹಜಪರಮಾನಂದಚಿದ್ರೂಪಮೇಕಂ
ಸಂಗ್ರಾಹ್ಯಂ ತೈರ್ನಿರುಪಮಮಿದಂ ಮುಕ್ತಿಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮೂಲಮ್ |
ತಸ್ಮಾದುಚ್ಚಿಸ್ತ ಮಪಿ ಚ ಸಶೀ ಮದ್ವಚಃಸಾರಮಸ್ಮಿನ್
ಶ್ರುತ್ವಾ ಶೀಘ್ರಂ ಕುರು ತವ ಮತಿಂ ಚಿಚ್ಚಮತ್ಕಾರಮಾತ್ರೇ ||೧೨೩||

ಗಾಥೆ - ೯೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪಯಡಿಟ್ಟಡಿಅಣುಭಾಗಪ್ಪದೇಶಬಂಧೇಹಿಂ ವಜ್ಜಿದೋ] ಪ್ರಕೃತಿಬಂಧ, ಸ್ಥಿತಿಬಂಧ, ಅನುಭಾಗಬಂಧ ಮತ್ತುಪ್ರದೇಶಬಂಧದಿಂದ ರಹಿತನಾದ [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಸೋ ಹಂ] ಅವನು ನಾನಿದ್ದೇನೆ [ಇದಿ] ಎಂಬುದಾಗಿ [ಚಿಂತಿಚ್ಚೋ] ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತ (ಜ್ಞಾನಿಯು) [ತತ್ಥೇವ ಯ] ಅದರಲ್ಲಿಯೇ [ಧಿರಭಾವಂ ಕುಣದಿ] ಸ್ಥಿರಭಾವ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (-ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಬಂಧರಹಿತ ಆತ್ಮನನ್ನು ಭಾವಿಸಬೇಕೆಂದು ಭವ್ಯನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಶುಭಾಶುಭ ಮನವಚನಕಾಯಸಂಬಂಧದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಬಂಧ ಮತ್ತು ಪ್ರದೇಶಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ; ನಾಲ್ಕು ಕಷಾಯಗಳಿಂದ ಸ್ಥಿತಿಬಂಧ ಮತ್ತು ಅನುಭಾಗಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ; ಈ ನಾಲ್ಕು ಬಂಧಗಳಿಂದ ರಹಿತನೂ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿರುಪಾಧಿಸ್ವರೂಪನೂ ಆದ ಯಾವ ಆತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ನಾನಿದ್ದೇನೆಂದು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಿಯು ನಿರಂತರ ಭಾವನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.

[ಈಗ ಈ ೯೮ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಯಾವ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥಿತಿ ಅನುಭಾಗ ಮೇಣ್ವದೇಶಬಂಧವಿರಹಿತ ಆತ್ಮನು |
ಅವನೆ ನಾನೆಂಬ ಚಿಂತನವಮಾಡುತ್ತದರೊಳು ಸ್ಥಿರಭಾವ ಮಾಡುವನು ||೯೮||

ಮಮತ್ತಿಂ ಪರಿವಚ್ಚಾಮಿ ಣಿಮ್ಮಮತ್ತಿಮುವಟ್ಟಿದೋ |

ಆಲಂಬಣಂ ಚ ಮೇ ಆದಾ ಅವಸೇಸಂ ಚ ವೋಸರೇ ||೯೯||

ಮಮತ್ವಂ ಪರಿವರ್ಜಯಾಮಿ ನಿರ್ಮಮತ್ವಮುಪಸ್ಥಿತಃ |

ಆಲಂಬನಂ ಚ ಮೇ ಆತ್ಮಾ ಅವಶೇಷಂ ಚ ವಿಸೃಜಾಮಿ ||೯೯||

ಅತ್ರ ಸಕಲವಿಭಾವಸಂನ್ಯಾಸವಿಧಿಃ ಪ್ರೋಕ್ಷಃ |

ಕಮನೀಯಕಾಮಿನೀಕಾಂಚನಪ್ರಭೃತಿಸಮಸ್ತಪರದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯೇಷು ಮಮಕಾರಂ ಸಂತ್ಯಜಾಮಿ | ಪರಮೋಪೇಕ್ಷಾಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತೇ ನಿರ್ಮಮಕಾರಾತ್ಮನಿ ಆತ್ಮನಿ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಹ್ಯಾತ್ಮಾನಮವಲಂಬ್ಯ ಚ ಸಂಸೃತಿಪುರಂದ್ರಿಕಾ-ಸಂಭೋಗಸಂಭವಸುಖದುಃಖಾದ್ಯನೇಕವಿಭಾವಪರಿಣತಿಂ ಪರಿಹರಾಮಿ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಮುಕ್ತಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೂಲವಾಗಿರುವಂಥ ಈ ನಿರುಪಮ, ಸಹಜಪರಮಾನಂದವುಳ್ಳ ಚಿದ್ರೂಪವನ್ನು (-ಚೈತನ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು) ಇದೊಂದನ್ನೇ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಪುರುಷರು ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ, ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ ! ನೀನು ಕೂಡ ನನ್ನ ಉಪದೇಶದ ಸಾರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬೇಗನೆ ಉಗ್ರರೂಪದಿಂದ ಈ ಚೈತನ್ಯಚಮತ್ಕಾರ ಮಾತ್ರದ ಕುರಿತು ನಿನ್ನ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡು. ||೧೭೫||

ಗಾಥೆ - ೯೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಮಮತ್ತಿಂ] ನಾನು ಮಮತ್ವವನ್ನು [ಪರಿವಚ್ಚಾಮಿ] ಪರಿವರ್ಜಿಸುತ್ತೇನೆ ಮತ್ತು [ಣಿಮ್ಮಮತ್ತಿಂ] ನಿರ್ಮಮತ್ವದಲ್ಲಿ [ಉವಟ್ಟಿದೋ] ಸ್ಥಿರನಿರುತ್ತೇನೆ; [ಆದಾ] ಆತ್ಮನು [ಮೇ] ನನ್ನ [ಆಲಂಬಣಂ ಚ] ಆಲಂಬನನಿದ್ದಾನೆ [ಅವಸೇಸಂ ಚ] ಮತ್ತು ಉಳಿದೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು [ವೋಸರೇ] ನಾನು ತ್ಯಜಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಸಕಲ ವಿಭಾವದ ಸಂನ್ಯಾಸದ (-ತ್ಯಾಗದ)ವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ಸುಂದರ ಕಾಮಿನಿ, ಕಾಂಚನ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರರದ್ರವ್ಯ-ಗುಣ-ಪರ್ಯಾಯಗಳ ಕುರಿತಾದ ಮಮಕಾರವನ್ನು ನಾನು ತ್ಯಜಿಸುತ್ತೇನೆ. ಪರಮೋಪೇಕ್ಷಾಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಲಕ್ಷಿತನಾದ ^೧ನಿರ್ಮಮಕಾರಾತ್ಮಕ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ಮತ್ತು ಆತ್ಮನ ಅವಲಂಬನೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ^೨ಸಂಸೃತಿರೂಪ ಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಭೋಗದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಸುಖದುಃಖ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ವಿಭಾವರೂಪದ ಪರಿಣತಿಯನ್ನು ನಾನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯದೇವ) ಶ್ರೀಮದ್ ಅಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಗಳು (ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದ ಆತ್ಮ ಖ್ಯಾತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ೧೦೪ನೇ ಕಲಶದ ಮುಖಾಂತರ)ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

ನಾನು ಮಮತೆಯನ್ನು ವರ್ಜಿಸಿ ನಿರ್ಮಮತೆಯಲಿ ಸ್ಥಿರತೆಯಮಾಡುವೆನು |

ನನಗಾತ್ಮಾವಲಂಬನವಿದ್ದು ಉಳಿದೆಲ್ಲವುಗಳ ನಾನು ತ್ಯಜಿಸುವೆನು ||೯೯||

೧. ಕಾಂಚನ = ಸುವರ್ಣ; ಧನ.

೨. ನಿರ್ಮಮಕಾರಾತ್ಮಕ = ನಿರ್ಮಮತ್ವಮಯ; ನಿರ್ಮಮತ್ವಸ್ವರೂಪ. (ನಿರ್ಮಮತ್ವದ ಲಕ್ಷಣವು ಪರಮ ಉಪೇಕ್ಷೆಯಿದೆ.)

೩. ಸಂಸೃತಿ = ಸಂಸಾರ

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಮದಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಭಿಃ-

(ಶಿಖರಿಣಿ)

“ನಿಷಿದ್ಧೇ ಸರ್ವಸ್ಮಿನ್ ಸುಕೃತದುರಿತೇ ಕರ್ಮಣಿ ಕಿಲ
ಪ್ರವೃತ್ತೇ ನೈಷ್ಕರ್ಮ್ಯೇ ನ ಖಿಲು ಮುನಯಃ ಸಂತ್ಯಶರಣಾಃ |
ತದಾ ಜ್ಞಾನೇ ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರತಿಚರಿತಮೇಷಾಂ ಹಿ ಶರಣಂ
ಸ್ವಯಂ ವಿಂದಂತ್ಯೇತೇ ಪರಮಮಮೃತಂ ತತ್ರ ನಿರತಾಃ ||”

ತಥಾ ಹಿ -

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅಥ ನಿಯತಮನೋವಾಕ್ಯಾಯಕೃತ್ಸ್ಯೇಂದ್ರಿಯೇಚ್ಛೋ
ಭವವನದಿಸಮುತ್ಥಂ ಮೋಹಯಾದಃಸಮೂಹಮ್ |
ಕನಕಯುವತಿವಾಂಚ್ಯಾಮಪ್ಯಹಂ ಸರ್ವಶಕ್ತ್ಯಾ
ಪ್ರಬಲತರವಿಶುದ್ಧಧ್ಯಾನಮಪ್ಯಾ ತ್ಯಜಾಮಿ ||೧೦೩೪||

ಆದಾ ಖು ಮಜ್ಜಣಾಣೇ ಆದಾ ಮೇ ದಂಸಣೇ ಚರಿತ್ತೇ ಯ |

ಆದಾ ಪಚ್ಚಕ್ಖಾಣೇ ಆದಾ ಮೇ ಸಂವರೇ ಜೋಗೇ ||೧೦೦||

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಶುಭಾಚರಣರೂಪ ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಅಶುಭಾಚರಣರೂಪ ಕರ್ಮದಂಥ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳ ನಿಷೇಧ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಮತ್ತು ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಿಷ್ಕರ್ಮ ಅವಸ್ಥೆಯು ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದರೆ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲೂ ಅಶರಣರಿಲ್ಲ; (ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ) ಯಾವಾಗ ನಿಷ್ಕರ್ಮ ಅವಸ್ಥೆಯು (*ನಿವೃತ್ತಿ-ಅವಸ್ಥೆಯು) ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ ಆಗ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುತ್ತ-ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತ-ಪರಿಣಮನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಜ್ಞಾನವೇ ಆ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಶರಣವಿದೆ; ಅವರು ಆ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಲೀನರಾಗುತ್ತ ತಾವು ಪರಮ ಅಮೃತದ ಅನುಭವಮಾಡುತ್ತಾರೆ-ಆಸ್ವಾದನೆ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.”

ಮತ್ತು (ಈ ಲೋಕೇ ಗಾಢೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯ ಸಂಬಂಧದ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸಂಬಂಧದ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು *ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಾಡಿರುವಂಥ ನಾನು ಈಗ ಭವಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಮೋಹರೂಪಿ ಜಲಚರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಹಾಗೂ ಕನಕ ಮತ್ತು ಯುವತಿಯ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲ-ವಿಶುದ್ಧ ಧ್ಯಾನಮಯವಾದ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ||೧೦೩೪||

ಆತ್ಮನಿಜದಿ ನನ್ನಜ್ಞಾನದಲಿದ್ದು ದರ್ಶನ ಮೇಣ್ಣಾರಿತ್ರದಲಾತ್ಮನಿಹನು |

ಆತ್ಮ ನನ್ನ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲಿದ್ದು ಆತ್ಮ ನನ್ನ ಸಂವರ ಮೇಣ್ಣೋಗದಲಿಹನು ||೧೦೦||

H ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಾಡುವುದು = ಸಂಯಮನಮಾಡುವುದು; ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಆತ್ಮಾಖಿಲು ಮಮ ಜ್ಞಾನೇ ಆತ್ಮಮೇ ದರ್ಶನೇ ಚಾರಿತ್ರೇ ಚ |
ಆತ್ಮಾಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನೇ ಆತ್ಮಮೇ ಸಂವರೇ ಯೋಗೇ ||೧೦೦||

ಅತ್ರ ಸರ್ವತ್ರಾತ್ಮೋಪಾದೇಯ ಇತ್ಯುಕ್ತಃ |

ಅನಾದ್ಯನಿಧನಾಮೂರ್ತಾತೀಂದ್ರಿಯಸ್ವಭಾವಶುದ್ಧಸಹಜಸೌಖ್ಯಾತ್ಮಾ ಹ್ಯಾತ್ಮಾ | ಸ ಖಿಲು ಸಹಜಶುದ್ಧಜ್ಞಾನ-
ಚೇತನಾಪರಿಣತಸ್ಯ ಮಮ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನೇ ಚ, ಸ ಚ ಪ್ರಾಂಚಿತಪರಮಪಂಚಮಗತಿಪ್ರಾಪ್ತಿಹೇತುಭೂತಪಂಚಮ-
ಭಾವಭಾವನಾಪರಿಣತಸ್ಯ ಮಮ ಸಹಜಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನವಿಷಯೇ ಚ, ಸಾಕ್ಷಾನಿರ್ವಾಣಪ್ರಾಪ್ತೃಪಾಯಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿಚಲ-
ಸ್ಥಿತರೂಪಸಹಜಪರಮಚಾರಿತ್ರಪರಿಣತೇರ್ಮಮಸಹಜಚಾರಿತ್ರೇಪಿ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಸದಾ ಸಂನಿಹಿತಶ್ಚ ಸ ಚಾತ್ಮಾ ಸದಾಸನ್ನಿಹಿತಃ
ಶುಭಾಶುಭಪುಣ್ಯಪಾಪಸುಖದುಃಖಾನಾಂ ಷಣ್ಣಾಂ ಸಕಲಸಂನ್ಯಾಸಾತ್ಮಕನಿಶ್ಚಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನೇ ಚ ಮಮ ಭೇದವಿಜ್ಞಾನಿನಃ
ಪರದ್ರವ್ಯಪರಾಜ್ಞುಖಸ್ಯ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಪ್ರಸರವರ್ಜಿತಗಾತ್ರಮಾತ್ರಪರಿಗ್ರಹಸ್ಯ ಮಮ, ಸಹಜವೈರಾಗ್ಯಪ್ರಾಸಾದಶಿಖರ-
ಶಿಖಾಮಣೇಃ ಸ್ವರೂಪಗುಪ್ತಸ್ಯ ಪಾಪಾಟವೀಪಾವಕಸ್ಯ ಶುಭಾಶುಭಸಂವರಯೋಶ್ಚ, ಅಶುಭೋಪಯೋಗಪರಾಜ್ಞುಖಸ್ಯ
ಶುಭೋಪಯೋಗೇಽಪ್ಯುದಾಸೀನಪರಸ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾಚ್ಛಿದ್ಧೋಪಯೋಗಾಭಿಮುಖಸ್ಯ ಮಮ ಪರಮಾಗಮಮಕರಂದನಿಷ್ಯಂದಿ-
ಮುಖಪದ್ಮಪ್ರಭಸ್ಯ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗೇಽಪಿ ಚ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಸನಾತನಸ್ವಭಾವತ್ವಾತ್ಮಿಷ್ಠ ತಿ |

ಗಾಥೆ - ೧೦೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಖಿ] ನಿಜವಾಗಿ [ಮಜ್ಜುಣಾಣೇ] ನನ್ನ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ [ಆದಾ] ಆತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ, [ಮೇ
ದಂಸಣೇ] ನನ್ನ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ [ಯ] ಮತ್ತು [ಚರಿತ್ರೇ] ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ [ಆದಾ] ಆತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ, [ಪಚ್ಚಕ್ಷಾಣೇ] ನನ್ನ
ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ [ಆದಾ] ಆತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ; [ಮೇ ಸಂವರೇ ಚೋಗೇ] ನನ್ನ ಸಂವರದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಯೋಗದಲ್ಲಿ
(-ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದಲ್ಲಿ) [ಆದಾ] ಆತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಎಲ್ಲೆಡೆ ಆತ್ಮನು ಉಪಾದೇಯ (-ಗ್ರಹಣಮಾಡಲಯೋಗ್ಯ)
ನಿದ್ದಾನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಆತ್ಮನು ನಿಜವಾಗಿ ಅನಾದಿ-ಅನಂತ, ಅಮೂರ್ತ, ಅತೀಂದ್ರಿಯಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ, ಶುದ್ಧ ಸಹಜಸೌಖ್ಯಾತ್ಮಕನಿದ್ದಾನೆ.
ಸಹಜ ಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನಚೇತನಾರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಆ ನಾನು ಅವನ (ಎಂದರೆ ನನ್ನ) ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ
ಅವನು (ಆತ್ಮನು) ಇದ್ದಾನೆ; ಪೂಜಿತ ಪರಮ ಪಂಚಮಗತಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಹೇತುಭೂತವಾದ ಪಂಚಮಭಾವದ
ಭಾವನಾರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಆ ನಾನು ಅವನ ಸಹಜ ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ ನನ್ನ ಸಹಜ
ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನದಲ್ಲಿ) ಅವನು (ಆತ್ಮನು) ಇದ್ದಾನೆ; ಸಾಕ್ಷಾತ್ ನಿರ್ವಾಣಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಉಪಾಯಭೂತವಾದ ನಿಜಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ
ಅವಿಚಲ ಸ್ಥಿತರೂಪ ಸಹಜ-ಪರಮಚಾರಿತ್ರಪರಿಣತಿಯುಳ್ಳ ಆ ನಾನು ಅವನ (ಎಂದರೆ ನನ್ನ) ಸಹಜ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೂಡ
ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸನ್ನಿಹಿತ (-ನಿಕಟ)ನಿದ್ದಾನೆ; ಭೇದವಿಜ್ಞಾನಿಯು, ಪರದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಪರಾಜ್ಞುಖನು ಮತ್ತು
ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರರಹಿತ ದೇಹಮಾತ್ರ ಪರಿಗ್ರಹವುಳ್ಳ ಆ ನಾನು ಅವನ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ-ಅದು
(ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವು) ಶುಭ, ಅಶುಭ, ಪುಣ್ಯ, ಪಾಪ, ಸುಖ ಮತ್ತು ದುಃಖವೆಂದು ಈ ಆರರ
ಸಕಲಸಂನ್ಯಾಸಸ್ವರೂಪವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಈ ಆರು ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ತ್ಯಾಗಸ್ವರೂಪವಿದೆ) ಅದರಲ್ಲಿ ಆ ಆತ್ಮನು
ಯಾವಾಗಲೂ ಆಸನ್ನ (-ನಿಕಟ) ವಿದ್ಯಮಾನನಿದ್ದಾನೆ; ಸಹಜ ವೈರಾಗ್ಯರೂಪ ಮಹಲಿನ ಶಿಖರದ ಶಿಖಾಮಣಿಯು,
ಸ್ವರೂಪಗುಪ್ತನು ಮತ್ತು ಪಾಪರೂಪದ ಕಾಡನ್ನು ಸುಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಸಮಾನನಾದ ಆ ನಾನು ಅವನ

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮೇಕತ್ವಪ್ರತಿ -

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

“ತದೇಕಂ ಪರಮಂ ಜ್ಞಾನಂ ತದೇಕಂ ಶುಚಿ ದರ್ಶನಮ್ |
ಚಾರಿತ್ರಂ ಚ ತದೇಕಂ ಸ್ಯಾತ್ ತದೇಕಂ ನಿರ್ಮಲಂ ತಪಃ ||

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ನಮಸ್ಯಂ ಚ ತದೇವೈಕಂ ತದೇವೈಕಂ ಚ ಮಂಗಲಮ್ |
ಉತ್ತಮಂ ಚ ತದೇವೈಕಂ ತದೇವ ಶರಣಂ ಸತಾಮ್ ||

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ಆಚಾರಶ್ಚ ತದೇವೈಕಂ ತದೇವಾವಶ್ಯಕ್ರಿಯಾ |
ಸಾಧ್ಯಾಯಸ್ತು ತದೇವೈಕಮಪ್ರಮತ್ತಸ್ಯ ಯೋಗಿನಃ ||”

ತಥಾ ಹಿ -

(ಮಾಲಿನಿ)

ಮಮ ಸಹಜಸುದೃಷ್ಟೌ ಶುದ್ಧಬೋಧೇ ಚರಿತ್ರೇ
ಸುಕೃತದುರಿತಕರ್ಮದ್ವಂದ್ವಸಂನ್ಯಾಸಕಾಲೇ |
ಭವತಿ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಸಂವರೇ ಶುದ್ಧಯೋಗೇ
ನ ಚ ನ ಚ ಭುವಿ ಕೋಽಪ್ಯನ್ಯೋಸ್ತಿ ಮುಕ್ತೈ ಪದಾರ್ಥಃ ||೧೨೫||

ಶುಭಾಶುಭಸಂವರದಲ್ಲಿ (ಅವನು ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ), ಮತ್ತು ಅಶುಭೋಪಯೋಗದಿಂದ ಪರಾಜುಖನು, ಶುಭೋಪಯೋಗದ ಕುರಿತು ಕೂಡ ಉದಾಸೀನತೆಯುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಸಮ್ಮುಖನಾದ ಆ ನಾನು-ಪರಮಾಗಮರೂಪದ ಪುಷ್ಪರಸವು ಯಾರ ಮುಖದಿಂದ ಸ್ರವಿಸುತ್ತದೆ ಅಂಥ ಪದ್ಮಪ್ರಭನು-ಅವನು ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ವಿದ್ಯಮಾನನಿದ್ದಾನೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಅವನು (ಪರಮಾತ್ಮನು) ಸನಾತನ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಏಕತ್ವಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ (-ಶ್ರೀ ಪದ್ಮನಂದಿ-ಆಚಾರ್ಯದೇವಕೃತ ಪದ್ಮನಂದಿಪಂಚವಿಂಶತಿಕೆಯ ಏಕತ್ವಪ್ರತಿ ನಾಮದ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ೨೯, ೪೦ ಮತ್ತು ೪೧ನೇ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಅದೇ ಒಂದು (-ಆ ಚೈತನ್ಯಜ್ಯೋತಿಯೇ ಒಂದು) ಪರಮಜ್ಞಾನವಿದೆ, ಅದೇ ಒಂದು ಪವಿತ್ರ ದರ್ಶನವಿದೆ, ಅದೇ ಒಂದು ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ ಮತ್ತು ಅದೇ ಒಂದು ನಿರ್ಮಲವಾದ ತಪಸ್ಸು ಇದೆ.

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ಅದೇ ಒಂದು ನಮಸ್ಕಾರಯೋಗ್ಯವಿದೆ, ಅದೇ ಒಂದು ಮಂಗಲವಿದೆ, ಅದೇ ಒಂದು ಉತ್ತಮವಿದೆ ಮತ್ತು ಅದೇ ಒಂದು ಶರಣಿದೆ.

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಅಪ್ರಮತ್ತಯೋಗಿಗೆ ಅದೇ ಒಂದು ಆಚಾರವಿದೆ, ಅದೇ ಒಂದು ಆವಶ್ಯಕ ಕ್ರಿಯೆಯಿದೆ ಮತ್ತು ಅದೇ ಒಂದು ಸಾಧ್ಯಾಯವಿದೆ.”

ಮತ್ತು (ಈ ೧೦೦ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

(ಪೃಥ್ವಿ)

ಕಚ್ಚಿಲ್ಲಸತಿ ನಿರ್ಮಲಂ ಕಚ್ಚನ ನಿರ್ಮಲಾನಿರ್ಮಲಂ
ಕಚ್ಚಿತ್ತುನರನಿರ್ಮಲಂ ಗಹನಮೇವಮಜ್ಜಸ್ಯ ಯತ್ |
ತದೇವ ನಿಜಬೋಧದೀಪನಿಹತಾಘಭೂಛಾಯಕಂ
ಸತಾಂ ಹೃದಯಪದ್ಮಸದ್ಗುನಿ ಚ ಸಂಸ್ಥಿತಂ ನಿಶ್ಚಲಮ್ ||೧೭೬||

ಏಗೋ ಯ ಮರದಿ ಜೀವೋ ಏಗೋ ಯ ಜೀವದಿ ಸಯಂ |

ಏಗಸ್ಯ ಚಾದಿ ಮರಣಂ ಏಗೋ ಸಿಜ್ಜದಿ ಣೇರಟು ||೧೦೦||

ಏಕಶ್ಚ ಮ್ನಿಯತೇ ಜೀವಃ ಏಕಶ್ಚ ಜೀವತಿ ಸ್ವಯಮ್ |

ಏಕಸ್ಯ ಚಾಯತೇ ಮರಣಂ ಏಕಃ ಸಿದ್ಧತಿ ನೀರಜಾಃ ||೧೦೧||

ಇಹ ಹಿ ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ಮುಕ್ತೌ ಚ ನಿಸಹಾಯೋ ಜೀವ ಇತ್ಯುಕ್ತಃ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ನನ್ನ ಸಹಜ ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನದಲ್ಲಿ, ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ, ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸುಕೃತ ಮತ್ತು ದುಷ್ಕೃತರೂಪದ ಕರ್ಮದ್ವಂದ್ವದ ಸಂನ್ಯಾಸಕಾಲದಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ) ಸಂವರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಯೋಗದಲ್ಲಿ (-ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದಲ್ಲಿ) ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಇದ್ದಾನೆ (ಎಂದರೆ ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನ ಮೊದಲಾದೆಲ್ಲವುಗಳ ಆಶ್ರಯ-ಅವಲಂಬನವು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೇ ಇದ್ದಾನೆ); ಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಪದಾರ್ಥವು ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ ||೧೭೬||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ, ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ನಿರ್ಮಲ ಹಾಗೂ ಅನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ, ಹಾಗೂ ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಅನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಇದರಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾವುದು ಗಹನವಿದೆ ಅದೇ ನಿಜಜ್ಞಾನರೂಪದ ದೀವಿಗೆಯು ಯಾವುದು ಪಾಪ ತಿಮಿರವನ್ನು ನಷ್ಟ ಮಾಡಿದೆ ಅದು-ಸತ್ತುರುಷರ ಹೃದಯಕಮಲರೂಪದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲರೂಪದಿಂದ ಸಂಸ್ಥಿತವಿದೆ. ||೧೭೬||

ಗಾಥೆ - ೧೦೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೀವೋ ಏಗೋ ಯ] ಜೀವನು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ [ಮರದಿ] ಮರಣ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ [ಯ] ಮತ್ತು [ಸಯಂ ಏಗೋ] ತಾನು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ [ಜೀವದಿ] ಜನ್ಮ ತಾಳುತ್ತಾನೆ ; [ಏಗಸ್ಯ] ಏಕಾಕಿಯದು [ಮರಣಂ ಚಾದಿ] ಮರಣವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು [ಏಗೋ] ಒಬ್ಬನೇ [ಣೇರಟು]ರಜರಹಿತನಾಗುತ್ತ [ಸಿಜ್ಜದಿ] ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಜೀವನು ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಸಹಾಯ-ನಿದ್ದಾನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಸಾಯುವುದು ಜೀವತಾನೇಕಾಕಿಯಾಗಿ ಜನ್ಮಪಡೆಯುವುದು |

ಏಕಾಕಿಯದು ಮರಣವಾದರೇಕಾಕಿರಜರಹಿತ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು ||೧೦೧||

ನಿತ್ಯಮರಣೇ ತದ್ಭವಮರಣೇ ಚ ಸಹಾಯಮಂತರೇಣ ವ್ಯವಹಾರತಜ್ಞಕ ಏವ ಮ್ರಿಯತೇ; ಸಾದಿಸನಿಧನಮೂರ್ತಿ-
ವಿಜಾತೀಯವಿಭಾವವ್ಯಂಜನನರನಾರಕಾದಿಪರ್ಯಾಯೋತ್ಪತ್ತೌ ಚಾಸನ್ನಗತಾನು ಪಚರಿತಾಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರನಯಾದೇಶೇನ
ಸ್ವಯಮೇವೋಜ್ಜೀವತ್ಯೇವ | ಸರ್ವೈರ್ಬಂಧುಭಿಃ ಪರಿರಕ್ಷ್ಯಮಾಣಸ್ಯಾಪಿ ಮಹಾಬಲಪರಾಕ್ರಮಸ್ಯೈಕಸ್ಯ
ಜೀವಸ್ಯಾಪ್ರಾರ್ಥಿತಮಪಿ ಸ್ವಯಮೇವ ಜಾಯತೇ ಮರಣಮ್; ಏಕ ಏವ ಪರಮಗುರು- ಪ್ರಸಾದಾಸಾದಿತಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಯ-
ನಿಶ್ಚಯಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಬಲೇನ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ನೀರಜಾಃ ಸನ್ ಸದ್ಯೋ ನಿರ್ವಾತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ -

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

“ಸ್ವಯಂ ಕರ್ಮ ಕರೋತ್ಯಾತ್ಮಾ ಸ್ವಯಂ ತತ್ಫಲಮಶ್ನತೇ |
ಸ್ವಯಂ ಭ್ರಮತಿ ಸಂಸಾರೇ ಸ್ವಯಂ ತಸ್ಮಾದ್ಭಿಮುಚ್ಯತೇ ||”

ಉಕ್ತಂ ಚ ಶ್ರೀಸೋಮದೇವಪಂಡಿತದೇವೈಃ

(ವಸಂತತಿಲಕ)

“ಏಕಸ್ತ ಮ್ವಾವಿಶಸಿ ಜನ್ಮನಿ ಸಂಕ್ಷಯೇ ಚ
ಭೋಕ್ತುಂ ಸ್ವಯಂ ಸ್ವಕೃತಕರ್ಮಫಲಾನುಬಂಧಮ್ |
ಅನ್ಯೋ ನ ಜಾತು ಸುಖದುಃಖವಿಧೌ ಸಹಾಯಃ
ಸ್ವಾಜೀವನಾಯ ಮಿಲಿತಂ ವಿಟಪೇಟಕಂ ತೇ ||”

ನಿತ್ಯ ಮರಣದಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ ಸಮಯ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಆಯುಕರ್ಮದ ನಿಷೇಕಗಳ ಕ್ಷಯದಲ್ಲಿ) ಮತ್ತು
ಆ ಭವ ಸಂಬಂಧದ ಮರಣದಲ್ಲಿ (ಬೇರೆಯಾರದೂ) ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ (ಜೀವನು) ಏಕಾಕಿಯಾಗಿಯೇ
ಮರಣ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ; ಮತ್ತು ಸಾದಿ-ಸಾಂತ ಮೂರ್ತಿಕ ವಿಜಾತೀಯವಿಭಾವವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯರೂಪ ನರನಾರಕ
ಮೊದಲಾದ ಪರ್ಯಾಯಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಆಸನ್ನ-ಅನುಪಚರಿತ-ಅಸದ್ಭೂತ-ವ್ಯವಹಾರ ನಯದ ಕಥನದಿಂದ
(ಜೀವನು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿಯೇ) ಸ್ವಯಮೇವ ಜನ್ಮ ತಾಳುತ್ತಾನೆ. ಸಮಸ್ತ ಬಂಧು ಜನರಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ
ಕೂಡ, ಮಹಾಬಲಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಜೀವನೊಬ್ಬನದೇ, ಅನಿಚ್ಛಿತವಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಕೂಡ ಸ್ವಯಮೇವ ಮರಣವಾಗುತ್ತದೆ;
(ಜೀವನು) ಏಕಾಕಿಯಾಗಿಯೇ ಪರಮ ಗುರುವಿನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಿತ ನಿಶ್ಚಯ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದ
ಬಲದಿಂದ ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ರಜರಹಿತನಾಗುತ್ತ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಇತರೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮನು ಸ್ವಯಂ ಕರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಸ್ವಯಂ ಅದರ ಫಲ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ, ಸ್ವಯಂ
ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.”

ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಸೋಮದೇವಪಂಡಿತದೇವರು (ಯಶಸ್ವಿಲಕಚಂಪೂಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಅಧಿಕಾರದೊಳಗೆ
ಏಕತ್ವಾನುಪ್ರೇಕ್ಷೆಯ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತ ೧೧೯ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, -

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ತಾನೇ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದ ಫಲಾನುಬಂಧವನ್ನು ತಾನೇ ಭೋಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ
ನೀನು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮೃತ್ಯುವಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ, ಬೇರೆ ಯಾರೂ (ಸ್ತ್ರೀಪುತ್ರ

ತಥಾ ಹಿ -

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಏಕೋ ಯಾತಿ ಪ್ರಬಲದುರಘಾಜ್ಞನ್ತ ಮೃತ್ಯುಂ ಚ ಜೀವಃ
ಕರ್ಮದ್ವಂದ್ವೋದ್ಭವಫಲಮಯಂ ಚಾರುಸೌಖ್ಯಂ ಚ ದುಃಖಮ್ |
ಭೂಯೋ ಭುಂಕ್ತೇ ಸ್ವಸುಖವಿಮುಖಃ ಸನ್ ಸದಾ ತೀವ್ರಮೋಹಾಃ
ದೇಕಂ ತತ್ತಂ ಕಿಮಪಿ ಗುರುತಃ ಪ್ರಾಪ್ಯ ತಿಷ್ಠತ್ಯಮುಷ್ಮಿನ್ ||೧೩೨||

ಏಗೋ ಮೇ ಸಾಸದೋ ಅಪ್ಪಾಣಾಣದಂಸಣಲಕ್ಷಣೋ |

ಸೇಸಾ ಮೇ ಬಾಹಿರಾ ಭಾವಾ ಸವ್ವೇ ಸಂಚೋಗಲಕ್ಷಣಾ ||೧೦೨||

ಏಕೋ ಮೇ ಶಾಶ್ವತ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದರ್ಶನಲಕ್ಷಣಃ |

ಶೇಷಾ ಮೇ ಬಾಹ್ಯಾ ಭಾವಾಃ ಸರ್ವೇ ಸಂಯೋಗಲಕ್ಷಣಾಃ ||೧೦೨||

ಏಕತ್ವಭಾವನಾಪರಿಣತಸ್ಯ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನೋ ಲಕ್ಷಣಕಥನಮಿದಮ್ |

ಮಿತ್ರಾದಿಕರು) ಸುಖ-ದುಃಖದ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ಸಹಾಯಭೂತರಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ತಮ್ಮ ಆಜೀವಿಕೆಯ ಸಲುವಾಗಿ (ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಸಲುವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಪುತ್ರ ಮಿತ್ರಾದಿಕರ) ಧೂರ್ತರ ಗುಂಪು ನಿನಗೆ ದೊರಕಿಕೊಂಡಿದೆ.”

ಮತ್ತು (ಈ ೧೦೧ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಜೀವನು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಪ್ರಬಲ ದುಷ್ಕೃತದಿಂದ ಜನ್ಮ ಮತ್ತು ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ; ಜೀವನು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ತೀವ್ರಮೋಹದ ಕಾರಣ ಸ್ವಸುಖದಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗುತ್ತ ಕರ್ಮದ್ವಂದ್ವಜನ್ಯ ಫಲಮಯ (-ಶುಭ ಮತ್ತು ಅಶುಭ ಕರ್ಮದ ಫಲರೂಪ)ವಾದ ಸುಂದರ ಸುಖ ಮತ್ತು ದುಃಖವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ; ಜೀವನು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರ ಗುರುಗಳಿಂದ ಒಂದು ತತ್ವವನ್ನು (-ಚೈತನ್ಯತತ್ವವನ್ನು) ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಿರುತ್ತಾನೆ. ||೧೩೨||

ಗಾಥೆ - ೧೦೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣಾಣದಂಸಣಲಕ್ಷಣೋ] ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ [ಸಾಸದೋ] ಶಾಶ್ವತವಾದ [ಏಗೋ] ಒಬ್ಬ [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಮೇ] ನನ್ನವನಿದ್ದಾನೆ; [ಸೇಸಾ ಸವ್ವೇ] ಉಳಿದೆಲ್ಲ [ಸಂಚೋಗಲಕ್ಷಣಾ ಭಾವಾ] ಸಂಯೋಗಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಭಾವಗಳು [ಮೇ ಬಾಹಿರಾ] ನನ್ನಿಂದ ಬಾಹ್ಯವಿವೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಏಕತ್ವಭಾವನಾರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಿಯ ಲಕ್ಷಣದ ಕಥನವಿದೆ.

ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಶಾಶ್ವತನಾದಾತ್ಮನೋರ್ವನೆನ್ನವನಿರುವನು |

ಆ ಶೇಷಸಂಯೋಗಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಭಾವಗಳೆಲ್ಲ ನನ್ನಿಂದಬಾಹ್ಯವಿರುವವು ||೧೦೨||

ಅಖಿಲಸಂಸ್ಕೃತಿನಂದನತರುಮೂಲಾಲವಾಲಾಂಭಃಪೂರಪರಿಪೂರ್ಣಪ್ರಣಾಲಿಕಾವತ್ಸಂಸ್ಥಿತಕಲೇವರಸಂಭವ-
ಹೇತುಭೂತದ್ರವ್ಯಭಾವಕರ್ಮಭಾವಾದೇಕಃ, ಸ ಏವ ನಿಖಿಲಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡಾಡಂಬರವಿವಿಧವಿಕಲ್ಪಕೋಲಾಹಲನಿರ್ಮುಕ್ತ-
ಸಹಜಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಚೇತನಾಮತೀಂದ್ರಿಯಂ ಭುಂಜಾನಃ ಸನ್ ಶಾಶ್ವತೋ ಭೂತ್ವಾ ಮಮೋಪಾದೇಯರೂಪೇಣ ತಿಷ್ಠತಿ,
ಯಸ್ತಿಕಾಲನಿರುಪಾಧಿಸ್ವಭಾವತ್ವಾತ್ ನಿರಾವರಣಜ್ಞಾನದರ್ಶನಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತಃ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಾ; ಯೇ
ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಸಂಯೋಗಸಂಭವಾಃ ಶೇಷಾಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿಗ್ರಹಾಃ, ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾದ್ಬಾಹ್ಯಾಸ್ತೇ ಸರ್ವೇಃ, ಇತಿ
ಮಮ ನಿಶ್ಚಯಃ |

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅಥ ಮಮ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಶಾಶ್ವತಃ ಕಶ್ಚಿದೇಕಃ
ಸಹಜಪರಮಚಿಚ್ಚಿಂತಾಮಣಿರ್ನಿತ್ಯಶುದ್ಧಃ |
ನಿರವಧಿನಿಜದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದೃಗ್ಭ್ಯಾಂ ಸಮೃದ್ಧಃ
ಕಿಮಿಹ ಬಹುವಿಕಲ್ಪಮೇ ಫಲಂ ಬಾಹ್ಯಭಾವೈಃ ||೧೮೮||

ಜಂ ಕಿಂಚಿ ಮೇ ದುಚ್ಚರಿತಂ ಸವ್ಧಂ ತಿವಿಹೇಣ ವೋಸರೇ |

ಸಾಮಾಇಯಂ ತು ತಿವಿಹಂ ಕರೇಮಿ ಸವ್ಧಂ ನೆರಾಯಾರಂ ||೧೮೯||

ತ್ರಿಕಾಲ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಿರುವುದರಿಂದ ನಿರಾವರಣ-ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಲಕ್ಷಿತನಾದಂಥ ಆ
ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನು ಸಮಸ್ತ ಸಂಸಾರರೂಪಿ ನಂದನವನದ ವ್ಯಕ್ತಗಳ ಮೂಲದ ಹತ್ತಿರದ ಮಡಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬುವ
ಸಲುವಾಗಿ ಜಲಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಕಾಲುವೆಯ ಸಮಾನವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಶರೀರದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ
ಹೇತುಭೂತಗಳಾದ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ-ಭಾವಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತನಿರುವುದರಿಂದ ಏಕನಿದ್ದಾನೆ, ಮತ್ತು ಅವನೇ
(ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನು) ಸಮಸ್ತ ಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡದ ಆಡಂಬರದ ವಿವಿಧ ವಿಕಲ್ಪರೂಪವಾದ ಕೋಲಾಹಲದಿಂದ ರಹಿತವಾದ
ಸಹಜ ಶುದ್ಧ-ಜ್ಞಾನಚೇತನವನ್ನು ಅತೀಂದ್ರಿಯರೂಪದಿಂದ ಭೋಗಿಸುತ್ತ ಶಾಶ್ವತವಿದ್ದುಕೊಂಡು ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ
ಉಪಾದೇಯರೂಪದಿಂದ ಇರುತ್ತಾನೆ; ಆ ಶುಭಾಶುಭ ಕರ್ಮದ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ
ಶೇಷಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿಜಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಬಾಹ್ಯವಿವೆಯೆಂದು ನನ್ನ ನಿಶ್ಚಯವಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೦೨ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ನನ್ನ ಪರಮಾತ್ಮನು ಶಾಶ್ವತನಿದ್ದಾನೆ, ಕಥಂಚಿತ್ ಏಕನಿದ್ದಾನೆ, ಸಹಜ ಪರಮ
ಚೈತನ್ಯಚಿಂತಾಮಣಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಸದಾ ಶುದ್ಧನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಅನಂತ ನಿಜದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದರ್ಶನದಿಂದ ಸಮೃದ್ಧನಿದ್ದಾನೆ
ಇಂಥವನಿದ್ದಾನೆಂದಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಬಹುಪ್ರಕಾರದ ಬಾಹ್ಯಭಾವಗಳಿಂದ ನನಗೇನು ಫಲವಿದೆ? ||೧೮೮||

ನನ್ನ ಆ ವಿಳನಿತು ದುಶ್ಚರಿತವನೆಲ್ಲ ನಾನು ತ್ರಿವಿಧದಿ ಬಿಡುವೆನು |

ಇನ್ನು ಆ ತ್ರಿವಿಧದಾಸಾಮಾಯಿಕವೆಲ್ಲವನು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪದಿಂ ಮಾಡುವೆನು ||೧೮೯||

ಯತ್ಕಿಂಚಿನ್ನೇ ದುಶ್ಚರಿತ್ರಂ ಸರ್ವಂ ತ್ರಿವಿಧೇನ ವಿಸೃಜಾಮಿ |

ಸಾಮಾಯಿಕಂ ತು ತ್ರಿವಿಧಂ ಕರೋಮಿ ಸರ್ವಂ ನಿರಾಕಾರಮ್ ||೧೦೩||

ಆತ್ಮಗತದೋಷನಿರ್ಮುಕ್ತುಪಾಯಕಥನಮಿದಮ್ |

ಭೇದವಿಜ್ಞಾನಿನೋಽಪಿ ಮಮ ಪರಮತಪೋಧನಸ್ಯ ಪೂರ್ವಸಂಚಿತಕರ್ಮೋದಯಬಲಾಚ್ಚಾರಿತ್ರ-
ಮೋಹೋದಯೇ ಸತಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿದಪತಿ ದುಶ್ಚರಿತ್ರಂ ಭವತಿ ಚೇತ್ತತ್ ಸರ್ವಂ ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯಸಂಶುದ್ಧ್ಯಾ ಸಂತ್ಯಜಾಮಿ |
ಸಾಮಾಯಿಕಶಬ್ದೇನ ತಾವಚ್ಚಾರಿತ್ರಮುಕ್ತಂ ಸಾಮಾಯಿಕಭೇದೋಪಸ್ಥಾಪನಪರಿಹಾರವಿಶುದ್ಧ್ಯಭಿಧಾನಭೇದಾತ್ರಿವಿಧಮ್ |
ಅಥವಾ ಜಘನ್ಯ ರತ್ನತ್ರಯಮುತ್ಕೃಷ್ಟಂ ಕರೋಮಿ; ನವಪದಾರ್ಥಪರದ್ರವ್ಯಶ್ರದ್ಧಾನಪರಿಜ್ಞಾನಾಚರಣಸ್ವರೂಪಂ ರತ್ನತ್ರಯಂ
ಸಾಕಾರಂ, ತತ್ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಶ್ರದ್ಧಾನಪರಿಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನರೂಪಸ್ವಭಾವರತ್ನತ್ರಯಸ್ವೀಕಾರೇಣ ನಿರಾಕಾರಂ ಶುದ್ಧಂ ಕರೋಮಿ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಕಿಂ ಚ, ಭೇದೋಪಚಾರಚಾರಿತ್ರಮ್ ಅಭೇದೋಪಚಾರಂ ಕರೋಮಿ, ಅಭೇದೋಪಚಾರಮ್
ಅಭೇದಾನುಪಚಾರಂ ಕರೋಮಿ ಇತಿ ತ್ರಿವಿಧಂ ಸಾಮಾಯಿಕಮುತ್ಪರೋತ್ತರಸ್ವೀಕಾರೇಣ ಸಹಜಪರಮತತ್ವಾವಿಚಲ-
ಸ್ಥಿತಿರೂಪಸಹಜನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರಂ, ನಿರಾಕಾರತತ್ತ್ವ ನಿರತತ್ವಾನಿರಾಕಾರಚಾರಿತ್ರಮಿತಿ |

ಗಾಥೆ - ೧೦೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಮೇ] ನನ್ನದು [ಜಂ ಕಿಂಚಿ] ಆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ ಕೂಡ [ದುಚ್ಚಾರಿತ್ರಂ] ದುಃಚಾರಿತ್ರವಿದೆ
[ಸವ್ಧಂ] ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು [ತಿವಿಹೇಣ] ಮೂರು ವಿಧದಿಂದ (ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದಿಂದ) [ಪೋಸರೇ] ತ್ಯಜಿಸುತ್ತೇನೆ
[ತು] ಮತ್ತು [ತಿವಿಹಂ ಸಾಮಾಯಿಯಂ] ಆ ತ್ರಿವಿಧದ ಸಾಮಾಯಿಕ (-ಚಾರಿತ್ರ)ವಿದೆ [ಸವ್ಧಂ] ಅದೆಲ್ಲವನ್ನು
[ಣಿರಾಯಾರಂ ಕರೇಮಿ] ನಿರಾಕಾರ (-ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ) ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಆತ್ಮಗತ ದೋಷಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗುವ ಉಪಾಯದ ಕಥನವಿದೆ.

ನನಗೆ ಪರಮ-ತಪೋಧನನಿಗೆ ಭೇದವಿಜ್ಞಾನವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪೂರ್ವಸಂಚಿತ ಕರ್ಮಗಳ ಉದಯದ
ಕಾರಣವಾಗಿ ಚಾರಿತ್ರಮೋಹದ ಉದಯವಿದ್ದಮೇಲೆ ಒಂದುವೇಳೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ದುಃಚಾರಿತ್ರವಿದ್ದರೆ ನಾನು ಅದೆಲ್ಲವನ್ನು
ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ಸಂಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ತ್ಯಜಿಸುತ್ತೇನೆ. 'ಸಾಮಾಯಿಕ' ಶಬ್ದದಿಂದ ಚಾರಿತ್ರ
ಹೇಳಿದೆ. ಅದು (ಚಾರಿತ್ರವು) ಸಾಮಾಯಿಕ, ಭೇದೋಪಸ್ಥಾಪನ ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರವಿಶುದ್ಧಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮೂರು
ಭೇದಗಳ ಕಾರಣ ಮೂರು-ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. (ನಾನು ಆ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ನಿರಾಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.) ಅಥವಾ ನಾನು
ಜಘನ್ಯ ರತ್ನತ್ರಯವನ್ನು ಉತ್ಕೃಷ್ಟಮಾಡುತ್ತೇನೆ; ನವ ಪದಾರ್ಥರೂಪ ಪರದ್ರವ್ಯದ ಶ್ರದ್ಧೆ-ಜ್ಞಾನ-ಆಚರಣೆಯ ಸ್ವರೂಪವಾದ
ರತ್ನತ್ರಯವು ಸಾಕಾರ (-ಸವಿಕಲ್ಪ)ವಿದೆ, ಅದನ್ನು ನಿಜಸ್ವರೂಪದ ಶ್ರದ್ಧೆ-ಜ್ಞಾನ-ಅನುಷ್ಠಾನರೂಪವಾದ ಸ್ವಭಾವ
ರತ್ನತ್ರಯದ ಸ್ವೀಕಾರದ (-ಅಂಗೀಕಾರದ) ಮುಖಾಂತರ ನಿರಾಕಾರ, ಶುದ್ಧಮಾಡುತ್ತೇನೆಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಮತ್ತು
(ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಹೇಳಲಾದರೆ) ನಾನು ಭೇದೋಪಚಾರ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಅಭೇದೋಪಚಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಹಾಗೂ
ಅಭೇದೋಪಚಾರ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಅಭೇದಾನುಪಚಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಹೀಗೆ ಮೂರು ವಿಧದ ಸಾಮಾಯಿಕವನ್ನು
(-ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು) ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಸ್ವೀಕೃತ (ಅಂಗೀಕೃತ) ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಹಜ ಪರಮತತ್ವದಲ್ಲಿ ಅವಿಚಲಸ್ಥಿತಿರೂಪ
ಸಹಜನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರವಿರುತ್ತದೆ, ಅದು (ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರವು) ನಿರಾಕಾರತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಲೀನವಿರುವುದರಿಂದ ನಿರಾಕಾರ
ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ.

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಪ್ರವಚನಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯಾಯಾಮ್ |

(ವಸಂತತಿಲಕ)

“ದ್ರವ್ಯಾನುಸಾರಿ ಚರಣಂ ಚರಣಾನುಸಾರಿ
ದ್ರವ್ಯಂ ಮಿಥೋ ದ್ವಯಮಿದಂ ನನು ಸವ್ಯಪೇಕ್ಷಮ್ |
ತಸ್ಮಾನ್ಮುಮುಕ್ಷುರಧಿರೋಹತು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಂ
ದ್ರವ್ಯಂ ಪ್ರತೀತ್ಯ ಯದಿ ವಾ ಚರಣಂ ಪ್ರತೀತ್ಯ ||”

ತಥಾ ಹಿ -

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ತು)

ಚಿತ್ತತ್ತ ಭಾವನಾಸಕ್ತಮತಯೋ ಯತಯೋ ಯಮಮ್ |
ಯತಂತೇ ಯಾತನಾಶೀಲಯಮನಾಶನಕಾರಣಮ್ ||೧೮೬||

ಸಮ್ಯಂ ಮೇ ಸವ್ಯಭೂದೇಸು ವೇರಂ ಮಜ್ಜಂ ಣ ಕೇಣವಿ |

ಆಸಾವಿ ವೋಸರಿತ್ತಾ ಣಂ ಸಮಾಹಿ ಪಡಿವಜ್ಜವು ||೧೮೭||

ಸಾಮ್ಯಂ ಮೇ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ವೈರಂ ಮಹ್ಯಂ ನ ಕೇನಚಿತ್ |

ಆಶಾಮ್ ಉತ್ಸೃಜ್ಯ ನೂನಂ ಸಮಾಧಿಃ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ ||೧೮೮||

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀ ಪ್ರವಚನಸಾರದ (ಅಮೃತಚಂದ್ರಾಚಾರ್ಯದೇವಕೃತ ತತ್ತ ದ್ವೀಪಿಕೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ) ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ (೧೨ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ)ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ, -

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಚರಣವು ದ್ರವ್ಯಾನುಸಾರವಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯವು ಚರಣಾನುಸಾರವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅವೆರಡೂ ಪರಸ್ಪರ ಅಪೇಕ್ಷಾಸಹಿತವಿರುತ್ತವೆ; ಆದುದರಿಂದ ಬೇಕಾದರೆ ದ್ರವ್ಯದ ಆಶ್ರಯಮಾಡಿ ಅಥವಾ ಆ ಚರಣದ ಆಶ್ರಯಮಾಡಿ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು (ಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಮುನಿಗಳು) ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆರೋಹಣ ಮಾಡುವುದು”.

ಮತ್ತು (ಈ ೧೦೩ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರ ಬುದ್ಧಿಯು ಚೈತನ್ಯತತ್ವದ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತ (ಲೀನ, ಮಗ್ನ)ವಿದೆ ಅಂಥ ಯತಿಗಳು ಯಮದಲ್ಲಿಪ್ರಯತ್ನಶೀಲರಿರುತ್ತಾರೆ (ಎಂದರೆ ಸಂಯಮದಲ್ಲಿ ಸಾವಧಾನರಿರುತ್ತಾರೆ); ಆ ಯಮವು (-ಸಂಯಮವು)ಯಾತನಾಶೀಲವಾದ ಯಮದ (-ದುಃಖಮಯವಾದ ಮರಣದ) ನಾಶದ ಕಾರಣವಿದೆ. ||೧೮೬||

ಗಾಥೆ - ೧೮೪

ಅನ್ವರ್ಥ :- [ಸವ್ಯಭೂದೇಸು] ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಕುರಿತು [ಮೇ] ನನಗೆ [ಸಮ್ಯಂ] ಸಮತೆಯಿದೆ,

ನನಗೆಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಪ್ರತಿ ಸಮತೆಯಿದೆ ಯಾರೊಡನೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ |

ನಾನು ನಿಜದಿ ಆಶೆಯನುಬಿಟ್ಟು ಸಮಾಧಿಯನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು ||೧೮೮||

ಇಹಾಂತರ್ಮುಖಸ್ಯ ಪರಮತಪೋಧನಸ್ಯ ಭಾವಶುದ್ಧಿರುಕ್ತಾ |

ವಿಮುಕ್ತಸಕಲೇಂದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರಸ್ಯ ಮಮ ಭೇದವಿಜ್ಞಾನಿಷ್ಠಾನ್ವಿತಾನಿಷು ಚ ಸಮತಾ; ಮಿತ್ರಾಮಿತ್ರಪರಿಣತೇರ- ಭಾವಾನ್ಮ ವೇ ಕೇನಚಿಜ್ಜನೇನ ಸಹ ವೈರವ್; ಸಹಜವೈರಾಗ್ಯಪರಿಣತೇಃ ನ ವೇ ಕಾಪ್ಯಾಶಾ ವಿದ್ಯತೇ; ಪರಮಸಮರಸೀಭಾವಸನಾಥಪರಮಸಮಾಧಿಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇಹಮಿತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವೈಃ-

(ವಸಂತತಿಲಕ)

“ಮುಕ್ತಾ ಲ್ಲಸತ್ಪಮಧಿಸತ್ತ್ವ ಬಲೋಪಪನ್ನಃ
ಸ್ಮೃತ್ವಾ ಪರಾಂ ಚ ಸಮತಾಂ ಕುಲದೇವತಾಂ ತ್ವಮ್ |
ಸಂಜ್ಞಾನಚಕ್ರಮಿದಮಂಗ ಗೃಹಾಣ ತೂರ್ಣ-
ಮಜ್ಞಾನಮಂತ್ರಿಯುತಮೋಹರಿಪೂಪಮದಿ ||”

ತಥಾ ಹಿ-

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಮುಕ್ತಂಗನಾಲಿಮಪುನರ್ಭವಸೌಖ್ಯಮೂಲಂ
ದುರ್ಭಾವನಾತಿಮಿರಸಂಹತಿ ಚಂದ್ರಕೀರ್ತಿಮ್ |
ಸಂಭಾವಯಾಮಿ ಸಮತಾಮಹಮುಚ್ಚಕ್ರಿಸ್ತಾಂ
ಯಾ ಸಮತಾ ಭವತಿ ಸಂಯಮಿನಾಮಜಸ್ರಮ್ ||೧೪೦||

[ಮಜ್ಜಂ] ನನಗೆ [ಕೇಣವಿ] ಯಾರ ಜೊತೆ [ವೇರಂ ಣ] ವೈರವಿಲ್ಲ; [ಣಂ] ನಿಜವಾಗಿ [ಆಸಾವಿವೋಸರಿತ್ವಾ] ಆಶೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ಸಮಾಹಿ ಪಡಿವಜ್ಜು] ನಾನು ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಅಂತರ್ಮುಖರಾದ ಪರಮ-ತಪೋಧನರ ಭಾವಶುದ್ಧಿಯ ಕಥನವಿದೆ.

ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿರುವಂಥ ನನಗೆ ಭೇದವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಹಾಗೂ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳ ಕುರಿತು ಸಮತೆಯಿದೆ; ಮಿತ್ರ-ಅಮಿತ್ರರೂಪ (ಮಿತ್ರರೂಪ ಅಥವಾ ಶತ್ರುರೂಪ) ಪರಿಣತಿಯ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ನನಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯ ಜತೆ ವೈರವಿಲ್ಲ; ಸಹಜ ವೈರಾಗ್ಯಪರಿಣತಿಯ ಕಾರಣವಾಗಿ ನನಗೆ ಯಾವುದೇ ಆಶೆ ವರ್ತಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ನಾನು ಪರಮ ಸಮರಸೀಭಾವಸಂಯುಕ್ತವಾದ ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯ ಆಶ್ರಯಮಾಡುತ್ತೇನೆ (ಎಂದರೆ ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ).

ಇದೇ ರೀತಿ ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು (ಅಮೃತಾಶೀತಿಯಲ್ಲಿ ೨೧ನೇ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಎಲೈ ಸೋದರನೇ ! ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಬಲಸಂಪನ್ನನಾದಂಥ ನೀನು ಅಲಸ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸಮತಾರೂಪಿ ಕುಲದೇವಿಯ ಸ್ಮರಣೆಮಾಡಿ, ಅಜ್ಞಾನಮಂತ್ರಿ ಸಹಿತವಾಗಿ ಮೋಹಶತ್ರುವಿನ ನಾಶಮಾಡುವಂಥ ಈ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನರೂಪದ ಚಕ್ರವನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಗ್ರಹಣಮಾಡು.”

ಮತ್ತು (ಈ ೧೦೪ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

(ಹರಿಣಿ)

ಜಯತಿ ಸಮತಾ ನಿತ್ಯಂ ಯಾ ಯೋಗಿನಾಮಪಿದುರ್ಲಭಾ
 ನಿಜಮುಖಸುಖವಾರ್ಧಿಪ್ರಸ್ಥಾರಪೂರ್ಣಶಶಿಪ್ರಭಾ |
 ಪರಮಯಮಿನಾಂ ಪ್ರವ್ರಜ್ಯಾಸ್ತ್ರೀಮನಃಪ್ರಿಯಾಮೈತ್ರಿಕಾ
 ಮುನಿವರಗಣಸ್ಯೋಚ್ಚೈಃ ಸಾಲಂಕ್ರಿಯಾ ಜಗತಾಮಪಿ ||೧೪೧||

ಣಿಕ್ಕಸಾಯಸ್ಸ ದಂತಸ್ಸ ಸೂರಸ್ಸ ವವಸಾಯಿಣೋ |
 ಸಂಸಾರಭಯಭೀದಸ್ಸ ಪಚ್ಚಕ್ಷಾಣಂ ಸುಹಂ ಹವೇ ||೧೪೨||

ನಿಃಕಷಾಯಸ್ಯ ದಾಂತಸ್ಯ ಶೂರಸ್ಯ ವ್ಯವಸಾಯಿನಃ |
 ಸಂಸಾರಭಯಭೀತಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಸುಖಂ ಭವೇತ್ ||೧೪೩||

ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಯೋಗ್ಯಜೀವಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು (ಸಮತೆಯು) ಮುಕ್ತಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯ ಕುರಿತು ಭ್ರಮರ ಸಮಾನ (ರತ) ವಿದೆ, ಯಾವುದು ಮೋಕ್ಷಸೌಖ್ಯದ ಮೂಲವಿದೆ, ಯಾವುದು ದುರ್ಭಾವನೆರೂಪದ ತಿಮಿರಸಮೂಹವನ್ನು (ನಷ್ಟ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ) ಚಂದ್ರನ ಪ್ರಕಾಶ ಸಮಾನವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಸಂಯಮಿಗಳಿಗೆ ನಿರಂತರ ಸಂಮತವಿದೆ ಆ ಸಮತೆಯನ್ನು ನಾನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ||೧೪೧||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ದುರ್ಲಭವಿದೆ, ಯಾವುದು ನಿಜಾಭಿಮುಖ ಸುಖದ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಭರತಿ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನ ಪ್ರಭೆಯ ಸಮಾನವಿದೆ, ಯಾವುದು ಪರಮ ಸಂಯಮಿಗಳ ದೀಕ್ಷಾರೂಪದ ಸ್ತ್ರೀಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಿಯಸಖಿಯಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಮುನಿವರ್ಯರುಗಳ ಸಮೂಹದ ಹಾಗೂ ಮೂರು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಅತಿಶಯರೂಪದಿಂದ ಅಭೂಷಣವಿದೆ ಆ ಸಮತೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಜಯವಂತವಿದೆ. ||೧೪೨||

ಗಾಥೆ - ೧೦೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣಿಕ್ಕಸಾಯಸ್ಸ] ಯಾವನು ನಿಃಕಷಾಯನಿದ್ದಾನೆ, [ದಂತಸ್ಸ] ದಾಂತನಿದ್ದಾನೆ, [ಸೂರಸ್ಸ] ಶೂರವೀರನಿದ್ದಾನೆ, [ವವಸಾಯಿಣೋ] ವ್ಯವಸಾಯಿ (-ಶುದ್ಧತೆಯ ಕುರಿತು ಉದ್ಯಮವಂತ) ಇದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು [ಸಂಸಾರಭಯಭೀದಸ್ಸ] ಸಂಸಾರದಿಂದ ಭಯಭೀತನಿದ್ದಾನೆ ಅವನಿಗೆ [ಸುಹಂ ಪಚ್ಚಕ್ಷಾಣಂ] ಸುಖಮಯವಾದ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವು (ಎಂದರೆ ನಿಶ್ಚಯ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವು) [ಹವೇ] ಇರುವುದು.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಯಾವ ಜೀವನು ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಿದ್ದಾನೆ ಅಂಥ ಜೀವದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಅಕಷಾಯನಿಗೆ ದಾಂತನಿಗೆ ಶೂರವೀರನಿಗೆ ಉದ್ಯಮವಂತನಿಗೆ ಮತ್ತೆ |
 ವಿಕಟಸಂಸಾರದಿಂದ ಭಯಭೀತನಿಗೆ ಸುಖಮಯ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿರುವುದು ||೧೪೩||

೧. ದಾಂತ = ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ದಮನ ಮಾಡಿರುವಂಥವನು; ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವಂಥವನು; ಸಂಯಮಿಯು.

ಸಕಲಕಷಾಯಕಲಂಕಪಂಕವಿಮುಕ್ತಸ್ಯ ನಿಖಿಲೇಂದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರವಿಜಯೋಪಾರ್ಜಿತಪರಮದಾಂತರೂಪಸ್ಯ ಅಖಿಲಪರೀಷಹಮಹಾಭಟವಿಜಯೋಪಾರ್ಜಿತನಿಜಶೂರಗುಣಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯಪರಮತಪಶ್ಚರಣನಿರತಶುದ್ಧಭಾವಸ್ಯ ಸಂಸಾರದುಃಖಭೀತಸ್ಯ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಚತುರಾಹಾರವಿವರ್ಜನಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್ | ಕಿಂ ಚ ಪುನಃ ವ್ಯವಹಾರಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಕುದ್ಯಷ್ಟೇರಪಿ ಪುರುಷಸ್ಯ ಚಾರಿತ್ರಮೋಹೋದಯಹೇತುಭೂತದ್ರವ್ಯಭಾವಕರ್ಮಕ್ಷಯೋಪಶಮೇನ ಕ್ಲಚಿತ್‌ಕದಾಚಿತ್ಸಂಭವತಿ | ಅತ ಏವ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಹಿತಮ್ ಅತ್ಯಾಸನ್ನ ಭವ್ಯಜೀವಾನಾಮ್; ಯತಃ ಸ್ವರ್ಣನಾಮಧೇಯಧರಸ್ಯ ಪಾಷಾಣಸ್ಯೋಪಾದೇಯತ್ವಂ ನ ತಥಾಂಧಪಾಷಾಣಸ್ಯೇತಿ | ತತಃ ಸಂಸಾರಶರೀರಭೋಗನಿವೇಗತಾ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಸ್ಯ ಕಾರಣಂ, ಪುನರ್ಭಾವಿಕಾಲೇ ಸಂಭಾವಿನಾಂ ನಿಖಿಲಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಾದಿವಿವಿಧವಿಭಾವಾನಾಂ ಪರಿಹಾರಃ ಪರಮಾರ್ಥಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್, ಅಥವಾನಾಗತಕಾಲೋದ್ಭವವಿವಿಧಾಂತರ್ಜಲ್ಪಪರಿತ್ಯಾಗಃ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್ ಇತಿ |

(ಹರಿಣಿ)

ಜಯತಿ ಸತತಂ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಜಿನೇಂದ್ರಮತೋದ್ಭವಂ
ಪರಮಯಮಿನಾಮೇತನ್ನಿರ್ವಾಣಸೌಖ್ಯಕರಂ ಪರಮ್ |
ಸಹಜಸಮತಾದೇವೀಸತ್ಕರ್ಣಭೂಷಣಮುಚ್ಚಕ್ತೈಃ
ಮುನಿಪ ಶೃಣು ತೇ ದೀಕ್ಷಾಕಾಂತಾತಿಯೌವನಕಾರಣಮ್ ||೧೮೨||

ಯಾವನು ಸಮಸ್ತ ಕಷಾಯಕಲಂಕರೂಪದ ಕೊಳೆಯಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದ ಮೇಲೆ ವಿಜಯ ಪಡೆದಿರುವುದರಿಂದ ಪರಮದಾಂತರೂಪತೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಸಕಲ ಪರೀಷಹರೂಪದ ಮಹಾಸುಭಟರನ್ನು ಜಯಿಸಿರುವುದರಿಂದ ತನ್ನ ಶೂರಗುಣವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯ-ಪರಮ-ತಪಶ್ಚರಣದಲ್ಲಿ ನಿರತವಾದಂಥ ಶುದ್ಧಭಾವವು ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಯಾವನು ಸಂಸಾರ ದುಃಖದಿಂದ ಭಯಭೀತನಿದ್ದಾನೆ ಅವನಿಗೆ (ಯಥೋಚಿತ ಶುದ್ಧತೆಯೊಡನೆ) ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಆಹಾರದ ತ್ಯಾಗರೂಪವಾದ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ. ಆದರೆ (ಶುದ್ಧತೆಯಿಲ್ಲದ) ವ್ಯವಹಾರ-ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವಂತೂ ಕುದ್ಯಷ್ಟಿ (-ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಿ) ಪುರುಷನಿಗೇಕೂಡ ಚಾರಿತ್ರಮೋಹದ ಉದಯದ ಹೇತುಭೂತಗಳಾದ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮದ ಮತ್ತು ಭಾವಕರ್ಮದ ಕ್ಷಯೋಪಶಮದಿಂದ ಕ್ಲಚಿತ್ ಕದಾಚಿತ್ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಅತಿ-ಆಸನ್ನ ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಹಿತರೂಪವಿದೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ^೧ ಸುವರ್ಣಪಾಷಾಣ ನಾಮದ ಪಾಷಾಣವು ಉಪಾದೇಯವಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅಂಧಪಾಷಾಣವಿಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ (ಯಥೋಚಿತ ಶುದ್ಧತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ) ಸಂಸಾರ ಮತ್ತು ಶರೀರ ಸಂಬಂಧದ ಭೋಗದ ನಿವೇಗತೆಯು ನಿಶ್ಚಯ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಕಾರಣವಿದೆ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗುವಂಥ ಸಮಸ್ತ ಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ವಿಭಾವಗಳ ಪರಿಹಾರವು ಅದು ಪರಮಾರ್ಥಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ ಅಥವಾ ಅನಾಗತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ವಿವಿಧ ಅಂತರ್ಜಲ್ಪಗಳ (-ವಿಕಲ್ಪಗಳ) ಪರಿತ್ಯಾಗವು ಅದು ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ.

೧. ನಿರತ = ಅನುರಕ್ತ; ತತ್ತರ; ಪರಾಯಣ; ಲೀನ.
೨. ಯಾವ ಪಾಷಾಣದಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣವಿರುತ್ತದೆ ಆ ಪಾಷಾಣವನ್ನು ಸುವರ್ಣಪಾಷಾಣವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಅಂಧಪಾಷಾಣವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಏವಂ ಭೇದಬ್ಧಾಸಂ ಜೋ ಕುವ್ವ ಇ ಜೀವಕಮ್ಯಣೋ ಣಿಚ್ಚಂ |
ಪಚ್ಚಕ್ಷಾಣಂ ಸಕ್ಕದಿ ಧರಿದುಂ ಸೋ ಸಂಜದೋ ಣಿಯಮಾ ||೧೦೬||

ಏವಂ ಭೇದಾಭ್ಯಾಸಂ ಯಃ ಕರೋತಿ ಜೀವಕರ್ಮಣೋಃ ನಿತ್ಯಮ್ |
ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಶಕ್ತೋ ಧರ್ತುಂ ಸ ಸಂಯತೋ ನಿಯಮಾತ್ ||೧೦೬||

ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಧ್ಯಾಯೋಪಸಂಹಾರೋಪನ್ಯಾಸೋಯಮ್ |

ಯಃ ಶ್ರೀಮದರ್ಹನುಖಾರವಿಂದವಿನಿರ್ಗತಪರಮಾಗಮಾರ್ಥವಿಚಾರಕ್ಷಮಃ ಅಶುದ್ಧಾಂತಸ್ತತ್ರ ಕರ್ಮಪುದ್ಗಲ-
ಯೋರನಾದಿಬಂಧನಸಂಬಂಧಯೋರ್ಭೇದಂ ಭೇದಾಭ್ಯಾಸಬಲೇನ ಕರೋತಿ, ಸ ಪರಮಸಂಯಮೀ
ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಸ್ವೀಕರೋತಿತಿ |

[ಈಗ ಈ ೧೦೫ನೆಯ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಓ ಮುನೀಶ್ವರರೇ ! ಕೇಳಿರಿ ; ಜಿನೇಂದ್ರರ ಮತದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವು
ಸತತ ಜಯವಂತವಿದೆ. ಆ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಪರಮಸಂಯಮಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟರೂಪದಿಂದ ನಿರ್ವಾಣ ಸುಖವನ್ನುಂಟು
ಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆ, ಸಹಜ ಸಮತಾದೇವಿಯ ಸುಂದರ ಕರ್ಣಗಳಿಗೆ ಮಹಾ ಆಭೂಷಣವಿದೆ ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ದೀಕ್ಷಾರೂಪದ
ಪ್ರಿಯಕಾಂತೆಗೆ ಅತಿಶಯ ಯೌವನದ ಕಾರಣವಿದೆ. ||೧೦೫||

ಗಾಥೆ - ೧೦೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಏವಂ] ಈ ಪ್ರಕಾರ [ಜೋ] ಯಾವನು [ಣಿಚ್ಚಂ] ಯಾವಾಗಲೂ [ಜೀವಕಮ್ಯಣೋ]
ಜೀವ ಮತ್ತು ಕರ್ಮದ [ಭೇದಬ್ಧಾಸಂ] ಭೇದದ ಅಭ್ಯಾಸ [ಕುವ್ವ ಇ] ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, [ಸೋ ಸಂಜದೋ] ಆ
ಸಂಯತನು [ಣಿಯಮಾ] ನಿಯಮದಿಂದ [ಪಚ್ಚಕ್ಷಾಣಂ] ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ [ಧರಿದುಂ] ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ [ಸಕ್ಕದಿ]
ಶಕ್ತವಂತನಿದ್ದಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ನಿಶ್ಚಯ-ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಅಧಿಕಾರದ ಉಪಸಂಹಾರದ ಕಥನವಿದೆ.

ಶ್ರೀಮದರಹಂತರ ಮುಖಾರವಿಂದದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟ ಪರಮಾಗಮದ ಅರ್ಥದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ
ಸಮರ್ಥನಾದಂಥ ಆ ಪರಮ ಸಂಯಮಿಯು ಅನಾದಿ ಬಂಧನರೂಪ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ಅಶುದ್ಧ ಅಂತಃತತ್ವ ಮತ್ತು
ಕರ್ಮಪುದ್ಗಲದ ಭೇದವನ್ನು ಭೇದಾಭ್ಯಾಸದ ಬಲದಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಪರಮಸಂಯಮಿಯು ನಿಶ್ಚಯ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ
ಹಾಗೂ ವ್ಯವಹಾರ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕೃತ (-ಅಂಗೀಕೃತ) ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

[ಈಗ ಈ ನಿಶ್ಚಯ-ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಅಧಿಕಾರದ ಅಂತಿಮ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ
ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಒಂಭತ್ತು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಹೀಗೆ ಯಾವನು ನಿತ್ಯ ಜೀವ ಮತ್ತು ಕರ್ಮದ ಭೇದಾಭ್ಯಾಸವನು ಮಾಡುವನು |

ಆಗ ಆ ಸಂಯತನುನಿಯಮದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಧರಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಿಹನು ||೧೦೬||

(ರಥೋದ್ಧತ)

ಭಾವಿಕಾಲಭವಭಾವನಿವೃತ್ತಃ
ಸೋಹಮಿತ್ಯನುದಿನಂ ಮುನಿನಾಥಃ |
ಭಾವಯೇದಖಿಲಸೌಖ್ಯನಿಧಾನಂ
ಸ್ವಸ್ವರೂಪಮಮಲಂ ಮಲಮುಕ್ತೈಃ ||೧೮೩||

(ಸ್ವಾಗತ)

ಘೋರಸಂಸೃತಿಮಹಾರ್ಣವಭಾಸ್ವ-
ದ್ಯಾನಪಾತ್ರಮಿದಮಾಹ ಜಿನೇಂದ್ರಃ |
ತತ್ತತ್ತ್ವಃ ಪರಮತತ್ತ್ವಮಜಸ್ರಂ
ಭಾವಯಾಮ್ಯಹಮತೋ ಜಿತಮೋಹಃ ||೧೮೪||

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಭವತಿ ಸತತಂ ಶುದ್ಧಚಾರಿತ್ರಮೂರ್ತೇಃ
ಭ್ರಾಂತಿದ್ವಂದ್ವಾತ್ಸಹಜಪರಮಾನಂದಚಿನ್ನಿಷ್ಠಬುದ್ಧೇಃ |
ನಾಸ್ತನ್ಯೇಷಾಮಪರಸಮಯೇ ಯೋಗಿನಾಮಾಸ್ವದಾನಾಂ
ಭೂಯೋ ಭೂಯೋ ಭವತಿ ಭವಿನಾಂ ಸಂಸೃತಿಘೋರರೂಪಾ ||೧೮೫||

(ಶಿಖರಿಣಿ)

ಮಹಾನಂದಾನಂದೋ ಜಗತಿ ವಿದಿತಃ ಶಾಶ್ವತಮಯಃ
ಸ ಸಿದ್ಧಾತ್ಮನ್ಯುಚ್ಚಿನಿಯತವಸತಿನಿರ್ಮಲಗುಣೇ |
ಅಮೀ ವಿದ್ವಾನ್ಮೋಹಿ ಸ್ಮರನಿಶಿತಶ್ಚೈರಭಿಹತಾಃ
ಕಥಂ ಕಾಂಕ್ಷಂತ್ಯೇನಂ ಬತ ಕಲಿಹತಾಸ್ತೇ ಜಡಧಿಯಃ ||೧೮೬||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- 'ಯಾವನು ಭಾವಿಕಾಲದ ಭವದ ಭಾವಗಳಿಂದ (ಸಂಸಾರ ಭಾವಗಳಿಂದ) ನಿವೃತ್ತನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ನಾನಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ಮುನೀಶ್ವರರು ಮಲದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸೌಖ್ಯದ ನಿಧಾನಭೂತವಾದ ನಿರ್ಮಲ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ದಿನಂಪ್ರತಿ ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ||೧೮೩||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಇದು (ಪರಮತತ್ತ್ವವು) ಘೋರ ಸಂಸಾರಮಹಾರ್ಣವದ ದೈದೀಪ್ಯಮಾನವಾದ ನೌಕೆಯಿದೆಯೆಂದು ಜಿನೇಶ್ವರರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ; ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಮೋಹವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ನಿರಂತರ ಪರಮ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತತ್ತ್ವತಃ (-ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ರೀತಿಯಿಂದ) ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ||೧೮೪||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಭ್ರಾಂತಿಯ ನಾಶದಿಂದ ಯಾವನ ಬುದ್ಧಿಯು ಸಹಜ-ಪರಮಾನಂದಯುಕ್ತ ಚೇತನದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠಿತ (-ಲೀನ, ಏಕಾಗ್ರ)ವಿದೆ ಅಂಥ ಶುದ್ಧ ಚಾರಿತ್ರಮೂರ್ತಿಗೆ ಸತತ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ. ಪರಸಮಯದಲ್ಲಿ (-ಅನ್ಯದರ್ಶನದಲ್ಲಿ) ಸ್ಥಾನವಿರುವಂಥ ಅನ್ಯಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿರುವುದಿಲ್ಲ; ಆ ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ಘೋರ ಸಂಸರಣ (-ಪರಿಭ್ರಮಣ)ವಾಗುತ್ತದೆ. ||೧೮೫||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಶಾಶ್ವತ ಮಹಾ ಆನಂದಾನಂದವು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ. ಅದು ನಿರ್ಮಲ ಗುಣವುಳ್ಳ ಸಿದ್ಧಾತ್ಮರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯರೂಪದಿಂದ ಹಾಗೂ ನಿಯತರೂಪದಿಂದ ಇರುತ್ತದೆ. (ಎಂದ ಬಳಿಕ) ಅರರೆ ! ಈ

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಾದ್ಭವತಿ ಯಮಿಷು ಪ್ರಸುಟಂ ಶುದ್ಧಶುದ್ಧಂ
 ಸಚ್ಚಾರಿತ್ರಂ ದುರಘಾತರುಸಾಂದ್ರಾಟವಿವಹಿರೂಪಮ್ |
 ತತ್ತ್ವಂ ಶೀಘ್ರಂ ಕುರು ತವ ಮತೌ ಭವ್ಯಶಾರ್ದೂಲ ನಿತ್ಯಂ
 ಯತೀಭೂತಂ ಸಹಜಸುಖದಂ ಶೀಲಮೂಲಂ ಮುನೀನಾಮ್ ||೧೪೨||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಜಯತಿ ಸಹಜತತ್ತ್ವಂ ತತ್ತ್ವನಿಷ್ಣಾತಬುದ್ಧೇಃ
 ಹೃದಯಸರಸಿಜಾತಾಭ್ಯಂತರೇ ಸಂಸ್ಥಿತಂ ಯತ್ |
 ತದಪಿ ಸಹಜತೇಜಃ ಪ್ರಾಸ್ತಮೋಹಾಂಧಕಾರಂ
 ಸ್ವರಸವಿಸರಭಾಸ್ವದ್ವೋಧವಿಸ್ತೂರ್ತಿಮಾತ್ರಮ್ ||೧೪೩||

(ಪೃಥ್ವಿ)

ಅಖಂಡಿತಮನಾರತಂ ಸಕಲದೋಷದೂರಂ ಪರಂ
 ಭವಾಂಬುನಿಧಿಮಗ್ನಜೀವತಿಯಾನಪಾತ್ರೋಪಮಮ್ |
 ಅಥ ಪ್ರಬಲದುರ್ಗವರ್ಗದವವಹಿಕ್ಕೀಲಾಲಕಂ
 ನಮಾಮಿ ಸತತಂ ಪುನಃ ಸಹಜಮೇವ ತತ್ತ್ವಂ ಮುದಾ ||೧೪೪||

(ಪೃಥ್ವಿ)

ಜಿನಪ್ರಭುಮುಖಾರವಿಂದವಿದಿತಂ ಸ್ವರೂಪಸ್ಥಿತಂ
 ಮುನೀಶ್ವರಮನೋಗೃಹಾಂತರಸುರತ್ನದೀಪಪ್ರಭಮ್ |
 ನಮಸ್ಯಮಿಹ ಯೋಗಿಭಿರ್ವಿಚಿತದೃಷ್ಟಿಮೋಹಾದಿಭಿಃ
 ನಮಾಮಿ ಸುಖಮಂದಿರಂ ಸಹಜತತ್ತ್ವಮುಚ್ಚಿರದಃ ||೧೪೫||

ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕೂಡ ಕಾಮನ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಗಾಯಾಳುಗಳಾಗುತ್ತ ಕ್ಲೇಶದಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿ ಅದರ (ಕಾಮದ) ಇಚ್ಛೆಯನ್ನೇಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಏನೋ ! ಅವರು ಜಡಬುದ್ಧಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ||೧೪೬||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆ ದುಷ್ಟಪಾಪರೂಪದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಿಬಿಡ ಕಾನನವನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅಗ್ನಿರೂಪವಿರುವಂಥ ಪ್ರಕಟ ಶುದ್ಧ-ಶುದ್ಧಸತ್ ಚಾರಿತ್ರವು ಸಂಯಮಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನದಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ; (ಆದುದರಿಂದ) ಎಲೈ ಭವ್ಯಶಾರ್ದೂಲನೇ ! (-ಭವ್ಯೋತ್ತಮನೇ !) ನೀನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ನಿತ್ಯಧಾರಣೆ ಮಾಡು. ಆ ತತ್ತ್ವವು ಸಹಜಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವಂಥದ್ದಿದೆ ಮತ್ತು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಚಾರಿತ್ರದ ಮೂಲವಿದೆ. ||೧೪೭||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಜೀವದ ಹೃದಯಕಮಲರೂಪದ ಅಭ್ಯಂತರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಸುಸ್ಥಿತವಿದೆ ಆ ಸಹಜ ತತ್ತ್ವವು ಜಯವಂತವಿದೆ. ಆ ಸಹಜ ತೇಜವು ಮೋಹಾಂಧಕಾರದ ನಾಶಮಾಡಿದೆ ಮತ್ತು ಅದು (ಸಹಜ ತೇಜವು) ನಿಜರಸದವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಕಾಶನಮಾತ್ರವಿದೆ. ||೧೪೮||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಮತ್ತು ಅದು (ಸಹಜತತ್ತ್ವವು) ಅಖಂಡಿತವಿದೆ, ಶಾಶ್ವತವಿದೆ; ಸಕಲ ದೋಷಗಳಿಂದ ದೂರವಿದೆ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಿದೆ, ಭವಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಜೀವಸಮೂಹಕ್ಕೆ ನೌಕೆಯಸಮಾನವಿದೆ, ಮತ್ತುಪ್ರಬಲ

(ಪೃಥ್ವಿ)

ಪ್ರಣಿಷ್ಠದುರಿತೋತ್ಕರಂ ಪ್ರಹತಪುಣ್ಯಕರ್ಮವಜಂ
ಪ್ರಧೂತಮದನಾದಿಕಂ ಪ್ರಬಲಬೋಧಸೌಧಾಲಯಮ್ |
ಪ್ರಣಾಮಕೃತತತ್ತ್ವ ವಿತ್ ಪ್ರಕರಣಪ್ರಣಾಶಾತ್ಮಕಂ
ಪ್ರವೃದ್ಧಗುಣಮಂದಿರಂ ಪ್ರಹತಮೋಹರಾತ್ರಿಂ ನುಮಃ ||೧೧೫೧||

ಇತಿ ಸುಕವಿಜನಪಯೋಜಮಿತ್ರಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಪ್ರಸರವರ್ಜಿತಗಾತ್ರಮಾತ್ರಪರಿಗ್ರಹಶ್ರೀಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿ-
ದೇವವಿರಚಿತಾಯಾಂ ನಿಯಮಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯಾಯಾಂ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಧಿಕಾರಃ ಷಷ್ಠಃ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧಃ ||

ಸಂಕಟಗಳ ಸಮೂಹರೂಪದ ದಾವಾನಲಕ್ಕೆ (ಅದನ್ನು ಶಾಂತ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ) ನೀರಿನ ಸಮಾನವಿದೆ, ಆ ಸಹಜ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ನಾನು ಪ್ರಮೋದದಿಂದ ಸತತ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೧೧೪೯||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು ಜಿನಪ್ರಭುವಿನ ಮುಖಾರವಿಂದದಿಂದ ವಿದಿತ (ಪ್ರಸಿದ್ಧ)ವಿದೆ, ಯಾವುದು ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದೆ, ಯಾವುದು ಮುನೀಶ್ವರರ ಮನೋಮಂದಿರದೊಳಗೆ ಸುಂದರ ರತ್ನದೀಪದ ಹಾಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಿದೆ, ಯಾವುದು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಮೋಹಾದಿಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಜಯ ಪಡೆದಿರುವ ಯೋಗಿಗಳಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಸುಖದ ಮಂದಿರವಿದೆ ಆ ಸಹಜ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೧೧೫೦||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು ಪಾಪದರಾಶಿಯನ್ನು ನಷ್ಟ ಮಾಡಿದೆ, ಯಾವುದು ಪುಣ್ಯಕರ್ಮದ ಸಮೂಹವನ್ನು ಹನನ ಮಾಡಿದೆ, ಯಾವುದು ಮದನ (-ಕಾಮ) ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಹೊಡೆದು ಹಾಕಿದೆ, ಯಾವುದು ಪ್ರಬಲ ಜ್ಞಾನದ ಮಂದಿರವಿದೆ, ಯಾವುದಕ್ಕೆ ತತ್ತ್ವವೇತ್ತರು ಪ್ರಣಾಮಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಯಾವುದು ಪ್ರಕರಣದ ನಾಶಸ್ವರೂಪವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಮಾಡುವುದು ಬಾಕಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲ-ಯಾವುದು ಕೃತಕೃತ್ಯವಿದೆ), ಯಾವುದು ಪುಷ್ಪಗುಣಗಳ ಆಲಯವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಮೋಹರಾಶ್ರಿಯ ನಾಶಮಾಡಿದೆ ಅದಕ್ಕೆ (-ಆ ಸಹಜ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ) ನಾವು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ||೧೧೫೧||

ಈ ರೀತಿ ಸುಕವಿಜನರೂಪದ ಕಮಲಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾರು ಸೂರ್ಯಸಮಾನರಿದ್ದಾರೆ
ಮತ್ತು ಯಾರಿಗೆ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ದೇಹಮಾತ್ರವು
ಪರಿಗ್ರಹವಿತ್ತು ಅಂಥ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರ ಮುಖಾಂತರ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
ನಿಯಮಸಾರದ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ
ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವ ಪ್ರಣೀತ ಶ್ರೀ
ನಿಯಮಸಾರ ಪರಮಾಗಮದ ನಿಗ್ರಂಥ ಮುನಿರಾಜ
ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವ ವಿರಚಿತ
ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿನಾಮದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ)
ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಅಧಿಕಾರ
ನಾಮದ ಷಷ್ಠಮಶ್ರುತಸ್ಕಂಧವು
ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಆಲೋಚನಾಧಿಕಾರ ಉಚ್ಚತೇ-

ಣೋಕಮೃಕಮೃರಹಿಯಂ ವಿಹಾವಗುಣಪಜ್ಜಫಹಿಂ ವದಿರಿತ್ತಂ |
ಅಪ್ಪಾಣಂ ಜೋ ಝಾಯದಿ ಸಮಣಸ್ಸಾಲೋಯಣಂ ಹೋದಿ ||೧೦೭||

ನೋಕರ್ಮಕರ್ಮರಹಿತಂ ವಿಭಾವಗುಣಪರ್ಯಯೈವ್ಯತಿರಿಕ್ತಮ್
ಆತ್ಮಾನಂ ಯೋ ಧ್ಯಾಯತಿ ಶ್ರಮಣಸ್ಸಾಲೋಚನಾ ಭವತಿ ||೧೦೭||

ನಿಶ್ಚಯಾಲೋಚನಾಸ್ವರೂಪಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಔದಾರಿಕವೈಕ್ರಿಯಿಕಾಹಾರಕತ್ಯಜಸಕಾರ್ಮಣಾನಿ ಶರೀರಾಣಿ ಹಿ ನೋಕರ್ಮಾಣಿ, ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಾವರಣಾಂತ-
ರಾಯಮೋಹನೀಯವೇದನೀಯಾಯುರ್ನಾಮಗೋತ್ರಾಭಿಧಾನಾನಿ ಹಿ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಾಣಿ ಕರ್ಮೋಪಾಧಿನಿರಪೇಕ್ಷ-

ಈಗ ಆಲೋಚನಾ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಗಾಥೆ - ೧೦೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ- [ಣೋಕಮೃಕಮೃರಹಿಯಂ] ನೋಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಕರ್ಮದಿಂದ ರಹಿತ ಹಾಗೂ
[ವಿಹಾವಗುಣಪಜ್ಜಫಹಿಂ ವದಿರಿತ್ತಂ] ವಿಭಾವಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ೧ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತನಾದ [ಅಪ್ಪಾಣಂ]
ಆತ್ಮನನ್ನು [ಜೋ] ಯಾವನು [ಝಾಯದಿ] ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ [ಸಮಣಸ್ಸ] ಆ ಶ್ರಮಣನಿಗೆ [ಆಲೋಯಣಂ ಹೋದಿ]
ಆಲೋಚನವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ನಿಶ್ಚಯ-ಆಲೋಚನದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಆ ವಿಭಾವಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂ ಮೇಣ್ಕುರ್ಮನೋಕರ್ಮದಿಂದ ರಹಿತ ಆತ್ಮನನು |
ಯಾವನು ಧ್ಯಾನಿಸುವನಾಶ್ರಮಣಶಿರೋಮಣಿಗೆ ಆಲೋಚನವಿರುವುದು ||೧೦೭||

೧. ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ = ರಹಿತ; ಭಿನ್ನ.

ಸತ್ತಾಗ್ರಾಹಕಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಹಿ ಏಭಿನೋಕರ್ಮಭಿದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಭಿಶ್ಚ ನಿರ್ಮುಕ್ತಮ್ | ಮತಿಜ್ಞಾನಾದಯೋ ವಿಭಾವಗುಣಾ ನರನಾರಕಾದಿವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯಾಶ್ಚೈವ ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಾಃ | ಸಹಭುವೋ ಗುಣಾಃ ಕ್ರಮಭಾವಿನಃ ಪರ್ಯಾಯಾಶ್ಚ | ಏಭಿಃ ಸಮಸೈಃ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಂ, ಸ್ವಭಾವಗುಣಪರ್ಯಾಯೈಃ ಸಂಯುಕ್ತಂ, ತ್ರಿಕಾಲನಿರಾವರಣನಿರಂಜನಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತಪರಮಸಮಾಧಿನಾ ಯಃ ಪರಮಶ್ರಮಣೋ ನಿತ್ಯಮನುಷ್ಠಾನಸಮಯೇ ವಚನರಚನಾಪ್ರಪಂಚಪರಾಜ್ಞುಖಃಸನ್ ಧ್ಯಾಯತಿ, ತಸ್ಯ ಭಾವಶ್ರಮಣಸ್ಯ ಸತತಂ ನಿಶ್ಚಯಾಲೋಚನಾ ಭವತೀತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಮದಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಭಿಃ -

(ಆರ್ಯ)

“ಮೋಹವಿಲಾಸವಿಜೃಂಭಿತಮಿದಮುದಯತ್ಕರ್ಮ ಸಕಲಮಾಲೋಚ್ಯ |

ಆತ್ಮನಿ ಚೈತನ್ಯಾತ್ಮನಿ ನಿಷ್ಕರ್ಮಣಿ ನಿತ್ಯಮಾತ್ಮನಾ ವರ್ತೇ ||”

ಔದಾರಿಕ, ವೈಕ್ರಿಯಿಕ, ಆಹಾರಕ, ತೈಜಸ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಣ ಶರೀರಗಳು ಅವು ನೋಕರ್ಮಗಳಿವೆ; ಜ್ಞಾನಾವರಣ, ದರ್ಶನಾವರಣ, ಅಂತರಾಯ, ಮೋಹನೀಯ, ವೇದನೀಯ, ಆಯು, ನಾಮ ಮತ್ತು ಗೋತ್ರನಾಮದ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಗಳಿವೆ. * ಕರ್ಮೋಪಾಧಿನಿರಪೇಕ್ಷ ಸತ್ತಾಗ್ರಾಹಕ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಈ ನೋಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ. ಮತಿಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದವು ಅವು ವಿಭಾವಗುಣಗಳಿವೆ ಮತ್ತು ನರ-ನಾರಕ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯಗಳೇ ವಿಭಾವ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿವೆ; ಗುಣಗಳು ಸಹಭಾವಿ ಇರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಪರ್ಯಾಯಗಳು ಕ್ರಮಭಾವಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಪರಮಾತ್ಮನು ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ (-ವಿಭಾವಗುಣಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ವಿಭಾವಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ) ವ್ಯತಿರಿಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ. ಉಪರೋಕ್ತ ನೋಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತ ಹಾಗೂ ಉಪರೋಕ್ತ ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವ ಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಹಾಗೂ ಸ್ವಭಾವಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತ, ತ್ರಿಕಾಲ-ನಿರಾವರಣ ನಿರಂಜನ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತ (-ಮೂರು ಗುಪ್ತಿಗಳಿಂದ ಗುಪ್ತವಾದಂಥ) ಪರಮಸಮಾಧಿ ಮುಖಾಂತರ ಯಾವ ಪರಮ ಶ್ರಮಣನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅನುಷ್ಠಾನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಚನರಚನೆಯ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ (-ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ) ಪರಾಜ್ಞುಖನಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ ಆ ಭಾವಶ್ರಮಣನಿಗೆ ಸತತ ನಿಶ್ಚಯ ಆಲೋಚನವಿದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯದೇವ) ಶ್ರೀಮದ್ ಅಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಗಳು (ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದ ಆತ್ಮಖ್ಯಾತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ೨೨೨ನೆಯ ಕಲಶದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಮೋಹದ ವಿಲಾಸದಿಂದ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ ಯಾವ ಈ ಉದಯಮಾನ (-ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬರುವಂಥ) ಕರ್ಮವಿದೆ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಿ (-ಆ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ), ನಾನು ನಿಷ್ಕರ್ಮ (ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತ)ನಾದ ಚೈತನ್ಯಸ್ವರೂಪ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿಂದಲೇ (-ತನ್ನಿಂದಲೇ) ನಿರಂತರ ವರ್ತಿಸುತ್ತೇನೆ.”

* ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕನಯವು ಕರ್ಮೋಪಾಧಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಸತ್ತಾವನ್ನೇ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಉಕ್ತಂ ಚೋಪಾಸಕಾಧ್ಯಯನೇ -

(ಆರ್ಯ)

“ಆಲೋಚ್ಯ ಸರ್ವಮೇನಃ ಕೃತಕಾರಿತಮನುಮತಂ ಚ ನಿರ್ವ್ಯಾಜಮ್ |
ಆರೋಪಯೇನ್ಮಹಾವ್ರತಮಾಮರಣಸ್ಥಾಯಿ ನಿಶೇಷಮ್ ||”

ತಥಾ ಹಿ-

(ಆರ್ಯ)

ಆಲೋಚ್ಯಾಲೋಚ್ಯ ನಿತ್ಯಂ ಸುಕೃತಮಸುಕೃತಂ ಘೋರಸಂಸಾರಮೂಲಂ
ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ನಿರುಪಧಿಗುಣಂ ಚಾತ್ಮನೈವಾವಲಂಬೇ |
ಪಶ್ಚಾದ್ಭಿಃ ಪ್ರಕೃತಿಮಖಿಲಾಂ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಸ್ವರೂಪಾಂ
ನೀತ್ವಾ ನಾಶಂ ಸಹಜವಿಲಸದ್ಬೋಧಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ವ್ರಜಾಮಿ ||೧೧೫೨||

ಆಲೋಯಣಮಾಲುಂಛಣ ವಿಯಡೀಕರಣಂ ಚ ಭಾವಸುದ್ಧೀ ಯ |

ಚಲುಮಿಹಮಿಹ ಪರಿಕಹಿಯಂ ಆಲೋಯಣಲಕ್ಷಣಂ ಸಮಽ ||೧೧೦೮||

ಆಲೋಚನಮಾಲುಂಛನಮವಿಕೃತಿಕರಣಂ ಚ ಭಾವಶುದ್ಧಿಶ್ಚ |

ಚುರ್ವಿಧಮಿಹ ಪರಿಕಥಿತಂ ಆಲೋಚನಲಕ್ಷಣಂ ಸಮಯೇ ||೧೧೦೮||

ಮತ್ತು ಉಪಾಸಕಾಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ (ಶ್ರೀ ಸಮಂತಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಕೃತ ರತ್ನಕರಂಡಶ್ರಾವಣಾಚಾರದಲ್ಲಿ ೧೨೫ ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಮಾಡಿದ, ಮಾಡಿಸಿದ ಮತ್ತು ಅನುಮೋದಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಿಷ್ಕಪಟರೂಪದಿಂದ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ, ಮರಣದವರೆಗೆ ಉಳಿಯುವಂಥ ನಿಶೇಷ (-ಪರಿಪೂರ್ಣ) ಮಹಾವ್ರತವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡುವುದು.”

(ಮತ್ತು ಈ ೧೦೭ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ-)

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಘೋರ ಸಂಸಾರದ ಮೂಲವಾದಂಥ ಸುಕೃತ ಮತ್ತು ದುಷ್ಕೃತವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಆಲೋಚಿಸಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ನಾನು ನಿರುಪಾಧಿಕ (-ಸ್ವಾಭಾವಿಕ) ಗುಣವುಳ್ಳ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನನ್ನು ಆತ್ಮನಿಂದಲೇ ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅನಂತರ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತನಷ್ಟಮಾಡಿ ಸಹಜ ವಿಲಸುವ ಜ್ಞಾನಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ನಾನು ಪಡೆಯುತ್ತೇನೆ. ||೧೧೫೨||

ಆಲೋಚನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರದಲಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಧದಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ |

ಆಲೋಚನ ಆಲುಂಛನ ಅವಿಕೃತಿಕರಣ ಮೇಣ್ವಾವಶುದ್ಧಿಯೆಂಬುದಾಗಿ ||೧೧೦೮||

ಆಲೋಚನಾಲಕ್ಷಣಭೇದಕಥನಮೇತತ್ |

ಭಗವದರ್ಹನುಖಾರವಿಂದವಿನಿರ್ಗತಸಕಲಜನತಾಶ್ರುತಿಸುಭಗಸುಂದರಾನಂದನಿಷ್ಯಂದ್ಯನಕ್ಷರಾತ್ಮಕದಿವ್ಯಧ್ವನಿ-
ಪರಿಜ್ಞಾನಕುಶಲಚತುರ್ಥಜ್ಞಾನಧರಗೌತಮಮಹರ್ಷಿಮುಖಿಕಮಲವಿನಿರ್ಗತಚತುರಸಂದರ್ಭಗರ್ಭೀಕೃತರಾದ್ಧಾಂತಾದಿ-
ಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಸಾರ್ಥಸಾರಸರ್ವಸ್ವೀಭೂತಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಪರಮಾಲೋಚನಾಯಾಶ್ಚತ್ವಾರೋ ವಿಕಲ್ಪಾ ಭವಂತಿ | ತೇ
ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಸೂತ್ರಚತುಷ್ಟಯೇ ನಿಗದ್ಯಂತ ಇತಿ |

(ಇಂದ್ರವಜ್ರ)

ಆಲೋಚನಾಭೇದಮಮುಂ ವಿದಿತ್ವಾ
ಮುಕ್ತಂಗನಾಸಂಗಮಹೇತುಭೂತಮ್ |
ಸ್ವಾತ್ಮಸ್ಥಿತಿಂ ಯಾತಿ ಹಿ ಭವ್ಯಜೀವಃ
ತಸ್ಯೈ ನಮಃ ಸ್ವಾತ್ಮನಿ ನಿಷ್ಠಿತಾಯ ||೧೫||

ಗಾಥೆ - ೧೦೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ - [ಇಹ] ಈಗ [ಆಲೋಚನಾಲಕ್ಷಣಂ] ಆಲೋಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು [ಆಲೋಚನಂ]^೧
ಆಲೋಚನ, [ಆಲಂಭಣ]^೨ಆಲಂಭಣ, [ವಿಯೋಗಕರಣಂ]^೩ಅವಿಚ್ಛೇದಕರಣ [ಚ] ಮತ್ತು [ಭಾವಶುದ್ಧಿ ಯ]^೪
ಭಾವಶುದ್ಧಿಯೆಂದು [ಸಮಏ] ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ [ಚಲುವಿಹಂ] ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ [ಪರಿಕಹಿಯಂ] ಹೇಳಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಆಲೋಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ಭೇದಗಳ ಕಥನವಿದೆ.

ಭಗವಾನ ಅರಹಂತರ ಮುಖಾರವಿಂದದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟ (ಕೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವ) ಸಕಲಜಗತ್ತಿಗೆ
ಶ್ರವಣದ ಸೌಭಾಗ್ಯ ದೊರಕುವಂಥ, ಸುಂದರ-ಆನಂದಸ್ಯಂದಿ (ಸುಂದರ-ಆನಂದಸುವಿ), ಅನಕ್ಷರಾತ್ಮಕವಾದ ಯಾವ
ದಿವ್ಯಧ್ವನಿಯಿದೆ ಅದರ ಪರಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಕುಶಲರು, ಚತುರ್ಥಜ್ಞಾನಧರರು (ಮನಃಪರ್ಯಯಜ್ಞಾನಧಾರಿಗಳು)
ಆದ ಗೌತಮಮಹರ್ಷಿಗಳ ಮುಖಿಕಮಲದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟ ಆ ಚತುರವಚನರಚನೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಮಾನವಿರುವ
ರಾದ್ಧಾಂತಾದಿ (-ಸಿದ್ಧಾಂತಾದಿ) ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅರ್ಥಸಮೂಹದ ಸಾರಸರ್ವಸ್ವರೂಪವಾದ
ಶುದ್ಧ-ನಿಶ್ಚಯ-ಪರಮ-ಆಲೋಚನದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಭೇದಗಳಿವೆ, ಆ ಭೇದಗಳನ್ನು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳಲಾಗುವಂಥ
ನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗುವುದು.

[ಈಗ ೧೦೮ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

೧. ತಾನು ತನ್ನ ದೋಷಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಥವಾ ಗುರುಗಳ ಸಮಕ್ಷ ತನ್ನ ದೋಷಗಳ ನಿವೇದನೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು
ವ್ಯವಹಾರ-ಆಲೋಚನೆಯಿದೆ. ನಿಶ್ಚಯ-ಆಲೋಚನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ೧೦೯ ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗುವುದು.
೨. ಆಲಂಭಣ = (ದೋಷಗಳ) ಆಲಂಚನ ಎಂದರೆ ಉಚ್ಚಾಟನ ಮಾಡುವುದು ಅದು.
೩. ಅವಿಚ್ಛೇದಕರಣ = ವಿಕಾರರಹಿತತೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು.
೪. ಭಾವಶುದ್ಧಿ = ಭಾವಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧ ಮಾಡುವುದು ಅದು.

ಜೋ ಪಸ್ಸದಿ ಅಪ್ಪಾಣಂ ಸಮಭಾವೇ ಸಂಠವಿತ್ತು ಪರಿಣಾಮಂ |

ಆಲೋಯಣಮಿದಿ ಚಾಣಹ ಪರಮಜಿಣಂದಸ್ಸ ಉವಏಸಂ ||೧೦೯||

ಯಃ ಪಶ್ಯತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಸಮಭಾವೇ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಪರಿಣಾಮಮ್ |

ಆಲೋಚನಮಿತಿ ಚಾನೀಹಿ ಪರಮಜಿಣೇಂದ್ರ ಸ್ತೋಪದೇಶಮ್ ||೧೦೯||

ಇಹಾಲೋಚನಾಸ್ವೀಕಾರಮಾತ್ರೇಣ ಪರಮಸಮತಾಭಾವನೋಕ್ತಾ |

ಯಃ ಸಹಜವೈರಾಗ್ಯಸುಧಾಸಿಂಧುನಾಥಡಿಂಡೀರಪಿಂಡಪರಿಪಾಂಡುರಮಂಡನಮಂಡಲೀಪ್ರವೃದ್ಧಿಹೇತು-
ಭೂತರಾಕಾನಿಶೀಧಿನೀನಾಥಃ ಸದಾಂತರ್ಮುಖಾಕಾರಮತ್ಯಪೂರ್ವಂ ನಿರಂಜನನಿಜಬೋಧನಿಲಯಂ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಾನಂ
ನಿರವಶೇಷೇಣಾಂತರ್ಮುಖಿಸ್ವಸ್ವಭಾವನಿರತಸಹಜಾವಲೋಕನೇನ ನಿರಂತರ ಪಶ್ಯತಿ; ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ ? ಪೂರ್ವಂ
ನಿಜಪರಿಣಾಮಂ ಸಮತಾವಲಂಬನಂ ಕೃತ್ವಾ ಪರಮಸಂಯಮೀಭೂತ್ವಾ ತಿಷ್ಠತಿ; ತದೇವಾಲೋಚನಾಸ್ವರೂಪಮಿತಿ ಹೇ
ಶಿಷ್ಯ ತ್ವಂ ಚಾನೀಹಿ ಪರಮಜಿನನಾಥಸ್ತೋಪದೇಶಾತ್ ಇತ್ಯಾಲೋಚನಾವಿಕಲ್ಪೇಷು ಪ್ರಥಮವಿಕಲ್ಪೋಽಯಮಿತಿ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಮುಕ್ತರೂಪರಮಣಿಯ ಸಂಯೋಗದ ಹೇತುಭೂತವಾದಂಥ ಈ ಆಲೋಚನದ ಭೇದಗಳನ್ನು
ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಯಾವ ಭವ್ಯಜೀವನು ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ತನ್ನ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಆ ಸ್ವಾತ್ಮನಿಷ್ಠತನಿಗೆ (-ಆ ನಿಜಾತ್ಮನಲ್ಲಿ
ಲೀನವಿರುವ ಭವ್ಯ ಜೀವನಿಗೆ) ನಮಸ್ಕಾರವಿರಲಿ. ||೧೦೯||.

ಗಾಥೆ - ೧೦೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವನು (ಜೀವನು) [ಪರಿಣಾಮಂ] ಪರಿಣಾಮವನ್ನು [ಸಮಭಾವೋ] ಸಮಭಾವದಲ್ಲಿ [ಸಂಠವಿತ್ತು] ಸ್ಥಾಪಿಸಿ [ಅಪ್ಪಾಣಂ] (ತನ್ನ) ಆತ್ಮನನ್ನು [ಪಸ್ಸದಿ] ನೋಡುತ್ತಾನೆ, [ಆಲೋಯಣಂ
ಇದಿ] ಅದು ಆಲೋಚನವಿದೆಯೆಂದು [ಪರಮಜಿಣಂದಸ್ಸ] ಪರಮ ಜಿಣೇಂದ್ರರ [ಉವಏಸಂ ಚಾಣಹ]
ಉಪದೇಶವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಆಲೋಚನಾದ ಸ್ವೀಕಾರಮಾತ್ರದಿಂದ ಪರಮಸಮತಾ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸಹಜವೈರಾಗ್ಯರೂಪವಾದ ಅಮೃತಸಾಗರದ ಫೇನ-ಸಮೂಹದ ಶ್ವೇತ ಶೋಭಾಮಂಡಲದ ವೃದ್ಧಿಯ
ಹೇತುಭೂತವಾದ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನ ಸಮಾನ (ಎಂದರೆ ಸಹಜ ವೈರಾಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಭರತಿ ತಂದು ಅದರ ಉಜ್ವಲತೆಯನ್ನು
ವೃದ್ಧಿಸುವಂಥ) ಆ ಜೀವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಂತರ್ಮುಖಾಕಾರ (-ಯಾವಾಗಲೂ ಅಂತರ್ಮುಖ
ಸ್ವರೂಪವಿರುವಂಥ), ಅತ್ಯಂತ ಅಪೂರ್ವ, ನಿರಂಜನ ನಿಜಬೋಧದ ಸ್ಥಾನಭೂತನಾದ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು
ನಿರವಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಖ ನಿಜಸ್ವಭಾವನಿರತ ಸಹಜ-ಅವಲೋಕನದಿಂದ ನಿರಂತರ ನೋಡುತ್ತಾನೆ
(ಎಂದರೆ ಆ ಜೀವನು ಕಾರಣ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಅಂತರ್ಮುಖವಾದಂಥ ಆ ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಲೀನನಿದ್ದು

ಯಾವನು ಪರಿಣಾಮವನು ಸಮಭಾವದಲಿಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಆತ್ಮನಂ ನೋಡುವನು |

ಅವನು ಆಲೋಚನನಿಹನೆಂದು ಉಪದೇಶವಿದೆ ಪರಮಜಿನದೇವರ ||೧೦೯||

(ಸಗ್ಧೆ)

ಆತ್ಮಾಹ್ಯಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನ್ಯವಿಚಲನಿಲಯಂ ಚಾತ್ಮನಾ ಪಶ್ಯತೀತ್ಥಂ
ಯೋ ಮುಕ್ತಿಶ್ರೀವಿಲಾಸಾನತನುಸುಖಮಯಾನ್ ಸ್ತೋಕಾಲೇನ ಯಾತಿ |
ಸೋಽಯಂ ವಂದ್ಯಃ ಸುರೇಶೈರ್ಯಮಧರತತಿಭಿಃ ಖೇಚರೈರ್ಭೂಚರೈರ್ವಾ
ತಂ ವಂದೇ ಸರ್ವವಂದ್ಯಂ ಸಕಲಗುಣನಿಧಿ ತದ್ಗುಣಾಪೇಕ್ಷಯಾಹಮ್ ||೧೧೫೪||

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಆತ್ಮಾ ಸ್ವಷ್ಟಃ ಪರಮಯಮಿನಾಂ ಚಿತ್ತಪಂಕೇಜಮಧ್ಯೇ
ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಃ ಪ್ರಹತದುರಿತಧ್ವಾಂತಪುಂಜಃ ಪುರಾಣಃ |
ಸೋಽತಿಕ್ರಾಂತೋ ಭವತಿ ಭವಿನಾಂ ವಾಜ್ಞನೋಮಾರ್ಗಮಸ್ಮಿ-
ನ್ನಾರಾತೀಯೇ ಪರಮಪುರುಷೇ ಕೋ ವಿಧಿಃ ಕೋ ನಿಷೇಧಃ ||೧೧೫೫||

ಏವಮನೇನ ಪದ್ಯೇನ ವ್ಯವಹಾರಲೋಚನಾಪ್ರಪಂಚಮುಪಹಸತಿ ಕಿಲ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರಃ |

ಸಹಜ-ಅವಲೋಕನದ ಮುಖಾಂತರ ನಿರಂತರ ನೋಡುತ್ತಾನೆ-ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ) ; ಏನು ಮಾಡಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ ?
ಮೊದಲು ತನ್ನ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಸಮತಾವಲಂಬಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಪರಮಸಂಯಮೀಭೂತ ರೂಪದಿಂದ ಇದ್ದುಕೊಂಡು
ನೋಡುತ್ತಾನೆ ; ಅದೇ ಆಲೋಚನದ ಸ್ವರೂಪವಿದೆಯೆಂದು ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ ! ನೀನು ಪರಮ ಜಿನನಾಥರ
ಉಪದೇಶದಿಂದ ತಿಳಿ. ಹೀಗೆ ಇದು ಆಲೋಚನಾದ ಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಭೇದವಾಯಿತು.

[ಈಗ ಈ ೧೦೯ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಆರು
ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವ ಆತ್ಮನು ಆತ್ಮನನ್ನು ಆತ್ಮನಿಂದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅವಿಚಲ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವುಳ್ಳವನಾಗಿ
ನೋಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಅನಂಗಸುಖಮಯ (ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಆನಂದಮಯ)ವಾದಂಥ ಮುಕ್ತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ವಿಲಾಸಗಳನ್ನು
ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆ ಆತ್ಮನು ಸುರೇಶರುಗಳಿಂದ, ಸಂಯಮಧಾರಿಗಳ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿಂದ, ಖೇಚರರುಗಳಿಂದ
(-ವಿದ್ಯಾಧರರುಗಳಿಂದ) ಹಾಗೂ ಭೂಚರರುಗಳಿಂದ (-ಭೂಮಿಗೋಚರರುಗಳಿಂದ) ವಂದ್ಯನಿದ್ದಾನೆ. ನಾನು ಆ
ಸರ್ವವಂದ್ಯ ಸಕಲಗುಣನಿಧಿಯನ್ನು (-ಎಲ್ಲರಿಂದ ವಂದ್ಯನಾದಂಥ ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಳ ಭಂಡಾರನನ್ನು) ಅವನ ಗುಣಗಳ
ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ (-ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ) ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೧೧೫೪||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಯಿಂದ ಪಾಪತಿಮಿರದ ಪುಂಜವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು
ಯಾವನು ಪುರಾಣ (-ಸನಾತನ)ನಿದ್ದಾನೆ ಅಂಥ ಆತ್ಮನು ಪರಮಸಂಯಮಿಗಳ ಚಿತ್ತಕಮಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಷ್ಟನಿದ್ದಾನೆ. ಆ
ಆತ್ಮನು ಸಂಸಾರಿ ಜೀವರುಗಳ ವಚನ-ಮನೋಮಾರ್ಗದಿಂದ ಅತಿಕ್ರಾಂತ (-ವಚನ ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಾರ್ಗದಿಂದ
ಅಗೋಚರ)ನಿದ್ದಾನೆ. ಈ ನಿಕಟ ಪರಮಪುರುಷನಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯೇನು ಮತ್ತು ನಿಷೇಧವೇನು ? ||೧೧೫೫||

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ಪರಮ ಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರರು ನಿಜವಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರ-ಆಲೋಚನಾ ಪ್ರಪಂಚದ
ಉಪಹಾಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

(ಪೃಥ್ವಿ)

ಜಯತ್ಯನಘಚಿನ್ಮಯಂ ಸಹಜತತ್ತ್ವಮುಚ್ಚಿರಿದಂ
 ವಿಮುಕ್ತಸಕಲೇಂದ್ರಿಯಪ್ರಕರಜಾತಕೋಲಾಹಲಮ್ |
 ನಯಾನಯನಿಕಾಯದೂರಮಪಿ ಯೋಗಿನಾಂ ಗೋಚರಂ
 ಸದಾಶಿವಮಯಂ ಪರಂ ಪರಮದೂರಮಜ್ಞಾನಿನಾಮ್ ||೧೧೫೬||

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ನಿಜಸುಖಸುಧಾವಾರ್ಧಿಮಜ್ಜಂತಮೇನಂ
 ಬುದ್ಧಾಭ್ಯವ್ಯಃ ಪರಮಗುರತಃ ಶಾಶ್ವತಂ ಶಂ ಪ್ರಯಾತಿ |
 ತಸ್ಮಾದುಚ್ಚಿರಹಮಪಿ ಸದಾ ಭಾವಯಾಮ್ಯತ್ಯಪೂರ್ವಂ
 ಭೇದಾಭಾವೇ ಕಿಮಪಿ ಸಹಜಂ ಸಿದ್ಧಿಭೂಸೌಖ್ಯಶುದ್ಧಮ್ ||೧೧೫೭||

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ನಿರ್ಮುಕ್ತಸಂಗನಿಕರಂ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಂ
 ನಿರ್ಮೋಹರೂಪಮನಘಂ ಪರಭಾವಮುಕ್ತಮ್ |
 ಸಂಭಾವಯಾಮ್ಯಹಮಿದಂ ಪ್ರಣಮಾಮಿ ನಿತ್ಯಂ
 ನಿರ್ವಾಣಯೋಷಿತದನೂದ್ಧವಸಂಮದಾಯ ||೧೧೫೮||

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು ಸಕಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಕೋಲಾಹಲದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತವಿದೆ, ಯಾವುದು ನಯ ಮತ್ತು ಅನಯದ ಸಮೂಹದಿಂದ ದೂರವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಿದೆ, ಯಾವುದು ಯಾವಾಗಲೂ ಶಿವಮಯವಿದೆ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಪರಮ ದೂರವಿದೆ ಅಂಥ ಈ * ಅನಘ-ಚೈತನ್ಯಮಯವಾದ ಸಹಜತತ್ತ್ವವು ಅತ್ಯಂತ ಜಯವಂತವಿದೆ. ||೧೧೫೬||

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ತನ್ನ ಸುಖರೂಪದ ಸುಧೆಯ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗೇಳುತ್ತಿರುವ ಈ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಭವ್ಯಜೀವರುಗಳು ಪರಮಗುರುಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ; ಆದುದರಿಂದ ಭೇದದ ಅಭಾವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಯಾವುದು ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಸೌಖ್ಯದಿಂದ ಶುದ್ಧವಿದೆ ಅಂಥ ಆ ಒಂದು (ಅದ್ಭುತ) ಸಹಜತತ್ತ್ವವನ್ನು ನಾನು ಕೂಡ ಯಾವಾಗಲೂ ಅತ್ಯಂತ-ಅಪೂರ್ವ ರೀತಿಯಿಂದ ಅತಿಯಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ||೧೧೫೭||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸರ್ವಸಂಗದಿಂದ ನಿರ್ಮುಕ್ತ, ನಿರ್ಮೋಹರೂಪ, ಅನಘ ಮತ್ತು ಪರಭಾವದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾದಂಥ ಈ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ನಾನು ನಿರ್ವಾಣರೂಪದ ಸ್ತ್ರಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಅನಂಗ ಸುಖದ ಸಲುವಾಗಿ ನಿತ್ಯ ಸಂಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ (-ಸಮಕ್ರೂಪದಿಂದ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ) ಮತ್ತು ನಮನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೧೧೫೮||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ನಿಜಭಾವದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದಂಥ ಸಕಲ ವಿಭಾವಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಒಂದು ನಿರ್ಮಲವಾದ

★ ಅನಘ = ನಿರ್ದೋಷ; ಮಲರಹಿತ; ಶುದ್ಧ.

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ತ್ಯಕ್ತಾ ವಿಭಾವಮಖಿಲಂ ನಿಜಭಾವಭಿನ್ನಂ
ಚಿನ್ಮಾತ್ರಮೇಕಮಮಲಂ ಪರಿಭಾವಯಾಮಿ |
ಸಂಸಾರಸಾಗರಸಮುತ್ತರಣಾಯ ನಿತ್ಯಂ
ನಿರ್ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗಮಪಿ ನೌಮ್ಯವಿಭೇದಮುಕ್ತಮ್ ||೧೯೯||

ಕಮ್ಯಮಹೀರುಹಮೂಲಚ್ಛೇದಸಮತ್ಯೋ ಸಕೀಯಪರಿಣಾಮೋ |
ಸಾಹೀಣೋ ಸಮಭಾವೋ ಆಲುಂಛನಮಿದಿ ಸಮುದ್ವಿಟ್ಟಂ ||೧೯೦||

ಕರ್ಮಮಹೀರುಹಮೂಲಚ್ಛೇದಸಮರ್ಥಃ ಸ್ವಕೀಯಪರಿಣಾಮಃ |
ಸ್ವಾಧೀನ ಸಮಭಾವಃ ಆಲುಂಛನಮಿತಿ ಸಮುದ್ವಿಷ್ಠಮ್ ||೧೯೦||

ಪರಮಭಾವಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಭವ್ಯಸ್ಯಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವಸ್ವಭಾವೇನ ಪರಮಸ್ವಭಾವಃ ಔದಯಿಕಾದಿಚತುರ್ಣಾಂ ವಿಭಾವಸ್ವಭಾವಾನಾಮ-
ಗೋಚರಃ ಸ ಪಂಚಮಭಾವಃ | ಅತ ಏವೋದಯೋದೀರಣಕ್ಷಯಕ್ಷಯೋಪಶಮವಿವಿಧವಿಕಾರವಿವರ್ಜಿತಃ | ಅತಃ
ಕಾರಣಾದಸ್ಯೈಕಸ್ಯ ಪರಮತ್ವಮ್, ಇತರೇಷಾಂ ಚತುರ್ಣಾಂ ವಿಭಾವಾನಾಮಪರಮತ್ವಮ್ |
ನಿಖಿಲಕರ್ಮವಿಷವ್ಯಕ್ಷಮೂಲನಿರ್ಮೂಲನಸಮರ್ಥಃ ತ್ರಿಕಾಲನಿರಾವರಣನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಶ್ರದ್ಧಾನ್-
ಪ್ರತಿಪಕ್ಷತೀವ್ರಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಕರ್ಮೋದಯಬಲೇನ ಕುದ್ಯಷ್ಟೇರಯಂ ಪರಮಭಾವಃ ಸದಾ ನಿಶ್ಚಯತೋ

ಚಿನ್ಮಾತ್ರವನ್ನು ನಾನು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿಹೋಗುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅಭೇದ ಹೇಳಿರುವ
(ಯಾವುದನ್ನು ಚಿನ್ನೇಂದ್ರರು ಭೇದರಹಿತವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅಂಥ) ಮುಕ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಕೂಡ ನಾನು ನಿತ್ಯ ನಮನ
ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೧೯೯||

ಗಾಥೆ - ೧೧೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕಮ್ಯಮಹೀರುಹಮೂಲಚ್ಛೇದಸಮತ್ಯೋ] ಕರ್ಮರೂಪ ವ್ಯಕ್ತದ ಮೂಲವನ್ನು
ಛೇದಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾದಂಥ ಆ [ಸಮಭಾವೋ] ಸಮಭಾವರೂಪದ [ಸಾಹೀಣೋ] ಸ್ವಾಧೀನವಾದ
[ಸಕೀಯಪರಿಣಾಮೋ] ತನ್ನ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ [ಆಲುಂಛನಂ ಇದಿ ಸಮುದ್ವಿಟ್ಟಂ] ಆಲುಂಚನವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಪರಮಭಾವನೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಭವ್ಯನಿಗೆ ಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವರೂಪದ ಸ್ವಭಾವವಿರುವ ಕಾರಣ ಪರಮಸ್ವಭಾವವಿದೆ. ಆ ಪಂಚಮ ಭಾವವು
ಔದಯಿಕ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾವ ಸ್ವಭಾವಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಆ ಪಂಚಮ ಭಾವವು
ಉದಯ, ಉದೀರಣಾ, ಕ್ಷಯ, ಕ್ಷಯೋಪಶಮದಂಥ ವಿವಿಧ ವಿಕಾರಗಳಿಂದ ರಹಿತವಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಇದೊಂದಕ್ಕೆ

ಛೇದಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯರೂಪಸ್ವಭಾವವಿದೆ ಕರ್ಮಮಹೀರುಹಮೂಲವ |
ಸ್ವಾಧೀನನಿಜಸಮಭಾವರೂಪದ ಪರಿಣಾಮವದು ಆಲುಂಛನವಿದೆ. ||೧೯೦||

ವಿದ್ಯಾಮಾನೋಽಪ್ಯವಿದ್ಯಮಾನ ಏವ | ನಿತ್ಯನಿಗೋದಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಾನಾಮಪಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಸ ಪರಮಭಾವಃ
ಅಭವ್ಯತ್ವಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಇತ್ಯನೇನಾಭಿಧಾನೇನ ನ ಸಂಭವತಿ | ಯಥಾ ಮೇರೋರಧೋಭಾಗಸ್ಥಿತಸುವರ್ಣರಾಶೇರಪಿ
ಸುವರ್ಣತ್ವಂ, ಅಭವ್ಯಾನಾಮಪಿ ತಥಾ ಪರಮಸ್ವಭಾವತ್ವಂ; ವಸ್ತುನಿಷ್ಠಂ, ನ ವ್ಯವಹಾರಯೋಗ್ಯಮ್ |
ಸುದೃಶಾಮತ್ಯಾಸನ್ನಭವ್ಯಜೀವಾನಾಂ ಸಫಲೀಭೂತೋಽಯಂ ಪರಮಭಾವಃ ಸದಾ ನಿರಂಜನತ್ವತ್; ಯತಃ
ಸಕಲಕರ್ಮವಿಷಮವಿಷದ್ರವಪ್ರಥುಮೂಲನಿರ್ಮೂಲನಸಮರ್ಥತ್ವತ್ ನಿಶ್ಚಯಪರಮಾಲೋಚನಾ-
ವಿಕಲ್ಪಸಂಭವಾಲಂಛನಾಭಿಧಾನಮ್ ಅನೇನ ಪರಮಪಂಚಮಭಾವೇನ ಅತ್ಯಾಸನ್ನ ಭವ್ಯ ಜೀವಸ್ಯ ಸಿದ್ಧತೀತಿ |

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಏಕೋಭಾವಃ ಸ ಜಯತಿ ಸದಾ ಪಂಚಮಃ ಶುದ್ಧ ಶುದ್ಧಃ
ಕರ್ಮಾರಾತಿಸ್ಫುಟಿತಸಹಜಾವಸ್ಥಯಾ ಸಂಸ್ಥಿತೋ ಯಃ |
ಮೂಲಂ ಮುಕ್ತೇರ್ನಿಖಿಲಯಮಿನಾಮಾತ್ಮನಿಷ್ಠಾಪರಾಣಾಂ
ಏಕಾಕಾರಃ ಸ್ವರಸವಿಸರಾಪೂರ್ಣಪುಣ್ಯಃ ಪುರಾಣಃ ||೧೬೦||

ಪರಮತನವಿದೆ, ಉಳಿದ ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾಗಗಳಿಗೆ ಅಪರಮತನವಿದೆ. ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮರೂಪ ವಿಷವೃಕ್ಷದ ಮೂಲವನ್ನು
ಕಿತ್ತೆಸೆಯುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾದಂಥ ಈ ಪರಮಭಾವವು ತ್ರಿಕಾಲ-ನಿರಾವರಣ ನಿಜ ಕಾರಣ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪದ
ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷವಾದ ತೀವ್ರ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಕರ್ಮದ ಉದಯದ ಕಾರಣ ಕುದ್ಯಷ್ಟಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ
ವಿದ್ಯಮಾನವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವಿದ್ಯಮಾನವೇ ಇದೆ (ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಮಿಥ್ಯಾದ್ಯಷ್ಟಿಗೆ ಆ ಪರಮ ಭಾವದ
ವಿದ್ಯಮಾನತನದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ).

ನಿತ್ಯನಿಗೋದದ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಆ ಪರಮಭಾವವು 'ಅಭವ್ಯತ್ವಪಾರಿಣಾಮಿಕ'
ವೆಂಬ ನಾಮಸಹಿತವಿಲ್ಲ (ಆದರೆ ಶುದ್ಧರೂಪದಿಂದಲೇ ಇದೆ). ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮೇರುವಿನ ಅಧೋಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂಥ
ಸುವರ್ಣರಾಶಿಗೆ ಕೂಡ ಸುವರ್ಣತನವಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅಭವ್ಯರಿಗೆ ಕೂಡ ಪರಮಸ್ವಭಾವತನವಿದೆ ; ಅದು
ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಿದೆ, ವ್ಯವಹಾರಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ (ಎಂದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮೇರುವಿನ ಕೆಳಗೆ ಇದ್ದಂಥ ಸುವರ್ಣ ರಾಶಿಯ
ಸುವರ್ಣತನವು ಸುವರ್ಣರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಮಾನವಿದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ
ಅಭವ್ಯರ ಪರಮಸ್ವಭಾವತನವು ಆತ್ಮವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಮಾನವಿದೆ, ಆದರೆ ಅದು ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.
ಏಕೆಂದರೆ ಅಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳು ಪರಮಸ್ವಭಾವದ ಆಶ್ರಯ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅಯೋಗ್ಯರಿದ್ದಾರೆ). ಸುದ್ಯಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ-
ಅತ್ಯಂತ ಆಸನ್ನಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಈ-ಪರಮಭಾವವು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿರಂಜನತನದ ಕಾರಣ (ಎಂದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ
ನಿರಂಜನರೂಪದಿಂದ ಪ್ರತಿಭಾಸಿತವಿರುವ ಕಾರಣ) ಸಫಲವಾಗಿದೆ ; ಅದರಿಂದ ಈ ಪರಮ ಪಂಚಮಭಾವದಿಂದ
ಅತ್ಯಂತ ಆಸನ್ನಭವ್ಯ ಜೀವನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯ-ಪರಮ-ಆಲೋಚನಾದ ಭೇದರೂಪದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ 'ಆಲಂಛನ'
ನಾಮವು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ, ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಆ ಪರಮಭಾವವು ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮರೂಪದ ವಿಷಮ-ವಿಷವೃಕ್ಷದ
ವಿಶಾಲವಾದ ಮೂಲವನ್ನು ಕಿತ್ತು ಎಸೆಯುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೧೦ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ
ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಆಸಂಸಾರಾದಖಿಲಜನತಾತೀವ್ರಮೋಹೋದಯಾತ್ನಾ
ಮತ್ತಾ ನಿತ್ಯಂ ಸ್ಮರವಶಗತಾ ಸ್ವಾತ್ಮಕಾರ್ಯಪ್ರಮುಗ್ಧಾ |
ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿರ್ಧವಲಿತಕಕುಭೃಂಡಲಂ ಶುದ್ಧಭಾವಂ
ಮೋಹಾಭಾವಾತ್ನು ಟಿತಸಹಜಾವಸ್ಥಮೇಷಾ ಪ್ರಯಾತಿ ||೧೬೧||

**ಕಮ್ಮಾದೋ ಅಪ್ಪಾಣಂ ಭಿಣ್ಣಂ ಭಾವೇಇ ವಿಮಲಗುಣಣಿಲಯಂ |
ಮಜ್ಜತ್ಥಭಾವಣಾವಿ ವಿಯಡಿೀಕರಣಂ ತಿ ವಿಣ್ಣೇಯಂ ||೧೧೧||**

**ಕರ್ಮಣಃ ಆತ್ಮಾನಂ ಭಿನ್ನಂ ಭಾವಯತಿ ವಿಮಲಗುಣನಿಲಯಮ್ |
ಮಧ್ಯಸ್ಥಭಾವನಾಯಾಮವಿಕೃತಿಕರಣಮಿತಿ ವಿಜ್ಞೇಯಮ್ ||೧೧೧||**

ಇಹ ಹಿ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಿನೋ ಜೀವಸ್ಯ ಪರಿಣತಿವಿಶೇಷಃ ಪ್ರೋಕ್ತಃ |

ಯಃ ಪಾಪಾಟವೀಪಾವಕೋ ದ್ರವ್ಯಭಾವನೋಕರ್ಮಭ್ಯಃ ಸಕಾಶಾದ್ ಭಿನ್ನಮಾತ್ಮಾನಂ ಸಹಜಗುಣ [-ನಿಲಯಂ ಮಧ್ಯಸ್ಥಭಾವನಾಯಾಂ ಭಾವಯತಿ ತಸ್ಯಾವಿಕೃತಿಕರಣ-] ಅಭಿಧಾನಪರಮಾರೋಚನಾಯಾಃ ಸ್ವರೂಪಮಸ್ತೇವೇತಿ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು ಕರ್ಮದ ದೂರತೆಯ ಕಾರಣ ಪ್ರಕಟ ಸಹಜಾವಸ್ಥೆಯೊಡನೆ ವಿದ್ಯಮಾನವಿದೆ. ಯಾವುದು ಆತ್ಮನಿಷ್ಠಾಪರಾಯಣ (ಆತ್ಮಸ್ಥಿತಿ)ರಾದ ಸಮಸ್ತ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯ ಮೂಲವಿದೆ, ಯಾವುದು ಏಕಾಕಾರವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಏಕರೂಪವಿದೆ), ಯಾವುದು ನಿಜರಸದ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಿರುವ ಕಾರಣ ಪವಿತ್ರವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಪುರಾಣ (ಸನಾತನ)ವಿದೆ ಆ ಶುದ್ಧ-ಶುದ್ಧವಾದ ಒಂದು ಪಂಚಮ ಭಾವವು ಯಾವಾಗಲೂ ಜಯವಂತವಿದೆ. ||೧೬೦||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಅನಾದಿ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಜನತೆಗೆ (ಜನಸಮೂಹಕ್ಕೆ) ತೀವ್ರಮೋಹದ ಉದಯದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಮತ್ತವಿದೆ, ಕಾಮದ ವಶವಿದೆ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಆತ್ಮಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂಢವಿದೆ. ಮೋಹದ ಅಭಾವದಿಂದ ಈ ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಯು ಶುದ್ಧಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆ ಶುದ್ಧಭಾವವು ದಿಶಾಮಂಡಲವನ್ನು ಧವಲಿತಗೊಳಿಸಿದೆ (-ಉಜ್ವಲಮಾಡಿದೆ) ಮತ್ತು ಸಹಜ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದೆ. ||೧೬೧||

ಗಾಥೆ - ೧೧೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಮಜ್ಜತ್ಥಭಾವಣಾವಿ] ಯಾವನು ಮಧ್ಯಸ್ಥ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ [ಕಮ್ಮಾದೋ ಭಿಣ್ಣಂ] ಕರ್ಮದಿಂದ ಭಿನ್ನನಾದಂಥ [ಅಪ್ಪಾಣಂ] ಆತ್ಮನನ್ನು [ವಿಮಲಗುಣಣಿಲಯಂ] ಯಾವನು ವಿಮಲ ಗುಣಗಳ ನಿವಾಸನಿದ್ದಾನೆ ಅವನನ್ನು [ಭಾವೇಇ] ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ, [ವಿಯಡಿೀಕರಣಂ ತಿ ವಿಣ್ಣೇಯಂ] ಆ ಜೀವನಿಗೆ ಅವಿಕೃತಿಕರಣವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಿ ಜೀವದ ಪರಿಣತಿವಿಶೇಷದ (ಮುಖ್ಯ ಪರಿಣತಿಯ) ಕಥನವಿದೆ.

**ಆ ವಿಮಲಗುಣಧಾಮಕರ್ಮವಿಭಿನ್ನ ಆತ್ಮನನು ಮಧ್ಯಸ್ಥಭಾವದಿಂದ |
ಭಾವಿಸುವ ಜೀವನಿಗೆ ಅವಿಕೃತಿಕರಣವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ||೧೧೧||**

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಆತ್ಮಾ ಭಿನ್ನೋ ಭವತಿ ಸತತಂ ದ್ರವ್ಯನೋಕರ್ಮರಾಶೇ-
 ರಂತಃಶುದ್ಧಃ ಶಮದಮಗುಣಾಂಭೋಜಿನೀರಾಜಹಂಸಃ |
 ಮೋಹಾಭಾವಾದಪರಮಖಿಲಂನೈವ ಗೃಹ್ಯಾತಿ ಸೋಽಯಂ
 ನಿತ್ಯಾನಂದಾದ್ಯನುಪಮಗುಣಶಿಚ್ಚಮತ್ಕಾರಮೂರ್ತಿಃ ||೧೬೨||

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಅಕ್ಷಯ್ಯಾಂತರ್ಗುಣಮಣಿಗಣಃ ಶುದ್ಧಭಾವಾಮೃತಾಂಭೋಃ
 ರಾಶೌ ನಿತ್ಯಂ ವಿಶದವಿಶದೇ ಕ್ಷಾಲಿತಾಂಹಃಕಲಂಕಃ |
 ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾಯಃ ಪ್ರಹತಕರಣಗ್ರಾಮಕೋಲಾಹಲಾತ್ಮಾ
 ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಃಪ್ರತಿಹತತಮೋವೃತ್ತಿರುಚ್ಚೈಶ್ಚಕಾಸ್ತಿ ||೧೬೩||

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಸಂಸಾರಘೋರಸಹಜಾದಿಭಿರೇವ ರೌದ್ರೈ-
 ದುಃಖಾದಿಭಿಃ ಪ್ರತಿದಿನಂ ಪರಿತಪ್ಯಮಾನೇ |
 ಲೋಕೇ ಶಮಾಮೃತಮಯೀಮಿಹ ತಾಂ ಹಿಮಾನೀಂ
 ಯಾಯಾದಯಂ ಮುನಿಪತಿಃ ಸಮತಾಪ್ರಸಾದಾತ್ ||೧೬೪||

ಪಾಪರೂಪದ ಕಾನನವನ್ನು ಸುಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅಗ್ನಿ ಸಮಾನನಾದಂಥ ಆ ಜೀವನು ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ, ಭಾವಕರ್ಮ ಮತ್ತು ನೋಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನನಾದಂಥ ಆತ್ಮನನ್ನು - ಯಾವನು ಸಹಜ ಗುಣಗಳ ನಿಧಾನನಿದ್ದಾನೆ ಅವನನ್ನು - ಮಧ್ಯಸ್ಥ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ಅವಿಕೃತಕರಣ - ನಾಮದ ಪರಮ - ಆಲೋಚನಾದ ಸ್ವರೂಪವು ವರ್ತಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೦೧ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಒಂಭತ್ತು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮನು ನಿರಂತರದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ ಮತ್ತು ನೋಕರ್ಮಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಭಿನ್ನನಿದ್ದಾನೆ, ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಶಮ-ದಮಗುಣರೂಪದ ಕಮಲಗಳಿಗೆ ರಾಜಹಂಸನಿದ್ದಾನೆ (ಎಂದರೆ ಹೇಗೆ ರಾಜಹಂಸವು ಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಯಾಡುತ್ತದೆ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನು ಶಾಂತಭಾವ ಮತ್ತು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯತೆರೂಪದ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ). ಯಾವಾಗಲೂ ಆನಂದ ಮೊದಲಾದ ಅನುಪಮ ಗುಣವುಳ್ಳವನು ಮತ್ತು ಚೈತನ್ಯಚಮತ್ಕಾರದ ಮೂರ್ತಿಯಾದಂಥ ಆ ಆತ್ಮನು ಮೋಹದ ಅಭಾವದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಪರವನ್ನು (-ಸಮಸ್ತ ಪರದ್ರವ್ಯಭಾವಗಳನ್ನು) ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ||೧೬೨||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ಅಕ್ಷಯ ಅಂತರಂಗ ಗುಣಮಣಿಗಳ ಸಮೂಹನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಯಾವಾಗಲೂ ವಿಶದ-ವಿಶದ (ಆತ್ಮಂತ ನಿರ್ಮಲ) ಶುದ್ಧಭಾವರೂಪವಾದ ಅಮೃತದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಪಾಪಕಲಂಕವನ್ನು ತೊಳೆದು ಹಾಕಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವನು ಇಂದ್ರಿಯಸಮೂಹದ ಕೋಲಾಹಲವನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಆ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನು ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಯ ಮುಖಾಂತರ ಅಂಧಕಾರದಶೆಯ ನಾಶಮಾಡಿ ಅತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ||೧೬೩||

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಮುಕ್ತಃ ಕದಾಪಿ ನ ಹಿ ಯಾತಿ ವಿಭಾವಕಾಯಂ
ತದ್ಧೇತುಭೂತಸುಕೃತಾಸುಕೃತಪ್ರಣಾಶಾತ್ |
ತಸ್ಮಾದಹಂ ಸುಕೃತದುಷ್ಯತಕರ್ಮಜಾಲಂ
ಮುಕ್ತಾ ಮುಮುಕ್ಷುಪಥಮೇಕಮಿಹ ವ್ರಜಾಮಿ ||೧೬೫||

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ತು)

ಪ್ರಪದ್ಯೇಽಹಂ ಸದಾಶುದ್ಧಮಾತ್ಮಾನಂ ಬೋಧವಿಗ್ರಹಮ್ |
ಭವಮೂರ್ತಿಮಿಮಾಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಪುದ್ಗಲಸ್ಕಂಧಬಂಧುರಾಮ್ ||೧೬೬||

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ತು)

ಅನಾದಿಮಮಸಂಸಾರರೋಗಸ್ಯಾಗದಮುತ್ತಮಮ್ |
ಶುಭಾಶುಭವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಶುದ್ಧ ಚೈತನ್ಯಭಾವನಾ ||೧೬೭||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅಥ ವಿವಿಧವಿಕಲ್ಪಂ ಪಂಚಸಂಸಾರಮೂಲಂ
ಶುಭಮಶುಭಸುಕರ್ಮ ಪ್ರಸ್ಫುಟಂ ತದ್ವಿದಿತಾ |
ಭವಮರಣವಿಮುಕ್ತಂ ಪಂಚಮುಕ್ತಿಪ್ರದಂ ಯಂ
ತಮಹಮಭಿನಮಾಮಿ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಭಾವಯಾಮಿ ||೧೬೮||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸಂಸಾರದ ಘೋರ, *ಸಹಜ ಇತ್ಯಾದಿ ರೌದ್ರದುಃಖಾದಿಗಳಿಂದ ದಿನನಿತ್ಯ ಪರಿತಪ್ತವಾಗುವಂಥ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈ ಮುನಿವರರು ಸಮತೆಯಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಶಮಾಮೃತದ ಆ ಹಿಮ-ರಾಶಿ (ಮಂಜುಗಡ್ಡೆಯ ರಾಶಿ)ಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ||೧೬೪||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಮುಕ್ತಜೀವನು ವಿಭಾವಸಮೂಹವನ್ನೆಂದೂ ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ಅದರ ಹೇತುಭೂತಗಳಾದ ಸುಕೃತ ಮತ್ತು ದುಷ್ಯತದ ನಾಶಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನಾನು ಸುಕೃತ ಮತ್ತು ದುಷ್ಯತರೂಪದ ಕರ್ಮಜಾಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಒಂದು ಮುಮುಕ್ಷುಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ (ಎಂದರೆ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು ಯಾವ ಮಾರ್ಗದ ಮೇಲೆ ನಡೆದಿದ್ದಾರೆ ಅದೇ ಒಂದು ಮಾರ್ಗದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತೇನೆ). ||೧೬೫||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಪುದ್ಗಲಸ್ಕಂಧಗಳಿಂದ ಯಾವುದು ಅಸ್ಥಿರವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಪುದ್ಗಲಸ್ಕಂಧಗಳು ಬರ-ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಯಾವುದು ಒಂದೇ ರೀತಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ) ಅಂಥ ಈ ಭವಮೂರ್ತಿಯನ್ನು (-ಭವದ ಮೂರ್ತಿರೂಪವಾದ ಕಾಯವನ್ನು) ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಶುದ್ಧವಾದಂಥ ಆ ಜ್ಞಾನಶರೀರಿಯಾದ ಆತ್ಮನ ಆಶ್ರಯ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೧೬೬||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಶುಭ ಮತ್ತು ಅಶುಭದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಶುದ್ಧಚೈತನ್ಯದ ಭಾವನೆಯು ಅದು ನನ್ನ ಅನಾದಿ ಸಂಸಾರ ರೋಗದ ಸಲುವಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಔಷಧವಿದೆ. ||೧೬೭||

* ಸಹಜ = ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಎಂದರೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ, [ನಿರಂತರ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಆಕುಲತೆಯರೂಪದ ದುಃಖವಂತೂ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ ಇದೆ. ಎಂದರೆ ಸಂಸಾರವು ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ದುಃಖಮಯ]ವಿದೆ. ಅದರ ನಂತರ ತೀವ್ರ ಅಸಾತಾ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಆಶ್ರಯ ಮಾಡುವಂಥ ಘೋರದುಃಖಗಳಿಂದಲೂ ಸಂಸಾರವು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ.

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅಥ ಸುಲಲಿತವಾಚಾಂ ಸತ್ಯವಾಚಾಮಪೀತ್ಥಂ
 ನ ವಿಷಯಮಿದಮಾತ್ಮಚ್ಯೋತಿರಾದ್ಯಂತಶೂನ್ಯಮ್ |
 ತದಪಿ ಗುರುವಚೋಭಿಃ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಯಃ ಶುದ್ಧ ದೃಷ್ಟಿಃ
 ಸ ಭವತಿ ಪರಮಶ್ರೀಕಾಮಿನೀ ಕಾಮರೂಪಃ ||೧೬೯||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಜಯತಿ ಸಹಜತೇಜಃಪ್ರಾಸ್ತರಾಗಾಂಧಕಾರೋ
 ಮನಸಿ ಮುನಿವರಾಣಾಂ ಗೋಚರಃ ಶುದ್ಧ ಶುದ್ಧಃ |
 ವಿಷಯಸುಖರತಾನಾಂ ದುರ್ಲಭಃ ಸರ್ವದಾಯಂ
 ಪರಮಸುಖಸಮುದ್ರಃ ಶುದ್ಧ ಬೋಧೋಽಸ್ತನಿದ್ರಃ ||೧೭೦||

**ಮದಮಾಣಮಾಯಲೋಹವಿವಜ್ಜಿಯಭಾವೋ ದು ಭಾವಸುದ್ಧಿ ತ್ತಿ |
 ಪರಿಕಹಿಯಂ ಭವಾಣಂ ಲೋಯಾಲೋಯಪದರಿಸೀಹಿಂ ||೧೭೧||**

ಮದಮಾನಮಾಯಲೋಭವಿವರ್ಜಿತಭಾವಸ್ತು ಭಾವಶುದ್ಧಿತಿ |

ಪರಿಕಥಿತೋ ಭವ್ಯಾನಾಂ ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರದರ್ಶಿಭಃ ||೧೭೧||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಐದು ಪ್ರಕಾರದ (ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭವ ಮತ್ತು ಭಾವದ ಪರಾವರ್ತನ ರೂಪವಾದ) ಸಂಸಾರದ ಮೂಲವು ವಿವಿಧ ಭೇದಗಳುಳ್ಳ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮವಿದೆಯೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಯಾವನು ಜನ್ಮ ಮರಣಗಳಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ಮುಕ್ತಿಕೊಡುವಂಥವನಿದ್ದಾನೆ ಅವನಿಗೆ (-ಶುದ್ಧತ್ವನಿಗೆ) ನಾನು ನಮನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿದಿವಸ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ||೧೬೯||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ ಆದಿ-ಅಂತ್ಯವಿಲ್ಲದಂಥ ಈ ಆತ್ಮಚ್ಯೋತಿಯು ಸುಲಲಿತ (ಸುಮಧುರ) ವಾಣಿಯ ಅಥವಾ ಸತ್ಯವಾಣಿಯದೂ ವಿಷಯವಿಲ್ಲ; ಆದಾಗ್ಯೂ ಗುರುವಚನಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಯಾವನು ಶುದ್ಧದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೆ) ಅವನು ಪರಮಶ್ರೀರೂಪ ಕಾಮಿನಿಯ ವಲ್ಲಭನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ಮುಕ್ತಿಸುಂದರಿಯ ಪತಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ||೧೬೯||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ಸಹಜ ತೇಜದಿಂದ ರಾಗರೂಪವಾದ ಅಂಧಕಾರದ ನಾಶಮಾಡಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಮುನಿವರರುಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಯಾವನು ಶುದ್ಧನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ವಿಷಯ ಸುಖದಲ್ಲಿ ತತ್ಪರರಾದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ದುರ್ಲಭನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಪರಮ ಸುಖದ ಸಮುದ್ರನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವನು ನಿದ್ರೆಯ ನಾಶಮಾಡಿದ್ದಾನೆ ಅಂಥ ಇವನು (ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನು) ಜಯವಂತನಿದ್ದಾನೆ. ||೧೭೦||

ಗಾಥೆ - ೧೧೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಮದಮಾಣಮಾಯಲೋಹವಿವಜ್ಜಿಯಭಾವೋ ದು] ಮದ (ಮದನ), ಮಾನ,

ಮದಮಾನಮಾಯಲೋಭವಿವರ್ಜಿತಭಾವವದು ಭಾವಶುದ್ಧಿಯಿದೆಯೆಂದು |

ಚದುರ ಭವ್ಯರಿಗೆ ಆ ಲೋಕಮೇಣಲೋಕದ ದೃಷ್ಟಾರರು ಪೇಳಿರುವರು ||೧೭೧||

ಭಾವಶುದ್ಧ್ಯಭಿಧಾನಪರಮಾರೋಚನಾಸ್ವರೂಪಪ್ರತಿಪಾದನದ್ವಾರೇಣ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಾರೋಚನಾಧಿಕಾರೋಪ-
ಸಂಹಾರೋಪನ್ಯಾಸೋಽಹಮ್ |

ತೀವ್ರಚಾರಿತ್ರಮೋಹೋದಯಬಲೇನ ಪುಂವೇದಾಭಿಧಾನನೋಕಷಾಯವಿಲಾಸೋ ಮದಃ | ಅತ್ರ ಮದಶಬ್ದೇನ
ಮದನಃ ಕಾಮಪರಿಣಾಮ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಚತುರಸಂದರ್ಭಗರ್ಭೀಕೃತವೈದರ್ಭಕವಿತ್ವೇನ ಆದೇಯನಾಮಕರ್ಮೋದಯೇ ಸತಿ
ಸಕಲಜನಪೂಜ್ಯತಯಾ, ಮಾತೃಪಿತೃಸಂಬಂಧಕುಲಜಾತಿವಿಶುದ್ಧ್ಯಾ ವಾ, ಶತಸಹಸ್ರಕೋಟಿಭಟಾಭಿಧಾನಪ್ರಧಾನ-
ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತೋಪಾರ್ಜಿತನಿರುಪಮಬಲೇನ ಚ, ದಾನಾದಿಶುಭ ಕರ್ಮೋಪಾರ್ಜಿತಸಂಪದ್ವೃದ್ಧಿವಿಲಾಸೇನ, ಅಥವಾ
ಬುದ್ಧಿಪ್ರೋವೈಕುರ್ವಣೌಷಧರಸಬಲಾಕ್ಷೀಣಾದ್ಧಿಭಿಃ ಸಪ್ತಭಿರ್ವಾ, ಕಮನೀಯಕಾಮಿನೀಲೋಚನಾನಂದೇನ
ವಪುರ್ಲಾವಣ್ಯರಸವಿಸರೇಣ ವಾ ಆತ್ಮಾಹಂಕಾರೋ ಮಾನಃ | ಗುಪ್ತಪಾಪತೋ ಮಾಯಾ | ಯುಕ್ತಸ್ಥಲೇ ಧನವ್ಯಯಾಭಾವೋ
ಲೋಭಃ, ನಿಶ್ಚಯೇನ ನಿಖಿಲಪರಿಗ್ರಹಪರಿತ್ಯಾಗಲಕ್ಷಣನಿರಂಜನನಿಜಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಪರಿಗ್ರಹಾತ್ ಅನ್ಯತ್
ಪರಮಾಣುಮಾತ್ರದ್ರವ್ಯಸ್ವೀಕಾರೋ ಲೋಭಃ | ಏಭಿಶ್ಚತುರ್ಭಿರ್ವಾ ಭಾವೈಃ ಪರಿಮುಕ್ತಃ ಶುದ್ಧಭಾವ ಏವ ಭಾವ ಶುದ್ಧಿತಿ ಭವ್ಯ
ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ಲೋಕಾಲೋಕಪ್ರದರ್ಶಿಭಿಃ ಪರಮವೀತರಾಗಸುಖಾಮೃತಪಾನಪರಿತ್ಯಜ್ಞೈರ್ಭಗವದ್ಧಿರಭಿಹಿತ ಇತಿ |

ಮಾಯೆ ಮತ್ತು ಲೋಭರಹಿತವಾದ ಭಾವವು ಅದು [ಭಾವಸುದ್ಧಿತಿ] ಭಾವಶುದ್ಧಿಯಿದೆಯೆಂದು [ಭವ್ಯಾಣಂ]
ಭವ್ಯರಿಗೆ [ಲೋಯಾಲೋಯಪ್ಪದರಿಸೀಹಿಂ] ಲೋಕಾಲೋಕದ ದೃಷ್ಟಾರರು [ಪರಿಕಹಿಯಂ] ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಭಾವಶುದ್ಧಿನಾಮದ ಪರಮ-ಆಲೋಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಮುಖಾಂತರ
ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ-ಆಲೋಚನ ಅಧಿಕಾರದ ಉಪಸಂಹಾರದ ಕಥನವಿದೆ.

ತೀವ್ರ ಚಾರಿತ್ರಮೋಹದ ಉದಯದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಪುರುಷವೇದ ನಾಮದ ನೋಕಷಾಯದ ವಿಲಾಸವು
ಅದು ಮದವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ಮದ' ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವು 'ಮದನ' ಎಂದರೆ ಕಾಮ ಪರಿಣಾಮವಿದೆ. ೧) ಚತುರವಚನ
ರಚನೆಯುಳ್ಳ *ವೈದರ್ಭಕವಿತ್ವದ ಕಾರಣ, ಆದೇಯ ನಾಮಕರ್ಮದ ಉದಯವಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಸಮಸ್ತ ಜನರ
ಮುಖಾಂತರ ಪೂಜನೀಯತೆಯಿಂದ, ೨) ಮಾತಾ-ಪಿತೃ ಸಂಬಂಧದ ಕುಲಜಾತಿಯ ವಿಶುದ್ಧಿಯಿಂದ, ೩) ಪ್ರಧಾನ
ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತದಿಂದ ಉಪಾರ್ಜಿತವಾದ ಲಕ್ಷಕೋಟಿಸುಭಟರ ಸಮಾನವಾದ ನಿರುಪಮಬಲದಿಂದ, ೪) ದಾನ
ಮೊದಲಾದ ಶುಭಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಉಪಾರ್ಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಪತ್ತಿಯ ವೃದ್ಧಿಯ ವಿಲಾಸದಿಂದ, ೫) ಬುದ್ಧಿ, ತಪ, ವಿಕ್ರಿಯ,
ಔಷಧ, ರಸ, ಬಲ ಮತ್ತು ಅಕ್ಷೀಣವೆಂಬ ಈ ಏಳು ಋದ್ಧಿಗಳಿಂದ, ಅಥವಾ ೬) ಸುಂದರ ಕಾಮಿನಿಯರ ಲೋಚನಗಳಿಗೆ
ಆನಂದವನ್ನಂಟುಮಾಡುವಂಥ ಶರೀರಲಾವಣ್ಯರಸದ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಆಗುವಂಥ ಆ ಆತ್ಮ ಅಹಂಕಾರವು
(ಆತ್ಮನ ಅಹಂಕಾರಭಾವವು) ಅದು ಮಾನವಿದೆ. ಗುಪ್ತ ಪಾಪದಿಂದ ಮಾಯೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಯೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ
ಧನವ್ಯಯದ ಅಭಾವವು ಅದು ಲೋಭವಿದೆ; ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಪರಿಗ್ರಹದ ಪರಿತ್ಯಾಗವು ಲಕ್ಷಣ
(ಸ್ವರೂಪ)ವಿರುವಂಥ ನಿರಂಜನ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ದ ಪರಿಗ್ರಹದಿಂದ ಅನ್ಯ ಪರಮಾಣುಮಾತ್ರ ದ್ರವ್ಯದ ಸ್ವೀಕಾರವು
ಅದು ಲೋಭವಿದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಭಾವಗಳಿಂದ ಪರಿಮುಕ್ತ (-ರಹಿತ)ವಾದ ಶುದ್ಧಭಾವವೇ ಭಾವಶುದ್ಧಿಯಿದೆಯೆಂದು
ಭವ್ಯಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಲೋಕಾಲೋಕದರ್ಶಿಗಳಾದ ಪರಮವೀತರಾಗ ಸುಖಾಮೃತದ ಪಾನದಿಂದ ಪರಿತ್ಯಜ್ಞರಾದ ಅರ್ಹಂತ
ಭಗವಂತರುಗಳು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

* ವೈದರ್ಭಕವಿ = ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸುಂದರ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಶಲನಾದ ಕವಿಯು.

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅಥ ಜಿನಪತಿಮಾರ್ಗಲೋಚನಾಭೇದಜಾಲಂ
ಪರಿಹ್ರತಪರಭಾವೋ ಭವ್ಯಲೋಕಃ ಸಮಂತಾತ್ |
ತದಖಿಲಮವಲೋಕ್ಯ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಂ ಚ ಬುದ್ಧಾ
ಸ ಭವತಿ ಪರಮಶ್ರೀಕಾಮಿನೀಕಾಮರೂಪಃ ||೧೭೧||

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಆಲೋಚನಾ ಸತತಶುದ್ಧನಯಾತ್ಮಿಕಾ ಯಾ
ನಿರ್ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗಫಲದಾ ಯಮಿನಾಮಜಸ್ರಮ್ |
ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ವ ನಿಯತಾಚರಣಾನುರೂಪಾ
ಸ್ಯಾತ್ಸಂಯತಸ್ಯ ಮಮ ಸಾ ಕಿಲ ಕಾಮಧೇನುಃ ||೧೭೨||

(ಶಾಲಿನಿ)

ಶುದ್ಧಂ ತತ್ತ್ವಂ ಬುದ್ಧಲೋಕತ್ರಯಂ ಯದ್
ಬುದ್ಧಾ ಬುದ್ಧಾ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಂ ಮುಮುಕ್ಷುಃ |
ತತ್ತಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಶುದ್ಧ ಶೀಲಂ ಚರಿತ್ವಾ
ಸಿದ್ಧಿಂ ಯಾಯಾತ್ ಸಿದ್ಧೀಮಂತಿನೀಶಃ ||೧೭೩||

(ಸ್ರಗ್ಧರೆ)

ಸಾನಂದಂ ತತ್ತ್ವ ಮಜ್ಜಜ್ಜಿನಮನಿಹೃದಯಾಂಭೋಜಕಿಂಜಲ್ಕಮಧ್ಯೇ
ನಿರ್ವ್ಯಾಬಾಧಂ ವಿಶುದ್ಧಂ ಸ್ಮರಶರಗಹನಾನೀಕದಾವಾಗ್ನಿರೂಪಮ್ |
ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಪ್ರದೀಪಪ್ರಹತಯಮಿಮನೋಗೇಹಘೋರಾಂಧಕಾರಂ
ತದ್ವಂದೇ ಸಾಧುವಂದ್ಯಂಜನನಜಲನಿಧೌ ಲಂಘನೇ ಯಾನಪಾತ್ರಮ್ ||೧೭೪||

[ಈಗ ಈ ಪರಮ-ಆಲೋಚನ ಅಧಿಕಾರದ ಅಂತಿಮ ಗಾಢೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಒಂಭತ್ತು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಭವ್ಯಜನರು (ಭವ್ಯಜನಸಮೂಹವು ಜಿನಪತಿಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಸಮಸ್ತ ಆಲೋಚನಾದ ಭೇದಜಾಲವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ಹಾಗೂ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲ ನಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಪರಭಾವಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಪರಮಶ್ರೀರೂಪಿ ಕಾಮಿನಿಯ ವಲ್ಲಭರಾಗುತ್ತಾರೆ (ಎಂದರೆ ಮುಕ್ತಿ ಸುಂದರಿಯ ಪತಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ). ||೧೭೧||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸಂಯಮಿಗಳಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವಂಥ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮತತ್ವದಲ್ಲಿ *ನಿಯತ ಆಚರಣೆಯ ಅನುರೂಪವಾದಂಥ ಯಾವ ನಿರಂತರ ಶುದ್ಧನಯಾತ್ಮಕವಾದ ಆಲೋಚನವಿದೆ ಅದು ನನಗೆ ಸಂಯಮಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಕಾಮಧೇನುರೂಪವಿದೆ. ||೧೭೨||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಮುಮುಕ್ಷು ಜೀವನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವಂಥ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಶುದ್ಧ ತತ್ತ್ವವನ್ನು

★ ನಿಯತ =ನಿಶ್ಚಿತ ; ದೃಢ ; ಲೀನ ; ಪರಾಯಣ. [ಆಚರಣೆಯು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮತತ್ವದ ಆಶ್ರಿತವಿರುತ್ತದೆ.]

(ಹರಿಣಿ)

ಅಭಿನವಮಿದಂ ಪಾಪಂ ಯಾಯಾಃ ಸಮಗ್ರಧಿಯೋಽಪಿ ಯೇ
ವಿದಧತಿ ಪರಂ ಬ್ರೂಮಃ ಕಿಂ ತೇ ತಪಸ್ವಿನ ಏವ ಹಿ |
ಹೃದಿ ವಿಲಸಿತಂ ಶುದ್ಧಂ ಜ್ಞಾನಂ ಚ ಪಿಂಡಮನುತ್ತಮಂ
ಪದಮಿದಮಹೋ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಭೂಯೋಽಪಿ ಯಾಂತಿ ಸರಾಗತಾಮ್ ||೧೦೭||

(ಹರಿಣಿ)

ಜಯತಿ ಸಹಜಂ ತತ್ತ್ವಂ ತತ್ತ್ವೇಷು ನಿತ್ಯಮನಾಕುಲಂ
ಸತತಸುಲಭಂ ಭಾಸ್ವತ್ಸಮ್ಯಗ್ಧೃಶಾಂ ಸಮತಾಲಯಮ್ |
ಪರಮಕಲಯಾ ಸಾರ್ಥಂ ವೃದ್ಧಂ ಪ್ರವೃದ್ಧಗುಣೈರ್ನಿಜೈಃ
ಸ್ಫುಟಿತಸಹಜಾವಸ್ಥಂ ಲೀನಂ ಮಹಿಮ್ನಿ ನಿಜೇಽನಿಶಮ್ ||೧೦೭೬||

(ಹರಿಣಿ)

ಸಹಜಪರಮಂ ತತ್ತ್ವಂ ತತ್ತ್ವೇಷು ಸಪ್ತಸು ನಿರ್ಮಲಂ
ಸಕಲವಿಮಲಜ್ಞಾನಾವಾಸಂ ನಿರಾವರಣಂ ಶಿವಮ್ |
ವಿಶದವಿಶದಂ ನಿತ್ಯಂ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚಪರಾಜ್ಞುಖಂ
ಕಿಮಪಿ ಮನಸಾಂ ವಾಚಾಂ ದೂರಂ ಮುನೇರಪಿ ತನ್ಮುಮಃ ||೧೦೭೭||

ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದರ ಸಿದ್ಧಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಶುದ್ಧ ಶೀಲದ (ಚಾರಿತ್ರದ) ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿ, ಸಿದ್ಧಿರೂಪಿ ಸ್ತ್ರೀಯ ಪ್ರಭುವಾಗುತ್ತಾನೆ- ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ||೧೦೭೫||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದಂಥ ಜಿನಮುನಿಯ ಹೃದಯಕಮಲದ ಕೇಶರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಆನಂದಸಹಿತವಿರಾಜಮಾನವಿದೆ, ಯಾವುದು ಬಾಧಾರಹಿತವಿದೆ, ಯಾವುದು ವಿಶುದ್ಧವಿದೆ, ಯಾವುದು ಕಾಮದೇವನ ಬಾಣಗಳ ಗಹನ (-ದುರ್ಭೇದ್ಯ)ವಾದ ಸೇನೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದಾವಾನಲದ ಸಮಾನವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನರೂಪದ ದೀವಿಗೆಯಿಂದ ಮುನಿಗಳ ಮನೋಗೃಹದ ಘೋರಾಂಧಕಾರವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದೆ ಅದಕ್ಕೆ - ಸಾಧುಗಳಿಂದ ವಂದ್ಯ ಹಾಗೂ ಜನ್ಮಾರ್ಣವವನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗುವಲ್ಲಿ ನೌಕೆಯರೂಪದ ಆ ಶುದ್ಧತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ-ನಾನು ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೧೦೭೪||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಸಮಗ್ರ ಬುದ್ಧಿವಂತರಿದ್ದು ಕೂಡ ಇತರರಿಗೆ 'ಈ ನವೀನ ಪಾಪ ಮಾಡೆಂದು' ಉಪದೇಶ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ, ಅವರೇನು ನಿಜವಾಗಿ ತಪಸ್ವಿಗಳಿದ್ದಾರೇನು ?-ಎಂದು ನಾವು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ಅಯ್ಯಾ ! ಅವರು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಿಲಸಿತ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನರೂಪ ಮತ್ತು ಸರ್ವೋತ್ತಮ *ಪಿಂಡರೂಪವಾದ ಈ ಪದವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಕೂಡ ಸರಾಗತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ ಅದು ದುಃಖದ ಸಂಗತಿಯಿದೆ. ||೧೦೭೫||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು ಯಾವಾಗಲೂ ಅನಾಕುಲವಿದೆ, ಯಾವುದು ನಿರಂತರ ಸುಲಭವಿದೆ, ಯಾವುದು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಿದೆ, ಯಾವುದು ಸಮ್ಯಗ್ಧೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಸಮತೆಯ ಆಗರವಿದೆ, ಯಾವುದು ಪರಮಕಲೆಯೊಡನೆ ವಿಕಸಿತ ನಿಜಗುಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಪುಲಿತವಿದೆ (ಅರಳಿದೆ), ಯಾವುದರ ಸಹಜ ಅವಸ್ಥೆಯು ಸ್ಫುಟಿತ(-ಪ್ರಕಟಿತ)ವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ನಿರಂತರ ನಿಜ ಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಿದೆ ಆ ಸಹಜ ತತ್ತ್ವವು ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಜಯವಂತವಿದೆ. ||೧೦೭೬||

* ಪಿಂಡ = ೧) ಪದಾರ್ಥ; ೨) ಬಲ.

(ದ್ರುತವಿಲಂಬಿತಂ)

ಜಯತಿ ಶಾಂತರಸಾಮೃತವಾರಿಧಿ-
ಪ್ರತಿದಿನೋದಯಚಾರುಹಿಮದ್ಯುತಿಃ |
ಅತುಲಬೋಧದಿವಾಕರದೀಧಿತಿ-
ಪ್ರಹತಮೋಹತಮಸ್ಸಮಿತಿರ್ಜನಃ ||೧೭೮||

(ದ್ರುತವಿಲಂಬಿತಂ)

ವಿಜಿತಜನ್ಮಜರಾಮೃತಿಸಂಚಯಃ
ಪ್ರಹತದಾರುಣರಾಗಕದಂಬಕಃ |
ಅಘಮಹಾತಿಮಿರವ್ರಜಭಾನುಮಾನ್
ಜಯತಿ ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮಪದಸ್ಥಿತಃ ||೧೭೯||

ಇತಿ ಸುಕವಿಜನಪಯೋಜಮಿತ್ರಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಪ್ರಸರವರ್ಜಿತಗಾತ್ರಮಾತ್ರಪರಿಗ್ರಹ ಶ್ರೀಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿ-
ದೇವವಿರಚಿತಾಯಾಂ ನಿಯಮಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯಾಯಾಂ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತೌ ಪರಮಾಲೋಚನಾಧಿಕಾರಃ ಸಪ್ತಮಃ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧಃ ||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಏಳು ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಜ ಪರಮ ತತ್ತ್ವವು ನಿರ್ಮಲವಿದೆ, ಸಕಲ-ವಿಮಲ (ಸರ್ವಥಾ
ವಿಮಲ)ವಾದ ಜ್ಞಾನದ ಆವಾಸವಿದೆ, ನಿರಾವರಣವಿದೆ, ಶಿವ (ಕಲ್ಯಾಣಮಯ)ವಿದೆ, ಸ್ವಷ್ಟ-ಸ್ವಷ್ಟವಿದೆ, ನಿತ್ಯವಿದೆ,
ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಪರಾಜುಖವಿದೆ ಮತ್ತು ಮುನಿಗೆ ಕೂಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹಾಗೂ ವಾಣಿಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ
ದೂರವಿದೆ; ಅದಕ್ಕೆ ನಾವು ನಮನ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ||೧೭೭||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ಶಾಂತರಸರೂಪ ಅಮೃತದಸಮುದ್ರವನ್ನು (ಉಕ್ಕಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ) ಪ್ರತಿದಿವಸ
ಉದಯಮಾನನಾದ ಸುಂದರ ಚಂದ್ರನ ಸಮಾನನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವನು ಅತುಲ ಜ್ಞಾನರೂಪದ ಸೂರ್ಯನ
ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಮೋಹತಿಮಿರದ ಸಮೂಹವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದ್ದಾನೆ ಆ ಜನನು ಜಯವಂತನಿದ್ದಾನೆ. ||೧೭೮||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ಜನ್ಮ-ಜರಾ-ಮೃತ್ಯುವಿನ ಸಮೂಹವನ್ನು ಜಯಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು
ದಾರುಣ ರಾಗದ ಸಮೂಹವನ್ನು ಹೊಡೆದುಹಾಕಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಪಾಪರೂಪಿ ಮಹಾಂಧಕಾರದ
ಸಮೂಹದ ಸಲುವಾಗಿ ಸೂರ್ಯಸಮಾನನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವನು ಪರಮಾತ್ಮಪದದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು
ಜಯವಂತನಿದ್ದಾನೆ. ||೧೭೯||

ಈ ರೀತಿ ಸುಕವಿಜನರೂಪದ ಕಮಲಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾರು ಸೂರ್ಯಸಮಾನನಿದ್ದಾರೆ
ಮತ್ತು ಯಾರಿಗೆ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ದೇಹಮಾತ್ರವು
ಪರಿಗ್ರಹವಿತ್ತು ಅಂಥ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರ ಮುಖಾಂತರ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
ನಿಯಮಸಾರದ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ
ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕೃಂದ ಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ ಶ್ರೀ
ನಿಯಮಸಾರ ಪರಮಾಗಮದ ನಿರ್ಗಂಧ ಮುನಿರಾಜ
ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವ ವಿರಚಿತ
ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿನಾಮದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ)
ಪರಮಾಲೋಚನ ಅಧಿಕಾರ
ನಾಮದ ಸಪ್ತಮಶ್ರುತಸ್ಕಂಧವು
ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಅಥಾಖಿಲದ್ರವ್ಯಭಾವನೋಕರ್ಮಸನ್ಯಾಸಹೇತುಭೂತಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾಧಿಕಾರಃ ಕಥ್ಯತೇ |

ವದಸಮಿದಿಶೀಲಸಂಜಮಪರಿಣಾಮೋ ಕರಣಿಗ್ಗ ಹೋ ಭಾವೋ |
ಸೋ ಹವದಿ ಪಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಅಣವರಯಂ ಚೇವ ಕಾಯವ್ಜೋ ||೧೧೩||

ವ್ರತಸಮಿತೀಲಸಂಯಮಪರಿಣಾಮಃ ಕರಣಿಗ್ಗಹೋ ಭಾವಃ |
ಸ ಭವತಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಮ್ ಅನವರತಂ ಚೈವ ಕರ್ತವ್ಯಃ ||೧೧೩||

ನಿಶ್ಚಯಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಪಂಚಮಹಾವ್ರತಪಂಚಸಮಿತೀಲಸಕಲೇಂದ್ರಿಯವಾಙ್ಮನಃಕಾಯಸಂಯಮಪರಿಣಾಮಃ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ-
ನಿರೋಧಶ್ಚ ಸ ಖಲು ಪರಿಣತಿವಿಶೇಷಃ, ಪ್ರಾಯಃ ಪ್ರಾಚುರ್ಯೇಣ ನಿರ್ವಿಕಾರಂ ಚಿತ್ತಂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಮ್, ಅನವರತಂ

ಈಗ ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ, ಭಾವಕರ್ಮ ಮತ್ತು ನೋಕರ್ಮಗಳ ಸನ್ಯಾಸದ ಹೇತುಭೂತವಾದ ಶುದ್ಧ
ನಿಶ್ಚಯಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಗಾಥೆ - ೧೧೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವದಸಮಿದಿಶೀಲಸಂಜಮಪರಿಣಾಮೋ] ವ್ರತ, ಸಮಿತಿ, ಶೀಲ ಹಾಗೂ ಸಂಯಮ
ರೂಪ ಪರಿಣಾಮ ಮತ್ತು [ಕರಣಿಗ್ಗಹೋ ಭಾವೋ] ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹರೂಪ ಭಾವವು [ಸೋ] ಅದು
[ಪಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಹವದಿ] ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದೆ [ಚೇವ] ಮತ್ತು ಅದು [ಅಣವರಯಂ] ನಿರಂತರ [ಕಾಯವ್ಜೋ]
ಕರ್ತವ್ಯವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ನಿಶ್ಚಯ-ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ವ್ರತಸಮಿತೀಲಸಂಯಮಪರಿಣಾಮಮೇಣೇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹರೂಪಭಾವ |
ತತ್ ಭಾವವೇ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದೆ ಮೇಣದುನಿರಂತರ ಕರ್ತವ್ಯವಿಹುದು ||೧೧೩||

ಚಾಂತರ್ಮುಖಾಕಾರಪರಮಸಮಾಧಿಯುಕ್ತೇನ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರೇಣ ಪಾಪಾಟವೀಪಾವಕೇನ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ-
ಪ್ರಸರವರ್ಜಿತಗಾತ್ರ ಮಾತ್ರಪರಿಗ್ರಹೇಣ ಸಹಜವೈರಾಗ್ಯಪ್ರಾಸಾದಶಿಖರಶಿಖಾಮಣಿನಾ ಪರಮಾಗಮಮಕರಂದನಿಷ್ಯಂದಿ-
ಮುಖಪದ್ಮಪ್ರಭೇಣ ಕರ್ತವ್ಯ ಇತಿ |

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಭವತಿ ಸತತಂ ಸಾತ್ವಚಿಂತಾ ಮುನೀನಾಂ
ಮುಕ್ತಿಂ ಯಾಂತಿ ಸ್ವಸುಖರತಯಸ್ತೇನ ನಿರ್ಧೂತಪಾಪಾಃ |
ಅನ್ಯಾ ಚಿಂತಾ ಯದಿ ಚ ಯಮಿನಾಂ ತೇ ವಿಮೂಢಾಃ ಸ್ಮರಾರ್ತಾಃ
ಪಾಪಾಃ ಪಾಪಂ ವಿದಧತಿ ಮುಹುಃ ಕಿಂ ಪುನಶ್ಚಿತ್ತಮೇತತ್ ||೧೮೦||

ಕ್ರೋಧಾದಿಸಗಬ್ಧಾವಕ್ಷಯಪಹುದಿಭಾವಣಾಽಽ ಣಿಗ್ಗಹಣಂ |

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಭವದಂ ಣಿಯಗುಣಚಿಂತಾ ಯ ಣಿಚ್ಛಯದೋ ||೧೮೧||

ಕ್ರೋಧಾದಿಸ್ವಕೀಯಭಾವಕ್ಷಯಪ್ರಭೃತಿಭಾವನಾಯಾಂ ನಿರ್ಗ್ರಹಣಮ್ |

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಭವತಂ ನಿಜಗುಣಚಿಂತಾ ಚ ನಿಶ್ಚಯತಃ ||೧೮೨||

ಐದು ಮಹಾವ್ರತರೂಪ, ಐದು ಸಮಿತರೂಪ, ಶೀಲರೂಪ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಹಾಗೂ ಮನವಚನ ಕಾಯದ ಸಂಯಮರೂಪ ಪರಿಣಾಮ ಮತ್ತು ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ನಿರೋಧರೂಪ ಪರಿಣತಿವಿಶೇಷವು ಅದು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದೆ. ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಯಃಚಿತ್ತ-ಪ್ರಚುರರೂಪದಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಾರಚಿತ್ತ-ಅಂತರ್ಮುಖಾಕಾರ ಪರಮ-ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಯುಕ್ತ, ಪರಮ ಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರ, ಪಾಪರೂಪದ ಕಾನನವನ್ನು (ಸುಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ) ಅಗ್ನಿ ಸಮಾನ, ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ದೇಹಮಾತ್ರ ಪರಿಗ್ರಹವುಳ್ಳ, ಸಹಜವೈರಾಗ್ಯ ರೂಪ ಪ್ರಾಸಾದದ ಶಿಖರದ ಶಿಖಾಮಣಿ ಸಮಾನ ಮತ್ತು ಪರಮಾಗಮರೂಪದ ಪುಷ್ಪರಸವು ಸ್ವವಿಸುತ್ತಿರುವ ಮುಖವುಳ್ಳ ಪದ್ಮಪ್ರಭೆಗೆ ಈ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು ನಿರಂತರ ಕರ್ತವ್ಯವಿದೆ.

[ಈಗ ೧೮೧ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಮುನಿಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಆತ್ಮನ ಚಿಂತನವು ಅದು ನಿರಂತರ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದೆ; ತಮ್ಮ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳ ಅವರು ಆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತದ ಮುಖಾಂತರ ಪಾಪವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ಮುನಿಗಳಿಗೆ (ತಮ್ಮ ಆತ್ಮನ ಅತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ) ಅನ್ಯ ಚಿಂತೆಯಿದ್ದರೆ ಆ ವಿಮೂಢ ಕಾಮಾರ್ತರಾದ ಪಾಪಿಗಳು ಪುನಃ ಪಾಪವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಿದೆ ? ||೧೮೦||

ಗಾಥೆ - ೧೮೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕ್ರೋಧಾದಿಸಗಬ್ಧಾವಕ್ಷಯಪಹುದಿಭಾವಣಾಽಽ] ಕ್ರೋಧ ಮೊದಲಾದ ಸ್ವಕೀಯ

ಕ್ರೋಧಾದಿ ಸ್ವಕೀಯ ಭಾವಗಳ ಕ್ಷಯಾದಿಯ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮತ್ತೆ |

ಸ್ವಾಧೀನ ನಿಜಗುಣಗಳ ಚಿಂತಿಸುವುದು ನಿಶ್ಚಯದಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದೆ ||೧೮೧||

ಇಹ ಹಿ ಸಕಲಕರ್ಮನಿರ್ಮೂಲನಸಮರ್ಥನಿಶ್ಚಯಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಮುಕ್ತಮ್ |

ಕ್ರೋಧಾದಿನಿಖಿಲವೋಹರಾಗದ್ವೇಷವಿಭಾವಸ್ವಭಾವಕ್ಷಯಕಾರಣನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಸ್ವಭಾವ-
ಭಾವನಾಯಾಂ ಸತ್ಯಾಂ ನಿಸರ್ಗವೃತ್ತಾ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಮಭಿಹಿತಮ್, ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮ ಗುಣಾತ್ಮಕಶುದ್ಧಾಂತಸ್ತತ್ ಸ್ವರೂಪ-
ಸಹಜಜ್ಞಾನಾದಿಸಹಜಗುಣಚಿಂತಾ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಭವತೀತಿ |

(ಶಾಲಿನಿ)

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಮುಕ್ತಮುಚ್ಚಿರ್ಮುನೀನಾಂ
ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದ್ಯನ್ಯಭಾವಕ್ಷಯೇ ಚ |
ಕಿಂ ಚ ಸ್ವಸ್ಥ ಜ್ಞಾನಸಂಭಾವನಾ ವಾ
ಸಂತೋ ಜಾನಂತೈತದಾತ್ಮಪ್ರವಾದೇ ||೧೮೦||

ಕೋಹಂ ಖಮಯಾ ಮಾಣಂ ಸಮದ್ಧವೇಣಜ್ಞವೇಣ ಮಾಯಂ ಚ |

ಸಂತೋಷೇಣ ಯ ಲೋಹಂ ಜಯದಿ ಖು ಏ ಚಹುವಿಹಕಸಾಏ ||೧೧೧||

ಕ್ರೋಧಂ ಕ್ಷಮಯಾ ಮಾನಂ ಸ್ವಮಾರ್ದವೇನ ಆರ್ಜವೇನ ಮಾಯಾಂ ಚ |

ಸಂತೋಷೇಣ ಚ ಲೋಭಂ ಜಯತಿ ಖಲು ಚತುರ್ವಿಧಕಷಾಯಾನ್ ||೧೧೧||

ಭಾವಗಳ (-ತಮ್ಮ ವಿಭಾವ ಭಾವಗಳ) ಕ್ಷಯಾದಿಕದ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ [ನಿಗ್ಗಹಣಂ] ಇರುವುದು [ಯ] ಮತ್ತು [ನಿಯಮಗುಣಚಿಂತಾ] ತನ್ನ ಗುಣಗಳ ಚಿಂತನ ಮಾಡುವುದು ಅದು [ನಿಚ್ಚಯದೋ] ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ [ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಭವದಂ] ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಸಕಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮೂಲದಿಂದ ಕಿತ್ತು ಎಸೆಯುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾದಂಥ ನಿಶ್ಚಯ-ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಕ್ರೋಧ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷರೂಪದ ವಿಭಾವ ಸ್ವಭಾವಗಳ ಕ್ಷಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವದ ಭಾವನೆಯಿದ್ದ ಮೇಲೆ ನಿಸರ್ಗವೃತ್ತಿಯ ಕಾರಣವು (ಎಂದರೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ-ಸಹಜ ಪರಿಣತಿಯಿರುವುದರ ಕಾರಣವು) ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ; ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮನ ಗುಣಾತ್ಮಕವಾದಂಥ ಆ ಶುದ್ಧ-ಅಂತಃತತ್ವ ರೂಪ (ನಿಜ) ಸ್ವರೂಪದ ಸಹಜಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಸಹಜಗುಣಗಳ ಚಿಂತನ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೧೧ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಕಾಮಕ್ರೋಧ ಮೊದಲಾದ ಅನ್ಯಭಾವಗಳ ಕ್ಷಯದ ಆ ಸಂಭಾವನೆಯು

ಕ್ಷಾಂತಿಯಿಂಕ್ರೋಧವನು ಮಾರ್ದವದಿಮಾನವನು ಆರ್ಜವದಿ ಮಾಯೆಯನು ಮತ್ತೆ |

ಸಂತೋಷದಿಂ ಲೋಭವನು ಜಯಿಪರಿತೆರದಿ ಚತುರ್ವಿಧ ಕಷಾಯಗಳನು ||೧೧೧||

ಚತುಷ್ಪಾಯವಿಜಯೋಪಾಯಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಜಘನ್ಯಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮಭೇದಾತ್ ಕ್ಷಮಾಸ್ತಿಸ್ತೋ ಭವಂತಿ | ಅಕಾರಣಾದಪ್ರಿಯವಾದಿನೋ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟೇರಕಾರಣೇನ ಮಾಂತ್ರಾಸಯಿತುಮುದ್ಯೋಗೋ ವಿದ್ಯತೇ, ಅಯಮಪಗತೋ ಮತ್ತುಕ್ಷೇನೇತಿ ಪ್ರಥಮಾ ಕ್ಷಮಾ | ಅಕಾರಣೇನ ಸಂತ್ರಾಸಕರಸ್ಯ ತಾಡನವಧಾದಿ ಪರಿಣಾಮೋಽಪಿ, ಅಯಂ ಚಾಪಗತೋ ಮತ್ತುಕ್ಷೇನೇತಿ ದ್ವಿತೀಯಾ ಕ್ಷಮಾ | ವಧೇ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಸ್ಯ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮರೂಪಿಣೋ ಮಮಾಪಕಾರಹಾನಿರಿತಿ ಪರಮಸಮರಸೀಭಾವಸ್ಥಿತಿರುತ್ತಮಾ ಕ್ಷಮಾ | ಆಭಿಃ ಕ್ಷಮಾಭಿಃ ಕ್ರೋಧಕಷಾಯಂ ಚಿತ್ತಾ, ಮಾನಕಷಾಯಂ ಮಾರ್ದವೇನ ಚ, ಮಾಯಾಕಷಾಯಂ ಚಾರ್ಜವೇಣ, ಪರಮತತ್ತ್ವ ಲಾಭಸಂತೋಷೇಣ ಲೋಭಕಷಾಯಂ ಚೇತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀ ಗುಣಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಭಿಃ -

(ವಸಂತತಿಲಕ)

“ಚಿತ್ತಸ್ಥಮಪ್ಯನವಬುದ್ಧ್ಯಹರೇಣ ಚಾಡ್ಯಾತ್
ಕ್ರುದ್ಧಾ ಬಹಿಃಕಿಮಪಿ ದಗ್ಧಮನಂಗಬುದ್ಧ್ಯಾ |
ಘೋರಾಮವಾಪಸಹಿತೇನ ಕೃತಾಮವಸ್ಥಾಂ
ಕ್ರೋಧೋದಯಾದ್ಭವತಿ ಕಸ್ಯ ನ ಕಾರ್ಯಹಾನಿಃ ||”

ಅಥವಾ ಆಗ ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನದ ಆ ಸಂಭವನೆಯು (-ಸಮ್ಯಕ್ಭಾವನೆಯು) ಅದು ಉಗ್ರಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಸಂತರುಗಳು ಆತ್ಮಪ್ರವಾದದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ (ಎಂದರೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ). ||೧೮೦||

ಗಾಥೆ - ೧೧೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕೋಹಂ ಖಮಯಾ] ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಕ್ಷಮೆಯಿಂದ, [ಮಾಣಂ ಸಮದ್ವವೇಣ] ಮಾನವನ್ನು ನಿಜಮಾರ್ದವದಿಂದ, [ಮಾಯಂ ಚ ಅಜ್ಞವೇಣ] ಮಾಯೆಯನ್ನು ಅಜ್ಞವದಿಂದ [ಯ] ಮತ್ತು [ಲೋಹಂ ಸಂತೋಸೇಣ] ಲೋಭವನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ- [ಚಹುವಿಹಕಸಾವಿ] ಹೀಗೆ ಚತುರ್ವಿಧದ ಕಷಾಯಗಳನ್ನು [ಖು ಏ ಜಯದಿ] (ಯೋಗಿಗಳು) ನಿಜವಾಗಿ ಜಯಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ನಾಲ್ಕು ಕಷಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಜಯಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಜಘನ್ಯ, ಮಧ್ಯಮ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮವೆಂದು (ಮೂರು) ಭೇದಗಳ ಕಾರಣ ಕ್ಷಮೆಯು ಮೂರು (ಪ್ರಕಾರದ್ದು) ಇದೆ. ೧) ‘ವಿನಾ-ಕಾರಣ ಅಪ್ರಿಯ ಮಾತನಾಡುವಂಥ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗೆ ವಿನಾ-ಕಾರಣ ನನಗೆ ತ್ರಾಸ ಕೊಡುವ ಉದ್ಯೋಗವು ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದೆ, ಅದು ನನ್ನ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ದೂರವಾಯಿತು;’-ಎಂದು ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಕ್ಷಮೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಪ್ರಥಮ ಕ್ಷಮೆಯಿದೆ. ೨) ‘(ನನಗೆ) ವಿನಾ-ಕಾರಣ ತ್ರಾಸಕೊಡುವವರಿಗೆ ತಾಡನದ ಮತ್ತು ವಧೆಯ ಪರಿಣಾಮವು ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದೆ, ಅದು ನನ್ನ ಸುಕೃತದಿಂದ ದೂರವಾಯಿತು;’-ಎಂದು ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಕ್ಷಮೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ದ್ವಿತೀಯ ಕ್ಷಮೆಯಿದೆ. ೩) ವಧೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ಅಮೂರ್ತ ಪರಮ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದಂಥ ನನಗೆ

೧ ಆತ್ಮಪ್ರವಾದಪೂರ್ವ ನಾಮದ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ.

೨. ತಾಡನ = ಹೊಡೆ ಹೊಡೆಯುವಿಕೆ. ೩. ವಧೆ = ಕೊಂದುಹಾಕುವಿಕೆ.

(ವಸಂತತಿಲಕ)

“ಚಕ್ರಂ ವಿಹಾಯ ನಿಜದಕ್ಷಿಣಬಾಹುಸಂಸ್ಥಂ
ಯತ್ಪ್ರಾಪ್ತವನ್ನನು ತದೈವ ಸ ತೇನ ಮುಚ್ಯೇತ್ |
ಕ್ಷೇಶಂ ತಮಾಪ ಕಿಲ ಬಾಹುಬಲೀ ಚಿರಾಯ
ಮಾನೋ ಮನಾಗಪಿ ಹತಿಂ ಮಹತೀಂ ಕರೋತಿ ||”

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

“ಭೇಯಂ ಮಾಯಾಮಹಾಗರ್ತಾನಿಧ್ಯಾಘನತಮೋಮಯಾತ್ |
ಯಸ್ಮಿನ್ ಲೀನಾ ನ ಲಕ್ಷ್ಯಂತೇ ಕ್ರೋಧಾದಿವಿಷಮಾಹಯಃ ||”

(ಹರಿಣಿ)

“ವನಚರಭಯಾದ್ಧಾವನ್ ದೈವಾಲ್ಲತಾಕುಲವಾಲಧಿಃ
ಕಿಲ ಜಡತಯಾ ಲೋಲೋ ವಾಲವ್ರಜೇಽವಿಚಲಂ ಸ್ಥಿತಃ |
ಬತ ಸ ಚಮರಸ್ತೇನ ಪ್ರಾಣೈರಪಿ ಪ್ರವಿಯೋಜಿತಃ
ಪರಿಣತತ್ಯಷಾಂ ಪ್ರಾಯೇಣೈವಂವಿಧಾ ಹಿ ವಿಪತ್ತಯಃ ||”

ಹಾನಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಪರಮ ಸಮರಸೀಭಾವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವುದು ಅದು ಉತ್ತಮ ಕ್ಷಮೆಯಿದೆ. (ಮೂರು) ಕ್ಷಮೆಗಳಿಂದ ಕ್ರೋಧ ಕಷಾಯವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಿ ಮಾರ್ದವದ ಮುಖಾಂತರ ಮಾನಕಷಾಯವನ್ನು, ೨ ಆರ್ಜವದಮುಖಾಂತರ ಮಾಯಾಕಷಾಯವನ್ನು ಹಾಗೂ ಪರಮ ತತ್ತ್ವದ ಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪವಾದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಲೋಭಕಷಾಯವನ್ನು (ಯೋಗಿಗಳು) ಜಯಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯ) ಶ್ರೀ ಗುಣಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳು (ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿ ೨೧೬, ೨೧೭, ೨೧೮ ಮತ್ತು ೨೨೩ ನೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಕಾಮದೇವನು (ತನ್ನ) ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕೂಡ (ತನ್ನ) ಜಡತೆಯ ಕಾರಣವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾರದೆ ಶಂಕರನು ಕ್ರೋಧಿಯಾಗಿ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವನನ್ನೋ ಕಾಮದೇವನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿದನು. (ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿರುವಂಥ ಕಾಮದೇವನಂತೂ ಜೀವಿತವಿರುವ ಕಾರಣ) ಅವನು ಮಾಡಿದ ಘೋರ ಅವಸ್ಥೆಗೆ (-ಕಾಮವಿಹ್ಲದಶೆಗೆ) ಶಂಕರನು ಪ್ರಾಪ್ತನಾದನು. ಕ್ರೋಧದ ಉದಯದಿಂದ (-ಕ್ರೋಧವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದರಿಂದ) ಯಾರದು ಕಾರ್ಯಹಾನಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ?”

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- (ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭರತನು ಬಾಹುಬಲಿಯ ಮೇಲೆ ಚಕ್ರಬಿಡುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಆ ಚಕ್ರವು ಬಾಹುಬಲಿಯ ಬಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.) ತನ್ನ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತುಕೊಂಡ (ಆ) ಚಕ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಬಾಹುಬಲಿಯು ಯಾವಾಗ ಪ್ರವೃಜ್ಯಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ ಆಗಲೇ (ಕೂಡಲೇ) ಅವನು ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು, ಆದರೆ ಅವನು (ಮಾನದ ಕಾರಣ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯದೆ) ನಿಜವಾಗಿ ದೀರ್ಘಕಾಲದವರೆಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ (ಮಾನಕೃತ) ಕ್ಲೇಶಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವನು ಸ್ವಲ್ಪಕೂಡ ಮಾನವು ಮಹಾಹಾನಿಮಾಡುತ್ತದೆ !”

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದರಲ್ಲಿ (ಯಾವ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ) ಅವಿಂತುಕೊಂಡ ಕ್ರೋಧ ಮೊದಲಾದ ಭಯಂಕರ

೧ ಮಾರ್ದವ = ಕೋಮಲತೆ ; ನಯತೆ ; ಮಾನರಹಿತತೆ. ೨. ಆರ್ಜವ = ಋಜುತೆ; ಸರಳತೆ

ತಥಾ ಹಿ-

(ಆರ್ಯ)

ಕ್ಷಮಯಾ ಕ್ರೋಧಕಷಾಯಂ ಮಾನಕಷಾಯಂ ಚ ಮಾರ್ದವೇನೈವ |
ಮಾಯಾಮಾರ್ಜವಲಾಭಾಲೋಭಕಷಾಯಂ ಚ ಶೌಚತೋ ಜಯತು ||೧೮೨||

ಉಕ್ಕಿತ್ತೋ ಬೋ ಬೋಹೋ ಕಾಣಂ ತಸ್ಸೇವ ಅಪ್ಪಣೋ ಚಿತ್ತಂ |
ಬೋ ಧರಣ ಮುಣೀ ಣಿಚ್ಚಂ ಪಾಯಚ್ಚಿತ್ತಂ ಹವೇ ತಸ್ಸ ||೧೮೩||

ಉತ್ಯಷ್ಟೋ ಯೋ ಬೋಧೋ ಜ್ಞಾನಂ ತಸ್ಯೈವಾತ್ಮನಶ್ಚಿತ್ತಮ್ |

ಯೋ ಧರತಿ ಮುನಿನಿತ್ಯಂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಭವೇತ್ಸ್ಯ ||೧೮೪||

ಸರ್ಪವನ್ನು ನೋಡಲಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ ಅಂಥ ಆ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವರೂಪದ ಘೋರ ಅಂಧಕಾರವುಳ್ಳ ಮಾಯಾರೂಪದ ಮಹಾ ಹೊಂಡದಿಂದ ಹೆದರುತ್ತಿರುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.”

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- *ವನಚರನ ಭಯದಿಂದ ಧಾವಿಸುತ್ತಿರುವ ಚಮರೀಮೃಗದ ಪುಚ್ಚವು ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಬಿಲ್ಲವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಜಡತೆಯ ಕಾರಣವಾಗಿ ಕೇಶಗುಚ್ಚದ ಕುರಿತು ಲೋಲುಪತೆಯುಳ್ಳ ಆ ಕಾಡಾಕಳು (ತನ್ನ ಸುಂದರ ಕೇಶಗಳು ಹರಿದು ಹೋಗದಿರಲೆಂಬ ಲೋಭದಲ್ಲಿ) ಅಲ್ಲಿ ಅವಿಚಲರೂಪದಿಂದ ನಿಂತು ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಅರರೆ ! ಆ ಕಾಡಾಕಳನ್ನು ವನಚರನು ಪ್ರಾಣದಿಂದ ಕೂಡ ವಿಮುಕ್ತಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ ! (ಎಂದರೆ ಆ ಕಾಡಾಕಳು ಕೇಶಗಳ ಲೋಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತು!) ತೃಷ್ಣೆ ಪರಿಣಮಿಸಿದವರಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ಇಂಥ ವಿಪತ್ತುಗಳೇ ಬರುತ್ತವೆ.”

ಮತ್ತು (ಈ ೧೧೫ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಕ್ರೋಧಕಷಾಯವನ್ನು ಕ್ಷಮೆಯಿಂದ, ಮಾನಕಷಾಯವನ್ನು ಮಾರ್ದವದಿಂದಲೇ, ಮಾಯೆಯನ್ನು ಆರ್ಜವದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ಲೋಭಕಷಾಯವನ್ನು ಶೌಚದಿಂದ (ಸಂತೋಷದಿಂದ) ಜಯಿಸುವುದು. ||೧೮೨||

ಗಾಥೆ - ೧೮೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ತಸ್ಸ ಏವ ಅಪ್ಪಣೋ] ಅದೇ (ಅನಂತಧರ್ಮವುಳ್ಳ) ಆತ್ಮನ [ಬೋ] ಯಾವ [ಉಕ್ಕಿತ್ತೋ ಬೋಹೋ] ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಬೋಧ, [ಕಾಣಂ] ಜ್ಞಾನ ಅಥವಾ [ಚಿತ್ತಂ] ಚಿತ್ತವಿದೆ ಅದನ್ನು [ಬೋ ಮುಣೀ] ಯಾವ ಮುನಿಯು [ಣಿಚ್ಚಂ ಧರಣ] ನಿತ್ಯ ಧರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. [ತಸ್ಸ] ಅವನಿಗೆ [ಪಾಯಚ್ಚಿತ್ತಂ ಹವೇ] ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದೆ.

ಅವಬೋಧ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತರ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಅದೇ ಆತ್ಮನ ಚಿತ್ತವನು |

ಯಾವ ಮುನಿನಿತ್ಯಧರಿಸುವನವನಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿರುವುದು ||೧೮೩||

★ ವನಚರ = ವನದಲ್ಲಿರುವಂಥ, ಭಿಲ್ಲಮೊದಲಾದ ಮನುಷ್ಯ ಅಥವಾ ಸಿಂಹ ಮೊದಲಾದ ಕಾಡು ಮೃಗ.

ಅತ್ರ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಸ್ವೀಕಾರವತಃ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಮಿತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ಉತ್ಕೃಷ್ಟೋ ಯೋ ವಿಶಿಷ್ಟಧರ್ಮಃ ಸಹಿ ಪರಮಬೋಧಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಬೋಧೋ ಜ್ಞಾನಂ ಚಿತ್ತಮಿತ್ಯನರ್ಥಾಂತರಮ್ | ಅತ ಏವ ತಸ್ಯೈವ ಪರಮಧರ್ಮೀಣೋ ಜೀವಸ್ಯ ಪ್ರಾಯಃ ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಚಿತ್ತಂ | ಯಃ ಪರಮಸಂಯಮೀ ನಿತ್ಯಂ ತಾದೃಶಂ ಚಿತ್ತಂ ದತ್ತೇ , ತಸ್ಯ ಖಿಲು ನಿಶ್ಚಯಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಭವತೀತಿ |

(ಶಾಲಿನಿ)

ಯಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಜ್ಞಾನಸಂಭಾವನಾತ್ಮಾ

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಮತ್ರ ಚಾಸ್ತೇವ ತಸ್ಯ |

ನಿರ್ಧೂತಾಂಹಃಸಂಹತಿಂ ತಂ ಮುನೀಂದ್ರಂ

ವಂದೇ ನಿತ್ಯಂ ತದ್ಗುಣಪ್ರಾಪ್ತಯೇಽಹಮ್ ||೧೮೩||

ಕಿಂ ಬಹುನಾ ಭಗಿನಿಃ ದು ವರತವಚರಣಂ ಮಹೇಸಿಣಂ ಸವ್ಯಂ |

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಜಾಣಹ ಅನೇಯಕಮ್ಯಾಣ ಖಿಯಹೇಊ ||೧೮೪||

ಕಿಂ ಬಹುನಾ ಭಗಿನೇನ ತು ವರತಪಶ್ಚರಣಂ ಮಹರ್ಷಿಣಾಂ ಸರ್ವಮ್ |

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಜಾನೀಹ್ಯನೇಕಕರ್ಮಣಾಂ ಕ್ಷಯಹೇತುಃ ||೧೮೫||

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ 'ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದ ಸ್ವೀಕಾರವುಳ್ಳವನಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದೆ'ಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದಂಥ ಯಾವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಧರ್ಮವಿದೆ ಅದು ನಿಜವಾಗಿ ಪರಮ ಬೋಧವಿದೆಯೆಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಬೋಧ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಚಿತ್ತ ಇವೇನು ಭಿನ್ನಪದಾರ್ಥಗಳಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಅದೇ ಪರಮಧರ್ಮಾತ್ಮ ಜೀವನಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ಚಿತ್ತವಿದೆ ಎಂದರೆ ಪ್ರಕೃಷ್ಟರೂಪದಿಂದ ಚಿತ್ತ (-ಜ್ಞಾನ)ವಿದೆ. ಇಂಥ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಯಾವ ಪರಮ ಸಂಯಮಿಯು ನಿತ್ಯಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯ-ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಜೀವನು ಧರ್ಮಿಯಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದವು ಅವನ ಧರ್ಮಗಳಿವೆ. ಪರಮ ಚಿತ್ತ ಅಥವಾ ಪರಮಜ್ಞಾನ ಸ್ವಭಾವವು ಜೀವನ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಿಶೇಷಧರ್ಮವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವಭಾವ-ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಜೀವದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ಚಿತ್ತವಿದೆ ಎಂದರೆ ಪ್ರಕೃಷ್ಟರೂಪದಿಂದ ಜ್ಞಾನವಿದೆ. ಯಾವ ಪರಮ ಸಂಯಮಿಯು ಇಂಥ ಚಿತ್ತದ (-ಪರಮ ಜ್ಞಾನಸ್ವಭಾವದ) ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಲೀನನಿರುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯ-ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೮೬ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನು (ಮುನೀಂದ್ರನು) ಶುದ್ಧಾತ್ಮಜ್ಞಾನದ ಸಮ್ಯಕ್ ಭಾವನೆಯುಳ್ಳವ-ನಿದ್ದಾನೆ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದ್ದೇ ಇದೆ. ಪಾಪಸಮೂಹವನ್ನು ಜಾಡಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರುವಂಥ ಆ ಮುನೀಂದ್ರನಿಗೆ ನಾನು ಅವನ ಗುಣಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಿತ್ಯವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೧೮೩||

ಅಧಿಕಕಥನದಿಂದೇನು ಅನೇಕಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯಹೇತುವಿರುವ |

ಸಾಧಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಪರಮತಪಶ್ಚರಣವೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದೆ ||೧೮೪||

ಇಹ ಹಿ ಪರಮತಪಶ್ಚರಣನಿರತಪರಮಜಿನಯೋಗಿಶ್ವರಾಣಾಂ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಮ್ | ಏವಂ ಸಮಸ್ತಾಚರಣಾನಾಂ ಪರಮಾಚರಣಮಿತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ಬಹುಭರತಪ್ರಲಾಪೈರಲಮಲಮ್ | ಪುನಃ ಸರ್ವಂ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರಾತ್ಮಕಪರಮತಪಶ್ಚರಣಾತ್ಮಕಂ ಪರಮಜಿನಯೋಗಿನಾಮಾಸಂಸಾರಪ್ರತಿಬದ್ಧವ್ಯಭಾವಕರ್ಮಣಾಂ ನಿರವಶೇಶೇಣ ವಿನಾಶಕಾರಣಂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಮಿತಿ | ಹೇ ಶಿಷ್ಯ ತ್ವಂ ಜಾನೀಹಿ |

(ದ್ರುತವಿಲಂಬಿತ)

ಅನಶನಾದಿ ತಪಶ್ಚರಣಾತ್ಮಕಂ
ಸಹಜಶುದ್ಧಚಿದಾತ್ಮವಿದಾಮಿದಮ್ |
ಸಹಜಬೋಧಕಲಾಪರಿಗೋಚರಂ
ಸಹಜ ತತ್ತ ಮುಘಕ್ಷಯಕಾರಣಮ್ ||೧೮೪||

ಗಾಥೆ - ೧೧೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಬಹುಣಾ] ಹೆಚ್ಚು [ಭಣಿಪಣ ದು] ಹೇಳುವುದರಿಂದ [ಕಿಂ] ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ? [ಅಣೇಯಕರ್ಮಾಣಿ] ಅನೇಕ ಕರ್ಮಗಳ [ಖಿಯಹೇಲೂ] ಕ್ಷಯದ ಹೇತುವಾದಂಥ ಆ [ಮಹೇಸಿಣಂ] ಮಹರ್ಷಿಗಳ [ವರತವಚರಣಂ] ಉತ್ತಮ ತಪಶ್ಚರಣವು [ಸವ್ಧಂ] ಅದು ಎಲ್ಲ [ಪ್ರಾಯಚ್ಛಿತ್ತಂ ಜಾಣಹ] ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಪರಮ ತಪಶ್ಚರಣದಲ್ಲಿ ಲೀನರಾದಂಥ ಪರಮ ಜಿನಯೋಗಿಶ್ವರರಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ-ವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ; ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು ಸಮಸ್ತ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಆಚರಣೆಯೆಂದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಹೆಚ್ಚು ಅಸತ್ ಪ್ರಲಾಪಗಳಿಂದ ಸಾಕಾಯಿತು, ಸಾಕಾಯಿತು. ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರಸ್ವರೂಪ ಪರಮ-ತಪಶ್ಚರಣಾತ್ಮಕವಾದಂಥ ಆ ಪರಮ ಜಿನಯೋಗಿಶ್ವರರುಗಳಿಗೆ ಅನಾದಿ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದ್ರವ್ಯಭಾವ ಕರ್ಮಗಳ ನಿರವಶೇಷ ವಿನಾಶದ ಕಾರಣ ಅದೆಲ್ಲವು ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದೆಯೆಂದು ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ ! ನೀನು ತಿಳಿ.

[ಈಗ ಈ ೧೧೭ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಐದು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಅನಶನ ಮೊದಲಾದ ತಪಶ್ಚರಣಾತ್ಮಕವಾದಂಥ (ಎಂದರೆ ಸ್ವರೂಪಪ್ರತಪನರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ, ಪ್ರತಾಪವಂತ ಎಂದರೆ ಉಗ್ರಸ್ವರೂಪಪರಿಣತಿಯಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ) ಈ ಸಹಜ-ಶುದ್ಧ-ಚೈತನ್ಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವವರಿಗೆ ೧ ಸಹಜಜ್ಞಾನಕಲಾಪರಿಗೋಚರವಾದ ಸಹಜತತ್ವವು ೨ ಅಘಕ್ಷಯದ ಕಾರಣವಿದೆ ||೧೮೪||

೧ ಸಹಜಜ್ಞಾನಕಲಾಪರಿಗೋಚರ = ಸಹಜ ಜ್ಞಾನ ಕಲೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರಲು ಯೋಗ್ಯ.

೨. ಅಘ = ಅಶುದ್ಧ; ದೋಷ; ಪಾಪ (ಪಾಪ ಮತ್ತು ಪುಣ್ಯ ಇವೆರಡೂ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಅಘಗಳಿವೆ.)

(ಶಾಲಿನಿ)

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಹ್ಯುತ್ಪಮಾನಾಮಿ ದಂ ಸ್ಯಾತ್
 ಸ್ವದ್ರವ್ಯೇಽಸ್ಮಿನ್ ಚಿಂತನಂ ಧರ್ಮಶುಕ್ಲಮ್ |
 ಕರ್ಮವ್ರಾತಧ್ವಾಂತಸದ್ಬೋಧತೇಜೋ-
 ಲೀನಂ ಸ್ವಸ್ಥಿನಿರ್ವಿಕಾರೇ ಮಹಿಮ್ನಿ ||೧೮೫||

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಾದ್ಭವತಿ ಯಮಿನಾಮಾತ್ಮಲಬ್ಧಿಃ ಕ್ರಮೇಣ
 ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಸ್ಪರ್ಶಕರಣಗ್ರಾಮಘೋರಾಂಧಕಾರಾ |
 ಕರ್ಮಾರಣ್ಯೋದ್ಭವದವಶಿಖಾಜಾಲಕಾನಾಮಜಸ್ರಂ
 ಪ್ರದ್ಧಂಸೇಽಸ್ಮಿನ್ ಶಮಜಲಮಯೀಮಾಶು ಧಾರಾಂ ವಮಂತೀ ||೧೮೬||

(ಉಪಚಾತಿ)

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಾಮೃತವಾರಿರಾಶೇ-
 ಮರ್ಯೋದ್ಧೃತಾ ಸಂಯಮರತ್ನಮಾಲಾ |
 ಬಭೂವ ಯಾ ತತ್ತ ವಿದಾಂ ಸುಕಂಠೇ
 ಸಾಲಂಕೃತಿರ್ಮುಕ್ತಿವಧೂಧವಾನಾಮ್ ||೧೮೭||

(ಉಪೇಂದ್ರವಜ್ರ)

ನಮಾಮಿ ನಿತ್ಯಂ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಂ
 ಮುನೀಂದ್ರಚಿತ್ತಾಂಬುಜಗರ್ಭವಾಸಮ್ |
 ವಿಮುಕ್ತಿಕಾಂತಾರತಸೌಖ್ಯಮೂಲಂ
 ವಿನಷ್ಟಸಂಸಾರದ್ರುಮೂಲಮೇತತ್ ||೧೮೮||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಅದು (ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು) ಈ ಸ್ವದ್ರವ್ಯದ *ಧರ್ಮವಿದೆ ಮತ್ತು ಶುಕ್ಲರೂಪ ಚಿಂತನವಿದೆ, ಆ ಕರ್ಮಸಮೂಹದ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನರೂಪದ ಪ್ರಕಾಶವಿದೆ ಮತ್ತು ಆ ತನ್ನ ನಿರ್ವಿಕಾರ ಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಿರುವಂಥ ಈ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು ನಿಜವಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷರಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ||೧೮೫||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಮಿಗಳಿಗೆ (-ಸಂಯಮಿಗಳಿಗೆ) ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕ್ರಮೇಣ ಆತ್ಮಲಬ್ಧಿಯು (ಆತ್ಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು) ಆಗುತ್ತದೆ. ಆ ಆತ್ಮಲಬ್ಧಿಯು ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಯ ಮುಖಾಂತರ ಇಂದ್ರಿಯ ಸಮೂಹದ ಘೋರ ಅಂಧಕಾರದ ನಾಶಮಾಡಿದೆ ಮತ್ತು ಆ ಆತ್ಮಲಬ್ಧಿಯು ಕರ್ಮವನದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ (ಭವರೂಪದ) ದಾವಾನಲದ ಶಿಖಾಜಾಲವನ್ನು (ಶಿಖೆಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು) ನಾಶಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಸತತ ಶಮಜಲಮಯವಾದ ಧಾರೆಯನ್ನು (ವೇಗದಿಂದ ಬಿಡುತ್ತದೆ-ವರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ||೧೮೬||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರರೂಪದ ಅಮೃತಸಮುದ್ರದೊಳಗಿಂದ ನಾನು ಆ ಸಂಯಮರೂಪದ ರತ್ನಮಾಲೆಯನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದಿದ್ದೇನೆ ಅದು (ರತ್ನಮಾಲೆಯು) ಮುಕ್ತವಧುವಿನ ವಲ್ಲಭರಂಥ ತತ್ತ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಸುಕಂಠದ ಆಭೂಷಣವಾಗಿದೆ. ||೧೮೭||

* ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನರೂಪದ ಆ ಸ್ವದ್ರವ್ಯ ಚಿಂತನವು ಅದು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದೆ.

ಣಂ ತಾಣಂತಭವೇಣ ಸಮಜ್ಜಿಯಸುಹಅಸುಹಕಮ್ಹಸಂದೋಹೋ |
ತವಚರಣೇಣ ವಿಣಸ್ಸದಿ ಪಾಯಚ್ಚಿತ್ತಂ ತವಂ ತಮ್ಮಾ ||೧೧೮||

ಅನಂತಾನಂತಭವೇನ ಸಮರ್ಜಿತಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಸಂದೋಹಃ |

ತಪಶ್ಚರಣೇನ ವಿನಶ್ಯತಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ತಪಸ್ಸಸ್ಮಾತ್ ||೧೧೮||

ಆತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶುದ್ಧ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮತತ್ವೇ ಸದಾಂತರ್ಮುಖಿತಯಾ ಪ್ರತಪನಂ ಯತ್ತತಪಃ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಭವತೀತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ಆಸಂಸಾರತ ಏವ ಸಮುಪಾರ್ಜಿತಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಸಂದೋಹೋ ದ್ರವ್ಯಭಾವಾತ್ಮಕಃ ಪಂಚಸಂಸಾರಸಂವರ್ಧನ- ಸಮರ್ಥಃ ಪರಮತಪಶ್ಚರಣೇನ ಭಾವಶುದ್ಧಿಲಕ್ಷಣೇನ ವಿಲಯಂ ಯಾತಿ, ತತಃ ಸ್ವಾತ್ಮಾನುಷ್ಠಾನನಿಷ್ಠಂ ಪರಮತಪಶ್ಚರಣಮೇವ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಮಿತ್ಯಭಿಹಿತಮ್ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಮುನೀಂದ್ರರುಗಳ ಚಿತ್ತಕಮಲದ (ಹೃದಯಕಮಲದ) ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದರ ನಿವಾಸವಿದೆ, ಯಾವುದು ವಿಮುಕ್ತಿರೂಪಿ ಕಾಂತೆಯ ರತಿಸೌಖ್ಯದ ಮೂಲವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಯಾವುದು ಮುಕ್ತಿಯ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಆನಂದದ ಮೂಲವಿದೆ) ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಸಂಸಾರವೃಕ್ಷದ ಮೂಲವನ್ನು ವಿನಾಶಮಾಡಿದೆ-ಅಂಥ ಈ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವಕ್ಕೆ ನಾನು ನಿತ್ಯವೂ ನಮನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೧೧೮||

ಗಾಥೆ - ೧೧೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣಂತಾಣಂತಭವೇಣ] ಅನಂತಾನಂತ ಭವಗಳಿಂದ [ಸಮಜ್ಜಿಯಸುಹಅಸುಹ- ಕಮ್ಹಸಂದೋಹೋ] ಉಪಾರ್ಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶುಭಾಶುಭದ ಕರ್ಮರಾಶಿಯ [ತವಚರಣೇಣ] ತಪಶ್ಚರಣೆಯಿಂದ [ವಿಣಸ್ಸದಿ] ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ, [ತಮ್ಮಾ] ಆದುದರಿಂದ [ತವಂ] ತಪಸ್ಸು [ಪಾಯಚ್ಚಿತ್ತಂ] ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶುದ್ಧಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಂತರ್ಮುಖವಿವಿದ್ದುಕೊಂಡು ಯಾವ ಪ್ರತಪನವಿದೆ ಆ ತಪವು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಲೀನವಿದ್ದು ಪ್ರತಪಿಸುವುದು-ಪ್ರತಾಪವಂತವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವುದು ಅದು ತಪಸ್ಸು ಇದೆ ಮತ್ತು ಆ ತಪಸ್ಸು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದೆ)ಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಅನಾದಿ ಸಂಸಾರದಿಂದಲೇ ಉಪಾರ್ಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದ್ರವ್ಯಭಾವಾತ್ಮಕವಾದ ಶುಭಾಶುಭ ಕರ್ಮಗಳ ಸಮೂಹವು ಯಾವುದು ಐದು ಪ್ರಕಾರದ (-ಐದು ಪರಾವರ್ತರೂಪ)ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸಂವರ್ಧನೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಿದೆ ಅದು-ಭಾವಶುದ್ಧಿಲಕ್ಷಣ (-ಭಾವಶುದ್ಧಿಯು ಅದರ ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ) ಪರಮತಪಶ್ಚರಣದಿಂದ ವಿಲಯಹೊಂದುತ್ತದೆ; ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವಾತ್ಮಾನುಷ್ಠಾನನಿಷ್ಠ (-ತನ್ನ ಆತ್ಮನ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಲೀನ)ವಾದ ಪರಮತಪಶ್ಚರಣೆಯೇ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಅನಂತಾನಂತಭವಗಳಿಂದುಪಾರ್ಜಿತಶುಭಾಶುಭರೂಪಕರ್ಮಸಂದೋಹ |

ವಿನಷ್ಟವಾಗುವುದುತಪಶ್ಚರ್ಯ ದಿಮದರಿಂ ತಪವೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿದೆ ||೧೧೮||

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ನ ಪುನರಪರಂ ಕರ್ಮ ಕರ್ಮಕ್ಷಯಾರ್ಥಂ

ಪ್ರಾಹುಃ ಸಂತಸ್ತಪ ಇತಿ ಚಿದಾನಂದಪೀಯೂಷಪೂರ್ಣಮ್ |

ಆಸಂಸಾರಾದುಪಚಿತಮಹತ್ಕರ್ಮಕಾಂತಾರವಹ್ನಿ

ಜ್ವಾಲಾಜಾಲಂ ಶಮಸುಖಮಯಂ ಪ್ರಾಭೃತಂ ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಣೈಃ ||೧೮೯||

ಅಪ್ಪಸ್ವರೂಪಾಲಂಬಣಭಾವೇಣ ದು ಸವ್ವಭಾವಪರಿಹಾರಂ |

ಸಕ್ಕದಿ ಕಾದುಂ ಜೀವೋ ತಮ್ಮಾರ್ಪುಣಂ ಹವೇ ಸವ್ವಂ ||೧೯೦||

ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಾಲಂಬಣಭಾವೇನ ತು ಸರ್ವಭಾವಪರಿಹಾರಮ್ |

ಶಕ್ನೋತಿ ಕರ್ತುಂ ಜೀವಸ್ತಸ್ಮಾದ್ ಧ್ಯಾನಂ ಭವೇತ್ ಸರ್ವಮ್ ||೧೯೧||

ಅತ್ರ ಸಕಲಭಾವಾನಾಮಭಾವಂ ಕರ್ತುಂ ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಯನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಧ್ಯಾನಮೇವ ಸಮರ್ಥಮಿತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ಅಖಿಲಪರದ್ರವ್ಯಪರಿತ್ಯಾಗಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತಾಕ್ಷುಣ್ಣಿನಿತ್ಯನಿರಾವರಣಸಹಜಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವಭಾವನಯಾ-
ಭಾವಾಂತರಾಣಾಂ ಚತುರ್ಣಾಮೌದಯಿಕೌಪಶಮಿಕಕ್ಷಾಯಿಕಕ್ಷಾಯೋಪಶಮಿಕಾನಾಂಪರಿಹಾರಂ ಕರ್ತುಮತ್ಯಾಸನ್ನಭವ್ಯಜೀವಃ
ಸಮರ್ಥೋ ಯಸ್ಯಾತ್, ತತ ಏವ ಪಾಪಾಟವೀಪಾವಕ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಅತಃ ಪಂಚಮಹಾವ್ರತಪಂಚಸಮಿತಿತ್ರಿಗುಪ್ತಿ-

[ಈಗ ಈ ೧೯೧ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಅದು (ತಪಸ್ಸು) ಅನಾದಿ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಕರ್ಮಗಳ ಮಹಾರಣ್ಯವನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಬಿಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಯ ಜ್ವಾಲೆಯ ಸಮೂಹದ ಸಮಾನವಿದೆ, ಶಮಸುಖಮಯವಿದೆ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಕಾಣಿಕೆಯಿದೆ, ಆ ಚಿದಾನಂದರೂಪದ ಅಮೃತದಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಸಂತರು ಕರ್ಮಕ್ಷಯ ಮಾಡುವಂಥ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲ ||೧೮೯||

ಗಾಥೆ - ೧೯೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅಪ್ಪಸ್ವರೂಪಾಲಂಬಣಭಾವೇಣ ದು] ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಆಲಂಬನವಿರುವಂಥ ಭಾವದಿಂದ [ಜೀವೋ] ಜೀವನು [ಸವ್ವಭಾವಪರಿಹಾರಂ] ಎಲ್ಲ ಭಾವಗಳ ಪರಿಹಾರ [ಕಾದುಂ ಸಕ್ಕದಿ] ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ, [ತಮ್ಮಾ] ಆದುದರಿಂದ [ರ್ಪುಣಂ] ಧ್ಯಾನವು [ಸವ್ವಂ ಹವೇ] ಸರ್ವಸ್ವವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ತನ್ನ ಆತ್ಮನು ಯಾವುದರ ಆಶ್ರಯನಿದ್ದಾನೆ ಅಂಥ ನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮ ಧ್ಯಾನವೇ ಎಲ್ಲ ಭಾವಗಳ ಅಭಾವ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಸರ್ವಭಾವಗಳ ಪರಿಹಾರವನು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಾಲಂಬಣಭಾವದಿಂದ |

ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದಿ ಜೀವಮದರಿಂದಾಧ್ಯಾನವೇ ಸರ್ವಸ್ವವಿರುವದು ||೧೯೧||

ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಪತ್ರ ಯಶ್ಚಿತ್ತಾಲೋಚನಾದಿಕಂ ಸರ್ವಂ ಧ್ಯಾನಮೇವೇತಿ |

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಯಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ್ಯವಿಚಲಮನಾಃ ಶುದ್ಧಮಾತ್ಮಾನಮೇಕಂ
ನಿತ್ಯಜ್ಯೋತಿಃಪ್ರತಿಹತತಮಃಪುಂಜಮಾದ್ಯಂತಶೂನ್ಯಮ್ |
ಧ್ಯಾತ್ವಾಜ್ಞಸ್ಯಂ ಪರಮಕಲಯಾ ಸಾರ್ಥಮಾನಂದಮೂರ್ತಿಃ
ಜೀವನುಕ್ತೋ ಭವತಿ ತರಸಾ ಸೋಽ ಯಮಾಚಾರರಾಶಿಃ ||೧೯೦||

ಸಮಸ್ತ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳ ಪರಿತ್ಯಾಗರೂಪ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಲಕ್ಷಿತವಾದ ಅಖಂಡ-ನಿತ್ಯನಿರಾವರಣ-ಸಹಜ-ಪರಮ ಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಔದಯಿಕ, ಔಪಶಮಿಕ, ಕ್ಷಾಯಿಕ ಮತ್ತು ಕ್ಷಾಯೋಪಶಮಿಕವೆಂಬ ಈ ನಾಲ್ಕು ಭಾವಾಂತರಗಳ ೧ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಅಸನ್ನ ಭವ್ಯ ಜೀವನು ಸಮರ್ಥನಿದ್ದಾನೆ, ಆದುದರಿಂದ ಆ ಜೀವನಿಗೆ ಪಾಪಾಟವೀಪಾವಕನೆಂದು (-ಪಾಪರೂಪದ ಕಾನನವನ್ನು ಸುಡುವಂಥ ಅಗ್ನಿಯೆಂದು) ಹೇಳಿದೆ; ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಐದು ಮಹಾವ್ರತ, ಐದು ಸಮಿತಿ, ಮೂರು ಗುಪ್ತಿ, ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ, ಆಲೋಚನಾ ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಧ್ಯಾನವೇ ಇದೆ (ಎಂದರೆ ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಭಾವದ ಭಾವನಾರೂಪವಾದ ಯಾವ ಧ್ಯಾನವಿದೆ ಅದೇ ಮಹಾವ್ರತ-ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮೊದಲಾದುವೆಲ್ಲವಿದೆ).

[ಈಗ ಈ ೧೯ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ನಿತ್ಯಜ್ಯೋತಿಯ ಮುಖಾಂತರ ತಿಮಿರಪುಂಜದ ನಾಶಮಾಡಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಆದಿ-ಅಂತರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಪರಮಕಲಾಸಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವನು ಆನಂದಮೂರ್ತಿಯಿದ್ದಾನೆ- ಅಂಥ ಒಬ್ಬ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನನ್ನು ಯಾವ ಜೀವನು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅವಿಚಲ ೨ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅಂಥ ಈ ೩ ಆಚಾರರಾಶಿ ಜೀವನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಜೀವನುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ||೧೯೦||

೧. ಇಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಭಾವಗಳ ಪರಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾಯಿಕಭಾವರೂಪದ ಶುದ್ಧ ಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ಕೂಡ ಪರಿಹಾರ (ತ್ಯಾಗ) ಮಾಡಲು ಹೇಳಿದೆ. ಅದರ ಕಾರಣವು ಹೀಗಿದೆ-ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ್ದೇ-ಸಾಮಾನ್ಯದ್ದೇ ಆಲಂಬನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಕ್ಷಾಯಿಕಭಾವರೂಪದ ಶುದ್ಧ ಪರ್ಯಾಯವು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ಷಾಯಿಕಭಾವದ-ಶುದ್ಧ ಪರ್ಯಾಯದ-ವಿಶೇಷದ-ಆಲಂಬನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕ್ಷಾಯಿಕ ಭಾವರೂಪದ ಶುದ್ಧ ಪರ್ಯಾಯವೆಂದೂ ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷಾಯಿಕಭಾವದ್ದು ಕೂಡ ಆಲಂಬನವು ತ್ಯಾಜ್ಯವಿದೆ-ಈ ಕ್ಷಾಯಿಕ ಭಾವದ ಆಲಂಬನದ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾಯಿಕಭಾವದ ತ್ಯಾಗವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದೆ-ಪರದ್ರವ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ಪರಭಾವಗಳ ಆಲಂಬನವಂತೂ ದೂರವಿರಲಿ, ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ ತನ್ನ ಔದಯಿಕಭಾವಗಳ (ಸಮಸ್ತ ಶುಭಾಶುಭ ಭಾವಾದಿಗಳ), ಔಪಶಮಿಕಭಾವಗಳ (ಕೊಳೆ ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿತಿರುವಂಥ ಜಲದ ಸಮಾನವಾದ ಔಪಶಮಿಕ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಾದಿಗಳ), ಕ್ಷಾಯೋಪಶಮಿಕಭಾವಗಳ (ಅಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನ-ದರ್ಶನ-ಚಾರಿತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಪರ್ಯಾಯಗಳ) ಮತ್ತು ಕ್ಷಾಯಿಕಭಾವಗಳ (-ಕ್ಷಾಯಿಕಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಸರ್ವಥಾಶುದ್ಧ ಪರ್ಯಾಯಗಳ)ದ್ದು ಕೂಡ ಆಲಂಬನ ಬಿಡಬೇಕಾಗುವುದು; ಮಾತ್ರ ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವದ-ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ದ್ರವ್ಯಸಾಮಾನ್ಯದ-ಆಲಂಬನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದು. ಅದರ ಆಲಂಬನ ಪಡೆಯುವಂಥ ಭಾವವೇ ಮಹಾವ್ರತ, ಸಮಿತಿ, ಗುಪ್ತಿ, ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ, ಆಲೋಚನ, ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮೊದಲಾದುವೆಲ್ಲವಿವೆ. (ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಆಲಂಬನ, ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಆಶ್ರಯ, ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಕಡೆಗೆ ಸಮುಖಿತೆ, ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಕಡೆಗೆ ಒಲವು, ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಧ್ಯಾನ, ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವದ ಭಾವನೆ, 'ನಾನು ಧ್ರುವಶುದ್ಧ ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯಸಾಮಾನ್ಯನಿದ್ದೇನೆ' ಎಂಬ ಪರಿಣತಿ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಅರ್ಥವು ಒಂದೇ ಇದೆ.)

೨. ಮನ = ಭಾವ. ೩. ಆಚಾರರಾಶಿ = ಚಾರಿತ್ರಪುಂಜ; ಚಾರಿತ್ರಸಮೂಹರೂಪ.

ಸುಹೃದಸುಹೃದಯನಿರಯಣಂ ರಾಯಾದೀಭಾವವಾರಣಂ ಕಿಚ್ಛಾ |

ಅಪ್ಪಾಣಂ ಚೋ ರ್ಘಾಯದಿ ತಸ್ಸ ದು ಣಿಯಮಂ ಹವೇ ಣಿಯಮಾ ||೧೨೦||

ಶುಭಾಶುಭವಚನರಚನಾನಾಂ ರಾಗಾದಿಭಾವವಾರಣಂ ಕೃತ್ವಾ |

ಆತ್ಮಾನಂ ಯೋ ಧ್ಯಾಯತಿ ತಸ್ಯ ತು ನಿಯಮೋ ಭವೇನ್ನಿಯಮಾತ್ ||೧೨೦||

ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಿಯಮಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಯಃ ಪರಮತತ್ತ್ವ ಜ್ಞಾನೀ ಮಹಾತಪೋಧನೋ ದೈನಂ ಸಂಚಿತಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕರ್ಮನಿರ್ಮೂಲನಸಮರ್ಥನಿಶ್ಚಯ-
ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಪರಾಯಣೋ ನಿಯಮಿತಮನೋವಾಕ್ಯಾಯತ್ವಾದ್ಭವಲ್ಲಿಮೂಲಕಂದಾತ್ಮಕಶುಭಾಶುಭಸ್ವರೂಪಪ್ರಶಸ್ತಾಪ್ರಶಸ್ತ-
ಸಮಸ್ತವಚನರಚನಾನಾಂ ನಿವಾರಣಂ ಕರೋತಿ, ನ ಕೇವಲಮಾಸಾಂ ತಿರಸ್ಕಾರಂ ಕರೋತಿ ಕಿಂತು ನಿಖಿಲಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಾದಿ-
ಪರಭಾವನಾಂ ನಿವಾರಣಂ ಚ ಕರೋತಿ, ಪುನರನವರತಮಖಂಡಾದ್ವೈತಸುಂದರಾನಂದನಿಷ್ಯಂದ್ಯನುಪಮನಿರಂಜನ
ನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಂ ನಿತ್ಯಂ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಬಲೇನ ಸಂಭಾವಯತಿ, ತಸ್ಯ ನಿಯಮೇನ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಿಯಮೋ
ಭವತೀತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯೋ ಭಗವತಾಂ ಸೂತ್ರಕೃತಾಮಿತಿ |

ಗಾಥೆ - ೧೨೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸುಹೃದಸುಹೃದಯನಿರಯಣಂ] ಶುಭಾಶುಭವಚನರಚನೆಯ ಮತ್ತು [ರಾಯಾದೀ-
ಭಾವವಾರಣಂ] ರಾಗಾದಿಭಾವಗಳ ನಿವಾರಣೆ [ಕಿಚ್ಛಾ] ಮಾಡಿ [ಚೋ] ಯಾವನು [ಅಪ್ಪಾಣಂ] ಆತ್ಮನನ್ನು
[ರ್ಘಾಯದಿ] ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ [ತಸ್ಸ ದು] ಅವನಿಗೆ [ಣಿಯಮಂ] ನಿಯಮದಿಂದ (-ನಿಶ್ಚಿತರೂಪದಿಂದ)
[ಣಿಯಮಾ ಹವೇ] ನಿಯಮವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಿಯಮದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಆ ಪರಮತತ್ತ್ವ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮಹಾತಪೋಧನನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂಚಿತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮೂಲದಿಂದ
ಕಿತ್ತು ವಿಸೇಯವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾದಂಥ ನಿಶ್ಚಯ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಪರಾಯಣನಾಗಿರುತ್ತ ಮನ-ವಚನ ಕಾಯಗಳನ್ನು
ನಿಯಮಿತ (ಸಂಯಮಿತ) ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಭವರೂಪವಲ್ಲಿಯ ಮೂಲ-ಕಂದಾತ್ಮಕವಾದ ಶುಭಾಶುಭಸ್ವರೂಪದ
ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಶಸ್ತ-ಅಪ್ರಶಸ್ತ ವಚನರಚನೆಯ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಕೇವಲ ಆ ವಚನರಚನೆಯದೇ ತಿರಸ್ಕಾರ
ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಸಮಸ್ತ ಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಾದಿ ಪರಭಾವಗಳ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು
ಅನವರತರೂಪದಿಂದ (-ನಿರಂತರ) ಅಖಂಡ, ಅದ್ವೈತ, ಸುಂದರ-ಆನಂದಸ್ಯಂದಿ (ಸುಂದರ ಆನಂದ-ಸ್ರವಿಸುವ),
ಅನುಪಮ, ನಿರಂಜನ ನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಸದಾ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಬಲದಿಂದ ಸಂಭಾವನೆ (ಸಮ್ಯಕ್
ಭಾವನೆ) ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅವನಿಗೆ (ಆ ಮಹಾತಪೋಧನನಿಗೆ) ನಿಯಮದಿಂದ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಿಯಮವಿದೆಯೆಂದು
ಸೂತ್ರಕಾರ ಭಗವಂತರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ನಿವಾರಿಸಿ ರಾಗಾದಿ ಭಾವಗಳ ಮೇಣುಭಾಶುಭವಚನರಚನೆಗಳ |

ಯಾವನು ಆತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವನವನಿಗೆ ನಿಯಮದಿಂದ ನಿಯಮವಿದೆ ||೧೨೦||

(ಹರಿಣಿ)

ವಚನರಚನಾಂ ತ್ಯಕ್ತಾ ಭವ್ಯಃ ಶುಭಾಶುಭಲಕ್ಷಣಾಂ
 ಸಹಜಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ನಿತ್ಯಂ ಸುಭಾವಯತಿ ಸ್ಫುಟಮ್ |
 ಪರಮಯಮಿನಸ್ತಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೋ ನಿಯಮಾದಯಂ
 ಭವತಿ ನಿಯಮಃ ಶುದ್ಧೋ ಮುಕ್ತಂಗನಾಸುಖಕಾರಣಮ್ ||೧೯೧||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅನವರತಮಖಾಂಡಾದ್ವೈತ ಚಿನ್ನಿರ್ವಿಕಾರೇ
 ನಿಖಿಲನಯವಿಲಾಸೋ ನ ಸ್ಫುರತ್ಯೇವ ಕಿಂಚಿತ್ |
 ಅಪಗತ ಇಹ ಯಸ್ಮಿನ್ ಭೇದವಾದಸ್ಸಮಸ್ತಃ
 ತಮಹಮಭಿನಮಾಮಿ ಸ್ತೌಮಿ ಸಂಭಾವಯಾಮಿ ||೧೯೨||

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ಇದಂ ಧ್ಯಾನಮಿದಂ ಧ್ಯೇಯಮಯಂ ಧ್ಯಾತಾ ಫಲಂ ಚ ತತ್ |
 ಏಭಿರ್ವಿಕಲ್ಪಜಾಲೈರ್ಯನ್ಮುಕ್ತಂ ತನ್ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ||೧೯೩||

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ಭೇದವಾದಾಃ ಕದಾಚಿತ್ಸ್ಯುರ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಯೋಗಪರಾಯಣೇ |
 ತಸ್ಯ ಮುಕ್ತಿರ್ಭವೇನ್ನೋ ವಾ ಕೋ ಚಾನಾತ್ಮಾರ್ಹತೇ ಮತೇ ||೧೯೪||

[ಈಗ ಈ ೧೨೦ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ನಾಲ್ಕು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಭವ್ಯನು ಶುಭಾಶುಭಸ್ವರೂಪದ ವಚನರಚನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ಫುಟರೂಪದಿಂದ ಸಹಜಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನಾದ ಪರಮಯಮಿಗೆ ಮುಕ್ತಿರೂಪ ಸ್ತ್ರಿಯ ಸುಖದ ಕಾರಣವಾದಂಥ ಈ ಶುದ್ಧ ನಿಯಮವು ನಿಯಮದಿಂದ (-ಅವಶ್ಯವಾಗಿ) ಇದೆ. ||೧೯೧||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು ಅನವರತರೂಪದಿಂದ (-ನಿರಂತರವಾಗಿ) ಅಖಂಡ ಅದ್ವೈತ ಚೈತನ್ಯದ ಕಾರಣ ನಿರ್ವಿಕಾರವಿದೆ ಅದರಲ್ಲಿ (-ಆ ಪರಮಾತ್ಮಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ) ಸಮಸ್ತ ನಯವಿಲಾಸವು ಸ್ವಲ್ಪಕೂಡ ಸ್ಫುರಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅದರೊಳಗಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಭೇದವಾದಗಳು (-ನಯಾದಿ ವಿಕಲ್ಪಗಳು) ದೂರವಾಗಿವೆ ಅದಕ್ಕೆ (-ಆ ಪರಮಾತ್ಮ ಪದಾರ್ಥಕ್ಕೆ) ನಾನು ನಮನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಅದರ ಸ್ವಪನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಅದನ್ನು ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ||೧೯೨||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಇದು ಧ್ಯಾನವಿದೆ, ಇದು ಧ್ಯೇಯವಿದೆ, ಇವನು ಧ್ಯಾತಾನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಅದು ಫಲವಿದೆಯೆಂಬ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲಗಳಿಂದ ಯಾವನು ಮುಕ್ತ (-ರಹಿತ)ನಿದ್ದಾನೆ ಅವನಿಗೆ (-ಆ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವಕ್ಕೆ) ನಾನು ನಮನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೧೯೩||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆ ಯೋಗಪರಾಯಣದಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಭೇದವಾದಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ (ಎಂದರೆ ಆ ಯೋಗನಿಷ್ಠ ಯೋಗಿಗೆ ಎಂದಾದರೂ ವಿಕಲ್ಪಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ), ಅವನ ಅರ್ಹತನ ಮತದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುವುದೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಯಾರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ? ||೧೯೪||

**ಕಾಯಾಕುಪರದವ್ಯೇ ಧಿರಭಾವಂ ಪರಿಹರತ್ತು ಅಪ್ಪಾಣಂ |
ತಸ್ಯ ಹವೇ ತಣುಸಗ್ಗಂ ಜೋ ರ್ಘಾಯಇ ಣಿವ್ವಿಯಪ್ಪೇಣ ||೧೨೧||**

**ಕಾಯಾದಿಪರದ್ರವ್ಯೇ ಸ್ಥಿರಭಾವಂ ಪರಿಹೃತ್ಯಾತ್ಮಾನಮ್ |
ತಸ್ಯ ಭವೇತ್ತನೋತ್ಸರ್ಗೋ ಯೋ ಧ್ಯಾಯತಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪೇನ ||೧೨೧||**

ನಿಶ್ಚಯಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಸಾದಿಸನಿಧನಮೂರ್ತ ವಿಜಾತೀಯವಿಭಾವವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯಾತ್ಮಕಃ ಸ್ವಸ್ಯಾಕಾರಃ ಕಾಯಃ | ಆದಿಶಬ್ದೇನ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಸ್ತು ಕನಕರಮಣೀಪ್ರಭೃತಯಃ | ಏತೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಸ್ಥಿರಭಾವಂ ಸನಾತನಭಾವಂ ಪರಿಹೃತ್ಯ ನಿತ್ಯರಮಣೀಯನಿರಂಜನನಿಜಕಾರಣ- ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ವ್ಯವಹಾರಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡಾಡಂಬರವಿವಿಧವಿಕಲ್ಪಕೋಲಾಹಲವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಸಹಜಪರಮಯೋಗಬಲೇನ ನಿತ್ಯಂ ಧ್ಯಾಯತಿ ಯಃ ಸಹಜತಪಶ್ಚರಣಕ್ಷೀರವಾರಾಂರಾಶಿನಿಶೀಢಿನಿಹೃದಯಾಧೀಶ್ವರಃ, ತಸ್ಯ ಖಿಲು ಸಹಜವೈರಾಗ್ಯಪ್ರಾಸಾದ- ಶಿಖರಶಿಖಾಮಣೀರ್ನಿಶ್ಚಯಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗೋ ಭವತೀತಿ |

ಗಾಥೆ - ೧೨೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕಾಯಾಕುಪರದವ್ಯೇ] ಕಾಯಮೊದಲಾದ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ [ಧಿರಭಾವಂ ಪರಿಹರತ್ತು] ಸ್ಥಿರಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ಜೋ] ಯಾವನು [ಅಪ್ಪಾಣಂ] ಆತ್ಮನನ್ನು [ಣಿವ್ವಿಯಪ್ಪೇಣ] ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ರೂಪದಿಂದ [ರ್ಘಾಯಇ] ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ [ತಸ್ಯ] ಅವನಿಗೆ [ತಣುಸಗ್ಗಂ ಹವೇ] ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ನಿಶ್ಚಯಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಸಾದಿ-ಸಂತ ಮೂರ್ತ ವಿಜಾತೀಯ-ವಿಭಾವ-ವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯಾತ್ಮಕವಾದ ತನ್ನ ಆಕಾರವು ಅದು ಕಾಯವಿದೆ. 'ಆದಿ' ಶಬ್ದದಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಗೃಹ, ಕನಕ, ರಮಣಿ ಮೊದಲಾದವು. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಭಾವ- ಸನಾತನಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು (-ಕಾಯಮೊದಲಾದವು ಸ್ಥಿರವಿವೆಯೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು) ನಿತ್ಯರಮಣೀಯ ನಿರಂಜನ ನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ವ್ಯವಹಾರ ಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡ ಆಡಂಬರ ಸಂಬಂಧದ ವಿವಿಧ ವಿಕಲ್ಪರೂಪದ ಕೋಲಾಹಲವಿಲ್ಲದ ಸಹಜ-ಪರಮ-ಯೋಗದ ಬಲದಿಂದ ಆ ಸಹಜ-ತಪಶ್ಚರಣರೂಪ ಕ್ಷೀರಸಾಗರದ ಚಂದ್ರನು (-ಸಹಜತಪರೂಪದ ಕ್ಷೀರಸಾಗರವನ್ನು ಉಬ್ಬರಿಸುವಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಸಮಾನನಾದಂಥ ಆ ಜೀವನು) ನಿತ್ಯ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆ ಸಹಜ ವೈರಾಗ್ಯರೂಪ ಪ್ರಾಸಾದದ ಶಿಖರದ ಶಿಖಾಮಣಿಗೆ (-ಆ ಪರಮ ಸಹಜ-ವೈರಾಗ್ಯವಂತನಾದ ಜೀವನಿಗೆ) ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗವಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ-ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಅಧಿಕಾರದ ಅಂತಿಮ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಐದು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

**ಕಾಯಇತ್ಯಾದಿ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ಸ್ಥಿರಭಾವ ಬಿಟ್ಟು ಆತ್ಮನನು |
ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗವಿದೆ ವಿಕಲ್ಪ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಜೀವನಿಗೆ ||೧೨೧||**

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಕಾರ್ಯೋತ್ಸರ್ಗೋ ಭವತಿ ಸತತಂ ನಿಶ್ಚಯಾತ್ಸಂಯತಾನಾಂ
 ಕಾರ್ಯೋದ್ಭೂತಪ್ರಬಲತರತತ್ಕರ್ಮಮುಕ್ತೇಃ ಸಾಕಾಶಾತ್ |
 ವಾಚಾಂ ಜಲ್ಪಪ್ರಕರವಿರತೇರ್ಮಾನಸಾನಾಂ ನಿವೃತ್ತೇಃ
 ಸ್ವಾತ್ಮಧ್ಯಾನಾದಪಿ ಚ ನಿಯತಂ ಸ್ವಾತ್ಮನಿಷ್ಠಾಪರಾಣಾಮ್ ||೧೯೫||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಜಯತಿ ಸಹಜತೇಜಃ ಪುಂಜನಿರ್ಮಗ್ನಭಾಸ್ವತಃ
 ಸಹಜಪರಮತತ್ತ್ವಂ ಮುಕ್ತಮೋಹಾಂಧಕಾರಮ್ |
 ಸಹಜಪರಮದೃಷ್ಟ್ಯಾ ನಿಷ್ಠಿತನೋಘಜಾತಂ (?)
 ಭವಭವಪರಿತಾಪೈಃ ಕಲ್ಪನಾಭಿಶ್ಚ ಮುಕ್ತಮ್ ||೧೯೬||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಭವಭವಸುಖಮಲ್ಪಂ ಕಲ್ಪನಾಮಾತ್ರರಮ್ಯಂ
 ತದಖಿಲಮಪಿ ನಿತ್ಯಂ ಸಂತ್ಯಜಾಮ್ಯಾತ್ಮಶಕ್ತ್ಯಾ |
 ಸಹಜಪರಮಸೌಖ್ಯಂ ಚಿಚ್ಛಮತ್ಕಾರಮಾತ್ರಂ
 ಸ್ಫುಟಿತನಿಜವಿಲಾಸಂ ಸರ್ವದಾ ಚೇತಯೇಹಮ್ ||೧೯೭||

(ಪೃಥ್ವಿ)

ನಿಜಾತ್ಮಗುಣಸಂಪದಂ ಮಮ ಹೃದಿ ಸ್ಫುರಂತೀಮಿಮಾಂ
 ಸಮಾಧಿವಿಷಯಾಮಹೋ ಕ್ಷಣಮಹಂ ನ ಜಾನೇ ಪುರಾ |
 ಜಗತ್ತಿತ್ರಯವೈಭವಪ್ರಲಯಹೇತುದುಃಕರ್ಮಣಾಂ
 ಪ್ರಭುತ್ವಗುಣಶಕ್ತತಃ ಖಿಲು ಹತೋಸ್ಥಿ ಹಾ ಸಂಸೃತೌ ||೧೯೮||

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ನಿರಂತರ ಸ್ವಾತ್ಮನಿಷ್ಠಾಪರಾಯಣ (-ನಿಜ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಲೀನ)ರಿದ್ದಾರೆ ಆ ಸಂಯಮಿಗಳಿಗೆ ಕಾಯದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲ ಕರ್ಮಗಳ (-ಕಾಯಸಂಬಂಧದ ಪ್ರಬಲ ಕ್ರಿಯೆಗಳ) ತ್ಯಾಗದ ಕಾರಣ, ವಾಣಿಯ ಜಲ್ಪಸಮೂಹದ ವಿರತಿಯ ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಭಾವಗಳ (ವಿಕಲ್ಪಗಳ) ನಿವೃತ್ತಿಯ ಕಾರಣ ಹಾಗೂ ನಿಜಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದ ಕಾರಣವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಸತತ ಕಾರ್ಯೋತ್ಸರ್ಗವಿದೆ ||೧೯೫||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು ಮೋಹಾಂಧಕಾರವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿದೆ (ಎಂದರೆ ಯಾವುದು ಮೋಹಾಂಧಕಾರದಿಂದ ರಹಿತವಿದೆ) ಯಾವುದು ಸಹಜ ಪರಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ವೃಥಾ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಭವಭವದ ಪರಿತಾಪಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಿರುವ, ಸಹಜ ತೇಜಃಪುಂಜದಲ್ಲಿ ನಿಮಗ್ನವಾದಂಥ ಆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಸಹಜ ಪರಮತತ್ತ್ವವು ಜಯವಂತವಿದೆ. ||೧೯೬||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಅಲ್ಪ (-ತುಚ್ಛ) ಮತ್ತು ಕಲ್ಪನಾಮಾತ್ರರಮ್ಯವಾದಂಥ (-ಕೇವಲ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದಲೇ ರಮಣೀಯವೆನಿಸುವಂಥ) ಆ ಭವಭವದ ಸುಖವಿದೆ ಅದಲ್ಲವನ್ನು ನಾನು ಆತ್ಮಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿತ್ಯಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ (ಮತ್ತು) ಯಾವುದರ ನಿಜ ವಿಲಾಸವು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ, ಯಾವುದು ಸಹಜಪರಮಸೌಖ್ಯವುಳ್ಳದ್ದಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಚೈತನ್ಯಚಮತ್ಕಾರಮಾತ್ರವಿದೆ ಅದರ (-ಆ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವದ) ಅನುಭವವನ್ನು ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

||೧೯೭||

ಭವಸಂಭವವಿಷಭೂರುಹಫಲಮಖಿಲಂ ದುಃಖರಾರಣಂ ಬುದ್ಧಾಃ |
ಆತ್ಮನಿ ಚೈತನ್ಯಾತ್ಮನಿ ಸಂಜಾತವಿಶುದ್ಧ ಸೌಖ್ಯಮನುಭುಂಕ್ತೇ ||೧೯೯||

ಇತಿ ಸುಕವಿಜನಪಯೋಜಮಿತ್ರಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಪ್ರಸರವರ್ಜಿತಗಾತ್ರಮಾತ್ರಪರಿಗ್ರಹಶ್ರೀಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವ-
ವಿರಚಿತಾಯಾಂ ನಿಯಮಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯಾಯಾಂ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಶುದ್ಧ- ನಿಶ್ಚಯ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾಧಿಕಾರಃ ಅಷ್ಟಮಃ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧಃ ||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಓಹೋ ! ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವರಾಯಮಾನವಾದ ಈ ನಿಜ ಆತ್ಮಗುಣಸಂಪದವನ್ನು ಯಾವುದು ಸಮಾಧಿಯ ವಿಷಯವಿದೆ ಅದನ್ನು - ನಾನು ಈ ಮೊದಲು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಕೂಡ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ನಿಜವಾಗಿ ಮೂರು ಲೋಕದ ವೈಭವದ ಪ್ರಲಯದ ಹೇತುಭೂತವಾದಂಥ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳ ಪ್ರಭುತ್ವಗುಣಶಕ್ತಿಯಿಂದ (-ದುಷ್ಟ ಕರ್ಮಗಳ ಪ್ರಭುತ್ವಗುಣದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ) ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ ! ನಾನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹತನಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದೇನೆ (-ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದೇನೆ). ||೧೯೮||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಭವೋತ್ಪನ್ನ (-ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ) ವಿಷವೃಕ್ಷದ ಸಮಸ್ತ ಫಲವನ್ನು ದುಃಖದ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನಾನು ಚೈತನ್ಯಾತ್ಮಕನಾದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ವಿಶುದ್ಧ ಸೌಖ್ಯದ ಅನುಭವ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೧೯೯||

ಈ ರೀತಿ ಸುಕವಿಜನರೂಪದ ಕಮಲಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾರು ಸೂರ್ಯಸಮಾನರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾರಿಗೆ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ದೇಹಮಾತ್ರವು ಪರಿಗ್ರಹವಿತ್ತು ಅಂಥ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರ ಮುಖಾಂತರ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿಯಮಸಾರದ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕೃಂದ ಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ ಶ್ರೀ ನಿಯಮಸಾರ ಪರಮಾಗಮದ ನಿರ್ಗಂಧ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವ ವಿರಚಿತ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿ ನಾಮದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ) ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಅಧಿಕಾರ ನಾಮದ ಅಷ್ಟಮ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಅಥ ಅಖಿಲಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಪರಭಾವವಿಧ್ವಂಸಹೇತುಭೂತಪರಮಸಮಾಧ್ಯಧಿಕಾರ ಉಚ್ಯತೇ |

ವಯಣೋಚ್ಚಾರಣಕಿರಿಯಂ ಪರಿಚಿತ್ತಾ ವೀಯರಾಯಭಾವೇಣ |

ಚೋ ರ್ಘಾಯದಿ ಅಪ್ಪಾಣಂ ಪರಮಸಮಾಹೀ ಹವೇ ತಸ್ಯ ||೧೨೨||

ವಚನೋಚ್ಚಾರಣಕ್ರಿಯಾಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ವೀತರಾಗಭಾವೇನ |

ಯೋ ಧ್ಯಾಯತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಪರಮಸಮಾಧಿಭವೇತ್ತಸ್ಯ ||೧೨೨||

ಪರಮಸಮಾಧಿಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಕೃಚಿದಶುಭವಂಚನಾರ್ಥಂ ವಚನಪ್ರಪಂಚಾಂಚಿತಪರಮವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಸ್ತವನಾದಿಕಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಪರಮಜನ-
ಯೋಗೀಶ್ವರೇಣಾಪಿ | ಪರಮಾರ್ಥತಃ ಪ್ರಶಸ್ತಾಪ್ರಶಸ್ತಮಸ್ತವಾಗ್ನಿಷಯವ್ಯಾಪಾರೋ ನ ಕರ್ತವ್ಯಃ | ಅತ ಏವ ವಚನರಚನಾಂ
ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಸಕಲಕರ್ಮಕಲಂಕಪಂಕವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಪ್ರಧ್ವಸ್ತಭಾವಕರ್ಮಾತ್ಮಕಪರಮವೀತರಾಗಭಾವೇನ ತ್ರಿಕಾಲನಿರಾವರಣನಿತ್ಯಶುದ್ಧ

ಈಗ ಸಮಸ್ತ ಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದ ಪರಭಾವಗಳ ವಿಧ್ವಂಸದ ಹೇತುಭೂತವಾದ ಪರಮ ಸಮಾಧಿ
ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಗಾಥೆ - ೧೨೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವಯಣೋಚ್ಚಾರಣಕಿರಿಯಂ] ವಚನೋಚ್ಚಾರಣೆಯ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು [ಪರಿಚಿತ್ತಾ]
ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ [ವೀಯರಾಯಭಾವೇಣ] ವೀತರಾಗ ಭಾವದಿಂದ [ಚೋ] ಯಾವನು [ಅಪ್ಪಾಣಂ] ಆತ್ಮನನ್ನು
[ರ್ಘಾಯದಿ) ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ [ತಸ್ಯ] ಅವನಿಗೆ [ಪರಮಸಮಾಹೀ ಹವೇ] ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಆ ವಚನೋಚ್ಚಾರದ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ವೀತರಾಗಭಾವದಿಂದ |

ಯಾವನು ಆತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವನವನಿಗೆ ಪರಮಸಮಾಧಿಯಿದೆ ||೧೨೨||

ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಯನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಧ್ಯಾನೇನ ಟಂಕೋತ್ಕೀರ್ಣಜ್ಞಾಯಕೈಸ್ವರೂಪನಿರತಪರಮಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನೇನ ಚ ಯಃ ಪರಮವೀತರಾಗತಪಶ್ಚರಣನಿರತಃ ನಿರುಪರಾಗಸಂಯತಃ ಧ್ಯಾಯತಿ, ತಸ್ಯ ಖಲು ದ್ರವ್ಯಭಾವಕರ್ಮ-ವರೂಢಿನೀಲುಂಟಾಕಸ್ಯ ಪರಮಸಮಾಧಿಭವತೀತಿ |

(ವಂಶಸ್ಥ)

ಸಮಾಧಿನಾ ಕೇನಚಿದುತ್ತಮಾತ್ಮನಾ
ಹೃದಿ ಸ್ಫುರಂತೀಂ ಸಮತಾನುಯಾಯಿನೀಮ್ |
ಯಾವನ್ನ ವಿದ್ಧಃ ಸಹಜಾತ್ಮಸಂಪದಂ
ನ ಮಾದೃಶಾಂ ಯಾ ವಿಷಯಾ ವಿದಾಮಹಿ ||೨೦೦||

ಸಂಜಮನಿಯಮತವೇಣ ದು ಧಮ್ಪಜ್ಞಾನೇಣ ಸುಕ್ರಯಾನೇಣ |

ಜೋ ರ್ಪಾಯಇ ಅಪ್ರಾಣಂ ಪರಮಸಮಾಹೀ ಹವೇ ತಸ್ಯ ||೧೨೩||

ಸಂಯಮನಿಯಮತಪಸಾ ತು ಧರ್ಮಧ್ಯಾನೇನ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನೇನ |

ಯೋ ಧ್ಯಾಯತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಪರಮಸಮಾಧಿಭವೇತ್ಸ್ಯ ||೧೨೩||

ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ* ಅಶುಭವಂಚನಾರ್ಥವಾಗಿ ವಚನ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ಪರಮವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞರ ಸ್ತವನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಪರಮ ಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗೆ ಕೂಡಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ ಪ್ರಶಸ್ತ-ಅಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ವಚನ ಸಂಬಂಧದ ವ್ಯಾಪಾರವು ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ವಚನ ರಚನೆಯ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಯಾವುದು ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಕಲಂಕರೂಪದ ಕೊಳಚಿಯಿಂದ ವಿಮುಕ್ತವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದರೊಳಗಿಂದ ಭಾವಕರ್ಮಗಳು ನಷ್ಟವಾಗಿವೆ ಅಂಥ ಭಾವದಿಂದ-ಪರಮವೀತರಾಗ ಭಾವದಿಂದ-ತ್ರಿಕಾಲ-ನಿರಾವರಣನಿತ್ಯ-ಶುದ್ಧ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಿತ ನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಧ್ಯಾನದಿಂದ ಹಾಗೂ ಟಂಕೋತ್ಕೀರ್ಣ ಒಂದು ಜ್ಞಾಯಕ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಲೀನವಿರುವ ಪರಮಶುಕ್ಲ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಆ ಪರಮ ವೀತರಾಗ ತಪಶ್ಚರಣದಲ್ಲಿ ಲೀನ, ನಿರುಪರಾಗ (ನಿರ್ವಿಕಾರ) ಸಂಯಮಿಯು ಧ್ಯಾತಾ ಇದ್ದಾನೆ, ಆ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ-ಭಾವಕರ್ಮದ ಸೇನೆಯನ್ನು ಕೊಳ್ಳಿ ಹೊಡೆಯುವ ಸಂಯಮಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೨೨ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದೇ ಅಂಥ (-ಅರ್ವಣನೀಯ, ಪರಮ) ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಉತ್ತಮ ಆತ್ಮರುಗಳ

ತವೆ ಸಂಯಮನಿಯಮತಪದಿಂದ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ ಮೇಣುಕ್ಲಧ್ಯಾನದಿಂದ

ಯಾವನು ಆತ್ಮನನುಧ್ಯಾನಿಸುವನವನಿಗೆ ಪರಮಸಮಾಧಿಯಿದೆ ||೧೨೩||

* ಅಶುಭವಂಚನಾರ್ಥ = ಅಶುಭದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವ ಸಲುವಾಗಿ; ಅಶುಭದಿಂದ ಉಳಿಯುವ ಸಲುವಾಗಿ; ಅಶುಭದ ತ್ಯಾಗದ ಸಲುವಾಗಿ

ಇಹ ಹಿ ಸಮಾಧಿಲಕ್ಷಣಮುಕ್ತಮ್ |

ಸಂಯಮಃ ಸಕಲೇಂದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರಪರಿತ್ಯಾಗಃ | ನಿಯಮೇನ ಸ್ವಾತ್ಮಾರಾಧನಾತತ್ಪರತಾ | ಆತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನ್ಯಾತ್ಮನಾ ಸಂಧತ್ತ ಇತ್ಯಧ್ಯಾತ್ಮಂ ತಪನಮ್ | ಸಕಲಬಾಹ್ಯಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡಾಡಂಬರಪರಿತ್ಯಾಗಲಕ್ಷಣಾಂತಃ ಕ್ರಿಯಾಧಿಕರಣಮಾತ್ಮಾನಂ ನಿರವಧಿತಿಕಾಲನಿರುಪಾಧಿಸ್ವರೂಪಂ ಯೋ ಜಾನಾತಿ, ತತ್ಪರಿಣತಿವಿಶೇಷಃ ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಯನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಧ್ಯಾನಮ್ | ಧ್ಯಾನಧ್ಯೇಯಧ್ಯಾತ್ಮತತ್ಪಲಾದಿವಿವಿಧವಿಕಲ್ಪನಿರ್ಮುಕ್ತಾಂತರ್ಮುಖಾಕಾರನಿಖಿಲಕರಣಗ್ರಾಮಾಗೋಚರನಿರಂಜನನಿಜ-ಪರಮತತ್ತ್ವಾವಿಚಲಿಸ್ಥಿತಿರೂಪಂ ನಿಶ್ಚಯಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಮ್ | ಏಭಿಃ ಸಾಮಗ್ರೀವಿಶೇಷೈಃ ಸಾರ್ಥಮಖಂಡ್ವೈತಪರಮ-ಚಿನ್ಮಯಮಾತ್ಮಾನಂ ಯಃ ಪರಮಸಂಯಮೀ ನಿತ್ಯಂ ಧ್ಯಾಯತಿ, ತಸ್ಯ ಖಲು ಪರಮಸಮಾಧಿಭರ್ವತೀತಿ |

(ಅನುಷ್ಠಪ್ತು)

ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪೇ ಸಮಾಧೌ ಯೋ ನಿತ್ಯಂ ತಿಷ್ಠತಿ ಚಿನ್ಮಯೇ |

ದ್ವೈತಾದ್ವೈತವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಮಾತ್ಮಾನಂ ತಂ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ||೨೦೦||

ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವಂಥ ಸಮತೆಯ ಂ ಅನುಯಾಯಿನಿಯಾದ ಸಹಜ ಆತ್ಮಸಂಪದದ ಅನುಭವವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಾವು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಹಾಗಿರುವ ಯಾವ ಂ ವಿಷಯವಿದೆ ಅದರ ಅನುಭವವನ್ನು ನಾವು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ||೨೦೦||

ಗಾಥೆ - ೧೨೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಸಂಜಮಣಿಯಮತವೇಣ ದು] ಸಂಯಮ, ನಿಯಮ ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಹಾಗೂ [ಧರ್ಮಚ್ಛಾಣೇಣ ಸುಕರ್ಮಾಣೇಣ] ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದಿಂದ [ಜೋ] ಯಾವನು [ಅಪ್ಪಾಣಂ] ಆತ್ಮನನ್ನು [ರೂಪಾಯಇ] ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ [ತಸ್ಯ] ಅವನಿಗೆ [ಪರಮಸಮಾಹೀ ಹವೇ] ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಸಮಾಧಿಯ ಲಕ್ಷಣ (ಎಂದರೆ ಸ್ವರೂಪ) ಹೇಳಿದೆ.

ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದ ಪರಿತ್ಯಾಗವು ಅದು ಸಂಯಮವಿದೆ. ನಿಜಾತ್ಮನ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ಪರತೆಯು ಅದು ನಿಯಮವಿದೆ. ಯಾವುದು ಆತ್ಮನನ್ನು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿಂದ ಧಾರಣಮಾಡಿ ಇಡುತ್ತದೆ-ಸ್ಥಿರವಾಗಿಡುತ್ತದೆ-ಸೇರಿಸಿಡುತ್ತದೆ ಅದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದೆ ಮತ್ತು ಆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವು ಅದು ತಪಸ್ಸು ಇದೆ. ಸಮಸ್ತ ಬಾಹ್ಯ ಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡದ ಆಡಂಬರದ ಪರಿತ್ಯಾಗವು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಅಂತಃಕ್ರಿಯೆಯ ಂ ಅಧಿಕರಣಭೂತನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು-ಯಾವನ ಸ್ವರೂಪವು ಅವಧಿರಹಿತ ಮೂರೂ ಕಾಲ (ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ) ನಿರುಪಾಧಿ ಕವಿದೆ ಅವನನ್ನು-ಯಾವ ಜೀವನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ಆ ಜೀವನ ಪರಿಣತಿ ವಿಶೇಷವು ಅದು ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಿತವಾದ ನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಧ್ಯಾನವಿದೆ. ಧ್ಯಾನ-ಧ್ಯೇಯ-ಧ್ಯಾತಾ, ಧ್ಯಾನದಫಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವಿವಿಧ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತ (ಎಂದರೆ ಇಂಥ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತ), ಅಂತರ್ಮುಖಾಕಾರ (ಎಂದರೆ ಅಂತರ್ಮುಖವು ಸ್ವರೂಪವಿರುವಂಥ),

೧. ಅನುಯಾಯಿನಿ = ಜತೆ-ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥ; ಹಿಂದೆ-ಹಿಂದೆ ಬರುವಂಥ, (ಸಹಜ ಆತ್ಮಸಂಪದವು ಸಮಾಧಿಯ ಅನುಯಾಯಿನಿಯಿದೆ.)
೨. ಸಹಜ ಆತ್ಮಸಂಪದವು ಮುನಿಗಳ ವಿಷಯವಿದೆ.
೩. ಅಧಿಕರಣ = ಆಧಾರ-(ಅಂತರಂಗಕ್ರಿಯೆಯ ಆಧಾರನು ಆತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ.)

**ಕಿಂ ಕಾಹದಿ ವಣವಾಸೋ ಕಾಯಕಿಲೇಸೋ ವಿಚಿತ್ರಉವವಾಸೋ |
ಅಜ್ಜಯಣಮೋಣಪಹುದೀ ಸಮುದಾರಹಿಯಸ್ಸ ಸಮಣಸ್ಸ ||೧೨೪||**

**ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ ವನವಾಸಃ ಕಾಯಕ್ಲೇಶೋ ವಿಚಿತ್ರೋಪವಾಸಃ |
ಅಧ್ಯಯನಮೌನಪ್ರಭೃತಯಃ ಸಮತಾರಹಿತಸ್ಯ ಶ್ರಮಣಸ್ಯ ||೧೨೪||**

ಅತ್ರ ಸಮತಾಮಂತರೇಣ ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗಧಾರಿಣಂ ಶ್ರಮಣಾಭಾಸಿನಃ ಕಿಮಪಿ ಪರಲೋಕಕಾರಣಂ ನಾಸ್ತೀತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ಸಕಲಕರ್ಮಕಲಂಕಪಂಕವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಮಹಾನಂದಹೇತುಭೂತಪರಮಸಮತಾಭಾವೇನ ವಿನಾ ಕಾಂತಾರವಾಸಾವಾಸೇನ ಪ್ರಾವೃಷಿ ವ್ಯಕ್ತಮೂಲೇ ಸ್ಥಿತ್ಯಾ ಚ ಗ್ರೀಷ್ಮೇಽತಿವಿಕರಕರಸಂತಪ್ತಪರ್ವತಾಗ್ರಗ್ರಾವನಿಷ್ಣತ್ತಯಾ ವಾ ಹೇಮಂತೇ ಚ ರಾತ್ರಿಮಧ್ಯೇ ಹ್ಯಾಶಾಂಬರದಶಾಫಲೇನ ಚ, ತ್ಯಗ್ನಿಭೂತಸರ್ವಾಂಗಕ್ಷೇಶದಾಯಿನಾ ಮಹೋಪವಾಸೇನ ವಾ, ಸದಾಧ್ಯಯನಪಟುತಯಾ ಚ, ವಾಗ್ಮಿಷಯವ್ಯಾಪಾರನಿವೃತ್ತಿಲಕ್ಷಣೇನ ಸಂತತಮೌನವ್ರತೇನ ವಾ ಕಿಮಪ್ಯುಪಾದೇಯಂ ಫಲಮಸ್ತಿ ಕೇವಲದ್ರವ್ಯಲಿಂಗಧಾರಿಣಃ ಶ್ರಮಣಾಭಾಸಸ್ಯೇತಿ |

ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಿಯಸಮೂಹದಿಂದ ಅಗೋಚರ ನಿರಂಜನ-ನಿಜ ಪರಮತತ್ವ ದಲ್ಲಿ ಅವಿಚಲ ಸ್ಥಿತಿರೂಪ (-ಆದಂಥ ಯಾವ ಧ್ಯಾನ) ವಿದೆ ಅದು ನಿಶ್ಚಯಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವಿದೆ. ಈ ಸಾಮಗ್ರಿವಿಶೇಷಗಳೊಡನೆ (-ಈ ಉಪಯುಕ್ತ ವಿಶೇಷ ಆಂತರಿಕ ಸಾಧನಸಾಮಗ್ರಿಸಹಿತ) ಅಖಂಡ ಅದ್ವೈತ ಪರಮ ಚೈತನ್ಯಮಯನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಯಾವ ಪರಮ ಸಂಯಮಿಯು ನಿತ್ಯ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಪರಮಸಮಾಧಿಯಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೨೪ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಚೈತನ್ಯಮಯವಾದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ ಆ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತವಿಮುಕ್ತ (ದ್ವೈತ-ಅದ್ವೈತದ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತ)ನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ನಾನು ನಮನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೨೦೧||

ಗಾಥೆ - ೧೨೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವಣವಾಸೋ] ವನವಾಸ, [ಕಾಯಕಿಲೇಸೋ ವಿಚಿತ್ರ ಉಪವಾಸೋ] ಕಾಯಕ್ಲೇಶರೂಪದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಉಪವಾಸ, [ಅಜ್ಜಯಣಮೋಣಪಹುದೀ]ಅಧ್ಯಯನ, ಮೌನ ಮೊದಲಾದ (ಕಾರ್ಯಗಳು) [ಸಮುದಾರಹಿಯಸ್ಸ ಸಮಣಸ್ಸ] ಸಮತಾ ರಹಿತನಾದ ಶ್ರಮಣನಿಗೆ [ಕಿಂ ಕಾಹದಿ] ಏನು ಮಾಡುತ್ತವೆ (-ಯಾವ ಲಾಭ ಮಾಡುತ್ತವೆ) ?

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಸಮತೆಯಿಲ್ಲದ ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗಧಾರಿಯಾದ ಶ್ರಮಣಾಭಾಸನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ಪರಲೋಕದ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ (ಎಂದರೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಮೋಕ್ಷದ ಸಾಧನವಿಲ್ಲ)ವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ವನವಾಸಕಾಯಕ್ಲೇಶರೂಪದ ವಿಧವಿಧದುಪವಾಸ ಮತ್ತದರಂತೆ |

ಮೌನ ಅಧ್ಯಯನಾದಿಗಳೇನುಮಾಡುವವು ಸಮತೆಯಿಲ್ಲದ ಶ್ರಮಣನಿಗೆ ||೧೨೪||

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ ಅಮೃತಾಶೀತು -

(ಮಾಲಿನಿ)

“ಗಿರಿಗಹನಗುಹಾದ್ಯಾರಣ್ಯಶೂನ್ಯಪ್ರದೇಶ-
ಸ್ಥಿತಿಕರಣನಿರೋಧಧ್ಯಾನತೀರ್ಥೋಪಸೇವಾ |
ಪ್ರಪಥಣಜಪಹೋಮೈಬ್ರಹ್ಮಣೋ ನಾಸ್ತಿ ಸಿದ್ಧಿಃ
ಮೃಗಯ ತದಪರಂ ತ್ವಂ ಭೋಃ ಪ್ರಕಾರಂ ಗುರುಭ್ಯಃ ||”

ತಥಾ ಹಿ-

(ದ್ರುತವಿಲಂಬಿತ)

ಅನಶನಾದಿತಪಶ್ಚರಣೈಃ ಫಲಂ
ಸಮತಯಾ ರಹಿತಸ್ಯ ಯತೇರ್ನ ಹಿ |
ತತ ಇದಂ ನಿಜತತ್ತ್ವ ಮನಾಕುಲಂ
ಭಜ ಮುನೇ ಸತಾಕುಲಮಂದಿರಮ್ ||೨೦೨||

ಕೇವಲ ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗ ಧರಿಸಿದ ಶ್ರಮಣಾಭಾಸನಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಕಲಂಕರೂಪದ ಕೊಳೆಯಿಂದ ವಿಮುಕ್ತ ಮತ್ತು ಮಹಾನಂದದ ಹೇತುಭೂತವಾದ ಪರಮಸಮತಾಭಾವವಿಲ್ಲದೆ, ೧) ಕಾಂತಾರವಾಸದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ ವರ್ಷಾಋತುವಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತದ ಕೆಳಗೆ ಸ್ಥಿರವಿರುವುದರಿಂದ, ಗ್ರೀಷ್ಮ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಂಡ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಸಂತಪ್ತವಾದ ಪರ್ವತ ಶಿಖರದ ಶಿಲಾತಲದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಹೇಮಂತಋತುವಿನಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯೊಳಗೆ ದಿಗಂಬರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ, ೨) ಚರ್ಮ ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿಕರೂಪ (ಕೇವಲಮೂಳೆ-ಚರ್ಮರೂಪ)ವಾದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಕ್ಲೇಶದಾಯಕವಾದ ಮಹಾ ಉಪವಾಸದಿಂದ, ೩) ಯಾವಾಗಲೂ ಅಧ್ಯಯನ ಪಟುತ್ವದಿಂದ (ಎಂದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಥಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ), ಅಥವಾ ೪) ವಚನ ಸಂಬಂಧದ ವ್ಯಾಪಾರದ ನಿವೃತ್ತಿಸ್ವರೂಪವಾದ ಸತತ ಮೌನವ್ರತದಿಂದೇನು ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ*ಉಪಾದೇಯವಾದ ಫಲವಿದೆ ? (ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷದ ಸಾಧನರೂಪವಾದ ಫಲವು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ಇಲ್ಲ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಶ್ರೀಯೋಗೀಂದ್ರದೇವಕೃತ) ಅಮೃತಾಶೀತಿಯಲ್ಲಿ (೫ನೇ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಪರ್ವತದ ಗಭೀರ ಗುಹೆ ಮೊದಲಾದುವಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವನದ ಶೂನ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇರುವುದರಿಂದ, ಇಂದ್ರಿಯ ನಿರೋಧದಿಂದ, ಧ್ಯಾನದಿಂದ, ತೀರ್ಥಸೇವೆಯಿಂದ (ತೀರ್ಥಸ್ನಾನದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವುದರಿಂದ) ಪಠಣದಿಂದ, ಜಪದಿಂದ ಮತ್ತು ಹೋಮದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನ (ಆತ್ಮನ) ಸಿದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲೈ ಸೋದರನೇ ! ನೀನು ಗುರುಗಳಿಂದ ಅದರಿಂದ ಅನ್ಯಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಶೋಧಿಸು.”

ಮತ್ತು (ಈ ೧೨೪ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ನಿಜವಾಗಿ ಸಮತೆಯಿಲ್ಲದ ಯತಿಗೆ ಅನಶನ ಮೊದಲಾದ ತಪಶ್ಚರಣಗಳಿಂದ ಫಲವಿಲ್ಲ;

H ಉಪಾದೇಯ = ಅಪೇಕ್ಷಾಯೋಗ್ಯ ; ಪ್ರಶಂಸಾಯೋಗ್ಯ .

**ವಿರದೋ ಸವ್ಯಸಾವಜ್ಜೇ ತ್ರಿಗುತ್ತೋ ಪಿಹಿಂದಿಟು ।
ತಸ್ಸ ಸಾಮಾಯಿಕಂ ತಾಇ ಇದಿ ಕೇವಲಿಸಾಸಣೇ ||೧೨||**

**ವಿರತಃ ಸರ್ವಸಾವದ್ಯೇ ತ್ರಿಗುಪ್ತಃ ಪಿಹಿತೇಂದ್ರಿಯಃ
ತಸ್ಯ ಸಾಮಾಯಿಕಂ ಸ್ಥಾಯಿ ಇತಿ ಕೇವಲಿತಾಸನೇ ||೧೨||**

ಇಹ ಹಿ ಸಕಲಸಾವದ್ಯವ್ಯಾಪಾರರಹಿತಸ್ಯ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತಸ್ಯ ಸಕಲೇಂದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರವಿಮುಖಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಚ ಮುನೇಃ ಸಾಮಾಯಿಕಂ ವ್ರತಂ ಸ್ಥಾಯೀತ್ಯುತ್ತಮ್ ।

ಅಥಾತ್ಯೇಕೇಂದ್ರಿಯಾದಿಪ್ರಾಣಿನಿಕುರಂಬಕ್ಲೇಶಹೇತುಭೂತಸಮಸ್ತಸಾವದ್ಯವ್ಯಾಸಂಗವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ , ಪ್ರಶಸ್ತಾಪ್ರಶಸ್ತ ಸಮಸ್ತಕಾಯವಾಚ್ಛಿನ್ಯಸಾಂ ವ್ಯಾಪಾರಾಭಾವಾತ್ ತ್ರಿಗುಪ್ತಃ , ಸ್ವರ್ಶನರಸನಘ್ರಾಣಚಕ್ಷುಃಶ್ರೋತ್ರಾಭಿದಾನಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಾಣಾಂ ಮುಖ್ಯಸ್ತತ್ತದ್ಯೋಗ್ಯವಿಷಯಗ್ರಹಣಾಭಾವಾತ್ ಪಿಹಿತೇಂದ್ರಿಯಃ, ತಸ್ಯ ಖಲು ಮಹಾಮುಮುಕ್ಷೋಃ ಪರಮವೀತರಾಗ-ಸಂಯಮಿನಃ ಸಾಮಾಯಿಕಂ ವ್ರತಂ ಶಶ್ವತ್ ಸ್ಥಾಯಿ ಭವತೀತಿ ।

ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಮುನಿಯೇ ! ಸಮತೆಯ^೧ ಕುಲಮಂದಿರವಾದಂಥ ಯಾವ ಈ ಅನಾಕುಲ ನಿಜತತ್ವವಿದೆ ಅದನ್ನು ಭಜಿಸು. ||೨೦೨||

ಗಾಥೆ - ೧೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸವ್ಯಸಾವಜ್ಜೇ ವಿರದೋ] ಯಾವನು ಎಲ್ಲ ಸಾವದ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿರತನಿದ್ದಾನೆ, [ತ್ರಿಗುತ್ತೋ] ಯಾವನು ಮೂರು ಗುಪ್ತಿಯುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು [ಪಿಹಿಂದಿಟು] ಯಾವನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟು (ನಿರುದ್ದ) ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ [ತಸ್ಸ] ಅವನಿಗೆ [ಸಾಮಾಯಿಕಂ] ಸಾಮಾಯಿಕವು [ತಾಇ] ಸ್ಥಾಯಿಯಿದೆ [ಇದಿ ಕೇವಲಿಸಾಸಣೇ] -ಎಂದು ಕೇವಲಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಯಾವನು ಎಲ್ಲಸಾವದ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗಳಿಂದ ಗುಪ್ತನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವನು ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ವಿಮುಖನಿದ್ದಾನೆ ಆ ಮುನಿಗೆ ಸಾಮಾಯಿಕ ವ್ರತವು ಸ್ಥಿರವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ) ಯಾವನು ಏಕೇಂದ್ರಿಯ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಕ್ಲೇಶದ ಹೇತುಭೂತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಸಾವದ್ಯದ^೨ ವ್ಯಾಸಂಗದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ, ಪ್ರಶಸ್ತ-ಅಪ್ರಶಸ್ತವೆಂಬ ಸಮಸ್ತಕಾಯ-ವಚನಮನದ ವ್ಯಾಪಾರದ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ತ್ರಿಗುಪ್ತ (ಮೂರು ಗುಪ್ತಿಯುಳ್ಳವ) ನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಶನ, ರಸನ, ಘ್ರಾಣ, ಚಕ್ಷು ಹಾಗೂ ಶ್ರೋತ್ರನಾಮದ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಆಯಾ ಇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯ ವಿಷಯದ ಗ್ರಹಣದ

**ಸಾವದ್ಯವಿರತ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಮಯಮೇಣಿಂದ್ರಿಯಸಮೂಹ ನಿರುದ್ದವಿದೆ ।
ಅವನಿಗೆ ಸ್ಥಾಯಿಯಿದೆ ಸಾಮಾಯಿಕವೆಂದು ಕೇವಲೀ ಶಾಸನದಿ ಹೇಳಿದೆ ||೧೨||**

೧. ಕುಲಮಂದಿರ = ೧) ಉತ್ತಮಮನೆ; ೨) ವಂಶಪರಂಪರೆಯಮನೆ.
೨. ವ್ಯಾಸಂಗ = ಗಾಢ ಸಂಗತಿ; ಸಂಗತಿ ; ಆಸಕ್ತಿ.

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಇತ್ಥಮುಕ್ತಾ ಭವಭಯಕರಂ ಸರ್ವಸಾವದ್ಯರಾಶಿಂ
ನೀತ್ವಾ ನಾಶಂ ವಿಕೃತಿಮನಿಶಂ ಕಾಯವಾಜೌನಸಾನಾಮ್ |
ಅಂತಃಶುದ್ಧ್ಯಾ ಪರಮಕಲಯಾ ಸಾಕಮಾತ್ಮಾನಮೇಕಂ
ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಜಂತುಃ ಸ್ಥಿರಶಮಮಯಂ ಶುದ್ಧಶೀಲಂ ಪ್ರಯಾತಿ ||೨೦೩||

ಜೋ ಸಮೋ ಸವ್ವಭೂದೇಸು ಥಾವರೇಸು ತಸೇಸು ವಾ |
ತಸ್ಯ ಸಾಮಾಇಗಂ ತಾಇ ಇದಿ ಕೇವಲಿಸಾಸಣೇ ||೨೦೩||

ಯಃಸಮಃ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಸ್ಥಾವರೇಷು ತ್ರಸೇಷು ವಾ |
ತಸ್ಯ ಸಾಮಾಯಿಕಂ ಸ್ಥಾಯಿ ಇತಿ ಕೇವಲಿತಾಸನೇ ||೨೦೩||

ಪರಮಮಾಧ್ಯಸ್ಥ್ಯಭಾವಾದ್ಯಾರೂಢಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಪರಮಮುಮುಕ್ಷೋಃ ಸ್ವರೂಪಮತ್ರೋಕ್ತಮ್ |

ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ನಿರ್ಬಂಧ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ ಆ ಮಹಾ ಮುಮುಕ್ಷು ಪರಮವೀತರಾಗ ಸಂಯಮಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಸಾಮಾಯಿಕವ್ರತವು ಶಾಶ್ವತವಿದೆ-ಸ್ಥಾಯಿಯಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ೨೨೫ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ ಭವಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸಮಸ್ತ ಸಾವದ್ಯಸಮೂಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ಕಾಯ-ವಚನ-ಮನದ ವಿಕೃತಿಯನ್ನು ನಿರಂತರ ನಾಶಗೊಳಿಸಿ, ಅಂತರಂಗ ಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪರಮ ಕಲಿಸಹಿತ (ಪರಮ ಜ್ಞಾನ ಕಲೆ ಸಹಿತ)ವಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಜೀವನು ಸ್ಥಿರಮಯವಾದ ಶುದ್ಧ ಶೀಲವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ (ಎಂದರೆ ಶಾಶ್ವತ ಸಮತಾಮಯವಾದ ಶುದ್ಧ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ||೨೦೩||

ಗಾಥೆ - ೨೦೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವನು [ಥಾವರೇಸು] ಸ್ಥಾವರ [ವಾ] ಅಥವಾ [ತಸೇಸು] ತ್ರಸ ಇಂತು [ಸವ್ವಭೂದೇಸು] ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳ ಕುರಿತು [ಸಮೋ] ಸಮಭಾವವುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ, [ತಸ್ಯ] ಅವನಿಗೆ [ಸಾಮಾಇಗಂ] ಸಾಮಾಯಿಕವು [ತಾಇ] ಸ್ಥಾಯಿಯಿದೆ [ಇದಿ ಕೇವಲಿಸಾಸಣೇ] -ಎಂದು ಕೇವಲಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಪರಮ ಮಾಧ್ಯಸ್ಥ್ಯಭಾವ ಮೊದಲಾದುವಲ್ಲಿ ಆರೂಢನಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಪರಮಮುಮುಕ್ಷುವಿನ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳಿದೆ.

ಸ್ಥಾವರ ಮೇಣ್ವರ್ವತ್ರಸಜೀವಗಳ ಕುರಿತು ಯಾರಿಗೆ ಸಮಭಾವವಿದೆ |

ಅವರಿಗೆ ಸ್ಥಾಯಿಯಿದೆ ಸಾಮಾಯಿಕವೆಂದು ಕೇವಲಿತಾಸನದಿ ಪೇಳಿದೆ ||೨೦೩||

ಯಃ ಸಹಜವೈರಾಗ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾದಶಿಖರಶಿಖಾಮಣಿಃ ವಿಕಾರಕಾರಣನಿಖಿಲಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಾಭಾವಾದ್
ಭೇದಕಲ್ಪನಾಪೋಷಪರಮಸಮರಸೀಭಾವಸನಾಥತಾತ್ಪರಸಾವರಜೀವನಿಕಾಯೇಷು ಸಮಃ, ತಸ್ಯ ಚ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರಸ್ಯ
ಸಾಮಾಯಿಕಾಭಿಧಾನವ್ರತಂ ಸನಾತನಮಿತಿ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಮಾರ್ಗೇ ಸಿದ್ಧಮಿತಿ |

(ಮಾಲಿನಿ)

ತ್ರಸಹತಿಪರಿಮುಕ್ತಂ ಸ್ಥಾವರಾಣಾಂ ವಧೈರ್ವಾ
ಪರಮಜಿನಮುನೀನಾಂ ಚಿತ್ತಮುಚ್ಚೈರಜಸ್ರಮ್ |
ಅಪಿ ಚರಮಗತಂ ಯನ್ನಿರ್ಮಲಂ ಕರ್ಮಮುಕ್ತೈ
ತದಹಮಭಿನಮಾಮಿ ಸ್ತೌಮಿ ಸಂಭಾವಯಾಮಿ ||೨೦೪||

(ಅನುಷ್ಠುಪು)

ಕೇಚಿದದ್ವೈತಮಾರ್ಗಸ್ಥಾಃ ಕೇಚಿದ್ವೈತಪಥೇ ಸ್ಥಿತಾಃ |
ದ್ವೈತಾದ್ವೈತವಿರ್ಮುಕ್ತಮಾರ್ಗೇ ವರ್ತಾಮಹೇ ವಯಮ್ ||೨೦೫||

(ಅನುಷ್ಠುಪು)

ಕಾಂಕ್ಷಂತ್ಯದ್ವೈತಮನ್ಯೇಪಿ ದ್ವೈತಂ ಕಾಂಕ್ಷಂತಿ ಚಾಪರೇ |
ದ್ವೈತಾದ್ವೈತವಿರ್ಮುಕ್ತಮಾತ್ಮಾನಮಭಿನಾಮ್ಯಹಮ್ ||೨೦೬||

ಆ ಸಹಜ ವೈರಾಗ್ಯರೂಪ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾದದ ಶಿಖರದಶಿಖಾಮಣಿಯು (ಎಂದರೆ ಪರಮ ಸಹಜ ವೈರಾಗ್ಯವಂತನಾದ ಮುನಿಯು) ವಿಕಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತಗಳಾದ ಸಮಸ್ತ ಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷದ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ಭೇದಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ವಿಮುಕ್ತ ಪರಮ ಸಮರಸೀಭಾವಸಹಿತನಿರುವುದರಿಂದ ತ್ರಸ-ಸ್ಥಾವರ ಮೊದಲಾದ (ಸಮಸ್ತ) ಜೀವ ನಿಕಾಯಗಳ ಕುರಿತು ಸಮತಾಭಾವವುಳ್ಳ ಆ ಪರಮ ಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರನಿಗೆ ಸಾಮಾಯಿಕನಾಮದ ವ್ರತವು ಸನಾತನ (ಸ್ಥಾಯಿ) ಇದೆಯೆಂದು ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಿದೆ.

(ಈಗ ಈ ೧೨೬ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಎಂಟು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -)

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಪರಮ ಜಿನಮುನಿಗಳ ಯಾವ ಚಿತ್ತವು (ಚೈತನ್ಯಪರಿಣಮನವು) ನಿರಂತರ ತ್ರಸ ಜೀವಗಳ ಘಾತದಿಂದ ಅದರಂತೆ ಸ್ಥಾವರ ಜೀವಗಳ ವಧೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ವಿಮುಕ್ತವಿದೆ, ಮತ್ತು ಯಾವುದು (ಚಿತ್ತವು) ಅಂತಿಮ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮಲವಿದೆ ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ಕರ್ಮದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಮನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಸ್ವನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ||೨೦೪||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಕೆಲವು ಜೀವರುಗಳು ಅದ್ವೈತ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಜೀವರುಗಳು ದ್ವೈತಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರರಿದ್ದಾರೆ; ದ್ವೈತ ಮತ್ತು ಅದ್ವೈತದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತವಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಅಥವಾ ಅದ್ವೈತದ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಲ್ಲ ಅಂಥ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ) ನಾವು ವರ್ತಿಸುತ್ತೇವೆ. ||೨೦೫||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಕೆಲವು ಜೀವರುಗಳು ಅದ್ವೈತವನ್ನಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಕೆಲವು ಜೀವರುಗಳು ದ್ವೈತವನ್ನಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೆ; ನಾನು ದ್ವೈತ ಮತ್ತು ಅದ್ವೈತದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ನಮನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೨೦೬||

(ಅನುಷ್ಠಾನ)

ಅಹಮಾತ್ಮಾ ಸುಖಾಕಾಂಕ್ಷೀ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಮಜಮಚ್ಯುತಮ್ |

ಆತ್ಮನೈವಾತ್ಮನಿ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಭಾವಯಾಮಿ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ ||೨೦೭||

(ಶಿಖರಿಣಿ)

ವಿಕಲ್ಪೋಪನ್ಯಾಸೈರಲಮಲಮಮೀಭರ್ಭವಕರೈಃ

ಅಖಂಡಾನಂದಾತ್ಮಾ ನಿಖಿಲನಯರಾಶೇರವಿಷಯಃ |

ಅಯಂ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತೋ ನ ಭವತಿ ತತಃ ಕಶ್ಚಿದ್ಚಿರಾತ್

ತಮೇಕಂ ವಂದೇಹಂ ಭವಭಯವಿನಾಶಾಯ ಸತತಮ್ ||೨೦೮||

(ಶಿಖರಿಣಿ)

ಸುಖಂ ದುಃಖಂ ಯೋನೌ ಸುಕೃತದುರಿತವ್ರಾತಜನಿತಂ

ಶುಭಾಭಾವೋ ಭೂಯೋಽಶುಭಪರಿಣಿತಿರ್ವಾ ನ ಚ ನ ಚ |

ಯದೇಕಸ್ಯಾಪ್ಯುಚ್ಚೈರ್ಭವಪರಿಚಯೋ ಬಾಧಮಿಹ ನೋ

ಯ ಏವಂ ಸಂನ್ಯಸೋ ಭವಗುಣಗಣೈಃ ಸ್ತೌಮಿ ತಮಹಮ್ ||೨೦೯||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಇದಮಿದಮಘಸೇನಾವೈಜಯಂತೀಂ ಹರೇತ್ತಾಂ

ಸ್ಫುಟಿತಸಹಜತೇಜಃಪುಂಜದೂರಿಕೃತಾಂಹಃ |

ಪ್ರಬಲತರತಮಸ್ತೋಮಂ ಸದಾ ಶುದ್ಧ ಶುದ್ಧಂ

ಜಯತಿ ಜಗತಿ ನಿತ್ಯಂ ಚಿಚ್ಚಮತ್ಕಾರಮಾತ್ರಮ್ ||೨೧೦||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ನಾನು-ಸುಖವನ್ನಿಚ್ಛಿಸುವಂಥ ಆತ್ಮನು-ಅಜನ್ಮ ಮತ್ತು ಅವಿನಾಶಿಯಾದಂಥ ನಿಜ ಆತ್ಮನನ್ನು ಆತ್ಮನಿಂದಲೇ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ||೨೦೭||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಭವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂಥ ಈ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ-ಕಥನಗಳಿಂದ ಸಾಕಾಯಿತು, ಸಾಕಾಯಿತು. ಅಖಂಡಾನಂದಸ್ವರೂಪವಿರುವಂಥವನು (ಈ ಆತ್ಮನು) ಸಮಸ್ತ ನಯರಾಶಿಯ ಅವಿಷಯನಿದ್ದಾನೆ; ಆದುದರಿಂದ ಈ ಯಾವನೋ ಓರ್ವ (ಅವರ್ಣನೀಯ) ಆತ್ಮನು ದ್ವೈತ ಅಥವಾ ಅದ್ವೈತರೂಪನಿಲ್ಲ (ಎಂದರೆ ದ್ವೈತ-ಅದ್ವೈತದ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ಪರನಿದ್ದಾನೆ). ಅವನೊಬ್ಬನಿಗೆ ನಾನು ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಯಭಯದ ನಾಶ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸತತ ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೨೦೮||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಸುಖ ಮತ್ತು ದುಃಖವು ಸುಕೃತ ಮತ್ತು ದುಷ್ಕೃತದ ಸಮೂಹದಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ (ಎಂದರೆ ನಾಲ್ಕು ಗತಿಯ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳು ಶುಭಾಶುಭಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಆಗುತ್ತವೆ). ಮತ್ತು ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ (-ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ) ಆತ್ಮನಿಗೆ ಶುಭದ ಕೂಡ ಅಭಾವವಿದೆ ಮತ್ತು ಅಶುಭ ಪರಿಣತಿ ಕೂಡ ಇಲ್ಲ-ಇಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಆತ್ಮನಿಗೆ (ಎಂದರೆ ಆತ್ಮನು ಯಾವಾಗಲೂ ಏಕರೂಪನಿರುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ) ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಭವದ ಪರಿಚಯವು ಸುತರಾಂ ಇಲ್ಲ, ಈ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನು ಭವಗುಣಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಸಂನ್ಯಸನಿದ್ದಾನೆ (ಎಂದರೆ ಯಾವನು ಶುಭ-ಅಶುಭ, ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದ ಭವದ ಗುಣಗಳಿಂದ-ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ) ಅವನ (-ನಿತ್ಯಶುದ್ಧನಾದ ಆತ್ಮನ) ಸ್ವವನವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೨೦೯||

(ಪೃಥ್ವಿ)

ಜಯತ್ಯನಘಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಮಿದಮಸ್ತಸಂಸಾರಕಂ
ಮಹಾಮುನಿಗಣಾಧಿನಾಥಹೃದಯಾರವಿಂದಸ್ಥಿತಮ್ |
ವಿಮುಕ್ತಭವಕಾರಣಂ ಸ್ಫುಟಿತಶುದ್ಧಮೇಕಾಂತತಃ
ಸದಾ ನಿಜಮಹಿಮ್ನಿ ಲೀನಮಪಿ ಸದೃಶಾಂ ಗೋಚರಮ್ ||೨೧೧||

ಜಸ್ಸ ಸಣ್ಣಿಹಿದೋ ಅಪ್ಪಾ ಸಂಜಮೇ ಣಿಯಮೇ ತವೇ |
ತಸ್ಸ ಸಾಮಾಱಗಂ ತಾಱ ಇದಿಕೇವಲಿಸಾಸಣೇ ||೧೨೨||

ಯಸ್ಯ ಸನ್ನಿಹಿತಃ ಆತ್ಮಾ ಸಂಯಮೇ ನಿಯಮೇ ತಪಸಿ |
ತಸ್ಯ ಸಾಮಾಯಿಕಂ ಸ್ಥಾಯಿ ಇತಿ ಕೇವಲಶಾಸನೇ ||೧೨೨||

ಅತ್ರಾಪ್ಯಾತ್ಮೈವೋಪಾದೇಯ ಇತ್ಯುಕ್ತಃ

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವಾಗಲೂ ಶುದ್ಧ-ಶುದ್ಧವಾದಂಥ ಈ (ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ) ಚೈತನ್ಯ ಚಮತ್ಕಾರ ಮಾತ್ರವಾದ ತತ್ತ್ವವು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ಜಯವಂತವಿದೆ. ಅದು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಸಹಜ ತೇಜಃಪುಂಜದ ಮುಖಾಂತರ ಸ್ವಧರ್ಮತ್ಯಾಗರೂಪ (ಮೋಹರೂಪ)ವಾದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲವಾದ ತಿಮಿರಸಮೂಹವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿದೆ ಮತ್ತು ಅದು ಆ * ಅಘಸೇನೆಯ ವೈಜಯಂತಿಯನ್ನು ಹರಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ||೨೧೦||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು ಸಂಸಾರವನ್ನು ಅಸ್ತ ಮಾಡಿದೆ, ಯಾವುದು ಮಹಾಮುನಿಗಣದ ಅಧಿನಾಯಕರ (-ಗಣಧರರ) ಹೃದಯಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದೆ, ಯಾವುದು ಭವದ ಕಾರಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದೆ, ಯಾವುದು ಏಕಾಂತದಿಂದ ಶುದ್ಧಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ (ಎಂದರೆ ಯಾವುದು ಸರ್ವಥಾ ಶುದ್ಧರೂಪದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ) ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಯಾವಾಗಲೂ (ಟಂಕೋತ್ಕೀರ್ಣ ಚೈತನ್ಯಸಾಮಾನ್ಯರೂಪವು) ನಿಜ ಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಸಮ್ಯಗ್ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಿದೆ ಆ ಅನಘ(ನಿರ್ದೋಷ) ಆತ್ಮತತ್ತ್ವವು ಜಯವಂತವಿದೆ ||೨೧೧||

ಗಾಥೆ - ೧೨೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಸ್ಸ] ಯಾವನಿಗೆ [ಸಂಜಮೇ] ಸಂಯಮದಲ್ಲಿ [ಣಿಯಮೇ] ನಿಯಮದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು [ತವೇ] ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ[ಅಪ್ಪಾ]ಆತ್ಮನು [ಸಣ್ಣಿಹಿದೋ] ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ, [ತಸ್ಸ] ಅವನಿಗೆ [ಸಾಮಾಱಗಂ] ಸಾಮಾಯಿಕವು [ತಾಱ] ಸ್ಥಾಯಿಯಿದೆ [ಇದಿ ಕೇವಲಿಸಾಸಣೇ]-ಎಂದುಕೇವಲಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಕೂಡ ಆತ್ಮನೇ ಉಪಾದೇಯನಿದ್ದಾನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ನಿಯಮಸಂಯಮಮೇಣ್ವಪದಲಾವನಿಗೆ ಆತ್ಮಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವನು |
ಸ್ಥಾಯಿಯಿದೆ ಅವನಿಗೆ ಸಾಮಾಯಿಕವೆಂದು ಕೇವಲಶಾಸನದಿ ಪೇಳಿದೆ ||೧೨೨||

★ ಅಘ = ದೋಷ; ಪಾಪ.

ಯಸ್ಯ ಖಲು ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚಪರಾಜ್ಞುಸ್ಯ ನಿರ್ಜಿತಾಖಿಲೇಂದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರಸ್ಯ ಭಾವಿಜಿನಸ್ಯ ಪಾಪಕ್ರಿಯಾನಿವೃತ್ತಿ-
ರೂಪೇ ಬಾಹ್ಯ ಸಂಯಮೇ ಕಾಯವಾಜ್ಞುನೋಗುಪ್ತಿರೂಪ ಸಕಲೇಂದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರವರ್ಜಿತೇಽಭ್ಯಂತರಾತ್ಮನಿ ಪರಿಮಿತ-
ಕಾಲಾಚರಣಮಾತ್ರೇ ನಿಯಮೇ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮಚಿನ್ಮಯನಿಯತನಿಶ್ಚಯಾಂತರ್ಗತಾಚಾರೇ ಸ್ವರೂಪೇಽವಿಚಲಸ್ಥಿತಿರೂಪೇ
ವ್ಯವಹಾರಪ್ರಪಂಚಿತಪಂಚಾಚಾರೇ ಪಂಚಮಗತಿಹೇತುಭೂತೇ ಕಿಂಚನಭಾವಪ್ರಪಂಚಪರಿಹೀಣೇ
ಸಕಲದುರಾಚಾರನಿವೃತ್ತಿಕಾರಣೇ ಪರಮತಪಶ್ಚರಣೇ ಚ ಪರಮಗುರುಪ್ರಸಾದಾಸಾದಿತನಿರಂಜನನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಾ ಸದಾ
ಸನ್ನಿಹಿತ ಇತಿ ಕೇವಲಿನಾಂ ಶಾಸನೇ ತಸ್ಯ ಪರದ್ರವ್ಯಪರಾಜ್ಞುಸ್ಯ ಪರಮವೀತರಾಗಸಮ್ಯಗ್ಧೃಷ್ಟೇವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರಭಾಜಃ-
ಸಾಮಾಯಿಕವ್ರತಂ ಸ್ಥಾಯಿ ಭವತೀತಿ |

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಆತ್ಮಾ ನಿತ್ಯಂ ತಪಸಿ ನಿಯಮೇ ಸಂಯಮೇ ಸಚ್ಚರಿತ್ರೇ
ತಿಷ್ಠತ್ಯುಚ್ಚೈಃ ಪರಮಯಮಿನಃ ಶುದ್ಧದೃಷ್ಟೇರ್ಮನಶ್ಚೇತ್ |
ತಸ್ಮಿನ್ ಬಾಧಂ ಭವಭಯಹರೇ ಭಾವಿತೀರ್ಥಾಧಿನಾಥೇ
ಸಾಕ್ಷಾದೇಷಾ ಸಹಜಸಮತಾ ಪ್ರಾಸ್ತರಾಗಾಭಿರಾಮೇ ||೨೧೧||

ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಪರಾಜ್ಞು ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಜಯಿಸಿರುವಂಥ ಆ ಭಾವಿ
ಜಿನನಿಗೆ ಪಾಪಕ್ರಿಯೆಯ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ಬಾಹ್ಯಸಂಯಮದಲ್ಲಿ, ಕಾಯ-ವಚನ-ಮನೋಗುಪ್ತಿರೂಪ, ಸಮಸ್ತ
ಇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರ ರಹಿತವಾದ ಅಭ್ಯಂತರ ಸಂಯಮದಲ್ಲಿಕೇವಲ ಪರಿಮಿತ (ಮರ್ಯಾದಿತ) ಕಾಲದ
ಆಚರಣಸ್ವರೂಪವಾದನಿಯಮದಲ್ಲಿ, ನಿಜಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವಿಚಲ ಸ್ಥಿತಿರೂಪ, ಚಿನ್ಮಯ-ಪರಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿಯತವಾದಂಥ
(ನಿಶ್ಚಲ ನಿಂತಿರುವ) ನಿಶ್ಚಯ ಅಂತರ್ಗತ-ಆಚಾರದಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ ನಿಶ್ಚಯ-ಅಭ್ಯಂತರ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ), ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ
ಪ್ರಪಂಚಿತ (ಜ್ಞಾನ-ದರ್ಶನ-ಚಾರಿತ್ರ-ತಪ-ವೀರ್ಯಾಚಾರರೂಪ) ವಾದ ಪಂಚಾಚಾರದಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ
ವ್ಯವಹಾರ-ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ), ಹಾಗೂ ಪಂಚಮಗತಿಗೆ ಹೇತುಭೂತ, ಕಿಂಚಿತ್ ಕೂಡ ಪರಿಗ್ರಹ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಸರ್ವಥಾ
ರಹಿತ, ಸಕಲ ದುರಾಚಾರದ ನಿವೃತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದಂಥ ಪರಮತಪಶ್ಚರಣದಲ್ಲಿ (-ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲಿ) ಪರಮ
ಗುರುವಿನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ನಿರಂಜನ ನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಮೀಪವಿದ್ದಾನೆ
(ಎಂದರೆ ಆ ಮುನಿಗೆ ಸಂಯಮದಲ್ಲಿ, ನಿಮಯದಲ್ಲಿ, ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತಪದಲ್ಲಿ ನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನು
ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಕಟನಿದ್ದಾನೆ), ಆ ಪರದ್ರವ್ಯಪರಾಜ್ಞು ಪರಮವೀತರಾಗ-ಸಮ್ಯಗ್ಧೃಷ್ಟಿ ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರವಂತನಿಗೆ
ಸಾಮಾಯಿಕ ವ್ರತವು ಸ್ಥಿರವಿದೆಯೆಂದು ಕೇವಲಿಗಳ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೨೨ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ],-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆ ಶುದ್ಧದೃಷ್ಟಿವಂತ (-ಸಮ್ಯಗ್ಧೃಷ್ಟಿ) ಜೀವನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ-ಪರಮ
ಮುನಿಗೆ ತಪದಲ್ಲಿ, ನಿಯಮದಲ್ಲಿ ಸಂಯಮದಲ್ಲಿ, ಮತ್ತು ಸತ್ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಆತ್ಮನು ಉದ್ವಿಗ್ನನಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ
(ಎಂದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮ ದ್ರವ್ಯವೇ ಮುಖ್ಯವಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ) ರಾಗದ ನಾಶದ

೧. ಪ್ರಪಂಚಿತ = ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ; ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತ.

ಜಸ್ಸ ರಾಗೋ ದು ದೋಸೋ ದು ವಿಗಡಿಂ ಣ ಜಣೇಇ ದು |
ತಸ್ಸ ಸಾಮಾಇಗಂ ತಾಇ ಇದಿ ಕೇವಲಿಸಾಸಣೇ ||೧೨೮||

ಯಸ್ಯ ರಾಗಸ್ತುದ್ವೇಷಸ್ತು ವಿಕೃತಿಂ ನ ಜನಯತಿ ತು |
ತಸ್ಯ ಸಾಮಾಯಿಕಂ ಸ್ಥಾಯಿ ಇತಿ ಕೇವಲಿಶಾಸನೇ ||೧೨೮||

ಇಹ ಹಿ ರಾಗದ್ವೇಷಾಭಾವಾದಪರಿಸ್ಪಂದರೂಪತ್ವಂ ಭವತೀತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ಯಸ್ಯ ಪರಮವೀತರಾಗಸಂಯಮಿನಃ ಪಾಪಾಟವೀಪಾವಕಸ್ಯ ರಾಗೋ ವಾ ದ್ವೇಷೋ ವಾ ವಿಕೃತಿಂ ನಾವತರತಿ,
ತಸ್ಯ ಮಹಾನಂದಾಭಿಲಾಷಿಣಃ ಜೀವಸ್ಯ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಪ್ರಸರವರ್ಜಿತಗಾತ್ರಮಾತ್ರ ಪರಿಗ್ರಹಸ್ಯ ಸಾಮಾಯಿಕನಾಮವ್ರತಂ
ಶಾಶ್ವತಂ ಭವತೀತಿ ಕೇವಲಿನಾಂ ಶಾಸನೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಭವತೀತಿ |

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ರಾಗದ್ವೇಷೌ ವಿಕೃತಿಮಿಹ ತೌ ನೈವ ಕರ್ತುಂ ಸಮರ್ಥೌ
ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಃಪ್ರಹತದುರಿತಾನೀಕಘೋರಾಂಧಕಾರೇ |
ಆರಾತೀಯೇ ಸಹಜಪರಮಾನಂದಪೀಯೂಷಪೂರೇ
ತಸ್ಮಿನ್ನಿತ್ಯೇ ಸಮರಸಮಯೇ ಕೋ ವಿಧಿಃ ಕೋ ನಿಷೇಧಃ ||೨೧೩||

ಕಾರಣವಿರುವ ಅಭಿರಾಮನಾದಂಥ ಆ ಭವಭಯಹರ ಭಾವಿ ತೀರ್ಥಾಧಿನಾಥನಿಗೆ ಈ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಹಜ-ಸಮತೆಯು ನಿಶ್ಚಿತವಿದೆ (ಎಂದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು). ||೨೧೨||

ಗಾಥೆ - ೧೨೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಸ್ಸ] ಯಾವನಿಗೆ [ರಾಗೋ ದು] ರಾಗ ಅಥವಾ [ದೋಸೋ ದು] ದ್ವೇಷವು (ಉತ್ಪನ್ನವಾಗದೆ) [ವಿಗಡಿಂ] ವಿಕೃತಿಯನ್ನು [ಣ ದು ಜಣೇಇ] ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, [ತಸ್ಸ] ಅವನಿಗೆ [ಸಾಮಾಇಗಂ] ಸಾಮಾಯಿಕವು [ತಾಇ] ಸ್ಥಾಯಿಯಿದೆ [ಇದಿ ಕೇವಲಿಸಾಸಣೇ] - ಎಂದು ಕೇವಲಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳ ಅಭಾವದಿಂದ ಅಪರಿಸ್ಪಂದರೂಪತೆಯಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಪಾಪರೂಪದ ಕಾನನವನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯ ಸಮಾನರಾದಂಥ ಆ ಪರಮ ವೀತರಾಗ ಸಂಯಮಿಗೆ ರಾಗ ಅಥವಾ ದ್ವೇಷವೂ ವಿಕೃತಿಯನ್ನುತ್ಪನ್ನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಆ ಮಹಾ ಆನಂದದ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳ ಜೀವನಿಗೆ-ಐದು

ಯಾವನಿಗೆ ರಾಗವಿಲ್ಲವೆ ದ್ವೇಷರೂಪವಿಹಾರವುತ್ಪನ್ನವಾಗಲಾರದು |

ಅವನಿಗೆ ಸ್ಥಾಯಿಯಿದೆ ಸಾಮಾಯಿಕವೆಂದು ಕೇವಲಿಶಾಸನದಿ ಪೇಳಿದೆ ||೧೨೮||

೧. ಅಭಿರಾಮ = ಮನೋಹರ; ಸುಂದರ (ಭವಭಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವಂಥ ಈ ಭಾವಿ ತೀರ್ಥಂಕರನು ರಾಗದ ನಾಶಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ಮನೋಹರನಿದ್ದಾನೆ.)
೨. ಅಪರಿಸ್ಪಂದರೂಪತೆ= ಅಕಂಪತೆ; ಅಕ್ಷುಬ್ಧತೆ; ಸಮತೆ.
೩. ವಿಕೃತಿ = ವಿಹಾರ; ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪರಿಣತಿಯಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಪರಿಣತಿ. (ಪರಮವೀತರಾಗಸಂಯಮಿಗೆ ಸಮತಾಸ್ವಭಾವಿಯಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮದ್ರವ್ಯದ ದೃಢ ಆಶ್ರಯವಿರುವುದರಿಂದ ವಿಕೃತಿಭೂತ [ವಿಭಾವಭೂತ] ವಾದ ವಿಷಮತೆಯು [ರಾಗದ್ವೇಷಪರಿಣತಿಯು] ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರಕೃತಿಭೂತ [ಸ್ವಭಾವಭೂತ] ವಾದ ಸಮತಾ ಪರಿಣಾಮಗಳಾಗುತ್ತವೆ.)

ಜೋ ದು ಅಟ್ಟಂ ಚ ರುದ್ದಂ ಚ ರ್ಘಾಣಂ ವಚ್ಚೇದಿ ಣಿಚ್ಚಸೋ |
ತಸ್ಸ ಸಾಮಾಇಗಂ ತಾಇ ಇದಿ ಕೇವಲಿಸಾಸಣೇ ||೧೨೯||

ಯಸ್ತಾ ತ್ವಂ ಚ ರೌದ್ರಂ ಚ ಧ್ಯಾನಂ ವರ್ಜಯತಿ ನಿತ್ಯಶಃ |
ತಸ್ಯ ಸಾಮಾಯಿಕಂ ಸ್ಥಾಯಿ ಇತಿ ಕೇವಲಿತಾಸನೇ ||೧೨೯||

ಆರ್ತರೌದ್ರಧ್ಯಾನಪರಿತ್ಯಾಗಾತ್ ಸನಾತನಸಾಮಾಯಿಕವ್ರತಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಯಸ್ತು ನಿತ್ಯನಿರಂಜನನಿಜಕಾರಣಸಮಯಸಾರಸ್ವರೂಪನಿಯತಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಪರಮವೀತರಾಗಸುಖಾಮೃತಪಾನ-
ಪರಾಯಣೋ ಜೀವಃ ತಿರ್ಯಗ್ಯೋನಿಪ್ರೇತಾವಾಸನಾರಕಾದಿಗತಿಪ್ರಾಯೋಗ್ಯತಾನಿಮಿತ್ತಮ್ ಆರ್ತರೌದ್ರಧ್ಯಾನದ್ವಯಂ ನಿತ್ಯಶಃ
ಸಂತ್ಯಜತಿ, ತಸ್ಯ ಖಲು ಕೇವಲದರ್ಶನಸಿದ್ಧಂ ಶಾಶ್ವತಂ ಸಾಮಾಯಿಕವ್ರತಂ ಭವತೀತಿ |

ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ರಹಿತವಾದದೇಹಮಾತ್ರವು ಪರಿಗ್ರಹವಿರುವಂಥವನಿಗೆ-ಸಾಮಾಯಿಕ ನಾಮದ ವ್ರತವು
ಶಾಶ್ವತವಿದೆಯೆಂಬುದು ಕೇವಲಿಗಳ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೨೯ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಯ ಮುಖಾಂತರ ಪಾಪಸಮೂಹರೂಪದ ಘೋರಾಂಧಕಾರವನ್ನು ನಾಶ
ಮಾಡಿರುವಂಥ ಆ ಸಹಜ ಪರಮಾನಂದರೂಪದ ಅಮೃತದಪೂರವು (ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವಭಾವಿಯಾದ ಆತ್ಮ
ತತ್ವವು) ಎಲ್ಲಿ ನಿಕಟವಿದೆ ಅಲ್ಲಿ ಆ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳು ವಿಕೃತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವೇ ಇಲ್ಲ. ಆ ನಿತ್ಯ
(ಶಾಶ್ವತ) ಸಮರಸಮಯವಾದ ಆತ್ಮತತ್ವದಲ್ಲಿ ವಿಧಿ ಎಂಥದು ಮತ್ತು ನಿಷೇಧ ಎಂಥದು ? (ಸಮರಸ ಸ್ವಭಾವಿಯಾದ
ಆತ್ಮತತ್ವದಲ್ಲಿ 'ಇದು ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ ಮತ್ತು ಇದು ಬಿಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ' ಯೆಂಬ ವಿಧಿನಿಷೇಧದ
ವಿಕಲ್ಪರೂಪದ ಸ್ವಭಾವವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಆತ್ಮತತ್ವದ ದೃಢತೆಯಿಂದ ಆಲಂಬನ ಮಾಡುವಂಥ ಮುನಿಗೆ
ಸ್ವಭಾವಪರಿಣಮನವಾಗುವ ಕಾರಣ ಸಮರಸರೂಪದ ಪರಿಣಾಮಗಳಾಗುತ್ತವೆ, ವಿಧಿನಿಷೇಧದ ವಿಕಲ್ಪರೂಪ-
ರಾಗದ್ವೇಷರೂಪದ ಪರಿಣಾಮಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ.) ||೨೧೩||

ಗಾಥೆ - ೧೨೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋದು] ಯಾವನು [ಅಟ್ಟಂ] ಆರ್ತ [ಚ] ಮತ್ತು [ರುದ್ದಂ ಚ] ರೌದ್ರ [ರ್ಘಾಣಂ]
ಧ್ಯಾನವನ್ನು [ಣಿಚ್ಚಸೋ] ನಿತ್ಯ [ವಚ್ಚೇದಿ] ವರ್ಜಿಸುತ್ತಾನೆ [ತಸ್ಸ] ಅವನಿಗೆ [ಸಾಮಾಇಗಂ] ಸಾಮಾಯಿಕವು [ತಾಇ]
ಸ್ಥಾಯಿಯಿದೆ [ಇದಿ ಕೇವಲಿಸಾಸಣೇ] -ಎಂದು ಕೇವಲಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಆರ್ತ ಮತ್ತು ರೌದ್ರ ಧ್ಯಾನದ ಪರಿತ್ಯಾಗದಿಂದ ಸನಾತನ (ಶಾಶ್ವತ) ಸಾಮಾಯಿಕ ವ್ರತದ
ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಯಾವನು ಆರ್ತಮದರಂತೆ ರೌದ್ರಧ್ಯಾನಗಳ ನಿತ್ಯವರ್ಜನ ಮಾಡುವನು |

ಅವನಿಗೆ ಸ್ಥಾಯಿಯಿದೆ ಸಾಮಾಯಿಕವೆಂದು ಕೇವಲಿತಾಸನದಿ ಪೇಳಿದೆ ||೧೨೯||

(ಆರ್ಯ)

ಇತಿ ಜಿನಶಾಸನಸಿದ್ಧಂ ಸಾಮಾಯಿಕವ್ರತಮಣುವ್ರತಂ ಭವತಿ |
ಯಸ್ಯಜತಿ ಮುನಿರ್ನಿತ್ಯಂ ಧ್ಯಾನದ್ವಯಮಾರ್ತರೌದ್ರಾಖ್ಯಮ್ ||೨೧೪||

ಜೋ ದು ಪುಣ್ಣಂ ಚ ಪಾವಂ ಚ ಭಾವಂ ವಜ್ಜೇದಿ ಣಿಚ್ಚಸೋ |
ತಸ್ಸ ಸಾಮಾಇಗಂ ತಾಇ ಇದಿ ಕೇವಲಿಸಾಸಣೇ ||೧೩೦||

ಯಸ್ಯ ಪುಣ್ಣಂ ಚ ಪಾಪಂ ಚ ಭಾವಂ ವರ್ಜಯತಿ ನಿತ್ಯಶಃ ||
ತಸ್ಯ ಸಾಮಾಯಿಕಂ ಸ್ಥಾಯಿ ಇತಿ ಕೇವಲಶಾಸನೇ ||೧೩೦||

ಶುಭಾಶುಭಪರಿಣಾಮಸಮುಪಜನಿತಸುಕೃತದುರಿತಕರ್ಮಸಂನ್ಯಾಸವಿಧಾನಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಪರಿತ್ಯಾಗಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತಾನಾಂ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರಾಣಾಂ ಚರಣನಲಿನಕ್ಷಾಲನಸಂವಾಹನಾದಿ-
ವೈಯಾವೃತ್ಯಕರಣಜನಿತಶುಭಪರಿಣತಿವಿಶೇಷಸಮುಪಾರ್ಜಿತಂ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮ, ಹಿಂಸಾನ್ಯತಸ್ತೇಯಾಬ್ರಹ್ಮಪರಿಗ್ರಹಪರಿಣಾಮ-
ಸಂಜಾತಮಶುಭಕರ್ಮ, ಯಃ ಸಹಜವೈರಾಗ್ಯಪ್ರಾಸಾದಶಿಖರಶಿಖಾಮಣಿಃ ಸಂಸೃತಿಪುರಂದ್ರಿಕಾವಿಲಾಸವಿಭ್ರಮಜನ್ಮೂಮಿಸ್ಥಾನಂ
ತತ್ಕರ್ಮದ್ವಯಮಿತಿ ತ್ಯಜತಿ, ತಸ್ಯ ನಿತ್ಯಂ ಕೇವಲಮತಸಿದ್ಧಂ ಸಾಮಾಯಿಕವ್ರತಂ ಭವತೀತಿ |

ನಿತ್ಯ-ನಿರಂಜನ ನಿಜಕಾರಣಸಮಯಸಾರದ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿನಿಯತ (-ನಿಯಮದಿಂದ ಸ್ಥಿರ)ವಾದ ಶುದ್ಧ-ನಿಶ್ಚಯ-
ಪರಮವೀತರಾಗ-ಸುಖಾಮೃತದ ಪಾನದಲ್ಲಿ ಪರಾಯಣನಾದಂಥ ಯಾವ ಜೀವನು ತಿಯಂಚಯೋನಿ, ಪ್ರೇತವಾಸ
ಮತ್ತು ನಾರಕಾದಿಗತಿಯ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಹೇತುಭೂತಗಳಾದ ಆರ್ತ ಮತ್ತು ರೌದ್ರವೆಂಬೆರಡು ಧ್ಯಾನಗಳನ್ನು ನಿತ್ಯ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ
ಅವನಿಗೆ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಕೇವಲದರ್ಶನಸಿದ್ಧ (-ಕೇವಲದರ್ಶನದಿಂದ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ) ಶಾಶ್ವತ ಸಾಮಾಯಿಕವ್ರತವಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೨೯ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವ ಮುನಿಯು ಆರ್ತ ಮತ್ತು ರೌದ್ರನಾಮದ ಎರಡು ಧ್ಯಾನಗಳನ್ನು
ನಿತ್ಯಬಿಡುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ಜಿನಶಾಸನಸಿದ್ಧ (-ಜಿನಶಾಸನದಿಂದ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ) ಅಣುವ್ರತರೂಪದ ಸಾಮಾಯಿಕ ವ್ರತವಿದೆ.
||೨೧೪||

ಗಾಥೆ - ೧೩೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ ದು] ಯಾವನು [ಪುಣ್ಣಂ ಚ] ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು [ಪಾವಂ ಭಾವಂ ಚ]
ಪಾಪರೂಪದ ಭಾವವನ್ನು [ಣಿಚ್ಚಸೋ] ನಿತ್ಯ [ವಜ್ಜೇದಿ] ವರ್ಜಿಸುತ್ತಾನೆ, [ತಸ್ಸ] ಅವನಿಗೆ [ಸಾಮಾಇಗಂ]
ಸಾಮಾಯಿಕವ್ರ [ತಾಇ] ಸ್ಥಾಯಿಯಿದೆ [ಇದಿ ಕೇವಲಿಸಾಸಣೇ] -ಎಂದು ಕೇವಲಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಯಾವನು ಪುಣ್ಯಮೇಣ್ವಾಪರೂಪದ ಭಾವಗಳ ನಿತ್ಯ ವರ್ಜನಮಾಡುವನು |
ಅವನಿಗೆ ಸ್ಥಾಯಿಯಿದೆ ಸಾಮಾಯಿಕವೆಂದು ಕೇವಲೀಶಾಸನದಿ ಪೇಳಿದೆ ||೧೩೦||

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಸರ್ವಂ ಸುಕೃತದುರಿತಂ ಸಂಸೃತೇರ್ಮೂಲಭೂತಂ
ನಿತ್ಯಾನಂದಂ ಪ್ರಜತಿ ಸಹಜಂ ಶುದ್ಧಚೈತನ್ಯರೂಪಮ್ |
ತಸ್ಮಿನ್ ಸದ್ಯಗ್ ವಿಹರತಿ ಸದಾ ಶುದ್ಧಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯೇ
ಪಶ್ಚಾದುಚ್ಚೈಃ ತ್ರಿಭುವನಜನೈರರ್ಚಿತಃ ಸನ್ ಜಿನಃ ಸ್ಯಾತ್ ||೨೧೫||

(ಶಿಖರೀಣಿ)

ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧಂ ಜ್ಞಾನಂ ದುರಘಸುಕೃತಾರಣ್ಯದಹನಂ
ಮಹಾಮೋಹಧ್ವಾಂತಪ್ರಬಲತರತೇಜೋಮಯಮಿದಮ್ |
ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೇರ್ಮೂಲಂ ನಿರುಪಧಿಮಹಾನಂದಸುಖದಂ
ಯಜಾಮೈತನ್ನಿತ್ಯಂ ಭವಪರಿಭವಧ್ವಂಸನಿಪುಣಮ್ ||೨೧೬||

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಶುಭಾಶುಭಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಸುಕೃತದುಷ್ಕೃತರೂಪ ಕರ್ಮದ ಸಂನ್ಯಾಸದ ವಿಧಿಯ (-ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಗಳ ತ್ಯಾಗದ ರೀತಿಯ) ಕಥನವಿದೆ.

ಬಾಹ್ಯ-ಅಭ್ಯಂತರ ಪರಿತ್ಯಾಗರೂಪ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಲಕ್ಷಿತರಾದ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರರುಗಳ ಚರಣಕಮಲ ಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಚರಣಕಮಲಸಂವಾಹನ ಮೊದಲಾದ ವೈಯಾಪ್ಯಮಾಡುವುದರಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಶುಭ ಪರಿಣತಿವಿಶೇಷದಿಂದ (ವಿಶಿಷ್ಟಶುಭಪರಿಣತಿಯಿಂದ) ಉಪಾರ್ಜಿತವಾದ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಹಾಗೂ ಹಿಂಸೆ, ಅಸತ್ಯ, ಚಾರ್ಯ, ಅಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಪರಿಗ್ರಹದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಅಶುಭಕರ್ಮವನ್ನು, ಅವೆರಡೂ ಕರ್ಮಗಳು ಸಂಸಾರರೂಪದ ಸ್ತ್ರಿಯಂ ವಿಲಾಸವಿಭ್ರಮದ ಜನ್ಮಭೂಮಿಸ್ಥಾನಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಸಹಜ ವೈರಾಗ್ಯರೂಪ ಪ್ರಾಸಾದದ ಶಿಖರದ ಶಿಖಾಮಣಿಯು (-ಆ ಪರಮ ಸಹಜ ವೈರಾಗ್ಯವಂತ ಮುನಿಯು) ಬಿಡುತ್ತಾನೆ, ಅವನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೇವಲೀಮತಸಿದ್ಧವಾದ (ಕೇವಲಿಗಳ ಮತದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ) ಸಾಮಾಯಿಕ ವ್ರತವಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೨೦ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಮೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸಮ್ಯಗ್ ಸ್ವಿಜೀವನು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಮೂಲಭೂತಗಳಾದ ಸಮಸ್ತ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ನಿತ್ಯಾನಂದಮಯವೂ, ಸಹಜವೂ, ಶುದ್ಧಚೈತನ್ಯರೂಪವೂ ಆದ ಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ; ಆ ಶುದ್ಧ ಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಪುನಃ ತ್ರಿಭುವನ ಜನರಿಂದ (ಮೂರು ಲೋಕದ ಜೀವರುಗಳಿಂದ) ಅತ್ಯಂತ ಪೂಜಿತವಾದಂಥ ಜಿನನಾಗುತ್ತಾನೆ. ||೨೧೫||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಸ್ವಯಂಸಿದ್ಧವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಪಾಪಪುಣ್ಯರೂಪದವನವನ್ನು ಸುಡುವಂಥ ಅಗ್ನಿಯಿದೆ, ಮಹಾಮೋಹಾಂಧಕಾರನಾಶಕ ಅತಿಪ್ರಬಲ ಪ್ರಕಾಶಮಯವಿದೆ, ವಿಮುಕ್ತಿಯ ಮೂಲವಿದೆ ಮತ್ತು ನಿರುಪಾಧಿಕ ಮಹಾ ಆನಂದಸುಖವನ್ನೀಯುವಂಥದ್ದಿದೆ. ಭವಭವವನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುವಲ್ಲಿ ನಿಪುಣವಾದಂಥ ಈ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಾನು ನಿತ್ಯ ಪೂಜಿಸುತ್ತೇನೆ. ||೨೧೬||

೧. ಚರಣಕಮಲಸಂವಾಹನ = ಕಾಲು ಹಿಡಿಸುವುದು.

೨. ವಿಲಾಸ ವಿಭ್ರಮ = ವಿಲಾಸಯುಕ್ತ ಹಾವಭಾವ; ಕ್ರೀಡೆ.

೩. ನಿರುಪಧಿ = ಭಲರಹಿತ ; ನಿಜವಾದ; ವಾಸ್ತವಿಕ.

(ಶಿಖರಿಣಿ)

ಅಯಂ ಜೀವೋ ಜೀವತ್ಯಘಕುಲವಶಾತ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿವಧೂ-
ಧವತ್ಸಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ ಸ್ಮರಜನಿತಸೌಖ್ಯಾಕುಲಮತಿಃ |
ಕ್ಷಚಿದ್ ಭವ್ಯತ್ವೇನ ವ್ರಜತಿ ತರಸಾ ನಿರ್ವೃತಿಸುಖಂ
ತದೇಕಂ ಸಂತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಪುನರಪಿ ಸ ಸಿದ್ಧೋ ನ ಚಲತಿ ||೨೧೨||

ಜೋ ದು ಹಸ್ಸಂ ರಕಃ ಸೋಗಂ ಅರತಿಂ ವಚ್ಚೇದಿ ಣಿಚ್ಚಸೋ |
ತಸ್ಸ ಸಾಮಾಇಗಂ ತಾಇ ಇದಿ ಕೇವಲಿಸಾಸಣೇ ||೧೩೧||

ಜೋ ದುಗಂಛಾ ಭಯಂ ವೇದಂ ಸವ್ವಂ ವಚ್ಚೇದಿ ಣಿಚ್ಚಸೋ |
ತಸ್ಸ ಸಾಮಾಇಗಂ ತಾಇ ಇದಿ ಕೇವಲಿಸಾಸಣೇ ||೧೩೨||

ಯಸ್ತು ಹಾಸ್ಯಂ ರತಿಂ ಶೋಕಂ ಅರತಿಂ ವರ್ಜಯತಿ ನಿತ್ಯಶಃ |
ತಸ್ಯ ಸಾಮಾಯಿಕಂ ಸ್ಥಾಯಿ ಇತಿ ಕೇವಲಿಶಾಸಣೇ ||೧೩೧||

ಯಃ ಜುಗುಪ್ಸಾಂ ಭಯಂ ವೇದಂ ಸರ್ವಂ ವರ್ಜಯತಿ ನಿತ್ಯಶಃ |
ತಸ್ಯ ಸಾಮಾಯಿಕಂ ಸ್ಥಾಯಿ ಇತಿ ಕೇವಲಿಶಾಸಣೇ ||೧೩೨||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಜೀವನು ಅಘಸಮೂಹದ ವಶದಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿವಧುವಿನ ಪತಿತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು (ಎಂದರೆ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಗಳ ವಶದಿಂದ ಸಂಸಾರರೂಪದ ಸ್ತ್ರೀಯ ಪತಿಯಾಗಿ) ಕಾಮಜನಿತಸುಖದ ಸಲುವಾಗಿ ವ್ಯಾಕುಲ ಮತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಒಮ್ಮೆ ಭವ್ಯತ್ವದಿಂದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಸುಖವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಅದರ ನಂತರ ಪುನಃ ಆ ಒಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಆ ಸಿದ್ಧನು ಚಲಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ (ಎಂದರೆ ಒಂದು ಮುಕ್ತಿಸುಖವೇ ಹೀಗೆ ಅನನ್ಯ, ಅನುಪಮ ಮತ್ತು ಪರಿಪೂರ್ಣವಿದೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನು ಯಾವತ್ಕಾಲ ತೃಪ್ತ-ತೃಪ್ತನಿರುತ್ತಾನೆ, ಅದರೊಳಗಿಂದ ಎಂದೂ ಚ್ಯುತನಾಗಿ ಅನ್ಯಸುಖವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ವ್ಯಾಕುಲನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ||೨೧೨||

ಗಾಥೆ - ೧೩೧-೧೩೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ ದು] ಯಾವನು [ಹಸ್ಸಂ] ಹಾಸ್ಯ, [ರಕಃ] ರತಿ, [ಸೋಗಂ] ಶೋಕ ಮತ್ತು [ಅರತಿಂ] ಅರತಿಯನ್ನು [ಣಿಚ್ಚಸೋ] ನಿತ್ಯ [ವಚ್ಚೇದಿ] ವರ್ಜಿಸುತ್ತಾನೆ, [ತಸ್ಸ] ಅವನಿಗೆ [ಸಾಮಾಇಗಂ] ಸಾಮಾಯಿಕವು [ತಾಇ] ಸ್ಥಾಯಿಯಿದೆ [ಇದಿ ಕೇವಲಿಸಾಸಣೇ]-ಎಂದು ಕೇವಲಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಯಾವನು ಹಾಸ್ಯರತಿಶೋಕಮೇಣರತಿಗಳ ನಿತ್ಯವರ್ಜನ ಮಾಡುವನು |

ಅವನಿಗೆ ಸ್ಥಾಯಿಯಿದೆ ಸಾಮಾಯಿಕವೆಂದು ಕೇವಲಿಶಾಸನದಿ ಪೇಳಿದೆ ||೧೩೧||

ಯಾವನು ಜುಗುಪ್ಸೆ ಭಯಮೇಣ್ಸರ್ವವೇದಗಳ ನಿತ್ಯವರ್ಜನ ಮಾಡುವನು |

ಅವನಿಗೆ ಸ್ಥಾಯಿಯಿದೆ ಸಾಮಾಯಿಕವೆಂದು ಕೇವಲಿಶಾಸನದಿ ಪೇಳಿದೆ ||೧೩೨||

ನವನೋಕಷಾಯವಿಜಯೇನ ಸಮಾಸಾದಿತಸಾಮಾಯಿಕಚಾರಿತ್ರಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಮೋಹನೀಯಕರ್ಮಸಮುಪಜನಿತಸ್ತ್ರೀಪುಂನಪುಂಸಕವೇದಹಾಸ್ಯರತ್ಯರತಿಶೋಕಭಯಜುಗುಪ್ಸಾಭಿದಾನನವ-
ನೋಕಷಾಯಕಲಿತಕಲಂಕಪಂಕಾತ್ಮಕಸಮಸ್ತವಿಕಾರಜಾಲಕಂಪರಮಸಮಾಧಿಬಲೇನಯಸ್ತು ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ಯಾತ್ಮಕ-
ಪರಮತಪೋಧನಃ ಸಂತ್ಯಜತಿ, ತಸ್ಯ ಖಲು ಕೇವಲಿಭಟ್ಟಾರಕಶಾಸನಸಿದ್ಧಪರಮಸಾಮಾಯಿಕಾಭಿಧಾನವ್ರತಂ ಶಾಶ್ವತರೂಪಮನೇನ
ಸೂತ್ರದ್ವಯೇನ ಕಥಿತಂ ಭವತೀತಿ |

(ಶಿಖರಿಣಿ)

ತ್ಯಜಾಮೈತತ್ಸರ್ವಂ ನನು ನವಕಷಾಯಾತ್ಮಕಮಹಂ
ಮುದಾ ಸಂಸಾರಸ್ತ್ರೀಜನಿತಸುಖದುಃಖಾವಲಿಕರಮ್ |
ಮಹಾಮೋಹಾಂಧಾನಾಂ ಸತತಸುಲಭಂ ದುರ್ಲಭತರಂ
ಸಮಾಧೌ ನಿಷ್ಠಾನಾಮನವರತಮಾನಂದಮನಸಾಮ್ ||೨೧೮||

[ಜೋ] ಯಾವನು [ದುಗಂಭಾ] ಜುಗುಪ್ಸೆ, [ಭಯಂ] ಭಯ ಮತ್ತು [ಸವ್ಧಂ ವೇದಂ] ಸಮಸ್ತ ವೇದವನ್ನು
[ಣಿಚ್ಚ ಸೋ] ನಿತ್ಯ [ವಚ್ಚೇದಿ] ವರ್ಜಿಸುತ್ತಾನೆ, [ತಸ್ಸ] ಅವನಿಗೆ [ಸಾಮಾಇಗಂ] ಸಾಮಾಯಿಕವು [ತಾಇ] ಸ್ಥಾಯಿಯಿದೆ
[ಇದಿ ಕೇವಲಿಸಾಸಣೇ]-ಎಂದು ಕೇವಲಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ನವನೋಕಷಾಯದ ವಿಜಯದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವಂಥ ಸಾಮಾಯಿಕಚಾರಿತ್ರದ ಸ್ವರೂಪದ
ಕಥನವಿದೆ.

ಮೋಹನೀಯ ಕರ್ಮಜನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀವೇದ, ಪುರುಷವೇದ, ನಪುಂಸಕವೇದ, ಹಾಸ್ಯ, ರತಿ, ಅರತಿ, ಶೋಕ, ಭಯ
ಮತ್ತು ಜುಗುಪ್ಸೆ ನಾಮದ ಒಂಭತ್ತು ನೋಕಷಾಯಗಳಿಂದಾಗುವಂಥ ಕಲಂಕಪಂಕಸ್ವರೂಪ (ಮಲ-ಕೊಳಚಿ ಸ್ವರೂಪ)ವಾದ
ಸಮಸ್ತ ವಿಕಾರ ಸಮೂಹವನ್ನು ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯ ಬಲದಿಂದ ಯಾವ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ಯಾತ್ಮಕನಾದ ಪರಮ
ತಪೋಧನನು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಕೇವಲಿಭಟ್ಟಾರಕರ ಶಾಸನದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ಪರಮ ಸಾಮಾಯಿಕ
ನಾಮದ ವ್ರತವು ಶಾಶ್ವತರೂಪದಿಂದಿದೆಯೆಂದು ಈ ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಹೇಳಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೩೧-೧೩೨ನೇ ಗಾಥೆಗಳ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸಂಸಾರಸ್ತ್ರೀಜನಿತ^೦ ಸುಖದುಃಖಾವಲಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂಥ ನವಕಷಾಯಾತ್ಮಕವಾದ
ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು (-ನವನೋಕಷಾಯಸ್ವರೂಪವಾದ ಸಮಸ್ತ ವಿಕಾರವನ್ನು) ನಾನು ನಿಜವಾಗಿ ಪ್ರಮೋದದಿಂದ ತ್ಯಜಿಸುತ್ತೇನೆ.
ಆ ನವನೋಕಷಾಯಾತ್ಮಕವಾದ ವಿಕಾರವು ಮಹಾಮೋಹಾಂಧ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ನಿರಂತರ ಸುಲಭವಿದೆ ಮತ್ತು ನಿರಂತರ
ಆನಂದ ತುಂದಿಲ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಸಮಾಧಿನಿಷ್ಠ (ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನರಾದ) ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಿದೆ.
||೨೧೮||

೧. ಸುಖದುಃಖಾವಲಿ = ಸುಖದುಃಖದ ಆವಲಿ ; ಸುಖದುಃಖದ ಪಂಕ್ತಿ-ಶ್ರೇಣಿ. (ನವನೋಕಷಾಯಾತ್ಮಕವಾದ ವಿಕಾರವು ಸಂಸಾರರೂಪದ ಸ್ತ್ರೀಯಿಂದ
ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಸುಖದುಃಖದ ಶ್ರೇಣಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆ.)

ಜೋ ದು ಧಮ್ಠಂ ಚ ಸುಕ್ಕಂ ಚ ಝಾಣಂ ಝಾವದಿ ಳೆಚ್ಚಸೋ |
ತಸ್ಸ ಸಾಮಾಱಗಂ ತಾಱ ಇದಿ ಕೇವಲಿಸಾಸಣೇ ||೧೩||

ಯಸ್ಸು ಧರ್ಮಂ ಚ ಶುಕ್ಲಂ ಚ ಧ್ಯಾನಂ ಧ್ಯಾಯತಿ ನಿತ್ಯಶಃ |
ತಸ್ಸ ಸಾಮಾಯಿಕಂ ಸ್ಥಾಯಿ ಇತಿ ಕೇವಲಿತಾಸನೇ ||೧೩||

ಪರಮಸಮಾಧ್ಯಧಿಕಾರೋಪಸಂಹಾರೋಪನ್ಯಾಸೋಽಯಮ್ |

ಯಸ್ತು ಸಕಲವಿಮಲಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನಲೋಲುಪಃ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರಃಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಯನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮ-
ಧ್ಯಾನೇನ ನಿಖಿಲವಿಕಲ್ಪಜಾಲನಿರ್ಮುಕ್ತನಿಶ್ಚಯಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನೇನ ಚ ಅನವರತಮುಖಂಡಾದ್ವೈತಸಹಜಚಿದ್ವಿಲಾಸ-
ಲಕ್ಷಣಮಕ್ಷಯಾನಂದಾಂಭೋಧಿಮಜ್ಜಂತಂ ಸಕಲಬಾಹ್ಯಕ್ರಿಯಾಪರಾಜ್ಞುಖಂ ಶಾಶ್ವದಂತಃಕ್ರಿಯಾಧಿಕರಣಂ ಸ್ವಾತ್ಮನಿಷ್ಠನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ
ಪರಮಸಮಾಧಿಸಂಪತ್ತಿ ಕಾರಣಾಭ್ಯಾಂ ತಾಭ್ಯಾಂ ಧರ್ಮಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಾಭ್ಯಾಂ ಸದಾಶಿವಾತ್ಮಕಮಾತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯತಿ ಹಿ ತಸ್ಯ ಖಲು
ಜಿನೇಶ್ವರಶಾಸನನಿಷ್ಪನ್ನಂ ನಿತ್ಯಂ ಶುದ್ಧಂ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿ ಗುಪ್ತ ಪರಮಸಮಾಧಿಲಕ್ಷಣಂ ಶಾಶ್ವತಂ ಸಾಮಾಯಿಕವ್ರತಂ ಭವತೀತಿ |

ಗಾಥೆ - ೧೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋದು] ಯಾವನು [ಧಮ್ಠಂ ಚ] ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ [ಸುಕ್ಕಂ ಚ ಝಾಣಂ] ಮತ್ತು
ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವನ್ನು [ಳೆಚ್ಚಸೋ] ನಿತ್ಯ [ಝಾವದಿ] ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ, [ತಸ್ಸ] ಅವನಿಗೆ [ಸಾಮಾಱಗಂ] ಸಾಮಾಯಿಕವು
[ತಾಱ] ಸ್ಥಾಯಿಯಿದೆ [ಇದಿ ಕೇವಲಿಸಾಸಣೇ] - ಎಂದು ಕೇವಲಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಪರಮ-ಸಮಾಧಿ ಅಧಿಕಾರದ ಉಪಸಂಹಾರದ ಕಥನವಿದೆ.

ಆ ಸಕಲ-ವಿಮಲ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನದ ಲೋಲುಪನಾದ (ಸರ್ವಥಾ ನಿರ್ಮಲ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು
ಕೇವಲದರ್ಶನದ ತೀವ್ರ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳ-ಭಾವನೆಯುಳ್ಳ) ಪರಮ ಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರನು ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಿತವಾದ
ನಿಶ್ಚಯ-ಧರ್ಮಧ್ಯಾನದಿಂದ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ನಿಶ್ಚಯ-ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದಿಂದ-ಸ್ವಾತ್ಮನಿಷ್ಠ
(ನಿಜಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದಂಥ) ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಪರಮಸಮಾಧಿರೂಪ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತಗಳಾದಂಥ ಆ
ಧರ್ಮ-ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಅಖಂಡ ಅದ್ವೈತ-ಸಹಜ-ಚಿದ್ವಿಲಾಸಲಕ್ಷಣ (ಎಂದರೆ ಅಖಂಡ ಅದ್ವೈತ
ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಚೈತನ್ಯವಿಲಾಸಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ), ಅಕ್ಷಯವಾದ ಆನಂದಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗುವಂಥ (ಮುಳುಗುವಂಥ),
ಸಕಲ ಬಾಹ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಪರಾಜ್ಞುಖ, ಶಾಶ್ವತರೂಪದಿಂದ (ಯಾವಾಗಲೂ) ಅಂತಃಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅಧಿಕರಣಭೂತ,
ಸದಾಶಿವಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅವನಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಜಿನೇಶ್ವರರ ಶಾಸನದಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವ
ನಿತ್ಯಶುದ್ಧ, ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಗಳಿಂದ ಗುಪ್ತವಾದಂಥ ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಶಾಶ್ವತ ಸಾಮಾಯಿಕವ್ರತವಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ಪರಮ-ಸಮಾಧಿ ಅಧಿಕಾರದ ಅಂತಿಮ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ
ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಯಾವನು ಧರ್ಮಧ್ಯಾನಮದರಂತೆ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವನ್ನು ನಿತ್ಯಧ್ಯಾನಿಸುವನು |
ಅವನಿಗೆ ಸ್ಥಾಯಿಯಿದೆ ಸಾಮಾಯಿಕವೆಂದು ಕೇವಲಿತಾಸನದಿ ಪೇಳಿದೆ ||೧೩||

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನೇ ಪರಿಣತಮತಿಃ ಶುದ್ಧರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಾ
 ಧರ್ಮಧ್ಯಾನೇಷ್ಯನಘಪರಮಾನಂದತತ್ತ್ವಾ ಶ್ರೀತೇಽಸ್ಮಿನ್ |
 ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯುಚ್ಚೈರಪಗತಮಹದ್ಬುಜಾಲಂ ವಿಶಾಲಂ
 ಭೇದಾಭಾವಾತ್ ಕಿಮಪಿ ಭವಿನಾಂ ವಾಙ್ಮನೋಮಾರ್ಗದೂರಮ್ ||೨೧೯||

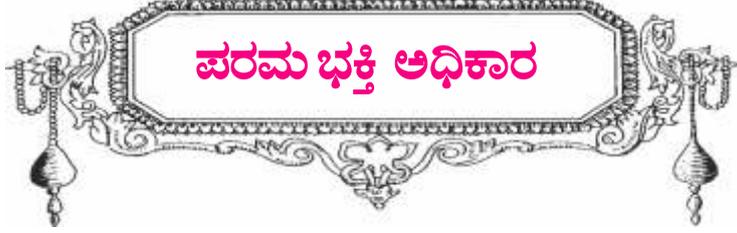
ಇತಿ ಸುಕವಿಜನಪಯೋಜಮಿತ್ರಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಪ್ರಸರವರ್ಜಿತಗಾತ್ರಮಾತ್ರಪರಿಗ್ರಹಶ್ರೀಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವ-
 ವಿರಚಿತಾಯಾಂ ನಿಯಮಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯಾಯಾಂ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತೌ ಪರಮಸಮಾಧ್ಯಧಿಕಾರೋ ನವಮಃ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧಃ ||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಅನಘ (ನಿರ್ದೋಷ ಪರಮಾನಂದಮಯ ತತ್ತ್ವದ ಆಶ್ರಿತಗಳಾದ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಯಾವನ ಬುದ್ಧಿಯು ಪರಿಣಮಿತವಾಗಿದೆ ಅಂಥ ಶುದ್ಧ ರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕನಾದ ಜೀವನು ಯಾವುದರೊಳಗಿಂದ (-ಯಾವ ತತ್ತ್ವದೊಳಗಿಂದ) ಮಹಾದುಃಖ ಸಮೂಹವು ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದು (ತತ್ತ್ವವು) ಭೇದಗಳ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ವಚನ ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ದೂರವಿದೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ವಿಶಾಲ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ||೨೧೯||

ಈ ರೀತಿ ಸುಕವಿಜನರೂಪದ ಕಮಲಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾರು ಸೂರ್ಯಸಮಾನರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾರಿಗೆ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ದೇಹಮಾತ್ರವು ಪರಿಗ್ರಹವಿತ್ತು ಅಂಥ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರ ಮುಖಾಂತರ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿಯಮಸಾರದ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕೃಂದ ಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ ಶ್ರೀ ನಿಯಮಸಾರ ಪರಮಾಗಮದ ನಿರ್ಗಂಧ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವವಿರಚಿತ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿನಾಮದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ) ಪರಮ ಸಮಾಧಿ ಅಧಿಕಾರ ನಾಮದ ನವಮ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

★ ★ ★

ಅಥ ಸಂಪ್ರತಿ ಹಿ ಭಕ್ತಧಿಕಾರ ಉಚ್ಯತೇ |

ಸಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನಚರಣೇ ಜೋ ಭತ್ತಿಂ ಕುಣಿ ಸಾವಗೋ ಸಮಣೋ |

ತಸ್ಸ ದು ಣಿವ್ವದಿಭತ್ತೀ ಹೋದಿ ತ್ತಿ ಜಿಣೇಹಿ ಪಣ್ಣತ್ತಂ ||೧೨೪||

ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನಚರಣೇಷು ಯೋ ಭಕ್ತಿಂ ಕರೋತಿ ಶ್ರಾವಕಃ ಶ್ರಮಣಃ |

ತಸ್ಯ ತು ನಿವೃತ್ತಿ ಭಕ್ತಿಭವತೀತಿ ಜಿನೈಃ ಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಮ್ ||೧೨೪||

ರತ್ನತ್ರಯಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಚತುರ್ಗತಿಸಂಸಾರಪರಿಭ್ರಮಣಕಾರಣತೀವ್ರಮಿಥ್ಯಾತ್ವಕರ್ಮಪ್ರಕೃತಿಪ್ರತಿಪಕ್ಷನಿಜಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಸಮ್ಯಕ್ -
ಶ್ರದ್ಧಾನಾವಬೋಧಾಚರಣಾತ್ಮಕೇಷು ಶುದ್ಧರತ್ನತ್ರಯಪರಿಣಾಮೇಷು ಭಜನಂ ಭಕ್ತಿ ರಾರಾಧನೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಏಕಾದಶಪದೇಷು
ಶ್ರಾವಕೇಷು ಜಘನ್ಯಾಃ ಷಟ್, ಮಧ್ಯಮಾಸ್ತ್ರಯಃ, ಉತ್ತಮೌ ದ್ವೌ ಚ, ಏತೇ ಸರ್ವೇ ಶುದ್ಧ ರತ್ನತ್ರಯಭಕ್ತಿಂ ಕುರ್ವಂತಿ | ಅಥ

ಈಗ ಭಕ್ತಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಗಾಥೆ - ೧೨೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ ಸಾವಗೋ ಸಮಣೋ] ಯಾವ ಶ್ರಾವಕನು ಅಥವಾ ಶ್ರಮಣನು
[ಸಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನಚರಣೇ] ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರದ [ಭತ್ತಿಂ] ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ
[ತಸ್ಸ ದು] ಅವನಿಗೆ [ಣಿವ್ವದಿಭತ್ತೀ ಹೋದಿ] ನಿವೃತ್ತಿಭಕ್ತಿ (ನಿರ್ವಾಣದ ಭಕ್ತಿ)ಯಿದೆ [ತ್ತಿ ಜಿಣೇಹಿ ಪಣ್ಣತ್ತಂ]
-ಎಂದು ಜಿನರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ರತ್ನತ್ರಯದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಶ್ರಾವಕನಿಲ್ಲವೆ ಶ್ರಮಣ ಸಮ್ಯಕ್ -ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರದ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವನು |

ಅವನಿಗೆ ನಿರ್ವಾಣದ ಭಕ್ತಿಯಿದೆಯೆಂದು ಜಿನವರದೇವ ಪೇಳಿಹರು ||೧೨೪||

ಭವಭಯಭೀರವಃ ಪರಮನೈಷ್ಕರ್ಮ್ಯವೃತ್ತಯಃ ಪರಮತಪೋಧನಾಶ್ಚ ರತ್ನತ್ರಯಭಕ್ತಿಂ ಕುರ್ವಂತಿ | ತೇಷಾಂ ಪರಮಶ್ರಾವಕಾಣಾಂ ಪರಮತಪೋಧನಾನಾಂ ಚ ಜಿನೋತ್ತಮೈಃ ಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಾ ನಿರ್ವೃತ್ತಿಭಕ್ತಿರಪುನರ್ಭವಪುರಂದ್ರಿಕಾಸೇವಾ ಭವತೀತಿ |

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಸಮ್ಯಕ್ ಕ್ಷೇಪಿಸ್ಥಿನ್ ಭವಭಯಹರೇ ಶುದ್ಧಭೋಧೇ ಚರಿತೇ
ಭಕ್ತಿಂ ಕುರ್ಯಾದನಿಶಮತುಲಾಂ ಯೋ ಭವಚ್ಛೇದದಕ್ಷಾಮ್ |
ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದ್ಯಖಿಲದುರಘವ್ರಾತನಿರ್ಮುಕ್ತಚೇತಾಃ
ಭಕ್ತೋ ಭಕ್ತೋ ಭವತಿ ಸತತಂ ಶ್ರಾವಕಃ ಸಂಯಮೀ ವಾ ||೨೨೦||

ಮೋಕ್ಷಂಗಯಪುರಿಸಾಣಂ ಗುಣಭೇದಂ ಜಾಣಿಊಣ ತೇಸಿಂ ಪಿ |

ಜೋ ಕುಣದಿ ಪರಮಭಕ್ತಿಂ ವವಹಾರಣಯೇಣ ಪರಿಕಹಿಯಂ ||೧೨೫||

ಚತುರ್ಗತಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ತೀವ್ರ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಕರ್ಮದ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷ (ವಿರುದ್ಧ)ವಾದ ನಿಜ ಪರಮಾತ್ಮತ್ವದ ಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧೆ-ಅವಬೋಧ-ಆಚರಣಸ್ವರೂಪ ಶುದ್ಧ ರತ್ನತ್ರಯ-ಪರಿಣಾಮಗಳ ಯಾವ ಭಜನೆಯಿದೆ ಅದು ಭಕ್ತಿಯಿದೆ; ಆರಾಧನೆಯೆಂದು ಅದರ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಏಕಾದಶಪದ ಶ್ರಾವಕರಲ್ಲಿ ಜಘನ್ಯರಾದವರು ಆರು ಇದ್ದಾರೆ ಮಧ್ಯಮರು ಮೂವರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮರು ಈರ್ವರಿದ್ದಾರೆ. ಇವರೆಲ್ಲರು ಶುದ್ಧರತ್ನತ್ರಯದ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಭವಭಯಭೀರುಗಳು, ಪರಮ ನೈಷ್ಕರ್ಮ್ಯವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವರು (ಪರಮ ನಿಷ್ಕರ್ಮಪರಿಣತಿಯುಳ್ಳವರು) ಆದ ಪರಮ ತಪೋಧನರು ಕೂಡ (ಶುದ್ಧ) ರತ್ನತ್ರಯದ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪರಮ ಶ್ರಾವಕರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಪರಮ ತಪೋಧನರಿಗೆ ಜಿನವರರು ಹೇಳಿರುವ ನಿರ್ವಾಣಭಕ್ತಿಯು-ಅಪುನರ್ಭವರೂಪಿ ಸ್ತ್ರಿಯ ಸೇವೆಯು-ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೨೫ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಜೀವನು ಭವಭಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವಂಥ, ಭವಭೇದಕವಾದ ಈ ಸಮ್ಯಕ್ ಕ್ಷದ, ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರದ ಅತುಲ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿರಂತರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಆ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿ ಸಮಸ್ತ ದುಷ್ಟ, ಪಾಪ

ಅತಿಮೋಕ್ಷಗತಪುರಷರಗುಣಭೇದ ಅವರದು ಕೂಡ ಜೀವನು |

ಪರಮಭಕ್ತಿಮಾಡುವುದು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ನಿರ್ವಾಣ ಭಕ್ತಿಯೆಂದು ಪೇಳಿದೆ ||೧೨೫||

೧. ಏಕಾದಶಪದ = ಹನ್ನೊಂದು ಪದಗಳಿರುವಂಥ (ಗುಣಾನುಸಾರ ಭೂಮಿಕೆಗಳು). (ಶ್ರಾವಕರಿಗೆ ನಿಮ್ಮಾನುಸಾರ ಹನ್ನೊಂದು ಪದಗಳಿವೆ. ೧) ದರ್ಶನ, ೨) ವ್ರತ, ೩) ಸಾಮಾಯಿಕ, ೪) ಪ್ರೋಷ್ಠೋಪವಾಸ, ೫) ಸಚಿತ್ತತ್ಯಾಗ, ೬) ರಾತ್ರಿಭೋಜನತ್ಯಾಗ, ೭) ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ೮) ಆರಂಭತ್ಯಾಗ, ೯) ಪರಿಗ್ರಹತ್ಯಾಗ, ೧೦) ಅನುಮತಿತ್ಯಾಗ ಮತ್ತು ೧೧) ಉದ್ದಿಷ್ಟಾಪಾರತ್ಯಾಗ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಪದದವರೆಗೆ (ಆರನೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯವರೆಗೆ) ಜಘನ್ಯಶ್ರಾವಕರಿದ್ದಾರೆ. ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಪದದವರೆಗೆ ಮಧ್ಯಮಶ್ರಾವಕರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಹತ್ತನೆಯ ಹಾಗೂ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಪದದ ಮೇಲಿರುವವರು ಉತ್ತಮ ಶ್ರಾವಕರಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಪದಗಳು ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವೂರ್ವಕ, ಹಟರಹಿತವಾದ ಸಹಜ ದಶೆಗಳಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಮೋಕ್ಷಗತಪುರುಷಾಣಾಂ ಗುಣಭೇದಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತೇಷಾಮಪಿ |

ಯಃಕರೋತಿ ಪರಮಭಕ್ತಿಂ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಪರಿಕಥಿತಮ್ ||೧೧೩||

ವ್ಯವಹಾರನಯಪ್ರಧಾನಸಿದ್ಧಭಕ್ತಿಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಯೇ ಪುರಾಣಪುರುಷಾಃ ಸಮಸ್ತಕರ್ಮಕ್ಷಯೋಪಾಯಹೇತುಭೂತಂ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಾನಮಭೇದಾನುಪಚಾರ-
ರತ್ನತ್ರಯಪರಿಣತ್ಯಾ ಸಮ್ಯಗಾರಾಧ್ಯ ಸಿದ್ಧಾ ಜಾತಾಸ್ತೇಷಾಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಾದಿಶುದ್ಧಗುಣಭೇದಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ನಿರ್ವಾಣಪರಂಪರಾ-
ಹೇತುಭೂತಾಂ ಪರಮಭಕ್ತಿಮಾಸನ್ನಭವ್ಯಃ ಕರೋತಿ, ತಸ್ಯ ಮುಮುಕ್ಷೋವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ನಿರ್ವೃತ್ತಿಭಕ್ತಿಭವತೀತಿ |

(ಅನುಷ್ಠಪು)

ಉದ್ಧೂತಕರ್ಮಸಂದೋಹಾನ್ ಸಿದ್ಧಾನ್ ಸಿದ್ಧಿವಧೂಧವಾನ್ |

ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾಷ್ಟಗುಣೈಶ್ಚರ್ಯಾನ್ ನಿತ್ಯಂ ವಂದೇ ಶಿವಾಲಯಾನ್ ||೨೨೧||

(ಆರ್ಯ)

ವ್ಯವಹಾರನಯಸ್ಯೇತ್ಥಂ ನಿರ್ವೃತ್ತಿಭಕ್ತಿರ್ಜಿನೋತ್ತಮೈಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾ |

ನಿಶ್ಚಯನಿರ್ವೃತ್ತಿಭಕ್ತೀ ರತ್ನತ್ರಯಭಕ್ತಿರಿತ್ಯುಕ್ತಾ ||೨೨೨||

ಸಮೂಹದಿಂದ ಮುಕ್ತಚಿತ್ತವುಳ್ಳ ಜೀವನು-ಶ್ರಾವಕನಿರಲಿ ಅಥವಾ ಸಂಯಮಿಯಿರಲಿ-ನಿರಂತರ ಭಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ, ಭಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ.
||೨೨೦||

ಗಾಥೆ - ೧೩೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವ ಜೀವನು [ಮೋಕ್ಷಗುಣಪುರಿಸಾಣಂ] ಮೋಕ್ಷಗತ ಪುರುಷರುಗಳ
[ಗುಣಭೇದಂ] ಗುಣಭೇದಗಳನ್ನು [ಜಾಣಿಲೂಣ] ತಿಳಿದುಕೊಂಡು [ತೇಸಿಂ ಪಿ] ಅವರದು ಕೂಡ [ಪರಮ ಭಕ್ತಿಂ]
ಪರಮ ಭಕ್ತಿ [ಕುಣದಿ] ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, [ವ್ಯವಹಾರನಯೇಣ] ಆ ಜೀವನಿಗೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ [ಪರಿಕಹಿಯಂ]
ನಿರ್ವಾಣ ಭಕ್ತಿಯಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ವ್ಯವಹಾರನಯಪ್ರಧಾನವಾದ ಸಿದ್ಧಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಯಾವ ಪುರಾಣ ಪುರುಷರು ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಕ್ಷಯದ ಉಪಾಯಕ್ಕೆ ಹೇತುಭೂತನಾದ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನ
ಅಭೇದ-ಅನುಪಚಾರ-ರತ್ನತ್ರಯಪರಿಣತಿಯಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ ರೂಪದಿಂದ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ
ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಶುದ್ಧಗುಣಗಳ ಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನಿರ್ವಾಣದ ಪರಂಪರಾಹೇತುಭೂತವಾದಂಥ
ಪರಮ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಯಾವ ಆಸನ್ನಭವ್ಯಜೀವನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆ ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೆ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ನಿರ್ವಾಣ
ಭಕ್ತಿಯಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೩೫ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ
ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಆರು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಕರ್ಮಸಮೂಹವನ್ನು ಹೊಡೆದುಹಾಕಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಸಿದ್ಧಿವಧುವಿನ (ಮುಕ್ತಿರೂಪ
ಸ್ತ್ರೀಯು) ಪತಿಯಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಅಷ್ಟಗುಣರೂಪದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾರು ಕಲ್ಯಾಣದ
ಸ್ಥಾನದಿದ್ದಾರೆ ಆ ಸಿದ್ಧರುಗಳಿಗೆ ನಾನು ನಿತ್ಯ ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೨೨೧||

(ಆರ್ಯ)

ನಿಃಶೇಷದೋಷದೂರಂ ಕೇವಲಬೋಧಾದಿಶುದ್ಧಗುಣನಿಲಯಂ |
ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಫಲಮಿತಿ ಸಿದ್ಧತ್ವಂ ಪ್ರಾಹುರಾಚಾರ್ಯಾಃ ||೨೨೩||

(ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೇಡಿತಂ)

ಯೇ ಲೋಕಾಗ್ರನಿವಾಸಿನೋ ಭವಭವಕ್ಕೆಶಾರ್ಣವಾಂತಂ ಗತಾ
ಯೇ ನಿರ್ವಾಣವಧೂಟಿಕಾಸ್ತನಭರಾಶ್ಚೇಷೋತ್ಥಸೌಖ್ಯಕರಾಃ |
ಯೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮವಿಭಾವನೋದ್ಭವಮಹಾಕೈವಲ್ಯಸಂಪದ್ಗುಣಾಃ
ತಾನ್ ಸಿದ್ಧಾನ್ ಭಿನೌಮ್ಯಹಂ ಪ್ರತಿದಿನಂ ಪಾಪಾಟವೀಪಾವಕಾನ್ ||೨೨೪||

(ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೇಡಿತಂ)

ತೈಲೋಕ್ಯಾಗ್ರನಿಕೇತನಾನ್ ಗುಣಗುರೂನ್ ಜ್ಞೇಯಾಬ್ಧಿಪಾರಂಗತಾನ್
ಮುಕ್ತಿಶ್ರೀವನಿತಾಮುಖಾಂಬುಜರವೀನ್ ಸ್ವಾಧೀನಸೌಖ್ಯಾರ್ಣವಾನ್ |
ಸಿದ್ಧಾನ್ ಸಿದ್ಧಗುಣಾಷ್ಟಕಾನ್ ಭವಹರಾನ್ ನಷ್ಟಾಷ್ಟಕಮೋತ್ಕರಾನ್
ನಿತ್ಯಾನ್ ತಾನ್ ಶರಣಂ ವ್ರಜಾಮಿ ಸತತಂ ಪಾಪಾಟವೀಪಾವಕಾನ್ ||೨೨೫||

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಯೇ ಮರ್ತ್ಯದೈವನಿಕುರಂಬಪರೋಕ್ಷಭಕ್ತಿ-
ಯೋಗ್ಯಾಃ ಸದಾ ಶಿವಮಯಾಃ ಪ್ರವರಾಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಃ |
ಸಿದ್ಧಾಃ ಸುಸಿದ್ಧಿರಮಣೀರಮಣೀಯವಕ್ತ್ರ-
ಪಂಕೇರುಹೋರುಮಕರಂದಮಧುವ್ರತಾಃ ಸ್ಯುಃ ||೨೨೬||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ (ಸಿದ್ಧ ಭಗವಂತರುಗಳ ಭಕ್ತಿಗೆ) ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ನಿರ್ವಾಣಭಕ್ತಿಯೆಂದು ಜನವರುಗಳು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ; ರತ್ನತ್ರಯಭಕ್ತಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯ-ನಿರ್ವಾಣಭಕ್ತಿಯೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ||೨೨೨||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಸಿದ್ಧತ್ವವನ್ನು ನಿಃಶೇಷ (ಸಮಸ್ತ) ದೋಷಗಳಿಂದ ದೂರ, ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಶುದ್ಧ ಗುಣಗಳ ಆಗರ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಫಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ||೨೨೩||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಲೋಕಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಯಾರು ಭವಭವದ ಕ್ಲೇಶರೂಪವಾದ ಸಮುದ್ರದ ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ನಿರ್ವಾಣವಧುವಿನ ಪುಷ್ಪವಾದ ಸ್ತನಗಳ ಆಲಿಂಗನದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಸೌಖ್ಯದ ಗಣಿಯಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾರು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಕೈವಲ್ಯಸಂಪದದ (-ಮೋಕ್ಷಸಂಪದದ) ಮಹಾಗುಣವುಳ್ಳವರಿದ್ದಾರೆ ಆ ಪಾಪಾಟವೀಪಾವಕರಾದಂಥ (-ಪಾಪರೂಪದ ಕಾನನವನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಸಮಾನರಾದಂಥ) ಸಿದ್ಧರಿಗೆ ನಾನು ಪ್ರತಿದಿವಸ ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೨೨೪||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಮೂರು ಲೋಕದ ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿವಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಯಾರು ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಜ್ಞೇಯರೂಪವಾದ ಮಹಾಸಾಗರದ ತೀರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಮುಕ್ತಿಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪದ ಸ್ತ್ರೀಯ ಮುಖಕಮಲದ ಸೂರ್ಯರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಸ್ವಾಧೀನ ಸುಖದ ಸಾಗರರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಅಷ್ಟಗುಣಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧ(ಪ್ರಾಪ್ತ) ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಭವದ ನಾಶ ಮಾಡುವಂಥವರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾರು ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ನಷ್ಟ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಆ ಪಾಪಾಟವೀನಾಶಕ (-ಪಾಪರೂಪದ ಕಾನನವನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ

**ಮೋಕ್ಷಪಹೇ ಅಪ್ಪಾಣಂ ತವಿಲೂಣ ಯ ಕುಣದಿ ಣೆವ್ವದೀ ಭಕ್ತಿ
ತೇಣ ದು ಜೀವೋ ಪಾವಣ ಅಸಹಾಯಗುಣಂ ಣೆಯಪ್ಪಾಣಂ ||೧೧೩೬||**

**ಮೋಕ್ಷಪಹೇ ಆತ್ಮಾನಂ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಚ ಕರೋತಿ ನಿರ್ವೃತೇರ್ಭಕ್ತಿಮ್ |
ತೇನ ತು ಜೀವಃ ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯಸಹಾಯಗುಣಂ ನಿಜಾತ್ಮಾನಾಮ್ ||೧೧೩೬||**

ನಿಜಪರಮಾತ್ಮಭಕ್ತಿಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಭೇದಕಲ್ಪನಾನಿರಪೇಕ್ಷನಿರುಪಚಾರರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕೇ ನಿರುಪರಾಗಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗೇ ನಿರಂಜನನಿಜಪರಮಾತ್ಮಾನಂದ-
ಪೀಯೂಷಪಾನಾಭಿಮುಖೋ ಜೀವಃ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯಾಪಿ ಚ ಕರೋತಿ ನಿರ್ವೃತೇಮುಕ್ತಂಗನಾಯಾಃ ಚರಣನಲಿನೇ
ಪರಮಾಂ ಭಕ್ತಿಂ, ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಸ ಭವ್ಯೋ ಭಕ್ತಿಗುಣೇನ ನಿರಾವರಣಸಹಜಜ್ಞಾನಗುಣತ್ವಾದ್ವಾತ್ಮಾನಂ ನಿಜಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ |

ಸಮಾನ)ರಾದ ನಿತ್ಯರಾದ (ಅವಿನಾಶಿಯಾದ) ಸಿದ್ಧಭಗವಂತರುಗಳ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ನಾನು ನಿರಂತರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.
||೨೨೫||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಮನುಷ್ಯರ ಹಾಗೂ ದೇವತೆಗಳ ಸಮೂಹದ ಪರೋಕ್ಷ ಭಕ್ತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯರಿದ್ದಾರೆ,
ಯಾರು ಯಾವಾಗಲೂ ಶಿವಮಯರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಶ್ರೇಷ್ಠರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಿದ್ದಾರೆ ಆ ಸಿದ್ಧಭಗವಂತರು
ಸುಸಿದ್ಧಿರೂಪ ರಮಣಿಯ ರಮಣೀಯ ಮುಖಕಮಲದ ಮಹಾ ಮಕರಂದದ ಭ್ರಮರರಿದ್ದಾರೆ. (ಎಂದರೆ ಅನುಪಮವಾದ
ಮುಕ್ತಿಸುಖದ ಅನುಭವವನ್ನು ನಿರಂತರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.) ||೨೨೬||

ಗಾಥೆ - ೧೩೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಮೋಕ್ಷಪಹೇ] ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ [ಅಪ್ಪಾಣಂ] (ತನ್ನ) ಆತ್ಮನನ್ನು [ತವಿಲೂಣಯಿ]
ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿ [ಣೆವ್ವದೀ] ನಿರ್ವೃತ್ತಿಯ (ನಿರ್ವಾಣದ) [ಭಕ್ತೀ] ಭಕ್ತಿ [ಕುಣದಿ] ಮಾಡುತ್ತಾನೆ,
[ತೇಣ ದು] ಅದರಿಂದ [ಜೀವೋ] ಜೀವನು [ಅಸಹಾಯಗುಣಂ] ^೧ಅಸಹಾಯಗುಣವುಳ್ಳ [ಣೆಯಪ್ಪಾಣಂ]
ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನು [ಪಾವಣ] ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ನಿಜಪರಮಾತ್ಮನ ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ನಿರಂಜನ ನಿಜ ಪರಮಾತ್ಮನ ಆನಂದಾಮೃತವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅಭಿಮುಖನಾದ ಜೀವನು ಭೇದ
ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ನಿರಪೇಕ್ಷವಾದ ನಿರುಪಚಾರ-ರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ^೨ನಿರುಪರಾಗ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನು

**ಆತ್ಮನನು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿ ನಿರ್ವಾಣದ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಿದರೆ
ಆತ್ಮನು ಅಸಹಾಯಗುಣವುಳ್ಳ ನಿಜಾತ್ಮನನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು ||೧೧೩೬||**

೧. ಮಕರಂದ = ಪುಷ್ಪಪರಾಗ; ಹೂವಿನ ರಸ; ಹೂವಿನ ಕೇಸರ.

೨. ಅಸಹಾಯ ಗುಣವುಳ್ಳ = ಯಾರ ಸಹಾಯತೆಯಿಲ್ಲದಂಥ ಗುಣವುಳ್ಳ. [ಆತ್ಮನು ಸ್ವಯಂಸಿದ್ಧ ಸಹಜ ಸ್ವತಂತ್ರ ಗುಣವುಳ್ಳವನಿರುವುದರಿಂದ
ಅಸಹಾಯಗುಣವುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ.]

೩. ನಿರುಪರಾಗ = ಉಪರಾಗವಿಲ್ಲದ; ನಿರ್ವಿಕಾರ; ನಿರ್ಮಲ; ಶುದ್ಧ.

(ಸಗ್ಧರೆ)

ಆತ್ಮಾಹ್ಯಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನ್ಯವಿಚಲಿತಮಹಾಶುದ್ಧರತ್ನತ್ರಯೇಽಸ್ಮಿನ್
 ನಿತ್ಯೇ ನಿರ್ಮುಕ್ತಿ ಹೇತೌ ನಿರುಪಮಸಹಜಜ್ಞಾನದೃಕ್ಶೀಲರೂಪೇ |
 ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯಾನಂದಭಾಸ್ವನ್ನಿರತಿಶಯಗೃಹಂ ಚಿಚ್ಚಮತ್ಕಾರಭಕ್ತ್ಯಾ
 ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯುಚ್ಚೈರಯಂ ಯಂ ವಿಗಲಿತವಿಪದಂ ಸಿದ್ಧಿಸೀಮಂತಿನೀಶಃ ||೨೨೭||

ರಾಯಾದೀಪರಿಹಾರೇ ಅಪ್ಪಾಣಂ ಜೋ ದು ಜುಂಜದೇ ಸಾಹೂ |

ಸೋ ಜೋಗಭಕ್ತಿಜುತೋ ಇದರಸ್ಸ ಯ ಕಿಹ ಹವೇ ಜೋಗೋ ||೧೧೩||

ರಾಗಾದಿಪರಿಹಾರೇ ಆತ್ಮಾನಂ ಯಸ್ತು ಯುನಕ್ತಿಸಾಧುಃ |

ಸ ಯೋಗಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಃ ಇತರಸ್ಸ ಚ ಕಥಂ ಭವೇದ್ಯೋಗಃ||೧೧೩||

ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿ ನಿರ್ವೃತ್ತಿಯ-ಮುಕ್ತಿರೂಪದ ಸ್ತ್ರಿಯ-ಚರಣಕಮಲದ ಪರಮ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಭವ್ಯ ಜೀವನು ಭಕ್ತಿಗುಣದ ಮುಖಾಂತರ ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನು-ಯಾವನು ನಿರಾವರಣ ಸಹಜ ಜ್ಞಾನಗುಣವುಳ್ಳವನಿರುವುದರಿಂದ ಅಸಹಾಯಗುಣಾತ್ಮಕನಿದ್ದಾನೆ ಅವನನ್ನು-ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೩೩ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಅವಿಚಲಿತ-ಮಹಾಶುದ್ಧ-ರತ್ನತ್ರಯವುಳ್ಳ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಹೇತುಭೂತ ನಿರುಪಮಸಹಜ-ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಚಾರಿತ್ರರೂಪನಾದ ನಿತ್ಯ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ನಿಜವಾಗಿ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಸ್ಥಾಪನೆಮಾಡಿ, ಈ ಆತ್ಮನು ಚೈತನ್ಯ ಚಮತ್ಕಾರದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ *ನಿರತಿಶಯವಾದ ಮನೆಯನ್ನು-ಯಾರೊಳಗಿಂದ ವಿಪತ್ತುಗಳು ದೂರವಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಯಾರು ಆನಂದದಿಂದ ಭವ್ಯ (ಶೋಭಾಯಮಾನ)ರಿದ್ದಾರೆ ಅವರನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ಮುಕ್ತಿರೂಪ ಸ್ತ್ರಿಯ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ||೨೨೭||

ಗಾಥೆ - ೧೩೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ ಸಾಹೂ ದು] ಯಾವ ಸಾಧುವು [ರಾಯಾದೀಪರಿಹಾರೇ ಅಪ್ಪಾಣಂ ಜುಂಜದೇ] ರಾಗಾದಿಗಳ ಪರಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ತೊಡಗಿಸುತ್ತಾನೆ (ಎಂದರೆ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿ ರಾಗಾದಿಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ), [ಸೋ] ಅವನು [ಜೋಗಭಕ್ತಿಜುತೋ] ಯೋಗಭಕ್ತಿಯುಕ್ತ (ಯೋಗದ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವ) ನಿದ್ದಾನೆ; [ಇದರಸ್ಸ ಯ] ಇತರರಿಗೆ [ಜೋಗೋ] ಯೋಗವು [ಕಿಹ] ಯಾವಪ್ರಕಾರ [ಹವೇ] ಇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ?

ಯಾವಸಾಧು ರಾಗಾದಿಯ ಪರಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ತೊಡಗಿಸುವನು |

ಅವನು ಯೋಗಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಿಹನು ಅನ್ಯರಿಗೆ ಯೋಗತಾಹೇಗಿರುವುದು ||೧೧೩||

★ ನಿರತಿಶಯ = ಅದಕ್ಕಿಂತ ಯಾವುದೂ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದಂಥ ; ಅನುಪಮ ; ಶ್ರೇಷ್ಠ ; ಅದ್ವಿತೀಯ.

ನಿಶ್ಚಯಯೋಗಭಕ್ತಿಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ನಿರವಶೇಷೇಣಾಂತರ್ಮುಖಾಕಾರಪರಮಸಮಾಧಿನಾ ನಿಖಿಲಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಪರಭಾವಾನಾಂ ಪರಿಹಾರೇ ಸತಿ ಯಸ್ತು ಸಾಧುರಾಸನ್ನಭವ್ಯಜೀವಃ ನಿಜೇನಾಖಂಡಾದ್ವೈತಪರಮಾನಂದಸ್ವರೂಪೇಣ ನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಯುನಕ್ತಿ , ಸ ಪರಮತಪೋಧನ ಏವ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೋಪಯೋಗಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಃ | ಇತರಸ್ಯ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚಸುಖಸ್ಯ ಕಥಂ ಯೋಗಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ -

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

“ಆತ್ಮಪ್ರಯತ್ನಸಾಪೇಕ್ಷಾ ವಿಶಿಷ್ಟಾಯಾ ಮನೋಗತಿಃ |
ತಸ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸಂಯೋಗೋ ಯೋಗ ಇತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ ||”

ತಥಾ ಹಿ -

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ಆತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಾತ್ಮಾಯಂ ಯುನಕ್ತೇವ ನಿರಂತರಮ್ |
ಸ ಯೋಗಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಃ ಸ್ಯಾನಿಶ್ಚಯೇನ ಮುನೀಶ್ವರಃ ||೨೨೮||

ಸವ್ವವಿಯಪ್ಪಾಭಾವೇ ಅಪ್ಪಾಣಂ ಜೋ ದು ಜುಂಜದೇ ಸಾಹೂ |
ಸೋ ಜೋಗಭಕ್ತಿಜುತ್ತೋ ಇದರಸ್ಸ ಯ ಕಿಹ ಹವೇ ಜೋಗೋ ||೨೨೮||

ಟೀಕೆ :- ಇದು ನಿಶ್ಚಯಯೋಗಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ನಿರವಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಖಾಕಾರವಿರುವ (-ಸರ್ವಥಾ ಅಂತರ್ಮುಖ ಸ್ವರೂಪವಿರುವಂಥ) ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದ ಪರಭಾವಗಳ ಪರಿಹಾರವಾದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಸಾಧುವು ಆಸನ್ನಭವ್ಯ ಜೀವನು-ತನ್ನ ಅಖಂಡ ಅದ್ವೈತ ಪರಮಾನಂದಸ್ವರೂಪದ ಜತೆ ನಿಜ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಯುಕ್ತ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆ ಪರಮ ತಪೋಧನನೇ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯ-ಉಪಯೋಗಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ; ಇತರರಿಗೆ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸುಖಿಯಿರುವವನಿಗೆ-ಯೋಗಭಕ್ತಿಯು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ?

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಇತರರೇ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ, -

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮಪ್ರಯತ್ನಸಾಪೇಕ್ಷವುಳ್ಳ ವಿಶಿಷ್ಟಮನೋಗತಿಯ ಸಂಯೋಗವು ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಾಗುವುದು (-ಆತ್ಮಪ್ರಯತ್ನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕಾರದ ಚಿತ್ತಪರಿಣತಿಯನ್ನು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಒಂದುಗೂಡಿಸುವುದು) ಅದನ್ನು ಯೋಗವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.”

ಮತ್ತು [ಈ ೧೩೨ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ], -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಈ ಆತ್ಮನು ಆತ್ಮನನ್ನು ಆತ್ಮನ ಜತೆ ನಿರಂತರ ಒಂದುಗೂಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮುನೀಶ್ವರನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಯೋಗಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ. ||೨೨೮||

ಯಾವಸಾಧುವಿಲ್ಲವಿಲ್ಲಗಳಭಾವದಲಾತ್ಮನನು ತೊಡಗಿಸುವನು |
ಅವನು ಯೋಗಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಿಹನು ಅನ್ಯರಿಗೆ ಯೋಗತಾಹೇಗಿರುವುದು ||೨೨೮||

ಸರ್ವವಿಕಲ್ಪಾಭಾವೇ ಆತ್ಮಾನಂ ಯಸ್ತು ಯುನಕ್ತಿ ಸಾಧುಃ |

ಸ ಯೋಗಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಃ ಇತರಸ್ಯ ಚ ಕಥಂ ಭವೇದ್ಯೋಗಃ ||೧೩೮||

ಅತ್ರಾಪಿ ಪೂರ್ವಸೂತ್ರವನ್ನಿಶ್ಚಯಯೋಗಭಕ್ತಿರ್ವಿಶ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ |

ಅತ್ಯಪೂರ್ವನಿರುಪರಾಗರತ್ನಯಾತ್ಮಕನಿಜಚಿದ್ವಿಲಾಸಲಕ್ಷಣನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಪರಮಸಮಾಧಿನಾ ನಿಖಿಲಮೋಹರಾಗ-
ದ್ವೇಷಾದಿವಿವಿಧವಿಕಲ್ಪಾಭಾವೇ ಪರಮಸಮರಸೀಭಾವೇನ ನಿಃಶೇಷತೋಽಂತರ್ಮುಖನಿಜಕಾರಣಸಮಯಸಾರಸ್ವರೂಪ-
ಮತ್ಯಾಸನ್ನ ಭವ್ಯಜೀವಃ ಸದಾ ಯುನಕ್ತ್ಯೈವ, ತಸ್ಯ ಖಿಲು ನಿಶ್ಚಯಯೋಗಭಕ್ತಿನಾನ್ಯೇಷಾಮ್ ಇತಿ |

(ಅನುಷ್ಠುಪು)

ಭೇದಾಭಾವೇ ಸತೀಯಂ ಸ್ಯಾದ್ಯೋಗಭಕ್ತಿರನುತ್ರಮಾ |

ತಯಾತ್ಮಲಬ್ಧಿರೂಪಾ ಸಾ ಮುಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ಯೋಗಿನಾಮ್ ||೨೨೯||

ಗಾಥೆ - ೧೩೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ ಸಾಹೂ ದು] ಯಾವ ಸಾಧುವು [ಸವ್ಲವಿಯಪ್ಪಾಭಾವೇ ಅಪ್ಪಾಣಂ
ಜುಂಜದೇ] ಎಲ್ಲ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ತೊಡಗಿಸುತ್ತಾನೆ (ಎಂದರೆ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಎಲ್ಲ
ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಅಭಾವ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ) [ಸೋ]ಅವನು [ಜೋಗಭಕ್ತಿಜುತ್ಯೋ] ಯೋಗಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ; [ಇದರಸ್ಸ
ಯ] ಇತರರಿಗೆ [ಜೋಗೋ] ಯೋಗವು [ಕಿಹ] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ಹವೇ] ಇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ?

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪೂರ್ವಸೂತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ ನಿಶ್ಚಯ-ಯೋಗಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ಅತಿ-ಅಪೂರ್ವ ನಿರುಪರಾಗ ರತ್ನಯಾತ್ಮಕ, ನಿಜಚಿದ್ವಿಲಾಸಲಕ್ಷಣಯುಕ್ತ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಪರಮಸಮಾಧಿ
ಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಅಭಾವವಾದ ಮೇಲೆ ಪರಮಸಮರಸೀಭಾವದ
ಜತೆ ನಿರವಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಖವಾದ ನಿಜ ಕಾರಣಸಮಯಸಾರಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಯಾವ
ಅತಿ-ಆಸನ್ನಭವ್ಯಜೀವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸೇರಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಾನೆ ಅವನಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಯೋಗಭಕ್ತಿಯಿದೆ;
ಇತರರಿಗೆ ಇಲ್ಲ.

[ಈಗ ಈ ೧೩೮ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಭೇದದ ಅಭಾವವಿದ್ದರೆ ಈ ಅನುತ್ರಮ ಯೋಗಭಕ್ತಿಯಿರುತ್ತದೆ ; ಅದರ ಮುಖಾಂತರ
ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮಲಬ್ಧಿರೂಪವಾದಂಥ ಆ (-ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ) ಮುಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ||೨೨೯||

೧. ನಿರುಪರಾಗ = ನಿರ್ವಿಕಾರ; ಶುದ್ಧ. [ಪರಮಸಮಾಧಿಯು ಅತಿ-ಅಪೂರ್ವ ಶುದ್ಧರತ್ನಯಸ್ವರೂಪವಿದೆ.]

೨. ಪರಮ ಸಮಾಧಿಯು ಲಕ್ಷಣವು ನಿಜ ಚೈತನ್ಯದ ವಿಲಾಸವಿದೆ.

೩. ನಿರವಶೇಷ = ಪರಿಪೂರ್ಣ. [ಕಾರಣಸಮಯಸಾರಸ್ವರೂಪವು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಅಂತರ್ಮುಖವಿದೆ.]

೪. ಅನುತ್ರಮ = ಬೇರಾವುದು ಉತ್ತಮವಿಲ್ಲದಂಥದು ; ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ.

ವಿವರಿಯಾಭಿಣಿವೇಸಂ ಪರಿಚಿತ್ತಾ ಜೋಣ್ಣ ಕಹಿಯತಚ್ಚೇಸು |

ಜೋ ಜುಂಜದಿ ಅಪ್ಪಾಣಂ ಢಿಯಭಾವೋ ಸೋ ಹವೇ ಜೋಗೋ ||೧೩೯||

ವಿಪರೀತಾಭಿನಿವೇಶಂ ಪರಿತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಜೈನಕಥಿತತ್ತ್ವೇಷು |

ಯೋ ಯುನಕ್ತಿ ಆತ್ಮಾನಂ ನಿಜಭಾವಃ ಸ ಭವೇದ್ಜೋಗಃ ||೧೪೦||

ಇಹ ಹಿ ನಿಖಿಲಗುಣಧರಗಣಧರದೇವಪ್ರಭೃತಿಜಿನಮುನಿನಾಥಕಥಿತತ್ತ್ವೇಷು ವಿಪರೀತಾಭಿನಿವೇಶ-
ವಿವರ್ಜಿತಾತ್ಮಭಾವ ಏವ ನಿಶ್ಚಯಪರಮಯೋಗ ಇತ್ಯುಕ್ತಃ |

ಅಪರಸಮಯತೀರ್ಥನಾಥಾಭಿಹಿತೇ ವಿಪರೀತೇ ಪದಾರ್ಥೇ ಹ್ಯಭಿನಿವೇಶೋ ದುರಾಗ್ರಹ ಏವ
ವಿಪರೀತಾಭಿನಿವೇಶಃ | ಅಮುಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಜೈನಕಥಿತತ್ತ್ವಾ ನಿ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರನಯಾಭ್ಯಾಂ ಬೋಧವ್ಯಾನಿ | ಸಕಲಜಿನಸ್ಯ
ಭಗವತ್ಸೀರ್ಥಾನಾಥಸ್ಯ ಪಾದಪದ್ಮೋಪಜೀವಿನೋ ಜೈನಾಃ, ಪರಮಾರ್ಥತೋ ಗಣಧರದೇವಾದಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ತೈರಭಿಹಿತಾನಿ ನಿಖಿಲಜೀವಾದಿತತ್ತ್ವಾ ನಿ ತೇಷು ಯಃ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರಃ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಯುನಕ್ತಿ, ತಸ್ಯ ಚ ನಿಜಭಾವ ಏವ
ಪರಮಯೋಗ ಇತಿ |

ಗಾಥೆ - ೧೩೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :- [ಜೋ] ಯಾವನು [ವಿವರಿಯಾಭಿಣಿವೇಸಂ ಪರಿಚಿತ್ತಾ] ವಿಪರೀತ ಅಭಿನಿವೇಶದ
ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ, [ಜೋಣ್ಣಕಹಿಯತಚ್ಚೇಸು] ಜೈನಕಥಿತ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ [ಅಪ್ಪಾಣಂ] ಆತ್ಮನನ್ನು [ಜುಂಜದಿ]
ತೊಡಗಿಸುತ್ತಾನೆ, [ಢಿಯಭಾವೋ] ಅವನ ನಿಜ ಭಾವವು [ಸೋ ಜೋಗೋ ಹವೇ] ಅದು ಯೋಗವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಳ ಧಾರಕರಾದ ಗಣಧರದೇವ ಮೊದಲಾದ ಜಿನಮುನಿನಾಥರುಗಳು
ಹೇಳಿರುವ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ವಿಪರೀತ ಅಭಿನಿವೇಶವಿಲ್ಲದ ಆತ್ಮಭಾವವೇ ನಿಶ್ಚಯ-ಪರಮಯೋಗವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಅನ್ಯ ಸಮಯದ ತೀರ್ಥನಾಥರು ಹೇಳಿರುವ (-ಜೈನದರ್ಶನದ ಅತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಅನ್ಯದರ್ಶನದ
ತೀರ್ಥಪ್ರವರ್ತಕರು ಹೇಳಿರುವ) ವಿಪರೀತ ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಿವೇಶವೇ-ದುರಾಗ್ರಹವೇ ವಿಪರೀತ ಅಭಿನಿವೇಶವಿದೆ.
ಅದರ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಜೈನರುಗಳು ಹೇಳಿರುವ ತತ್ತ್ವಗಳು ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಯೋಗ್ಯವಿವೆ,
ಸಕಲಜಿನರಾದಂಥ ಭಗವಾನ ತೀರ್ಥಾನಾಥರ ಚರಣಕಮಲಗಳ ಉಪಜೀವಕರು ಅವರು ಜೈನರಿದ್ದಾರೆ;
ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ ಗಣಧರದೇವ ಮೊದಲಾದವರೆಂದು ಅದರ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಅವರು (-ಗಣಧರದೇವ ಮೊದಲಾದ
ಜೈನರು) ಹೇಳಿರುವ ಆ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಾದಿ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರರು ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನು ತೊಡಗಿಸುತ್ತಾರೆ
ಅವರ ನಿಜ ಭಾವವೇ ಪರಮಯೋಗವಿದೆ.

ವಿಪರೀತಾಭಿನಿವೇಶದ ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಜೈನಕಥಿತತ್ತ್ವ ಗಳಲಿ |

ಸ್ಥಾಪಿಸುವನಾತ್ಮನನು ಅವನ ನಿಜಭಾವವದುತ್ತಾನೆಯೋಗವಿರುವುದು ||೧೩೯||

೧. ತೀರ್ಥಂಕರ ದೇವರು ದೇಹಸಹಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವರು ರಾಗದ್ವೇಷ ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣರೂಪದಿಂದ ಜಯಿಸಿರುವುದರಿಂದ
ಅವರು ಸಕಲಜಿನರಿದ್ದಾರೆ.

೨. ಉಪಜೀವಕ = ಸೇವೆ ಮಾಡುವಂಥವನು ; ಸೇವಕ ; ಆಶ್ರಿತ ; ದಾಸ.

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ತತ್ತ್ವೇಷು ಜೈನಮುನಿನಾಥಮುಖಾರವಿಂದ-
 ವ್ಯಕ್ತೇಷು ಭವ್ಯಜನತಾಭವಘಾತಕೇಷು |
 ತ್ಯಕ್ತ್ವಾದುರಾಗ್ರಹಮಮುಂ ಜಿನಯೋಗಿನಾಥಃ
 ಸಾಕ್ಷಾದ್ಯುನಕ್ತಿ ನಿಜಭಾವಮಯಂ ಸ ಯೋಗಃ ||೨೩೦||

ಉಸಹಾದಿಜಿಣವರಿಂದಾ ಏವಂ ಕಾಊಣ ಜೋಗವರಭತ್ತಿಂ |
 ಣಿವ್ವದಿಸುಹಮಾವಣ್ಣಾ ತಮ್ಮಾ ಧರು ಜೋಗವರಭತ್ತಿಂ ||೧೪೦||

ವೃಷಭಾದಿಜಿನವರೇಂದ್ರಾ ಏವಂ ಕೃತ್ವಾ ಯೋಗವರಭಕ್ತಿಮ್ |
 ನಿವೃತ್ತಿಸುಖಮಾಪನ್ನಾಸ್ತಸ್ಮಾದ್ಧಾರಯ ಯೋಗವರಭಕ್ತಿಮ್ ||೧೪೦||

ಭಕ್ತಧಿಕಾರೋಪಸಂಹಾರೋಪನ್ಯಾಸೋಯಮ್ |

ಅಸ್ಮಿನ್ ಭಾರತೇವರ್ಷೇ ಪುರಾ ಕಿಲ ಶ್ರೀನಾಭೇಯಾದಿಶ್ರೀವರ್ಧಮಾನಚರಮಾಃ ಚತುರ್ವಿಂಶತೀರ್ಥಕರ-
 ಪರಮದೇವಾಃ ಸರ್ವಜ್ಞವೀತರಾಗಾಃ ತ್ರಿಭುವನವರ್ತಿಕೀರ್ತಯೋ ಮಹಾದೇವಾಧಿದೇವಾಃ ಪರಮೇಶ್ವರಾಃ ಸರ್ವೇ
 ಏವಮುಕ್ತಪ್ರಕಾರಸ್ವಾತ್ಮಸಂಬಂಧಿನೀಂ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯಯೋಗವರಭಕ್ತಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಪರಮನಿರ್ವಾಣವಧೂಟಿಕಾಪೀವರಸ್ತನ-

[ಈಗ ಈ ಧರ್ಮೋ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ
 ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ದುರಾಗ್ರಹವನ್ನು (-ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಿಪರೀತ ಅಭಿನಿವೇಶವನ್ನು) ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಜೈನ
 ಮುನಿನಾಥರುಗಳ (-ಗಣಧರದೇವ ಮೊದಲಾದ ಜೈನ ಮುನಿನಾಥರುಗಳ) ಮುಖಾರವಿಂದದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ,
 ಭವ್ಯ ಜನರುಗಳ ಭವಗಳ ನಾಶಮಾಡುವಂಥ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜಿನಯೋಗಿನಾಥರು (ಜೈನ ಮುನಿವರರುಗಳು)
 ತಮ್ಮ ಭಾವವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ತೋಡಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರ ಆ ನಿಜಭಾವವು ಅದು ಯೋಗವಿದೆ. ||೨೩೦||

ಗಾಥೆ - ೧೪೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಉಸಹಾದಿಜಿಣವರಿಂದಾ] ವೃಷಭಾದಿ ಜಿನವರೇಂದ್ರರುಗಳು [ಏವಂ] ಈ ಪ್ರಕಾರ
 [ಜೋಗವರಭತ್ತಿಂ] ಯೋಗದ ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತಿ [ಕಾಊಣ] ಮಾಡಿ [ಣಿವ್ವದಿಸುಹಂ] ನಿವೃತ್ತಿಸುಖವನ್ನು [ಆವಣ್ಣಾ]
 ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ; [ತಮ್ಮಾ] ಆದುದರಿಂದ [ಜೋಗವರಭತ್ತಿಂ] ಯೋಗದ ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು [ಧರು] ನೀನು
 ಧಾರಣ ಮಾಡು.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಭಕ್ತಿ ಅಧಿಕಾರದ ಉಪಸಂಹಾರದ ಕಥನವಿದೆ.

ಈ ಭಾರತ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಶ್ರೀನಾಭಿಪುತ್ರರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಶ್ರೀ ವರ್ಧಮಾನರವರೆಗಿನ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು

ಆ ವೃಷಭಾದಿ ಜಿನವರರು ಈ ತೆರದಿ ಯೋಗದ ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಿ |

ನಿವೃತ್ತಿ ಸುಖವ ಪಡೆದರದರಿಂ ನೀನು ಯೋಗದ ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತಿಮಾಡು ||೧೪೦||

ಭರಗಾಢೋಪಗೂಢನಿರ್ಭರಾನಂದಪರಮಸುಧಾರಸಪೂರಪರಿತ್ಯಜ್ಞಸರ್ವಾತ್ಮಪ್ರದೇಶಾ ಜಾತಾಃ, ತತೋ ಯೂಯಂ ಮಹಾಜನಾಃಸ್ಫುಟಿತ ಭವ್ಯತ್ವಗುಣಾಸ್ತಾಸ್ತಾರ್ಥಪರಮವೀತರಾಗಸುಖಪ್ರದಾಂ ಯೋಗಭಕ್ತಿಂ ಕುರುತೇತಿ |

(ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೀಡಿತಂ)

ನಾಭೇಯಾದಿಜನೇಶ್ವರಾನ್ ಗುಣಗುರೂನ್ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಪುಣ್ಯೋತ್ಕರಾನ್
ಶ್ರೀದೇವೇಂದ್ರಕಿರೀಟಕೋಟಿವಿಲಸನ್ಮಾಣಿಕ್ಯಮೂಲಾರ್ಚಿತಾನ್ |
ಪಾಲೋಮೀಪ್ರಭೃತಿಪ್ರಸಿದ್ಧಿವಿಜಾಧೀಶಾಂಗನಾಸಂಹತೇಃ
ಶಕ್ರೇಣೋದ್ಭವಭೋಗಹಾಸವಿಮಲಾನ್ ಶ್ರೀಕೀರ್ತಿನಾಥಾನ್ ಸ್ತುವೇ ||೨೫೧||

(ಆರ್ಯ)

ವೃಷಭಾದಿವೀರಪಶ್ಚಿಮಜಿನಪತಯೋಷೈವಮುಕ್ತಮಾರ್ಗೇಣ |
ಕೃತ್ವಾ ತು ಯೋಗಭಕ್ತಿಂ ನಿರ್ವಾಣವಧೂಟಿಕಾಸುಖಂ ಯಾಂತಿ ||೨೫೨||

(ಆರ್ಯ)

ಅಪುನರ್ಭವಸುಖಿಸಿದ್ಧೈಃ ಕುರ್ವೇಹಂ ಶುದ್ಧಯೋಗವರಭಕ್ತಿಮ್ |
ಸಂಸಾರಘೋರಭೀತ್ಯಾ ಸರ್ವೇ ಕುರ್ವಂತು ಜಂತವೋ ನಿತ್ಯಮ್ ||೨೫೩||

ತೀರ್ಥಂಕರ-ಪರಮದೇವ-ಸರ್ವಜ್ಞ ವೀತರಾಗರು, ತ್ರಿಲೋಕವರ್ತಿ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳ ಮಹಾದೇವಾಧಿದೇವ ಪರಮೇಶ್ವರರು- ಎಲ್ಲ ಯಥೋಕ್ತ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ನಿಜಾತ್ಮನ ಜತೆ ಸಂಬಂಧವಿಡುವಂಥ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಯೋಗದ ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಿ, ಪರಮನಿರ್ವಾಣವಧುವಿನ ಅತ್ಯಂತ ಪುಷ್ಪಸ್ತನಗಳ ಗಾಢಾಲಿಂಗನದಿಂದ ಸರ್ವ ಆತ್ಮಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ-ಆನಂದರೂಪ ಪರಮ ಸುಧಾರಸದ ಪೂರದಿಂದ ಪರಿತ್ಯಜ್ಞರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಿಸ್ಫುಟಿತ ಭವ್ಯತ್ವಗುಣವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಮಹಾಜನರೇ ! ತಾವು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪರಮವೀತರಾಗ ಸುಖವನ್ನೀಯುವಂಥ ಆ ಯೋಗಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರಿ.

[ಈಗ ಈ ಪರಮ-ಭಕ್ತಿ ಅಧಿಕಾರದ ಅಂತಿಮ ಗಾಢೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಏಳು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಗುಣದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಮೂರುಲೋಕದ ಪುಣ್ಯದ ರಾಶಿಯಿದ್ದಾರೆ (ಎಂದರೆ ಯಾರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲೋಕದ ಪುಣ್ಯವು ಏಕತ್ರೀತವಾಗಿದೆ), ಯಾರು ದೇವೇಂದ್ರನ ಮಕುಟದ ತಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಮಾಣಿಕ ಪಂಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿತರಿದ್ದಾರೆ (ಎಂದರೆ ಯಾರ ಚರಣಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರರ ಮಕುಟಗಳು ಬಾಗುತ್ತವೆ), ಯಾರು (ಯಾರ ಮುಂದೆ) ಶಚಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಇಂದ್ರಾಣಿಯರ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ರೇಂದ್ರನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಡುವಂಥ ನೃತ್ಯ, ಗಾಯನ ಮತ್ತು ಆನಂದದಿಂದ ಸುಶೋಭಿತರಿದ್ದಾರೆ, ಮತ್ತು ಯಾರು ಶ್ರೀ ಹಾಗೂ ಕೀರ್ತಿಯ ಪ್ರಭುವಿದ್ದಾರೆ, ಆ ^೨ ಶ್ರೀ ನಾಭಿಪುತ್ರ - ಮೊದಲಾದ ಜಿನವರರುಗಳ ಸ್ತವನವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೨೫೧||

೧. ಸ್ಫುಟಿತ = ಪ್ರಕಟಿತ ; ಪ್ರಕಟವಾದ ; ಪ್ರಕಟ.
೨. ಶ್ರೀ = ಶೋಭೆ ; ಸೌಂದರ್ಯ; ಭವ್ಯತೆ.

(ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೀಡಿತಂ)

ರಾಗದ್ವೇಷಪರಂಪರಾಪರಿಣತಂ ಚೇತೋ ವಿಹಾಯಾಧುನಾ
 ಶುದ್ಧಧ್ಯಾನಸಮಾಹಿತೇನ ಮನಸಾನಂದಾತ್ಮತತ್ ಸ್ಥಿತಃ |
 ಧರ್ಮಂ ನಿರ್ಮಲಶರ್ಮಕಾರಿಣಮಹಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಗುರೋಃ ಸನ್ನಿಧೌ
 ಜ್ಞಾನಾಪಾಸ್ತಸಮಸ್ತಮೋಹಮಹಿಮಾ ಲೀಯೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣಿ ||೨೫೪||

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ನಿರ್ವೃತೇಂದ್ರಿಯಲೌಲ್ಯಾನಾಂ ತತ್ತ ಲೋಲುಪಚೇತಸಾಮ್ |
 ಸುಂದರಾನಂದನಿಷ್ಯಂದಂ ಜಾಯತೇ ತತ್ತ ಮುತ್ತಮಮ್ ||೨೫೫||

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ಅತ್ಯಪೂರ್ವನಿಜಾತ್ಮೋತ್ಥಭಾವನಾಚಾತಶರ್ಮಣೇ |
 ಯತಂತೇ ಯತಯೋ ಯೇ ತೇ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಾ ಹಿ ನಾಪರೇ ||೨೫೬||

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಅದ್ವಂದ್ವನಿಷ್ಠಮನಘಂ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ ಸ್ಥಂ
 ಸಂಭಾವಯಾಮಿ ತದಹಂ ಪುನರೇಕಮೇಕಮ್ |
 ಕಿಂ ತೈಶ್ಚಮೇ ಫಲಮಿಹಾನ್ಯಪದಾರ್ಥಸಾರ್ಥೈಃ
 ಮುಕ್ತಿಸ್ವಹಸ್ಯ ಭವಶರ್ಮಣಿ ನಿಃಸ್ಪೃಹಸ್ಯ ||೨೫೭||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಶ್ರೀ ವೃಷಭರಿಂದಹಿಡಿದು ಶ್ರೀವೀರರ ವರೆಗಿನ ಜಿನಪತಿಗಳು ಕೂಡ ಯಥೋಕ್ತ
 ಮಾರ್ಗದಿಂದ (ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ) ಯೋಗಭಕ್ತಿಮಾಡಿ ನಿರ್ವಾಣ ವಧುವಿನ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.
 ||೨೫೪||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಅಪುನರ್ಭವಸುಖದ (ಮುಕ್ತಿಸುಖದ) ಸಿದ್ಧಿಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಾನು ಶುದ್ಧಯೋಗದ
 ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ; ಸಂಸಾರದ ಘೋರ ಭೀತಿಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರು ನಿತ್ಯ ಆ ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವುದು.
 ||೨೫೫||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಗುರುಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲಸುಖಕರವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು
 ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಮೋಹದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡಿರುವಂಥ ನಾನು ಈಗ ರಾಗದ್ವೇಷದ ಪರಂಪರಾರೂಪದಿಂದ
 ಪರಿಣತವಾದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ಶುದ್ಧಧ್ಯಾನದಿಂದ ಸಮಾಹಿತ (-ಏಕಾಗ್ರ, ಶಾಂತ) ಮಾಡಿರುವ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ
 ಆನಂದಾತ್ಮಕವಾದ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾಗಿರುತ್ತ, ಪರಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ (ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ) ಲೀನನಾಗುತ್ತೇನೆ. ||೨೫೬||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಲೋಲುಪತೆಯು ನಿವೃತ್ತವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾರ ಚಿತ್ತವು ತತ್ವ ಲೋಲುಪ
 (-ತತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸುಕ)ವಿದೆ ಅವರಿಗೆ ಸುಂದರ ಆನಂದವು ಸ್ರವಿಸುವ ಉತ್ತಮ ತತ್ವವು
 ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ||೨೫೭||

ಇತಿ ಸುಕವಿಜನಪಯೋಜಮಿತ್ರಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಪ್ರಸರವರ್ಜಿತಗಾತ್ರಮಾತ್ರಪರಿಗ್ರಹಶ್ರೀಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿ-
ದೇವವಿರಚಿತಾಯಾಂ ನಿಯಮಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯಾಯಾಂ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತೌ ಪರಮಭಕ್ತಧಿಕಾರೋ ದಶಮಃ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧಃ ||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಅತ್ಯಂತ ಅಪೂರ್ವ ನಿಜಾತ್ಮಜನ್ಯಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಸುಖದ ಸಲುವಾಗಿ
ಯತ್ನಮಾಡುತ್ತಿರುವಂಥ ಯತಿಗಳು ನಿಜವಾಗಿ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ, ಇತರರು ಇಲ್ಲ. ||೨೫೬||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ (ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳ) ದ್ವಂದ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತನಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅನಘ
(ನಿದೋಷ, ಮಲರಹಿತ) ನಿದ್ದಾನೆ, ಆ ಕೇವಲ ಒಬ್ಬನದೇ ನಾನು ಪುನಃಪುನಃ ಸಂಭಾವನೆ (ಸಮ್ಯಕ್ ಭಾವನೆ)
ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಮುಕ್ತಿಯ ಸ್ವಹೇಯುಳ್ಳ ಹಾಗೂ ಭವಸುಖದ ಕುರಿತು ನಿಸ್ವಹನಾದಂಥ ನನಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆ
ಅನ್ಯಪದಾರ್ಥಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಫಲವೇನಿದೆ. ? ||೨೫೭||

ಈ ರೀತಿ ಸುಕವಿಜನರೂಪದ ಕಮಲಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾರು ಸೂರ್ಯಸಮಾನರಿದ್ದಾರೆ
ಮತ್ತು ಯಾರಿಗೆ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ದೇಹಮಾತ್ರವು
ಪರಿಗ್ರಹವಿತ್ತು ಅಂಥ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರ ಮುಖಾಂತರ
ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿಯಮಸಾರದ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ
(ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕುಂದ ಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ
ಶ್ರೀ ನಿಯಮಸಾರ ಪರಮಾಗಮದ ನಿರ್ಗಂಥ ಮುನಿರಾಜ
ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವವಿರಚಿತ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿ
ನಾಮದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ) ಪರಮಭಕ್ತಿ ಅಧಿಕಾರ
ನಾಮದ ದಶಮ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧವು
ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

★★★

ಅಥ ಸಾಂಪ್ರತಂ ವ್ಯವಹಾರಷಡಾವಶ್ಯಕಪ್ರತಿಪಕ್ಷಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಾಧಿಕಾರ ಉಚ್ಯತೇ |

ಜೋ ಣ ಹವದಿ ಅಣ್ಣವಸೋ ತಸ್ಸ ದು ಕಮ್ಮಂ ಭಣಂತಿ ಆವಾಸಂ |
ಕಮ್ಮವಿಣಾಸಣಜೋಗೋ ಣಿವ್ವದಿಮಗ್ಗೋತ್ತಿ ಪಿಜ್ಜುತ್ತೋ ||೧೪೧||

ಯೋ ನ ಭವತ್ಯನ್ಯವಶಃ ತಸ್ಯ ತು ಕರ್ಮ ಭಣಂತ್ಯಾವಶ್ಯಕಮ್ |
ಕರ್ಮವಿನಾಶನಯೋಗೋ ನಿರ್ವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗ ಇತಿ ಪ್ರರೂಪಿತಃ ||೧೪೧||

ಅತ್ರಾನವರತಸ್ವವಶಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯಾವಶ್ಯಕಕರ್ಮ ಭವತೀತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ಈಗ ವ್ಯವಹಾರಷಡಾವಶ್ಯಕಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷವಾದಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯದ (ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯ-ಆವಶ್ಯಕದ) ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಗಾಥೆ - ೧೪೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ ಅಣ್ಣವಸೋ ಣ ಹವದಿ] ಯಾವನು ಅನ್ಯವಶನಿಲ್ಲ (ಎಂದರೆ ಯಾವ ಜೀವನು ಅನ್ಯರ ವಶನಿಲ್ಲ) [ತಸ್ಸ ದು ಆವಾಸಂ ಕಮ್ಮಂ ಭಣಂತಿ] ಅವನಿಗೆ ಆವಶ್ಯಕಕರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ (ಎಂದರೆ ಆ ಜೀವನಿಗೆ ಆವಶ್ಯಕ ಕರ್ಮವಿದೆಯೆಂದು ಪರಮಯೋಗೀಶ್ವರರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ). [ಕಮ್ಮವಿಣಾಸಣಜೋಗೋ] ಕರ್ಮದ ವಿನಾಶಮಾಡುವಂಥ ಯೋಗವು (ಅಂಥ ಈ ಆವಶ್ಯಕ ಕರ್ಮವು) [ಣಿವ್ವದಿಮಗ್ಗೋ] ಅದು ನಿರ್ವಾಣದ ಮಾರ್ಗವಿದೆ [ತ್ತಿ ಪಿಜ್ಜುತ್ತೋ] - ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ನಿರಂತರ ಸ್ವವಶವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯ-ಆವಶ್ಯಕ-ಕರ್ಮವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಅನ್ಯವಶನಿಲ್ಲದ ಜೀವನಿಗೆ ಆವಶ್ಯಕಕರ್ಮವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ |
ಧನ್ಯವಿದೆ ಕರ್ಮವಿನಾಶಕಯೋಗವೇ ನಿರ್ವಾಣಮಾರ್ಗವೆಂದುಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ ||೧೪೧||

ಯಃ ಖಿಲು ಯಥಾವಿಧಿಪರಮಜಿನಮಾರ್ಗಚರಣಕುಶಲಃ ಸರ್ವದೈವಾಂತರ್ಮುಖಿತ್ವಾದನನ್ಯವಶೋ ಭವತಿ ಕಿಂತು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸ್ವಪ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಸ್ಯ ಕಿಲ ವಾವ್ಹಾಹಾರಿಕ್ರಿಯಾಪ್ರಪಂಚಪರಾಜ್ಞುಖಿಸ್ಯ ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಯನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಧ್ಯಾನಪ್ರಧಾನ-ಪರಮಾವಶ್ಯಕಕರ್ಮಾಸ್ತೀತ್ಯನವರತಂ ಪರಮತಪಶ್ಚರಣನಿರತಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರಾ ವದಂತಿ | ಕಿಂ ಚ ಯಸ್ತ್ರೀಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತ ಪರಮಸಮಾಧಿಲಕ್ಷಣಪರಮಯೋಗಃ ಸಕಲಕರ್ಮವಿನಾಶಹೇತುಃ ಸ ಏವ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮೋಕ್ಷಕಾರಣತ್ವಾನಿರ್ವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗ ಇತಿ ನಿರುಕ್ತವ್ಯತ್ವತ್ಪರಿತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಮದಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಭಿಃ -

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

“ಆತ್ಮಾ ಧರ್ಮಃ ಸ್ವಯಮಿತಿ ಭವನ್ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಂ
ನಿತ್ಯಾನಂದಪ್ರಸರಸರಸೇ ಜ್ಞಾನತತ್ತ್ವೇ ನಿಲೀಯ |
ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ಯುಚ್ಚೈರವಿಚಲತಯಾ ನಿಃಪ್ರಕಂಪಪ್ರಕಾಶಾಂ
ಸೂರ್ಜಜ್ಯೋತಿಃ ಸಹಜವಿಲಸದ್ರತ್ನದೀಪಸ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮ್ ||”

ತಥಾ ಹಿ -

ವಿಧಿಯ ಅನುಸಾರ ಪರಮಜಿನಮಾರ್ಗದ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಶಲನಾದಂಥ ಆ ಜೀವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಂತರ್ಮುಖಿತೆಯಕಾರಣ ಅನ್ಯವಶನಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸ್ವಪನನಿದ್ವಾನ್ ಎಂದು ಅರ್ಥವಿದೆ, ಆ ವ್ಯಾಪ್ತಕಾರಿಕ ಕ್ರಿಯಾ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಪರಾಜ್ಞುಖಿನಾದ ಜೀವನಿಗೆ ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಿತ-ನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಧ್ಯಾನಪ್ರಧಾನವಾದ ಪರಮ ಅವಶ್ಯಕ ಕರ್ಮವಿದೆಯೆಂದು ನಿರಂತರ ಪರಮತಪಶ್ಚರಣದಲ್ಲಿ ಲೀನರಾದ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರರುಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಸಕಲ ಕರ್ಮದ ವಿನಾಶದ ಹೇತುಭೂತವಾದಂಥ ಆ ಸ್ತ್ರೀಗುಪ್ತಿಗುಪ್ತ-ಪರಮಸಮಾಧಿಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಪರಮಯೋಗವೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮೋಕ್ಷಕಾರಣವಿರುವುದರಿಂದ ನಿರ್ವಾಣದ ಮಾರ್ಗವಿದೆ. ಹೀಗೆ ನಿರುಕ್ತ ಎಂದರೆ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯದೇವ) ಶ್ರೀಮದ್ ಅಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಗಳು (ಶ್ರೀಪ್ರವಚನಸಾರದ ತತ್ತ್ವದ್ವೀಪಿಕೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಕಲಶದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆತ್ಮನು ಸ್ವಯಂ ಧರ್ಮನಾಗುತ್ತ ಎಂದರೆ ಸ್ವಯಂ ಧರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತ ನಿತ್ಯ ಆನಂದದ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಸರಸ (ಎಂದರೆ ಆ ಶಾಶ್ವತ ಆನಂದದ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ರಸಯುಕ್ತ)ವಿರುವಂಥ ಜ್ಞಾನತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಲೀನನಾಗಿ, ಅತ್ಯಂತ ಅವಿಚಲತೆಯ ಕಾರಣ, ದೈವೀಪ್ರಮಾನ ಜ್ಯೋತಿಯುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಸಹಜರೂಪದಿಂದ ವಿಲಸಿತ (-ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಪ್ರಕಾಶಿತ)ವಾದ ರತ್ನದೀವಿಗೆಯ ನಿಷ್ಕಂಪ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ ಶೋಭೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ (ಎಂದರೆ ರತ್ನದೀವಿಗೆಯ ಸಮಾನ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ನಿಷ್ಕಂಪರೂಪದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಕಾಶಿತನಾಗುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ-ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ).”

೧. ‘ಅನ್ಯವಶನಿಲ್ಲ’ ಈ ಕಥನದ ಅರ್ಥವು ‘ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ವಪನವಿದೆ’ ಯೆಂದಿದೆ.
೨. ನಿಜಾತ್ಮನಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಿರುವಂಥ ನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಧ್ಯಾನವು ಪರಮಾವಶ್ಯಕವಾದಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಿದೆ.
೩. ಪರಮಯೋಗದ ಲಕ್ಷಣವು ಮೂರು ಗುಪ್ತಿಗಳಿಂದ ಗುಪ್ತ (-ಅಂತರ್ಮುಖಿ)ವಾದಂಥ ಪರಮಸಮಾಧಿಯಿದೆ. [ಪರಮ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಕರ್ಮವೇ ಪರಮಯೋಗವಿದೆ ಮತ್ತು ಪರಮ ಯೋಗವು ಅದು ನಿರ್ವಾಣದ ಮಾರ್ಗವಿದೆ.]

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಆತ್ಮನ್ಯುಚ್ಚಿಭವತಿ ನಿಯತಂ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತೀ
 ಧರ್ಮಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸ್ವಪಶಜನಿತಾವಶ್ಯಕಮಾತ್ಮಕೋಽಯಮ್ |
 ಸೋಽಯಂ ಕರ್ಮಕ್ಷಯಕರಪಟುರ್ನಿವೃತ್ತೇರೇಕಮಾರ್ಗಃ
 ತೇನೈವಾಹಂ ಕಿಮಪಿ ತರಸಾ ಯಾಮಿ ಶಂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಮ್ ||೨೩೮||

ಃ ವಸೋ ಅವಸೋ ಅವಸಸ್ಸ ಕಮ್ ವಾವಸ್ಸಯಂ ತಿ ಬೋಧ್ವಾ |
 ಜುತಿ ತಿ ಉವಾಅಂ ತಿ ಯ ಣಿರವಯವೋ ಹೋದಿ ಣಿಜ್ಜುತಿ ||೧೪೨||

ನ ವಸೋ ಅವಶಃ ಅವಶ್ಯ ಕರ್ಮ ವಾಽವಶ್ಯಕಮಿತಿ ಬೋಧ್ವಮ್ |
 ಯುಕ್ತಿರಿತಿ ಉಪಾಯ ಇತಿ ಚ ನಿರವಯವೋ ಭವತಿ ನಿರುಕ್ತಿಃ ||೧೪೨||

ಅವಶ್ಯ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರಸ್ಯ ಪರಮಾವಶ್ಯಕಕರ್ಮಾವಶ್ಯಂ ಭವತೀತ್ಯತೋಕ್ತಮ್ |

ಮತ್ತು [ಈ ೧೪೧ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸ್ವಪಶತೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನ ಆವಶ್ಯಕ-ಕರ್ಮಸ್ವರೂಪವಾದ ಈ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಧರ್ಮವು ನಿಯಮದಿಂದ (ನಿಶ್ಚಿತ) ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿಯಾದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ (ಸತ್-ಚಿತ್-ಆನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ) ಅತಿಶಯರೂಪದಿಂದ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಈ (ಆತ್ಮಸ್ಥಿತವಾದ ಧರ್ಮವು) ಕರ್ಮಕ್ಷಯ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಕುಶಲವಾದಂಥ ನಿರ್ವಾಣದ ಒಂದು ಮಾರ್ಗವಿದೆ. ಅದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು (-ಅದ್ಭುತವಾದ) ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸುಖವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ||೨೩೮||

ಗಾಥೆ - ೧೪೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಃ ವಸೋ ಅವಸೋ] ಯಾವುದು (ಅನ್ಯದ) ವಶವಿಲ್ಲ ಅದು 'ಅವಶ'ವಿದೆ [ವ] ಮತ್ತು [ಅವಸಸ್ಸ ಕಮ್] ಅವಶದ ಕರ್ಮವು ಅದು [ಅವಸ್ಸಯಂ] 'ಆವಶ್ಯಕ'ವಿದೆ [ತಿ ಬೋಧ್ವಾ] - ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ; [ಜುತಿ ತಿ] ಅದು [ಅಶರೀರಿಯಾಗುವ] ಯುಕ್ತಿಯಿದೆ, [ಉವಾಅಂ ತಿ ಯ] ಅದು (ಅಶರೀರವಾಗುವ) ಉಪಾಯವಿದೆ, [ಣಿರವಯವೋ ಹೋದಿ] ಅದರಿಂದ ಜೀವನು ನಿರವಯವ (ಎಂದರೆ ಅಶರೀರ)ನಾಗುತ್ತಾನೆ. [ಣಿಜ್ಜುತಿ] ಹೀಗೆ ನಿರುಕ್ತಿಯಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಿ ಅವಶರಾದ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗೆ ಪರಮ ಆವಶ್ಯಕ ಕರ್ಮವು ಅವಶ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಅವಶವಿದೆ ವಶವಿಲ್ಲದುದು ಅವಶದಕರ್ಮ ಆವಶ್ಯಕವಿದೆ |

ಅದುಯುಕ್ತಮೇಣುಪಾಯವಿದೆನಿರವಯವಮಪ್ಪದೆಂಬನಿರುಕ್ತಿಯಿದೆ ||೧೪೨||

೧. ಅವಶ = ಪರದ ವಶವಿಲ್ಲದಂಥ ; ಸ್ವಪಶ ; ಸ್ಥಾನೀನ ; ಸ್ವತಂತ್ರ .

ಯೋ ಹಿ ಯೋಗೀ ಸ್ವಾತ್ಮಪರಿಗ್ರಹಾದನ್ಯೇಷಾಂ ಪದಾರ್ಥಾನಾಂ ವಶಂ ನ ಗತಃ, ಆತ ಏವ ಅವಶ ಇತ್ಯುಕ್ತಃ, ಅವಶಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಧ್ಯಾನಾತ್ಮಕಪರಮಾವಶ್ಯಕಕರ್ಮಾವಶ್ಯಂ ಭವತೀತಿ ಬೋದ್ಧವ್ಯಮ್ | ನಿರವಯವಸ್ಯೋಪಾಯೋ ಯುಕ್ತಿಃ | ಅವಯವಃ ಕಾಯಃ, ಅಸ್ಯಾಭಾವಾತ್ ಅವಯವಾಭಾವಾಃ | ಅವಶಃ ಪರದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ನಿರವಯವೋ ಭವತೀತಿ ನಿರುಕ್ತಿಃ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಶ್ಚೇತಿ |

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಯೋಗೀ ಕಶ್ಚಿತ್ ಹಿತನಿರತಃ ಶುದ್ಧಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯಾದ್
ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಯೋ ನ ವಶ ಇತಿ ಯಾ ಸಂಸ್ಥಿತಿಃ ಸಾ ನಿರುಕ್ತಿಃ |
ತಸ್ಮಾದಸ್ಯ ಪ್ರಹತದುರಿತಧಾಂತಪುಂಜಸ್ಯ ನಿತ್ಯಂ
ಸೂರ್ಜಜ್ಞೋತಿಃಸುಖಿತಸಹಜಾವಸ್ಥಯಾಽಮೂರ್ತತಾ ಸ್ಯಾತ್ ||೨೬೧||

ವಟ್ಟದಿ ಜೋ ಸೋ ಸಮಣೋ ಅಣ್ಣವಸೋ ಹೋದಿ ಅಸುಹಭಾವೇಣ |
ತಮ್ಮಾ ತಸ್ಸ ದು ಕಮ್ಮಂ ಆವಸ್ಸಯಲಕ್ಷಣಂ ಣ ಹವೇ ||೧೪೩||

ವರ್ತತೇ ಯಃ ಸ ಶ್ರಮಣೋಽನ್ಯವಶೋ ಭವತ್ಯಶುಭಭಾವೇನ |
ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವಸ್ಯ ತು ಕರ್ಮಾವಶ್ಯಕಲಕ್ಷಣಂ ನ ಭವೇತ್ ||೧೪೩||

ಆ ಯೋಗಿಯು ತನ್ನ ಆತ್ಮನ ಪರಿಗ್ರಹದ ಅತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಅನ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ವಶನಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ 'ಅವಶ'ನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ, ಆ ಅವಶನಾದ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನಸ್ವರೂಪವಾದ ಪರಮ-ಅವಶ್ಯಕ-ಕರ್ಮವು ಅವಶ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು (ಆ ಪರಮ-ಅವಶ್ಯಕ ಕರ್ಮವು) ನಿರವಯವತನದ ಉಪಾಯವಿದೆ, ಯುಕ್ತಿಯಿದೆ. ಅವಯವ ಎಂದರೆ ಕಾಯ ; ಅದರ (ಕಾಯದ) ಅಭಾವವು ಅದು ಅವಯವದ ಅಭಾವ (ಎಂದರೆ ನಿರವಯವತನ)ವಿದೆ. ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವಶನಾದ ಜೀವನು ನಿರವಯವನಾಗುತ್ತಾನೆ (ಎಂದರೆ ಯಾವ ಜೀವನು ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ವಶನಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅವನು ಅಕಾಯನಾಗುತ್ತಾನೆ). ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಿರುಕ್ತಿಯಿದೆ-ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೪೨ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಯೋಗಿಯು ಸ್ವಹಿತದಲ್ಲಿ ಲೀನನಾಗಿರುತ್ತ ಶುದ್ಧ ಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯದ ಅತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಅನ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ವಶನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಆ ಸುಸ್ಥಿತವಿರುವುದು ಅದು ನಿರುಕ್ತಿ (ಎಂದರೆ ಅವಶತನದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ-ಅರ್ಥ) ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ (-ತನ್ನಲ್ಲಿ ಲೀನವಿದ್ದು ಪರದ ವಶವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ) ದುರಿತರೂಪದ ತಿಮಿರಪುಂಜವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿರುವಂಥ ಆ ಯೋಗಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ

ಯಾವನಶುಭಭಾವದಿಂ ವರ್ತಿಪನಾಶ್ರಮಣನು ಅನ್ಯವಶನಿರುವನು |
ಅವನಿಗದರಿಂದ ಆವಶ್ಯಕಸ್ವರೂಪ ಕರ್ಮವಿಲ್ಲೆಂದು ಪೇಳಿರುವರು ||೧೪೩||

೧. ದುರಿತ = ದುಷ್ಕೃತ; ದುಷ್ಕರ್ಮ; (ಪಾಪ ಇಲ್ಲವೆ ಪುಣ್ಯ ಇವೆರಡೂ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ದುರಿತವಿವೆ.)

ಇಹ ಹಿ ಭೇದೋಪಚಾರರತ್ನತ್ರಯಪರಿಣತೇರ್ಜೀವಸ್ಯಾವಶತ್ವಂ ನ ಸಮಸ್ತೀತ್ಯುಕ್ತಮ್ |
 ಅಪ್ರಶಸ್ತರಾಗಾದ್ಯಶುಭಭಾವೇನ ಯಃ ಶ್ರಮಣಾಭಾಸೋ ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗೀ ವರ್ತತೇ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾದನ್ಯೇಷಾಂ
 ಪರದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ವಶೋ ಭೂತ್ವಾ, ತತಸ್ಸ ಜಘನ್ಯರತ್ನತ್ರಯಪರಿಣತೇರ್ಜೀವಸ್ಯ ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಯನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಧ್ಯಾನಲಕ್ಷಣ-
 ಪರಮಾವಶ್ಯಕಕರ್ಮ ನ ಭವೇದಿತಿ ಅಶನಾರ್ಥಂ ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಸ್ವಾತ್ಮಕಾರ್ಯವಿಮುಖಃ ಸನ್
 ಪರಮತಪಶ್ಚರಣಆದಿಕಮಪ್ಯುದಾಸ್ಯ ಜಿನೇಂದ್ರಮಂದಿರಂ ವಾ ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರವಾಸ್ತುಧನಧಾನ್ಯಾದಿಕಂ ವಾ ಸರ್ವಮಸ್ಮದೀಯಮಿತಿ
 ಮನಶ್ಚಕಾರೇತಿ |

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅಭಿನವಮಿದಮುಚ್ಚಿಮೋಹನೀಯಂ ಮುನೀನಾಂ
 ತ್ರಿಭುವನಭುವನಾಂತರ್ಧ್ವಾಂತಪುಂಜಾಯಮಾನಮ್ |
 ತೃಣಗೃಹಮಪಿ ಮುಕ್ತ್ವಾ ತೀವ್ರವೈರಾಗ್ಯಭಾವಾದ್
 ವಸತಿಮನುಷಮಾಂ ತಾಮಸ್ಮದೀಯಾಂ ಸ್ಮರಂತಿ ||೨೪೦||

ಜ್ಯೋತಿಯಿಂದ ಸಹಜ ಅವಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದರಿಂದ ಅಮೂರ್ತತನವಾಗುತ್ತದೆ. ||೨೪೧||

ಗಾಥೆ - ೧೪೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವನು [ಅಸುಹಭಾವೇಣ] ಅಶುಭ ಭಾವ ಸಹಿತವಾಗಿ [ವಟ್ಟದಿ] ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ,
 [ಸೋ ಸಮಣೋ] ಆ ಶ್ರಮಣನು [ಅಣ್ಣವಸೋ ಹೋದಿ] ಅನ್ಯವಶನಿದ್ದಾನೆ; [ತಮ್ಮಾ] ಆದುದರಿಂದ [ತಸ್ಸ ದು]
 ಅವನಿಗೆ [ಅವಸ್ಥೆಯಲಕ್ಷಣಂ ಕಮ್] ಅವಶ್ಯಕ ಸ್ವರೂಪದ ಕರ್ಮವು [ಣ ಹವೇ] ಇಲ್ಲ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಭೇದೋಪಚಾರ-ರತ್ನತ್ರಯಪರಿಣತಿಯುಳ್ಳ ಜೀವನಿಗೆ ಅವಶತನವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಯಾವ ಶ್ರಮಣಾಭಾಸನು-ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗಿಯು ಅಪ್ರಶಸ್ತ ರಾಗಾದಿರೂಪದ ಅಶುಭ ಭಾವ ಸಹಿತವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ
 ಅವನು ನಿಜ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಅನ್ಯ (-ಭಿನ್ನ) ವಾದಂಥ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳ ವಶನಿದ್ದಾನೆ; ಆದುದರಿಂದ ಆ ಜಘನ್ಯ
 ರತ್ನತ್ರಯಪರಿಣತಿಯುಳ್ಳ ಜೀವನಿಗೆ ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಿತವಾದ ನಿಶ್ಚಯ-ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ ಸ್ವರೂಪದ ಪರಮ ಆವಶ್ಯಕ-ಕರ್ಮವಿಲ್ಲ.
 (ಆ ಶ್ರಮಣಾಭಾಸನು) ಭೋಜನದ ಸಲುವಾಗಿ ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗವನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡಿ ಸ್ವಾತ್ಮಕಾರ್ಯದಿಂದ ವಿಮುಖನಿರುತ್ತ
 ಪರಮತಪಶ್ಚರಣಾದಿಗಳ ಕುರಿತೂ ಉದಾಸೀನ(ನಿಶ್ಚಿಂತ)ನಿದ್ದುಕೊಂಡು ಜಿನೇಂದ್ರ ಮಂದಿರ ಅಥವಾ ಅದರ ಕ್ಷೇತ್ರ,
 ಮನೆ, ಧನ, ಧಾನ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಲ್ಲವು ನಮ್ಮವಿವೆಯೆಂದು ಬುದ್ಧಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೪೩ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಐದು
 ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಮುನಿಗಳು (ಮೊದಲು) ತೀವ್ರ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಹುಲ್ಲಿನ ಮನೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಬಿಟ್ಟು
 ಕೊಟ್ಟು (ಮತ್ತೆ) 'ಅದು ನಮ್ಮದು ಅನುಪಮ ಮನೆ !'- ಎಂದು ಸ್ಮರಣೆಮಾಡುತ್ತಾರೆ ! ಇದು ತ್ರಿಲೋಕರೂಪದ
 ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ (ಮಹಾ) ತಿಮಿರಪುಂಜದಂತೆ ಮುನಿಗಳದು ಇದು (ಯಾವುದೇ ಒಂದು) ನವೀನತರ ತೀವ್ರ
 ಮೋಹನೀಯವಿದೆ. ||೨೪೦||

(ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೀಡಿತಂ)

ಕೋಪಿ ಕ್ವಾಪಿ ಮುನಿರ್ಬಭೂವ ಸುಕೃತೀ ಕಾಲೇ ಕಲಾವಷ್ಯಲಂ
ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾದಿಕಲಂಕಪಂಕರಹಿತಃ ಸದ್ಧರ್ಮರಕ್ಷಾಮಣಿಃ |
ಸೋಽಯಂ ಸಂಪ್ರತಿ ಭೂತಲೇ ದಿವಿ ಪುನರ್ದೇವೈಶ್ಚ ಸಂಪೂಜ್ಯತೇ
ಮುಕ್ತಾನೇಕಪರಿಗ್ರಹವ್ಯತಿಕರಃ ಪಾಪಾಟವೀಪಾವಕಃ ||೨೪೧||

(ಶಿಖರಿಣಿ)

ತಪಸ್ಯಾ ಲೋಕೇಸ್ಥಿನ್ನಿಖಿಲಸುಧಿಯಾಂ ಪ್ರಾಣದಯಿತಾ
ನಮಸ್ಯಾ ಸಾ ಯೋಗ್ಯಾ ಶತಮಖಶತಸ್ಯಾಪಿ ಸತತಮ್ |
ಪರಿಪ್ರಾಪ್ಯೈತಾಂ ಯಃ ಸ್ಮರತಿಮಿರಸಂಸಾರಜನಿತಂ
ಸುಖಂ ರೇಮೇ ಕಶ್ಚಿದ್ಧತ ಕಲಿಹತೋಽಸೌ ಜಡಮತಿಃ ||೨೪೨||

(ಆರ್ಯ)

ಅನ್ಯವಶಃ ಸಂಸಾರೀ ಮುನಿವೇಷ್ಠಧರೋಪಿ ದುಃಖಭಾಜ್ಞಾತ್ಯಮ್ |
ಸ್ವಪಶೋ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಃ ಕಿಂಚಿನ್ನೂನ್ಮೋ ಜಿನೇಶ್ವರಾದೇಷಃ ||೨೪೩||

(ಆರ್ಯ)

ಅತ ಏವ ಭಾತಿ ನಿತ್ಯಂ ಸ್ವಪಶೋ ಜಿನನಾಥಮಾರ್ಗಮುನಿವರ್ಗೇ |
ಅನ್ಯವಶೋ ಭಾತ್ಯೇವಂ ಭ್ರತ್ಯಪ್ರಕರೇಷು ರಾಜವಲ್ಲಭವತ್ ||೨೪೪||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲೂ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಜೀವನು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾದಿರೂಪದ ಕಲಂಕಪಂಕದಿಂದ ರಹಿತ ಮತ್ತು *ಸದ್ಧರ್ಮರಕ್ಷಾಮಣಿಯಾದಂಥ ಸಮರ್ಥಮುನಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಯಾವನು ಅನೇಕ ಪರಿಗ್ರಹಗಳ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಆ ಪಾಪರೂಪದ ಕಾನನವನ್ನು ಸುಡುವಂಥ ಅಗ್ನಿಯಿದ್ದಾನೆ ಅಂಥ ಈ ಮುನಿಯು ಈ ಕಾಲದೊಳಗೆ ಭೂತಲದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಕೂಡ ಚನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ||೨೪೧||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಪಶ್ಚರ್ಯವು ಸಮಸ್ತ ಸುಬುದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯವಿದೆ ; ಆ ಯೋಗ್ಯ ತಪಶ್ಚರ್ಯವು ಅದು ಇಂದ್ರರುಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ಯಾವಾಗಲೂ ವಂದನೀಯವಿದೆ. ಅದನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು ಯಾವನಾದರೂ ಓರ್ವ ಜೀವನು ಕಾಮಾಂಧಕಾರಯುಕ್ತವಾದ ಸಂಸಾರಜನ್ಯ ಸುಖದಲ್ಲಿ ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆ ಜಡಮತಿಯು ಅರರೆ ! ಕಲಿಯಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ (-ಕಲಿಕಾಲದಿಂದ ಗಾಯಗೊಂಡಿದ್ದಾನೆ). ||೨೪೨||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಜೀವನು ಅನ್ಯವಶನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಬೇಕಾದರೆ ಮುನಿವೇಶ ಧರಿಸಿದವನಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಸಂಸಾರಿಯಿದ್ದಾನೆ, ನಿತ್ಯದುಃಖಭೋಗಿಸುವವನಿದ್ದಾನೆ; ಯಾವ ಜೀವನು ಸ್ವಪಶನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ, ಜಿನೇಶ್ವರರಿಂದ ಕಿಂಚಿತ್ ನ್ಯೂನನಿದ್ದಾನೆ (ಎಂದರೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಜಿನೇಶ್ವರದೇವರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಕೊರತೆಯಿದೆ). ||೨೪೩||

★ ಸದ್ಧರ್ಮರಕ್ಷಾಮಣಿ = ಸದ್ಧರ್ಮದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವಂಥ ಮಣಿಯು. (ರಕ್ಷಾಮಣಿ ಆಪತ್ತಿಯೊಳಗಿಂದ ಅಥವಾ ಪಿಶಾಚ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಧರಿಸುವ ಮಣಿ.)

ಜೋ ಚರದಿ ಸಂಜದೋ ಖಲು ಸುಹಭಾವೇ ಸೋ ಹವೇಇ ಅಣ್ಣವಸೋ |
ತಮ್ಮಾ ತಸ್ಸ ದು ಕಮ್ಮಂ ಆವಾಸಯಲಕ್ಷಣಂ ಣ ಹವೇ ||೧೪೪||

ಯಶ್ಚರತಿ ಸಂಯತಃ ಖಲು ಶುಭಭಾವೇ ಸ ಭವೇದನ್ಯವಶಃ |
ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವಸ್ಯ ತು ಕರ್ಮಾವಶ್ಯಕಲಕ್ಷಣಂ ನ ಭವೇತ್ ||೧೪೪||

ಅತ್ರಾಪ್ಯನ್ಯವಶಸ್ಯಾಶುದ್ಧಾಂತರಾತ್ಮಜೀವಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಮಭಿಹಿತಮ್ |

ಯಃ ಖಲು ಜಿನೇಂದ್ರ ವದನಾರವಿಂದವಿನಿರ್ಗತಪರಮಾಚಾರಶಾಸ್ತ್ರಮೇಣ ಸದಾ ಸಂಯತಃ ಸನ್ ಶುಭೋಪಯೋಗೇ ಚರತಿ, ವ್ಯಾವಹಾರಿಕಧರ್ಮಧ್ಯಾನಪರಿಣತಃ ಅತ ಏವ ಚರಣಕರಣಪ್ರಧಾನಃ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಕಾಲಮವ-
ಲೋಕಯನ್ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಕ್ರಿಯಾಂ ಕರೋತಿ, ದೈನಂ ದೈನಂ ಭುಕ್ತಾ ಭುಕ್ತಾ ಚತುರ್ವಿಧಾಹಾರಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಚ ಕರೋತಿ,
ತಿಸ್ಯಷು ಸಂಧ್ಯಾಸು ಭಗವದರ್ಹತರ್ಮೇಶ್ವರಸ್ತುತಿಶತಸಹಸ್ರಮುಖರಮುಖಾರವಿಂದೋ ಭವತಿ, ತ್ರಿಕಾಲೇಷು ಚ
ನಿಯಮಪರಾಯಣಃ ಇತ್ಯಹೋರಾತ್ರೇಽಪ್ಯೇಕಾದಶಕ್ರಿಯಾತತ್ಪರಃ, ಪಾಕ್ಷಿಕಮಾಸಿಕಚಾತುರ್ಮಾಸಿಕಸಾಂವತ್ಸರಿಕ-
ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾಕರ್ಣನಸಮುಪಜನಿತಪರಿತೋಷರೋಮಾಂಚಕಂಚುಕಿತಧರ್ಮಶರೀರಃ, ಅನಶನಾವಮೌದರ್ಯರಸಪರಿತ್ಯಾಗ-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಜಿನನಾಥರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುನಿವರ್ಗದೊಳಗೆ ಸ್ವವಶನಾದ
ಮುನಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಾನೆ; ಮತ್ತು ಅನ್ಯವಶನಾದ ಮುನಿಯು ಸೇವಕರ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ರಾಜವಲ್ಲಭನಾದ
ಸೇವಕನ ಸಮಾನ ಶೋಭಿಸುತ್ತಾನೆ (ಎಂದರೆ ಹೇಗೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದ, ಮುಖಸ್ತುತಿ ಮಾಡುವ ಸೇವಕನು ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ
ಹಾಗೆ ಅನ್ಯವಶನಾದ ಮುನಿಯು ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ.) ||೨೪೪||

ಗಾಥೆ - ೧೪೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವನು (ಜೀವನು) [ಸಂಜದೋ] ಸಂಯತನಿರುತ್ತ [ಖಲು] ನಿಜವಾಗಿ
[ಸುಹಭಾವೇ] ಶುಭಭಾವದಲ್ಲಿ [ಚರದಿ] ಚರಿಸುತ್ತಾನೆ-ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ, [ಸೋ] ಅವನು [ಅಣ್ಣವಸೋ ಹವೇಇ]
ಅನ್ಯವಶನಿದ್ದಾನೆ; [ತಮ್ಮಾ] ಆದುದರಿಂದ [ತಸ್ಸ ದು] ಅವನಿಗೆ [ಆವಾಸಯಲಕ್ಷಣಂ ಕಮ್ಮಂ ಣ ಹವೇ] ಅವಶ್ಯಕ
ಸ್ವರೂಪವಾದ ಕರ್ಮವಿಲ್ಲ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಕೂಡ ಅನ್ಯವಶನಾದಂಥ ಅಶುದ್ಧ-ಅಂತರಾತ್ಮ ಜೀವನ ಲಕ್ಷಣ ಹೇಳಿದೆ.

ಯಾವನು (ಶ್ರಮಣನು) ನಿಜವಾಗಿ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಮುಖಾರವಿಂದದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟ ಪರಮ-ಆಚಾರ-ಶಾಸ್ತ್ರ
ದ ಕ್ರಮದಿಂದ (ರೀತಿಯಿಂದ) ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂಯತನಾಗಿರುತ್ತ ಶುಭೋಪಯೋಗದಲ್ಲಿ ಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ;
ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತನಿರುವುದರಿಂದ^೧ ಚರಣಕರಣಪ್ರಧಾನನಿದ್ದಾನೆ; ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಕಾಲದ ಅವಲೋಕನ
ಮಾಡುತ್ತ (-ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಯೋಗ್ಯಕಾಲದ ಧ್ಯಾನವಿಟ್ಟು) ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಪ್ರತಿದಿವಸ ಭೋಜನ ಮಾಡಿ

ಸವಣಸಂಯತನಿದ್ದು ಶುಭಭಾವದೊಳ್ಳರಿಸೆ ಅನ್ಯವಶನಿರುವನು |

ಅವನಿದರಿಂದ ಅವಶ್ಯಕಸ್ವರೂಪಕರ್ಮವಿಲ್ಲೆಂದು ಪೇಳಿರುವರು ||೧೪೪||

೧. ರಾಜವಲ್ಲಭ = (ಮುಖಸ್ತುತಿಯಿಂದ) ದೊರೆಯ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದಂಥವನು.

೨. ಚರಣಕರಣಪ್ರಧಾನ = ಶುಭಾಚರಣೆಯ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವಂಥವನು.

ವೃತ್ತಿಪರಿಸಂಖ್ಯಾನವಿವಿಕ್ರಶಯನಾಸನಕಾಯಕ್ಲೇಶಾಭಿಧಾನೇಷು ಷಟ್ ಸು ಬಾಹ್ಯ ತಪಸ್ಸು ಚ ಸಂತತೋತ್ಸಾಹಪರಾಯಣಃ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಧ್ಯಾನಶುಭಾಚರಣಪ್ರಚ್ಯುತಪ್ರತ್ಯವಸ್ಥಾಪನಾತ್ಮಕಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿನಯವೈಯಾವೃತ್ಯವೃತ್ತರ್ಗನಾಮಧೇಯೇಷು ಚಾಭ್ಯಾಂತರತಪೋನುಷ್ಠಾನೇಷು ಚ ಕುಶಲಬುದ್ಧಿಃ, ಕಿಂತು ಸ ನಿರಪೇಕ್ಷತಪೋಧನಃ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮೋಕ್ಷಕಾರಣಂ ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಯಾವಶ್ಯಕಕರ್ಮ ನಿಶ್ಚಯತಃ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ವಿಶ್ರಾಂತಿರೂಪಂ ನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಧ್ಯಾನಂ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಂ ಚ ನ ಜಾನೀತೇ, ಅತಃ ಪರದ್ರವ್ಯಗತತ್ವಾದನ್ಯವಶ ಇತ್ಯುಕ್ತಃ | ಅಸ್ಯ ಹಿ ತಪಶ್ಚರಣನಿರತಚಿತ್ತಸ್ಯಾನ್ಯವಶಸ್ಯ ನಾಕಲೋಕಾದಿಕ್ಲೇಶಪರಂಪರಯಾ ಶುಭೋಪಯೋಗಫಲಾತ್ಮಭಿಃ ಪ್ರಶಸ್ತರಾಗಾಂಗಾರ್ಯಃ ಪಚ್ಯಮಾನಃ ಸನ್ನಾಸನ್ನಭವ್ಯತಾಗುಣೋದಯೇ ಸತಿ ಪರಮಗುರುಪ್ರಸಾದಾಸಾದಿತಪರಮತತ್ತ್ವ ಶ್ರುದ್ಧಾನಪರಿಜ್ಞಾನಾನುಷ್ಠಾನಾತ್ಮಕಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ಯಯಪರಿಣತ್ಯಾ ನಿರ್ವಾಣಮುಪಯಾತಿತಿ |

(ಹರಿಣಿ)

ತ್ಯಜತು ಸುರಲೋಕಾದಿಕ್ಲೇಶೇ ರತಿಂ ಮುನಿಪುಂಗವೋ
ಭಜತು ಪರಮಾನಂದಂ ನಿರ್ವಾಣಕಾರಣಕಾರಣಮ್
ಸಕಲವಿಮಲಜ್ಞಾನಾವಾಸಂ ನಿರಾವರಣಾತ್ಮಕಂ
ಸಹಜಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ದೂರಂ ನಯಾನಯಸಂಹತೇಃ ||೨೪೫||

ಚತುರ್ವಿಧ ಆಹಾರದ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಮೂರು ಸಂಧ್ಯಾಸಮಯ (-ಮುಂಜಾನೆ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಸಾಯಂಕಾಲ) ದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ ಅರ್ಹತ್ ಪರಮೇಶ್ವರರ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮುಖಿಕಮಲದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, ಮೂರು ಕಾಲ ನಿಯಮ ಪರಾಯಣನಿರುತ್ತಾನೆ (ಎಂದರೆ ಮೂರೂ ಸಮಯದ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಪರನಿರುತ್ತಾನೆ), ಹೀಗೆ ಅರ್ಹನಿಶಿ (ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿಯಾಗಿ) ಹನ್ನೊಂದು ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಪರನಿರುತ್ತಾನೆ; ಪಾಕ್ಷಿಕ, ಮಾಸಿಕ, ಚಾತುರ್ಮಾಸಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾವತ್ಸರಿಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅವನ ಧರ್ಮಶರೀರವು ರೋಮಾಂಚದಿಂದ ಆವರಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ; ಅನಶನ, ಅವಮೌದರ್ಯ, ರಸಪರಿತ್ಯಾಗ, ವೃತ್ತಿಪರಿಸಂಖ್ಯಾನ, ವಿವಿಕ್ರಶಯ್ಯಾಸನ ಮತ್ತು ಕಾಯಕ್ಲೇಶ ನಾಮದ ಆರು ಬಾಹ್ಯದ ತಪದಲ್ಲಿ ಅವನು ಸತತ ಉತ್ಸಾಹಪರಾಯಣನಿರುತ್ತಾನೆ; ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ಧ್ಯಾನ, ಶುಭ ಆಚರಣದಿಂದ ಚ್ಯುತನಾದ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನಾಸ್ವರೂಪವಾದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ, ವಿನಯ, ವೈಯಾವೃತ್ಯ ಮತ್ತು ವೃತ್ತರ್ಗನಾಮದ ಅಭ್ಯಂತರ ತಪಸ್ಸುಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ (ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ) ಅವನು ಕುಶಲಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ; ಆದರೆ ಆ ನಿರಪೇಕ್ಷ ತಪೋಧನನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಿತ ಅವಶ್ಯಕ ಕರ್ಮವನ್ನು-ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ರೂಪವಾದ ನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಧ್ಯಾನವನ್ನು ಹಾಗೂ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವನ್ನು-ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದಪರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಿಯಿರುವುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಅನ್ಯವಶನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಚಿತ್ತವು ತಪಶ್ಚರಣದಲ್ಲಿ ಲೀನವಿರುವಂಥ ಈ ಅನ್ಯವಶನಾದ ಶ್ರಮಣನು ದೇವಲೋಕಾದಿಗಳ ಕ್ಲೇಶದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ಶುಭೋಪಯೋಗದ ಫಲಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರಶಸ್ತರಾಗರೂಪದ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಸುಡುತ್ತ, ಆಸನ್ನ ಭವ್ಯತಾರೂಪದ ಗುಣದ ಉದಯವಾದ ಮೇಲೆ ಪರಮಗುರುವಿನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಪರಮತತ್ತ್ವ ದ ಶ್ರದ್ಧೆ,-ಜ್ಞಾನ-ಅನುಷ್ಠಾನ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಶುದ್ಧ-ನಿಶ್ಚಯ-ರತ್ನತ್ಯಯ ಪರಿಣತಿಯಿಂದ ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ (ಎಂದರೆ ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಶುದ್ಧ-ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ಯಯ ಪರಿಣತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡರೇನೇ ಮತ್ತು ಆಗಲೇ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.)

**ದವ್ಯಗುಣಪಜ್ಜಯಾಣಂ ಚಿತ್ತಂ ಜೋ ಕುಣಇ ಸೋ ವಿ ಅಣ್ಣ ವಸೋ |
ಮೋಹಂಧಯಾರವವಗಯಸಮಣಾ ಕಹಯಂತಿ ಏರಿಸಯಂ ||೧೪||**

**ದವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯಾಣಾಂ ಚಿತ್ತಂ ಯಃ ಕರೋತಿ ಸೋಪ್ಯನ್ಯವಶಃ |
ಮೋಹಾಂಧಕಾರವ್ಯಪಗತಶ್ರಮಣಾಃ ಕಥಯಂತೀದೃಶಮ್ ||೧೪||**

ಅತ್ರಾಪ್ಯನ್ಯವಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ |

ಯಃಕಶ್ಚಿದ್ ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗಧಾರೀ ಭಗವದರ್ಹಮುಖಾರವಿಂದವಿನಿರ್ಗತಮೂಲೋತ್ತರಪದಾರ್ಥಸಾರ್ಥಪ್ರತಿಪಾದನ-
ಸಮರ್ಥಃ ಕಶ್ಚಿತ್ ಷಣ್ಣಾಂ ದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಚಿತ್ತಂ ಧತ್ತೇ , ಕ್ವಚಿತ್ತೇಷಾಂ ಮೂರ್ತಾಮೂರ್ತಚೇತನಾಚೇತನಗುಣಾನಾಂ
ಮಧ್ಯೇ ಮನಶ್ಚಕಾರ, ಪುನಸ್ತೇಷಾಮರ್ಥವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯಾಣಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಬುದ್ಧಿಂ ಕರೋತಿ, ಅಪಿ ತು ತ್ರಿಕಾಲನಿರಾವರಣ-
ನಿತ್ಯಾನಂದಲಕ್ಷಣನಿಜಕಾರಣಸಮಯಸಾರಸ್ವರೂಪನಿರತಸಹಜಜ್ಞಾನಾದಿಶುದ್ಧಗುಣಪರ್ಯಾಯಾಣಾಮಾಧಾರಭೂತ-
ನಿಜಾತ್ಮತತ್ತ್ವೇ ಚಿತ್ತಂ ಕದಾಚಿದಪಿ ನ ಯೋಜಯತಿ, ಅತ ಏವ ಸ ತಪೋಧನೋಽಪ್ಯನ್ಯವಶ ಇತ್ಯುಕ್ತಃ |

[ಈಗ ಈ ೧೪ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ
ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಮುನೀಶ್ವರರುಗಳು ದೇವಲೋಕಾದಿಗಳ ಕ್ಲೇಶದ ಕುರಿತಾದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು ಮತ್ತು
★ ನಿರ್ವಾಣದ ಕಾರಣದ ಕಾರಣನಾದಂಥ ಸಹಜಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು-ಆ ಸಹಜಪರಮಾತ್ಮನು ಪರಮಾನಂದಮಯನಿದ್ದಾನೆ,
ಸರ್ವಥಾ ನಿರ್ಮಲಜ್ಞಾನದ ಆವಾಸನಿದ್ದಾನೆ, ನಿರಾವರಣ ಸ್ವರೂಪನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ನಯ-ಅನಯದ ಸಮೂಹದಿಂದ
(ಸುನಯ ಮತ್ತುಕುನಯಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ) ದೂರನಿದ್ದಾನೆ ಅವನನ್ನು -ಭಜಿಸಬೇಕು. ||೨೪||

ಗಾಥೆ - ೧೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವನು [ದವ್ಯಗುಣಪಜ್ಜಯಾಣಂ] ದ್ರವ್ಯ-ಗುಣ-ಪರ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ
(ಎಂದರೆ ಅವುಗಳ ವಿಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ) [ಚಿತ್ತಂ ಕುಣಇ] ಮನಸ್ಸನ್ನು ತೊಡಗಿಸುತ್ತಾನೆ, [ಸೋ ವಿ] ಅವನು ಕೂಡ
[ಅಣ್ಣವಸೋ] ಅನ್ಯವಶನಿದ್ದಾನೆ; [ಏರಿಸಯಂ]-ಎಂದು [ಮೋಹಂಧಯಾರವವಗಯಸಮಣಾ] ಮೋಹಾಂಧಕಾರ
ರಹಿತ ಶ್ರಮಣರು [ಕಹಯಂತಿ] ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಟೀಕೆ : ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅನ್ಯವಶದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ಭಗವಾನ ಅರಹಂತರ ಮುಖಾರವಿಂದದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟ (ಹೇಳಲಾದ) ಮೂಲ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ
ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸಾರ್ಥ(-ಅರ್ಥಸಹಿತ) ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಾದಂಥ ಆ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ

ಯಾವನುದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳಲಿ ಚಿತ್ತವನು ತೊಡಗಿಸುವನು |

ಅವನು ಸಹ ಅನ್ಯವಶನೆಂದು ಮೋಹತಮರಹಿತಶ್ರಮಣಪೇಳಿಹರು ||೧೪||

★ ನಿರ್ವಾಣದಕಾರಣವು ಪರಮಶುದ್ಧೋಪಯೋಗವಿದೆ ಮತ್ತು ಪರಮಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಕಾರಣನು ಸಹಜಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ.

ಪ್ರಧ್ವಸ್ವದರ್ಶನಚಾರಿತ್ರಮೋಹನೀಯಕರ್ಮಧ್ವಾಂತ್ಸಂಘಾತಾಃ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಭಾವನೋತ್ಪನ್ನವೀತರಾಗ-
ಸುಖಾಮೃತಪಾನೋನ್ಮುಖಾಃ ಶ್ರವಣಾ ಹಿ ಮಹಾಶ್ರವಣಾಃ ಪರಮಶ್ರುತಕೇಮಲಿನಃ, ತೇ ಖಿಲು ಕಥಯಂತೀದೃಶಮ್
ಅನ್ಯವಶಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಮಿತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ -

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

“ಆತ್ಮಕಾರ್ಯಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ದೃಷ್ಟಾದೃಷ್ಟವಿರುದ್ಧಯಾ |
ಯತೀನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠಾನಾಂ ಕಿ ತಥಾ ಪರಿಚಿಂತಯಾ |”

ತಥಾ ಹಿ-

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ಯಾವಚ್ಚಿಂತಾಸ್ತಿ ಜಂತೂನಾಂ ತಾವದ್ಭವತಿ ಸಂಸೃತಿಃ |
ಯಥೇಂಧನಸನಾಥಸ್ಯ ಸ್ವಾಹಾನಾಥಸ್ಯ ವರ್ಧನಮ್ ||೨೪೬||

ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗಧಾರಿಯು (ಮುನಿಯು) ಒಮ್ಮೆ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ತೊಡಗಿಸುತ್ತಾನೆ, ಒಮ್ಮೆ ಅವುಗಳ
ಮೂರ್ತ-ಅಮೂರ್ತ ಚೇತನ-ಅಚೇತನ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತೊಡಗಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಪುನಃ ಒಮ್ಮೆ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥ
ಪರ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತೊಡಗಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ತ್ರಿಕಾಲ-ನಿರಾವರಣ,
ನಿತ್ಯಾನಂದ ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ನಿಜಕಾರಣಸಮಯಸಾರದ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಲೀನ ಸಹಜಜ್ಞಾನಾದಿ ಶುದ್ಧ
ಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳಿಗೆ ಆಧಾರಭೂತವಾದ ನಿಜ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವ ದ್ವಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಚಿತ್ತವನ್ನು ತೊಡಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಆ ತಪೋಧನನನ್ನು
ಕೂಡ ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ (ಎಂದರೆ ಪರವಿಕಲ್ಪಗಳಿಗೆ ವಶನಾಗುವ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ) ಅನ್ಯವಶನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಯಾರು ದರ್ಶನ ಮೋಹನೀಯ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರಮೋಹನೀಯ ಕರ್ಮರೂಪ ತಿಮಿರ ಸಮೂಹದ
ನಾಶಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ವೀತರಾಗ ಸುಖಾಮೃತದ ಪಾನದಲ್ಲಿ
ಉನ್ಮುಖ(ತತ್ಪರ)ರಿದ್ದಾರೆ ಅಂಥ ಶ್ರಮಣರು ನಿಜವಾಗಿ ಮಹಾಶ್ರಮಣರಿದ್ದಾರೆ; ಪರಮ ಶ್ರುತಕೇವಲಿಗಳಿದ್ದಾರೆ; ಅವರು
ನಿಜವಾಗಿ ಅನ್ಯವಶದ ಇಂಥ (ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ) ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಇತರರೇ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ, -

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ದೃಷ್ಟ ಹಾಗೂ ಅದೃಷ್ಟದಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದಂಥ ಆ
ಚಿಂತೆಯಿಂದ (-ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹಾಗೂ ಪರೋಕ್ಷದಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾದಂಥ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ) ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠಯತಿಗಳಿಗೆ ಏನು
ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ ?”

ಮತ್ತು [ಈ ೧೪೫ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ],-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಇಂಧನಯುಕ್ತ ಅಗ್ನಿಯು ವೃದ್ಧಿಹೊಂದುತ್ತದೆ (ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ
ಇಂಧನವಿದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅಗ್ನಿಯು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ), ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಚಿಂತೆಯಿದೆ
(ವಿಕಲ್ಪಗಳಿವೆ) ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸಂಸಾರವಿದೆ. ||೨೪೬||

ಪರಿಚಿತ್ತಾ ಪರಭಾವಂ ಅಪ್ಪಾಣಂ ರೂಾದಿ ಣಿಮ್ಲಸಹಾವಂ |

ಅಪ್ಪವಸೋ ಸೋ ಹೋದಿ ಹು ತಸ್ಸ ದು ಕಮ್ಠಂ ಭಣಂತಿ ಆವಾಸಂ ||೧೪೬||

ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಪರಭಾವಂ ಆತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯತಿ ನಿರ್ಮಲಸ್ವಭಾವಮ್ |

ಆತ್ಮವಶಃ ಸ ಭವತಿ ಖಲು ತಸ್ಯ ತು ಕರ್ಮ ಭಣಂತ್ಯಾವಶ್ಯಕಮ್ ||೧೪೬||

ಅತ್ರ ಹಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸ್ವಶಸ್ತ್ಯ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ |

ಯಸ್ತು ನಿರುಪರಾಗನಿರಂಜನಸ್ವಭಾವತ್ವಾದೌದಯಿಕಾದಿಪರಭಾವಾನಾಂ ಸಮುದಯಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಕಾಯಕರಣ-
ವಾಚಾಮಗೋಚರಂ ಸದಾ ನಿರಾವರಣತ್ವಾನಿರ್ಮಲಸ್ವಭಾವಂ ನಿಖಿಲದುರಘವೀರವೈರಿವಾಹಿನೀಪತಾಕಾಲುಂಟಾಕಂ
ನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯತಿ ಸ ಏವಾತ್ಮವಶ ಇತ್ಯುಕ್ತಃ | ತಸ್ಯಾಭೇದಾನುಪಚಾರರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕಸ್ಯ ನಿಖಿಲ
ಬಾಹ್ಯಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡಾಡಂಬರವಿವಿಧವಿಕಲ್ಪಮಹಾಕೋಲಾಹಲಪ್ರತಿಪಕ್ಷಮಹಾನಂದಾನಂದಪ್ರದನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಾತ್ಮಕ-
ಪರಮಾವಶ್ಯಕಕರ್ಮಭವತೀತಿ |

ಗಾಥೆ - ೧೪೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪರಭಾವಂ ಪರಿಚಿತ್ತಾ] ಯಾವನು ಪರಭಾವಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ [ಣಿಮ್ಲ
ಸಹಾವಂ] ನಿರ್ಮಲ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ [ಅಪ್ಪಾಣಂ] ಆತ್ಮನನ್ನು [ರೂಾದಿ] ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ, [ಸೋ ಹು] ಅವನು ನಿಜವಾಗಿ
[ಅಪ್ಪವಸೋ ಹೋದಿ] ಆತ್ಮವಶನಿದ್ದಾನೆ [ತಸ್ಸ ದು] ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ [ಆವಾಸಂ ಕಮ್ಠಂ] ಆವಶ್ಯಕ ಕರ್ಮವಿದೆಯೆಂದು
[ಭಣಂತಿ] (ಜಿನರು) ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸ್ವಶಶವಿರುವ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರರ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳಿದೆ.

ಯಾವನು (ಶ್ರಮಣನು) ನಿರುಪರಾಗ ನಿರಂಜನ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಿರುವ ಕಾರಣ ಔದಯಿಕ ಮೊದಲಾದ
ಪರಭಾವಗಳ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ, ನಿಜ ಕಾರಣ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು-ಅವನು (ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನು)
ಕಾಯ, ಇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ವಾಣಿಗೆ ಅಗೋಚರನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವಾಗಲೂ ನಿರಾವರಣನಿರುವುದರಿಂದ ನಿರ್ಮಲ
ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಿದುರಘರೂಪದ ವೀರ ಶತ್ರುಗಳ ಸೇನೆಯ ಧ್ವಜವನ್ನು ಲೂಟಿಮಾಡುವವನಿದ್ದಾನೆ
ಅವನನ್ನು-ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೇ(-ಆ ಶ್ರಮಣನಿಗೇ) ಆತ್ಮವಶನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಅಭೇದ-ಅನುಪಚಾರ-
ರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕನಾದ ಶ್ರಮಣನಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಬಾಹ್ಯಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡ-ಆಡಂಬರದ ವಿವಿಧ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಕೋಲಾಹಲದಿಂದ
ಪ್ರತಿಪಕ್ಷವಾದ ಿಮಹಾ-ಆನಂದಾನಂದಪ್ರದ ನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಧ್ಯಾನ ಹಾಗೂ ನಿಶ್ಚಯಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನ-ಸ್ವರೂಪದ
ಪರಮಾವಶ್ಯಕಕರ್ಮವಿದೆ.

ಯಾವನು ಪರಭಾವ ತ್ಯಜಿಸಿ ನಿರ್ಮಲಸ್ವಭಾವದಾತ್ಮನನು ಧ್ಯಾನಿಸನು |

ಅವನುನಿಜದಿ ಆತ್ಮವಶನಿದ್ದವಗೆ ಆವಶ್ಯಕ ಕರ್ಮವಿರುವುದು ||೧೪೬||

೧. ದುರಘ = ದುಷ್ಟಅಘ; ದುಷ್ಟಪಾಪ. (ಅಶುಭ ಹಾಗೂ ಶುಭ ಕರ್ಮಗಳೆರಡೂ ದುರಘವಿವೆ.)

೨. ಪರಮ ಆವಶ್ಯಕ ಕರ್ಮವು ನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಧ್ಯಾನ ಹಾಗೂ ನಿಶ್ಚಯಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಸ್ವರೂಪವಿದೆ. ಆ ಧ್ಯಾನಗಳು ಮಹಾ ಆನಂದ-ಆನಂದ-
ವನ್ನೀಯುವಂಥವುಗಳಿವೆ. ಈ ಮಹಾ ಆನಂದ-ಆನಂದವು ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಮಹಾಕೋಲಾಹಲದಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಿದೆ.

(ಪೃಥ್ವಿ)

ಜಯತ್ಯಯಮುದಾರಧೀಃ ಸ್ವಪಶಯೋಗಿವೃಂದಾರಕಃ
ಪ್ರನಷ್ಟಭವಕಾರಣಃ ಪ್ರಹತಪೂರ್ವಕರ್ಮಾವಲಿಃ |
ಸುಖೋತ್ಕಟವಿವೇಕತಃ ಸುಖಿತಶುದ್ಧಬೋಧಾತಿಕಾಂ
ಸದಾಶಿವಮಯಾಂ ಮುದಾ ವ್ರಜತಿ ಸರ್ವಥಾ ನಿರ್ವೃತಿಮ್ ||೨೪೭||

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ಪ್ರದ್ವಸ್ತಪಂಚಬಾಣಸ್ಯ ಪಂಚಾಚಾರಾಂಚಿತಾಕೃತೇಃ |
ಅವಂಚಕಗುರೋರ್ವಾಕ್ಯಂ ಕಾರಣಂ ಮುಕ್ತಿಸಂಪದಃ ||೨೪೮||

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ಇತ್ಥಂ ಬುದ್ಧ್ವಾ ಜಿನೇಂದ್ರಸ್ಯ ಮಾರ್ಗಂ ನಿರ್ವಾಣಕಾರಣಮ್ |
ನಿರ್ವಾಣಸಂಪದಂ ಯಾತಿ ಯಸ್ಯಂ ವಂದೇ ಪುನಃ ಪುನಃ ||೨೪೯||

(ದ್ರುತವಿಲಂಬಿತ)

ಸ್ವಪಶಯೋಗಿನಿಕಾಯವಿಶೇಷಕ
ಪ್ರಹತಚಾರುವಧೂಕನಕಸ್ಪೃಹ |
ತಮಸಿ ನಶ್ಯರಣಂ ಭವಕಾನನೇ
ಸ್ಮರಕಿರಾತಶರಕ್ಷತಚೇತಸಾಮ್ ||೨೫೦||

[ಈಗ ಈ ೧೪೭ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಎಂಟು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನ ಬುದ್ಧಿಯು ಉದಾರವಿದೆ, ಯಾವನು ಭವದ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಪೂರ್ವಕರ್ಮಸಮೂಹದ ಹನನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವನು ಸ್ಪಷ್ಟ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಿವೇಕದಿಂದಪ್ರಕಟ-ಶುದ್ಧ ಬೋಧಸ್ವರೂಪ ಸದಾಶಿವಮಯವಾದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಮೋದದಿಂದ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಅಂಥ ಆ ಸ್ವಪಶನಾದ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನು ಜಯವಂತನಿದ್ದಾನೆ. ||೨೪೭||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರುಕಾಮದೇವನನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾರ ಆಕೃತಿಯು (ಜ್ಞಾನ-ದರ್ಶನ-ಚಾರಿತ್ರ-ತಪ-ವೀರ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ) ಪಂಚಾಚಾರಗಳಿಂದ ಸುಶೋಭಿತವಿದೆ ಅಂಥ ಅವಂಚಕನಾದ (ಮಾಯಾಚಾರವಿಲ್ಲದ)ಗುರುವಿನ ವಾಕ್ಯವು ಮುಕ್ತಿಸಂಪದದ ಕಾರಣವಿದೆ. ||೨೪೮||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ನಿರ್ವಾಣದ ಕಾರಣವಾದಂಥ ಆ ಜಿನೇಂದ್ರದೇವರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಈ ಪ್ರಕಾರ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಯಾವನು ನಿರ್ವಾಣಸಂಪತ್ತನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ನಾನು ಪುನಃ ಪುನಃ ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೨೪೯||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀ ಮತ್ತು ಸುವರ್ಣದ ಸ್ಪೃಹೆಯನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡಿರುವಂಥ ಓ ಯೋಗಿ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಸ್ವಪಶ ಯೋಗಿಯೇ ! ನೀನು ಕಾಮದೇವರೂಪದ ಭಿಲ್ಲನ ಬಾಣದಿಂದ ಗಾಯಗೊಂಡ ಚಿತ್ತವುಳ್ಳವನಾದ ನನಗೆ ಈ ಭವರೂಪದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಕನಿರುವೆ. ||೨೫೦||

(ದ್ರುತವಿಲಂಬಿತ)

ಅನಶನಾದಿತಪಶ್ಚರಣೈಃ ಫಲಂ
ತನುವಿಶೋಷಣಮೇವ ನ ಚಾಪರಮ್ |
ತವ ಪದಾಂಬುರುಹದ್ವಯಚಿಂತಯಾ
ಸ್ವಪಶ ಜನ್ಮ ಸದಾ ಸಫಲಂ ಮಮ ||೨೧||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಜಯತಿ ಸಹಜತೇಜೋರಾಶಿನಿರ್ಮಗ್ನ ಲೋಕಃ
ಸ್ವರಸವಿಸರಪೂರಣಾಲಿತಾಂಹಃ ಸಮಂತಾತ್ |
ಸಹಜಸಮರಸೇನಾಪೂರ್ಣಪುಣ್ಯಃ ಪುರಾಣಃ
ಸ್ವಪಶಮನಸಿ ನಿತ್ಯಂ ಸಂಸ್ಥಿತಃ ಶುದ್ಧಸಿದ್ಧಃ ||೨೨||

(ಅನುಷ್ಠುಪು)

ಸರ್ವಜ್ಞವೀತರಾಗಸ್ಯ ಸ್ವಪಶಸ್ಯಾಸ್ಯ ಯೋಗಿನಃ |
ನ ಕಾಮಪಿ ಭಿದಾಂ ಕ್ವಾಪಿ ತಾಂ ವಿದ್ಮೋ ಹಾ ಜಡಾ ವಯಮ್ ||೨೩||

(ಅನುಷ್ಠುಪು)

ಏಕ ಏವ ಸದಾ ಧನ್ಯೋ ಜನ್ಮನ್ಯಸ್ಮಿನ್ಮಹಾಮುನಿಃ |
ಸ್ವಪಶಃ ಸರ್ವಕರ್ಮಭ್ಯೋ ಬಹಿಸ್ತಿಷ್ಠತ್ಯನನ್ಯಧೀಃ ||೨೪||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಅನಶನ ಮೊದಲಾದ ತಪಶ್ಚರಣಗಳ ಫಲವು ಶರೀರದ ಶೋಷಣೆಯೇ (-ಒಣಗಿಸುವಿಕೆಯೇ) ಇದೆ, ಬೇರೇನೂ ಇಲ್ಲ. (ಆದರೆ) ಎಲೈ ಸ್ವಪಶನೇ ! (ಎಲೈ ಆತ್ಮವಶನಾದ ಮುನಿಯೇ !) ನಿನ್ನ ಚರಣ ಕಮಲಯುಗಲದ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಜನ್ಮವು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಫಲವಿದೆ. ||೨೧||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ನಿಜ ರಸದ ವಿಸ್ತಾರರೂಪದಪೂರದಿಂದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ನಿಟ್ಟಿನಿಂದ ತೊಳೆದು ಹಾಕಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಸಹಜಸಮತಾರಸದಿಂದಪೂರ್ಣ ತುಂಬಿರುವುದರಿಂದ ಪವಿತ್ರನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಪುರಾಣ (ಸನಾತನ)ನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಸ್ವಪಶವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸದಾ ಸುಸ್ಥಿತನಿದ್ದಾನೆ (ಎಂದರೆ ಯಾವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು-ಭಾವವನ್ನು ಸ್ವಪಶಮಾಡಿ ವಿರಾಜಮಾನನಿದ್ದಾನೆ) ಮತ್ತು ಯಾವನು ಶುದ್ಧನಿದ್ದಾನೆ (ಎಂದರೆ ಯಾವನು ಶುದ್ಧಸಿದ್ಧಭಗವಂತ ಸಮಾನನಿದ್ದಾನೆ)-ಇಂಥ ಸಹಜ ತೇಜರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾದ ಜೀವನು ಜಯವಂತನಿದ್ದಾನೆ. ||೨೨||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸರ್ವಜ್ಞ ವೀತರಾಗರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಈ ಸ್ವಪಶರಾದ ಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ಭೇದವಿಲ್ಲ; ಆದಾಗ್ಯೂ ಅಹಹಾ ! ಜಡರಾದ ನಾವು ಅವರಲ್ಲಿ ಭೇದ ಮನ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ. ||೨೩||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸ್ವಪಶನಾದ ಮಹಾಮುನಿಯೊಬ್ಬನೇ ನಿತ್ಯಧನ್ಯನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನು ಅನನ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಿರುತ್ತ (-ನಿಜಾತ್ಮನ ಹೊರತಾಗಿ ಅನ್ಯದ ಕುರಿತು ಲೀನನಾಗದಿರುತ್ತ) ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಹೊರಗೆ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ||೨೪||

**ಆವಾಸಂ ಜದಿ ಇಚ್ಛಿಸಿ ಅವಶ್ಯಹಾವೇಸು ಕುಣದಿ ಧಿರಭಾವಂ |
ತೇಣ ದು ಸಾಮಣ್ಣಗುಣಂ ಸಂಪುಣ್ಣಂ ಹೋದಿ ಜೀವಸ್ಸ ||೧೪೭||**

**ಆವಶ್ಯಕಂ ಯದೀಚ್ಛಿಸಿ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವೇಷು ಕರೋಪಿ ಸ್ಥಿರಭಾವಮ್ |
ತೇನ ತು ಸಾಮಾಯಿಕಗುಣಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ ಭವತಿ ಜೀವಸ್ಸ ||೧೪೭||**

ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಾವಶ್ಯಕಪ್ರಾಪ್ತೃಪಾಯಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಇಹ ಹಿ ಬಾಹ್ಯಷಡಾವಶ್ಯಕಪ್ರಪಂಚಕಲ್ಲೋಲನೀಕಲಕಲಧ್ವಾನಶ್ರವಣಪರಾಜ್ಞುಖ ಹೇ ಶಿಷ್ಯ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮ-
ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಾತ್ಮಕಸ್ವಾತ್ಮಶ್ರಯಾವಶ್ಯಕಂ ಸಂಸಾರವ್ರತತಿಮೂಲಲವಿತ್ರಂ ಯದೀಚ್ಛಿಸಿ, ಸಮಸ್ತವಿಕಲ್ಪಜಾಲವಿನಿರ್ಮುಕ್ತನಿರಂಜನ-
ನಿಜಪರಮಾತ್ಮಭಾವೇಷು ಸಹಜಜ್ಞಾನಸಹಜದರ್ಶನಸಹಜಚಾರಿತ್ರ ಸಹಜಸುಖಪ್ರಮುಖೇಷು ಸತತನಿಶ್ಚಲಸ್ಥಿರಭಾವಂ ಕರೋತಿ,
ತೇನ ಹೇತುನಾ ನಿಶ್ಚಯಸಾಮಾಯಿಕಗುಣೇ ಜಾತೇ ಮುಮುಕ್ಷೋರ್ಜೀವಸ್ಸ ಬಾಹ್ಯಷಡಾವಶ್ಯಕಕ್ರಿಯಾಭಿಃ ಕಿಂ ಜಾತಮ್,
ಅಪ್ಯನುಪಾದೇಯಂ ಫಲಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತಃ ಪರಮಾವಶ್ಯಕೇನ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯೇಣ ಅಪುನರ್ಭವಪುರಂದ್ರಿಕಾಸಂಭೋಗ-
ಹಾಸಪ್ರವೀಣೇನ ಜೀವಸ್ಸ ಸಾಮಾಯಿಕಚಾರಿತ್ರಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ ಭವತೀತಿ |

ಗಾಥೆ - ೧೪೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜದಿ] ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀನು [ಆವಾಸಂ ಇಚ್ಛಿಸಿ] ಅವಶ್ಯಕವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ
ನೀನು [ಅಪ್ಪಾವಹಾವೇಸು] ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಗಳಲ್ಲಿ [ಧಿರಭಾವಂ ಕುಣದಿ] ಸ್ಥಿರಭಾವ ಮಾಡುವೆ; [ತೇಣ ದು]
ಅದರಿಂದ [ಜೀವಸ್ಸ] ಜೀವನಿಗೆ [ಸಾಮಣ್ಣ ಗುಣಂ] ಸಾಮಾಯಿಕ ಗುಣವು [ಸಂಪುಣ್ಣಂ ಹೋದಿ]
ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ-ಆವಶ್ಯಕದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಯಾವ ಉಪಾಯವಿದೆ ಅದರ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಬಾಹ್ಯ ಷಟ್-ಆವಶ್ಯಕ ಪ್ರಪಂಚರೂಪ ನದಿಯ ಕೋಲಾಹಲದ ಶ್ರವಣದಿಂದ (ವ್ಯವಹಾರ ಷಡಾವಶ್ಯಕದ
ವಿಸ್ತಾರರೂಪ ನದಿಯ ಕಲಕಲ ಧ್ವನಿಯ ಶ್ರವಣದಿಂದ) ಪರಾಜ್ಞುಖನಾದ ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ ! ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯ-ಧರ್ಮ
ಧ್ಯಾನ ಹಾಗೂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನ ಸ್ವರೂಪದ ಸ್ವಾತ್ಮಶ್ರಿತ ಅವಶ್ಯಕವನ್ನು-ಅದು ಸಂಸಾರರೂಪ ಲತೆಯ
ಮೂಲವನ್ನು ಭೇದಿಸುವ ಕುಠಾರವಿದೆ ಅದನ್ನು-ಒಂದುವೇಳೆ ನೀನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ನೀನು ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪ ಜಾಲಗಳಿಲ್ಲದ
ನಿರಂಜನ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮನ ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ-ಸಹಜಜ್ಞಾನ, ಸಹಜದರ್ಶನ, ಸಹಜಚಾರಿತ್ರ ಮತ್ತು ಸಹಜಸುಖ
ಮೊದಲಾದುವಲ್ಲಿ-ಸತತ ನಿಶ್ಚಲ ಸ್ಥಿರಭಾವ ಮಾಡುವೆ; ಆ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ (ಎಂದರೆ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ)
ನಿಶ್ಚಯಸಾಮಾಯಿಕಗುಣವು ಉತ್ಪನ್ನವಾದಮೇಲೆ ಮುಮುಕ್ಷು ಜೀವನಿಗೆ ಬಾಹ್ಯ ಷಡಾವಶ್ಯಕಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಏನು

**ಆವಶ್ಯಕದಿಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ ನೀನಾತ್ಮಸ್ವಭಾವದಲಿ ಸ್ಥಿರಭಾವಮಾಡುವೆ |
ಜೀವನಿಗದರಿಂದ ತಾನೆಸಾಮಾಯಿಕಗುಣವುಸಂಪೂರ್ಣವಾಗುವುದು ||೧೪೭||**

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಯೋಗೀಂದ್ರದೇವೈಃ -

(ಮಾಲಿನಿ)

“ಯದಿ ಚಲತಿ ಕಥಂಚಿನ್ಮಾನಸಂ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾದ್
ಭ್ರಮತಿ ಬಹಿರತಸ್ತೇ ಸರ್ವದೋಷಪ್ರಸಂಗಃ |
ತದನವರತಮಂತರ್ಮಗ್ನಸಂವಿಗ್ನಚಿತ್ತೋ
ಭವ ಭವಸಿ ಭವಾಂತಸ್ಥಾಯಿಧಾಮಾಧಿಪಸ್ವ ವ್ವಾ ||”

ತಥಾ ಹಿ-

(ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೀಡಿತಂ)

ಯದ್ಯೇವಂ ಚರಣಂ ನಿಜಾತ್ಮನಿಯತಂ ಸಂಸಾರದುಃಖಾಪಹಂ
ಮುಕ್ತಿಶ್ರೀಲಲನಾಸಮುದ್ಭವಸುಖಸ್ಯೋಚ್ಚೈರಿದಂ ಕಾರಣಮ್ |
ಬುದ್ಧೇತ್ಥಂ ಸಮಯಸ್ಯ ಸಾರಮನಘಂ ಜಾನಾತಿ ಯಃ ಸರ್ವದಾ
ಸೋಯಂ ತ್ಯಕ್ತಬಹಿಃಕ್ರಿಯೋ ಮುನಿಪತಿಃ ಪಾಪಾಟವೀಪಾವಕಃ ||೨೫||

ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು ? ಅನುಪಾದೇಯ ಫಲವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತೆಂದು ಅರ್ಥವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಪುನರ್ಭವರೂಪದ (ಮುಕ್ತಿರೂಪದ) ಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಭೋಗ ಮತ್ತು ಅವಳ ಹಾಸ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣವಾದಂಥ ನಿಷ್ಠಿಯ ಪರಮ-ಆವಶ್ಯಕದಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಸಾಮಾಯಿಕ ಚಾರಿತ್ರವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯ) ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಂದ್ರದೇವರು (ಅಮೃತಾಶೀತಿಯಲ್ಲಿ ಓಳನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಒಂದು ವೇಳೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ನಿಜಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಚಲಿಸಿದರೆ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸಿದರೆ ನಿನಗೆ ಸರ್ವದೋಷದ ಪ್ರಸಂಗವು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಸತತ ಅಂತರ್ಮಗ್ನ ಮತ್ತು ಸಂವಿಗ್ನ ಚಿತ್ತವುಳ್ಳವನಾಗು ಅದರಿಂದ ನೀನು ಮೋಕ್ಷರೂಪದ ಶಾಶ್ವತ ನಿಲಯದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗುವೆ.”

ಮತ್ತು [ಈ ೧೪೨ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ],-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಒಂದು ವೇಳೆ ಈ ಪ್ರಕಾರ (ಜೀವನಿಗೆ)ಸಂಸಾರದುಃಖನಾಶಕವಾದ ನಿಜಾತ್ಮನಿಯತ ಚಾರಿತ್ರವಿದ್ದರೆ ಆ ಚಾರಿತ್ರವು ಮುಕ್ತಿಶ್ರೀರೂಪದ (ಮುಕ್ತಿಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪದ)ಸುಂದರಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಸುಖಕ್ಕೆ ಅತಿಶಯರೂಪದಿಂದ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಯಾವನು (ಮುನಿವರನು) ನಿರ್ದೋಷ ಸಮಯದ ಸಾರವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ತಿಳಿಯುವಂಥ ಆ ಮುನಿಪತಿಯು-ಬಾಹ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟವನು-ಪಾಪರೂಪದ ಕಾನನವನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕುವಂಥ ಅಗ್ನಿಯಿದ್ದಾನೆ. ||೨೫||

೧. ಅನುಪಾದೇಯ = ಹೇಯ; ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದ್ದು; ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದ್ದು.

೨. ಸಂವಿಗ್ನ = ಸಂವೇಗಿ ; ವಿರಕ್ತ ; ವೈರಾಗಿ.

೩. ನಿಜಾತ್ಮನಿಯತ = ನಿಜಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವನು ; ನಿಜಾತ್ಮನ ಅವಲಂಬನೆ ಪಡೆಯುವವನು; ನಿಜಾತ್ಮನ ಆಶ್ರಿತನು ; ನಿಜಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಏಕಾಗ್ರನು.

ಆವಾಸಏಣ ಹೀಣೋ ಪಬ್ಬಟ್ಟೋ ಹೋದಿ ಚರಣದೋ ಸಮಣೋ |
ಪುವ್ವತ್ತಕಮೇಣ ಪುಣೋ ತಮ್ಮಾ ಆವಾಸಯಂ ಕುಚ್ಚಾ ||೧೪೮||

ಆವಶ್ಯಕೇನ ಹೀನಃ ಪ್ರಭ್ರಷ್ಟೋ ಭವತಿ ಚರಣತಃ ಶ್ರಮಣಃ |
ಪೂರ್ವೋಕ್ತಕಮೇಣ ಪುನಃ ತಸ್ಮಾದಾವಶ್ಯಕಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ||೧೪೮||

ಅತ್ರ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಾಭಿಮುಖಸ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣಮುಕ್ತಮ್ |

ಅತ್ರ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನಾಪಿ ಸಮತಾಸ್ತುತಿವಂದನಾಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಾದಿಷಡವಾವಶ್ಯಕಪರಿಹೀಣಃ ಶ್ರಮಣಶ್ಚಾರಿತ್ರಪರಿಭ್ರಷ್ಟ ಇತಿ ಯಾವತ್, ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯೇನ ಪರಮಾಧ್ಯಾತ್ಮಭಾಷಯೋಕ್ತನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಸಮಾಧಿಸ್ವರೂಪಪರಮಾವಶ್ಯಕಕ್ರಿಯಾಪರಿಹೀಣ-ಶ್ರಮಣೋ ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರಭ್ರಷ್ಟ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸ್ವಪ್ರಸಕ್ತ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯಾವಶ್ಯಕಕಮೇಣ ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಯನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಸ್ವರೂಪೇಣ ಸದಾವಶ್ಯಕಂ ಕರೋತು ಪರಮಮುನಿರಿತಿ |

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಆತ್ಮಾವಶ್ಯಂ ಸಹಜಪರಮಾವಶ್ಯಕಂ ಚೈಕಮೇಕಂ
ಕುರ್ಯಾದುಚ್ಚೈರಘಕುಲಹರಂ ನಿರ್ವೃತೇರ್ಮೂಲಭೂತಮ್ |
ಸೋಽಯಂ ನಿತ್ಯಂ ಸ್ವರಸವಿಸರಾಪೂರ್ಣಪುಣ್ಯಃ ಪುರಾಣಃ
ವಾಚಾಂ ದೂರಂ ಕಿಮಪಿ ಸಹಜಂ ಶಾಶ್ವತಂ ಶಂ ಪ್ರಯಾತಿ ||೨೫೬||

ಗಾಥೆ - ೧೪೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :-[ಆವಾಸಏಣ ಹೀಣೋ] ಆವಶ್ಯಕ ರಹಿತನಾದ [ಸಮಣೋ] ಶ್ರಮಣನು [ಚರಣದೋ] ಚರಣದಿಂದ [ಪಬ್ಬಟ್ಟೋ ಹೋದಿ] ಪ್ರಭ್ರಷ್ಟ (ಅತ್ಯಂತ ಭ್ರಷ್ಟ) ನಿದ್ದಾನೆ; [ತಮ್ಮಾ ಪುಣೋ] ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ [ಪುವ್ವತ್ತಕಮೇಣ] ಪೂರ್ವೋಕ್ತಕಮದಿಂದ (ಮೊದಲು ಹೇಳಿದ ವಿಧಿಯಿಂದ) [ಆವಾಸಯಂ ಕುಚ್ಚಾ] ಆವಶ್ಯಕ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ) ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗ ಸಂಮುಖನಾದ ಜೀವನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಹೇಳಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಕೂಡ ಸಮತೆ, ಸ್ತುತಿ, ವಂದನೆ, ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮೊದಲಾದ ಆರು ಆವಶ್ಯಕಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಶ್ರಮಣನು ಚಾರಿತ್ರಪರಿಭ್ರಷ್ಟ (ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ಭ್ರಷ್ಟ)ನಿದ್ದಾನೆ; ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯದಿಂದ, ಪರಮ-ಅಧ್ಯಾತ್ಮಭಾಷೆಯಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ-ಸಮಾಧಿಸ್ವರೂಪನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವಂಥ ಪರಮ ಆವಶ್ಯಕ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಶ್ರಮಣನು ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರ ಭ್ರಷ್ಟನಿದ್ದಾನೆಂದು ಅರ್ಥವಿದೆ. (ಆದುದರಿಂದ) ಸ್ವಪ್ರಸಕ್ತನಾದ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯ-ಆವಶ್ಯಕದ ಯಾವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಆ

ಆವಶ್ಯಕರಹಿತನಾದಾಶ್ರಮಣ ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಭ್ರಷ್ಟನಿಹನು |

ಆವಶ್ಯಕವನದರಿಂದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಕಮದಿಂದ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು ||೧೪೮||

(ಅನುಷ್ಠಾನ)

ಸ್ವಶಸ್ತ್ರ ಮುನೀಂದ್ರಸ್ಯ ಸ್ವಾತ್ಮಚಿಂತನಮುತ್ತಮಮ್ |

ಇದಂ ಚಾವಶ್ಯಕಂ ಕರ್ಮ ಸ್ಯಾನ್ಮೂಲಂ ಮುಕ್ತಿಶರ್ಮಣಃ ||೨೫೭||

ಆವಾಸವಿಣ ಜುತೋ ಸಮಣೋ ಸೋ ಹೋದಿ ಅಂತರಂಗಪ್ಪಾ |

ಆವಾಸಯಪರಿಹೀಣೋ ಸಮಣೋ ಸೋ ಹೋದಿ ಬಹಿರಪ್ಪಾ ||೧೪೯||

ಆವಶ್ಯಕೇನ ಯುಕ್ತಃ ಶ್ರಮಣಃ ಸ ಭವತ್ಯಂತರಂಗಾತ್ಮಾ |

ಆವಶ್ಯಕಪರಿಹೀಣಃ ಶ್ರಮಣಃ ಸ ಭವತಿ ಬಹಿರಾತ್ಮಾ ||೧೪೯||

ಅತ್ರಾವಶ್ಯಕಕರ್ಮಭಾವೇ ತಪೋಧನೋ ಬಹಿರಾತ್ಮಾ ಭವತೀತ್ಯುಕ್ತಃ |

ಅಭೇದಾನುಪಚಾರರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕಸ್ವಾತ್ಮಾನುಷ್ಠಾನನಿಯತಪರಮಾವಶ್ಯಕಕರ್ಮಣಾನವರತಸಂಯುಕ್ತಃ ಸ್ವಶಾಭಿಧಾನಪರಮಶ್ರಮಣಃ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟೋಽಂತರಾತ್ಮಾ, ಷೋಡಶಕಷಾಯಾಣಾಮಭಾವಾದಯಂ ಕ್ಷೀಣಮೋಹಪದವೀಂ ಪರಿಪ್ರಾಪ್ಯ ಸ್ಥಿತೋ ಮಹಾತ್ಮಾ | ಅಸಂಯತಸಮ್ಯಗ್ಧೃಷ್ಟಿಜಘನ್ಯಾಂತರಾತ್ಮಾ | ಅನಯೋರ್ಮಧ್ಯಮಾಃ

ಕ್ರಮದಿಂದ (-ಆ ವಿಧಿಯಿಂದ) ಸ್ವಾತ್ಮಾತ್ಮಿತವಾದಂಥ ನಿಶ್ಚಯ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ ಹಾಗೂ ನಿಶ್ಚಯ-ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಪರಮ ಮುನಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಆವಶ್ಯಕ ಮಾಡುವುದು.

[ಈಗ ಈ ೧೪೯ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಎರಡು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅವಶ್ಯ ಮಾತ್ರ ಸಹಜ-ಪರಮ-ಆವಶ್ಯಕವೊಂದನ್ನೇ-ಯಾವುದು ಅಘಸಮೂಹದ ನಾಶಕವಿದೆ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಿಯ ಮೂಲ (-ಕಾರಣ)ವಿದೆ. ಅದನ್ನೇ-ಅತಿಶಯರೂಪದಿಂದ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು (ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ) ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಜರಸದ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಪೂರ್ಣತುಂಬಿರುವ ಕಾರಣ ಪವಿತ್ರ ಮತ್ತು ಪುರಾಣ (ಸನಾತನ)ದಂಥ ಆ ಆತ್ಮನು ವಾಣಿಯಿಂದ ದೂರ (ವಚನ-ಅಗೋಚರ)ವಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸಹಜ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ||೨೫೭||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸ್ವಶನಾದ ಮುನೀಂದ್ರನಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಸ್ವಾತ್ಮಚಿಂತನ (ನಿಜಾತ್ಮಾನುಭವ)ವಿರುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಈ (ನಿಜಾತ್ಮಾನುಭವನರೂಪ) ಆವಶ್ಯಕ ಕರ್ಮವು (ಅವನಿಗೆ) ಮುಕ್ತಿ ಸೌಖ್ಯದ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ||೨೫೭||

ಗಾಥೆ - ೧೪೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಆವಾಸವಿಣ ಜುತೋ] ಆವಶ್ಯಕ ಸಹಿತನಾದ [ಸಮಣೋ] ಶ್ರಮಣನು [ಸೋ] ಅವನು [ಅಂತರಂಗಪ್ಪಾ ಹೋದಿ] ಅಂತರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ; [ಆವಾಸಯಪರಿಹೀಣೋ] ಆವಶ್ಯಕ ರಹಿತನಾದ [ಸಮಣೋ] ಶ್ರಮಣನು [ಸೋ] ಅವನು [ಬಹಿರಪ್ಪಾ ಹೋದಿ] ಬಹಿರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ.

ಆವಶ್ಯಕಸಹಿತನಾದಶ್ರಮಣನನು ಅಂತರಾತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು |

ಆವಶ್ಯಕರಹಿತನಾದಶ್ರಮಣನನು ಬಹಿರಾತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ||೧೪೯||

ಸರ್ವೇ ಮಧ್ಯಮಾಂತರಾತ್ಮನಃ | ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರನಯದ್ವಯಪ್ರಣೀತಪರಮಾವಶ್ಯಕಕ್ರಿಯಾವಿಹೀನೋ ಬಹಿರಾತ್ಮೇತಿ |

ಉಕ್ತಂ ಚ ಮಾರ್ಗಪ್ರಕಾಶೇ -

(ಅನುಷ್ಠಪ್ತು)

“ಬಹಿರಾತ್ಮಾಂತರಾತ್ಮೇತಿ ಸ್ಯಾದನ್ಯಸಮಯೋ ದ್ವಿಧಾ |
ಬಹಿರಾತ್ಮಾನಯೋರ್ದೇಹಕರಣಾದ್ಯು ದಿತಾತ್ಮಧೀಃ||”

(ಅನುಷ್ಠಪ್ತು)

ಜಘನ್ಯಮಧ್ಯಮೋತ್ಕೃಷ್ಟಭೇದಾದವಿರತಃ ಸುದೃಕ್ |
ಪ್ರಥಮಃ ಕ್ಷೀಣಮೋಹೋಂತ್ಯೋ ಮಧ್ಯಮೋ ಮಧ್ಯಮಸ್ತಯೋಃ ||”

ತಥಾ ಹಿ-

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಯೋಗೀ ನಿತ್ಯಂ ಸಹಜಪರಮಾವಶ್ಯಕರ್ಮಪ್ರಯುಕ್ತಃ
ಸಂಸಾರೋತ್ಥಪ್ತಬಲಸುಖದುಃಖಾಟವೀದೂರವರ್ತೀ |
ತಸ್ಮಾತ್ಸೋಯಂ ಭವತಿ ನಿತರಾಮಂತರಾತ್ಮಾತ್ಮನಿಷ್ಠಃ
ಸಾತ್ವಭ್ರಷ್ಟೋ ಭವತಿ ಬಹಿರಾತ್ಮಾ ಬಹಿಸ್ತತ್ತ್ವ ನಿಷ್ಠಃ ||೨೫೮||

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಆವಶ್ಯಕ ಕರ್ಮದ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ತಪೋಧನನು ಬಹಿರಾತ್ಮನಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಅಭೇದ-ಅನುಪಚಾರ-ರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ★ ಸ್ವಾತ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ನಿಯತ ಪರಮಾವಶ್ಯಕ-ಕರ್ಮದಿಂದ ನಿರಂತರ ಸಂಯುಕ್ತನಾದಂಥ ಆ ‘ಸ್ವಪಶ’ ನಾಮದ ಪರಮಶ್ರಮಣನು ಅವನು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಅಂತರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ; ಈ ಮಹಾತ್ಮನು ಹದಿನಾರು ಕಷಾಯಗಳ ಅಭಾವದಿಂದ ಕ್ಷೀಣಮೋಹಪದವಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ಥಿರನಿದ್ದಾನೆ. ಅಸಂಯತ ಸಮ್ಯಗ್ಧ್ವಿಷ್ಣಿಯು ಜಘನ್ಯ ಅಂತರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ. ಇವೆರಡರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವವರೆಲ್ಲರು ಮಧ್ಯಮ ಅಂತರಾತ್ಮನಿದ್ದಾರೆ. ನಿಶ್ಚಯ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರ ಇವೆರಡು ನಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಣೀತವಾದ ಯಾವ ಪರಮ ಆವಶ್ಯಕ ಕ್ರಿಯೆಯಿದೆ ಅದರಿಂದ ಯಾವನು ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಬಹಿರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ.

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಗಪ್ರಕಾಶಕದಲ್ಲಿ ಕೂಡ (ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ, -

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಅನ್ಯಸಮಯರು (ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಹೊರತಾದ ಜೀವರು) ಬಹಿರಾತ್ಮ ಮತ್ತು ಅಂತರಾತ್ಮರೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದಿಂದಿದ್ದಾರೆ; ಅವರಲ್ಲಿ ಬಹಿರಾತ್ಮನು ದೇಹ-ಇಂದ್ರಿಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಿರುತ್ತಾನೆ.”

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಅಂತರಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಜಘನ್ಯ, ಮಧ್ಯಮ ಮತ್ತು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವೆಂದು (ಮೂರು) ಭೇದಗಳಿವೆ; ಅವಿರತ ಸಮ್ಯಗ್ಧ್ವಿಷ್ಣಿಯು ಅವನು ಮೊದಲನೆಯ (ಜಘನ್ಯ) ಅಂತರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ, ಕ್ಷೀಣಮೋಹಿಯು ಅವನು ಕೊನೆಯ

★ ಸ್ವಾತ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ = ನಿಚಾತ್ಮನ ಆಚರಣೆ, (ಪರಮ ಆವಶ್ಯಕಕರ್ಮವು ಅಭೇದ ಅನುಪಚಾರ - ರತ್ನತ್ರಯಸ್ವರೂಪವಾದ ಸ್ವಾತ್ಮಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿಯಮದಿಂದ ವಿದ್ಯಮಾನವಿರುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಆ ಸ್ವಾತ್ಮಾಚರಣೆಯೇ ಪರಮ ಆವಶ್ಯಕಕರ್ಮವಿದೆ.)

ಅಂತರಬಾಹಿರಜಪ್ಪೇ ಜೋ ವಟ್ಟಣ ಸೋ ಹವೇಣ ಬಹಿರಪ್ಪಾ ।
ಜಪ್ಪೇಸು ಜೋ ಣ ವಟ್ಟಣ ಸೋ ಉಚ್ಚಣ ಅಂತರಂಗಪ್ಪಾ ॥೧೫೦॥

ಅಂತರಬಾಹ್ಯಜಪ್ಪೇ ಯೋ ವರ್ತತೇ ಸ ಭವತಿ ಬಹಿರಾತ್ಮಾ ।
ಜಪ್ಪೇಷು ಯೋ ನ ವರ್ತತೇ ಸ ಉಚ್ಚತೇಽಂತರಂಗಾತ್ಮಾ ॥೧೫೦॥

ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಜಲ್ಪನಿರಾಸೋಽಯಮ್ ।

ಯಸ್ತು ಜಿನಲಿಂಗಧಾರೀ ತಪೋಧನಾಭಾಸಃ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಕಾಂಕ್ಷಯಾ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಸ್ತವನಾದಿಬಹಿರ್ಜಲ್ಪಂ ಕರೋತಿ, ಅಶನಶಯನಯಾನಸ್ಥಾನಾದಿಷುಸತ್ಕಾರಾದಿಲಾಭಲೋಭಸ್ಸನ್ನಂತರ್ಜಲ್ಪೇ ಮನಶ್ಚಕಾರೇತಿ ಸ ಬಹಿರಾತ್ಮಾ ಜೀವ ಇತಿ । ಸ್ವಾತ್ಮಧ್ಯಾನಪರಾಯಣಸ್ಥನ್ ನಿರವಶೇಷೇಣಾಂತರ್ಮುಖಃ ಪ್ರಶಸ್ತಾಪ್ರಶಸ್ತಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪಕಾಲಕೇಷು ಕದಾಚಿದಪಿ ನ ವರ್ತತೇ ಅತ ಏವ ಪರಮತಪೋಧನಃ ಸಾಕ್ಷಾದಂತರಾತ್ಮೇತಿ ।

(ಉತ್ಕೃಷ್ಟ) ಅಂತರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಅವೆರಡರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವವನು ಅವನು ಮಧ್ಯಮ ಅಂತರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ.”

ಮತ್ತು (ಈ ೧೪ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ),-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯೋಗಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಹಜಪರಮ ಆವಶ್ಯಕ ಕರ್ಮದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿರುತ್ತ ಸಂಸಾರಜನಿತ ಪ್ರಬಲಸುಖ-ದುಃಖರೂಪದ ಕಾನನದಿಂದ ದೂರವರ್ತಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಯೋಗಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠನಾದ ಅಂತರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ; ಯಾವನು ಸ್ವಾತ್ಮನಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಬಹಿಃತತ್ತ್ವ ನಿಷ್ಠ (ಬಾಹ್ಯ ತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಲೀನ)ನಾದ ಬಹಿರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ. ॥೨೫೦॥

ಗಾಥೆ - ೧೫೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವನು [ಅಂತರಬಾಹಿರಜಪ್ಪೇ] ಅಂತರ್ಬಾಹ್ಯ ಜಲ್ಪದಲ್ಲಿ [ವಟ್ಟಣ] ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ [ಸೋ] ಅವನು [ಬಹಿರಪ್ಪಾ] ಬಹಿರಾತ್ಮನು [ಹವೇಣ] ಇದ್ದಾನೆ; [ಜೋ] ಯಾವನು [ಜಪ್ಪೇಸು] ಜಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ [ಣ ವಟ್ಟಣ] ವರ್ತಿಸುವುದಿಲ್ಲ [ಸೋ] ಅವನು [ಅಂತರಂಗಪ್ಪಾ] ಅಂತರಾತ್ಮನೆಂದು [ಉಚ್ಚಣ] ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಬಾಹ್ಯ ಮತ್ತು ಅಂತರ್ಜಲ್ಪದ ನಿರಾಸವಿದೆ (ನಿರಾಕರಣೆಯಿದೆ, ಖಂಡನೆಯಿದೆ).

ಆ ಜಿನಲಿಂಗಧಾರಿಯಾದ ತಪೋಧನಾಭಾಸನು ಪುಣ್ಯಕರ್ಮದ ಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಸ್ತವನ ಮೊದಲಾದ ಬಹಿರ್ಜಲ್ಪ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅಶನ, ಶಯನ, ಗಮನ, ಸ್ಥಿತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ-ತಿನ್ನುವುದು,

ಯಾವನು ಅಂತರ್ಬಾಹ್ಯಜಲ್ಪದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಪನವನು ಬಹಿರಾತ್ಮನಿಹನು ।
ಯಾವನುಜಲ್ಪಗಳಲಿ ವರ್ತಿಸುವುದಿಲ್ಲವನು ಅಂತರಾತ್ಮನಿರುವನು ॥೧೫೦॥

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಮದಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಭಿಃ -

(ವಸಂತತಿಲಕ)

“ಸ್ವೇಚ್ಛಾಸಮುಚ್ಛಲದನಲ್ಪವಿಕಲ್ಪಜಾಲಾ-
ಮೇವಂ ವ್ಯತಿತ್ಯ ಮಹತೀಂ ನಯಪಕ್ಷಕಕ್ಷಮ್ |
ಅಂತರ್ಬಹಿಃ ಸಮರಸ್ಯಕರಸಸ್ವಭಾವಂ
ಸ್ವಂ ಭಾವಮೇಕಮುಪಯಾತ್ಯನುಭೂತಿಮಾತ್ರಮ್ ||”

ತಥಾ ಹಿ -

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಮುಕ್ತಾ ಜಲ್ಪಂ ಭವಭಯಕರಂ ಬಾಹ್ಯಮಾಭ್ಯಂತರಂ ಚ
ಸ್ಮೃತ್ವಾ ನಿತ್ಯಂ ಸಮರಸಮಯಂ ಚಿಚ್ಚಮತ್ಕಾರಮೇಕಮ್ |
ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಃಪ್ರಕಟಿತನಿಜಾಭ್ಯಂತರಾಂಗಾಂತರಾತ್ಮಾ
ಕ್ಷೀಣೇ ಮೋಹೇ ಕಿಮಪಿ ಪರಮಂ ತತ್ತ ಮಂತರ್ದರ್ಶ ||೨೫೯||

ಮಲಗುವುದು, ಗಮನಮಾಡುವುದು, ಸ್ಥಿರವಿರುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಕಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಲೋಭಿಯಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತ ಅಂತರ್ಜಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತೊಡಗಿಸುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಬಹಿರಾತ್ಮನಾದ ಜೀವನಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಪರಾಯಣನಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತ ನಿರವಶೇಷರೂಪದಿಂದ (ಸಂಪೂರ್ಣರೂಪದಿಂದ) ಅಂತರ್ಮುಖನಿದ್ದುಕೊಂಡು (ಪರಮ ತಪೋಧನನು) ಪ್ರಶಸ್ತ-ಅಪ್ರಶಸ್ತವೆಂಬ ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ವರ್ತಿಸದಿರುವುದರಿಂದ ಪರಮ ತಪೋಧನನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಅಂತರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯದೇವ) ಶ್ರೀಮದ್ ಅಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಗಳು (ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದ ಆತ್ಮಶ್ವಾತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ೯೦ ನೆಯ ಕಲಶದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಪ್ರಕಾರ ಬಹು ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಜಾಲಗಳು ತಮ್ಮಿಂದ ತಾವೇ ಏಳುತ್ತಿರುವಂಥ ವಿಶಾಲ ನಯಪಕ್ಷಕಕ್ಷವನ್ನು (ನಯಪಕ್ಷದ ಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು) ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ (ತತ್ತ್ವವೇದಿಯು) ಒಳಗೆ ಮತ್ತು ಹೊರಗೆ ಸಮತಾ-ರಸರೂಪದ ಒಂದು ರಸವೇ ಸ್ವಭಾವವಿರುವಂಥ ಅನುಭೂತಿಮಾತ್ರವಾದ ಒಂದು ತನ್ನ ಭಾವವನ್ನು (ಸ್ವರೂಪವನ್ನು) ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.”

ಮತ್ತು [ಈ ೧೫೦ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ],-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಭವಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂಥ ಬಾಹ್ಯ ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಂತರ ಜಲ್ಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು, ಸಮರಸಮಯ (ಸಮತಾರಸಮಯ)ವಾದ ಒಂದು ಚೈತನ್ಯಚಮತ್ಕಾರದ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಡಿ, ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಯ ಮುಖಾಂತರ ತನ್ನ ಅಭ್ಯಂತರ ಅಂಗವನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡಿರುವಂಥ ಅಂತರಾತ್ಮನು ಮೋಹವು ಕ್ಷೀಣವಾದ ನಂತರ ಯಾವುದೇ ಒಂದು (ಅದ್ಭುತ) ಪರಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ||೨೫೯||

ಜೋ ಧಮ್‌ಸುಕ್ಖರೂಢಿ ಪರಿಣದೋ ಸೋ ವಿ ಅಂತರಂಗಪ್ಪಾ |
ರೂಢಿವಿಹೀಣೋ ಸಮಣೋ ಬಹಿರಪ್ಪಾ ಇದಿ ವಿಜಾಣೀಹಿ ||೧೫೧||

ಯೋ ಧರ್ಮಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಯೋಃ ಪರಿಣತಃ ಸೋಽಪ್ಯಂತರಂಗಾತ್ಮಾ |
ಧ್ಯಾನವಿಹೀನಃ ಶ್ರಮಣೋ ಬಹಿರಾತ್ಮೇತಿ ವಿಜಾನೀಹಿ ||೧೫೧||

ಅತ್ರ ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಯನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದ್ವಿತಯಮೇವೋಪಾದೇಯಮಿತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ಇಹ ಹಿ ಸಾಕ್ಷಾದಂತರಾತ್ಮಾ ಭಗವಾನ್ ಕ್ಷೀಣಕಷಾಯಃ | ತಸ್ಯ ಖಲು ಭಗವತಃ ಕ್ಷೀಣಕಷಾಯಸ್ಯ
ಷೋಡಶಕಷಾಯಾಣಾಮಭಾವಾತ್ ದರ್ಶನಚಾರಿತ್ರಮೋಹನೀಯಕರ್ಮರಾಜನೈಃ ವಿಲಯಂ ಗತೇ ಅತ ಏವ
ಸಹಜಚಿದ್ವಿಲಾಸಲಕ್ಷಣಮತ್ಯಪೂರ್ವಮಾತ್ಮಾನಂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದ್ವಯೇನ ನಿತ್ಯಂ ಧ್ಯಾಯತಿ | ಆಭ್ಯಾಂ
ಧ್ಯಾನಾಭ್ಯಾಂ ವಿಹೀನೋ ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗಧಾರೀ ದ್ರವ್ಯಶ್ರಮಣಣೋ ಬಹಿರಾತ್ಮೇತಿ ಹೇ ಶಿಷ್ಯ ತ್ವಂ ಜಾನೀಹಿ |

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಕಶ್ಚಿನ್ಮುನಿಃ ಸತತನಿರ್ಮಲಧರ್ಮಶುಕ್ಲ-
ಧ್ಯಾನಾಮೃತೇ ಸಮರಸೇ ಖಲು ವರ್ತತೇಽಸೌ |
ತಾಭ್ಯಾಂ ವಿಹೀನಮುನಿಕೋ ಬಹಿರಾತ್ಮಕೋಽಯಂ
ಪೂರ್ವೋಕ್ತಯೋಗಿನಮಹಂ ಶರಣಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ||೨೬೦||

ಗಾಥೆ - ೧೫೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜೋ] ಯಾವನು [ಧಮ್‌ಸುಕ್ಖರೂಢಿ] ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ
[ಪರಿಣದೋ] ಪರಿಣತನಿದ್ದಾನೆ [ಸೋ ವಿ] ಅವನು ಕೂಡ [ಅಂತರಂಗಪ್ಪಾ] ಅಂತರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ; [ರೂಢಿ
ವಿಹೀಣೋ] ಧ್ಯಾನವಿಹೀನನಾದ [ಸಮಣೋ] ಶ್ರಮಣನು [ಬಹಿರಪ್ಪಾ] ಬಹಿರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ [ಇದಿ ವಿಜಾಣೀಹಿ]
-ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಿತಗಳಾದ ನಿಶ್ಚಯ-ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯ-ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನ
ಇವೆರಡೇ ಧ್ಯಾನಗಳು ಉಪಾದೇಯವಿವೇಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ) ನಿಜವಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಅಂತರಾತ್ಮರಾದ ಭಗವಂತರು ಕ್ಷೀಣಕಷಾಯರಿದ್ದಾರೆ. ನಿಜವಾಗಿ
ಆ ಭಗವಂತರು ಕ್ಷೀಣಕಷಾಯವನ್ನು ಹದಿನಾರು ಕಷಾಯಗಳ ಅಭಾವವಿರುವ ಕಾರಣ ದರ್ಶನಮೋಹನೀಯ ಮತ್ತು
ಚಾರಿತ್ರಮೋಹನೀಯ ಕರ್ಮರೂಪದ ಯೋಧರ ಸಮೂಹವು ನಾಶ ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು (ಭಗವಾನ
ಕ್ಷೀಣಕಷಾಯಿಗಳು)★ ಸಹಜ ಚಿದ್ವಿಲಾಸಲಕ್ಷಣದ ಅತ್ಯಂತ ಅಪೂರ್ವ ಆತ್ಮನನ್ನು ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯ-ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು

ಧರ್ಮಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದಲಿ ಪರಿಣತನಿರ್ವನು ಸಹ ಅಂತರಾತ್ಮನಿಹನು |
ಕರ್ಮದಿಧ್ಯಾನವಿಹೀನನಾದ ಶ್ರಮಣನನು ಬಹಿರಾತ್ಮನೆಂದರಿವುದು ||೧೫೧||

★ ಸಹಜಚಿದ್ವಿಲಾಸಲಕ್ಷಣ = (-ಚಿಹ್ನೆ ಅಥವಾ ಸ್ವರೂಪವು) ಸಹಜ ಚೈತನ್ಯದ ವಿಲಾಸವಿರುವಂಥ

ಕಿಂ ಚ ಕೇವಲಂ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯಸ್ವರೂಪಮುಚ್ಯತೇ-

(ಅನುಷ್ಠಪ್ತು)

ಬಹಿರಾತ್ಮಾಂತರಾತ್ಮೇತಿ ವಿಕಲ್ಪಃ ಕುಧಿಯಾಮಯಮ್ |

ಸುಧಿಯಾಂ ನ ಸಮಸ್ತೇಷ ಸಂಸಾರರಮಣೀಪ್ರಿಯಃ ||೨೬೦||

ಪಡಿಕಮಣಪಹುದಿಕಿರಿಯಂ ಕುವ್ವಂತೋ ಣಿಚ್ಛಯಸ್ ಚಾರಿತ್ರಂ |

ತೇಣ ದು ವಿರಾಗಚರಿವ ಸಮಣೋ ಅಬ್ಬುಟ್ಟಿದೋ ಹೋದಿ ||೧೫೨||

ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಪ್ರಭೃತಿಕ್ರಿಯಾಂ ಕುರ್ವನ್ ನಿಶ್ಚಯಸ್ಯ ಚಾರಿತ್ರಮ್ |

ತೇನ ತು ವಿರಾಗಚರಿತೇ ಶ್ರಮಣೋಭ್ಯುತ್ಥಿತೋ ಭವತಿ ||೧೫೨||

ಪರಮವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರಸ್ಥಿತಸ್ಯ ಪರಮತಪೋಧನಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಮಾತ್ರೋಕ್ತಮ್ |

ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನ ಇವೆರಡು ಧ್ಯಾನಗಳ ಮುಖಾಂತರ ನಿತ್ಯ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವೆರಡು ಧ್ಯಾನಗಳಿಂದ ರಹಿತರಾದ ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗಧರಿಸಿದ ದ್ರವ್ಯ ಶ್ರಮಣರು ಬಹಿರಾತ್ಮರಿದ್ದಾರೆಂದು ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ ! ನೀನು ತಿಳಿ.

[ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಮುನಿಯು ಸತತ-ನಿರ್ಮಲ ಧರ್ಮಶುಕ್ಲ-ಧ್ಯಾನಾಮೃತರೂಪದ ಸಮರಸದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ (ಅವನು ಅಂತರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ); ಇವೆರಡೂ ಧ್ಯಾನಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾದ ತುಚ್ಛ ಮುನಿಯು ಬಹಿರಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ. ನಾನು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ (ಸಮರಸಿಯಾದ) ಯೋಗಿಯ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯುತ್ತೇನೆ. ||೨೬೦||

ಮತ್ತು [ಈ ೧೫೧ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರಿಂದ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ] ಕೇವಲ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ,-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- (ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮತತ್ವದಲ್ಲಿ ಬಹಿರಾತ್ಮ ಮತ್ತು ಅಂತರಾತ್ಮವೆಂಬ ಈ ವಿಕಲ್ಪವು ಕುಬುದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ; ಸಂಸಾರರೂಪದ ರಮಣಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದಂಥ ಈ ವಿಕಲ್ಪವು ಸುಬುದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ||೨೬೦||

ಗಾಥೆ - ೧೫೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪಡಿಕಮಣಪಹುದಿಕಿರಿಯಂ] ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು [ಣಿಚ್ಛಯಸ್ ಚಾರಿತ್ರಂ] ನಿಶ್ಚಯದ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು - [ಕುವ್ವಂತೋ] (ನಿರಂತರ) ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ [ತೇಣ ದು] ಆದುದರಿಂದ [ಸಮಣೋ] ಆ ಶ್ರಮಣನು [ವಿರಾಗಚರಿವ] ವೀತರಾಗ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ [ಅಬ್ಬುಟ್ಟಿದೋ ಹೋದಿ] ಆರೂಢನಿದ್ದಾನೆ.

ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿಕ್ರಿಯೆಮೇಣ್ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರವನು ಮಾಡುತಿರುವವನು |

ವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರದಲಿ ಆರೂಢನಿರುವನದರಿಂದಾ ಶ್ರಮಣ ತಾನೆ ||೧೫೨||

ಯೋ ಹಿ ವಿಮುಕ್ತೈಹಿಕವ್ಯಾಪಾರಃ ಸಾಕ್ಷಾದಪುನರ್ಭವಕಾಂಕ್ಷೀ ಮಹಾಮುಮುಕ್ಷುಃ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಸಕಲೇಂದ್ರಿಯ-
ವ್ಯಾಪಾರತ್ವಾನ್ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿಸತ್ತಿಯಾಂ ಕುರ್ವನ್ನಾಸ್ತೇ, ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವಿಶ್ರಾಂತಿಲಕ್ಷಣೇ
ಪರಮವೀತರಾಗಚಾರಿತ್ರೇ ಸ ಪರಮತಪೋಧನಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ಇತಿ |

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಆತ್ಮಾತಿಷ್ಠ್ಯತುಲಮಹಿಮಾ ನಷ್ಟದ್ಯಕ್ ಶೀಲಮೋಹೋ
ಯಃ ಸಂಸಾರೋದ್ಭವಸುಖಿಕರಂ ಕರ್ಮ ಮುಕ್ತಾ ವಿಮುಕ್ತೇಃ |
ಮೂಲೇ ಶೀಲೇ ಮಲವಿರಹಿತೇ ಸೋಽಯಮಾಚಾರರಾಶಿಃ
ತಂ ವಂದೇಽಹಂ ಸಮರಸಸುಧಾಸಿಂಧುರಾಕಾಶಶಾಂಕಮ್ ||೨೬೨||

ವಯಣಮಯಂ ಪಡಿಕಮಣಂ ವಯಣಮಯಂ ಪಚ್ಚಖಾಣ ಣಿಯಮಂ ಚ
ಆಲೋಯಣ ವಯಣಮಯಂ ತಂ ಸವ್ಧಂ ಜಾಣ ಸಜ್ಞಾಯಂ ||೧೫೩||

ವಚನಮಯಂ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಂ ವಚನಮಯಂ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ನಿಯಮಶ್ಚ |
ಆಲೋಚನಂ ವಚನಮಯಂ ತತ್ಸರ್ವಂ ಜಾನೀಹಿ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಮ್ ||೧೫೩||

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಪರಮವೀತರಾಗ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತನಾದ ತಪೋಧನನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ಐಹಿಕ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು (ಸಾಂಸಾರಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು) ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿರುವಂಥ ಆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಅಪುನರ್ಭವದ
(ಮೋಕ್ಷದ) ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳ ಮಹಾಮುಮುಕ್ಷುವು ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ನಿಶ್ಚಯ
ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಮೊದಲಾದ ಸತ್ತಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಸ್ಥಿರನಿದ್ದಾನೆ (ಎಂದರೆ ನಿರಂತರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ), ಆ ಪರಮ
ತಪೋಧನನು ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿಜಸ್ವರೂಪವಿಶ್ರಾಂತಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಪರಮವೀತರಾಗ-ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಿದ್ದಾನೆ (ಎಂದರೆ
ಆ ಪರಮ ಶ್ರಮಣನು ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಮೊದಲಾದ ನಿಶ್ಚಯಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವ ಕಾರಣ ಯಾವುದರ ಲಕ್ಷಣವು
ನಿಜಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತವಿದೆ ಅಂಥ ಪರಮವೀತರಾಗ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಿದ್ದಾನೆ).

[ಈಗ ಈ ೧೫೨ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ದರ್ಶನಮೋಹ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರಮೋಹವು ನಷ್ಟವಾಗಿರುವಂಥ ಆ ಅತುಲ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ
ಆತ್ಮನು ಸಂಸಾರಜನ್ಯ ಸುಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಮುಕ್ತಿಯ ಮೂಲವಾದಂಥ ಮಲರಹಿತ
ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಿದ್ದಾನೆ ಆ ಆತ್ಮನು ಚಾರಿತ್ರದ ಪುಂಜನಿದ್ದಾನೆ. ಸಮರಸರೂಪವಾದ ಸುಧೆಯಸಾಗರವನ್ನು ಉಲ್ಲಸಿತ
ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನ ಸಮಾನನಾದ ಆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ನಾನು ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೨೬೨||

ವಚನಮಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ವಚನಮಯ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ನಿಯಮಮೇಣ್ |

ವಚನಮಯ ಆಲೋಚನೆಗಳೆಲ್ಲವನು ನೀನು ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯವೆಂದರಿವುದು ||೧೫೩||

ಸಕಲವಾಗ್ವಿಷಯವ್ಯಾಪಾರನಿರಾಸೋಽಯಮ್ |

ಪಾಕ್ಷಿಕಾದಿಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಕ್ರಿಯಾಕಾರಣಂ ನಿಯೋಪಕಾಚಾರ್ಯಮುಖೋದ್ಗತಂ ಸಮಸ್ತಪಾಪಕ್ಷಯಹೇತುಭೂತಂ ದ್ರವ್ಯಶ್ರುತಮಖಿಲಂ ವಾಗ್ವರ್ಗಣಾಯೋಗ್ಯಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಾತ್ಮಕತ್ವಾನ್ವ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ಭವತಿ, ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನನಿಯಮಾಲೋಚನಾಶ್ಚ | ಪೌದ್ಗಲಿಕವಚನಮಯತ್ವತ್ಸರ್ವಂ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಮಿತಿ ರೇ ಶಿಷ್ಯ ತ್ವಂ ಜಾನೀಹಿ ಇತಿ |

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಮುಕ್ತಾ ಭವ್ಯೋ ವಚನರಚನಾಂ ಸರ್ವದಾತಃ ಸಮಸ್ತಾಂ
ನೀರ್ವಾಣಸ್ತ್ರಿಸ್ತನಭರಯುಗಾಶ್ಲೇಷಸೌಖ್ಯಸ್ಪೃಹಾಡ್ಯಃ |
ನಿತ್ಯಾನಂದಾದ್ಯತುಲಮಹಿಮಾಧಾರಕೇ ಸ್ವಸ್ವರೂಪೇ
ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಸರ್ವಂ ತೃಣಮಿವ ಜಗಜ್ಜಾಲಮೇಕೋ ದದರ್ಶ ||೨೬೩||

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ -

“ಪರಿಯಟ್ಟಣಂ ಚ ವಾಯಣ ಪುಚ್ಛಣ ಅಣುಪೇಕ್ಷಣಾ ಯ ಧಮ್ಕಹಾ |
ಛಾದಿಮಂಗಲಸಂಜುತೋ ಪಂಚವಿಹೋ ಹೋದಿ ಸಜ್ವಾಲು ||”

ಗಾಥೆ - ೧೫೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವಯಣಮಯಂ ಪಡಿಕಮಣಂ] ವಚನಮಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ, [ವಯಣಮಯ ಪಚ್ಛಾಣಂ] ವಚನಮಯ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ, [ಣಿಯಮಂ] (ವಚನಮಯ) ನಿಯಮ [ಚ] ಮತ್ತು [ವಯಣಮಯಂ ಆಲೋಯಣ] ವಚನಮಯ ಆಲೋಚನ [ತಂ ಸವ್ವಂ]-ಇವೆಲ್ಲವು [ಸಜ್ವಾಯಂ] (ಪ್ರಶಸ್ತ ಅಧ್ಯವಸಾಯರೂಪದ) ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯವೆಂದು [ಚಾಣ] ತಿಳಿ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಸಮಸ್ತ ವಚನ ಸಂಬಂಧದ ವ್ಯಾಪಾರದ ನಿರಾಸವಿದೆ (ನಿರಾಕರಣವಿದೆ, ಖಂಡನೆಯಿದೆ).

ಪಾಕ್ಷಿಕ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಕ್ರಿಯೆಯ ಕಾರಣದಂಥ ಆ ನಿಯೋಪಕ ಆಚಾರ್ಯರ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರ ಹೊರಟ, ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಕ್ಷಯದ ಹೇತುಭೂತ, ಸಂಪೂರ್ಣ ದ್ರವ್ಯಶ್ರುತವು ಅದು ವಚನವರ್ಗಣಾಯೋಗ್ಯ ಪುದ್ಗಲ ದ್ರವ್ಯಾತ್ಮಕವಿರುವುದರಿಂದ ಗ್ರಾಹ್ಯವಿಲ್ಲ, ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ನಿಯಮ ಮತ್ತು ಆಲೋಚನ ಕೂಡ (ಪುದ್ಗಲ-ದ್ರವ್ಯಾತ್ಮಕವಿರುವುದರಿಂದ) ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದೆಲ್ಲವು ಪೌದ್ಗಲಿಕ ವಚನಮಯವಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯವಿದೆಯೆಂದು ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ ! ನೀನು ತಿಳಿ.

[ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಮುಕ್ತರೂಪ ಸ್ತ್ರೀಯ ಪುಷ್ಪಸ್ತನಯುಗಲದ ಆಲಿಂಗನಸೌಖ್ಯದ ಸ್ಪೃಹೆಯುಳ್ಳ ಭವ್ಯಜೀವನು ಸಮಸ್ತ ವಚನರಚನೆಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ನಿತ್ಯಾನಂದ ಮೊದಲಾದ ಅತುಲ ಮಹಿಮೆಯ ಧಾರಕವಾದ ನಿಜಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ಏಕಾಕಿ (ನಿರಾಲಂಬರೂಪದಿಂದ) ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತೆಚಾಲವನ್ನು (ಸಂಪೂರ್ಣ ಲೋಕಸಮೂಹವನ್ನು) ತೃಣ ಸಮಾನ (ತುಚ್ಛ)ವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ||೨೬೩||

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಶ್ರೀ ಮೂಲಾಚಾರದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಚಾರ ಅಧಿಕಾರದೊಳಗೆ ೨೧೯ನೇ ಗಾಥೆಯಿಂದ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

ಜದಿ ಸಕ್ಕದಿ ಕಾದುಂ ಚೇ ಪಡಿಕಮಣಾದಿಂ ಕರೇಜ್ಜ ರ್ಘಾಣಮಯಂ |
ಸತ್ತಿವಿಹೀಣೋ ಜಾ ಜಇ ಸದ್ಧಹಣಂ ಚೇವ ಕಾಯವ್ವಂ ||೧೧೫||

ಯದಿ ಶಕ್ತೇ ಕರ್ತಮ್ ಅಹೋ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿಕಂ ಕರೋಷಿ ಧ್ಯಾನಮಯಮ್ |
ಶಕ್ತಿವಿಹೀಣೋ ಯಾವದ್ಯದಿ ಶ್ರದ್ಧಾನಂ ಚೈವ ಕರ್ತವ್ಯಮ್ ||೧೧೫||

ಅತ್ರ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಧ್ಯಾನಾತ್ಮಕಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿಕಮೇವ ಕರ್ತವ್ಯಮಿತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ಮುಕ್ತಿಸುಂದರೀಪ್ರಥಮದರ್ಶನಪ್ರಾಭ್ಯುತಾತ್ಮಕನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಪ್ರಮುಖಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯ-
ಕ್ರಿಯಾಶ್ಲೇಷ ಕರ್ತವ್ಯಾಃ ಸಂಹನನಶಕ್ತಿಪ್ರಾದುರ್ಭಾವೇ ಸತಿ ಹಂಹೋ ಮುನಿಶಾರ್ದೂಲಪರಮಾಗಮಮಕರಂದನಿಷ್ಯಂದಿ-
ಮುಖಪದ್ಮಪ್ರಭ ಸಹಜವೈರಾಗ್ಯಪ್ರಾಸಾದಶಿಖರಶಿಖಾಮಣೇ ಪರದ್ರವ್ಯಪರಾಜ್ಞುಖಸ್ವದ್ರವ್ಯನಿಷ್ಣಾತಬುದ್ಧೇ
ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಪ್ರಸರವರ್ಜಿತಗಾತ್ರಮಾತ್ರಪರಿಗ್ರಹ | ಶಕ್ತಿಹೀನೋ ಯದಿ ದಗ್ಧಕಾಲೇಽಕಾಲೇ ಕೇವಲಂ ತ್ವಯಾ
ನಿಜಪರಮಾತ್ಮತತ್ ಶ್ರದ್ಧಾನಮೇವ ಕರ್ತವ್ಯಮಿತಿ |

“ಗಾಥಾರ್ಥ :- ಪರಿವರ್ತನ (ಓದಿದುದನ್ನು ಪುನರುಚ್ಚರಿಸುವುದು), ವಾಚನಾ (ಶಾಸ್ತ್ರವ್ಯಾಖ್ಯಾನ), ಪೃಚ್ಛನಾ
(ಶಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣ), ಅನುಪ್ರೇಕ್ಷೆ (ಅನಿತ್ಯತ ಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಅನುಪ್ರೇಕ್ಷೆಗಳು) ಮತ್ತು ಧರ್ಮ ಕಥೆ (೬೩
ಶಲಾಕಾಪುರುಷರ ಚರಿತ್ರೆ)-ಹೀಗೆ ಐದು ಪ್ರಕಾರದ*ಸ್ತುತಿ ಮತ್ತು ಮಂಗಲಸಹಿತ ಸ್ತಾಧ್ಯಾಯವಿದೆ.”

ಗಾಥೆ - ೧೧೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜದಿ] ಒಂದು ವೇಳೆ [ಕಾದುಂ ಸಕ್ಕದಿ] ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದ್ದರೆ [ಚೇ] ಅಹೋ !
[ರ್ಘಾಣಮಯಂ] ಧ್ಯಾನಮಯವಾದ [ಪಡಿಕಮಣಾದಿಂ] ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು [ಕರೇಜ್ಜ] ಮಾಡು;
[ಜಇ] ಒಂದು ವೇಳೆ [ಸತ್ತಿವಿಹೀಣೋ] ನೀನು ಶಕ್ತಿವಿಹೀನನಿದ್ದರೆ [ಜಾ] ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ [ಸದ್ಧ ಹಣಂ ಚೇವ]
ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ [ಕಾಯವ್ವಂ] ಕರ್ತವ್ಯವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಧ್ಯಾನಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿಗಳೇ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿವೆಯೆಂದು
ಹೇಳಿದೆ.

ಸಹಜ ವೈರಾಗ್ಯರೂಪಪ್ರಾಸಾದದ ಶಿಖರದ ಶಿಖಾಮಣಿಯು, ಪರದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಪರಾಜ್ಞುಖನು ಮತ್ತು ಸ್ವದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ
ನಿಷ್ಣಾತ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು, ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಿಲ್ಲದ ದೇಹಮಾತ್ರ ಪರಿಗ್ರಹದ ಧಾರಕನು, ಪರಮಾಗಮರೂಪದ

ಒಂದುವೇಳೆಮಾಡಬಹುದಿದ್ದರೆ ಧ್ಯಾನಮಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿಮಾಳ್ತುದು |

ಒಂದುವೇಳೆಶಕ್ತಿವಿಹೀನನೀನಿದ್ದರನ್ನೆವರ ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ ಕರ್ತವ್ಯವಿದೆ ||೧೧೫||

★ ಸ್ತುತಿ = ದೇವ ಮತ್ತು ಮುನಿಗೆ ವಂದನೆ (ಧರ್ಮಕಥೆ, ಸ್ತುತಿ ಮತ್ತು ಮಂಗಲ ಸೇರಿ ಸ್ತಾಧ್ಯಾಯದ ಐದನೆಯ ಪ್ರಕಾರವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.)

(ಶಿಖರಿಣಿ)

ಅಸಾರೇ ಸಂಸಾರೇ ಕಲಿವಿಲಸಿತೇ ಪಾಪಬಹುಲೇ
 ಸ ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗೇಽಸ್ಮಿನ್ನನುಭವಿನನಾಥಸ್ಯ ಭವತಿ |
 ಅತೋಽ ಧ್ಯಾತೃಂ ಧ್ಯಾನಂ ಕಥಮಿಹ ಭವೇನ್ನಿರ್ಮಲಧಿಯಾಂ
 ನಿಜಾತ್ಮಶ್ರದ್ಧಾನ್ಯಂ ಭವಭಯಹರಂ ಸ್ವೀಕೃತಮಿದಮ್ ||೨೬೪||

ಜಿಣಕಹಿಯಪರಮಸುತ್ತೇ ಪಡಿಕ್ರಮಣಾದಿಯ ಪರಿಕ್ವಲೂಣ ಫುಡಂ |

ಮೋಣವ್ವಘ ಜೋಈ ಣಿಯಕಜ್ಜಂ ಸಾಹವ ಣಿಚ್ಚಂ ||೧೫೫||

ಜಿನಕಥಿತಪರಮಸೂತ್ರೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿಕಂ ಪರಿಕ್ಷಯಿತ್ವಾ ಸ್ಫುಟಿಮ್ |

ಮೌನವ್ರತೇನ ಯೋಗೀ ನಿಜಕಾರ್ಯಂ ಸಾಧಯೇನ್ನಿತ್ಯಮ್ ||೧೫೫||

ಮಕರಂದವು ಸ್ರವಿಸುವ ಮುಖಕಮಲದಿಂದ ಶೋಭಾಯಮಾನನಾದ ಎಲೈ ಮುನಿ ಶಾರ್ದೂಲನೇ ! (ಅಥವಾ ಪರಮಾಗಮರೂಪದ ಮಕರಂದವು ಸ್ರವಿಸುವ ಮುಖವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಪದ್ಮಪ್ರಭ ಮುನಿ ಶಾರ್ದೂಲನೇ !) ಸಂಹನನ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವವಿದ್ದರೆ ಮುಕ್ತಿಸುಂದರಿಯ ಪ್ರಥಮದರ್ಶನದ ಕಾಣಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ, ನಿಶ್ಚಯಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ, ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮೊದಲಾದ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯ ಕ್ರಿಯೆಗಳೇ ಕರ್ತವ್ಯವಿದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಈ ದಗ್ಧಕಾಲರೂಪ (ಹೀನಕಾಲರೂಪ)ವಾದ ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀನು ಶಕ್ತಿಹೀನನಿದ್ದರೆ ನಿನಗೆ ಕೇವಲ ನಿಜ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ ಕರ್ತವ್ಯವಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೫೫ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಅಸಾರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪಾಪದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಕಲಿಕಾಲದ ವಿಲಾಸವಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಈ ನಿರ್ದೋಷ ಜಿನನಾಥರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಧ್ಯಾನವು ಹೇಗಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ? ಆದುದರಿಂದ ನಿರ್ಮಲ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಭವಭಯದ ನಾಶಮಾಡುವಂಥ ಈ ನಿಜಾತ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ||೨೬೪||

ಗಾಥೆ - ೧೫೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಿಣಕಹಿಯಪರಮಸುತ್ತೇ] ಜಿನಕಥಿತ ಪರಮ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ [ಪಡಿಕ್ರಮಣಾದಿಯ ಫುಡಂ ಪರಿಕ್ವಲೂಣ] ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟ ಪರಿಕ್ಷೆ ಮಾಡಿ [ಮೋಣವ್ವಘ] ಮೌನವ್ರತ ಸಹಿತವಾಗಿ [ಜೋಈ] ಯೋಗಿಗಳು [ಣಿಯಕಜ್ಜಂ] ನಿಜ ಕಾರ್ಯವನ್ನು [ಣಿಚ್ಚಂ] ನಿರಂತರ [ಸಾಹವ] ಸಾಧಿಸಬೇಕು.

ಜಿನಕಥಿತ ವರಸೂತ್ರದಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾದಿ ಸ್ಫುಟ ಪರಿಕ್ಷೆ ಮಾಡಿ

ಮೌನವ್ರತದೊಡನೆ ಯೋಗಿಗಳು ನಿತ್ಯ ನಿಜಕಾರ್ಯವನು ಸಾಧಿಸುವುದು ||೧೫೫||

೧ ಮಕರಂದ = ಪುಷ್ಪ-ರಸ; ಪುಷ್ಪ-ಪರಾಗ.

೨ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ = ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದು ಅದು ; ಪ್ರಾಕಟ ; ಉತ್ಪತ್ತಿ.

ಇಹಂ ಹಿ ಸಾಕ್ಷಾದಂತರ್ಮುಖಸ್ಯ ಪರಮಜಿನಯೋಗಿನಃ ಶಿಕ್ಷಣಮಿದಮುಕ್ತಮ್ |

ಶ್ರೀಮದರ್ಹಮುಖಾರವಿಂದವಿನಿರ್ಗತಸಮಸ್ತಪದಾರ್ಥಗರ್ಭೀಕೃತಚತುರಸಂದರ್ಭೇ ದ್ರವ್ಯಶ್ರುತೇ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯ-
ನಯಾತ್ಮಕಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನಾತ್ಮಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಪ್ರಭೃತಿಸತ್ತಿಯಾಂ ಬುದ್ಧಾಕ್ಷೇವಲಂ ಸ್ವಕಾರ್ಯಪರಃ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರಃ
ಪ್ರಶಸ್ತಾಪ್ರಶಸ್ತಸಮಸ್ತವಚನರಚನಾಂಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ನಿಖಿಲಸಂಗವ್ಯಾಸಂಗಂ ಮುಕ್ತಾ ಚೈಕಾಕೀಭೂಯ ಮೌನವ್ರತೇನ ಸಾರ್ಥಂ
ಸಮಸ್ತಪಶುಜನ್ಯಃ ನಿಂದ್ಯಮಾನೋಪ್ಯಭಿನ್ನಃ ಸನ್ ನಿಜಕಾರ್ಯಂ ನಿರ್ವಾಣವಾಮಲೋಚನಾಸಂಭೋಗಸೌಖ್ಯ-
ಮೂಲಮನವರತಂ ಸಾಧಯೇದಿತಿ |

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಹಿತ್ವಾ ಭೀತಿಂ ಪಶುಜನಕೃತಾಂ ಲೌಕಿಕೀಮಾತ್ಮವೇದೀ
ಶಸ್ತಾಶಸ್ತಾಂ ವಚನರಚನಾಂ ಘೋರಸಂಸಾರಕರ್ತ್ರೀಮ್ |
ಮುಕ್ತಾ ಮೋಹಂ ಕನಕರಮಣೀಗೋಚರಂ ಚಾತ್ಮನಾತ್ಮಾ
ಸಾತ್ವನ್ಯೇವ ಸ್ಥಿತಿಮವಿಚಲಾಂ ಯಾತಿ ಮುಕ್ತೈ ಮುಮುಕ್ಷುಃ ||೨೬೫||

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಭೀತಿಂ ವಿಹಾಯ ಪಶುಭಿರ್ಮನುಜೈಃ ಕೃತಾಂ ತಂ
ಮುಕ್ತಾ ಮುನಿಃ ಸಕಲಲೌಕಿಕಜಲ್ಲಜಾಲಮ್ |
ಆತ್ಮಪ್ರವಾದಕುಶಲಃ ಪರಮಾತ್ಮವೇದೀ
ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ನಿತ್ಯಸುಖದಂ ನಿಜತತ್ತ್ವ ಮೇಕಮ್ ||೨೬೬||

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅಂತರ್ಮುಖನಾದ ಪರಮಜಿನಯೋಗಿಗೆ ಈ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಮದರಹಂತರ ಮುಖಾರವಿಂದದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟ ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಯಾವುದರೊಳಗೆ
ಸಮಾವೇಶವಾಗಿವೆ ಅಂಥ ಚತುರಶಬ್ದ ರಚನಾರೂಪದ ದ್ರವ್ಯಶ್ರುತದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯಾತ್ಮಕವಾದ ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನ
ಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಮೊದಲಾದ ಸತ್ತಿಯೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಕೇವಲ ಸ್ವಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಾಯಣರಾದ
ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರರು ಪ್ರಶಸ್ತ-ಅಪ್ರಶಸ್ತವೆಂಬ ಸಮಸ್ತ ವಚನರಚನೆಯನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ, ಸರ್ವಸಂಗದ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು
ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ, ಮೌನವ್ರತಸಹಿತ, ಸಮಸ್ತಪಶುಜನರ (ಪಶುಸಮಾನರಾದ ಅಜ್ಞಾನಿ ಮೂರ್ಖ ಮನುಷ್ಯರ)
ಮುಖಾಂತರ ನಿಂದೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಕೂಡ *ಅಭಿನ್ನವಿದ್ದು, ನಿಜಕಾರ್ಯವನ್ನು-ಆ ನಿಜಕಾರ್ಯವು ನಿರ್ವಾಣರೂಪ
ಸುಲೋಚನದ ಸಂಭೋಗಸೌಖ್ಯದ ಮೂಲವಿದೆ ಅದನ್ನು-ನಿರಂತರ ಸಾಧಿಸಬೇಕಾಗುವುದು.

[ಈಗ ಈ ೧೫೫ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮುಮುಕ್ಷುಜೀವನು ಪಶುಜನಕೃತ ಲೌಕಿಕಭಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಘೋರ
ಸಂಸಾರವನ್ನಂಟು ಮಾಡುವ ಪ್ರಶಸ್ತ-ಅಪ್ರಶಸ್ತ ವಚನರಚನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಅದರಂತೆ ಕನಕ-ಕಾಮಿನಿ

★ ಅಭಿನ್ನ = ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾಗದ; ಅಖಂಡಿತ; ಅಚ್ಯುತ.

**ಣಾಣಾಜೀವಾ ಣಾಣಾಕಮ್ಠಂ ಣಾಣಾವಿಹಂ ಹವೇ ಲದ್ಧೀ |
ತಮ್ಮಾ ವಯಣವಿವಾದಂ ಸಗಪರಸಮಏಹಿಂ ವಚ್ಚಿಚ್ಛೋ ||೧೫೬||**

**ನಾನಾಜೀವಾ ನಾನಾಕರ್ಮ ನಾನಾವಿಧಾ ಭವೇಲ್ಲಭಿಃ |
ತಸ್ಮಾದ್ವಚನವಿವಾದಃ ಸ್ವಪರಸಮಯೈರ್ವರ್ಜನೀಯಃ ||೧೫೬||**

ವಾಗಿಷಯವ್ಯಾಪಾರನಿವೃತ್ತಿಹೇತೋಪನ್ಯಾಸೋಽಯಮ್ |

ಜೀವಾ ಹಿ ನಾನಾವಿಧಾಃ ಮುಕ್ತಾ ಅಮುಕ್ತಾಃ ಭವ್ಯಾ ಅಭವ್ಯಾಶ್ಚ, ಸಂಸಾರಿಣಃ ತ್ರಸಾಃ ಸ್ಥಾವರಾಃ | ದ್ವೀಂದ್ರಿಯತ್ರೀಂದ್ರಿಯಚತುರ್ದ್ರಿಯಸಂಜ್ಞಾಸಂಜ್ಞಿ ಭೇದಾತ್ ಪಂಚ ತ್ರಸಾಃ, ಪೃಥಿವ್ಯಪ್ತೇಜೋವಾಯುವನಸ್ವತಯಃ ಸ್ಥಾವರಾಃ | ಭಾವಿಕಾಲೇ ಸ್ವಭಾವಾನಂತಚತುಷ್ಟಯಾತ್ಮಸಹಜ ಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣೈಃ ಭವನಯೋಗ್ಯಾ ಭವ್ಯಾಃ . ಏತೇಷಾಂ ವಿಪರೀತಾ

ಸಂಬಂಧದಮೋಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಮುಕ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ತಾನು ತನ್ನಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅವಿಚಲ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ||೨೬೫||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮಪ್ರವಾದದಲ್ಲಿ (ಆತ್ಮಪ್ರವಾದ ನಾಮದ ಶ್ರುತದಲ್ಲಿ) ಕುಶಲನಾದಂಥ ಪರಮಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮುನಿಯು ಪಶುಜನರಿಂದ ಮಾಡಲಾಗುವಂಥ ಭಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತು ಆ (ಪ್ರಸಿದ್ಧ) ಸಕಲ ಲೌಕಿಕ ಜಲ್ಪಜಾಲವನ್ನು (ವಚನಸಮೂಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಶಾಶ್ವತಸುಖದಾಯಕವಾದ ಒಂದು ನಿಜತತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ||೨೬೬||

ಗಾಥೆ - ೧೫೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣಾಣಾಜೀವಾ] ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಜೀವರುಗಳಿದ್ದಾರೆ, [ಣಾಣಾಕಮ್ಠಂ] ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಕರ್ಮವಿದೆ, [ಣಾಣಾವಿಹಂ ಲದ್ಧೀ ಹವೇ] ನಾನಾಪ್ರಕಾರದ ಲಬ್ಧಿಯಿದೆ; [ತಮ್ಮಾ] ಆದುದರಿಂದ [ಸಗಪರಸಮಏಹಿಂ] ಸ್ವಸಮಯಿಗಳ ಹಾಗೂ ಪರಸಮಯಿಗಳ ಜತೆ (ಸ್ವಧರ್ಮಿಯರ ಹಾಗೂ ಪರಧರ್ಮಿಯರ ಜತೆ) [ವಯಣವಿವಾದಂ] ವಚನವಿವಾದವು [ವಚ್ಚಿಚ್ಛೋ] ವರ್ಜಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ವಚನಸಂಬಂಧದ ವ್ಯಾಪಾರದ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಹೇತುವಿನ ಕಥನವಿದೆ (ಎಂದರೆ ವಚನವಿವಾದವು ಏಕೆ ಬಿಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆಯೆಂಬುದರ ಕಾರಣವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ).

ಜೀವಗಳು ಮುಕ್ತ ಮತ್ತು ಅಮುಕ್ತ, ಭವ್ಯ ಮತ್ತು ಅಭವ್ಯ, ಸಂಸಾರಿ-ತ್ರಸ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾವರವೆಂದು ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ್ದಿವೆ. ದ್ವೀಂದ್ರಿಯ, ತ್ರೀಂದ್ರಿಯ, ಚತುರ್ದ್ರಿಯ ಹಾಗೂ (ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ) ಸಂಜ್ಞೀ ಮತ್ತು (ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ) ಅಸಂಜ್ಞೀಯೆಂಬ ಭೇದಗಳ ಕಾರಣ ತ್ರಸ ಜೀವಗಳು ಐದು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿವೆ. ಪೃಥ್ವಿ, ಜಲ, ತೇಜ, ವಾಯು ಮತ್ತು ವನಸ್ಪತಿ ಇವು (ಐದು ಪ್ರಕಾರದ) ಸ್ಥಾವರ ಜೀವಗಳಿವೆ. ಭವಿಷ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವ-ಅನಂತ-ಚತುಷ್ಟಯಾತ್ಮಕ ಸಹಜಜ್ಞಾನ

**ವಿಧವಿಧಜೀವವಿವೇ ವಿಧವಿಧಕರ್ಮವಿದೆ ವಿಧವಿಧಲಬ್ಧಿಯಿದೆ |
ಅದರಿಂದ ಸ್ವಪರಸಮಯಿಗಳೊಡನೆವಚನವಿವಾದವರ್ಜ್ಯವಿದೆ ||೧೫೬||**

ಹ್ಯಭವ್ಯಾಃ | ಕರ್ಮ ನಾನಾವಿಧಂ ದ್ರವ್ಯಭಾವನೋಕರ್ಮಭೇದಾತ್ ಅಥವಾ ಮೂಲೋತ್ತರಪ್ರಕೃತಿಭೇದಾಚ್ಚ, ಅಥ ತೀವ್ರತರತೀವ್ರಮಂದಮಂದತರೋದಯಭೇದಾದ್ವಾ | ಜೀವಾನಾಂ ಸುಖಾದಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇರ್ಲಭ್ಯಃ ಕಾಲಕರಣೋಪದೇಶೋಪಶಮಪ್ರಾಯೋಗ್ಯತಾಭೇದಾತ್ ಪಂಚಧಾ | ತತಃ ಪರಮಾರ್ಥವೇದಿಭಿಃ ಸ್ವಪರಸಮಯೇಷು ವಾದೋನಕರ್ತವ್ಯ ಇತಿ |

(ಶಿಖರಿಣಿ)

ವಿಕಲ್ಪೋ ಜೀವಾನಾಂ ಭವತಿ ಬಹುಧಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಕರಃ
ತಥಾ ಕರ್ಮಾನೇಕವಿಧಮಪಿ ಸದಾ ಜನ್ಮಜನಕಮ್ |
ಅಸೌ ಲಬ್ಧಿರ್ನಾನಾ ವಿಮಲಜಿನಮಾರ್ಗೇ ಹಿ ವಿದಿತಾ
ತತಃ ಕರ್ತವ್ಯಂ ನೋ ಸ್ವಪರಸಮಯೈರ್ವಾದವಚನಮ್ ||೨೮೬||

ಲದ್ಧಾಂಣಂ ಣಿಹಿ ಏಕ್ಯೋ ತಸ್ಸ ಫಲಂ ಅಣುಹವೇಇ ಸುಜಣತ್ತೇ |
ತಹ ಕಾಣೀ ಕಾಣಿಣಿಹಿಂ ಭುಂಜೇಇ ಚಇತ್ತು ಪರತತ್ತಿಂ ||೧೫೭||

ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳ ರೂಪದಿಂದ *ಭವನ ಯೋಗ್ಯ (ಜೀವಗಳು) ಅವು ಭವ್ಯವಿವೆ; ಅವುಗಳಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ (ಜೀವಗಳು) ಅವು ನಿಜವಾಗಿ ಅಭವ್ಯವಿವೆ. ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ, ಭಾವಕರ್ಮ ಮತ್ತು ನೋಕರ್ಮವೆಂಬ ಭೇದಗಳ ಕಾರಣ ಅಥವಾ (ಎಂಟು) ಮೂಲ ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು (ಒಂದು ನೂರಾನಾಲ್ಪತಂಟು) ಉತ್ತರ ಪ್ರಕೃತಿರೂಪ ಭೇದಗಳ ಕಾರಣ ಅಥವಾ ತೀವ್ರತರ, ತೀವ್ರ, ಮಂದ ಮತ್ತು ಮಂದತರ ಉದಯಭೇದಗಳ ಕಾರಣವಾಗಿ ಕರ್ಮವು ನಾನಾಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ಜೀವಗಳಿಗೆ ಸುಖಾದಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದ ಲಬ್ಧಿಕಾಲ, ಕಾರಣ, ಉಪದೇಶ, ಉಪಶಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಯೋಗ್ಯತೆಯರೂಪದ ಭೇದಗಳ ಕಾರಣ ಐದು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ ಆದುದರಿಂದ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವವರು ಸ್ವಸಮಯಗಳ ಹಾಗೂ ಪರ ಸಮಯಗಳ ಜತೆ ವಾದ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜೀವಗಳು ಅವುಗಳ ಕರ್ಮ, ಅವುಗಳ ಲಬ್ಧಿ ಮೊದಲಾಗಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ್ದಿವೆ; ಅದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳು ಸಮಾನ ವಿಚಾರವುಳ್ಳವುಗಳಾಗುವುದು ಅಸಂಭವವಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇತರ ಜೀವಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವ ಆಕುಲತೆ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾತ್ಮಾವಲಂಬನರೂಪವಾದ ನಿಜಹಿತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾದವಾಗದಂತಿರುವುದೇ ಕರ್ತವ್ಯವಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೫೭ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದಂಥ (ತ್ರಸ, ಸ್ಥಾವರ ಮೊದಲಾಗಿ) ಹಲವು ಪ್ರಕಾರದ ಭೇದಗಳಿವೆ; ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವಾಗಲೂ ಜನ್ಮವನ್ನು ತನ್ನಮಾಡುವಂಥ ಕರ್ಮ ಕೂಡ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ;

ಹೇಗೋರ್ವನಿಧಿಪಡೆದುಗುಪ್ತಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ದರ ಫಲವಭೋಗಿಪನು |

ಹಾಗೆ ಜ್ಞಾನಿಪರಜನಸಮೂಹವನು ಬಿಟ್ಟುಜ್ಞಾನನಿಧಿಯಭೋಗಿಪನು ||೧೫೭||

★ ಭವನ = ಪರಿಣಮನ; ಸಂಭವಿಸುವುದು ಅದು.

ಲಬ್ಧಾ ನಿಧಿಮೇಕಸ್ತಸ್ಯ ಫಲಮನುಭವತಿ ಸುಜನತ್ವೇನ |

ತಥಾ ಜ್ಞಾನೀ ಜ್ಞಾನನಿಧಿಂ ಭುಂಕ್ತೇ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಪರತತಿಮ್ ||೧೫೭||

ಅತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತಮುಖೇನ ಸಹಜತತ್ತ್ವಾ ರಾಧನಾವಿಧಿರುಕ್ತಃ |

ಕಶ್ಚಿದೇಕೋ ದರಿದ್ರಃ ಕ್ವಚಿತ್ ಕದಾಚಿತ್ ಸುಕೃತೋದಯೇನ ನಿಧಿಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ತಸ್ಯ ನಿಧೇಃ ಫಲಂ ಹಿ ಸೌಜನ್ಯ ಜನ್ಮಭೂಮಿರಿತಿ ರಹಸ್ಯೇ ಸ್ಥಾನೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಅತಿಗುಣವೃತ್ತಾನ್ಯುಭವತಿ ಇತಿ ದೃಷ್ಟಾಂತಪಕ್ಷಃ ದಾಷ್ಟಾಂತಪಕ್ಷೇಽಪಿ ಸಹಜಪರಮತತ್ತ್ವ ಜ್ಞಾನೀ ಜೀವಃ ಕ್ವಚಿದಾಸನ್ನಭವ್ಯಸ್ಯ ಗುಣೋದಯೇ ಸತಿ ಸಹಜವೈರಾಗ್ಯಸಂಪತ್ತೌ ಸತ್ಯಾಂ ಪರಮಗುರುಚರಣನಲಿನಯುಗಲನಿರತಿಶಯಭಕ್ತ್ಯಾ ಮುಕ್ತಿಸುಂದರೀಮುಖಮಕರಂದಾಯಮಾನಂ ಸಹಜಜ್ಞಾನನಿಧಿಂ ಪರಿಪ್ರಾಪ್ಯ ಪರೇಷಾ ಜನಾನಾಂ ಸ್ವರೂಪವಿಕಲಾನಾಂ ತತಿಂ ಸಮೂಹಂ ಧ್ಯಾನಪ್ರತ್ಯೂಹಕಾರಣಮಿತಿ ತ್ಯಜತಿ |

(ಶಾಲಿನಿ)

ಅಸ್ಮಿನ್ ಲೋಕೇ ಲೌಕಿಕಃ ಕಶ್ಚಿದೇಕಃ

ಲಬ್ಧ್ವಾ ಪುಣ್ಯಾತ್ಕಾಂಚನಾನಾಂ ಸಮೂಹಮ್ |

ಗುಣೋ ಭೂತ್ವಾ ವರ್ತತೇ ತ್ಯಕ್ತಸಂಗೋ

ಜ್ಞಾನೀ ತದ್ವತ್ ಜ್ಞಾನರಕ್ಷಾಂ ಕರೋತಿ ||೨೬೮||

ಈ ಲಬ್ಧಿ ಕೂಡ ವಿಮಲವಾದ ಜಿನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ್ದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ; ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವಸಮಯಿಗಳ ಮತ್ತು ಪರಸಮಯಿಗಳ ಜತೆ ವಚನ ವಿವಾದವು ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲ ||೨೬೭||

ಗಾಥೆ - ೧೫೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಏಕೋ] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನೋ ಓರ್ವನು (ದರಿದ್ರ ಮನುಷ್ಯನು) [ನಿಧಿಂ] ನಿಧಿಯನ್ನು [ಲಬ್ಧ್ವಾಂತಂ] ಪಡೆದು [ಸುಜನತ್ವೇ] ತನ್ನ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ [ಗುಪ್ತರೂಪದಿಂದ] ಇದ್ದುಕೊಂಡು [ತಸ್ಯ ಫಲಂ] ಅದರ ಫಲವನ್ನು [ಅಣುಹವೇಇ] ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ, [ತಹ] ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ಣಾನೀ] ಜ್ಞಾನಿಯು [ಪರತತಿಂ] ಪರ ಜನರ ಸಮೂಹವನ್ನು [ಚಇತ್ಯು] ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ಣಾನೀಹಿಂ] ಜ್ಞಾನನಿಧಿಯನ್ನು [ಭುಂಜೇಇ] ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತದ ಮುಖಾಂತರ ಸಹಜತತ್ತ್ವದ ಆರಾಧನೆಯ ವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ದರಿದ್ರ ಮನುಷ್ಯನು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಪುಣ್ಯೋದಯದಿಂದ ನಿಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಆ ನಿಧಿಯ ಫಲವನ್ನು ಸೌಜನ್ಯ ಎಂದರೆ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯಂಥ ಆ ಗುಪ್ತ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಅತ್ಯಂತ ಗುಪ್ತರೂಪದಿಂದ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ; ಈ ಪ್ರಕಾರ ದೃಷ್ಟಾಂತಪಕ್ಷವಿದೆ. ದಾಷ್ಟಾಂತಪಕ್ಷದಿಂದ ಕೂಡ (ಹೀಗಿದೆ-) ಸಹಜಪರಮತತ್ತ್ವ ಜ್ಞಾನಿ ಜೀವನು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಆಸನ್ನಭವ್ಯದ (ಆಸನ್ನಭವ್ಯತಾರೂಪದ) ಗುಣದ ಉದಯ-ವಾಗುವುದರಿಂದ ಸಹಜವೈರಾಗ್ಯ ಸಂಪತ್ತಿಯಿದ್ದರೆ, ಪರಮ ಗುರುವಿನ ಚರಣಕಮಲಯುಗಲದ ನಿರತಿಶಯ (ಉತ್ತಮ) ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಸುಂದರಿಯ ಮುಖದ ಿಮಕರಂದ ಸಮಾನವಾದ ಸಹಜ ಜ್ಞಾನನಿಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು,

೧. ದಾಷ್ಟಾಂತ = ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವುದಿದೆ ಆ ಮಾತು; ಉಪಮೇಯ.

೨. ಮಕರಂದ = ಪುಷ್ಪ ರಸ; ಪುಷ್ಪ-ಪರಾಗ.

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ತೃಕ್ತಾ ಸ್ವಗಂ ಜನನಮರಣಾತಂಕಹೇತುಂ ಸಮಸ್ತಂ
 ಕೃತ್ವಾ ಬುದ್ಧ್ಯಾಹೃದಯಕಮಲೇ ಪೂರ್ಣವೈರಾಗ್ಯಭಾವಮ್ |
 ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಶಕ್ತ್ಯಾ ಸಹಜಪರಮಾನಂದನಿವ್ಯಗ್ರರೂಪೇ
 ಕ್ಷೀಣೇ ಮೋಹೇ ತೃಣಮಿವ ಸದಾ ಲೋಕಮಾಲೋಕಯಾಮಃ ||೨೬೯||

ಸವೈ ಪುರಾಣಪುರಿಸಾ ಏವಂ ಆವಾಸಯಂ ಚ ಕಾಊಣಿ |
 ಅಪಮತ್ತಪಹುದಿತಾಣಂ ಪಡಿವಜ್ಜ ಯ ಕೇವಲೀ ಜಾದಾ ||೧೧೫೮||

ಸರ್ವೇ ಪುರಾಣಪುರುಷಾ ಏವಮಾವಶ್ಯಕಂ ಚ ಕೃತ್ವಾ |
 ಅಪ್ರಮತ್ತಪ್ರಭೃತಿಸ್ಥಾನಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯ ಚ ಕೇವಲಿನೋ ಜಾತಾಃ ||೧೧೫೮||

ಸ್ವರೂಪವಿಕಲವಾದಂಥ ಪರಜನರ ಸಮೂಹವನ್ನು ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ವಿಘ್ನದ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೫೭ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಎರಡು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಲೌಕಿಕಪುರುಷನು ಪುಣ್ಯದ ಕಾರಣ ಧನದ ರಾಶಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಸಹವಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಗುಪ್ತವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜ್ಞಾನಿಯು (ಪರರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಗುಪ್ತರೂಪದಿಂದ ಇದ್ದುಕೊಂಡು) ಜ್ಞಾನದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ||೨೬೯||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಜನನ-ಮರಣರೂಪದ ರೋಗಕ್ಕೆ ಹೇತುಭೂತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪೂರ್ಣವೈರಾಗ್ಯಭಾವ ಮಾಡಿ, ಸಹಜಪರಮಾನಂದದಿಂದ ಆ ಅವ್ಯಗ್ರ (ಅನಾಕುಲ)ವಿರುವಂಥ ನಿಜರೂಪದಲ್ಲಿ (ತನ್ನ) ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಮೋಹವು ಕ್ಷೀಣವಾದ ಮೇಲೆ ನಾವು ಲೋಕವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ತೃಣಸಮಾನವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸುತ್ತೇವೆ. ||೨೬೯||

ಗಾಥೆ - ೧೧೫೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಸವೈ] ಸಮಸ್ತ [ಪುರಾಣಪುರಿಸಾ] ಪುರಾಣ ಪುರುಷರು [ಏವಂ] ಈ ಪ್ರಕಾರ [ಆವಾಸಯಂ ಚ] ಅವಶ್ಯಕ [ಕಾಊಣಿ] ಮಾಡಿ, [ಅಪಮತ್ತ ಪಹುದಿತಾಣಂ] ಅಪ್ರಮತ್ತ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು [ಪಡಿವಜ್ಜ ಯ] ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು [ಕೇವಲೀ ಜಾದಾ] ಕೇವಲಿಯಾದರು.

ಈ ವಿಧದಿ ಸಕಲ ಪೌರಾಣಿಕ ಪುರುಷರು ಅವಶ್ಯಕವ ನಿರ್ವಹಿಸಿ |
 ಕೇವಲಿ ಪ್ರಭುಗಳಾದರವರು ಅಪ್ರಮತ್ತಾದಿಸ್ಥಾನವನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿ ||೧೧೫೮||

೧. ಸ್ವರೂಪವಿಕಲ = ಸ್ವರೂಪಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದ; ಅಜ್ಞಾನಿ.
೨. ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕ = ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಪೂರ್ವಕ; ವಿವೇಕಪೂರ್ವಕ; ವಿಚಾರಪೂರ್ವಕ.
೩. ಶಕ್ತಿ = ಸಾಮರ್ಥ್ಯ; ಬಲ; ವೀರ್ಯ; ಪುರುಷಾರ್ಥ.

ಪರಮಾವಶ್ಯಕಾಧಿಕಾರೋಪಸಂಹಾರೋಪನ್ಯಾಸೋಽಯಮ್ |

ಸಾತ್ವಾಶ್ರಯನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಸ್ವರೂಪಂ ಬಾಹ್ಯಾವಶ್ಯಕಾದಿಕ್ರಿಯಾಪ್ರತಿಪಕ್ಷಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯಪರಮಾವಶ್ಯಕಂ ಸಾಕ್ಷಾದಪುನರ್ಭವವಾರಾಂಗನಾನಂಗಸುಖಕಾರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಸರ್ವೇ ಪುರಾಣಪುರುಷಾಸ್ತೀರ್ಥಕರಪರಮದೇವಾದಯಃ ಸ್ವಯಂಬುದ್ಧಾಃ ಕೇಚಿದ್ ಬೋಧಿತಬುದ್ಧಾಶ್ಚಪ್ರಮತ್ತಾದಿಸಯೋಗಿಭಟ್ಟಾರಕಗುಣಸ್ಥಾನಪಂಕ್ತಿಮಧ್ಯಾರೂಢಾಃ ಸಂತಃ ಕೇವಲಿನಃ ಸಕಲಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನಧರಾಃ ಪರಮಾವಶ್ಯಕಾತ್ಮಾರಾಧನಾಪ್ರಸಾದಾತ್ ಜಾತಾಶ್ಚೇತಿ |

(ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೇಡಿತಂ)

ಸಾತ್ವಾತ್ಮಾರಾಧನಯಾ ಪುರಾಣಪುರುಷಾಃ ಸರ್ವೇ ಪುರಾ ಯೋಗಿನಃ
ಪ್ರಧ್ವಸ್ತಾಖಿಲಕರ್ಮರಾಕ್ಷಸಗಣಾ ಯೇ ವಿಷ್ಣವೋ ಜಿಷ್ಣವಃ |
ತಾನ್ನಿತ್ಯಂ ಪ್ರಣಮತ್ಯನನ್ಯಮನಸಾ ಮುಕ್ತಿಸ್ಪೃಹೋ ನಿಸ್ಪೃಹಃ
ಸ ಸ್ಯಾತ್ ಸರ್ವಜನಾರ್ಚಿತಾಂಘ್ರಿಕಮಲಃ ಪಾಪಾಟವೀಪಾವಕಃ ||೨೭೦||

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಮುಕ್ತಾ ಮೋಹಂ ಕನಕರಮಣೀಗೋಚರಂ ಹೇಯರೂಪಂ
ನಿತ್ಯಾನಂದಂ ನಿರುಪಮಗುಣಾಲಂಕೃತಂ ದಿವ್ಯಬೋಧಮ್ |
ಚೇತಃ ಶೀಘ್ರಂ ಪ್ರವಿಶ ಪರಮಾತ್ಮಾನಮವ್ಯಗ್ರರೂಪಂ
ಲಬ್ಧ್ವಾ ಧರ್ಮಂ ಪರಮಗುರುತಃ ಶರ್ಮಣೇ ನಿರ್ಮಲಾಯ ||೨೭೧||

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಪರಮಾವಶ್ಯಕ ಅಧಿಕಾರದ ಉಪಸಂಹಾರದ ಕಥನವಿದೆ.

ಸಾತ್ವಾಶ್ರಿತ ನಿಶ್ಚಯಧರ್ಮಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಸ್ವರೂಪವಾದಂಥ ಆ ಬಾಹ್ಯ ಅವಶ್ಯಕ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ (ಪ್ರತಿಪಕ್ಷವಾದ ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯವು-ಪರಮಾವಶ್ಯಕವು-ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅಪುನರ್ಭವರೂಪ ಮುಕ್ತಿರೂಪ) ಸ್ತ್ರೀಯ ಅನಂಗ (ಅಶರೀರ) ಸುಖದ ಕಾರಣವಿದೆ-ಅದನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸಮಸ್ತ ಪುರಾಣಪುರುಷರು ಯಾವುದರೊಳಗಿಂದ ತೀರ್ಥಂಕರಪರಮದೇವ ಮೊದಲಾದ ಸ್ವಯಂಬುದ್ಧರಾದರು. ಮತ್ತು ಕೆಲವರು ಬೋಧಿತ ಬುದ್ಧರಾದರು ಅವರು- ಅಪ್ರಮತ್ತದಿಂದ ಸಯೋಗಿಭಟ್ಟಾರಕವರೆಗಿನ ಗುಣಸ್ಥಾನಗಳ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆರೂಢರಾಗುತ್ತ, ಪರಮಾವಶ್ಯಕರೂಪದ ಆತ್ಮಾರಾಧನೆಯ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಕೇವಲಿಗಳು-ಸಕಲಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನಧಾರಿಗಳು ಆದರು.

[ಈಗ ಈ ನಿಶ್ಚಯ-ಪರಮಾವಶ್ಯಕ ಅಧಿಕಾರದ ಅಂತಿಮ ಗಾಢೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆ ಎಲ್ಲ ಪುರಾಣ ಪುರುಷರು-ಯೋಗಿಗಳು-ನಿಜಾತ್ಮನ ಆರಾಧನೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮರೂಪದ ರಾಕ್ಷಸರ ಸಮೂಹದ ನಾಶಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ಜಯವಂತರಾದರು (ಎಂದರೆ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಜಿನರಾದರು), ಅವರಿಗೆ ಆ ಮುಕ್ತಿಯ ಸ್ಪೃಹೆಯುಳ್ಳ ನಿಃಸ್ಪೃಹರಾದ ಜೀವರುಗಳು ಅನನ್ಯ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿತ್ಯ

೧. ವಿಷ್ಣು = ವ್ಯಾಪಕ. (ಕೇವಲೀ ಭಗವಂತರ ಜ್ಞಾನವು ಎಲ್ಲವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪಕವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.)

ಇತಿ ಸುಕವಿಜನಪಯೋಜಮಿತ್ರಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಪ್ರಸರವರ್ಜಿತಗಾತ್ರಮಾತ್ರಪರಿಗ್ರಹಶ್ರೀಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವ-
ವಿರಚಿತಾಯಾಂ ನಿಯಮಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯಾಯಾಂ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿ ನಿಶ್ಚಯಪರಮಾವಶ್ಯಕಾಧಿಕಾರ ಏಕಾದಶಮಃ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧಃ ||

ನಮನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಆ ಜೀವರು ಪಾಪರೂಪದ ಕಾನನವನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯ ಸಮಾನರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರ
ಚರಣಕಮಲಗಳನ್ನು ಸಮಸ್ತ ಜನರು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ||೨೭೦||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಹೇಯರೂಪವಾದಂಥ ಆ ಕನಕ ಮತ್ತು ಕಾಮಿನಿಯರ ಸಂಬಂಧದ ಮೋಹವನ್ನು
ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಎಲೈ ಚಿತ್ತವೇ ! ನಿರ್ಮಲ ಸುಖದ ಕಾರಣ ಪರಮಗುರುಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು
ನೀನು ಅವ್ಯಗ್ರರೂಪ (ಶಾಂತ ಸ್ವರೂಪ)ನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ-ಯಾವನು (ಪರಮಾತ್ಮನು) ನಿತ್ಯ ಆನಂದವುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ,
ನಿರುಪಮ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಶೀಘ್ರ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡು.
||೨೭೦||

ಈ ರೀತಿ ಸುಕವಿಜನರೂಪದ ಕಮಲಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾರು ಸೂರ್ಯಸಮಾನರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು
ಯಾರಿಗೆ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ರಹಿತವಾದ ದೇಹಮಾತ್ರವು ಪರಿಗ್ರಹವಿತ್ತು
ಅಂಥ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರ ಮುಖಾಂತರ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿಯಮಸಾರದ
ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಕೃಂದ
ಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ ಶ್ರೀ ನಿಯಮಸಾರ ಪರಮಾಗಮದ
ನಿರ್ಗಂಥ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವ ವಿರಚಿತ
ತಾತ್ಪರ್ಯ ವೃತ್ತಿನಾಮದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ)
ನಿಶ್ಚಯಪರಮಾವಶ್ಯಕ ಅಧಿಕಾರ ನಾಮದ
ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧವು
ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಅಥ ಸಕಲಕರ್ಮಪ್ರಲಯಹೇತುಭೂತಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಾಧಿಕಾರ ಉಚ್ಯತೇ |

ಜಾಣದಿ ಪಸ್ಸದಿ ಸವ್ವಂ ವವಹಾರಣಏಣ ಕೇವಲೀ ಭಗವಂ |

ಕೇವಲಣಾಣೀ ಜಾಣದಿ ಪಸ್ಸದಿ ಣಿಯಮೇಣ ಅಪ್ಪಾಣಂ ||೧೫||

ಜಾನಾತಿ ಪಶ್ಯತಿ ಸರ್ವಂ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ಕೇವಲೀ ಭಗವಾನ್ |

ಕೇವಲಜ್ಞಾನೀ ಜಾನಾತಿ ಪಶ್ಯತಿ ನಿಯಮೇನ ಆತ್ಮನಮ್ ||೧೫||

ಆತ್ರ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಸ್ವಪರಸ್ವರೂಪಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಂ ಕಥಂಚಿದುಕ್ತಮ್ |

ಆತ್ಮಗುಣಘಾತಕಘಾತಿಕರ್ಮಪ್ರಧ್ವಂಸನೇನಾಸಾದಿತಸಕಲವಿಮಲಕೇವಲಜ್ಞಾನಕೇವಲದರ್ಶನಾಭ್ಯಾಂ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನಜಗತ್ತಯಕಾಲತ್ರಯವರ್ತಿಸಚರಾಚರದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯಾನ್ ಏಕಸ್ಮಿನ್ ಸಮಯೇ ಜಾನಾತಿ ಪಶ್ಯತಿ ಚ ಸ ಭಗವಾನ್ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ಪರಮಭಟ್ಟಾರಕಃ, ಪರಾಶ್ರಿತೋ ವ್ಯವಹಾರಃ ಇತಿ ವಚನಾತ್ | ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯತಃ ಪರಮೇಶ್ವರಸ್ಯ ಮಹಾದೇವಾಧಿದೇವಸ್ಯ ಸರ್ವಜ್ಞ ವೀತರಾಗಸ್ಯ ಪರದ್ರವ್ಯಗ್ರಾಹಕತ್ವದರ್ಶಕತ್ವಜ್ಞಾಯಕತ್ವಾದ್ವಿವಿಧವಿಕಲ್ಪವಾಹಿನೀಸಮುದ್ಭೂತ-

ಈಗ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮದ ಪ್ರಲಯದ ಹೇತುಭೂತವಾದ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಗಾಥೆ - ೧೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವವಹಾರಣಏಣ] ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ (ಕೇವಲೀ ಭಗವಂ) ಕೇವಲೀ ಭಗವಂತರು (ಸವ್ವಂ) ಎಲ್ಲವನ್ನು (ಜಾಣದಿ ಪಸ್ಸದಿ) ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ನೋಡುತ್ತಾರೆ; (ಣಿಯಮೇಣ) ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ (ಕೇವಲಣಾಣೀ) ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿಯು (ಅಪ್ಪಾಣಂ) ಆತ್ಮನನ್ನು (ತನ್ನನ್ನು) (ಜಾಣದಿ ಪಸ್ಸದಿ) ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ನೋಡುತ್ತಾನೆ.

ತಿಳಿವರೋಡುವರೆಲ್ಲವನು ವ್ಯವಹಾರನಯದಿ ಕೇವಲಿಪ್ರಭುಗಳು |

ತಿಳಿವರೋಡುವರಾತ್ಮನನು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿಗಳು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ||೧೫||

ಮೂಲಧ್ಯಾನಾಷಾದಃ★ (?) ಸ ಭಗವಾನ್ ತ್ರಿಕಾಲನಿರುಪಾಧಿನಿರವಧಿನಿತ್ಯಶುದ್ಧಸಹಜಜ್ಞಾನಸಹಜದರ್ಶನಾಭ್ಯಾಂ ನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಸ್ವಯಂ ಕಾರ್ಯಪರಮಾತ್ಮಾಪಿ ಜಾನಾತಿ ಪಶ್ಯತಿ ಚ ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ? ಜ್ಞಾನಸ್ಯಧರ್ಮೋಽಯಂ ತಾವತ್ ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಂ ಪ್ರದೀಪವತ್ | ಘಟಾದಿಪ್ರಮಿತೇಃ ಪ್ರಕಾಶೋ ದೀಪಸ್ತಾವದ್ಭಿನ್ನೋಽಪಿ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶಸ್ವರೂಪತ್ವಾತ್ ಸ್ವ ಪರಂ ಚ ಪ್ರಕಾಶಯತಿ; ಆತ್ಮಾಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಜಗತ್ತಯಂ ಕಾಲತ್ರಯಂ ಚ ಪರಂ ಜ್ಯೋತಿಃಸ್ವರೂಪತ್ವಾತ್ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶಾತ್ ಕಮಾತ್ಮಾನಂ ಚ ಪ್ರಕಾಶಯತಿ |

ಉಕ್ತಂ ಚ ಷಣ್ಮವತಿಪಾಷಂಡಿವಿಜಯೋಪಾರ್ಜಿತವಿಶಾಲಕೀರ್ತಿಭಿರ್ಮಹಾಸೇನಪಂಡಿತದೇವೈಃ -

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

“ಯಥಾವದ್ವಸ್ತುನಿರ್ಣೀತಿಃ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರದೀಪವತ್ |
ತತ್ತಾ ರ್ಥವ್ಯವಸಾಯಾತ್ಮ ಕಥಂಚಿತ್ ಪ್ರಮಿತೇಃ ಪೃಥಕ್ ||”

ತೊಂಭತ್ತಾರು ಪಾಖಂಡಿಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಜಯ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಯಾರು ವಿಶಾಲ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ ಅಂಥ ಮಹಾಸೇನಪಂಡಿತದೇವರು ಕೂಡ (ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ವಸ್ತುವಿನ ಯಥಾರ್ಥ ನಿರ್ಣಯವು ಅದು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವಿದೆ. ಆ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವು ದೀವಿಗೆಯ ಹಾಗೆ ಸ್ವದ ಮತ್ತು (ಪರ)ಪದಾರ್ಥಗಳ ನಿರ್ಣಯಾತ್ಮಕವಿದೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಮಿತಿಯಿಂದ (ಜ್ಞಪ್ತಿಯಿಂದ) ಕಥಂಚಿತ್ ಭಿನ್ನವಿದೆ.”

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಸ್ವ-ಪರ ಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರಕಾಶಕತನವು ಕಥಂಚಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

‘ಪರಾಶ್ರಿತೋ ವ್ಯವಹಾರಃ (ವ್ಯವಹಾರವು ಪರಾಶ್ರಿತವಿದೆ)’ -ಎಂದು (ಶಾಸ್ತ್ರದ) ವಚನವಿರುವುದರಿಂದ ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಆ ಭಗವಾನ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪರಮಭಟ್ಟಾರಕರು ಆತ್ಮಗುಣಗಳ ಘಾತಮಾಡುವಂಥ ಘಾತಿಕರ್ಮಗಳ ನಾಶದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಸಕಲ-ವಿಮಲ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕೇವಲದರ್ಶನದ ಮುಖಾಂತರ ತ್ರಿಲೋಕವರ್ತಿ ಹಾಗೂ ತ್ರಿಕಾಲವರ್ತಿಯಾದ ಸಚರಾಚರ ದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರ ಮಹಾದೇವಾಧಿದೇವ ಸರ್ವಜ್ಞ ವಿತರಾಗರಿಗೆ ಪರದ್ರವ್ಯದ ಗ್ರಾಹಕತ್ವ, ದರ್ಶಕತ್ವ, ಜ್ಞಾಯಕತ್ವ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವಿವಿಧ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಸೇನೆಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಮೂಲಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಅಭಾವರೂಪವಿರುವುದರಿಂದ (?)★ ಆ ಭಗವಂತರು ತ್ರಿಕಾಲ-ನಿರುಪಾಧಿ, ನಿರವಧಿ (ಅಮರ್ಯಾದಿತ), ನಿತ್ಯಶುದ್ಧವಾದಂಥ ಸಹಜಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಹಜದರ್ಶನದ ಮುಖಾಂತರ ನಿಜ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ವಯಂ ಕಾರ್ಯಪರಮಾತ್ಮರಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ? ಈ ಜ್ಞಾನಧರ್ಮವಂತೂ ದೀವಿಗೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ವ-ಪರಪ್ರಕಾಶಕತ್ವವಿದೆ. ಘಟಾದಿಗಳ ಪ್ರಮಿತಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಾಶವು-ದೀವಿಗೆಯು (ಕಥಂಚಿತ್) ಭಿನ್ನವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶಸ್ವರೂಪವಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವ ಮತ್ತು ಪರವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ; ಆತ್ಮನೂ ಜ್ಯೋತಿಃಸ್ವರೂಪವಿರುವುದರಿಂದ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ತ್ರಿಲೋಕ ಮತ್ತು ತ್ರಿಕಾಲರೂಪ ಪರವನ್ನು ಹಾಗೂ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು (ತನ್ನನ್ನು) ಪ್ರಕಾಶಿತಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

★ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಶುದ್ಧಿಯಂತೆನಿಸುತ್ತದೆ, ಅದುದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅದರ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ಸೂಚಕವಾಗಿ ಪ್ರಶಾರ್ಥದ ಚಿಹ್ನೆಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಮದಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಭಿಃ -

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

“ಬಂಧಚ್ಛೇದಾತ್ಕಲಯದತುಲಂ ಮೋಕ್ಷಮಕ್ಷಯಮೇತ-
ನ್ನಿತ್ಯೋದ್ಯೋತಸ್ಥುಟಿತಸಹಜಾವಸ್ಥಮೇಕಾಂತಶುದ್ಧಮ್ |
ಏಕಾಕಾರಸ್ವರಸಭರತೋತ್ಯಂತಗಂಭೀರಧೀರಂ
ಪೂರ್ಣಂ ಜ್ಞಾನಂ ಜ್ವಲಿತಮಚಲೇ ಸ್ವಸ್ಥ ಲೀನಂ ಮಹಿಮ್ನಿ ||”

ತಥಾ ಹಿ -

(ಸ್ರಗ್ಧರೆ)

ಆತ್ಮಾ ಜಾನಾತಿ ವಿಶ್ವಂ ಹೃನವರತಮಯಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮೂರ್ತಿಃ
ಮುಕ್ತಿಶ್ರೀಕಾಮಿನೀಕೋಮಲಮುಖಕಮಲೇ ಕಾಮಪೀಡಾಂ ತನೋತಿ |
ಶೋಭಾಂ ಸೌಭಾಗ್ಯಚಿಹ್ನಾಂ ವ್ಯವಹರಣನಯಾದ್ಧೇವದೇವೋ ಜಿನೇಶಃ
ತೇನೋಚ್ಚಿನಿಶ್ಚಯೇನ ಪ್ರಹತಮಲಕಲಿಃ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಂ ಸ ವೇತ್ತಿ ||೨೨೨||

ಅಥ ನಿಶ್ಚಯಪಕ್ಷೇಽಪಿ ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಮಸ್ಯೇವೇತಿ ಸತತ ನಿರುಪರಾಗನಿರಂಜನಸ್ವಭಾವನಿರತತ್ವಾತ್, ಸ್ವಾಶ್ರಿತೋ ನಿಶ್ಚಯಃ ಇತಿ ವಚನಾತ್ | ಸಹಜಜ್ಞಾನಂ ತಾವತ್ ಆತ್ಮನಃ ಸಕಾಶಾತ್ ಸಂಜ್ಞಾಲಕ್ಷಣಪ್ರಯೋಜನೇನ ಭಿನ್ನಾಭಿಧಾನಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತಮಪಿ ಭಿನ್ನಂ ಭವತಿ ನ ವಸ್ತುವೃತ್ತಾಚೇತಿ, ಅತಃಕಾರಣಾತ್ ಏತದಾತ್ಮಗತದರ್ಶನಸುಖಚಾರಿತ್ರಾದಿಕ್ಕಂ ಜಾನಾತಿ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಮಪಿ ಜಾನಾತಿತಿ |

ಈಗ 'ಸ್ವಾಶ್ರಿತೋ ನಿಶ್ಚಯಃ (ನಿಶ್ಚಯವು ಸ್ವಾಶ್ರಿತವಿದೆ)' - ಎಂದು (ಶಾಸ್ತ್ರದ) ವಚನವಿರುವುದರಿಂದ (ಜ್ಞಾನಿಗೆ) ಸತತ *ನಿರುಪರಾಗ ನಿರಂಜನ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಲೀನತೆಯ ಕಾರಣ ನಿಶ್ಚಯಪಕ್ಷದಿಂದ ಕೂಡ ಸ್ವಪರ ಪ್ರಕಾಶಕತನವೇ ಇದೆ. (ಅದು ಹೀಗಿದೆ) ಸಹಜ ಜ್ಞಾನವು ಆತ್ಮನಿಂದ ಸಂಜ್ಞೆ, ಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಜನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಭಿನ್ನನಾಮ ಹಾಗೂ ಭಿನ್ನಲಕ್ಷಣದಿಂದ (ಹಾಗೂ ಭಿನ್ನಪ್ರಯೋಜನದಿಂದ) ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ ವಸ್ತುವೃತ್ತಿಯಿಂದ (ಅಖಂಡ ವಸ್ತುವಿನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ) ಭಿನ್ನವಿಲ್ಲ; ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಇದು (ಸಹಜ ಜ್ಞಾನವು) ಆತ್ಮಗತ (ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ)ವಾದ ದರ್ಶನ, ಸುಖ, ಚಾರಿತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತ್ಮನನ್ನು - ಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು-ಕೂಡ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಸಹಜ ಜ್ಞಾನವು ಸ್ವಾತ್ಮನನ್ನಂತೂ ಸ್ವಾಶ್ರಿತ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ತಿಳಿದೇ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ವಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಳೂ ಜ್ಞಾತವಾಗಿಯೇ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಈಗ ಸಹಜ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಯಾವ ಇದು ತಿಳಿಯಿತು ಅದರಲ್ಲಿ ಭೇದ-ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಸಹಜಜ್ಞಾನದ ಸಲುವಾಗಿ ಜ್ಞಾನವೇ ಸ್ವ ಇದೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಹೊರತಾಗಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲ-ದರ್ಶನ, ಸುಖ ಮೊದಲಾದವು ಪರವಿವೆ; ಆದುದರಿಂದ ಈ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಪಕ್ಷದಿಂದ ಕೂಡ ಜ್ಞಾನವು ತನ್ನನ್ನು ಹಾಗೂ ಪರವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

★ ನಿರುಪರಾಗ = ಉಪರಾಗರಹಿತ; ನಿರ್ವಿಕಾರ.

ಜುಗವಂ ವಟ್ಟಿ ಇಣಾಣಂ ಕೇವಲಣಾಣಿಸ್ಸ ದಂಸಣಂ ಚ ತಹಾ |
ದಿಣಯರಪಯಾಸತಾವಂ ಜಹ ವಟ್ಟಿ ಇ ತಹ ಮುಣೇಯವ್ವಂ ||೧೬೦||

ಯುಗಪದ್ ವರ್ತತೇ ಜ್ಞಾನಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿನೋ ದರ್ಶನಂ ಚ ತಥಾ |
ದಿನಕರಪ್ರಕಾಶತಾಪೌ ಯಥಾ ವರ್ತೇತೇ ತಥಾ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ ||೧೬೦||

ಇಹ ಹಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಕೇವಲದರ್ಶನಯೋರ್ಯುಗಪದ್ವರ್ತನಂ ದೃಷ್ಟಾಂತಮುಖೇನೋಕ್ತಮ್ |

ಅತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತಪಕ್ಷೇ ಕ್ವ ಚಿತ್ಕಾಲೇ ಬಲಾಹಕಪ್ರಕ್ಷೋಭಾಭಾವೇ ವಿದ್ಯಮಾನೇ ನಭಸ್ಥಲಸ್ಯ ಮಧ್ಯಗತಸ್ಯ ಸಹಸ್ರಕಿರಣಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶತಾಪೌ ಯಥಾ ಯುಗಪದ್ ವರ್ತೇತೇ, ತಥೈವ ಚ ಭಗವತಃ ಪರಮೇಶ್ವರಸ್ಯ ತೀರ್ಥಾಧಿನಾಥಸ್ಯ ಜಗತ್ತಯು-ಕಾಲತ್ರಯವರ್ತಿಷು ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯಾತ್ಮಕೇಷು ಜ್ಞೇಯೇಷು ಸಕಲವಿಮಲಕೇವಲಜ್ಞಾನಕೇವಲದರ್ಶನೇ ಚ ಯುಗಪದ್ ವರ್ತೇತೇ | ಕಿಂ ಚ ಸಂಸಾರಿಣಾಂ ದರ್ಶನಪೂರ್ವಮೇವ ಜ್ಞಾನಂ ಭವತಿ ಇತಿ |

ಈ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯದೇವ) ಶ್ರೀಮದ್ ಅಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಗಳು (ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದ ಆತ್ಮಶ್ಲಾಠಿಯೆಂಬ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೨ ನೇ ಕಲಶದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಕರ್ಮಬಂಧದಭೇದನದಿಂದ ಅತುಲವೂ, ಅಕ್ಷಯವೂ (ಅವಿನಾಶಿಯೂ) ಆದ ಮೋಕ್ಷದ ಅನುಭವ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ, ನಿತ್ಯ ಉದ್ಯೋತವುಳ್ಳ (ನಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶವಿರುವಂಥ ಸಹಜ ಅವಸ್ಥೆಯು ವಿಕಸಿತವಾಗಿರುವಂಥ, ಏಕಾಂತಶುದ್ಧ (-ಕರ್ಮದ ಕೊಳೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಶುದ್ಧವಾಗಿರುವಂಥ), ಹಾಗೂ ಏಕಾಕಾರ (ಒಂದು ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಆಕಾರದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ) ನಿಜರಸದ ಅತಿಶಯತೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಗಂಭೀರ ಮತ್ತು ಧೀರವಿರುವಂಥ ಈ ಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವು ಹೊಳೆಯುತ್ತ ಎದ್ದಿತು (-ಸರ್ವಥಾ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮದ್ರವ್ಯವು ಥಳಥಳಿಸುತ್ತ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು), ತನ್ನ ಅಚಲ ಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಯಿತು.”

(ಮತ್ತು ಈ ೧೫೯ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-)

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಈ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮೂರ್ತಿಯಾದ ಆತ್ಮನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ವಿಶ್ವವನ್ನು ನಿಜವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಿಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪ ಕಾಮಿನಿಯ ಕೋಮಲವಾದ ಮುಖಕಮಲದ ಮೇಲೆ ಕಾಮ ಪೀಡೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಚಿಹ್ನವುಳ್ಳ ಶೋಭೆಯನ್ನು ಹರಡುತ್ತಾನೆ. ನಿಶ್ಚಯದಿಂದಂತೂ ಕೊಳೆ ಮತ್ತು ಕ್ಲೇಶವನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡಿರುವಂಥ ಆ ದೇವಾಧಿದೇವರಾದ ಜಿನೇಶ್ವರರು ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ||೨೭೨||

ಗಾಥೆ - ೧೬೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಹ] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ದಿಣಯರಪಯಾಸತಾವಂ] ದಿನಕರನಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶ ಮತ್ತು ಉಷ್ಣತೆಗಳು [ವಟ್ಟಿ ಇ] (ಯುಗಪತ್) ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ [ತಹ] ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ಕೇವಲಣಾಣಿಸ್ಸ] ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಿಗೆ

ಹೇಗೆ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಶಕಿಮೇಣ್ವ್ರಕಾಶಗಳು ಏಕಕಾಲಕೆ ವರ್ತಿಸುವವು |

ಹಾಗೆ ಕೇವಲಿಗೆ ಜ್ಞಾನಮೇಣ್ವ್ರಶನಗಳು ಏಕಕಾಲಕೆ ವರ್ತಿಸುವವು ||೧೬೦||

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಪ್ರವಚನಸಾರೇ -

“ಕಾಣಂ ಅತ್ಥಂತಗಯಂ ಲೋಯಾಲೋಋಸು ವಿತ್ಥಡಾ ದಿಟ್ಟೇ ।
ಣಟ್ಟ ಮಣೆಟ್ಟಂ ಸವ್ವಂ ಇಟ್ಟಂ ಪುಣ ಜಂ ತು ತಂ ಲದ್ಧಂ ॥”

ಅನ್ಯಚ್ಚ -

“ದಂಸಣಪುಪ್ಪಂ ಕಾಣಂ ಭದಮತ್ಥಾಣಂ ಣ ದೋಣ್ಣೆ ಉವಒಗ್ಗಾ ।
ಜುಗವಂ ಜಮ್ಹಾ ಕೇವಲಿಕಾಹೇ ಜುಗವಂ ತು ತೇ ದೋವಿ ॥”

ತಥಾ ಹಿ -

(ಸ್ರಗ್ಧರೆ)

ವರ್ತೇತೇ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟೀ ಭಗವತಿ ಸತತಂ ಧರ್ಮತೀರ್ಥಾಧಿನಾಥೇ
ಸರ್ವಜ್ಞೇಽಸ್ಮಿನ್ ಸಮಂತಾತ್ ಯುಗಪದಸದೃಶೇ ವಿಶ್ವಲೋಕೈಕನಾಥೇ ।
ಏತಾವುಷ್ಪ್ರಕಾಶೌ ಪುನರಪಿ ಜಗತಾಂ ಲೋಚನಂ ಜಾಯತೇಽಸ್ಮಿನ್
ತೇಜೋರಾಶೌ ದಿನೇಶೇ ಹತನಿಖಿಲತಮಸ್ತೋಮಕೇ ತೇ ತಥೈವಮ್ ॥೨೭೩॥

[ಕಾಣಂ] ಜ್ಞಾನ [ತಹಾ ಚ] ಅದರಂತೆ [ದಂಸಣಂ] ದರ್ಶನವು [ಜುಗವಂ] ಯುಗಪತ್ [ವಟ್ಟ ಇ] ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ
[ಮುಣೇಯವ್ವಂ] - ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕೇವಲದರ್ಶನವು ಯುಗಪತ್ ವರ್ತಿಸುವುದನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ಹೇಳಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತಪಕ್ಷದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೋಡಗಳ ತಡೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಆಕಾಶದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾದ ದಿನಕರನಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶ ಮತ್ತು ಉಷ್ಣತೆಗಳು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಯುಗಪತ್ ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಭಗವಾನ ಪರಮೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥಾಧಿನಾಥರಿಗೆ ತ್ರಿಲೋಕವರ್ತಿ ಮತ್ತು ತ್ರಿಕಾಲವರ್ತಿಯಾದ ಸ್ವಾವರ-ಜಂಗಮ ದ್ರವ್ಯ ಗುಣಪರ್ಯಾಯಾತ್ಮಕವಾದ ಜ್ಞೇಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಕಲ-ವಿಮಲ (ಸರ್ವಥಾ ನಿರ್ಮಲ)ವಾದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕೇವಲದರ್ಶನಗಳು ಯುಗಪತ್ ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆ ದರ್ಶನಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಜ್ಞಾನವಿರುತ್ತದೆ (ಎಂದರೆ ಮೊದಲು ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ನಂತರ ಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತದೆ, ಯುಗಪತ್ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನಿಷ್ಟು ವಿಶೇಷವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು).

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತ್ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ) ಶ್ರೀ ಪ್ರವಚನಸಾರದಲ್ಲಿ (೬೦ನೇ ಗಾಥೆಯ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

“ಗಾಥಾರ್ಥ :- ಜ್ಞಾನವು ಪದಾರ್ಥಗಳ ಕೊನೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ ಮತ್ತು ದರ್ಶನವು ಲೋಕಾಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೃತವಿದೆ; ಎಲ್ಲ ಅನಿಷ್ಟಗಳು ನಷ್ಟವಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಇಷ್ಟವಿರುವುದೆಲ್ಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ.”

ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಕೂಡ (ಶ್ರೀ ನೇಮಿಚಂದ್ರಸಿದ್ಧಾಂತಿದೇವವಿರಚಿತ ಬೃಹದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ೪೪ನೇ ಗಾಥೆಯ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

“ಗಾಥಾರ್ಥ :- ಭದ್ರಸ್ಥರಿಗೆ ದರ್ಶನಪೂರ್ವಕ ಜ್ಞಾನವಿರುತ್ತದೆ (ಎಂದರೆ ಮೊದಲು ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ನಂತರ ಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತದೆ), ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಎರಡೂ ಉಪಯೋಗಗಳು ಯುಗಪತ್ ಇರುವುದಿಲ್ಲ; ಕೇವಲಿನಾಥರಿಗೆ ಅವೆರಡೂ ಯುಗಪತ್ ಇರುತ್ತವೆ.”

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಸದ್ಬೋಧಪೋತಮಧಿರುಹ್ಯ ಭವಾಂಬುರಾಶಿ-
ಮುಲ್ಲಂಘ್ಯ ಶಾಶ್ವತಪುರೀ ಸಹಸಾ ತ್ವಯಾಪ್ತಾ |
ತಾಮೇವ ತೇನ ಜಿನನಾಥಪಥಾಧುನಾಹಂ
ಯಾಮ್ಯನ್ಯದಸ್ತಿ ಶರಣಂ ಕಿಮಿಹೋತ್ತಮಾನಾಮ್ ||೨೭೪||

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಏಕೋ ದೇವಃ ಸ ಜಯತಿ ಜಿನಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಭಾನುಃ
ಕಾಮಂ ಕಾಂತಿಂ ವದನಕಮಲೇ ಸಂತನೋತ್ಯೇವ ಕಾಂಚಿತ್ |
ಮುಕ್ತೇಸ್ತಸ್ಯಾಃ ಸಮರಸಮಯಾನಂಗಸೌಖ್ಯಪ್ರದಾಯಾಃ
ಕೋ ನಾಲಂ ಶಂ ದಿಶತುಮನಿಶಂ ಪ್ರೇಮಭೂಮೇಃ ಪ್ರಿಯಾಯಾಃ ||೨೭೫||

ಮತ್ತು (ಈ ೧೬೦ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ನಾಲ್ಕು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ), -

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಧರ್ಮತೀರ್ಥದ ಆದಿನಾಥ(ನಾಯಕ)ರಿದ್ದಾರೆ,ಯಾರು ಅಸದೃಶರಿದ್ದಾರೆ (ಎಂದರೆ ಅವರ ಸಮಾನ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ) ಮತ್ತು ಯಾರು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಕ್ಕೊಬ್ಬರೇ ನಾಥರಿದ್ದಾರೆ ಅಂಥ ಈ ಸರ್ವಜ್ಞ ಭಗವಂತರಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಿಲ್ಲದೆಯಲ್ಲೂ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ದರ್ಶನಗಳು ಯುಗಪತ್ ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ಸಮಸ್ತ ತಿಮಿರಸಮೂಹದ ನಾಶಮಾಡಿರುವಂಥ ಈ ತೇಜೋರಾಶಿರೂಪನಾದ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಉಷ್ಣತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಗಳು (ಯುಗಪತ್) ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಜಗತ್ತಿನ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ನೇತ್ರಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ (ಎಂದರೆ ಸೂರ್ಯನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಜೀವಿಗಳ ನೇತ್ರಗಳು ನೋಡತೊಡಗುತ್ತವೆ), ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ದರ್ಶನಗಳು (ಯುಗಪತ್) ಇರುತ್ತವೆ (ಎಂದರೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸರ್ವಜ್ಞ ಭಗವಂತರಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ದರ್ಶನಗಳು ಜತೆಯಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಸರ್ವಜ್ಞ ಭಗವಂತರ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ). ||೨೭೬||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- (ಓ ಜಿನನಾಥ!) ತಾವು ಸದ್ಜ್ಞಾನರೂಪದ ನೌಕೆಯಲ್ಲಿ ಆರೋಹಣಮಾಡಿ ಭವಸಾಗರವನ್ನು ದಾಂಟಿ ಶೀಘ್ರತೆಯಿಂದ ಶಾಶ್ವತಪುರದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ತಲುಪಿರುವಿರಿ. ಈಗ ನಾನು ಜಿನನಾಥರ ಆ ಮಾರ್ಗದಿಂದ (ಯಾವ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಜಿನನಾಥರು ಹೋದರು ಆ ಮಾರ್ಗದಿಂದ) ಅದೇ ಶಾಶ್ವತಪುರದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ (ಏಕೆಂದರೆ) ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷರಿಗೆ (ಆ ಮಾರ್ಗದ ಹೊರತಾಗಿ) ಬೇರೆ ಯಾವುದು ಶರಣಿದೆ ? ||೨೭೭||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಕೇವಲಜ್ಞಾನಭಾನು (-ಕೇವಲಜ್ಞಾನರೂಪದ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವ ಸೂರ್ಯ)ರಾದಂಥ ಆ ಓರ್ವ ಜಿನದೇವರೇ ಜಯವಂತರಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಜಿನದೇವರು ಸಮರಸಮಯವಾದ ಅನಂಗ (-ಅಶರೀರ, ಅತೀಂದ್ರಿಯ) ಸೌಖ್ಯವನ್ನೀಯುವಂಥ ಆ ಮುಕ್ತಿಯ ಮುಖಕಮಲದ ಮೇಲೆ ನಿಜವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಅವರ್ಣನೀಯವಾದ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಹರಡುತ್ತಾರೆ; (ಏಕೆಂದರೆ) ಯಾರು (ತಮ್ಮ) ಸ್ನೇಹಮಯಳಾದ ಪ್ರಿಯೆಗೆ ನಿರಂತರ ಸುಖೋತ್ಪತ್ತಿಯ ಕಾರಣರಾಗುವುದಿಲ್ಲ ? ||೨೭೮||

(ಅನುಷ್ಠಾನ)

ಜಿನೇಂದ್ರೋ ಮುಕ್ತಿಕಾಮಿನ್ಯಾಃ ಮುಖಪದ್ಮೇ ಜಗಾಮ ಸಃ |

ಅಲಿಲೀಲಾಂ ಪುನಃ ಕಾಮಮನಂಗಸುಖಮದ್ವಯಮ್ ||೨೭೬||

ಣಾಣಂ ಪರಪ್ಪಯಾಸಂ ದಿಟ್ಟೀ ಅಪ್ಪಪ್ಪಯಾಸಯಾ ಚೇವ |

ಅಪ್ಪಾಸಪರಪಯಾಸೋ ಹೋದಿ ತ್ತಿ ಹಿ ಮಣ್ಣಸೇ ಜದಿ ಹಿ ||೧೬೦||

ಜ್ಞಾನಂ ಪರಪ್ರಕಾಶಂ ದೃಷ್ಟಿರಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ಚೈವ |

ಆತ್ಮಾಸ್ವರಪ್ರಕಾಶೋ ಭವತೀತಿ ಹಿ ಮನ್ಯಸೇ ಯದಿ ಖಲು ||೧೬೧||

ಆತ್ಮನಃ ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕತ್ವವಿರೋಧೋಪನ್ಯಾಸೋಽಯಮ್ |

ಇಹ ಹಿ ತಾವದಾತ್ಮನಃ ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಂ ಕಥಮಿತಿ ಚೇತ್ | ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಾದಿವಿಶೇಷಗುಣಸಮ್ಯದ್ಧೋ ಹ್ಯಾತ್ಮಾ, ತಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಂ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕಾಸಮರ್ಥತ್ವಾತ್ ಪರಪ್ರಕಾಶಕಮೇವ, ಯದ್ಯೇವಂ ದೃಷ್ಟಿರ್ನಿರಂಕುಶಾ ಕೇವಲಮಭ್ಯಂತರೇ

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆ ಜಿನೇಂದ್ರದೇವರು ಮುಕ್ತಿಕಾಮಿನಿಯ ಮುಖಕಮಲದ ಕುರಿತು ಭ್ರಮರಲೀಲೆಯನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿದರು (ಎಂದರೆ ಅವರು ಅದರಲ್ಲಿ ಭ್ರಮರದಂತೆ ಲೀನರಾದರು) ಮತ್ತು ನಿಜವಾಗಿ ಅದ್ವಿತೀಯ ಅನಂಗ (ಆತ್ಮಿಕ) ಸುಖವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ||೨೭೬||

ಗಾಥೆ - ೧೬೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣಾಣಂ ಪರಪ್ಪಯಾಸಂ] ಜ್ಞಾನವು ಪರಪ್ರಕಾಶಕವೇ ಇದೆ [ಚ] ಮತ್ತು [ದಿಟ್ಟೀ ಅಪ್ಪಪ್ಪಯಾಸಯಾ ಏವ] ದರ್ಶನವು ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕವೇ ಇದೆ [ಅಪ್ಪಾ ಸಪರಪಯಾಸೋ ಹೋದಿ] ಹಾಗೂ ಆತ್ಮನು ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕನಿದ್ದಾನೆ [ತ್ತಿ ಹಿ ಜದಿ ಹಿ ಮಣ್ಣಸೇ] -ಎಂದು ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀನು ನಿಜವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ವಿರೋಧವು ಬರುತ್ತದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಆತ್ಮನ ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕತನದ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ವಿರೋಧ ಕಥನವಿದೆ.

ಮೊದಲಂತೂ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕತನವು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಿದೆ ? (ಅದರ ಮೇಲೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.) 'ಆತ್ಮನು ಜ್ಞಾನ ದರ್ಶನ ಮೊದಲಾದ ವಿಶೇಷಗುಣಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧನಿದ್ದಾನೆ; ಅವನ ಜ್ಞಾನವು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿತ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅಸಮರ್ಥವಿರುವುದರಿಂದ ಪರಪ್ರಕಾಶಕವೇ ಇದೆ; ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಿರಂಕುಶವಾದ ದರ್ಶನಕೂಡ ಕೇವಲ ಅಭ್ಯಂತರದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿತಮಾಡುತ್ತದೆ (ಎಂದರೆ ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕವೇ ಇದೆ). ಈ ವಿಧಿಯಿಂದ ಆತ್ಮನು ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕನಿದ್ದಾನೆ'. - ಈ ಪ್ರಕಾರ ಎಲೈ ಜಡಮತಿಯಾದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಷ್ಯನೇ ! ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀನು ದರ್ಶನಶುದ್ಧಿಯ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ನಿಜವಾಗಿ ನಿನಗಿಂತ ಬೇರೆ ಯಾವ ಪುರುಷರು ಜಡರಿಲ್ಲ-ಮೂರ್ಖರಿಲ್ಲ.

ಪರಪ್ರಕಾಶಕವಿದ್ದರೆ ಜ್ಞಾನ, ದರ್ಶನವು ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕವಿದೆ |

ಪರನಿಜಪ್ರಕಾಶಕ ಆತ್ಮನೆಂಬೀನಿನ್ನಮನ್ನಣೆಯು ಅಯಥಾರ್ಥವಿದೆ ||೧೬೧||

ಹ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರಕಾಶಯತಿ ಚೇತ್ ಅನೇನ ವಿಧಿನಾ ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕೋ ಹ್ಯಾತ್ಮೇತಿ ಹಂಹೋ ಜಡಮತೇ ಪ್ರಾಥಮಿಕಶಿಷ್ಯ, ದರ್ಶನಶುದ್ಧೀರಭಾವಾತ್ ಏವಂ ಮನ್ಯಸೇ, ನ ಖಿಲು ಜಡಸ್ತ ತ್ವಸ್ತಕಾಶಾದಪರಃ ಕಶ್ಚಿಜ್ಜನಃ | ಅಥ ಹ್ಯವಿರುದ್ಧಾ ಸ್ಯಾದ್ವಾದವಿದ್ಯಾ- ದೇವತಾ ಸಮಭ್ಯರ್ಚನೀಯಾ ಸದ್ಭಿರನವರತಮ್ | ತತ್ಯೇಕಾಂತತೋ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಪರಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಂ ನ ಸಮಸ್ತಿ; ನ ಕೇವಲಂ ಸ್ಯಾನ್ಮತೇ ದರ್ಶನಮಪಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ಪಶ್ಯತಿ | ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಪ್ರಭೃತ್ಯನೇಕಧರ್ಮಾಣಾಮಾಧಾರೋ ಹ್ಯಾತ್ಮಾ | ವ್ಯವಹಾರಪಕ್ಷೇಽಪಿ ಕೇವಲಂ ಪರಪ್ರಕಾಶಕಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ನ ಚಾತ್ಮಸಂಬಂಧಃಸದಾ ಬಹಿರವಸ್ಥಿತತ್ವಾತ್, ಆತ್ಮಪ್ರತಿಪತ್ತೇರಭಾವಾತ್ ನ ಸರ್ವಗತತ್ವಮ್; ಅಂತಃಕರಣಾದಿದಂ ಜ್ಞಾನಂ ನ ಭವತಿ, ಮೃಗತ್ಯಷ್ಟಾಜಲವತ್ ಪ್ರತಿಭಾಸಮಾತ್ರಮೇವ | ದರ್ಶನಪಕ್ಷೇಽಪಿ ತಥಾ ನ ಕೇವಲಮಭ್ಯಂತರಪ್ರತಿಪತ್ತಿಕಾರಣಂ ದರ್ಶನಂ ಭವತಿ | ಸದೈವ ಸರ್ವಂ ಪಶ್ಯತಿ ಹಿ ಚಕ್ಷುಃ ಸ್ವಸ್ಯಾಭ್ಯಂತರಸ್ಥಿತಾಂ ಕನೀನಿಕಾಂ ನ ಪಶ್ಯತ್ಯೇವ | ಅತಃ ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಂ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಯೋರವಿರುದ್ಧಮೇವ | ತತಃ ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕೋ ಹ್ಯಾತ್ಮಾ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಲಕ್ಷಣ ಇತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಮದಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಭಿಃ -

(ಸಗ್ಧರೆ)

“ಜಾನನ್ನಪ್ಯೇಷ ವಿಶ್ವಂ ಯುಗಪದಪಿ ಭವದ್ಭಾವಿಭೂತಂ ಸಮಸ್ತಂ

ಮೋಹಾಭಾವಾದ್ಯದಾತ್ಮಾ ಪರಿಣಮತಿ ಪರಂ ನೈವ ನಿರ್ಲೋನಕರ್ಮಾ |

ತೇನಾಸ್ತೇ ಮುಕ್ತ ಏವ ಪ್ರಸಭವಿಕಸಿತಜ್ಞಪ್ತಿವಿಸ್ತಾರಪೀತ-

ಜ್ಞೇಯಾಕಾರಾಂ ತ್ರಿಲೋಕೀಂ ಪ್ರಥಗಪ್ರಥಗಥ ದ್ಯೋತಯನ್ ಜ್ಞಾನಮೂರ್ತಿಃ||”

ಆದುದರಿಂದ ಅವಿರುದ್ಧವಾದಂಥ ಸ್ಯಾದ್ವಾದವಿದ್ಯಾದೇವತಾರೂಪದ ಸಜ್ಜನರಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ನಿರಂತರ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ (ಸ್ಯಾದ್ವಾದ ಮತದಲ್ಲಿ) ಏಕಾಂತದಿಂದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಪರಪ್ರಕಾಶಕತನವೇ ಇಲ್ಲ; ಸ್ಯಾದ್ವಾದಮತದಲ್ಲಿ ದರ್ಶನ ಕೂಡ ಕೇವಲ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನೇ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ (ಎಂದರೆ ಮಾತ್ರ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕವೇ ಇಲ್ಲ). ಆತ್ಮನು ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಧರ್ಮಗಳ ಆಧಾರನಿದ್ದಾನೆ. (ಅಲ್ಲಿ) ವ್ಯವಹಾರಪಕ್ಷದಿಂದ ಕೂಡ ಜ್ಞಾನವು ಕೇವಲ ಪರಪ್ರಕಾಶಕವಿದ್ದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಬಾಹ್ಯಸ್ಥಿರತೆಯ ಕಾರಣವಾಗಿ (ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ) ಆತ್ಮನ ಜತೆ ಸಂಬಂಧವು ಉಳಿಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಮತ್ತು (ಅದರಿಂದ) ಆತ್ಮಪ್ರತಿಪತ್ತಿಯ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ಸರ್ವಗತತ್ವ (ಕೂಡ) ಸಿದ್ಧವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಜ್ಞಾನವು ಇರಲೇ ಇಕ್ಕಿಲ್ಲ (ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನದ ಅಸ್ತಿತ್ವವೇ ಉಳಿಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ), ಮೃಗತ್ಯಷ್ಟೆಯ ಜಲದ ಹಾಗೆ ಅಭಾವ ಮಾತ್ರವೇ ಆದೀತು. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ದರ್ಶನಪಕ್ಷದಿಂದ ಕೂಡ ದರ್ಶನವು ಕೇವಲ ಅಭ್ಯಂತರಪ್ರತಿಪತ್ತಿಯದೇ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ, (ಸರ್ವ ಪ್ರಕಾಶನದ ಕಾರಣವಿದೆ); (ಏಕೆಂದರೆ) ಕಣ್ಣುಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತವೆ, ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಅಭ್ಯಂತರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವ ಗೊಂಬೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ (ಆದುದರಿಂದ ದರ್ಶನವು ಅಭ್ಯಂತರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯಸ್ಥಿರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಯಾವ ನಿಯಮವು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಚಕ್ಷುವಿನ ಮಾತಿನಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ). ಇದರಿಂದ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ದರ್ಶನಕ್ಕೆ (ಎರಡಕ್ಕೆ) ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕತನವು ಅವಿರುದ್ಧವೇ ಇದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ (ಈ ಪ್ರಕಾರ) ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಆತ್ಮನು ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕನಿದ್ದಾನೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯದೇವ) ಶ್ರೀಮದ್ ಅಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಗಳು (ಶ್ರೀ ಪ್ರವಚನಸಾರದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯಕಲಶದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, -

೧. ಆತ್ಮಪ್ರತಿಪತ್ತಿ = ಆತ್ಮನ ಜ್ಞಾನ; ತನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಅದು.

೨. ಅಭ್ಯಂತರ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿ = ಅಂತರಂಗದ ಪ್ರಕಾಶನ; ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದು ಅದು.

ತಥಾ ಹಿ-

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಜ್ಞಾನಂ ತಾವತ್ ಸಹಜಪರಮಾತ್ಮಾನಮೇಕಂ ವಿದಿತ್ವಾ
ಲೋಕಾಲೋಕೌ ಪ್ರಕಟಯತಿ ವಾ ತದ್ವತಂ ಜ್ಞೇಯಜಾಲಮ್ |
ದೃಷ್ಟಿಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸ್ವಪರವಿಷಯಾ ಕ್ಷಾಯಿಕೀ ನಿತ್ಯಶುದ್ಧಾ
ತಾಭ್ಯಾಂ ದೇವಃ ಸ್ವಪರವಿಷಯಂ ಬೋಧತಿ ಜ್ಞೇಯರಾಶಿಮ್ ||೨೨೭||

ಣಾಣಂ ಪರಪ್ಪಯಾಸಂ ತಇಯಾ ಣಾಣೇಣ ದಂಸಣಂ ಭಿಣ್ಣಂ |
ಣ ಹವದಿ ಪರದವ್ವಗಯಂ ದಂಸಣಮಿದಿ ವಣ್ಣಿದಂ ತಮ್ವಾ ||೧೬೨||

ಜ್ಞಾನಂ ಪರಪ್ರಕಾಶಂ ತದಾ ಜ್ಞಾನೇನ ದರ್ಶನಂ ಭಿನ್ನಮ್ |
ನ ಭವತಿ ಪರದ್ರವ್ಯಗತಂ ದರ್ಶನಮಿತಿ ವರ್ಣಿತಂ ತಸ್ಮಾತ್ ||೧೬೨||

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿದಂಥ ಈ ಆತ್ಮನು ಭೂತ, ವರ್ತಮಾನ ಮತ್ತು ಭಾವಿ ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವವನ್ನು (ಎಂದರೆ ಮೂರು ಕಾಲದ ಪರ್ಯಾಯಗಳು ಸಹಿತ ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು) ಯುಗಪತ್ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮೋಹದ ಅಭಾವದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಪರರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ಸಮಸ್ತ ಜ್ಞೇಯಾಕಾರಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ವಿಕಸಿತವಾದ ಜ್ಞಪ್ತಿಯ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಸ್ವಯಂ ಕುಡಿದು ಹೋಗಿರುವಂಥ ಮೂರೂ ಲೋಕದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪೃಥಕ್ ಮತ್ತು ಅಪೃಥಕ್ ಪ್ರಕಾಶಿತ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಆ ಜ್ಞಾನಮೂರ್ತಿಯು ಮುಕ್ತನೇ ಇರುತ್ತಾನೆ.”

ಮತ್ತು (ಈ ೧೬೧ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ), -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಜ್ಞಾನವು ಒಬ್ಬ ಸಹಜಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು ಎಂದರೆ ಲೋಕಾಲೋಕ ಸಂಬಂಧದ (ಸಮಸ್ತ) ಜ್ಞೇಯ ಸಮೂಹವನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುತ್ತದೆ (-ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ). ನಿತ್ಯ ಶುದ್ಧವಾದಂಥ ಕ್ಷಾಯಿಕದರ್ಶನ (ಕೂಡ) ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸ್ವಪರ ವಿಷಯಕವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಅದು ಕೂಡ ಸ್ವಪರವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಕಾಶಿತ ಮಾಡುತ್ತದೆ). ಅವೆರಡರ (ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ದರ್ಶನದ) ಮುಖಾಂತರ ಆತ್ಮದೇವನು ಸ್ವಪರ ಸಂಬಂಧದ ಜ್ಞೇಯರಾಶಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ (ಎಂದರೆ ಆತ್ಮದೇವನು ಸ್ವಪರಗಳೆಂಬ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಕಾಶ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿತ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ). ||೨೨೭||

ಗಾಥೆ - ೧೬೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣಾಣಂ ಪರಪ್ಪಯಾಸಂ ತಇಯಾ] ಒಂದು ವೇಳೆ ಜ್ಞಾನವು (ಕೇವಲ) ಪರ ಪ್ರಕಾಶಕವಿದ್ದರೆ [ಣಾಣೇಣ] ಜ್ಞಾನದಿಂದ [ದಂಸಣಂ] ದರ್ಶನವು [ಭಿಣ್ಣಂ] ಭಿನ್ನವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು, [ದಂಸಣಂ ಪರದವ್ವಗಯಂ

ಪರವನ್ನೇ ತಿಳಿದರಾಜ್ಞಾನ ದರ್ಶನವು ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಭಿನ್ನವೆಂದಾಗುವುದು |
ಪರದ್ರವ್ಯಗತವಿಲ್ಲದರ್ಶನವೆಂಬಪೂರ್ವವರ್ಣಿತ ನಿನ್ನ ಮನ್ನಣೆಯು ||೧೬೨||

ಪೂರ್ವಸೂತ್ರೋಪಾತ್ತಪೂರ್ವಪಕ್ಷಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತೋಕ್ತಿಯಮ್ |

ಕೇವಲಂ ಪರಪ್ರಕಾಶಕಂ ಯದಿ ಚೇತ್ ಜ್ಞಾನಂ ತದಾ ಪರಪ್ರಕಾಶಕಪ್ರಧಾನೇನಾನೇನ ಜ್ಞಾನೇನ ದರ್ಶನಂ ಭಿನ್ನಮೇವ ಪರಪ್ರಕಾಶಕಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಚಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕಸ್ಯ ದರ್ಶನಸ್ಯ ಚ ಕಥಂ ಸಂಬಂಧ ಇತಿ ಚೇತ್ ಸಹ್ಯವಿಂಧ್ಯಯೋರಿವ ಅಥವಾ ಭಾಗೀರಥೀಶ್ರೀಪರ್ವತವತ್ | ಆತ್ಮನಿಷ್ಠಂ ಯತ್ ತದ್ ದರ್ಶನಮಸ್ತೇವ, ನಿರಾಧಾರತ್ವಾತ್ ತಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಶೂನ್ಯತಾಪತ್ತಿರೇವ, ಅಥವಾ ಯತ್ರ ತತ್ರ ಗತಂ ಜ್ಞಾನಂ ತತ್ತದ್ವ್ಯಂ ಸರ್ವಂ ಚೇತನತ್ವಮಾಪದ್ಯತೇ, ಅತಸ್ತ್ರಿಭುವನೇ ನ ಕಶ್ಚಿದಚೇತನಃ ಪದಾರ್ಥಃ ಇತಿ ಮಹತೋ ದೂಷಣಸ್ಯಾವತಾರಃ | ತದೇವ ಜ್ಞಾನಂ ಕೇವಲಂ ನ ಪರಪ್ರಕಾಶಕಮ್ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಹೇ ಶಿಷ್ಯ ತರ್ಹಿ ದರ್ಶನಮಪಿ ನ ಕೇವಲಮಾತ್ಮಗತಮಿತ್ಯುಭಿಹಿತಮ್ | ತತಃ ಖಲ್ವಿದಮೇವ ಸಮಾಧಾನಂ ಸಿದ್ಧಾಂತಹೃದಯಂ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಯೋಃ ಕಥಂಚಿತ್ ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕತಮಸ್ತೇವೇತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀ ಮಹಾಸೇನಪಂಡಿತದೇವೈಃ -

“ಜ್ಞಾನಾದ್ಭಿನ್ನೋ ನ ನಾಭಿನ್ನೋ ಭಿನ್ನಾಭಿನ್ನಃ ಕಥಂಚನ |
ಜ್ಞಾನಂ ಪೂರ್ವಾಪರೀಭೂತಂ ಸೋಽಯಮಾತ್ಮೇತಿ ಕೀರ್ತಿತಃ ||”

ಣ ಹವದಿ ಇದಿ ವಣ್ಣಿಂ ತಮ್ನಾ]] ಏಕೆಂದರೆ ದರ್ಶನವು ಪರದ್ರವ್ಯಗತ (ಪರ ಪ್ರಕಾಶಕ) ವಿಲ್ಲವೆಂದು (ಪೂರ್ವ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ) ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಪೂರ್ವ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ (೧೬೧ ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಹೇಳಿದ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷದ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಂಬಂಧದ ಕಥನವಿದೆ.

ಒಂದು ವೇಳೆ ಜ್ಞಾನವು ಕೇವಲ ಪರಪ್ರಕಾಶಕವಿದ್ದರೆ ಈ ಪರಪ್ರಕಾಶನಪ್ರಧಾನವಾದ (ಪರಪ್ರಕಾಶಕ)ಜ್ಞಾನದಿಂದ ದರ್ಶನವು ಭಿನ್ನವೆಂದೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು; (ಏಕೆಂದರೆ) ಸಹ್ಯಾಚಲ ಮತ್ತು ವಿಂಧ್ಯಾಚಲದ ಹಾಗೆ ಅಥವಾ ಗಂಗಾ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಪರ್ವತದ ಹಾಗೆ, ಪರಪ್ರಕಾಶಕ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರಸಂಬಂಧವಿರುವುದು ? ಆ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠ (-ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದುದಂತೂ ದರ್ಶನವೇ ಇದೆ.) ಮತ್ತು ಆ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಂತೂ ನಿರಾಧಾರತನದ ಕಾರಣ (ಎಂದರೆ ಆತ್ಮರೂಪದ ಆಧಾರವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ) ಶೂನ್ಯತೆಯ ಆಪತ್ತಿಯೇ ಬರಬಹುದು; ಅಥವಾ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವು ತಲುಪುವುದು (ಎಂದರೆ ಯಾವ-ಯಾವ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು) ಅವೆಲ್ಲದ್ರವ್ಯಗಳು ಚೇತನತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವವು, ಆದುದರಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿಯಾವುದೂ ಅಚೇತನ ಪದಾರ್ಥವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗದಂಥ ಮಹಾನ್ ದೋಷವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ (ಉಪರೋಕ್ತ ದೋಷದ ಭಯದಿಂದ) ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ ! ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀನು ಜ್ಞಾನವು ಕೇವಲ ಪರಪ್ರಕಾಶಕವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ದರ್ಶನವೂ ಕೇವಲ ಆತ್ಮಗತ (ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕ)ವಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೂಡ (ಅದರ ಜತೆಯಲ್ಲೇ) ಹೇಳಲಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ನಿಜವಾಗಿ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಕಥಂಚಿತ್ ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕತನವೇ ಇದೆಯೆಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಹಾರ್ದರೂಪವಾದ ಸಮಾಧಾನವಿದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀ ಮಹಾಸೇನಪಂಡಿತದೇವರು (ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, -

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- ಆತ್ಮನು ಜ್ಞಾನದಿಂದ (ಸರ್ವಥಾ) ಭಿನ್ನನಿಲ್ಲ, (ಸರ್ವಥಾ) ಅಭಿನ್ನನಿಲ್ಲ, ಕಥಂಚಿತ್ ಭಿನ್ನಾಭಿನ್ನನಿದ್ದಾನೆ; ★ಪೂರ್ವಾಪರಭೂತವಾದ ಯಾವ ಜ್ಞಾನವಿದೆ ಅದು ಈ ಆತ್ಮನಿದ್ದಾನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.”

★ ಪೂರ್ವಾಪರ = ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಅಪರ; ಮೊದಲಿನ ಮತ್ತು ನಂತರದ.

ತಥಾ ಹಿ-

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

“ಆತ್ಮಾ ಜ್ಞಾನಂ ಭವತಿ ನ ಹಿ ವಾ ದರ್ಶನಂ ಚೈವ ತದ್ವತ್
ತಾಭ್ಯಾಂ ಯುಕ್ತಃ ಸ್ವಪರವಿಷಯಂ ವೇತ್ತಿ ಪಶ್ಯತ್ಯವಶ್ಯಮ್ |
ಸಂಜ್ಞಾಭೇದಾದಘೃಕುಲಹರೇ ಚಾತ್ಮನಿ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟೋಃ
ಭೇದೋ ಜಾತೋ ನ ಖಲು ಪರಮಾರ್ಥೇನ ಬಹ್ನಾಯುಷ್ಣವತ್ಸ ||೨೭೮||

ಅಪ್ಪಾ ಪರಪ್ಪಯಾಸೋ ತಇಯಾ ಅಪ್ಪೇಣ ದಂಸಣಂ ಭಿಣ್ಣಂ |
ಣ ಹವದಿ ಪರದವ್ವಗಯಂ ದಂಸಣಮಿದಿ ವಣ್ಣಿದಂ ತಮ್ಹಾ ||೧೬೩||

ಆತ್ಮಾ ಪರಪ್ರಕಾಶಸ್ವದಾತ್ಮನಾ ದರ್ಶನಂ ಭಿನ್ನಮ್ |
ನ ಭವತಿ ಪರದ್ರವ್ಯಗತಂ ದರ್ಶನಮಿತಿ ವರ್ಣಿತಂ ತಸ್ಮಾತ್ ||೧೬೩||

ಏಕಾಂತೇನಾತ್ಮನಃ ಪರಪ್ರಕಾಶಕತ್ವನಿರಾಸೋಽಯಮ್ |

ಮತ್ತು (ಈ ೧೬೨ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ), -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮನು (ಸರ್ವಥಾ) ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಸರ್ವಥಾ) ದರ್ಶನನು ಕೂಡ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ; ಆ ಉಭಯಯುಕ್ತ (ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಯುಕ್ತ) ನಾದ ಆತ್ಮನು ಸ್ವಪರ ವಿಷಯವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಅಘಸಮೂಹದ (ಪಾಪಸಮೂಹದ) ನಾಶಕನಾದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಂಜ್ಞಾ ಭೇದದಿಂದ ಭೇದವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ (ಎಂದರೆ ಸಂಜ್ಞೆ, ಸಂಖ್ಯೆ, ಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಜನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಪರೋಕ್ತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಭೇದವಿದೆ), ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ ಅಗ್ನಿ ಮತ್ತು ಉಷ್ಣತೆಯ ಹಾಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ (-ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದರ್ಶನದಲ್ಲಿ) ನಿಜವಾಗಿ ಭೇದವಿಲ್ಲ (-ಅಭೇದತೆಯಿದೆ). ||೨೭೮||

ಗಾಥೆ - ೧೬೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅಪ್ಪಾ ಪರಪ್ಪಯಾಸೋ ತಇಯಾ] ಒಂದು ವೇಳೆ ಆತ್ಮನು (ಕೇವಲ) ಪರಪ್ರಕಾಶಕನಿದ್ದರೆ [ಅಪ್ಪೇಣ] ಆತ್ಮನಿಂದ [ದಂಸಣಂ] ದರ್ಶನವು [ಭಿಣ್ಣಂ] ಭಿನ್ನವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು, [ದಂಸಣಂ ಪರದವ್ವಗಯಂ ಣಹವದಿ ಇದಿ ವಣ್ಣಿದಂ ತಮ್ಹಾ] ಏಕೆಂದರೆ ದರ್ಶನವು ಪರದ್ರವ್ಯಗತ (ಪರ ಪ್ರಕಾಶಕ) ವಿಲ್ಲವೆಂದು (ಮೊದಲು ನಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ) ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಈಗ ಏಕಾಂತದಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪರಪ್ರಕಾಶಕತನವಿರುವ ಮಾತಿನ ಖಂಡನೆಯಿದೆ.

ಪರವನೇ ತಿಳಿದರಾಜೀವ ದರ್ಶನವು ಜೀವದಿಂಭಿನ್ನವೆಂದಾಗುವದು |
ಪರದ್ರವ್ಯಗತವಿಲ್ಲದರ್ಶನವೆಂಬ ಪೂರ್ವವರ್ಣಿತ ನಿನ್ನ ಮನ್ನಣೆಯು ||೧೬೩||

ಯಥೈಕಾಂತೇನ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಪರಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಂ ಪುರಾ ನಿರಾಕೃತಮ್, ಇದಾನೀಮಾತ್ಮಾ ಕೇವಲಂ ಪರಪ್ರಕಾಶಶ್ಚೇತ್ ತತ್ತಥೈವ ಪ್ರತ್ಯಾದಿಷ್ಟಂ, ಭಾವಭಾವವತೋರೇಕಾಸ್ತಿತ್ವನಿವೃತ್ತತ್ವಾತ್ | ಪುರಾ ಕಿಲ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಪರಪ್ರಕಾಶಕತ್ವೇ ಸತಿ ತದ್ವರ್ತನಸ್ಯ ಭಿನ್ನತ್ವಂ ಜ್ಞಾತಮ್ | ಅತ್ರಾತ್ಮನಃ ಪರಪ್ರಕಾಶಕತ್ವೇ ಸತಿ ತೇನೈವ ದರ್ಶನಂ ಭಿನ್ನಮಿತ್ಯವಸೇಯಮ್ | ಅಪಿ ಚಾತ್ಮಾ ನ ಪರದ್ರವ್ಯಗತ ಇತಿ ಚೇತ್ ತದ್ವರ್ತನಮಪ್ಯಭಿನ್ನಮಿತ್ಯವಸೇಯಮ್ | ತತಃ ಖಿಲ್ವಾತ್ಮಾ ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕ ಇತಿ ಯಾವತ್ | ಯಥಾ ಕಥಂಚಿತ್ ಪರಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಂ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಸಾಧಿತಮ್ ಅಸ್ಯಾಪಿ ತಥಾ, ಧರ್ಮಧರ್ಮೀಣೋರೇಕಸ್ವರೂಪತ್ವಾತ್ ಪಾವಕೋಷ್ಠವದಿತಿ |

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

“ಆತ್ಮಾ ಧರ್ಮೀ ಭವತಿ ಸುತಾರಾಂ ಜ್ಞಾನದ್ಯಗ್ಧರ್ಮಯುಕ್ತಃ
ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಸ್ಥಿತಿಮವಿಚಲಾಂ ತಾಂ ಪರಿಪ್ರಾಪ್ಯ ನಿತ್ಯಮ್ |
ಸಮ್ಯಗ್ಧ್ಯುಪ್ಪಿನ್ವಿಖಿಲಕರಣಗ್ರಾಮನೀಹಾರಭಾಸಾನ್ |
ಮುಕ್ತಿಂ ಯಾತಿ ಸ್ಫುಟಿತಸಹಜಾವಸ್ಥಯಾ ಸಂಸ್ಥಿತಾಂ ತಾಮ್ ||೨೨೯||

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮೊದಲು (೧೬೨ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಏಕಾಂತದಿಂದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಪರಪ್ರಕಾಶಕತನದ ಖಂಡನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಈಗ ಒಂದು ವೇಳೆ ‘ಆತ್ಮನು ಕೇವಲ ಪರಪ್ರಕಾಶಕನಿದ್ದಾನೆ’ಂದು ಮನ್ನಿಸಬೇಕಾದರೆ ಆ ಮಾತು ಕೂಡ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಖಂಡನೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಿಭಾವ ಮತ್ತು ಭಾವವುಳ್ಳದ್ದನ್ನು ಒಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಿಂದ ರಚಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು (೧೬೨ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಒಂದು ವೇಳೆ ಜ್ಞಾನವು (ಕೇವಲ) ಪರಪ್ರಕಾಶಕವಿದ್ದರೆ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ದರ್ಶನವು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿಸಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಒಂದು ವೇಳೆ ಆತ್ಮನು (ಕೇವಲ) ಪರಪ್ರಕಾಶಕನಿದ್ದರೆ ದರ್ಶನವು ಆತ್ಮನಿಂದಲೇ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಮತ್ತು ಒಂದು ವೇಳೆ ‘ಆತ್ಮನು ಪರದ್ರವ್ಯಗತನಿಲ್ಲ (ಎಂದರೆ ಆತ್ಮನು ಕೇವಲ ಪರಪ್ರಕಾಶಕನಿಲ್ಲ, ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕ ಕೂಡ ಇದ್ದಾನೆ)’-ಎಂದು (ಈಗ) ಮನ್ನಿಸಬೇಕಾದರೆ ಆತ್ಮನಿಂದ ದರ್ಶನದ ಅಭಿನ್ನತೆಯು (ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ) ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನಿಜವಾಗಿ ಆತ್ಮನು ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕನಿದ್ದಾನೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ (೧೬೨ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಜ್ಞಾನದ ಕಥಂಚಿತ್ ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕತನವು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆತ್ಮನದೂ ತಿಳಿಯುವುದು, ಏಕೆಂದರೆ ಅಗ್ನಿ ಮತ್ತು ಉಷ್ಣತೆಯ ಹಾಗೆ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪವು ಒಂದಿರುತ್ತದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೬೩ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮನು ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಿರುವ ಕಾರಣ ನಿಜವಾಗಿ ಧರ್ಮಿಯಿದ್ದಾನೆ. ಸಕಲ ಇಂದ್ರಿಯಸಮೂಹರೂಪದ ಹಿಮವನ್ನು (ನಾಶಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ) ಸೂರ್ಯಸಮಾನನಾದಂಥ ಸಮ್ಯಗ್ಧ್ಯುಪ್ಪಿ ಜೀವನು ಅವನಲ್ಲಿಯೇ (ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಧರ್ಮಯುಕ್ತನಾದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ) ಯಾವಾಗಲೂ ಅವಿಚಲ ಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮುಕ್ತಿಯು ಪ್ರಕಟವಾದ ಸಹಜ ಅವಸ್ಥಾರೂಪದಿಂದ ಸುಸ್ಥಿತವಿದೆ. ||೨೨೯||

೧ ಜ್ಞಾನವು ಭಾವವಿದೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮನು ಭಾವವುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ.

**ಣಾಣಂ ಪರಪ್ಪಯಾಸಂ ವವಹಾರಣಯೇಣ ದಂಸಣಂ ತಮ್ಮಾ |
ಅಪ್ಪಾ ಪರಪ್ಪಯಾಸೋ ವವಹಾರಣಯೇಣ ದಂಸಣಂ ತಮ್ಮಾ ||೧೬೪||**

**ಜ್ಞಾನಂ ಪರಪ್ರಕಾಶಂ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ದರ್ಶನಂ ತಸ್ಮಾತ್ |
ಆತ್ಮಾ ಪರಪ್ರಕಾಶೋ ವ್ಯವಹಾರನಯೇನ ದರ್ಶನಂ ತಸ್ಮಾತ್ ||೧೬೪||**

ವ್ಯವಹಾರನಯಸ್ಯ ಸಫಲತ್ವಪ್ರದ್ಯೋತನಕಥನಮಾಹ |

ಇಹ ಸಕಲಕರ್ಮಕ್ಷಯಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಾಸಾದಿತಸಕಲವಿಮಲಕೇವಲಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಪುದ್ಗಲಾದಿಮೂರ್ತಾಮೂರ್ತ-
ಚೇತನಾಚೇತನಪರದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯಪ್ರಕರಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಂ ಕಥಮಿತಿ ಚೇತ್, ಪರಾಶ್ರಿತೋ ವ್ಯವಹಾರಃ ಇತಿ ವಚನಾತ್
ವ್ಯವಹಾರನಯಬಲೇನೇತಿ | ತತೋ ದರ್ಶನಮಪಿ ತಾದೃಶಮೇವ | ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಪ್ರಕ್ಷೋಭಹೇತುಭೂತತೀರ್ಥಕರಪರಮದೇವಸ್ಯ
ಶತಮಖಶತಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಂದನಾಯೋಗಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಪರಮಾತ್ಮನಶ್ಚ ತದದೇವ ಪರಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಮ್ | ತೇನ ವ್ಯವಹಾರನಯಬಲೇನ
ಚ ತಸ್ಯ ಖಲು ಭಗವತಃ ಕೇವಲದರ್ಶನಮಪಿ ತಾದೃಶಮೇವೇತಿ |

ಗಾಥೆ - ೧೬೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ವವಹಾರಣಯೇಣ] ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ [ಣಾಣಂ] ಜ್ಞಾನವು [ಪರಪ್ಪಯಾಸಂ]
ಪರ ಪ್ರಕಾಶಕವಿದೆ; [ತಮ್ಮಾ] ಆದುದರಿಂದ [ದಂಸಣಂ] ದರ್ಶನವು ಪರಪ್ರಕಾಶಕವಿದೆ. [ವವಹಾರಣಯೇನ]
ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಪರಪ್ಪಯಾಸೋ] ಪರಪ್ರಕಾಶಕನಿದ್ದಾನೆ; [ತಮ್ಮಾ] ಆದುದರಿಂದ (ದಂಸಣಂ)
ದರ್ಶನವು ಪರಪ್ರಕಾಶಕವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ವ್ಯವಹಾರನಯನದ ಸಫಲತೆಯನ್ನು ದರ್ಶಿಸುವಂಥ ಕಥನವಿದೆ.

ಸಮಸ್ತ (ಜ್ಞಾನಾವರಣೇಯ) ಕರ್ಮದ ಕ್ಷಯವಾಗುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವಂಥ ಸಕಲ-ವಿಮಲ ಕೇವಲ
ಜ್ಞಾನವು ಪುದ್ಗಲಮೊದಲಾದ ಮೂರ್ತ-ಅಮೂರ್ತ ಚೇತನ-ಅಚೇತನ ಪರದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯಸಮೂಹದ ಪ್ರಕಾಶಕವು
ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಿದೆಯೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದರೆ ಅದರ ಉತ್ತರವು ಹೀಗಿದೆ-‘ಪರಾಶ್ರಿತೋ ವ್ಯವಹಾರಃ
(ವ್ಯವಹಾರವು ಪರಾಶ್ರಿತವಿದೆ)’ಯೆಂದು (ಶಾಸ್ತ್ರದ) ವಚನವಿರುವುದರಿಂದ ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಬಲದಿಂದ ಹೀಗಿದೆ
(ಎಂದರೆ ಪರಪ್ರಕಾಶಕವಿದೆ); ಆದುದರಿಂದ ದರ್ಶನವು ಕೂಡ ಹಾಗೆಯೇ (-ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಬಲದಿಂದ
ಪರಪ್ರಕಾಶಕ) ಇದೆ. ಮತ್ತು ಮೂರು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪ್ರಕ್ಷೋಭದ ಹೇತುಭೂತವಾದ ತೀರ್ಥಂಕರ ಪರಮದೇವರಿಗೆ-ಯಾರು
ನೂರು ಇಂದ್ರರುಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ವಂದನಗೆ ಯೋಗ್ಯರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಪರಮಾತ್ಮರಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೆ-ಜ್ಞಾನದ

**ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಜ್ಞಾನ ಪರಪ್ರಕಾಶಕವಿದೆ ಅಂತೆ ದರ್ಶನಕೂಡ ಇದೆ |
ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಜೀವ ಪರಪ್ರಕಾಶಕವಿದೆ ಅಂತೆ ದರ್ಶನಕೂಡ ಇದೆ ||೧೬೪||**

೧. ಪ್ರಕ್ಷೋಭದ ಅರ್ಥದ ಸಲುವಾಗಿ ೭೬ ಪುಟದ ಟಿಪ್ಪಣಿ ನೋಡುವುದು.

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರುತಬಿಂದೌ-

(ಮಾಲಿನಿ)

“ಜಯತಿ ವಿಜಿತದೋಷೋಽಮರ್ತ್ಯಮರ್ತ್ಯೇಂದ್ರಮಾಲಿ-
ಪ್ರವಿಲಸದುರುಮಾಲಾಭ್ಯಚಿಫತಾಂಘ್ರಿರ್ಜನೇಂದ್ರಃ |
ತ್ರಿಜಗದಜಗತೀ ಯಸ್ಯೇದೃಶೌ ವ್ಯಶ್ನುವಾತೇ
ಸಮಮೀವ ವಿಷಯೇಷ್ವನ್ಯೋನ್ಯವೃತ್ತಿಂ ನಿಷೇದ್ಧಮ್ ||”

ತಥಾ ಹಿ-

(ಮಾಲಿನಿ)

ವ್ಯವಹರಣನಯೇನ ಜ್ಞಾನಪುಂಜೋಽಯಮಾತ್ಮಾ
ಪ್ರಕಟತರಸುದೃಷ್ಟಿಃ ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರದರ್ಶೀ
ವಿದಿತಸಕಲಮೂರ್ತಾಮೂರ್ತತತ್ತ್ವಾರ್ಥಸಾರ್ಥಃ
ಸ ಭವತಿ ಪರಮಶ್ರೀಕಾಮಿನೀಕಾಮರೂಪಃ ||೨೮೦||

ಪ್ರಕಾರವೇ (ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಬಲದಿಂದ) ಪರಪ್ರಕಾಶಕತನವಿದೆ; ಆದುದರಿಂದ ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಬಲದಿಂದ ಆ ಭಗವಂತರ ಕೇವಲದರ್ಶನವು ಕೂಡ ಅಂಥದೇ ಇದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರುತಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ (ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ದೋಷಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದ್ದಾರೆ,ಯಾರ ಚರಣಗಳು ದೇವೇಂದ್ರರ ಹಾಗೂ ನರೇಂದ್ರರ ಮಕುಟಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುವ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಮಾಲೆಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ (ಎಂದರೆ ಯಾರ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಮಣಿಮಾಲೆಯುಕ್ತ ಮಕುಟವುಳ್ಳ ಮಸ್ತಕಗಳು ಅತಿಯಾಗಿ ಬಾಗುತ್ತವೆ), ಮತ್ತು (ಲೋಕಾಲೋಕದ ಸಮಸ್ತ) ಪದಾರ್ಥಗಳು ಒಂದು ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆಯದಂತೆ ಮೂರು ಲೋಕ ಮತ್ತು ಅಲೋಕಗಳು ಯಾರಲ್ಲಿ ಯುಗಪತ್ ವ್ಯಾಪ್ತವಿವೆ (ಎಂದರೆ ಅವು ಜಿನೇಂದ್ರರಿಗೆ ಯುಗಪತ್ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ) ಆ ಜಿನೇಂದ್ರರು ಜಯವಂತರಿದ್ದಾರೆ.”

ಮತ್ತು [ಈ ೧೬೪ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ],-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಜ್ಞಾನಪುಂಜನಾದ ಈ ಆತ್ಮನು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಷ್ಟ ದರ್ಶನವಾದ ಮೇಲೆ (ಎಂದರೆ ಕೇವಲ ದರ್ಶನವು ಪ್ರಕಾಶವಾದ ಮೇಲೆ) ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಲೋಕವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು (ಜತೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಕೇವಲಜ್ಞಾನದ ಕಾರಣ) ಸಮಸ್ತ ಮೂರ್ತ-ಅಮೂರ್ತ ಪದಾರ್ಥಸಮೂಹವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಆ (ಕೇವಲದರ್ಶನಜ್ಞಾನಯುಕ್ತನಾದ ಆತ್ಮನು ಪರಮಶ್ರೀರೂಪ ಕಾಮಿನಿಯ (ಮುಕ್ತಿಸುಂದರಿಯ) ವಲ್ಲಭನಾಗುತ್ತಾನೆ. ||೨೮೦||

**ಣಾಣಂ ಅಪ್ಪಪಯಾಸಂ ಣಿಚ್ಛಯಣಯಏಣ ದಂಸಣಂ ತಮ್ಮಾ |
ಅಪ್ಪಾ ಅಪ್ಪಪಯಾಸೋ ಣಿಚ್ಛಯಣಯಏಣ ದಂಸಣಂ ತಮ್ಮಾ ||೧೬೫||**

**ಜ್ಞಾನಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಂ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ದರ್ಶನಂ ತಸ್ಮಾತ್ |
ಆತ್ಮಾ ಆತ್ಮಪ್ರಕಾಶೋ ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ದರ್ಶನಂ ತಸ್ಮಾತ್ ||೧೬೫||**

ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಲಕ್ಷಣಂ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಮಿಹಾಭಿಹಿತಂ ತಥಾ ಸಕಲಾವರಣಪ್ರಮುಕ್ತಶುದ್ಧದರ್ಶನಮಪಿ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕಪರಮೇವ | ಆತ್ಮಾ ಹಿ ವಿಮುಕ್ತಸಕಲೇಂದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರತ್ವಾತ್ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತ ಇತಿ ಯಾವತ್ | ದರ್ಶನಮಪಿ ವಿಮುಕ್ತಬಹಿರ್ವಿಷಯತ್ವಾತ್ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಪ್ರಧಾನಮೇವ | ಇತ್ಯಂ ಸ್ವರೂಪಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತಾಕ್ಷುಣ್ಣಸಹಜಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನ-ಮಯತ್ವಾತ್ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಜಗತ್ತಯಕಾಲತ್ರಯವರ್ತಿಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಾತ್ಮಕಸಮಸ್ತದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯವಿಷಯೇಷು ಽಕಾಶಾಪ್ರಕಾಶಕಾದಿವಿಕಲ್ಪವಿದೂರಸ್ಸನ್ ಸ್ವಸ್ವರೂಪೇ ಸಂಜ್ಞಾಲಕ್ಷಣಪ್ರಕಾಶತಯಾ (?) ನಿರವಶೇಷೇಣಾಂತರ್ಮುಖ-ತ್ವಾದನವರತಮ್ ಅಖಂಡಾದ್ವೈತಚಿಚ್ಛಮತ್ಕಾರಮೂರ್ತಿರಾತ್ಮಾ ತಿಷ್ಠತೀತಿ |

ಗಾಥೆ - ೧೬೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣಿಚ್ಛಯಣಯಏಣ] ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ [ಣಾಣಂ] ಜ್ಞಾನವು [ಅಪ್ಪಪಯಾಸಂ] ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕವಿದೆ; [ತಮ್ಮಾ] ಆದುದರಿಂದ [ದಂಸಣಂ] ದರ್ಶನವು ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕವಿದೆ. [ಣಿಚ್ಛಯಣಯಏಣ] ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ [ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಅಪ್ಪಪಯಾಸೋ] ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕನಿದ್ದಾನೆ; [ತಮ್ಮಾ] ಆದುದರಿಂದ [ದಂಸಣಂ] ದರ್ಶನವು ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದ ಲಕ್ಷಣವು ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕತನವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲ ಆವರಣದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾದ ಶುದ್ಧದರ್ಶನವೂ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕವೇ ಇದೆ. ಆತ್ಮನು ನಿಜವಾಗಿ ಎಲ್ಲಇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕಸ್ವರೂಪಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಲಕ್ಷಿತನಿದ್ದಾನೆ; ದರ್ಶನವು ಕೂಡ ಬಹಿರ್ವಿಷಯತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಪ್ರಧಾನವೇ ಇದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ವರೂಪಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ-ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಲಕ್ಷಿತವಾದ ಅಖಂಡ-ಸಹಜ-ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನ ಮಯವಿರುವ ಕಾರಣ, ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ತ್ರಿಲೋಕ-ತ್ರಿಕಾಲವರ್ತಿ ಸ್ಥಾವರ-ಜಂಗಮಸ್ವರೂಪ ಸಮಸ್ತದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯರೂಪ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶ್ಯ-ಪ್ರಕಾಶಕ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ದೂರ

**ನಿಶ್ಚಯನಯದಿ ಜ್ಞಾನ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕವಿದೆ ಅಂತೆ ದರ್ಶನ ಕೂಡ ಇದೆ |
ನಿಶ್ಚಯನಯದಿ ಆತ್ಮ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕವಿದೆ ಅಂತೆ ದರ್ಶನ ಕೂಡ ಇದೆ ||೧೬೫||**

೧. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಶುದ್ಧಿಯಿರುವಂತೆನಿಸುತ್ತದೆ.

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಆತ್ಮಾ ಜ್ಞಾನಂ ಭವತಿ ನಿಯತಂ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಾತ್ಮಕಂ ಯಾ
 ದೃಷ್ಟಿಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪ್ರಹತಬಹಿರಾಲಂಬನಾ ಸಾಪಿ ಚೈಷಃ |
 ಏಕಾಕಾರಸ್ವರಸವಿಸರಾಪೂರ್ಣಪುಣ್ಯಃ ಪುರಾಣಃ
 ಸ್ವಸ್ತಿನ್ನಿತ್ಯಂ ನಿಯತವಸತಿನಿರ್ವಿಕಲ್ಪೇ ಮಹಿಮ್ನಿ ||೨೮೦||

ಅಪ್ಪಸ್ವರೂಪಂ ಪೇಚ್ಚದಿ ಲೋಯಾಲೋಯಂ ಣ ಕೇವಲೀ ಭಗವಂ |

ಜಇ ಕೋಇ ಭಣಇ ಏವಂ ತಸ್ಸ ಯ ಕಿಂ ದೂಷಣಂ ಹೋಇ ||೧೬೬||

ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಂ ಪಶ್ಯತಿ ಲೋಕಾಲೋಕೌ ನ ಕೇವಲೀ ಭಗವಾನ್ |

ಯದಿ ಕೋಪಿ ಭಣತ್ಯೇವಂ ತಸ್ಯ ಚ ಕಿಂ ದೂಷಣಂ ಭವತಿ ||೧೬೬||

ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯವಿವಕ್ಷಯಾ ಪರದರ್ಶನತ್ವನಿರಾಸೋಽಯಮ್ |

ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಪುದ್ಗಲಾದಿತ್ರಿಕಾಲವಿಷಯದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯೈಕ ಸಮಯಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿಸಮರ್ಥಸಕಲವಿಮಲ-

ವರ್ತಿಸುತ್ತ, ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ಸಂಚೇತನ ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ಅಂತರ್ಮುಖವಿರುವ ಕಾರಣ ಆತ್ಮನು ನಿರಂತರ ಅಖಂಡ-ಅದ್ವೈತ-ಚೈತನ್ಯಚಮತ್ಕಾರಮೂರ್ತಿಯಿರುತ್ತಾನೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೬೫ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಆತ್ಮನು ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕ ಜ್ಞಾನನಿದ್ದಾನೆ; ಬಾಹ್ಯ ಅವಲಂಬನ ನಷ್ಟಮಾಡಿರುವಂಥ (ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕ) ಆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ದರ್ಶನರೂಪ ಕೂಡ ಆತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ. ಏಕಾಕಾರ ನಿಜರಸದ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಿರುವ ಕಾರಣ ಪವಿತ್ರವಿರುವಂಥ ಮತ್ತು ಪುರಾಣ(ಸನಾತನ)ವಿರುವಂಥ ಈ ಆತ್ಮನು ಸದಾ ತನ್ನ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿತರೂಪದಿಂದ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ||೨೮೦||

ಗಾಥೆ - ೧೬೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕೇವಲಿ ಭಗವಂ] (ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ) ಕೇವಲೀ ಭಗವಂತರು [ಅಪ್ಪಸ್ವರೂಪಂ] ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು [ಪೇಚ್ಚದಿ] ನೋಡುತ್ತಾರೆ, [ಣ ಲೋಯಾಲೋಯಂ] ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನಿಲ್ಲ [ಏವಂ] -ಎಂದು [ಜಇ] ಒಂದು ವೇಳೆ [ಕೋಇ ಭಣಇ] ಯಾರಾದರೂ ಹೇಳಿದರೆ [ತಸ್ಸ ಯ ಕಿಂ ದೂಷಣಂ ಹೋಇ] ಅವನದು ಏನು ದೋಷವಿದೆ ? (ಎಂದರೆ ಏನೂ ದೋಷವಿಲ್ಲ.)

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದ ವಿವಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪರದರ್ಶನದ (ಪರವನ್ನು ನೋಡುವುದರ) ಖಂಡನೆಯಿದೆ.

ಕೇವಲೀಪ್ರಭು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನುನೋಡುವರು ಲೋಕಾಲೋಕವನು ಇಲ್ಲ |

ಈ ವಿಧದಿ ಯಾರಾದರೂಪೇಳಿದರೆ ಅದರೊಳು ದೋಷವೇನಿದೆ ಹೇಳು ||೧೬೬||

ಕೇವಲಾವಬೋಧಮಯತ್ವಾದಿವಿವಿಧಮಹಿಮಾಧಾರೋಽಪಿ ಸ ಭಗವಾನ್ ಕೇವಲದರ್ಶನತ್ಯತೀಯಲೋಚನೋಽಪಿ ಪರಮನಿರಪೇಕ್ಷತಯಾ ನಿಃಶೇಷತೋಽಂತರ್ಮುಖಿತ್ವಾತ್ ಕೇವಲಸ್ವರೂಪಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಾತ್ರವ್ಯಾಪಾರನಿರತನಿರಂಜನನಿಜಸಹಜ-ದರ್ಶನೇನ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಮಯಮಾತ್ಮಾನಂ ನಿಶ್ಚಯತಃ ಪಶ್ಯತೀತಿ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯವಿವಕ್ಷಯಾ ಯಃ ಕೋಪಿ ಶುದ್ಧಾಂತಸ್ತತ್ರ ವೇದೀ ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರೋ ವಕ್ರಿ ತಸ್ಯ ಚ ನ ಖಲು ದೂಷಣಂ ಭವತೀತಿ |

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಪಶ್ಯತ್ಯಾತ್ಮಾಸಹಜಪರಮಾತ್ಮಾನಮೇಕಂ ವಿಶುದ್ಧಂ
ಸ್ವಾಂತಃಶುದ್ಧ್ಯಾವಸಥಮಹಿಮಾಧಾರಮತ್ಯಂತಧೀರಮ್ |
ಸ್ವಾತ್ಮನ್ಯುಚ್ಚಿರವಿಚಲತಯಾ ಸರ್ವದಾಂತರ್ನಿಮಗ್ನಂ
ತಸ್ಮಿನ್ನೈವ ಪ್ರಕೃತಿಮಹತಿ ವ್ಯಾವಹಾರಪ್ರಪಂಚಃ ||೨೮೨||

ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೂರುಕಾಲ ಸಂಬಂಧದ ಪುಧ್ಗಲ ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಗುಣ ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥ ಸಕಲ-ವಿಮಲ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮಯತ್ವಾದಿ ವಿವಿಧಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡುವಂಥವನಿದ್ದರೂ ಆ ಭಗವಂತನು ಕೇವಲದರ್ಶನರೂಪದ ತೃತೀಯ ಲೋಚನವುಳ್ಳವನಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪರಮನಿರಪೇಕ್ಷತೆಯ ಕಾರಣ ನಿಃಶೇಷರೂಪದಿಂದ (ಸರ್ವಥಾ) ಅಂತರ್ಮುಖನಿರುವುದರಿಂದ ಕೇವಲ ಸ್ವರೂಪಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಾತ್ರವಾದ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದಂಥ ನಿರಂಜನ ನಿಜಸಹಜದರ್ಶನದಿಂದ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಮಯನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾನೆ (ಆದರೆ ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನಿಲ್ಲ)-ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ಶುದ್ಧ ಅಂತಃತತ್ವದ ವೇದನಮಾಡುವಂಥ (ತಿಳಿಯುವಂಥ, ಅನುಭವ ಮಾಡುವಂಥ) ಪರಮಜಿನಯೋಗೀಶ್ವರರು ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯದ ವಿವಕ್ಷೆಯಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಅವರದು ನಿಜವಾಗಿ ಅಪರಾಧವಿಲ್ಲ.

[ಈಗ ಈ ೧೬೬ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ :- (★ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ) ಆತ್ಮನು ಸಹಜಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಒಬ್ಬನಿದ್ದಾನೆ,

★ ಇಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯ-ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು-ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿದೆ ಅದು ನಿಶ್ಚಯಕಥನವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಪರದ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಬರುವುದು ಅದು ವ್ಯವಹಾರಕಥನವಿದೆ; ಆದುದರಿಂದ ಕೇವಲೀ ಭಗವಂತರು ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು-ಪರವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ-ನೋಡುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಅದು ವ್ಯವಹಾರಕಥನವಿದೆ ಮತ್ತು ಕೇವಲೀ ಭಗವಂತರು ಸ್ವಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ-ನೋಡುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಅದು ನಿಶ್ಚಯಕಥನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರಕಥನದ ವಾಚ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಭದ್ರಸ್ಥ ಜೀವನು ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದೇ-ನೋಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕೇವಲೀ ಭಗವಂತರು ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದೇ-ನೋಡುವುದೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು, ಭದ್ರಸ್ಥ ಜೀವನ ಜತೆ ತುಲನೆಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದತೂ ಕೇವಲೀ ಭಗವಂತರು ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ-ನೋಡುತ್ತಾರೆನ್ನುವುದು ಅದು ಸರಿಯಾಗಿ ಸತ್ಯವಿದೆ-ಯಥಾರ್ಥವಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ತ್ರಿಕಾಲ ಸಂಬಂಧದ ಎಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಯಥಾಸ್ಥಿತ ಸರಿಯಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣರೂಪದಿಂದ ನಿಜವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ-ನೋಡುತ್ತಾರೆ. 'ಕೇವಲೀ ಭಗವಂತರು ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ-ನೋಡುತ್ತಾರೆ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಪರದ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಬರುತ್ತದೆ ಇಷ್ಟನ್ನೇ ಸೂಚಿತ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮತ್ತು ಕೇವಲೀ ಭಗವಂತರು ಯಾವಪ್ರಕಾರ ಸ್ವನು ತದ್ರೂಪರಾಗಿ ನಿಜಸುಖದ ಸಂವೇದನ ಸಹಿತ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ-ನೋಡುತ್ತಾರೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು (ಪರವನ್ನು) ತದ್ರೂಪರಾಗಿ ಪರಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳ ಸಂವೇದನದೊಡನೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ - ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಪರದಿಂದ ತೀರಬಿನ್ನರಿದ್ದು ಪರದ ಸುಖ ದುಃಖಾದಿಗಳ ಸಂವೇದನ ಮಾಡದೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ-ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟನ್ನೇ ಸೂಚಿತಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯವಹಾರವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

**ಮುತ್ತಮಮುತ್ತಂ ದವ್ವಂ ಚೇಯಣಮಿಯರಂ ಸಗಂ ಚ ಸವ್ವಂ ಚ |
ಪೇಚ್ಛಂತಸ್ಸ ದು ಕಾಣಂ ಪಚ್ಚಕ್ಷಮಣಿಂದಿಯಂ ಹೋಇ ||೧೬೭||**

**ಮೂರ್ತಮೂರ್ತಂ ದ್ರವ್ಯಂ ಚೇತನಮಿತರತ್ ಸ್ವಕಂ ಚ ಸರ್ವಂ ಚ |
ಪಶ್ಯತಸ್ತು ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮತೀಂದ್ರಿಯಂ ಭವತಿ ||೧೬೭||**

ಕೇವಲಬೋಧಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಷಣ್ಣಾಂ ದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಮೂರ್ತತ್ವಂ ಪುದ್ಗಲಸ್ಯ ಪಂಚಾನಾಮ್ ಅಮೂರ್ತತ್ವಮ್; ಚೇತನತ್ವಂ ಜೀವಸ್ಯೈವ ಪಂಚಾನಾಮಚೇತನತ್ವಮ್ | ಮೂರ್ತಾಮೂರ್ತ ಚೇತನಾಚೇತನಸ್ವದ್ರವ್ಯಾದಿಕಮಶೇಷಂ ತ್ರಿಕಾಲವಿಷಯಮ್ ಅನವರತಂ ಪಶ್ಯತೋ ಭಗವತಃ ಶ್ರೀಮದರ್ಹತ್ವರಮೇಶ್ವರಸ್ಯ ಕ್ರಮಕರಣವ್ಯವಧಾನಾಪೋಷಂ ಚಾತೀಂದ್ರಿಯಂ ಚ ಸಕಲವಿಮಲ-ಕೇವಲಜ್ಞಾನಂ ಸಕಲಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಭವತೀತಿ |

ವಿಶುದ್ಧನಿದ್ದಾನೆ, ನಿಜ ಅಂತಃಶುದ್ಧಿಯ ಆವಾಸನಿರುವುದರಿಂದ (ಕೇವಲಜ್ಞಾನದರ್ಶನ ಮೊದಲಾದ) ಮಹಿಮೆಯ ಧಾರಣಮಾಡುವಂಥವನಿದ್ದಾನೆ. ಅತ್ಯಂತ ಧೀರನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ನಿಜಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಅವಿಚಲನಿರುವುದರಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ಅಂತರ್ಮಗ್ನನಿದ್ದಾನೆ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಮಹಾನನಾದಂಥ ಆ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರ ಪ್ರಪಂಚ (ವಿಸ್ತಾರ)ವಿಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. (ಎಂದರೆ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು ನೋಡುವರೂಪದ ವ್ಯವಹಾರ ವಿಸ್ತಾರವು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ||೨೨೨||

ಗಾಥೆ - ೧೬೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಮುತ್ತಂ ಅಮುತ್ತಂ] ಮೂರ್ತ-ಅಮೂರ್ತ [ಚೇಯಣಂ ಇಯರಂ] ಚೇತನ-ಅಚೇತನ [ದವ್ವಂ] ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು-[ಸಗಂ ಚ ಸವ್ವಂ ಚ] ತನ್ನನ್ನು ಅದರಂತೆ ಸಮಸ್ತವನ್ನು [ಪೇಚ್ಛಂತಸ್ಸ ದು] ನೋಡುವವನ (ತಿಳಿಯುವವನ) [ಕಾಣಂ] ಜ್ಞಾನವು [ಅಣಿಂದಿಯಂ] ಅತೀಂದ್ರಿಯವಿದೆ, [ಪಚ್ಚಕ್ಷಂ ಹೋಇ] ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಕೇವಲಜ್ಞಾನದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪುದ್ಗಲಕ್ಕೆ ಮೂರ್ತತನವಿದೆ, (ಉಳಿದ)ಐದಕ್ಕೆ ಅಮೂರ್ತತನವಿದೆ; ಜೀವಕ್ಕೇನೇ ಚೇತನತ್ವವಿದೆ, (ಉಳಿದ)ಐದಕ್ಕೆ ಅಚೇತನತನವಿದೆ. ತ್ರಿಕಾಲ ಸಂಬಂಧದ ಮೂರ್ತ-ಅಮೂರ್ತ ಚೇತನ-ಅಚೇತನ ಸ್ವದ್ರವ್ಯಾದಿ ಅಶೇಷವನ್ನು (ಸ್ವ ಹಾಗೂ ಪರ ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು) ನಿರಂತರ ನೋಡುವಂಥ ಭಗವಾನ ಶ್ರೀಮದರ್ಹತ್ವರಮೇಶ್ವರರ ಯಾವ ಕ್ರಮವಿದೆ, ಇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಿವ್ಯವಧಾನರಹಿತ, ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸಕಲ-ವಿಮಲ (ಸರ್ವಥಾ ನಿರ್ಮಲ)ವಾದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಅದು ಸಕಲ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಿದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತ್ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ) ಶ್ರೀ ಪ್ರವಚನಸಾರದಲ್ಲಿ (೨೪ನೇ ಗಾಥೆಯ ಮುಖಾಂತರ)ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

**ಜಡ-ಚೇತನ ಮೂರ್ತಿಕ-ಅಮೂರ್ತಿಕ ಸ್ವ-ಪರವೆಂಬೆಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯಗಳನು |
ನೋಡುವವನ ಜ್ಞಾನವದು ತಾನೆ ಅತೀಂದ್ರಿಯವಿದೆ ಮೇಣ್ವತ್ಯಕ್ಷವಿದೆ ||೧೬೭||**

೧. ವ್ಯವಧಾನದ ಅರ್ಥದ ಸಲುವಾಗಿ ೨೪ನೇ ಪುಟದ ಟಿಪ್ಪಣಿ ನೋಡುವುದು.

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಪ್ರವಚನಸಾರೇ -

“ಜಂ ಪೇಚ್ಛದೋ ಅಮುತ್ತಂ ಮುತ್ತೇಸು ಅದಿಂದಿಯಂ ಚ ಪಚ್ಛಣ್ಣಂ |
ಸಯಲಂ ಸಗಂ ಚ ಇದರಂ ತಂ ಕಾಣಂ ಹವದಿ ಪಚ್ಛಂ ||”

ತಥಾ ಹಿ -

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಸಮ್ಯಗ್ತೀ ತ್ರಿಭುವನಗುರುಃ ಶಾಶ್ವತಾನಂತಧಾಮಾ
ಲೋಕಾಲೋಕೌ ಸ್ವಪರಮಖಿಲಂ ಚೇತನಾಚೇತನಂ ಚ |
ತಾರ್ತೀಯಂ ಯನ್ನಯನಮಪರಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಸಂಜ್ಞಂ
ತೇನೈವಾಯಂ ವಿದಿತಮಹಿಮಾ ತೀರ್ಥನಾಥೋ ಜಿನೇಂದ್ರಃ ||೨೮೩||

ಪುವೃತ್ತಸಯಲದವ್ವಂ ಕಾಣಾಗುಣಪಜ್ಜಫಣ ಸಂಜುತಂ |

ಜೋ ಣ ಯ ಪೇಚ್ಛಣ್ಣ ಸಮ್ಠಂ ಪರೋಕ್ಷದಿಟ್ಟೀ ಹವೇ ತಸ್ಸ ||೧೬೮||

ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸಕಲದ್ರವ್ಯಂ ನಾನಾಗುಣಪರ್ಯಾಯೇಣ ಸಂಯುಕ್ತಮ್ |

ಯೋ ನ ಚ ಪಶ್ಯತಿ ಸಮ್ಯಕ್ ಪರೋಕ್ಷದೃಷ್ಟಿಭವೇತ್ತಸ್ಯ ||೧೬೮||

“ಗಾಥಾರ್ಥ :- ನೋಡುವವನ ಯಾವ ಜ್ಞಾನವು ಅಮೂರ್ತವನ್ನು, ಮೂರ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅತೀಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಚ್ಛನ್ನವನ್ನು ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು -ತನ್ನನ್ನು ಹಾಗೂ ಪರವನ್ನು-ನೋಡುತ್ತದೆ ಆ ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಿದೆ.”

ಮತ್ತು [ಈ ೧೬೭ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ],-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ನಾಮದ ಆ ಮೂರನೇ ಉತ್ಕೃಷ್ಟನೇತ್ರದಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಹಿಮೆಯಿದೆ, ಯಾರು ಮೂರು ಲೋಕದ ಗುರುಗಳಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾರದು ಶಾಶ್ವತ ಅನಂತ ಿಧಾಮವಿದೆ, ಅಂಥ ಈ ತೀರ್ಥನಾಥ ಜಿನೇಂದ್ರರು ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು ಎಂದರೆ ಸ್ವ-ಪರದಂಥ ಸಮಸ್ತ ಚೇತನ-ಅಚೇತನ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ (ಸರಿಯಾಗಿ) ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ||೨೮೩||

ಗಾಥೆ - ೧೬೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕಾಣಾಗುಣಪಜ್ಜಫಣ ಸಂಜುತಂ] ವಿವಿಧ ಗುಣಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವಾದ [ಪುವೃತ್ತಸಯಲದವ್ವಂ] ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಸಮಸ್ತದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು [ಜೋ] ಯಾವನು [ಸಮ್ಠಂ] ಸಮ್ಯಕ್

ವಿವಿಧಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವಾದೆಲ್ಲ ಪೂರ್ವೋಕ್ತದ್ರವ್ಯಗಳನು |

ಯಾವನು ಸಮ್ಯಕ್ಪ್ರಕಾರ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವನಿಗೆ ಪರೋಕ್ಷ ದರ್ಶನವಿದೆ ||೧೬೮||

೧. ಧಾಮ = ಭವ್ಯತೆ; ತೇಜ; ಬಲ.

ಅತ್ರ ಕೇವಲದೃಷ್ಟೇರಭಾವಾತ್ ಸಕಲಜ್ಞತಂ ನ ಸಮಸ್ತೀತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ಪೂರ್ವಸೂತ್ರೋಪಾತ್ತಮೂರ್ತಾದಿದ್ರವ್ಯಂ ಸಮಸ್ತಗುಣಪರ್ಯಾಯಾತ್ಮಕಂ, ಮೂರ್ತಸ್ಯ ಮೂರ್ತಗುಣಾಃ, ಅಚೇತನಸ್ಯಾಚೇತನಗುಣಾಃ, ಅಮೂರ್ತಸ್ಯಾಮೂರ್ತಗುಣಾಃ, ಚೇತನಸ್ಯ ಚೇತನಗುಣಾಃ, ಷಡ್ಧಾನಿವೃದ್ಧಿರೂಪಾಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಃ ಪರಮಾಗಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾದಭ್ಯುಪಗಮ್ಯಾಃ ಅರ್ಥಪರ್ಯಾಯಾಃ ಷಣ್ಣಾಂ ದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ಸಾಧಾರಣಾಃ, ನರನಾರಕಾದಿವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯಾ ಜೀವಾನಾಂ ಪಂಚಸಂಸಾರಪ್ರಪಂಚಾನಾಂ, ಪುದ್ಗಲಾನಾಂ ಸ್ಥೂಲಸ್ಥೂಲಾದಿ- ಸ್ಕಂಧಪರ್ಯಾಯಾಃ, ಚತುರ್ಣಾಂ ಧರ್ಮಾದೀನಾಂ ಶುದ್ಧಪರ್ಯಾಯಾಶ್ಚೇತಿ, ಏಭಿಃ ಸಂಯುಕ್ತಂ ತದ್ವ್ಯಜಾಲಂ ಯಃಖಿಲು ನ ಪಶ್ಯತಿ, ತಸ್ಯ ಸಂಸಾರಿಣಾಮಿವ ಪರೋಕ್ಷದೃಷ್ಟಿರಿತಿ |

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಯೋ ನೈವ ಪಶ್ಯತಿ ಜಗತ್ತಯಮೇಕದೈವ

ಕಾಲತ್ರಯಂ ಚ ತರಸಾ ಸಕಲಜ್ಞಮಾನೀ |

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೃಷ್ಟಿರತುಲಾ ನ ಹಿ ತಸ್ಯ ನಿತ್ಯಂ

ಸರ್ವಜ್ಞತಾ ಕಥಮಿಹಾಸ್ಯ ಜಡಾತ್ಮನಃ ಸ್ಯಾತ್ ||೨೦೪||

ಪ್ರಕಾರದಿಂದ (ಸರಿಯಾಗಿ)- [ಱ ಯ ಪೇಚ್ಚ ಇ] ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ, [ತಸ್ಸ] ಅವನಿಗೆ [ಪರೋಕ್ಷದಿಟ್ಟೇ ಹವೇ] ಪರೋಕ್ಷ ದರ್ಶನವಿದೆ.

ಟೀಕೆ : ಇಲ್ಲಿಕೇವಲದರ್ಶನದ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದರ್ಶನದ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ) ಸರ್ವಜ್ಞತೆ ಯಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವಾದ ಪೂರ್ವಸೂತ್ರೋಕ್ತ (೧೬೭ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ) ಮೂರ್ತ ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಯಾವನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ; ಎಂದರೆ ಮೂರ್ತ ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಮೂರ್ತ ಗುಣಗಳಿರುತ್ತವೆ, ಅಚೇತನಕ್ಕೆ ಅಚೇತನಗುಣಗಳಿರುತ್ತವೆ, ಅಮೂರ್ತಕ್ಕೆ ಅಮೂರ್ತಗುಣಗಳಿರುತ್ತವೆ, ಚೇತನಕ್ಕೆ ಚೇತನ ಗುಣಗಳಿರುತ್ತವೆ ಷಟ್ (ಆರು ಪ್ರಕಾರದ) ಹಾನಿವೃದ್ಧಿರೂಪ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಪರಮಾಗಮದ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಅರ್ಥಪರ್ಯಾಯಗಳು ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಾಧಾರಣವಿವೆ, ನರನಾರಕಾದಿ ವ್ಯಂಜನ ಪರ್ಯಾಯಗಳು ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ಸಂಸಾರ ಪ್ರಪಂಚವುಳ್ಳ ಜೀವಗಳಿಗಿರುತ್ತವೆ, ಪುದ್ಗಲಗಳಿಗೆ ಸ್ಥೂಲ-ಸ್ಥೂಲ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಕಂಧ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಶುದ್ಧಪರ್ಯಾಯಗಳಿರುತ್ತವೆ; ಈ ಗುಣಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವಾದಂಥ ಆ ದ್ರವ್ಯ ಸಮೂಹವನ್ನು ಯಾವನು ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ, ಅವನಿಗೆ (ಬೇಕಾದರೆ ಅವನು ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ದಗ್ಧವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ) ಸಂಸಾರಿಗಳ ಹಾಗೆ ಪರೋಕ್ಷ ದೃಷ್ಟಿಯಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೬೭ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

೧. ಸಂಸಾರಪ್ರಪಂಚ = ಸಂಸಾರವಿಸ್ತಾರ (ಸಂಸಾರವಿಸ್ತಾರವು ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭವ ಮತ್ತು ಭಾವವೆಂದು ಐದು ಪರಾವರ್ತನರೂಪವಿದೆ.)

ಲೋಯಾಲೋಯಂ ಜಾಣಇ ಅಪ್ಪಾಣಂ ಕೇವ ಕೇವಲೀ ಭಗವಂ |

ಜಇ ಕೋಇ ಭಣಇ ಏವಂ ತಸ್ಸ ಯ ಕಿಂ ದೂಷಣಂ ಹೋಇ ||೧೬೯||

ಲೋಕಾಲೋಕೌ ಜಾನಾತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ನೈವ ಕೇವಲೀ ಭಗವಾನ್ |

ಯದಿ ಕೋಽಪಿ ಭಣತಿ ಏವಂ ತಸ್ಸ ಚ ಕಿಂ ದೂಷಣಂ ಭವತಿ ||೧೬೯||

ವ್ಯವಹಾರನಯಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಕಥನಮಿದಮ್

ಸಕಲವಿಮಲಕೇವಲಜ್ಞಾನತ್ರಿತಯಲೋಚನೋ ಭಗವಾನ್ ಅಪುನರ್ಭವಕಮನೀಯಕಾಮಿನೀಜೀವಿತೇಶಃ
ಷಡ್ ದ್ರವ್ಯಸಂಕೀರ್ಣಲೋಕತ್ರಯಂ ಶುದ್ಧಾಕಾಶಮಾತ್ರಲೋಕಂ ಚ ಜಾನಾತಿ, ಪರಾಶ್ರಿತೋ ವ್ಯವಹಾರ ಇತಿ ಮಾನಾತ್
ವ್ಯವಹಾರೇಣ ವ್ಯವಹಾರಪ್ರಧಾನತ್ವಾತ್, ನಿರುಪರಾಗಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಂ ನೈವ ಜಾನಾತಿ, ಯದಿ ವ್ಯವಹಾರನಯವಿವಕ್ಷಯಾ
ಕೋಽಪಿ ಜಿನನಾಥತತ್ತ್ವವಿಚಾರಲಬ್ಧಃ (ದಕ್ಷಃ) ಕದಾಚಿದೇವಂ ವಕ್ತಿ ಚೇತ್, ತಸ್ಸ ನ ಖಿಲು ದೂಷಣಮಿತಿ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯ ಅಭಿಮಾನವುಳ್ಳ ಆ ಜೀವನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೂರು
ಲೋಕವನ್ನು ಮತ್ತು ಮೂರು ಕಾಲವನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ, ಅವನಿಗೆ ಸದಾ (ಎಂದರೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ) ಅತುಲವಾದ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದರ್ಶನವಿಲ್ಲ; ಆ ಜಡ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಇರುವುದು ? ||೨೮೪||

ಗಾಥೆ - ೧೬೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕೇವಲೀ ಭಗವಂ] ಕೇವಲೀ ಭಗವಂತರು (ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ) [ಲೋಯಾಲೋಯಂ]
ಲೋಕಾಲೋಕವನ್ನು [ಜಾಣಇ] ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ, [ಣ ಏವ ಅಪ್ಪಾಣಂ] ತಮ್ಮನ್ನು ಇಲ್ಲ [ಏವಂ] -ಎಂಬುದಾಗಿ [ಜಇ]
ಒಂದು ವೇಳೆ [ಕೋಇ ಭಣಇ] ಯಾವನಾದರೂ ಹೇಳಿದರೆ [ತಸ್ಸ ಯ ಕಿಂ ದೂಷಣಂ ಹೋಇ] ಅವನದೇನು
ದೋಷವಿದೆ ? (ಎಂದರೆ ಏನೂ ದೋಷವಿಲ್ಲ.)

ಟೀಕೆ :- ಇದು ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಪ್ರಕಟತೆಯಿಂದ ಕಥನವಿದೆ.

‘ಪರಾಶ್ರಿತೋ ವ್ಯವಹಾರಃ (ವ್ಯವಹಾರನಯವು ಪರಾಶ್ರಿತವಿದೆ)’ಯೆಂದು (ಶಾಸ್ತ್ರದ) ಅಭಿಪ್ರಾಯದ
ಕಾರಣ, ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಪ್ರಧಾನತೆಯ ಮುಖಾಂತರ (ಎಂದರೆ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ವ್ಯವಹಾರ
ನಯವನ್ನು ಮುಖ್ಯಮಾಡಿ), ‘ಸಕಲ-ವಿಮಲ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಯಾರದು ಮೂರನೆಯ ಲೋಚನವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾರು
ಅಪುನರ್ಭವರೂಪ ಸುಂದರ ಕಾಮಿನಿಯ ಜೀವಿತೇಶರಿದ್ದಾರೆ (-ಯಾರು ಮುಕ್ತಿಸುಂದರಿಯ ಪ್ರಾಣನಾಥರಿದ್ದಾರೆ) ಅಂಥ
ಭಗವಂತರು ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಮೂರು ಲೋಕವನ್ನು ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ-ಆಕಾಶಮಾತ್ರವಾದ ಅಲೋಕವನ್ನು
ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ, ನಿರುಪರಾಗ (ನಿರ್ವಿಕಾರ)ವಾದ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಇಲ್ಲ’ವೆಂದು ಒಂದು ವೇಳೆ
ವ್ಯವಹಾರನಯದ ವಿವಕ್ಷೆಯಿಂದ ಯಾವನೋ ಜಿನನಾಥರ ತತ್ತ್ವವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾದ ಜೀವನು (-ಜಿನದೇವರಿಂದ
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ತತ್ತ್ವದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣನಾದ ಜೀವನು) ಪ್ರಾಯಶಃ ಹೇಳಿದರೆ ನಿಜವಾಗಿ ಅವನದು ದೋಷವಿಲ್ಲ.

ಕೇವಲೀಪ್ರಭುಗಳು ಲೋಕಾಲೋಕವನು ತಿಳಿಯುವರು ಆತ್ಮನನು ಇಲ್ಲ |

ಈ ವಿಧದಿ ಯಾರಾದರೂ ಪೇಳಿದರೆ ಅದರೊಳು ದೋಷವೇನಿದೆ ಹೇಳು ||೧೬೯||

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಸಮಂತಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಭಿಃ-

(ಅಪರವಕ್ತ್ರ)

“ಸ್ಥಿತಿಜನನಿರೋಧಲಕ್ಷಣಂ
ಚರಮಚರಂ ಚ ಜಗತ್ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಮ್ |
ಇತಿ ಜಿನ ಸಕಲಜ್ಞ ಲಾಂಛನಂ
ವಚನಮಿದಂ ವದತಾಂವರಸ್ಯ ತೇ ||”

ತಥಾ ಹಿ-

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಜಾನಾತಿ ಲೋಕಮಖಿಲಂ ಖಲು ತೀರ್ಥನಾಥಃ
ಸ್ವಾತ್ಮಾನಮೇಕಮನಘಂ ನಿಜಸೌಖ್ಯನಿಷ್ಠಮ್ |
ನೋ ವೇತ್ತಿ ಸೋಽಯಮಿತಿ ತಂ ವ್ಯವಹಾರಮಾರ್ಗಾದ್
ವಕ್ರೀತಿ ಕೋಪಿ ಮುನಿಪೋ ನ ಚ ತಸ್ಯ ದೋಷಃ ||೨೮೫||

ಣಾಣಂ ಜೀವಸರೂಪಂ ತಮ್ಮಾ ಜಾಣೇಇ ಅಪ್ಪಗಂ ಅಪ್ಪಾ |

ಅಪ್ಪಾಣಂ ಣ ವಿ ಜಾಣದಿ ಅಪ್ಪಾದೋ ಹೋದಿ ವಿದಿರಿತ್ತಂ ||೧೨೦||

ಜ್ಞಾನಂ ಜೀವಸ್ವರೂಪಂ ತಸ್ಮಾಜ್ಞಾನಾತ್ಯಾತ್ಮಕಂ ಆತ್ಮಾ |
ಆತ್ಮಾನಂ ನಾಪಿ ಜಾನಾತ್ಯಾತ್ಮನೋ ಭವತಿ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಮ್ ||೧೨೦||

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯ) ಶ್ರೀ ಸಮಂತಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳು (ಬೃಹತ್ಸ್ವಯಂಭೂಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಮುನಿಸುವ್ರತ ಭಗವಂತರ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡುತ್ತ ೧೧೪ನೇ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಓ ಜಿನೇಂದ್ರದೇವ ! ತಾವು ವಕ್ತಾರರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಿರುವಿರಿ; ‘ಚರಾಚರ (ಜಂಗಮ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾವರ) ಜಗತ್ತು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ (ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ) ಉತ್ಪಾದವ್ಯಯಧ್ರಾವ್ಯಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳದ್ದಿದೆ’ಯೆಂಬ ಈ ತಮ್ಮ ವಚನವು (ತಮ್ಮ) ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯ ಚಿಹ್ನವಿದೆ.

ಮತ್ತು [ಈ ೧೬೯ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ],-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ತೀರ್ಥನಾಥರು ನಿಜವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಒಬ್ಬ, ಅನಘ (ನಿದೋಷ) ನಿಜಸೌಖ್ಯನಿಷ್ಠ (ನಿಜಸುಖದಲ್ಲಿ ಲೀನ)ನಾದ ಸ್ವಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಮುನಿವರರು ವ್ಯವಹಾರಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹೇಳಿದರೆ ಅವರದು ದೋಷವಿಲ್ಲ. ||೨೮೫||

ಜ್ಞಾನಜೀವದಸ್ವರೂಪವಿರುವುದರಿಂದಾತ್ಮ ಆತ್ಮನನು ತಿಳಿಯುವನು |

ಜ್ಞಾನ ಆತ್ಮನನು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರದು ಆತ್ಮನಿಂ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗುವುದು ||೧೨೦||

ಅತ್ರ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪೋ ಜೀವ ಇತಿ ವಿತರ್ಕೇಣೋಕ್ತಃ |

ಇಹಂ ಹಿ ಜ್ಞಾನಂ ತಾವಜ್ಜೀವಸ್ವರೂಪಂ ಭವತಿ, ತತೋ ಹೇತೋರಖಂಡಾದ್ವೈತಸ್ವಭಾವನಿರತಂ ನಿರತಿಶಯ-
ಪರಮಭಾವನಾಸನಾಥಂ ಮುಕ್ತಿಸುಂದರೀನಾಥಂ ಬಹಿರ್ವ್ಯಾವೃತ್ತಕೌತೂಹಲಂ ನಿಜಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಜಾನಾತಿ ಕಶ್ಚಿದಾತ್ಮಾ
ಭವ್ಯಜೀವ ಇತಿ ಅಯಂ ಖಲು ಸ್ವಭಾವವಾದಃ | ಅಸ್ಯ ವಿಪರೀತೋ ವಿತರ್ಕಃ ಸ ಖಲು ವಿಭಾವವಾದಃ | ಪ್ರಾಥಮಿಕ
ಶಿಷ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯಃ | ಕಥಮಿತಿ ಚೇತ್, ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸ್ವರೂಪ ಮಾತ್ಮಾನಂ ಖಲು ನ ಜಾನಾತ್ಯಾತ್ಮಾ, ಸ್ವರೂಪಾವಸ್ಥಿತಃ ಸಂತಿಷ್ಠತಿ
| ಯಥೋಷ್ಣಸ್ವರೂಪಸ್ಯಾಗ್ನೇಃ ಸ್ವರೂಪಮಗ್ನಿಃ ಕಿಂ ಜಾನಾತಿ, ತಥೈವ ಜ್ಞಾನಜ್ಞೇಯವಿಕಲ್ಪಾಭಾವಾತ್ ಸೋಽಯಮಾತ್ಮಾತ್ಮನಿ
ತಿಷ್ಠತಿ | ಹಂಹೋ ಪ್ರಾಥಮಿಕಶಿಷ್ಯ ಅಗ್ನಿವದಯಮಾತ್ಮಾ ಕಿಮಚೇತನಃ | ಕಿಂ ಬಹುನಾ | ತಮಾತ್ಮಾನಂ ಜ್ಞಾನಂ ನ ಜಾನಾತಿ
ಚೇದ್ ದೇವದತ್ತರಹಿತಪರಶುವತ್ ಇದಂ ಹಿ ನಾರ್ಥಕ್ರಿಯಾಕಾರಿ, ಅತ ಏವ ಆತ್ಮನಃ ಸಕಾಶಾದ್ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಂ ಭವತಿ | ತನ್ನ
ಖಲು ಸಮೃತಂ ಸ್ವಭಾವವಾದಿನಾಮಿತಿ |

ಗಾಥೆ - ೧೨೦

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣಾಣಂ] ಜ್ಞಾನವು [ಜೀವಸರೂಪಂ] ಜೀವದ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ, [ತಮ್ಹಾ] ಆದುದರಿಂದ
[ಅಪ್ಪಾ] ಆತ್ಮನು [ಅಪ್ಪಗಂ] ಆತ್ಮನನ್ನು [ಚಾಣೇಇ] ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ; (ಅಪ್ಪಾಣಂ ಣ ವಿ ಜಾಣದಿ) ಒಂದು ವೇಳೆ
ಜ್ಞಾನವು ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ [ಅಪ್ಪಾದೋ] (ಅದು) ಆತ್ಮನಿಂದ [ವಿದಿರಿತ್ತಂ] ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ (ಭಿನ್ನ)ವಾಗಿ [ಹೋದಿ]
ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು !

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) 'ಜೀವನು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಿದ್ದಾನೆ' ಎಂದು ವಿತರ್ಕದಿಂದ (ಊಹೆಯಿಂದ)
ಹೇಳಿದೆ.

ಮೊದಲಂತೂ ಜ್ಞಾನವು ನಿಜವಾಗಿ ಜೀವದ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ; ಆ ಹೇತುವಿನಿಂದ ಅದು ಅಖಂಡ ಅದ್ವೈತ
ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಲೀನವಿದೆ, ಅದು ನಿರತಿಶಯಪರಮಭಾವನಾ ಸಹಿತವಿದೆ, ಅದು ಮುಕ್ತಿಸುಂದರಿಯ ಪ್ರಭುವಿದೆ ಮತ್ತು
ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಕೌತೂಹಲ ವ್ಯಾವೃತ್ತ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ (ಎಂದರೆ ಯಾವನು ಬಾಹ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ
ಕುತೂಹಲದ ಅಭಾವ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ) ಅಂಥ ನಿಜ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಯಾವನಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಆತ್ಮನು-ಭವ್ಯ
ಜೀವನು-ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಇದು ಸ್ವಭಾವವಾದವಿದೆ. ಇದರಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ವಿತರ್ಕವು (-ವಿಚಾರವು)
ಅದು ನಿಜವಾಗಿ ವಿಭಾವವಾದವಿದೆಯೆಂದು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಷ್ಯನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಅದು (ವಿಪರೀತ ವಿತರ್ಕವು-ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಷ್ಯನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು) ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಿದೆ ? (ಅದು ಈ
ಪ್ರಕಾರವಿದೆ-) 'ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಸ್ವರೂಪ (ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪ)ನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಆತ್ಮನು ನಿಜವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ
ಅವಸ್ಥಿತನಿರುತ್ತಾನೆ (-ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸ್ಥಿರನಿರುತ್ತಾನೆ). ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಉಷ್ಣತಾಸ್ವರೂಪವಾದ ಅಗ್ನಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು
(ಎಂದರೆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಅಗ್ನಿಯು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆಯೇನು ? (ತಿಳಿಯುವುದೇ ಇಲ್ಲ.) ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜ್ಞಾನಜ್ಞೇಯ
ಸಂಬಂಧದ ವಿಕಲ್ಪದ ಅಭಾವದಿಂದ ಈ ಆತ್ಮನು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ (ಮಾತ್ರ) ಸ್ಥಿರನಿರುತ್ತಾನೆ (-ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ).'

೧. ನಿರತಿಶಯ = ಬೇರಾವುದೂ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಅಧಿಕವಿಲ್ಲದಂಥದು; ಅನುಕ್ರಮ; ಶ್ರೇಷ್ಠ; ಅದ್ವಿತೀಯ.

೨. ಕೌತೂಹಲ = ಉತ್ಸುಕತೆ; ಆಶ್ಚರ್ಯ; ಕೌತುಕ.

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀ ಗುಣಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಭಿಃ-

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

‘‘ಜ್ಞಾನಸ್ವಭಾವಃ ಸ್ಯಾದಾತ್ಮಾ ಸ್ವಭಾವಾವಾಪ್ತಿರಚ್ಯುತಿಃ |
ತಸ್ಮಾದಚ್ಯುತಿಮಾಕಾಂಕ್ಷನ್ ಭಾವಯೇಜ್ಞಾನ್ ಭಾವನಾಮ್ ||’’

ತಥಾ ಹಿ -

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಜ್ಞಾನಂ ತಾವದ್ಭವತಿ ಸುತರಾಂ ಶುದ್ಧಜೀವಸ್ವರೂಪಂ
ಸಾತ್ವಾತ್ಮಾನಂ ನಿಯತಮಧುನಾ ತೇನ ಜಾನಾತಿ ಚೈಕಮ್ |
ತಚ್ಚ ಜ್ಞಾನಂ ಸುಖಿತಸಹಜಾವಸ್ಥಯಾತ್ಮಾನಮಾರಾತ್
ನೋ ಜಾನಾತಿ ಸುಖಮವಿಚಲಾದ್ಭಿನ್ನಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಾತ್ ||೨೧೪||

(ಉಪರೋಕ್ತ ವಿತರ್ಕದ ಉತ್ತರ-) ‘ಎಲೈ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಷ್ಯನೇ ! ಅಗ್ನಿಯ ಹಾಗೆ ಈ ಆತ್ಮನು ಅಚೇತನನಿದ್ದಾನೇನು (ಅದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ) ? ಹೆಚ್ಚೇನು ಹೇಳುವುದು ? (ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿ) ಒಂದು ವೇಳೆ ಆ ಆತ್ಮನನ್ನು ಜ್ಞಾನವು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ಆ ಜ್ಞಾನವು ದೇವದತ್ತನಿಲ್ಲದ ಕುಠಾರದ ಹಾಗೆ ಅರ್ಥಕ್ರಿಯಾಕಾರಿಯು ಸಿದ್ಧವಾಗಲಾರದು, ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಅದು ಆತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು ! ಅದಂತೂ (ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಆತ್ಮನ ಸರ್ವಥಾ ಭಿನ್ನತೆಯಂತೂ) ನಿಜವಾಗಿ ಸ್ವಭಾವವಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲ. (ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜ್ಞಾನವು ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆಯೆಂದು ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡು.)’

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯದೇವ) ಶ್ರೀ ಗುಣಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳು (ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿ ೧೭೪ನೇ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

‘‘ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮನು ಜ್ಞಾನಸ್ವಭಾವವಿದ್ದಾನೆ; ಸ್ವಭಾವದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಅದು ಅಚ್ಯುತಿ (ಅವಿನಾಶಿಯಾದ ದಶೆ)ಯಿದೆ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಚ್ಯುತಿಯನ್ನು (ಅವಿನಾಶತೆಯನ್ನು, ಶಾಶ್ವತ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು) ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಜೀವನು ಜ್ಞಾನದ ಭಾವನೆ ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗುವುದು.’’

ಮತ್ತು [ಈ ೧೭೦ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ],-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಜ್ಞಾನವಂತೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಶುದ್ಧಜೀವದ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ; ಆದುದರಿಂದ (ನಮ್ಮ) ನಿಜ ಆತ್ಮನು ಈಗಲೂ (ಸಾಧಕ ದಶೆಯಲ್ಲಿ) ಒಬ್ಬ (ತನ್ನ) ಆತ್ಮನನ್ನು ನಿಯಮದಿಂದ (ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ) ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಒಂದು

೧. ಅರ್ಥಕ್ರಿಯಾಕಾರಿ-ಪ್ರಯೋಜನಭೂತ ಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡುವಂಥವನು. (ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ದೇವದತ್ತನಿಲ್ಲದೆ ಏಕಾಕಿ ಕುಠಾರವು ಅರ್ಥಕ್ರಿಯೆ-ಕತ್ತರಿಸುವಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದುವೇಳೆ ಜ್ಞಾನವು ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ಜ್ಞಾನವು ಕೂಡ ಅರ್ಥಕ್ರಿಯೆ-ತಿಳಿಯುವಕ್ರಿಯೆ-ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾವಪ್ರಕಾರ ಅರ್ಥಕ್ರಿಯಾ ಶೂನ್ಯವಾದ ಕುಠಾರವು ದೇವದತ್ತನಿಂದ ಭಿನ್ನವಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅರ್ಥಕ್ರಿಯಾ ಶೂನ್ಯವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಆತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವಿರಬೇಕಾಗುವುದು ! ಆದರೆ ಅದಂತೂ ಸ್ವಪ್ನರೂಪದಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದೇ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.)

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮ್ -

“ಣಾಣಂ ಅವಿದ್ವಿರಿತ್ತಂ ಜೀವಾದೋ ತೇಣ ಅಪ್ಪಗಂ ಮುಣಃ |
ಜದಿ ಅಪ್ಪಗಂ ಣ ಜಾಣಃ ಭಿಣ್ಣಂ ತಂ ಹೋದಿ ಜೀವಾದೋ ||”

ಅಪ್ಪಾಣಂ ವಿಣು ಣಾಣಂ ಣಾಣಂ ವಿಣು ಅಪ್ಪಗೋ ಣ ಸಂದೇಹೋ |

ತಮ್ಮಾ ಸಪರಪಯಾಸಂ ಣಾಣಂ ತಹ ದಂಸಣಂ ಹೋದಿ ||೧೨೧||

ಆತ್ಮಾನಂ ವಿದ್ವಿ ಜ್ಞಾನಂ ಜ್ಞಾನಂ ವಿದ್ವಾತ್ಮಕೋ ನ ಸಂದೇಹಃ |

ತಸ್ತತ್ಪರಪ್ರಕಾಶಂ ಜ್ಞಾನಂ ತಥಾ ದರ್ಶನಂ ಭವತಿ ||೧೨೧||

ಗುಣಗುಣನೋಃ ಭೇದಾಭಾವಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಸಕಲಪರದ್ರವ್ಯಪರಾಜ್ಞುಖಮಾತ್ಮಾನಂ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿಸಮರ್ಥಸಹಜಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಮಿತಿ ಹೇ ಶಿಷ್ಯ ತ್ವಂ ವಿದ್ವಿ
ಜಾನೀಹಿ ತಥಾ ವಿಜ್ಞಾನಮಾತ್ಮೇತಿ ಜಾನೀಹಿ | ತತ್ತ್ವಂ ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಂ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನದ್ವಿತಯಮಿತ್ಯತ್ರ ಸಂದೇಹೋ ನಾಸ್ತಿ |

ವೇಳೆ ಆ ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಕಟವಾದ ಸಹಜ ದಶೆಯ ಮುಖಾಂತರ ನೇರವಾಗಿ (ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರೂಪದಿಂದ) ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ
ಆ ಜ್ಞಾನವು ಅವಿಚಲವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಅವಶ್ಯ ಭಿನ್ನವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು ! ||೨೧೬||

ಮತ್ತು ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಇತರೆಡೆ ಗಾಢೆಯ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

“ಗಾಢಾರ್ಥಃ :- ಜ್ಞಾನವು ಜೀವದಿಂದ ಅಭಿನ್ನವಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ; ಒಂದು ವೇಳೆ
ಜ್ಞಾನವು ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ಅದು ಜೀವದಿಂದ ಭಿನ್ನವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು !”

ಗಾಢೆ - ೧೨೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥಃ :-[ಅಪ್ಪಾಣಂ ಣಾಣಂ ವಿಣು] ಆತ್ಮನನ್ನು ಜ್ಞಾನವೆಂದು ತಿಳಿ, ಮತ್ತು [ಣಾಣಂ ಅಪ್ಪಗೋ
ವಿಣು] ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಆತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿ; [ಣ ಸಂದೇಹೋ]-ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. [ತಮ್ಮಾ] ಆದುದರಿಂದ
[ಣಾಣಂ] ಜ್ಞಾನ [ತಹ] ಅದರಂತೆ [ದಂಸಣಂ] ದರ್ಶನವು [ಸಪರಪಯಾಸಂ ಹೋದಿ] ಸ್ವಪರ ಪ್ರಕಾಶಕವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಗುಣ-ಗುಣಿಯಲ್ಲಿ ಭೇದದ ಅಭಾವವಿರುವರೂಪ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ ! ಸಮಸ್ತ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಪರಾಜ್ಞುಖನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ನೀನು ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವಲ್ಲಿ
ಸಮರ್ಥನಾದ ಸಹಜಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೆಂದು ತಿಳಿ, ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನವು ಆತ್ಮನಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿ. ಆದುದರಿಂದ ತತ್ತ್ವಂ (-ಸ್ವರೂಪ)ವು
ಹೇಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ದರ್ಶನಗಳೆರಡೂ ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಆತ್ಮನೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನ ಜ್ಞಾನವೆಂದರೆ ಆತ್ಮನು |

ಅದರಿಂದ ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶಕಜ್ಞಾನಮದರಂತೆದರ್ಶನವಿರುವುದು ||೧೨೧||

(ಅನುಷ್ಠಾನ)

ಆತ್ಮಾನಂ ಜ್ಞಾನದ್ಯಗ್‌ರೂಪಂ ವಿದ್ವಿದ್ಯಗ್‌ಜ್ಞಾನಮಾತ್ಮಕಂ |

ಸ್ವಂ ಪರಂ ಚೀತಿ ಯತ್ತತ್ತ ಮಾತ್ಮಾ ದ್ಯೋತಯತಿ ಸ್ಫುಟಮ್ ||೨೮೭||

ಜಾಣಂತೋ ಪಸ್ಸಂತೋ ಈಹಾಪ್ಪವ್ವಂ ಣ ಹೋಇ ಕೇವಲಿಣೋ |

ಕೇವಲಿಣಾಣೀ ತಮ್ಮಾ ತೇಣ ದು ಸೋಽಬಂಧಗೋ ಭಣಿದೋ ||೧೭೨||

ಜಾನನ್ ಪಶ್ಯನ್ನೀಹಾಪೂರ್ವಂ ನ ಭವತಿ ಕೇವಲಿನಃ |

ಕೇವಲಜ್ಞಾನೀ ತಸ್ಮಾತ್ ತೇನ ತು ಸೋಽಬಂಧಕೋ ಭಣಿತಃ ||೧೭೨||

ಸರ್ವಜ್ಞ ವೀತರಾಗಸ್ಯ ವಾಂಛಾಭಾವತ್ವಮತ್ರೋಕ್ತಮ್ |

ಭಗವಾನರ್ಹತ್ಪರಮೇಷ್ಠೀ ಸಾದ್ಯನಿಧನಾಮೂರ್ತಾತೀಂದ್ರಿಯಸ್ವಭಾವಶುದ್ಧಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರೇ | ಣ ಕೇವಲ-
ಜ್ಞಾನಾದಿಶುದ್ಧಗುಣಾನಾಮಾಧಾರಭೂತತ್ವಾತ್ ವಿಶ್ವಮಶ್ರಾಂತಂ ಜಾನನ್ನಪಿ ಪಶ್ಯನ್ನಪಿ ವಾ ಮನಃಪ್ರವೃತ್ತೇರಭಾವಾದೀಹಾ-
ಪೂರ್ವಕಂ ವರ್ತನಂ ನ ಭವತಿ ತಸ್ಯ ಕೇವಲಿನಃ ಪರಮಭಟ್ಟಾರಕಸ್ಯ, ತಸ್ಮಾತ್ ಸ ಭಗವಾನ್ ಕೇವಲಜ್ಞಾನೀತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ,
ಪುನಸ್ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಸ ಭಗವಾನ್ ಅಬಂಧಕ ಇತಿ-

[ಈಗ ಈ ೧೭೧ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿ
ದೇವರುಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮನನ್ನು ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಸ್ವರೂಪನೆಂದು ತಿಳಿ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಆತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿ;
ಸ್ವ ಮತ್ತು ಪರದಂಥ ತತ್ವಗಳನ್ನು (ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು) ಆತ್ಮನು ಸ್ಪಷ್ಟರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.
||೨೮೭||

ಗಾಥೆ - ೧೭೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಾಣಂತೋ ಪಸ್ಸಂತೋ] ತಿಳಿಯುತ್ತ ಮತ್ತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, [ಕೇವಲಿಣೋ]
ಕೇವಲಿಗೆ [ಈಹಾಪ್ಪವ್ವಂ] ಇಚ್ಛಾಪೂರ್ವಕವಾದ (ವರ್ತನವು) [ಣ ಹೋಇ] ಇರುವುದಿಲ್ಲ; [ತಮ್ಮಾ] ಆದ್ದರಿಂದ
ಅವರಿಗೆ [ಕೇವಲಿಣಾಣೀ] 'ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿ'ಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ; [ತೇಣ ದು] ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ [ಸೋ ಅಬಂಧಗೋ
ಭಣಿದೋ] ಅಬಂಧಕನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞ ವೀತರಾಗರಿಗೆ ವಾಂಛೆಯ ಅಭಾವವಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಭಗವಾನ ಅರಹಂತ ಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳು ಸಾದಿ-ಅನಂತ ಅಮೂರ್ತ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು ಶುದ್ಧ
ಸದ್ಭೂತವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಶುದ್ಧಗುಣಗಳ ಆಧಾರಭೂತವಿರುವ ಕಾರಣ ವಿಶ್ವವನ್ನು ನಿರಂತರ

ಕೇವಲಿಗೆ ತಿಳಿವರು ನೋಡುವರಾದರೂ ಇಚ್ಛೆಪೂರ್ವಕವಿರುವುದಿಲ್ಲ |

ಅವರಿಗದರಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿಯದರಂತೆ ಅಬಂಧಕನೆಂದಿರುವರು ||೧೭೨||

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀ ಪ್ರವಚನಸಾರೇ-

“ಏ ವಿ ಪರಿಣಮದಿ ಏ ಗೇಣ್ವದಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜದಿ ಕೇವ ತೇಸು ಅಟೇಸು |
ಜಾಣಣ್ಣವಿ ತೇ ಆದಾ ಅಬಂಧಗೋ ತೇಣ ಪಣ್ಣತ್ತೋ |”

ತಥಾ ಹಿ -

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಜಾನನ್ ಸರ್ವಂ ಭುವನಭವನಾಭ್ಯಂತರಸ್ಥಂ ಪದಾರ್ಥಂ
ಪಶ್ಯನ್ ತದ್ವತ್ ಸಹಜಮಹಿಮಾ ದೇವದೇವೋ ಜಿನೇಶಃ |
ಮೋಹಾಭಾವಾದಪರಮಖಿಲಂ ನೈವ ಗೃಹ್ಯಾತಿ ನಿತ್ಯಂ
ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿರ್ಹತಮಲಕಲಿಃ ಸರ್ವಲೋಕೈಕಸಾಕ್ಷೀ ||೨೮೮||

ಪರಿಣಾಮಪ್ರವೃತ್ತಯಣಂ ಜೀವಸ್ಸ ಯ ಬಂಧಕಾರಣಂ ಹೋಇ |
ಪರಿಣಾಮರಹಿಯವಯಣಂ ತಮ್ಮಾ ಕಾಣಿಸ್ಸ ಏ ಹಿ ಬಂಧೋ ||೧೧೨೩||

ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಮತ್ತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ಪರಮ ಭಟ್ಟಾರಕರಾದ ಕೇವಲಿಗೆ ಮನಪ್ರವೃತ್ತಿಯ (ಮನದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ, ಭಾವಮನಪರಿಣತಿಯ) ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಇಚ್ಛಾಪೂರ್ವಕವಾದ ವರ್ತನವಿರುವುದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಆಭಗವಂತರು ‘ಕೇವಲಜ್ಞಾನೀ’ ರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಭಗವಂತರು ಅಬಂಧಕರಿದ್ದಾರೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವ ಪ್ರಣೀತ) ಶ್ರೀ ಪ್ರವಚನಸಾರದಲ್ಲಿ (೫೨ನೇ ಗಾಥೆಯ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ, -

“ಗಾಥಾರ್ಥ :- (ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿಯಾದ) ಆತ್ಮನು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ - ರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಅಬಂಧಕನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.”

ಮತ್ತು (ಈ ೧೨೨ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -)

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸಹಜ ಮಹಿಮಾವಂತನಾದ ದೇವಾಧಿದೇವ ಜಿನೇಶನು ಲೋಕರೂಪ ಭವನದ ಒಳಗೆ ಸ್ಥಿರವಿರುವ ಎಲ್ಲಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಮತ್ತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮೋಹದ ಅಭಾವದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಪರವನ್ನು (-ಯಾವುದೇ ಪರಪದಾರ್ಥವನ್ನು) ನಿತ್ಯ (-ಎಂದೆಂದಿಗೂ)ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ; (ಆದರೆ) ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಯ ಮುಖಾಂತರ ಮಲರೂಪದ ಕ್ಲೇಶವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿರುವಂಥ ಆ ಜಿನೇಶರು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಾಕ್ಷೀ (-ಕೇವಲಜ್ಞಾತಾದೃಷ್ಟಾ) ಇದ್ದಾರೆ. ||೨೮೮||

ಪರಿಣಾಮಪೂರ್ವಕವಚನ ಜೀವನಿಗೆ ಬಂಧದ ಕಾರಣವಾಗುವುದು |
ಪರಿಣಾಮವಿರಹಿತವಚನವಿರುವುದರಿಂದ ಬಂಧವಾಗದು ಜ್ಞಾನಿಗೆ ||೧೧೨೩||

ಈಹಾಪುಷ್ಪಂ ವಯಣಂ ಜೀವಸ್ಸ ಯ ಬಂಧಕಾರಣಂ ಹೋಇ |

ಈಹಾರಹಿಯಂ ವಯಣಂ ತಮ್ಮಾಣಾಣಿಸ್ಸ ಣ ಹಿ ಬಂಧೋ ||೧೧೭೪||

ಪರಿಣಾಮಪೂರ್ವವಚನಂ ಜೀವಸ್ಯ ಚ ಬಂಧಕಾರಣಂ ಭವತಿ |

ಪರಿಣಾಮರಹಿತವಚನಂ ತಸ್ಮಾಜ್ಞಾನಿನೋ ನ ಹಿ ಬಂಧಃ ||೧೧೭೩||

ಈಹಾಪೂರ್ವಂ ವಚನಂ ಜೀವಸ್ಸ ಚ ಬಂಧಕಾರಣಂ ಭವತಿ |

ಈಹಾರಹಿತಂ ವಚನಂ ತಸ್ಮಾಜ್ಞಾನಿನೋ ನ ಹಿ ಬಂಧಃ ||೧೧೭೪||

ಇಹ ಹಿ ಜ್ಞಾನಿನೋ ಬಂಧಾಭಾವಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತಮ್ |

ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನೀ ಜೀವಃ ಕ್ವಚಿತ್ ಕದಾಚಿದಪಿ ಸ್ವಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕಂ ವಚನಂ ನ ವಕ್ತಿ ಸ್ವಮನಃಪರಿಣಾಮಪೂರ್ವಕಮಿತಿ ಯಾವತ್ | ಕುತಃ ? ಅಮನಸ್ಕಾಃಕೇವಲಿನಃ ಇತಿ ವಚನಾತ್ | ಅತಃ ಕಾರಣಾಜ್ಜೀವಸ್ಯ ಮನಃಪರಿಣತಿಪೂರ್ವಕಂ ವಚನಂ ಬಂಧಕಾರಣಮಿತ್ಯರ್ಥಃ, ಮನಃಪರಿಣಾಮಪೂರ್ವಕಂ ವಚನಂ ಕೇವಲಿನೋ ನ ಭವತಿ; ಈಹಾಪೂರ್ವಂ ವಚನಮೇವ ಸಾಭಿಲಾಷಾತ್ಮಕಜೀವಸ್ಯ ಬಂಧಕಾರಣಂ ಭವತಿ, ಕೇವಲಿಮುಖಾರವಿಂದವಿನಿರ್ಗತೋ ದಿವ್ಯಧ್ವನಿರನೀಹಾತ್ಮಕಃ ಸಮಸ್ತಜನಹೃದಯಾಹ್ಲಾದಕಾರಣಂ; ತತಃ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಿನೋ ಬಂಧಾಭಾವ ಇತಿ |

ಗಾಥೆ - ೧೧೭೩-೧೧೭೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪರಿಣಾಮಪುಷ್ಪವಯಣಂ] ಪರಿಣಾಮಪೂರ್ವಕ [ಮನಃಪರಿಣಾಮಪೂರ್ವಕ]ವಾದ ವಚನವು [ಜೀವಸ್ಸ ಯ] ಜೀವನಿಗೆ [ಬಂಧಕಾರಣಂ ಹೋಇ] ಬಂಧದ ಕಾರಣವಿದೆ; [ಪರಿಣಾಮರಹಿಯವಯಣಂ] (ಜ್ಞಾನಿಗೆ) ಪರಿಣಾಮರಹಿತ ವಚನವಿರುತ್ತದೆ [ತಮ್ಮಾ] ಆದ್ದರಿಂದ [ಣಾಣಿಸ್ಸ] ಜ್ಞಾನಿಗೆ (ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿಗೆ) [ಹಿ] ನಿಜವಾಗಿ [ಬಂಧೋ ಣ] ಬಂಧವಿಲ್ಲ.

[ಈಹಾಪುಷ್ಪಂ] ಇಚ್ಛಾಪೂರ್ವಕವಾದ [ವಯಣಂ] ವಚನವು [ಜೀವಸ್ಸ ಯ] ಜೀವನಿಗೆ [ಬಂಧಕಾರಣಂ ಹೋಇ] ಬಂಧದ ಕಾರಣವಿದೆ; [ಈಹಾರಹಿಯಂ ವಯಣಂ] (ಜ್ಞಾನಿಗೆ) ಇಚ್ಛಾರಹಿತವಾದ ವಚನವಿರುತ್ತದೆ [ತಮ್ಮಾ] ಆದ್ದರಿಂದ [ಣಾಣಿಸ್ಸ] ಜ್ಞಾನಿಗೆ (ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿಗೆ) [ಹಿ] ನಿಜವಾಗಿ [ಬಂಧೋ ಣ] ಬಂಧವಿಲ್ಲ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಗೆ (ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿಗೆ)ಬಂಧದ ಅಭಾವದ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳಿದೆ.

ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಿ (ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿ) ಯಾದ ಜೀವನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಎಂದೂ ಸ್ವಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕ ಎಂದರೆ ಸ್ವಮನ ಪರಿಣಾಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಚನಗಳನ್ನಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆ ? 'ಅಮನಸ್ಕಾಃ ಕೇವಲಿನಃ (ಕೇವಲಿಗಳು ಮನ ರಹಿತರಿರುತ್ತಾರೆ)'ಎಂದು (ಶಾಸ್ತ್ರದ) ವಚನವಿರುವುದರಿಂದ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ (ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು-) ಜೀವನಿಗೆ ಮನಃಪರಿಣತಿಪೂರ್ವಕವಾದ ವಚನವು ಬಂಧದ ಕಾರಣವಿದೆಯೆಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ ಮತ್ತು ಮನಃಪರಿಣತಿಪೂರ್ವಕವಾದ

ಅಭಿಲಾಷಪೂರ್ವಕವಚನ ಜೀವನಿಗೆ ಬಂಧದಕಾರಣವಾಗುವುದು |

ಅಭಿಲಾಷವಿರಹಿತವಚನವಿರುವುದರಿಂದ ಬಂಧವಾಗದು ಜ್ಞಾನಿಗೆ ||೧೧೭೪||

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಈಹಾಪೂರ್ವಂ ವಚನರಚನಾರೂಪಮತ್ರಾಸ್ತಿ ನೈವ
ತಸ್ಮಾದೇಷಃ ಪ್ರಕಟಮಹಿಮಾ ವಿಶ್ವಲೋಕೈಕಭರ್ತಾ |
ಅಸ್ಮಿನ್ ಬಂಧಃ ಕಥಮಿವ ಭವೇದ್ರವ್ಯಭಾವಾತ್ಕೋಽಯಂ
ಮೋಹಾಭಾವಾನ್ ಖಿಲು ನಿಖಿಲಂ ರಾಗರೋಷಾದಿಜಾಲಮ್ ||೨೮೯||

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಏಕೋ ದೇವಸ್ತ್ರೀಭುವನಗುರುರ್ನಷ್ಟಕರ್ಮಾಷ್ಟಕಾರ್ಥಃ
ಸದ್ಬೋಧಸ್ಥಂ ಭುವನಮಖಿಲಂ ತದ್ಗತಂ ವಸ್ತುಜಾಲಮ್ |
ಆರಾತೀಯೇ ಭಗವತಿ ಜಿನೇ ನೈವ ಬಂಧೋ ನ ಮೋಕ್ಷಃ
ತಸ್ಮಿನ್ ಕಾಚಿನ್ನ ಭವತಿ ಪುನಮೂರ್ಚ್ಛನಾ ಚೇತನಾ ಚ ||೨೯೦||

ವಚನಗಳಂತೂ ಕೇವಲಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ; (ಮತ್ತು) ಇಚ್ಛಾಪೂರ್ವಕವಾದ ವಚನವೇ ★ಸಾಭಿಲಾಷಾಸ್ವರೂಪನಾದ ಜೀವನಿಗೆ ಬಂಧದ ಕಾರಣವಿದೆ ಮತ್ತು ಕೇವಲಿಯ ಮುಖಾರವಿಂದದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟ, ಸಮಸ್ತ ಜನರ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಆಹ್ಲಾದದ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ದಿವ್ಯಧ್ವನಿಯಂತೂ ಅನಿಚ್ಛಾತ್ಮಕ (ಇಚ್ಛಾರಹಿತ)ವಿರುತ್ತದೆ; ಆದುದರಿಂದ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಿಗೆ (ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿಗೆ) ಬಂಧದ ಅಭಾವವಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೭೩-೧೭೪ನೇ ಗಾಥೆಗಳ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಮೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಇವರಲ್ಲಿ (ಕೇವಲೀ ಭಗವಂತರಲ್ಲಿ) ಇಚ್ಛಾಪೂರ್ವಕವಾದ ವಚನರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪವೇ ಇಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಪ್ರಕಟ-ಮಹಿಮಾವಂತರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಓರ್ವ (ಅನನ್ಯ) ಪ್ರಭುಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ದ್ರವ್ಯಭಾವಸ್ವರೂಪವಾದಂಥ ಈ ಬಂಧವು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಾಗುವುದು ? (ಏಕೆಂದರೆ) ಮೋಹದ ಅಭಾವದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳ ಸಮೂಹವಂತೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ||೨೮೯||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾರು ಮೂರುಲೋಕದ ಗುರುಗಳಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ನಾಲ್ಕು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕ ಹಾಗೂ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಪದಾರ್ಥಸಮೂಹವು ಯಾರ ಸದ್ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತವಿವೆ ಅವರು (ಜಿನ ಭಗವಂತರು) ಒಬ್ಬರೇ ದೇವರಿದ್ದಾರೆ. ಆ ನಿಕಟ (ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ) ಜಿನ ಭಗವಂತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಂಧವಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಮೋಕ್ಷವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ, ಅದರಂತೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಿಮೂರ್ಛೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಿಚೇತನವಿಲ್ಲ (ಏಕೆಂದರೆ ದ್ರವ್ಯಸಾಮಾನ್ಯದ ಪೂರ್ಣ ಆಶ್ರಯವಿದೆ). ||೨೯೦||

- ★ ಸಾಭಿಲಾಷಾಸ್ವರೂಪ = ಯಾವನ ಸ್ವರೂಪವು ಸಾಭಿಲಾಷೆ (ಇಚ್ಛಾಯುಕ್ತ)ಇದೆ ಅಂಥ.
- ೧. ಮೂರ್ಛೆ = ಪ್ರಜ್ಞಾಹೀನತೆ; ಅಚೇತನತೆ; ಅಜ್ಞಾನದತೆ.
- ೨. ಚೇತನ = ಪ್ರಜ್ಞಾಯುಕ್ತದತೆ; ಅವಿವು; ಜ್ಞಾನದತೆ.

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ನ ಹ್ಯೇತಸ್ಮಿನ್ ಭಗವತಿ ಜಿನೇ ಧರ್ಮಕರ್ಮಪ್ರಪಂಚೋ
ರಾಗಾಭಾವಾದತುಲಮಹಿಮಾ ರಾಜತೇ ವೀತರಾಗಃ |
ಏಷಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸ್ವಸುಖನಿರತಃ ಸಿದ್ಧಿಸೀಮಂತಿನೀಶೋ
ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಶ್ಚರಿತಭುವನಾಭೋಗಭಾಗಃ ಸಮಂತಾತ್ ||೨೯೦||

**ತಾಣಣಿಸೇಜ್ಜವಿಹಾರಾ ಈಹಾಪುವ್ವಂ ಣ ಹೋಇ ಕೇವಲಿಣೋ |
ತಮ್ಮಾ ಣ ಹೋಇ ಬಂಧೋ ಸಾಕ್ಖಟ್ಟಂ ಮೋಹಣೀಯಿಸ್ಸ ||೧೨೫||**

ಸ್ಥಾನನಿಷಣ್ಣವಿಹಾರಾ ಈಹಾಪೂರ್ವಂ ನ ಭವಂತಿ ಕೇವಲಿನಃ |
ತಸ್ಮಾನ್ ಭವತಿ ಬಂಧಃ ಸಾಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಮೋಹನೀಯಿಸ್ಸ ||೧೨೫||

ಕೇವಲಿಭಟ್ಟಾರಕಸ್ಯಾಮನಸ್ಕಪ್ಪದ್ಯೋತನಮೇತತ್ |

ಭಗವತಃ ಪರಮಾರ್ಹಂತ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀವಿರಾಜಮಾನಸ್ಯ ಕೇವಲಿನಃ ಪರಮವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞಸ್ಯ ಈಹಾಪೂರ್ವಕಂ ನ
ಕಿಮಪಿ ವರ್ತನಮ್; ಅತಃ ಸ ಭಗವಾನ್ ನ ಚೇಹತೇ ಮನಃಪ್ರವೃತ್ತೇರಭಾವಾತ್; ಅಮನಸ್ಯಾಃ ಕೇವಲಿನಃ ಇತಿ ವಚನಾದ್ವಾ

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಜಿನ ಭಗವಂತರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಕರ್ಮದ ಪ್ರಪಂಚವಿಲ್ಲ (ಎಂದರೆ ಸಾಧಕದಶೆಯಲ್ಲಿಯಾವ ಶುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಅಶುದ್ಧಿಯ ಭೇದಪ್ರಭೇದಗಳು ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ ಅವು ಜಿನಭಗವಂತರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ); ರಾಗದ ಅಭಾವದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಅತುಲ-ಮಹಿಮಾವಂತರಾದಂಥ ಅವರು (ಭಗವಂತರು) ನಿಜ ಸುಖದಲ್ಲಿಲೀನರಿದ್ದಾರೆ, ಮುಕ್ತಿರೂಪ ರಮಣಿಯ ಪ್ರಭುವಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಯ ಮುಖಾಂತರ ಅವರು ಲೋಕದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಹರಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ||೨೯೦||

ಗಾಥೆ - ೧೨೫

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕೇವಲಿಣೋ] ಕೇವಲಿಗೆ [ತಾಣಣಿಸೇಜ್ಜವಿಹಾರಾ] ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುವುದು, ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ವಿಹರಿಸುವುದು [ಈಹಾಪುವ್ವಂ] ಇಚ್ಛಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ [ಣ ಹೋಇ] ಇರುವುದಿಲ್ಲ, [ತಮ್ಮಾ] ಆದಾದರಿಂದ [ಬಂಧೋ ಣ ಹೋಇ] ಅವರಿಗೆ ಬಂಧವಿಲ್ಲ; [ಮೋಹಣೀಯಿಸ್ಸ] ಮೋಹನೀಯವಶನಾದ ಜೀವನಿಗೆ [ಸಾಕ್ಖಟ್ಟಂ] ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಸಹಿತತೆಯಿಂದ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಕೇವಲೀ ಭಟ್ಟಾರಕರಿಗೆ ಮನರಹಿತತೆಯ ಪ್ರಕಾಶನವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲೀ ಭಗವಂತರ ಮನರಹಿತತೆಯನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿದೆ.

**ಕೇವಲಿಗೆ ಅಭಿಲಾಷಪೂರ್ವಕ ಸ್ಥಾನನಿಷಣ್ಣ ವಿಹಾರವಿರುವುದಿಲ್ಲ |
ಅವರಿಗದರಿಂಬಂಧವಿಲ್ಲ ಬಂಧವಾಗುವುದು ಮೋಹವಶಸಾಕ್ಷಾರ್ಥದಿ ||೧೨೫||**

ನ ತಿಷ್ಠತಿ ನೋಪವಿಶತಿ ನ ಚೇಹಾಪೂರ್ವಂ ಶ್ರೀವಿಹಾರಾದಿಕಂ ಕರೋತಿ | ತತ್ಸಸ್ಯ ತೀರ್ಥಕರಪರಮದೇವಸ್ಯ ದ್ರವ್ಯ-
ಭಾವಾತ್ಮಕಚತುರ್ವಿಧಬಂಧೋ ನ ಭವತಿ | ಸ ಚ ಬಂಧಃ ಪುನಃ ಕಿಮರ್ಥಂ ಜಾತಃ ಕಸ್ಯ ಸಂಬಂಧಶ್ಚ ?
ಮೋಹನೀಯಕರ್ಮವಿಲಾಸವಿಜೃಂಭಿತಃ, ಅಕ್ಷಾರ್ಥಮಿಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಂ ತೇನ ಸಹ ಯಃ ವರ್ತತ ಇತಿ ಸಾಕ್ಷಾರ್ಥಂ
ಮೋಹನೀಯಸ್ಯ ವಶಗತಾನಾಂ ಸಾಕ್ಷಾರ್ಥಪ್ರಯೋಜನಾನಾಂ ಸಂಸಾರಿಣಾಮೇವ ಬಂಧ ಇತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಪ್ರವಚನಸಾರೇ-

“ತಾಣನಿಸೇಜ್ಜವಿಹಾರಾ ಧಮ್ಭುವದೇಸೋ ಯ ನಿಯದಯೋ ತೇಸಿ |
ಅರಹಂತಾಣಂ ಕಾಲೇ ಮಾಯಾಚಾರೋ ವ್ವ ಇತ್ತೀಣಂ ||”

(ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೀಡಿತಂ)

ದೇವೇಂದ್ರಾಸನಕಂ ಪಕಾರಣಮಹತ್ಯೈವಲ್ಯಬೋಧೋದಯೇ
ಮುಕ್ತಿಶ್ರೀಲಲನಾಮುಖಾಂಬುಜರವೇಃ ಸದ್ಧರ್ಮರಕ್ಷಾಮಣೇಃ |
ಸರ್ವಂ ವರ್ತನಮಸ್ತಿ ಚೇನ್ನ ಚ ಮನಃ ಸರ್ವಂ ಪುರಾಣಸ್ಯ ತತ್
ಸೋಽಯಂ ನನ್ನಪರಿಪ್ರಮೇಯಮಹಿಮಾ ಪಾಪಾಟವೀಪಾವಕಃ ||೨೯೨||

ಅರ್ಹಂತಯೋಗ್ಯ ಪರಮಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ವಿರಾಜಮಾನರಾದ ಪರಮ ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞ ಕೇವಲೀ ಭಗವಂತರಿಗೆ
ಇಚ್ಛಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ವರ್ತನೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಭಗವಂತರು (ಏನನ್ನೂ) ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ,
ಏಕೆಂದರೆ (ಅವರಿಗೆ) ಮನಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಅಭಾವವಿದೆ; ಅಥವಾ ಅವರು ಇಚ್ಛಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ,
ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಶ್ರೀವಿಹಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ‘ಅಮನಸ್ಕಾಃ ಕೇವಲಿನಃ (ಕೇವಲಿಗಳು
ಮನರಹಿತರಿರುತ್ತಾರೆ)’ ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದ ವಚನವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥಂಕರ ಪರಮದೇವರಿಗೆ ದ್ರವ್ಯಭಾವಸ್ವರೂಪದ
ಚತುರ್ವಿಧ ಬಂಧ (ಪ್ರಕೃತಿಬಂಧ, ಪ್ರದೇಶಬಂಧ, ಸ್ಥಿತಿಬಂಧ ಮತ್ತು ಅನುಭಾಗಬಂಧ)ವು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಮತ್ತು ಆ ಬಂಧವು (೧) ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು (೨) ಯಾರಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ ? (೧) ಬಂಧವು
ಮೋಹನೀಯಕರ್ಮದ ವಿಲಾಸದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ‘ಅಕ್ಷಾರ್ಥ’ ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥ (-ಇಂದ್ರಿಯ-ವಿಷಯ)ವು;
ಅಕ್ಷಾರ್ಥಸಹಿತವಿದ್ದುದು ಅದು ‘ಸಾಕ್ಷಾರ್ಥ’ವು; ಮೋಹನೀಯದ ವಶವಾದ, ಸಾಕ್ಷಾರ್ಥಪ್ರಯೋಜನದ (-ಇಂದ್ರಿಯ
ವಿಷಯರೂಪ ಪ್ರಯೋಜನವುಳ್ಳ) ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೇನೇ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ (ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತ್ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ) ಶ್ರೀ ಪ್ರವಚನಸಾರದಲ್ಲಿ (೪೪ನೇ
ಗಾಥೆಯಿಂದ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

ಗಾಥಾರ್ಥ :- ಆ ಅರ್ಹಂತ ಭಗವಂತರಿಗೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುವುದು, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು, ವಿಹಾರ
ಮತ್ತು ಉಪದೇಶಗಳು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮಾಯಾಚಾರದ ಹಾಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ-ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡದೆಯೇ-ಆಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ.’’

[ಈಗ ಈ ೧೨೫ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

ಆಉಸ್ಸ ಖಿಯೇಣ ಪುಣೋ ಣೆಣ್ಣಾಸೋ ಹೋಇ ಸೇಸಪಯಡಿಣಂ |

ಪಚ್ಚಾ ಪಾವಣ ಸಿಗ್ಗಂ ಲೋಯಗ್ಗಂ ಸಮಯಮೇತ್ತೇಣ ||೧೨೬||

ಆಯುಷಃ ಕ್ಷಯೇಣ ಪುನಃ ನಿರ್ನಾಶೋ ಭವತಿ ಶೇಷಪ್ರಕೃತೀನಾಮ್ |

ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ್ನೋತಿ ಶೀಘ್ರಂ ಲೋಕಾಗ್ರಂ ಸಮಯಮಾತ್ರೇಣ ||೧೨೬||

ಶುದ್ಧಜೀವಸ್ಯ ಸ್ವಭಾವಗತಿಪ್ರಾಪ್ತೃಪಾಯೋಪನ್ಯಾಸೋಽಯಮ್ |

ಸ್ವಭಾವಗತಿಕ್ರಿಯಾಪರಿಣತಸ್ಯ ಷಟ್ಕಾಪಕ್ರಮವಿಹೀನಸ್ಯ ಭಗವತಃ ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಮುಖಸ್ಯ ಧ್ಯಾನಧ್ಯೇಯಧ್ಯಾತ್ಮತತ್ಪಲ-
ಪ್ರಾಪ್ತಿಪ್ರಯೋಜನವಿಕಲ್ಪಶೂನ್ಯೇನ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿಚಲಸ್ಥಿತಿರೂಪೇಣ ಪರಮಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನೇನ ಆಯುಃಕರ್ಮಕ್ಷಯೇ ಚಾತೇ
ವೇದನೀಯನಾಮಗೋತ್ರಾಭಿಧಾನಶೇಷಪ್ರಕೃತೀನಾಂ ನಿರ್ನಾಶೋ ಭವತಿ | ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ ಸ್ವಸ್ವರೂಪೇ ಸಹಜಮಹಿಮ್ನಿ
ಲೀನೋಽಪಿ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ಸ ಭಗವಾನ್ ಕ್ಷಣಾರ್ಧೇನ ಲೋಕಾಗ್ರಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿತಿ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ದೇವೇಂದ್ರರ ಆಸನವು ಕಂಪಾಯಮಾನವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವು ಮಹಾಕೇವಲ
ಜ್ಞಾನದ ಉದಯವಾದಮೇಲೆ, ಆ ಮುಕ್ತಿಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪ ಸ್ತ್ರೀಯ ಮುಖಕಮಲದ ಸೂರ್ಯರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಸದ್ಧರ್ಮದ
ರಕ್ಷಾಮಣಿಯಿರುವಂಥ ಪುರಾಣ ಪುರುಷರಿಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ಎಲ್ಲ ವರ್ತನೆಯಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮನಸ್ಸು ಸರ್ವಥಾ
ಇರುವುದಿಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದ ಅವರು (ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿ ಪುರುಷರು) ನಿಜವಾಗಿ ಅಗಮ್ಯಮಹಿಮಾವಂತರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು
ಪಾಪರೂಪದ ವನವನ್ನು ಸುಡುವಂಥ ಅಗ್ನಿಸಮಾನರಿದ್ದಾರೆ. ||೨೯೨||

ಗಾಥೆ - ೧೨೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪುಣೋ] ಪುನಃ (ಕೇವಲಿಗೆ) [ಆಉಸ್ಸ ಖಿಯೇಣ] ಆಯುವಿನ ಕ್ಷಯದಿಂದ
[ಸೇಸಪಯಡಿಣಂ] ಉಳಿದ ಪ್ರಕೃತಿಗಳದ್ದು [ಣೆಣ್ಣಾಸೋ ಹೋಇ] ಸಂಪೂರ್ಣ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ; [ಪಚ್ಚಾ] ಅನಂತರ
ಅವರು [ಸಿಗ್ಗಂ] ಶೀಘ್ರವಾಗಿ [ಸಮಯಮೇತ್ತೇಣ] ಸಮಯಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ [ಲೋಯಗ್ಗಂ] ಲೋಕಾಗ್ರದೊಳಗೆ
[ಪಾವಣ] ತಲುಪುತ್ತಾರೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಶುದ್ಧ ಜೀವನಿಗೆ ಸ್ವಭಾವಗತಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವ ಉಪಾಯದ ಕಥನವಿದೆ.

ಮತ್ತೆ ಆಯುಷ್ಯದಿಂದಿಂದುಳಿದೆಲ್ಲಕರ್ಮಪ್ರಕೃತಿಗಳ ನಾಶವಾಗುವುದು |

ಮತ್ತವರು ಶೀಘ್ರಸಮಯಮಾತ್ರದಲಿ ಲೋಕಾಗ್ರಕ್ಕೆ ತಲುಪಿ ಬಿಡುವರು ||೧೨೬||

೧. ರಕ್ಷಾಮಣಿ = ಆಪತ್ತಿಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ಪಿಶಾಚ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಧರಿಸಲಾಗುವಂಥ ಮಣಿ (ಕೇವಲೀ
ಭಗವಂತರು ಸದ್ಧರ್ಮದ ರಕ್ಷಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ - ಅಸದ್ಧರ್ಮದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ರಕ್ಷಾಮಣಿಯಿದ್ದಾರೆ.)

(ಅನುಷ್ಠಪ್ಪು)

ಷಟ್ಪಾಪಕ್ರಮಯುಕ್ತಾನಾಂ ಭವಿನಾಂ ಲಕ್ಷಣಾತ್ ಪ್ರಥಮ್ |
ಸಿದ್ಧಾನ್ಯಾಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಯಸ್ಮಾದೂರ್ಧ್ವಗಾಸ್ತೇ ಸದಾ ಶಿವಃ ||೨೯೩||

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಬಂಧಚ್ಛೇದಾದತುಲಮಹಿಮಾ ದೇವವಿದ್ಯಾಧರಾಣಾಂ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋಽದ್ಯ ಸ್ತವನವಿಷಯೋ ನೈವ ಸಿದ್ಧಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ |
ಲೋಕಸ್ಯಾಗ್ರೇ ವ್ಯವಹರಣತಃ ಸಂಸ್ಥಿತೋ ದೇವದೇವಃ
ಸಾತ್ವನ್ಯುಚ್ಚಿರವಿಚಲತಯಾ ನಿಶ್ಚಯೇನೈವಮಾಸ್ತೇ ||೨೯೪||

(ಅನುಷ್ಠಪ್ಪು)

ಪಂಚಸಂಸಾರನಿರ್ಮುಕ್ತಾನ್ ಪಂಚಸಂಸಾರಮುಕ್ತಯೇ |
ಪಂಚಸಿದ್ಧಾನ್ಯಹಂ ವಂದೇ ಪಂಚಮೋಕ್ಷಫಲಪ್ರದಾನ್ ||೨೯೫||

ಸ್ವಭಾವಗತಿಕ್ರಿಯಾರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತ, ಆರು *ಅಪಕ್ರಮದಿಂದ ರಹಿತ, ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರಸಮ್ಮುಖರಾದ ಕೇವಲೀ ಭಗವಂತರಿಗೆ ಪರಮಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದಿಂದ-ಅದು (ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವು) ಧ್ಯಾನ, ಧ್ಯೇಯ, ಧ್ಯಾತಾ ಸಂಬಂಧದ, ಅದರ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿ ಸಂಬಂಧದ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಯೋಜನ ಸಂಬಂಧದ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ನಿಜಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವಿಚಲ ಸ್ಥಿತಿರೂಪರಿರುವುದರಿಂದ-ಆಯುಕರ್ಮದ ಕ್ಷಯವಾದ ಮೇಲೆ -ಎಂದರೆ ಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ವೇದನೀಯ, ನಾಮ ಮತ್ತು ಗೋತ್ರನಾಮದ ಉಳಿದ ಪ್ರಕೃತಿಗಳದ್ದು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ (ಎಂದರೆ ಭಗವಂತರಿಗೆ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದಿಂದ ಆಯುಕರ್ಮದ ಕ್ಷಯವಾದ ಮೇಲೆ ಉಳಿದ ಮೂರುಕರ್ಮಗಳದ್ದೂ ಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರದ ಕಡೆಗೆ ಸ್ವಭಾವಗತಿಯಾಗುತ್ತದೆ). ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯ ನಯದಿಂದ ಸಹಜಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದ ಮೇಲೂ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಆ ಭಗವಂತರು ಅರ್ಧಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ (ಸಮಯಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ) ಲೋಕಾಗ್ರಕ್ಕೆ ತಲುಪುತ್ತಾರೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೭೬ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಮೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆರು ಅಪಕ್ರಮ ಸಹಿತರಿರುವಂಥ ಭವವುಳ್ಳ ಜೀವರುಗಳ (-ಸಂಸಾರಿಗಳ) ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಸಿದ್ಧರ ಲಕ್ಷಣವು ಭಿನ್ನವಿದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಸಿದ್ಧರು ಉರ್ಧ್ವಗಾಮಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಸದಾಶಿವರಿದ್ದಾರೆ-ನಿರಂತರ ಸುಖಿಯಿದ್ದಾರೆ. ||೨೯೩||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಬಂಧದ ಭೇದವಾಗುವುದರಿಂದ ಅತುಲ ಮಹಿಮೆಯಿರುವಂಥ (ಅಶರೀರ ಮತ್ತು ಲೋಕಾಗ್ರಸ್ಥಿತರಾದ) ಸಿದ್ಧಭಗವಂತರು ಈಗ ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಧರರುಗಳ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ತವನದ ವಿಷಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ. ಆ ದೇವಾಧಿದೇವರು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಲೋಕದ ಅಗ್ರದಲ್ಲಿ ಸುಸ್ಥಿತರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ನಿಜಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಅವಿಚಲರೂಪದಿಂದ ಇರುತ್ತಾರೆ. ||೨೯೪||

★ ಸಂಸಾರಿ ಜೀವನು ಅನ್ಯ ಭವದೊಳಗೆ ಹೋಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆರು-ದಿಶೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ; ಅದನ್ನು 'ಆರು ಅಪಕ್ರಮ'ವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

**ಜಾಇಜರಮರಣರಹಿಯಂ ಪರಮಂ ಕಮ್ಪಟವಜ್ಜಿಯಂ ಸುದ್ಧಂ |
ಣಾಣಾಇಚಲುಸಹಾವಂ ಅಕ್ಷಯಮವಿನಾಸಮಚ್ಛೇಯಂ ||೧೨೨||**

**ಜಾತಿಜರಾಮರಣರಹಿತಂ ಪರಮಂ ಕರ್ಮಾಷ್ಟಕವರ್ಜಿತಂ ಶುದ್ಧಮ್ |
ಜ್ಞಾನಾದಿಚತುಃಸ್ವಭಾವಂ ಅಕ್ಷಯಮವಿನಾಶಮಚ್ಛೇದ್ಯಮ್ ||೧೨೨||**

ಕಾರಣಪರಮತತ್ವ ಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ನಿಸರ್ಗತಃ ಸಂಸೃತೇರಭಾವಾಜ್ಜಾತಿಜರಾಮರಣರಹಿತಮ್, ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವೇನ ಪರಮ-
ಸ್ವಭಾವತ್ವಾತ್ಪರಮಮ್, ತ್ರಿಕಾಲನಿರುಪಾಧಿಸ್ವರೂಪತ್ವಾತ್ ಕರ್ಮಾಷ್ಟಕವರ್ಜಿತಮ್, ದ್ರವ್ಯಭಾವಕರ್ಮರಹಿತಾಚ್ಛುಧ್ಧಮ್,
ಸಹಜಜ್ಞಾನಸಹಜದರ್ಶನಸಹಜಚಾರಿತ್ರಸಹಜಚಿಚ್ಛಿಮಯತ್ವಾಜ್ಞಾನಾದಿಚತುಃಸ್ವಭಾವಮ್, ಸಾದಿಸನಿಧನಮೂರ್ತೇಂದ್ರಿ-
ಯಾತ್ಮಕವಿಜಾತೀಯವಿಭಾವವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯವೀತದ್ವಾದಕ್ಷಯಮ್, ಪ್ರಶಸ್ತಾಪ್ರಶಸ್ತಗತಿಹೇತುಭೂತಪುಣ್ಯ-
ಪಾಪಕರ್ಮದ್ವಂದ್ವಾಭಾವಾದವಿನಾಶಮ್, ವಧಬಂಧಚ್ಛೇದಯೋಗ್ಯಮೂರ್ತಿಮುಕ್ತಾದ್ವಾಚ್ಛೇದ್ಯಮಿತಿ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- (ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭವ ಮತ್ತು ಭಾವವೆಂದು ಪಂಚಪರಾವರ್ತನರೂಪದ) ಐದು
ಪ್ರಕಾರದ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತ, ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ಮೋಕ್ಷರೂಪ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವಂಥ (ಎಂದರೆ ದ್ರವ್ಯಪರಾವರ್ತನ,
ಕ್ಷೇತ್ರಪರಾವರ್ತನ, ಕಾಲಪರಾವರ್ತನ, ಭವಪರಾವರ್ತನ ಮತ್ತು ಭಾವಪರಾವರ್ತನದಿಂದ ಮುಕ್ತ ಮಾಡುವಂಥ) ಐದು
ಪ್ರಕಾರದ ಸಿದ್ಧಿಗೆ (ಎಂದರೆ ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ಮುಕ್ತಿಗೆ-ಸಿದ್ಧಿಗೆ-ಪ್ರಾಪ್ತರಾದ ಸಿದ್ಧ ಭಗವಂತರಿಗೆ) ನಾನು ಐದುಪ್ರಕಾರ
ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗುವ ಸಲುವಾಗಿ ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೨೯||

ಗಾಥೆ - ೧೨೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಾಇಜರಮರಣರಹಿಯಂ] (ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವವು) ಜನ್ಮ-ಜರಾ-ಮರಣರಹಿತ,
[ಪರಮಂ] ಪರಮ, [ಕಮ್ಪಟವಜ್ಜಿಯಂ] ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತ, [ಸುದ್ಧಂ] ಶುದ್ಧ, [ಣಾಣಾಇಚಲುಸಹಾವಂ]
ಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ, [ಅಕ್ಷಯಂ] ಅಕ್ಷಯ, [ಅವಿನಾಸಂ] ಅವಿನಾಶ ಮತ್ತು [ಅಚ್ಛೇಯಂ]
ಅಚ್ಛೇದ್ಯವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು (ಯಾವುದರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಆಶ್ರಯಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಅಂಥ) ಕಾರಣ
ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

(ಕಾರಣ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವವು ಹೀಗಿದೆ-) ನಿಸರ್ಗದಿಂದ (ಸ್ವಭಾವದಿಂದ) ಸಂಸಾರದ ಅಭಾವವಿರುವ ಕಾರಣ
ಜನ್ಮ-ಜರಾ-ಮರಣ ರಹಿತವಿದೆ; ಪರಮ-ಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವದಿಂದ ಪರಮ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಿರುವ ಕಾರಣ ಪರಮವಿದೆ;
ಮೂರೂ ಕಾಲ ನಿರುಪಾಧಿ-ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಿರುವ ಕಾರಣ ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತವಿದೆ; ದ್ರವ್ಯ ಕರ್ಮ ಮತ್ತು

ಜನನಜರಾಮರಣರಹಿತ ಪರಮ ಅಷ್ಟಕರ್ಮವಿರಹಿತ ಶುದ್ಧ |

ಜ್ಞಾನಾದಿಚತುಃಸ್ವಭಾವಮಯವಿದೆ ಅಕ್ಷಯಮವಿನಾಶಿಅಚ್ಛೇದ್ಯವಿದೆ ||೧೨೨||

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅವಿಚಲಿತಮಖಂಡಜ್ಞಾನಮದ್ವಂದ್ವನಿಷ್ಠಂ
ನಿಖಿಲದುರಿತದುರ್ಗವ್ರಾತದಾವಾಗ್ನಿರೂಪಮ್ |
ಭಜ ಭಜಿಸಿ ನಿಜೋತ್ಥಂ ದಿವ್ಯಶರ್ಮಾಮೃತಂ ತ್ವಂ
ಸಕಲವಿಮಲಬೋಧಶ್ವೇ ಭವತ್ಯೇವ ತಸ್ಮಾತ್ ||೨೯೬||

**ಅವ್ಯಾಭಾಹಮಣಿಂದಿಯಮಣೋವಮಂ ಪುಣ್ಯಪಾವಣಿಮುಕ್ತಂ |
ಪುನರಾಗಮಣವಿರಹಿಯಂ ಣಿಚ್ಚಂ ಅಚಲಂ ಅಣಾಲಂಬಂ ||೧೨೮||**

**ಅವ್ಯಾಭಾಧಮತೀಂದ್ರಿಯಮನುಪಮಂ ಪುಣ್ಯಪಾಪನಿರ್ಮುಕ್ತಮ್ |
ಪುನರಾಗಮನವಿರಹಿತಂ ನಿತ್ಯಮಚಲಮನಾಲಂಬಮ್ ||೧೨೮||**

ಭಾವಕರ್ಮದಿಂದ ರಹಿತವಿರುವ ಕಾರಣ ಶುದ್ಧವಿದೆ; ಸಹಜಜ್ಞಾನ, ಸಹಜದರ್ಶನ, ಸಹಜಚಾರಿತ್ರ ಮತ್ತು ಸಹಜಚಿತ್ತಕ್ರಮಯವಿರುವ ಕಾರಣ ಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಿದೆ; ಸಾದಿ-ಸಾಂತಮೂರ್ತ ಇಂದ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ವಿಜಾತೀಯ-ವಿಭಾವವ್ಯಂಜನಪರ್ಯಾಯ ರಹಿತವಿರುವ ಕಾರಣ ಅಕ್ಷಯವಿದೆ; ಪ್ರಶಸ್ತ-ಅಪ್ರಶಸ್ತ ಗತಿಗೆ ಹೇತುಭೂತವಾದ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪ ಕರ್ಮರೂಪ ದ್ವಂದ್ವದ ಅಭಾವವಿರುವ ಕಾರಣ ಅವಿನಾಶಿಯಿದೆ; ವಧೆ, ಬಂಧ ಮತ್ತು ಛೇದನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮೂರ್ತಿಯಿಂದ (ಮೂರ್ತಿಕತನದಿಂದ) ರಹಿತವಿರುವ ಕಾರಣ ಅಚ್ಚೇದ್ಯವಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೨೮ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಅವಿಚಲ, ಅಖಂಡಜ್ಞಾನರೂಪ, ಅದ್ವಂದ್ವನಿಷ್ಠ (ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿ ದ್ವಂದ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿಲ್ಲದಂಥ) ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪದ ದುಸ್ವರಸಮೂಹವನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕುವಲ್ಲಿ ದಾವಾನಲಸಮಾನವಾದಂಥ ಸ್ವೋತ್ಪನ್ನ (ತನ್ನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ) ದಿವ್ಯಸುಖಾಮೃತವನ್ನು (-ದಿವ್ಯ ಸುಖಾಮೃತಸ್ವಭಾವಿಯಾದ ಆತ್ಮತತ್ವವನ್ನು)- ಯಾವುದನ್ನು ನೀನು ಭಜಿಸುತ್ತಿರುವೆ ಅದನ್ನು-ಭಜಿಸು; ಅದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಸಕಲ-ವಿಮಲ ಜ್ಞಾನವು (ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನವು) ಆಗಿಯೇ ಆಗುವುದು. ||೨೯೬||

ಗಾಥೆ - ೧೨೮

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಅವ್ಯಾಭಾಹಂ] (ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವವು) ಅವ್ಯಾಭಾಧ, [ಅಣಿಂದಿಯಂ] ಅತೀಂದ್ರಿಯ, [ಅಣೋವಮಂ] ಅನುಪಮ, [ಪುಣ್ಯಪಾವಣಿಮುಕ್ತಂ] ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳಿಂದ ರಹಿತ, [ಪುನರಾಗಮಣವಿರಹಿಯಂ] ಪುನರಾಗಮನದಿಂದ ರಹಿತ, [ಣಿಚ್ಚಂ] ನಿತ್ಯ, [ಅಚಲಂ] ಅಚಲ ಮತ್ತು [ಅಣಾಲಂಬಂ] ನಿರಾಲಂಬವಿದೆ.

**ಅನುಪಮ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳಿಂವಿನಿರ್ಮುಕ್ತ ಅವ್ಯಾಭಾಧವಿದೆ |
ಪುನರಾಗಮನವಿರಹಿತನಿರಾಲಂಬನಸುನಿಶ್ಚಲ ಮೇಣಿತ್ಯವಿದೆ ||೧೨೮||**

ಅತ್ರಾಪಿ ನಿರುಪಾಧಿಸ್ವರೂಪಲಕ್ಷಣಪರಮಾತ್ಮತ್ವ ಮುಕ್ತಮ್ |

ಅಖಿಲದುರಘವೀರವೈರಿವರೂಢಿಸಂಭ್ರಮಾಗೋಚರಸಹಜಜ್ಞಾನದುರ್ಗನಿಲಯತ್ವಾದ್ಯಾಬಾಧಮ್, ಸರ್ವಾತ್ಮಪ್ರದೇಶಭರಿತಚಿದಾನಂದಮಯತ್ವಾದೀಂದ್ರಿಯಮ್, ತ್ರಿಷು ತತ್ತ್ವೇಷು ವಿಶಿಷ್ಟತ್ವಾದನೌಪಮ್ಯಮ್, ಸಂಸೃತಿಪುರಂದ್ರಿಕಾ ಸಂಭೋಗಸಂಭವಸುಖದುಃಖಾಭಾವಾತ್ಪುಣ್ಯಪಾಪನಿರ್ಮುಕ್ತಮ್, ಪುನರಾಗಮನಹೇತುಭೂತಪ್ರಶಸ್ತಾಪ್ರಶಸ್ತಮೋಹರಾಗ-ದ್ವೇಷಾಭಾವಾತ್ಪುನರಾಗಮನವಿರಹಿತಮ್, ನಿತ್ಯಮರಣತದ್ಭವಮರಣಕಾರಣಕಲೇವರಸಂಬಂಧಾಭಾವಾನಿತ್ಯಮ್, ನಿಜಗುಣಪರ್ಯಾಯಪ್ರಚ್ಯವನಾಭಾವಾದಚಲಮ್, ಪರದ್ರವ್ಯಾವಲಂಬನಾಭಾವಾದನಾಲಂಬಮಿತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರೀಮದಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಭಿಃ -

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

‘ಆಸಂಸಾರಾತ್ಪ್ರತಿಪದಮಮೀ ರಾಗಿಣೋ ನಿತ್ಯಮತ್ತಾಃ
ಸುಪ್ತಾ ಯಸ್ಮಿನ್ನಪದಮಪದಂ ತದ್ವಿಬುಧ್ಯಧ್ವಮಂಧಾಃ |
ಏತೈತೇತಃ ಪದಮಿದಮಿದಂ ಯತ್ರ ಚೈತನ್ಯಧಾತುಃ |
ಶುದ್ಧಃ ಶುದ್ಧಃ ಸ್ವರಸಭರತಃ ಸ್ಥಾಯಿಭಾವತ್ವಮೇತಿ ||’

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ ನಿರುಪಾಧಿ ಸ್ವರೂಪವು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಪರಮಾತ್ಮತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

(ಪರಮಾತ್ಮತ್ವವು ಹೀಗಿದೆ-) ಸಮಸ್ತದೃಷ್ಟಿ ಅಪೂರೂಪದ ವೀರಶತ್ರುಗಳ ಸೇನೆಯ ಉಪದ್ರವಕ್ಕೆ ಅಗೋಚರವಾದಂಥ ಸಹಜಜ್ಞಾನರೂಪದ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿವಾಸವಿರುವ ಕಾರಣ ಅವ್ಯಾಬಾಧ (ನಿರ್ವಿಘ್ನ)ವಿದೆ; ಸಂಪೂರ್ಣ ಆತ್ಮಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವ ಚಿದಾನಂದಮಯತ್ವದ ಕಾರಣ ಅತೀಂದ್ರಿಯವಿದೆ; ಮೂರು ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಿರುವ ಕಾರಣ (ಬಹಿರಾತ್ಮತ್ವ, ಅಂತರಾತ್ಮತ್ವ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮತ್ವ ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ-ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಕಾರದ-ಉತ್ತಮವಿರುವ ಕಾರಣ) ಅನುಪಮವಿದೆ; ಸಂಸಾರರೂಪ ಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಭೋಗದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಸುಖದುಃಖದ ಅಭಾವವಿರುವ ಕಾರಣ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳಿಂದ ರಹಿತವಿದೆ; ಪುನರಾಗಮನಕ್ಕೆ ಹೇತುಭೂತವಿರುವ ಪ್ರಶಸ್ತ-ಅಪ್ರಶಸ್ತ ಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷದ ಅಭಾವವಿರುವ ಕಾರಣ ಪುನರಾಗಮನರಹಿತವಿದೆ; ನಿತ್ಯಮರಣಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಆ ಭವಸಂಬಂಧದ ಮರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಕಲೇವರದ (ಶರೀರದ) ಸಂಬಂಧದ ಅಭಾವವಿರುವ ಕಾರಣ ನಿತ್ಯವಿದೆ; ನಿಜಗುಣಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಚ್ಯುತವಾಗದ ಕಾರಣ ಅಚಲವಿದೆ; ಪರದ್ರವ್ಯದ ಅವಲಂಬನದ ಅಭಾವವಿರುವ ಕಾರಣ ನಿರಾಲಂಬವಿದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಆಚಾರ್ಯದೇವ) ಶ್ರೀಮದಮೃತಚಂದ್ರಸೂರಿಗಳು (ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರದ ಆತ್ಮಖ್ಯಾತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ೧೩೮ನೇ ಕಲಶದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ,-

‘ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- (ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಸಂಸಾರಿ ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ,-) ಎಲೈ ಕುರುಡ ಪ್ರಾಣಿಗಳೇ ! ಅನಾದಿ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಪರ್ಯಾಯ-ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ರಾಗೀ ಜೀವರುಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಮತ್ತರಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತ ಯಾವ ಪದದಲ್ಲಿ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ-ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಆ ಪದವು ಎಂದರೆ ಸ್ಥಾನವು

೧ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳದೊಳಗೆ ಪುಣ್ಯಮತ್ತು ಪಾಪಗಳೆರಡನ್ನು ‘ಅಘ’ ಅಥವಾ ‘ಪಾಪ’ವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

೨. ಪುನರಾಗಮನ = (ನಾಲ್ಕು ಗತಿಗಳೊಳಗಿಂದ ಯಾವುದೇ ಗತಿಯಲ್ಲಿ) ಮತ್ತೆ ಬರುವುದು; ಪುನಃ ಜನ್ಮಧಾರಣಮಾಡುವುದು ಅದು.

೩. ನಿತ್ಯಮರಣ = ಪ್ರತಿಸಮಯದಲ್ಲಾಗುವಂಥ ಆಯುಕರ್ಮದ ನಿಷೇಕಗಳ ಕ್ಷಯ.

ತಥಾ ಹಿ -

(ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೀಡಿತಂ)

ಭಾವಾಃ ಪಂಚ ಭವಂತಿ ಯೇಷು ಸತತಂ ಭಾವಃ ಪರಃ ಪಂಚಮಃ
ಸ್ಥಾಯೀ ಸಂಸೃತಿನಾಶಕಾರಣಮಯಂ ಸಮ್ಯಗ್ವೃತ್ತಾಂ ಗೋಚರಃ |
ತಂ ಮುಕ್ತಾ ಖಿಲರಾಗದೋಷನಿಕರಂ ಬುದ್ಧಾ ಪುನರ್ಬುದ್ಧಿಮಾನ್
ಏಕೋ ಭಾತಿ ಕಲೌ ಯುಗೇ ಮುನಿಪತಿಃ ಪಾಪಾಟವೀಪಾವಕಃ ||೨೯೭||

ಏವಿ ದುಕ್ಖಂ ಏವಿ ಸುಕ್ಖಂ ಏವಿ ಪೀಡಾ ಕೇವ ವಿಜ್ಜದೇ ಬಾಹಾ |
ಏವಿ ಮರಣಂ ಏವಿ ಜಣಣಂ ತತ್ತೇವ ಯ ಹೋಇ ಣಿವ್ವಾಣಂ ||೧೦೭೯||

ನಾಪಿ ದುಃಖಂ ನಾಪಿ ಸೌಖ್ಯಂ ನಾಪಿ ಪೀಡಾ ನೈವ ವಿದ್ಯತೇ ಬಾಧಾ |
ನಾಪಿ ಮರಣಂ ನಾಪಿ ಜನನಂ ತತ್ತೇವ ಚ ಭವತಿ ನಿರ್ವಾಣಮ್ ||೧೦೭೯||

ಅಪದವಿದೆ-ಅಪದವಿದೆ (ನಿಮ್ಮ ಸ್ಥಾನವಲ್ಲ) ಎಂದು ನೀವು ತಿಳಿಯಿರಿ. (ಎರಡು ಸಲ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಕರುಣಾಭಾವವು ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ.) ಈ ಕಡೆ ಬನ್ನಿ-ಈ ಕಡೆ ಬನ್ನಿ, (ಇಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡಿರಿ,) ನಿಮ್ಮ ಪದವು ಇದು ಇದೆ-ಇದು ಇದೆ, ಇಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ-ಶುದ್ಧ ಚೈತನ್ಯಧಾತುವು ನಿಜರಸದ ಅತಿಶಯತೆಯ ಕಾರಣ ಸ್ಥಾಯೀ ಭಾವತನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಿದೆ ಎಂದರೆ ಸ್ಥಿರವಿದೆ-ಅವಿನಾಶಿಯಿದೆ. (ಇಲ್ಲಿ 'ಶುದ್ಧ' ಶಬ್ದವನ್ನು ಎರಡು ಸಲ ಹೇಳಿದೆ ಅದು ದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ಭಾವಗಳೆರಡರ ಶುದ್ಧತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿತಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಮಸ್ತ ಅನ್ಯದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಪೃಥಕ್‌ನಿರುವ ಕಾರಣ ಆತ್ಮನು ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಶುದ್ಧನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಪರದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದಾಗುವಂಥ ಭಾವಗಳಿಂದ ರಹಿತನಿರುವ ಕಾರಣ ಭಾವದಿಂದ ಶುದ್ಧನಿದ್ದಾನೆ.

ಮತ್ತು [ಈ ೧೭೮ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ],-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಐದು ಭಾವಗಳಿವೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪರಮ ಪಂಚಮಭಾವವು (ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕ ಭಾವವು) ನಿರಂತರ ಸ್ಥಾಯಿಯಿದೆ, ಸಂಸಾರದ ನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿದೆ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಗ್ವೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಿದೆ. ಬುದ್ಧಿವಂತ ಪುರುಷನು ಸಮಸ್ತ ರಾಗದ್ವೇಷದ ಸಮೂಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತು ಆ ಪರಮ ಪಂಚಮ ಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಏಕಾಃ, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಪಾಪವನದ ಅಗ್ನಿರೂಪ ಮುನಿವರನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಾನೆ (ಎಂದರೆ ಯಾವ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಪುರುಷನು ಉಗ್ರರೂಪದಿಂದ ಪರಮಪಾರಿಣಾಮಿಕಭಾವದ ಆಶ್ರಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅವನೊಬ್ಬ ಪುರುಷನು ಪಾಪವನವನ್ನು ಸುಡುವಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಸಮಾನನಾದ ಮುನಿವರನಿದ್ದಾನೆ). ||೨೯೭||

ಎಲ್ಲಿ ದುಃಖವಿಲ್ಲ ಸುಖವಿಲ್ಲ ಪೀಡೆಯಿಲ್ಲ ಅದರಂತೆ ಬಾಧೆ ಕೂಡ ಇಲ್ಲ |

ಎಲ್ಲಿ ಮರಣವಿಲ್ಲ ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ವಾಣವಿದೆಯೆಂದರಿವುದು ||೧೦೭೯||

ಇಹ ಹಿ ಸಾಂಸಾರಿಕವಿಕಾರನಿಕಾಯಾಭಾವಾನಿರ್ವಾಣಂ ಭವತೀತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ನಿರುಪರಾಗರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕಪರಮಾತ್ಮನಃ ಸತತಾಂತರ್ಮುಖಾಕಾರಪರಮಾಧ್ಯಾತ್ಮಸ್ವರೂಪನಿರತಸ್ಯ ತಸ್ಯ ವಾಽಶುಭಪರಿಣತೇರಭಾವಾನ್ ಚಾಶುಭಕರ್ಮ ಅಶುಭಕರ್ಮಭಾವಾನ್ ದುಃಖಮ್, ಶುಭಪರಿಣತೇರಭಾವಾನ್ ಶುಭಕರ್ಮ ಶುಭಕರ್ಮಭಾವಾನ್ ಖಲು ಸಂಸಾರಸುಖಮ್, ಪೀಡಾಯೋಗ್ಯಯಾತನಾಶರೀರಾಭಾವಾನ್ ಪೀಡಾ, ಅಸಾತಾವೇದನೀಯ-ಕರ್ಮಭಾವಾನ್ವೈವ ವಿದ್ಯತೇ ಬಾಧಾ, ಪಂಚವಿಧನೋಕರ್ಮಭಾವಾನ್ ಮರಣಮ್, ಪಂಚವಿಧನೋಕರ್ಮಹೇತು-ಭೂತಕರ್ಮಪುದ್ಗಲಸ್ವೀಕಾರಾಭಾವಾನ್ ಜನನಮ್ | ಏವಂಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತಾಕ್ಷುಣ್ಣಿವಿಕ್ಷೇಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಪರಮತತ್ತ್ವ ಸ್ಯ ಸದಾ ನಿರ್ವಾಣಂ ಭವತೀತಿ |

(ಮಾಲಿನಿ)

ಭವಭವಸುಖದುಃಖಂ ವಿದ್ಯತೇ ನೈವ ಬಾಧಾ
ಜನನಮರಣಪೀಡಾ ನಾಸ್ತಿ ಯಸ್ಯೇಹ ನಿತ್ಯಮ್ |
ತಮಹಮಭಿನಮಾಮಿ ಸ್ಮಾಮಿ ಸಂಭಾವಯಾಮಿ
ಸ್ಮರಸುಖವಿಮುಖಸನ್ ಮುಕ್ತಿಸೌಖ್ಯಾಯ ನಿತ್ಯಮ್ ||೨೯೮||

ಗಾಥೆ -೧೭೯

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣವಿ ದುಕ್ಖಂ] ಎಲ್ಲಿ ದುಃಖವಿಲ್ಲ, [ಣವಿ ಸುಕ್ಖಂ] ಸುಖವಿಲ್ಲ, [ಣವಿ ಪೀಡಾ] ಪೀಡೆಯಿಲ್ಲ, [ಣ ಏವ ಬಾಹಾ ವಿಜ್ಞದೇ] ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲ, [ಣವಿ ಮರಣಂ] ಮರಣವಿಲ್ಲ [ಣವಿ ಜಣಣಂ] ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ, [ತತ್ಥೇವ ಯ ಣಿವ್ವಾಣಂ ಹೋಇ] ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ವಾಣವಿದೆ (ಎಂದರೆ ದುಃಖಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಪರಮತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ವಾಣವಿದೆ).

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ (ಪರಮತತ್ತ್ವವನ್ನು) ನಿಜವಾಗಿ ಸಾಂಸಾರಿಕ ವಿಕಾರಸಮೂಹದ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ನಿರ್ವಾಣವೆಂದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

೨ಸತತ ಅಂತರ್ಮುಖಾಕಾರವಾದ ಪರಮ-ಅಧ್ಯಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಲೀನನಾದಂಥ ಆ ನಿರುಪರಾಗ-ರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಶುಭ ಪರಿಣತಿಯ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ಅಶುಭ ಕರ್ಮವಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಶುಭ ಕರ್ಮದ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ದುಃಖವಿಲ್ಲ; ಶುಭ ಪರಿಣತಿಯ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ಶುಭಕರ್ಮವಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಶುಭ ಕರ್ಮದ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ನಿಜವಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಸುಖವಿಲ್ಲ; ಪೀಡಾಯೋಗ್ಯ ಳಿಯಾತನಾಶರೀರದ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ಪೀಡೆಯಿಲ್ಲ; ಅಸಾತಾವೇದನೀಯ ಕರ್ಮದ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲ; ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ನೋಕರ್ಮದ (ಶರೀರದ) ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ಮರಣವಿಲ್ಲ; ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ನೋಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೇತುಭೂತವಾದ ಕರ್ಮ ಪುದ್ಗಲದ

೧. ನಿರ್ವಾಣ = ಮೋಕ್ಷ; ಮುಕ್ತಿ. [ಪರಮತತ್ತ್ವವು ವಿಕಾರರಹಿತವಿರುವುದರಿಂದ ದ್ರವ್ಯ-ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸದಾ ಮುಕ್ತವೇ ಇದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಕಾರರಹಿತ ಪರಮತತ್ತ್ವದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಆಶ್ರಯದಿಂದಲೇ (ಎಂದರೆ ಅದರದೇ ಶ್ರದ್ಧೆ-ಜ್ಞಾನ-ಆಚರಣೆಯಿಂದ) ಆ ಪರಮತತ್ತ್ವವು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಮುಕ್ತಿಸರ್ಪಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆಯೆಂದು ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.]

೨. ಸತತ ಅಂತರ್ಮುಖಾಕಾರ = ನಿರಂತರ ಅಂತರ್ಮುಖವು ಆಕಾರ ಎಂದರೆ ರೂಪವಿರುವಂಥ.

೩. ನಿರುಪರಾಗ = ನಿರ್ವಿಕಾರ; ನಿರ್ಮಲ.

೪. ಯಾತನಾ = ವೇದನೆ; ಪೀಡೆ. (ಶರೀರವು ವೇದನೆಯ ಮೂರ್ತಿಯಿದೆ.)

(ಅನುಷ್ಠಾನ)

ಆತ್ಮಾರಾಧನಯಾ ಹೀನಃ ಸಾಪರಾಧ ಇತಿ ಸ್ಮೃತಃ |

ಅಹಮಾತ್ಮಾನಮಾನಂದಮಂದಿರಂ ನೌಮಿ ನಿತ್ಯಶಃ ||೨೯೯||

ಣವಿ ಇಂದಿಯ ಉವಸಗ್ಗಾ ಣವಿ ಮೋಹೋ ವಿಮಿಷ್ಟು ಣ ಣದ್ದಾ ಯ |

ಣ ಯ ತಿಣ್ಣಾಣೇವ ಭುಹಾ ತತ್ವೇವ ಯ ಹೋಇ ಣವ್ವಾಣಂ ||೧೮೦||

ನಾಪಿ ಇಂದ್ರಿಯಾಃ ಉಪಸರ್ಗಾಃ ನಾಪಿ ಮೋಹೋ ವಿಸ್ಮಯೋ ನ ನಿದಾ ಚ |

ನ ಚ ತೃಷ್ಣಾ ನೈವ ಕ್ಷುಧಾ ತತ್ವೇವ ಚ ಭವತಿ ನಿರ್ವಾಣಮ್ ||೧೮೦||

ಪರಮನಿರ್ವಾಣಯೋಗ್ಯಪರಮತತ್ತ್ವ ಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಅಖಂಡೈಕಪ್ರದೇಶಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪತ್ವಾತ್ ಸ್ಪರ್ಶನರಸನಘ್ರಾಣಚಕ್ಷುಃಶ್ರೋತ್ರಾಭಿಧಾನಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರಃ ದೇವಮಾನವತಿಯುಗಚೀತನೋಪಸರ್ಗಾಶ್ಚ ನ ಭವಂತಿ, ಕ್ಷಾಯಿಕಜ್ಞಾನಯಥಾಖ್ಯಾತಚಾರಿತ್ರಮಯತ್ವಾನ್ ದರ್ಶನಚಾರಿತ್ರ-

ಸ್ವೀಕಾರದ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಲಕ್ಷಿತ, ಅಖಂಡ, ವಿಕ್ಷೇಪರಹಿತವಾದ ಪರಮ ತತ್ತ್ವ ಕ್ಷಯಾವಾಗಲೂ ನಿರ್ವಾಣವಿದೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೨೯ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಭವಭವದ ಸುಖದುಃಖವಿಲ್ಲ, ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲ, ಜನ್ಮ, ಮರಣ ಮತ್ತು ಪೀಡೆಯಿಲ್ಲ, ಅವನಿಗೆ (-ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ) ನಾನು ಮುಕ್ತಿಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಕಾಮದೇವನ ಸುಖದಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತ ನಿತ್ಯ ನಮನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಆತನ ಸ್ತವನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಸಂಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ||೨೯೮||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಆತ್ಮನ ಆರಾಧನೆಯಿಲ್ಲದ ಜೀವವನ್ನು ಸಾಪರಾಧವೆಂದು (-ಅಪರಾಧಿಯೆಂದು) ಮನ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. (ಆದ್ದರಿಂದ) ನಾನು ಆನಂದಮಂದಿರನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ (ಆನಂದ ಗೃಹರೂಪನಾದ ನಿಜಾತ್ಮನಿಗೆ) ನಿತ್ಯ ನಮನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ||೨೯೯||

ಗಾಥೆ - ೧೮೦

ಅನ್ಲಯಾರ್ಥ :- [ಣವಿ ಇಂದಿಯ ಉವಸಗ್ಗಾ] ಎಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಲ್ಲ, ಉಪಸರ್ಗಗಳಿಲ್ಲ, [ಣವಿ ಮೋಹೋ ವಿಮಿಷ್ಟು] ಮೋಹವಿಲ್ಲ, ವಿಸ್ಮಯವಿಲ್ಲ, [ಣ ಣದ್ದಾ ಯ] ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲ, [ಣ ಯ ತಿಣ್ಣಾ] ತೃಷೆಯಿಲ್ಲ, [ಣೇವ ಭುಹಾ] ಕ್ಷುಧೆಯಿಲ್ಲ, [ತತ್ವೇವ ಯ ಣವ್ವಾಣಂ ಹೋಇ] ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ವಾಣವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲದ ಪರಮತತ್ತ್ವ ದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ವಾಣವಿದೆ).

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಪರಮನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪರಮತತ್ತ್ವದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ಎಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಲ್ಲ ಉಪಸರ್ಗಗಳಿಲ್ಲ ಮೋಹವಿಲ್ಲ ವಿಸ್ಮಯವಿಲ್ಲ |

ಎಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆ ಕ್ಷುಧೆ ತೃಷೆಯಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ವಾಣವಿದೆಯೆಂದರಿವುದು ||೧೮೦||

ಭೇದವಿಭಿನ್ನಮೋಹನೀಯದ್ವಿತಯಮಪಿ, ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚವಿಮುಖಿತ್ವಾನ್ವ ವಿಸ್ಮಯಃ, ನಿತ್ಯೋನ್ಮಿಲಿತಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪತ್ವಾನ್ವ
ನಿದ್ರಾ, ಅಸಾತಾವೇದನೀಯಕರ್ಮನಿರ್ಮೂಲನಾನ್ವ ಕ್ಷುಧಾ ತೃಷಾ ಚ | ತತ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣಿ ನಿತ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಭವತೀತಿ |

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮಮೃತಾಶೀತೇ-

(ಮಾಲಿನಿ)

“ಜ್ವರಜನನಜರಾಣಾಂ ವೇದನಾ ಯತ್ರ ನಾಸ್ತಿ
ಪರಿಭವತಿ ನ ಮೃತ್ಯುರ್ನಾಗತೀರ್ನೋ ಗತಿರ್ವಾ |
ತದತಿವಿಶದಚಿತ್ತೈರ್ಲಭ್ಯತೇಽಂಗೇಽಪಿ ತತ್ತಂ
ಗುಣಗುರುಗುರುಪಾದಾಂಭೋಜಸೇವಾಪ್ರಸಾದಾತ್ ||”

ತಥಾ ಹಿ -

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಯಸ್ಮಿನ್ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನುಪಮಗುಣಾಲಂಕೃತೇ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪೇಃ
ಽಕ್ಷಾನಾಮುಚ್ಚೈವಿಧವಿಷಮಂ ವರ್ತನಂ ನೈವ ಕಿಂಚಿತ್ |
ನೈವಾನ್ಯೇ ವಾ ಭವಿಗುಣಗಣಾಃ ಸಂಸೃತೇರ್ಮೂಲಭೂತಾಃ
ತಸ್ಮಿನ್ನಿತ್ಯಂ ನಿಜಸುಖಮಯಂ ಭಾತಿ ನಿರ್ವಾಣಮೇಕಮ್ ||೩೦೦||

(ಪರಮತತ್ವ ವು) ಿಅಖಂಡ-ಏಕಪ್ರದೇಶಿ-ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವಿರುವ ಕಾರಣ (ಅದಕ್ಕೆ) ಸ್ಪರ್ಶನ, ರಸನ, ಘ್ರಾಣ
ಚಕ್ಷು ಮತ್ತು ಶ್ರೋತ್ರ ನಾಮದ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ದೇವ, ಮಾನವ, ತೀರ್ಯಂಚ ಮತ್ತು
ಅಚೇತನ ಕೃತವಾದ ಉಪಸರ್ಗಗಳಿಲ್ಲ; ಕ್ಷಾಯಿಕ ಜ್ಞಾನಮಯ ಮತ್ತು ಯಥಾಖ್ಯಾತಚಾರಿತ್ರಮಯವಿರುವ ಕಾರಣ
(ಅದಕ್ಕೆ) ದರ್ಶನಮೋಹನೀಯ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರಮೋಹನೀಯವೆಂಬ ಭೇದವುಳ್ಳ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ ಮೋಹನೀಯವಿಲ್ಲ;
ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ವಿಮುಖವಿರುವ ಕಾರಣ (ಅದಕ್ಕೆ) ವಿಸ್ಮಯವಿಲ್ಲ; ನಿತ್ಯಪ್ರಕಟಿತ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವಿರುವ
ಕಾರಣ (ಅದಕ್ಕೆ) ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲ; ಅಸಾತಾವೇದನೀಯಕರ್ಮವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಕಾರಣ (ಅದಕ್ಕೆ) ಕ್ಷುಧೆ
ಮತ್ತು ತೃಷೆಗಳಿಲ್ಲ. ಆ ಪರಮ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ (-ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವ ದಲ್ಲಿ) ಯಾವಾಗಲೂ ಬ್ರಹ್ಮ (-ನಿರ್ವಾಣ) ವಿದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಶ್ರೀ ಯೋಗೋದ್ರದೇವಕೃತ) ಅಮೃತಾಶೀತಿಯಲ್ಲಿ (ಘ್ರೀನೇ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖಾಂತರ) ಹೀಗೆ
ಹೇಳಿದೆ,-

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಎಲ್ಲಿ (ಯಾವ ತತ್ವ ದಲ್ಲಿ) ಜ್ವರ, ಜನ್ಮ ಮತ್ತು ಜರೆಯ ವೇದನವಿಲ್ಲ, ಮೃತ್ಯುವಿಲ್ಲ,
ಗತಿ ಅಥವಾ ಅಗತಿಯಿಲ್ಲ, ಆ ತತ್ವ ವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಮಲ ಚಿತ್ತವುಳ್ಳ ಪುರುಷರು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ
ಗುಣದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರಾದಂಥ ಗುರುಗಳ ಚರಣಕಮಲದ ಸೇವೆಯ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಅನುಭವ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.”

ಮತ್ತು [ಈ ೧೮೦ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,]-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಅನುಪಮ ಗುಣಗಳಿಂದಲಂಕೃತ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವಾದಂಥ ಆ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ (ಆತ್ಮ ತತ್ವ ದಲ್ಲಿ)
ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಅತಿವಿವಿಧಮತ್ತು ವಿಷಮವರ್ತನವು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ, ಹಾಗೂ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಮೂಲಭೂತವಾದ

೧. ಖಂಡವಿಲ್ಲದ ಅಭಿನ್ನಪ್ರದೇಶಿಯಾದ ಜ್ಞಾನವು ಪರಮತತ್ವ ದ ಸ್ವರೂಪವಿರುವುದರಿಂದ ಪರಮತತ್ವ ಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಮತ್ತು ಉಪಸರ್ಗಗಳಿಲ್ಲ.

ಣವಿ ಕಮ್ತು ಢೋಕಮ್ತು ಣವಿ ಚಿಂತಾ ಢೇವ ಅಟ್ಟರುದ್ದಾಣಿ |
ಣವಿ ಧಮ್ತುಸುಕ್ಕರೂಣೇ ತತ್ವೇವ ಯ ಹೋಇ ಣಿವ್ವಾಣಂ ||೧೮೧||

ನಾಪಿ ಕರ್ಮ ನೋಕರ್ಮ ನಾಪಿ ಚಿಂತಾ ನೈವಾರ್ತರೌದ್ರೇ |
ನಾಪಿ ಧರ್ಮಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನೇ ತತ್ವೇವ ಚ ಭವತಿ ನಿರ್ವಾಣಮ್ ||೧೮೧||

ಸಕಲಕರ್ಮವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಶುಭಾಶುಭಶುದ್ಧಧ್ಯಾನಧ್ಯೇಯವಿಕಲ್ಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಪರಮತತ್ತ ಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ಸದಾ ನಿರಂಜನತ್ವಾನ್ನ್ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಾಷ್ಟಕಂ, ತ್ರಿಕಾಲನಿರುಪಾಧಿಸ್ವರೂಪತ್ವಾನ್ನ್ ನೋಕರ್ಮಪಂಚಕಂ ಚ, ಅಮನಸ್ಕತ್ವಾನ್ನ್ ಚಿಂತಾ, ಔದಯಿಕಾದಿವಿಭಾವಭಾವಾನಾಮಭಾವಾದಾರ್ತರೌದ್ರಧ್ಯಾನೇ ನ ಸ್ತಃ, ಧರ್ಮಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಯೋಗ್ಯಚರಮ-ಶರೀರಾಭಾವಾತ್ತದ್ವಿ ತಯಮಪಿ ನ ಭವತಿ | ತತ್ವೇವ ಚ ಮಹಾನಂದ ಇತಿ |

ಅನ್ಯ (ಮೋಹ-ವಿಸ್ಮಯಾದಿ) ★ಸಂಸಾರೀ ಗುಣಸಮೂಹವು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಜಸುಖಮಯವಾದ ಒಂದು ನಿರ್ವಾಣವು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಿದೆ. ||೩೦೦||

ಗಾಥೆ - ೧೮೧

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣವಿ ಕಮ್ತು ಢೋಕಮ್ತು] ಎಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ನೋಕರ್ಮವಿಲ್ಲ, [ಣವಿ ಚಿಂತಾ] ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, [ಢೇವ ಅಟ್ಟರುದ್ದಾಣಿ] ಆರ್ತ ಮತ್ತುರೌದ್ರಧ್ಯಾನವಿಲ್ಲ, [ಣವಿ ಧಮ್ತುಸುಕ್ಕರೂಣೇ] ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವಿಲ್ಲ, [ತತ್ವೇವ ಯ ಣಿವ್ವಾಣಂ ಹೋಇ] ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ವಾಣವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಕರ್ಮಮೊದಲಾದವುಗಳಿಲ್ಲದ ಪರಮತತ್ತ ದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ವಾಣವಿದೆ).

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತ (-ರಹಿತ) ಅದರಂತೆ ಶುಭ, ಅಶುಭ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಧ್ಯಾನ ಹಾಗೂ ಧ್ಯೇಯದ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತವಾದ ಪರಮತತ್ತ ದ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

(ಪರಮತತ್ತ ವ್ತು) ಯಾವಾಗಲೂ ನಿರಂಜನವಿರುವ ಕಾರಣ (ಅದಕ್ಕೆ) ಎಂಟು ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮಗಳಿಲ್ಲ; ಮೂರೂ ಕಾಲ ನಿರುಪಾಧಿಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದ್ದಿರುವ ಕಾರಣ (ಅದಕ್ಕೆ) ಐದು ನೋಕರ್ಮಗಳಿಲ್ಲ; ಮನ ರಹಿತವಿರುವ ಕಾರಣ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ; ಔದಯಿಕ ಮೊದಲಾದ ವಿಭಾವ ಭಾವಗಳ ಅಭಾವವಿರುವ ಕಾರಣ ಆರ್ತ ಮತ್ತು ರೌದ್ರಧ್ಯಾನಗಳಿಲ್ಲ; ಧರ್ಮಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಚರಮ ಶರೀರದ ಅಭಾವವಿರುವ ಕಾರಣ ಅವೆರಡೂ ಧ್ಯಾನಗಳಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮಹದಾನಂದವಿದೆ.

ಎಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವಿಲ್ಲ ನೋಕರ್ಮವಿಲ್ಲ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ ಆರ್ತ-ರೌದ್ರಧ್ಯಾನಗಳಿಲ್ಲ |

ಎಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ-ಶುಕ್ಲ ಧ್ಯಾನಗಳಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ವಾಣವಿದೆಯೆಂದರಿವುದು ||೧೮೧||

★ ಮೋಹ, ವಿಸ್ಮಯ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳು ಸಂಸಾರಿಗಳ ಗುಣಗಳಿವೆ. ಅವು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಿವೆ.

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ನಿರ್ವಾಣಸ್ಥೇ ಪ್ರಹತದುರಿತಧ್ವಾಂತಸಂಘೇ ವಿಶುದ್ಧೇ
ಕರ್ಮಾಶೇಷಂ ನ ಚ ನ ಚ ಪುನರ್ಧ್ಯಾನಕಂ ತಚ್ಚತುಷ್ಕಮ್ |
ತಸ್ಮಿನ್ನಿದ್ಧೇ ಭಗವತಿ ಪರಂಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಜ್ಞಾನಪುಂಜೇ
ಕಾಚಿನ್ಯುಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ವಚಸಾಂ ಮಾನಸಾನಾಂ ಚ ದೂರಮ್ ||೩೦೧||

ವಿಜ್ಞದಿ ಕೇವಲಣಾಣಂ ಕೇವಲಸೋಕ್ತಂ ಚ ಕೇವಲಂ ವಿರಿಯಂ |
ಕೇವಲದಿಟ್ಟಿ ಅಮುತ್ತಂ ಅತ್ತಿತ್ತಂ ಸಪ್ಪದೇಸತ್ತಂ ||೧೮೨||

ವಿದ್ಯತೇ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಂ ಕೇವಲಸೌಖ್ಯಂ ಚ ಕೇವಲಂ ವೀರ್ಯಮ್ |
ಕೇವಲದೃಷ್ಟಿರಮೂರ್ತತ್ವಮಸ್ತಿತ್ತಂ ಸಪ್ಪದೇಶತ್ತಮ್ ||೧೮೨||

ಭಗವತಃ ಸಿದ್ಧಸ್ಯತ ಸ್ವಭಾವಗುಣಸ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾನಮೇತತ್ |

ನಿರವಶೇಷೇಣಾಂತರ್ಮುಖಾಕಾರಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಯನಿಶ್ಚಯಪರಮಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಬಲೇನ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದೃಷ್ಟವಿಧ-
ಕರ್ಮವಿಲಯೇ ಜಾತೇ ತತೋ ಭಗವತಃ ಸಿದ್ಧಪರಮೇಷ್ಟಿನಃ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಕೇವಲದರ್ಶನಕೇವಲವೀರ್ಯಕೇವಲಸೌಖ್ಯಾ-
ಮೂರ್ತತ್ವಾಸ್ತಿತ್ತಸಪ್ಪದೇಶತ್ತಾದ್ವಿಸ್ವಭಾವಗುಣಾ ಭವಂತಿ ಇತಿ |

[ಈಗ ಈ ೧೮೧ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ನಿರ್ವಾಣದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧನಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವನು ಪಾಪರೂಪ ಅಂಧಕಾರದ ಸಮೂಹವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವನು ವಿಶುದ್ಧನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನಲ್ಲಿ (-ಆ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ) ಅಶೇಷ (ಸಮಸ್ತ) ಕರ್ಮಗಳಿಲ್ಲ ಅದರಂತೆ ಆ ನಾಲ್ಕು ಧ್ಯಾನಗಳಿಲ್ಲ. ಆ ಸಿದ್ಧರೂಪ ಭಗವಾನ ಜ್ಞಾನಪುಂಜನಾದ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ವಚನ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ದೂರವಿರುವಂಥ ಮುಕ್ತಿಯಿದೆ. ||೩೦೧||

ಗಾಥೆ - ೧೮೨

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಕೇವಲಣಾಣಂ] (ಸಿದ್ಧಭಗವಂತರಿಗೆ)ಕೇವಲಜ್ಞಾನ, [ಕೇವಲದಿಟ್ಟಿ] ಕೇವಲ ದರ್ಶನ, [ಕೇವಲಸೋಕ್ತಂ ಚ] ಕೇವಲಸುಖ, [ಕೇವಲಂ ವಿರಿಯಂ] ಕೇವಲವೀರ್ಯ, [ಅಮುತ್ತಂ] ಅಮೂರ್ತತ್ವ, [ಅತ್ತಿತ್ತಂ] ಅಸ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು [ಸಪ್ಪದೇಸತ್ತಂ] ಸಪ್ಪದೇಶತ್ವಗಳು [ವಿಜ್ಞದಿ] ಇರುತ್ತವೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಭಗವಾನ ಸಿದ್ಧರ ಸ್ವಭಾವಗುಣಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ಕಥನವಿದೆ.

ನಿರವಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಖಾಕಾರರು (-ಸರ್ವಥಾ ಅಂತರ್ಮುಖ ಸ್ವರೂಪವಿರುವಂಥವರು), ಸ್ವಾತ್ಮಾಶ್ರಿತವಾದ ನಿಶ್ಚಯ-ಪರಮಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದ ಬಲದಿಂದ ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರದ ಕರ್ಮಗಳ

ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಕೇವಲಸುಖ ಕೇವಲವೀರ್ಯ ಮೂರ್ತಿವಿಹೀನತೆಯಲ್ಲದೆ |

ಕೇವಲದರ್ಶನ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಮೇಣ್ಸಪ್ಪದೇಶಮಯತೆ ಅವರಿಗಿರುವುವು ||೧೮೨||

(ಮಂದಾಕ್ರಾಂತ)

ಬಂಧಚ್ಛೇದಾದ್ಭವಗತಿ ಪುನರ್ನಿತ್ಯಶುದ್ಧೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧೇ
ತಸ್ಮಿನ್ನಿದ್ಧೇ ಭವತಿ ನಿತರಾಂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಮೇತತ್ |
ದೃಷ್ಟಿಃ ಸಾಕ್ಷಾದಖಿಲವಿಷಯಾ ಸೌಖ್ಯಮಾತ್ಮಂತಿಕಂ ಚ
ಶಕ್ತಾದ್ಯನ್ಯದ್ಗುಣಮಣಿಗಣಃ ಶುದ್ಧಶುದ್ಧಶ್ಚ ನಿತ್ಯಮ್ ||೩೦೨||

**ಣಿವ್ವಾಣಮೇವ ಸಿದ್ಧಾ ಸಿದ್ಧಾ ಣಿವ್ವಾಣಮಿದಿ ಸಮುದ್ಧಿಷ್ಟಾ |
ಕಮ್ವಿಮುಕ್ತೋ ಅಪ್ಪಾ ಗಚ್ಛತಿ ಲೋಯಗ್ಗಪಜ್ಜಂತಂ ||೧೮೩||**

ನಿರ್ವಾಣಮೇವ ಸಿದ್ಧಾಃ ಸಿದ್ಧಾ ನಿರ್ವಾಣಮಿತಿ ಸಮುದ್ಧಿಷ್ಟಾಃ |
ಕರ್ಮವಿಮುಕ್ತ ಆತ್ಮಾ ಗಚ್ಛತಿ ಲೋಕಾಗ್ರಪರ್ಯಂತಮ್ ||೧೮೩||

ಸಿದ್ಧಿಸಿದ್ಧಿಯೋರೇಕತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನಪರಾಯಣಮೇತತ್ |

ನಿರ್ವಾಣಶಬ್ದೋಽತ್ರ ದ್ವಿಷ್ಣೋ ಭವತಿ | ಕಥಮಿತಿ ಚೇತ್, ನಿರ್ವಾಣಮೇವಸಿದ್ಧಾ ಇತಿ ವಚನಾತ್ | ಸಿದ್ಧಾಃ ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರೇ ತಿಷ್ಠಂತೀತಿ ವ್ಯವಹಾರಃ, ನಿಶ್ಚಯತೋ ಭಗವಂತಃ ಸ್ವಸ್ವರೂಪೇ ತಿಷ್ಠಂತಿ | ತತೋ ಹೇತೋರ್ನಿರ್ವಾಣಮೇವ ಸಿದ್ಧಾಃ

ವಿಲಯವಾದ ಮೇಲೆ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಭಗವಾನ ಸಿದ್ಧಪರಮೇಷ್ಟಿಗೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ, ಕೇವಲದರ್ಶನ, ಕೇವಲವೀರ್ಯ, ಕೇವಲಸುಖ, ಅಮೂರ್ತತ್ವ, ಅಸ್ತಿತ್ವ, ಸಪ್ರದೇಶತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಸ್ವಭಾವಗುಣಗಳಿರುತ್ತವೆ.

[ಈಗ ೧೮೨ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಬಂಧದ ಛೇದನದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಭಗವಾನ ಮತ್ತು ನಿತ್ಯ-ಶುದ್ಧರಾದಂಥ ಆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಿದ್ಧರಲ್ಲಿ (-ಸಿದ್ಧಪರಮೇಷ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ) ಯಾವಾಗಲೂ ಆತ್ಮಂತರೂಪದಿಂದ ಈ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವಿರುತ್ತದೆ, ಸಮಗ್ರ ವಿಷಯವಿರುವಂಥ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ದರ್ಶನವಿರುತ್ತದೆ, ★ಆತ್ಮಂತಿಕ ಸೌಖ್ಯವಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಶುದ್ಧವಾದಂಥ ವೀರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಅನ್ಯ ಗುಣರೂಪಮಣಿಗಳ ಸಮೂಹವಿರುತ್ತದೆ. ||೩೦೨||

ಗಾಥೆ - ೧೮೩

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣಿವ್ವಾಣಂ ಏವ ಸಿದ್ಧಾ] ನಿರ್ವಾಣವೆಂದರೇನೇ ಸಿದ್ಧರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು [ಸಿದ್ಧಾ ಣಿವ್ವಾಣಂ] ಸಿದ್ಧರೆಂದರೆ ಅದು ನಿರ್ವಾಣವಿದೆ [ಇದಿ ಸಮುದ್ಧಿಷ್ಟಾ] -ಎಂದು (ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ) ಹೇಳಿದೆ. [ಕಮ್ವಿಮುಕ್ತೋ ಅಪ್ಪಾ] ಕರ್ಮದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾದ ಆತ್ಮನು [ಲೋಯಗ್ಗಂ ಪಜ್ಜಂತಂ] ಲೋಕಾಗ್ರದವರೆಗೆ [ಗಚ್ಛತಿ] ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಸಿದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧರ ಏಕತ್ವದ ಪ್ರತಿಪಾದನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿದೆ.

**ನಿರ್ವಾಣವೇ ಸಿದ್ಧರಿದ್ದು ಸಿದ್ಧರೇ ನಿರ್ವಾಣವಿರುವುದೆಂದು ಪೇಳಿರುವರು |
ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳಿಂ ವಿಮುಕ್ತನಾದಾತ್ಮ ಲೋಕಾಗ್ರದವರೆಗೆ ತಲುಪುವನು ||೧೮೩||**

★ ಆತ್ಮಂತಿಕ = ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ; ಅನಂತ.

ಸಿದ್ಧಾ ನಿರ್ವಾಣಮ್ ಇತ್ಯನೇನ ಕ್ರಮೇಣ ನಿರ್ವಾಣಶಬ್ದಸಿದ್ಧಶಬ್ದಯೋರೇಕತ್ವಂ ಸಫಲಂ ಜಾತಮ್ | ಅಪಿ ಚ ಯಃ ಕಶ್ಚಿದಾಸನ್ನಭವ್ಯಜೀವಃ ಪರಮಗುರುಪ್ರಸಾದಾಸಾದಿತಪರಮಭಾವಭಾವನಯಾ ಸಕಲಕರ್ಮಕಲಂಕಪಂಕವಿಮುಕ್ತಃ ಸಪರಮಾತ್ಮಾ ಭೂತಾಲೋಕಾಗ್ರಪರ್ಯಂತಂ ಗಚ್ಛತಿ |

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅಥ ಜಿನಮತಮುಕ್ತೇರ್ಮುಕ್ತಜೀವಸ್ಯ ಭೇದಂ
ಕೃಚಿದಪಿ ನ ಚ ವಿದ್ಮೋ ಯುಕ್ತಶ್ಚಾಗಮಾಚ್ಛ |
ಯದಿ ಪುನರಿಹ ಭವ್ಯಃ ಕರ್ಮ ನಿರ್ಮೂಲೈ ಸರ್ವಂ
ಸ ಭವತಿ ಪರಮಶ್ರೀಕಾಮಿನೀಕಾಮರೂಪಃ ||೩೦೩||

ಜೀವಾಣಿ ಪುಗ್ಗಲಾಣಿಂ ಗಮಣಿಂ ಜಾಣೇಹಿ ಜಾವ ಧಮ್ತೀ |
ಧಮ್ತಿಕಾಯಭಾವೇ ತತ್ತೋ ಪರದೋ ಣ ಗಚ್ಛಂತಿ ||೧೮೪||

ಜೀವಾನಾಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಾಂ ಗಮನಂ ಜಾಣೇಹಿ ಯಾವಧರ್ಮಾಸ್ತಿಕಃ |
ಧರ್ಮಾಸ್ತಿ ಕಾಯಾಭಾವೇ ತಸ್ಮಾತ್ಪರತೋ ನ ಗಚ್ಛಂತಿ ||೧೮೪||

ಇಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಾಣ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳಿವೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ? 'ನಿರ್ವಾಣವೆಂದರೇನೇ ಸಿದ್ಧರಿದ್ದಾರೆ'ಂದು (ಶಾಸ್ತ್ರದ) ವಚನವಿರುವುದರಿಂದ. ಸಿದ್ಧರು ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆಂದು ವ್ಯವಹಾರವಿದೆ, ನಿಶ್ಚಯದಿಂದಂತೂ ಭಗವಂತರು ನಿಜ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ; ಆ ಕಾರಣದಿಂದ 'ನಿರ್ವಾಣವೆಂದರೇನೇ ಸಿದ್ಧರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧರೆಂದರೆ ಅದು ನಿರ್ವಾಣವಿದೆ' ಹೀಗೆ ಈ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ನಿರ್ವಾಣ ಶಬ್ದದ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧ ಶಬ್ದದ ಏಕತ್ವವು ಸಫಲವಾಯಿತು.

ಮತ್ತು ಆ ಕೆಲವು ಆಸನ್ನಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳು ಪರಮಗುರುವಿನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಪರಮ ಭಾವದ ಭಾವನೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಕಲಂಕರೂಪದ ಕೊಳಚೆಯಿಂದ ವಿಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ, ಅವರು ಪರಮಾತ್ಮರಾಗಿ ಲೋಕಾಗ್ರದವರೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

[ಈಗ ಈ ೧೮೩ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,]

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಜನಸಮೃತವಾದ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತ ಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಆಗಮದಿಂದ ಭೇದ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೇಳೆ ಯಾವನೋ ಭವ್ಯ ಜೀವನು ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದರೆ ಅವನು ಪರಮಶ್ರೀರೂಪದ (ಮುಕ್ತಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪದ) ಕಾಮಿನಿಯ ವಲ್ಲಭನಾಗುತ್ತಾನೆ. ||೩೦೩||

ಧರ್ಮಾಸ್ತಿಕಾಯವಿರುವನ್ನೆವರ ಜೀವ-ಪುಗ್ಗಲಗಳ ಗಮನವೆಂದರಿ |

ಧರ್ಮಾಸ್ತಿಕಾಯದಭಾವದಲಿಮುಂದೆ ಅವುಗಳಗಮನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ||೧೮೪||

ಅತ್ರ ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರಾದುಪರಿ ಜೀವಪುದ್ಗಲಾನಾಂ ಗಮನಂ ನಿಷಿದ್ಧಮ್ |

ಜೀವಾನಾಂ ಸ್ವಭಾವಕ್ರಿಯಾ ಸಿದ್ಧಿಗಮನಂ, ವಿಭಾವಕ್ರಿಯಾ ಷಟ್ಕಾಪಕ್ರಮಯುಕ್ತತ್ವಮ್; ಪುದ್ಗಲಾನಾಂ ಸ್ವಭಾವಕ್ರಿಯಾ ಪರಮಾಣುಗತಿಃ, ವಿಭಾವಕ್ರಿಯಾ ದ್ವ್ಯಣುಕಾದಿಸ್ಕಂಧಗತಿಃ | ಅತೋಽಮೀಷಾಂ ತ್ರಿಲೋಕಶಿಖರಾದುಪರಿ ಗತಿಕ್ರಿಯಾ ನಾಸ್ತಿ, ಪರತೋ ಗತಿಹೇತೋರ್ಧರ್ಮಾಸ್ತಿಕಾಯಾಭಾವಾತ್; ಯಥಾ ಜಲಾಭಾವೇ ಮತ್ಸ್ಯಾನಾಂ ಗತಿಕ್ರಿಯಾ ನಾಸ್ತಿ | ಅತ್ರ ಏವ ಯಾವದ್ಧರ್ಮಾಸ್ತಿಕಾಯಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ಸ್ವಭಾವವಿಭಾವಗತಿಕ್ರಿಯಾಪರಿಣತಾನಾಂ ಜೀವಪುದ್ಗಲಾನಾಂ ಗತಿರಿತಿ |

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ತ್ರಿಲೋಕಶಿಖರಾದೂರ್ಧ್ವಂ ಜೀವಪುದ್ಗಲಯೋರ್ಧ್ವಯೋಃ |

ನೈವಾಸ್ತಿ ಗಮನಂ ನಿತ್ಯಂ ಗತಿಹೇತೋರಭಾವತಃ ||೩೩೦೪||

ನಿಯಮಂ ನಿಯಮಸ್ಸ ಫಲಂ ನಿದಿಷ್ಟಂ ಪ್ರವಚನಸ್ಯ ಭಕ್ತ್ಯಾ |

ಪುರ್ವಾವರವಿರೋಧೋ ಜದಿ ಅವನೇಯ ಪೂರಯಂತು ಸಮಯಣ್ಣಾ ||೩೩೦೫||

ನಿಯಮೋ ನಿಯಮಸ್ಸ ಫಲಂ ನಿದಿಷ್ಟಂ ಪ್ರವಚನಸ್ಯ ಭಕ್ತ್ಯಾ |

ಪೂರ್ವಾಪರವಿರೋಧೋ ಯದ್ಯಪನೀಯ ಪೂರಯಂತು ಸಮಯಜ್ಞಾಃ ||೩೩೦೫||

ಗಾಥೆ - ೧೦೪

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಜಾವ ಧಮ್ತೀ] ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಧರ್ಮಾಸ್ತಿಕಾಯವಿದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ [ಜೀವಾಣುಪುಗ್ಗಲಾಣಂ] ಜೀವಗಳ ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲಗಳ [ಗಮನಂ ಜಾಣೇಹಿ] ಗಮನವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿ; [ಧಮ್ತೀಕಾಯಭಾವೇ ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರ] ಧರ್ಮಾಸ್ತಿಕಾಯದ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ [ಪರದೋ ಣ ಗಚ್ಛಂತಿ] ಮುಂದೆ ಅವು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಮೇಲೆ ಜೀವ-ಪುದ್ಗಲಗಳ ಗಮನದ ನಿಷೇಧ ಮಾಡಿದೆ.

ಜೀವಗಳ ಸ್ವಭಾವವಿಕ್ರಿಯೆಯು ಸಿದ್ಧಗಮನ (ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗಮನ) ವಿದೆ ಮತ್ತು ವಿಭಾವಕ್ರಿಯೆಯು (ಇತರ ಭವದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ) ಆರು ದಿಶೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನವಿದೆ; ಪುದ್ಗಲಗಳ ಸ್ವಭಾವಕ್ರಿಯೆಯು ಪರಮಾಣುವಿನ ಗತಿಯಿದೆ ಮತ್ತು ವಿಭಾವಕ್ರಿಯೆಯು *ದ್ವಿ-ಅಣುಕಾದಿ ಸ್ಕಂಧಗಳ ಗತಿಯಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇವುಗಳ (ಜೀವ-ಪುದ್ಗಲಗಳ) ಗತಿಕ್ರಿಯೆಯು ತ್ರಿಲೋಕದಿಂದ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಮುಂದೆ ಗತಿಹೇತು (ಗತಿಗೆ ನಿಮಿತ್ತಭೂತವಾದ ಧರ್ಮಾಸ್ತಿಕಾಯದ ಅಭಾವವಿದೆ; ಜಲದ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಮೀನುಗಳ ಗತಿಕ್ರಿಯೆಯಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆ. ಇದರಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಧರ್ಮಾಸ್ತಿಕಾಯವಿದೆ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದವರೆಗೆ ಸ್ವಭಾವಗತಿಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ವಿಭಾವಗತಿಕ್ರಿಯೆಯ ರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣತವಾದ ಜೀವ-ಪುದ್ಗಲಗಳ ಗತಿಯಿರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರವಚನದ ಭಕ್ತಿಯಿಂ ನಿಯಮಮೇಣ್ನಿಯಮದಫಲವವಿವರಿಸಿದೆ |

ಯಾವಪೂರ್ವಾಪರವಿರೋಧವಿದ್ದರಿಂದಲಿ ಸಮಯಜ್ಞರು ತಿದ್ದುವುದು ||೩೩೦೫||

* ದ್ವಿ-ಅಣುಕಾದಿ ಸ್ಕಂಧ = ಎರಡು ಪರಮಾಣುಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅನಂತ ಪರಮಾಣುಗಳಿಂದಾದ ಸ್ಕಂಧ.

ಶಾಸ್ತ್ರಾದೌ ಗೃಹೀತಸ್ಯ ನಿಯಮಶಬ್ದಸ್ಯ ತತ್ಫಲಸ್ಯ ಚೋಪಸಂಹಾರೋಽಯಮ್ |

ನಿಯಮಸ್ತಾವಚ್ಛಿದ್ಧರತ್ನತ್ರಯವ್ಯಾಖ್ಯಾನಸ್ವರೂಪೇಣ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಃ| ತತ್ಫಲಂ ಪರಮನಿರ್ವಾಣಮಿತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಮ್| ನ ಕವಿತ್ವದರ್ಪಾತ್ ಪ್ರವಚನಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಮೇತತ್ ಸರ್ವಮಿತಿ ಯಾವತ್ | ಯದ್ಯಪಿ ಪೂರ್ವಾಪರದೋಷೋ ವಿದ್ಯತೇ ಚೇತ್ತದೋಷಾತ್ಕಂ ಲುಪ್ತಾ ಪರಮಕವೀಶ್ವರಾಸ್ಸಮಯವಿದಶ್ಚೋತ್ತಮಂ ಪದಂ ಕುರ್ವಂತಿತಿ |

(ಮಾಲಿನಿ)

ಜಯತಿ ನಿಯಮಸಾರಸ್ತತ್ಫಲಂ ಚೋತ್ತಮಾನಾಂ
ಹೃದಯಸರಸಿಜಾತೇ ನಿರ್ವೃತೇಃ ಕಾರಣತ್ವಾತ್ |
ಪ್ರವಚನಕೃತಭಕ್ತ್ಯಾ ಸೂತ್ರಕೃದ್ಭಿಃ ಕೃತೋ ಯಃ
ಸ ಖಿಲು ನಿಖಿಲಭವ್ಯಶ್ರೇಣಿನಿರ್ವಾಣಮಾರ್ಗಃ ||೨೦||

[ಈಗ ಈ ೧೮ಳ ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಗತಿಹೇತುವಿನ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ಸದಾ (ಎಂದರೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ) ತ್ರಿಲೋಕದ ಶಿಖರದಿಂದ ಮೇಲೆ ಜೀವ ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲಗಳೆರಡರ ಗಮನವು ಇರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ||೨೦||

ಗಾಥೆ - ೧೮ಳ

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಣಿಯಮಂ] ನಿಯಮ ಮತ್ತು [ಣಿಯಮಸ್ಸ ಫಲಂ] ನಿಯಮದ ಫಲವನ್ನು [ಪವಯಣಸ್ಸ ಭತ್ತೀಽಽ] ಪ್ರವಚನದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ (ಣಿದ್ವಿಟಿಂ) ದರ್ಶಿಸಲಾಯಿತು. [ಜದಿ] ಒಂದು ವೇಳೆ (ಅದರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ) [ಪ್ರವಾಚನವಿರೋಧೋ] ಪೂರ್ವಾಪರ (ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ) ವಿರೋಧವಿದ್ದರೆ [ಸಮಯಣ್ಣಾ] ಸಮಯಜ್ಞರು (ಆಗಮದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು) [ಅವಣೇಯ] ಅದನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿ [ಪೂರಯಂತು] ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುವುದು.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದ ನಿಯಮ ಶಬ್ದ ಮತ್ತು ಅದರ ಫಲದ ಉಪಸಂಹಾರವಿದೆ.

ಮೊದಲಂತೂ ನಿಯಮವನ್ನು ಶುದ್ಧರತ್ನತ್ರಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು; ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಪರಮ ನಿರ್ವಾಣದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಕವಿತ್ವದ ಅಭಿಮಾನದಿಂದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಪ್ರವಚನದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ (ಅದರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ) ಪೂರ್ವಾಪರ ದೋಷವಿದ್ದರೆ ಸಮಯಜ್ಞರು ಪರಮಕವೀಶ್ವರರು ದೋಷಾತ್ಮಕವಾದ ಪದವನ್ನು ಲೋಪ ಮಾಡಿ ಉತ್ತಮ ಪದವನ್ನಿಡಬೇಕು.

[ಈಗ ಈ ೧೮ಳನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -]

“ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಮುಕ್ತಿಯಕಾರಣವಿರುವುದರಿಂದ ನಿಯಮಸಾರ ಮತ್ತು ಅದರ ಫಲವು ಉತ್ತಮ ಪುರುಷರ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ಜಯವಂತವಿದೆ. ಪ್ರವಚನದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೂತ್ರಕಾರರು ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ (ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತ್ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು ಯಾವ ಈ ನಿಯಮಸಾರದ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ) ಅದು ನಿಜವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಭವ್ಯಸಮೂಹಕ್ಕೆ ನಿರ್ವಾಣದ ಮಾರ್ಗವಿದೆ. ||೨೦||

ಈಸಾಭಾವೇಣ ಪುಣೋ ಕೇಃ ಣಂದಂತಿ ಸುಂದರಂ ಮಗ್ಗಂ |
ತೇಸಿಂ ವಯಣಂ ಸೋಚ್ಯಾಭತ್ತಿಂ ಮಾ ಕುಣಹ ಜಿಣಮಗ್ಗೇ ||೧೮೬||

ಈರ್ಷಾಭಾವೇನ ಪುನಃ ಕೇಚಿನ್ನಿಂದಂತಿ ಸುಂದರಂ ಮಾರ್ಗಮ್ |
ತೇಷಾಂ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಅಭಕ್ತಿಂ ಮಾ ಕುರುಧ್ವಂ ಜಿನಮಾರ್ಗೇ ||೧೮೬||

ಇಹ ಹಿ ಭವ್ಯಸ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣಮುಕ್ತಮ್ |

ಕೇಚನ ಮಂದಬುದ್ಧಯಃ ತ್ರಿಕಾಲನಿರಾವರಣನಿತ್ಯಾನಂದೈಕಲಕ್ಷಣನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಸ್ಮಯ್ಯಕ್ -
ಶ್ರದ್ಧಾನಪರಿಚ್ಛಾನಾನುಷ್ಠಾನರೂಪಶುದ್ಧ ರತ್ನತ್ರಯಪ್ರತಿಪಕ್ಷಮಿಥ್ಯಾತ್ವಕರ್ಮೋದಯಸಾಮರ್ಥ್ಯೇನ ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನಚ್ಛಾನ-
ಚಾರಿತ್ರಪರಾಯಣಾಃ ಈರ್ಷ್ಯಾಭಾವೇನ ಸಮತ್ಸರಪರಿಣಾಮೇನ ಸುಂದರಂ ಮಾರ್ಗಂ ಸರ್ವಜ್ಞವೀತರಾಗಸ್ಯ ಮಾರ್ಗಂ
ಪಾಪಕ್ರಿಯಾನಿವೃತ್ತಿಲಕ್ಷಣಂ ಭೇದೋಪಚಾರರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕಮಭೇದೋಪಚಾರರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕಂ ಕೇಚಿನ್ನಿಂದಂತಿ, ತೇಷಾಂ
ಸ್ವರೂಪವಿಕಲಾನಾಂ ಕುಹೇತುದೃಷ್ಟಾಂತಸಮನ್ವಿತಂ ಕುತರ್ಕವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಹ್ಯಭಕ್ತಿಂ ಜಿನೇಶ್ವರಪ್ರಣೀತಶುದ್ಧರತ್ನತ್ರಯಮಾರ್ಗೇ
ಹೇ ಭವ್ಯ ಮಾ ಕುರುಷ್ವ, ಪುನರ್ಭಕ್ತಿಃ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ |

ಗಾಥೆ - ೧೮೬

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪುಣೋ] ಆದರೆ [ಈಸಾಭಾವೇಣ] ಈರ್ಷ್ಯಾವಾದಿಂದ [ಕೇಃ] ಕೆಲವು ಜನರು
[ಸುಂದರಂ ಮಗ್ಗಂ] ಸುಂದರವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು [ಣಂದಂತಿ] ನಿಂದಿಸುತ್ತಾರೆ, [ತೇಸಿಂ ವಯಣಂ] ಅವರ
ವಚನಗಳನ್ನು [ಸೋಚ್ಯ] ಕೇಳಿ [ಜಿಣಮಗ್ಗೇ] ಜಿನಮಾರ್ಗದ ಕುರಿತು [ಅಭತ್ತಿಂ] ಅಭಕ್ತಿಯನ್ನು [ಮಾ ಕುಣಹ]
ಮಾಡಬಾರದು.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಭವ್ಯನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೆಲವು ಮಂದಬುದ್ಧಿಗಳು ತ್ರಿಕಾಲ-ನಿರಾವರಣ, ನಿತ್ಯ-ಒಂದು ಆನಂದವು ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ
ನಿಜಕಾರಣ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವದ ಸ್ಮಯ್ಯಕ್ಶ್ರದ್ಧೆ-ಚ್ಛಾನ-ಅನುಷ್ಠಾನರೂಪ ಶುದ್ಧರತ್ನತ್ರಯದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷವಾದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ
ಕರ್ಮೋದಯದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನ-ಚ್ಛಾನ-ಚಾರಿತ್ರಪರಾಯಣರಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತ ಈರ್ಷ್ಯಾವಾದಿಂದ
ಎಂದರೆ ಮತ್ಸರಯುಕ್ತ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಸುಂದರಮಾರ್ಗವನ್ನು-ಪಾಪಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ
ಭೇದೋಪಚಾರ- ರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಅಭೇದೋಪಚಾರ-ರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ಸರ್ವಜ್ಞ ವೀತರಾಗರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು-
ನಿಂದಿಸುತ್ತಾರೆ, ಆ ಸ್ವರೂಪವಿಕಲ (ಸ್ವರೂಪಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ರಹಿತ)ರಾದ ಜೀವರುಗಳ ಕುಹೇತು-ಕುದೃಷ್ಟಾಂತಯುಕ್ತ
ಕುತರ್ಕವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಜಿನೇಶ್ವರಪ್ರಣೀತ ಶುದ್ಧರತ್ನತ್ರಯಮಾರ್ಗದ ಕುರಿತು ಎಲೈ ಭವ್ಯನೇ! ಅಭಕ್ತಿಮಾಡಬೇಡ,
ಆದರೆ ಭಕ್ತಿಯು ಕರ್ತವ್ಯವಿದೆ.

ಯಾವನೋರ್ವನು ಸುಂದರಮಾರ್ಗದ ನಿಂದೆಮಾಡುವನು ಅಸೂಯೆಭಾವದಿಂದ |

ಅವನ ವಚನಗಳ ಕೇಳಿ ಅಭಕ್ತಿಮಾಡಬಾರದು ಜಿನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ||೧೮೬||

(ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೀಡಿತಂ)

ದೇಹವ್ಯೂಹಮಹೀಜರಾಜಿಭಯದೇ ದುಃಖಾವಲೀಶ್ವಾಪದೇ
 ವಿಶ್ವಾಶಾತಿಕರಾಲಕಾಲದಹನೇ ಶುಷ್ಯನ್ಮನೀಯಾವನೇ* |
 ನಾನಾದುರ್ಣಯಮಾರ್ಗದುರ್ಗಮತಮೇ ದೃಜ್ಜೋಹಿನಾಂ ದೇಹಿನಾಂ
 ಜೈನಂ ದರ್ಶನಮೇಕಮೇವ ಶರಣಂ ಜನ್ಮಾಟವೀಸಂಕಟೇ ||೩೦೬||

ತಥಾ ಹಿ -

(ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೀಡಿತಂ)

ಲೋಕಾಲೋಕನಿಕೇತನಂ ವಪುರದೋ ಜ್ಞಾನಂ ಚ ಯಸ್ಯಪ್ರಭೋ-
 ಸ್ತಂ ಶಂಖಧ್ವನಿಕಂಪಿತಾಖಿಲಭುವಂ ಶ್ರೀನೇಮಿತಿರ್ಥೇಶ್ವರಮ್ |
 ಸ್ತೋತ್ರಂ ಕೇ ಭುವನತ್ರಯೇಽಪಿ ಮನುಜಾಃ ಶಕ್ತಾಃ ಸುರಾ ವಾ ಪುನಃ
 ಜಾನೇ ತತ್ಸ ವನೈಕಕಾರಣಮಹಂ ಭಕ್ತಿರ್ಚಿನೇಽತ್ಯುತ್ಸುಕಾ ||೩೦೭||

[ಈಗ ಈ ೧೮೬ನೇ ಗಾಥೆಯ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜರು ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಯಾವುದು ದೇಹಸಮೂಹರೂಪವೃಕ್ಷಪಂಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಯಂಕರವಿದೆ, ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ದುಃಖಪರಂಪರೆಯೂಪ ಕಾಡು ಪಶು (ವಾಸಿಸುತ್ತ) ಇವೆ, ಎಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕರಾಳಕಾಲರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯು ಎಲ್ಲವುಗಳ ಭಕ್ಷಣಮಾಡುತ್ತದೆ, ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿರೂಪದ ಜಲವು (?) ಬತ್ತುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ದರ್ಶನಮೋಹಯುಕ್ತ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಕುನಯರೂಪ ಮಾರ್ಗಗಳ ಕಾರಣ ಅತ್ಯಂತ ಿದುರ್ಗಮವಿದೆ, ಆ ಸಂಸಾರ-ಕಾನನರೂಪ ನಿಕಟಸ್ಥದಲ್ಲಿ ಜೈನದರ್ಶನವೊಂದೇ ಶರಣಿದೆ. ||೩೦೬||

ಮತ್ತೆ

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಜಿನಪ್ರಭುವಿನ ಜ್ಞಾನಶರೀರವು ಯಾವಾಗಲೂ ಲೋಕಾಲೋಕದ ನಿಕೇತನವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಜಿನನೇಮಿನಾಥ ಪ್ರಭುವಿನ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಲೋಕಾಲೋಕವು ಸಮಾವೇಶವಾಗುತ್ತದೆ-ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತಿದೆ), ಆ ಶ್ರೀನೇಮಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರರ-ಯಾರು ಶಂಖಧ್ವನಿಯಿಂದ ಇಡೀ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಕಂಪನಗೊಳಿಸಿದ್ದರು ಅವರ-ಸ್ತವನ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮೂರುಲೋಕದಲ್ಲಿಯಾವ ಮನುಷ್ಯರು ಅಥವಾ ದೇವತೆಗಳು ಸಮರ್ಥರಿದ್ದಾರೆ? (ಆದಾಗ್ಯೂ) ಅವರ ಸ್ತವನಮಾಡುವ ಏಕಮಾತ್ರ ಕಾರಣವು ಅವರ ಕುರಿತು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸುಕವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿದೆಯೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ||೩೦೭||

★ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಶುದ್ಧಿಯಿರಬಹುದೆಂದು ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

೧. ದುರ್ಗಮ = ಕಠಿಣತೆಯಿಂದ ದಾಂಟಿ ಹೋಗುವಂಥ; ದುಸ್ತರ (ಸಂಸಾರ-ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕುನಯರೂಪದ ಮಾರ್ಗಗಳೊಳಗಿಂದ ಸತ್ಯಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆಯುವುದು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣವಿದೆ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಸಂಸಾರ-ಅರಣ್ಯವು ಅತ್ಯಂತ ದುಸ್ತರವಿದೆ.)

ನಿಯಮಭಾವನಾಣಿಮಿತ್ತಂ ಮಏ ಕದಂ ನಿಯಮಸಾರಣಾಮಸುದಂ |
 ಣಚ್ಛಾ ಜಿನೋಪದೇಸಂ ಪುವ್ವಾವರದೋಷಣಿಮುಕ್ತಂ ||೧೮೭||

ನಿಜಭಾವನಾನಿಮಿತ್ತಂ ಮಯಾ ಕೃತಂ ನಿಯಮಸಾರಣಾಮಶ್ರುತಮ್ |
 ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಜಿನೋಪದೇಶಂ ಪೂರ್ವಾಪರದೋಷನಿರ್ಮುಕ್ತಮ್ ||೧೮೭||

ಶಾಸ್ತ್ರನಾಮಧೇಯಕಥನದ್ವಾರೇಣ ಶಾಸ್ತ್ರೋಪಸಂಹಾರೋಪನ್ಯಾಸೋಽಯಮ್

ಅತ್ರಾಚಾರ್ಯಾಃ ಪ್ರಾರಬ್ಧಸ್ಯಾಂತಗಮನತ್ವಾತ್ ನಿತರಾಂ ಕೃತಾರ್ಥತಾಂ ಪರಿಪ್ರಾಪ್ಯ ನಿಜಭಾವನಾನಿಮಿತ್ತಮು
 ಶುಭವಂಚನಾರ್ಥಂ ನಿಯಮಸಾರಾಭಿಧಾನಂ ಶ್ರುತಂ ಪರಮಾಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಕುಶಲೇನ ಮಯಾ ಕೃತಮ್ | ಕಿಂ ಕೃತ್ವಾ ?
 ಪೂರ್ವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಅವಂಚಕಪರಮಗುರುಪ್ರಸಾದೇನ ಬುದ್ಧೇತಿ | ಕಮ್ ? ಜಿನೋಪದೇಶಂ ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞ
 ಮುಖಾರವಿಂದವಿನಿರ್ಗತಪರಮೋಪದೇಶಮ್ | ತಂ ಪುನಃ ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟಮ್ ? ಪೂರ್ವಾಪರದೋಷಹೇತುಭೂತಸಕಲ-
 ಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷಾಭಾವಾದಾಪ್ತಮುಖವಿನಿರ್ಗತತ್ವಾನಿರ್ದೋಷಮಿತಿ |

ಗಾಥೆ - ೧೮೭

ಅನ್ವಯಾರ್ಥ :- [ಪುವ್ವಾವರದೋಷಣಿಮುಕ್ತಂ] ಪೂರ್ವಾಪರ ದೋಷರಹಿತವಾದ [ಜಿನೋಪದೇಸಂ]
 ಜಿನೋಪದೇಶವನ್ನು [ಣಚ್ಛಾ] ತಿಳಿದುಕೊಂಡು [ಮಏ] ನಾನು [ನಿಯಮಭಾವನಾಣಿಮಿತ್ತಂ] ನಿಜ ಭಾವನೆಯ
 ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ [ನಿಯಮಸಾರಣಾಮಸುದಂ] ನಿಯಮಸಾರ ನಾಮದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು [ಕದಂ] ರಚಿಸಿರುವೆನು.

ಟೀಕೆ :- ಇದು ಶಾಸ್ತ್ರದ ನಾಮಕಥನದಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಉಪಸಂಹಾರ ಸಂಬಂಧದ ಕಥನವಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯಶ್ರೀಯವರು (ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತ್ಪುಂಡ್ರಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು) ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿರುವ
 ಕಾರ್ಯದ ಕೊನೆಯನ್ನು ತಲುಪಿರುವುದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಾರ್ಥತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ-ನೂರಾರು
 ಪರಮ-ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕುಶಲನಾದಂಥ ನಾನು ನಿಜಭಾವನಾನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಅಶುಭವಂಚನಾರ್ಥವಾಗಿ ಈ ನಿಯಮಸಾರ
 ನಾಮದ ಶಾಸ್ತ್ರ ರಚಿಸಿದ್ದೇನೆ, ಏನು ಮಾಡಿ (ಈ ಶಾಸ್ತ್ರ ರಚಿಸಿರುವೆ)? ಮೊದಲು *ಅವಂಚಕರಾದ ಪರಮಗುರುವಿನ
 ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು. ಏನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ? ಜಿನೋಪದೇಶವನ್ನು ಎಂದರೆ ವೀತರಾಗ-ಸರ್ವಜ್ಞರ
 ಮುಖಾರವಿಂದದಿಂದ ಹೊರಟಿರುವ ಪರಮಉಪದೇಶವನ್ನು. ಹೇಗಿದೆ ಆ ಉಪದೇಶ ? ಪೂರ್ವಾಪರದೋಷರಹಿತವಿದೆ
 ಎಂದರೆ ಪೂರ್ವಾಪರದೋಷಕ್ಕೆ ಹೇತುಭೂತವಾದ ಸಕಲಮೋಹರಾಗದ್ವೇಷದ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ಯಾರು ಆಪ್ತರಿದ್ದಾರೆ
 ಅವರ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟಿರುವುದರಿಂದ ನಿರ್ದೋಷವಿದೆ.

ಮತ್ತು (ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು)- ಅದು (ನಿಯಮಸಾರಶಾಸ್ತ್ರವು)
 ನಿಜವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಆಗಮದ ಅರ್ಥಸಮೂಹದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಿದೆ, ಅದು ನಿಯಮ-ಶಬ್ದದಿಂದ-

ಶ್ರೀಜಿನೋಪದೇಶವನು ಪೂರ್ವಾಪರದೋಷವಿಲ್ಲವೆಂದರಿತುಕೊಂಡು ನಾನು |
 ನಿಜಭಾವನಾನಿಮಿತ್ತದಿಂದೀ ನಿಯಮಸಾರಶಾಸ್ತ್ರವನು ರಚಿಸಿದೆನು ||೧೮೭||

★ ಅವಂಚಕ = ಮೋಸಮಾಡದಂಥ; ನಿಷ್ಪಟ; ಸರಳ.

ಕಿಂಚಿ ಅಸ್ಯ ಖಿಲು ನಿಖಿಲಾಗಮಾರ್ಥಸಾರ್ಥಪ್ರತಿಪಾದನಸಮರ್ಥಸ್ಯ ನಿಯಮಶಬ್ದ ಸಂಸೂಚಿತವಿಶುದ್ಧಮೋಕ್ಷ-
ಮಾರ್ಗಸ್ಯ ಅಂಚಿತಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಪರಿಸನಾಥಸ್ಯ ಸಂಚಿತಪಂಚಾಚಾರಪ್ರಪಂಚಸ್ಯಷಡ್‌ದ್ರವ್ಯವಿಚಿತ್ರಸ್ಯ ಸಪ್ತತತ್ತ್ವ ನವಪದಾರ್ಥ-
ಗರ್ಭೀಕೃತಸ್ಯ ಪಂಚಭಾವಪ್ರಪಂಚಪ್ರತಿಪಾದನಪರಾಯಣಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಪರಮಾಲೋಚನಾ-
ನಿಯಮವ್ಯುತ್ಸರ್ಗಪ್ರಭೃತಿಸಕಲಪರಮಾರ್ಥಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡಾಡಂಬರಸಮೃದ್ಧಸ್ಯ ಉಪಯೋಗತ್ರಯವಿಶಾಲಸ್ಯ ಪರಮೇಶ್ವರಸ್ಯ
ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ದ್ವಿವಿಧಂ ಕಿಲ ತಾತ್ಪರ್ಯಂ, ಸೂತ್ರತಾತ್ಪರ್ಯಂ ಶಾಸ್ತ್ರತಾತ್ಪರ್ಯಂ ಚೇತಿ | ಸೂತ್ರತಾತ್ಪರ್ಯಂ ಪದ್ಯೋಪನ್ಯಾಸೇನ
ಪ್ರತಿಸೂತ್ರಮೇವ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಮ್, ಶಾಸ್ತ್ರತಾತ್ಪರ್ಯಂ ತ್ವಿದಮುಪದರ್ಶನೇನ | ಭಾಗವತಂ ಶಾಸ್ತ್ರವಿದಂ ನಿರ್ವಾಣಸುಂದರೀ-
ಸಮುದ್ಭವಪರಮವೀತರಾಗಾತ್ಮಕನಿರ್ವ್ಯಾಭಾಧನಿರಂತರಾನಂಗಪರಮಾನಂದಪ್ರದಂ ನಿರತಿಶಯನಿತ್ಯಶುದ್ಧ ನಿರಂಜನ-
ನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮಭಾವನಾಕಾರಣಂ ಸಮಸ್ತನಯನಿಚಯಾಂತಿತಂ ಪಂಚಮಗತಿಹೇತುಭೂತಂ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ-
ಪ್ರಸರವರ್ಜಿತಗಾತಮಾತ್ರಪರಿಗ್ರಹೇಣ ನಿರ್ಮಿತಮಿದಂ ಯೇ ಖಿಲು ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರನಯಯೋರವಿರೋಧೇನ ಜಾನಂತಿ
ತೇ ಖಿಲು ಮಹಾಂತಃ ಸಮಸ್ತಾಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞದಯವೇದಿನಃ ಪರಮಾನಂದವೀತರಾಗಸುಖಾಭಿಲಾಷಿಣಃ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಬಾಹ್ಯಾಚ್ಚಂತರ

ವಿಶುದ್ಧ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಮ್ಯಕ್‌ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ದರ್ಶಿಸಿದೆ, ಅದು ಶೋಭಿಸುವ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ ಸಹಿತವಿದೆ
(ಎಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಐದು ಅಸ್ತಿಕಾಯದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ), ಅದರಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಚಾರ-ಪ್ರಪಂಚದ ಸಂಚಯ
ಮಾಡಲಾಗಿದೆ (ಎಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಾಚಾರ, ದರ್ಶನಾಚಾರ, ಚಾರಿತ್ರಾಚಾರ, ತಪಾಚಾರ ಮತ್ತು ವೀರ್ಯಾಚಾರರೂಪ
ಪಂಚ ಪ್ರಕಾರದ ಆಚಾರದ ಕಥನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ), ಅದು ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ವಿಚಿತ್ರವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಅದು
ಆರುದ್ರವ್ಯಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ-ಸುಂದರವಿದೆ), ಅದರಲ್ಲಿ ಏಳು ತತ್ತ್ವ ಮತ್ತು ನವಪದಾರ್ಥಗಳು
ಸಮಾವೇಶವಾಗಿವೆ, ಅದು ಐದು ಭಾವರೂಪ ವಿಸ್ತಾರದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಾಯಣವಿದೆ, ಅದು ನಿಶ್ಚಯ-ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ,
ನಿಶ್ಚಯ-ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ನಿಶ್ಚಯ-ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ, ಪರಮ-ಆಲೋಚನ, ನಿಯಮ, ವ್ಯುತ್ಸರ್ಗ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ಪರಮಾರ್ಥ
ಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡದ ಆಡಂಬರದಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಪರಮಾರ್ಥ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ವಿಪುಲ ನಿರೂಪಣೆಯಿದೆ)
ಮತ್ತು ಅದು ಮೂರು ಉಪಯೋಗಗಳಿಂದ ಸುಸಂಪನ್ನವಿದೆ (ಎಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಶುಭ, ಶುಭ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ
ಉಪಯೋಗದ ವಿಪುಲ ಕಥನವಿದೆ)- ಹೀಗೆ ಈ ಪರಮೇಶ್ವರ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಸೂತ್ರತಾತ್ಪರ್ಯ ಮತ್ತು
ಶಾಸ್ತ್ರತಾತ್ಪರ್ಯವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ. ಸೂತ್ರತಾತ್ಪರ್ಯವಂತೂ ಪದ್ಯಕಥನದಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು
ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ (-ಪದ್ಯದಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗಾಥೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ) ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರತಾತ್ಪರ್ಯವು
ಈ ನಿಮ್ಮಾನುಸಾರ ಟೀಕೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ-ಇದು (ನಿಯಮಸಾರ ಶಾಸ್ತ್ರವು) ಭಾಗವತ ಶಾಸ್ತ್ರವಿದೆ.
ಅದು (ಶಾಸ್ತ್ರವು) ನಿರ್ವಾಣ ಸುಂದರಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ, ಪರಮವೀತರಾಗಾತ್ಮಕ, ನಿರಾಬಾಧ, ನಿರಂತರ ಮತ್ತು
ಅನಂಗ ಪರಮಾನಂದವನ್ನೀಯುವಂಥದ್ದಿದೆ, ಅದು ನಿರತಿಶಯ, ನಿತ್ಯಶುದ್ಧ, ನಿರಂಜನ ನಿಜಕಾರಣ ಪರಮಾತ್ಮನ
ಭಾವನೆಯ ಕಾರಣವಿದೆ, ಅದು ಸಮಸ್ತನಯಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಶೋಭಿತವಿದೆ, ಅದು ಪಂಚಮಗತಿಗೆ ಹೇತುಭೂತವಿದೆ
ಮತ್ತು ಅದು ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರರಹಿತ ದೇಹಮಾತ್ರ ಪರಿಗ್ರಹವುಳ್ಳವರಿಂದ (ನಿರ್ಗಂಧ ಮುನಿವರರುಗಳಿಂದ)
ರಚಿತವಿದೆ-ಇಂಥ ಈ ಭಾಗವತ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಯಾರು ನಿಶ್ಚಯನಯ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಅವಿರೋಧತೆಯಿಂದ

೧. ಭಾಗವತ = ಭಗವಂತನ; ದೈವೀ; ಪವಿತ್ರ. ೨. ನಿರಾಬಾಧ = ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲದ; ನಿರ್ವಿಘ್ನ. ೩. ಅನಂಗ = ಅಶರೀರ; ಆತೀತ; ಅತೀಂದ್ರಿಯ
೪. ನಿರತಿಶಯ = ಅದಕ್ಕಿಂತ ಯಾವುದೂ ಅಧಿಕವಿಲ್ಲದಂಥ; ಅನುತ್ತಮ; ಶ್ರೇಷ್ಠ; ಅದ್ವಿತೀಯ.

ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಪರಿಗ್ರಹಪ್ರಪಂಚಾಃ ತ್ರಿಕಾಲನಿರುಪಾಧಿಸ್ವರೂಪನಿರತನಿಜಕಾರಣ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪ ಶ್ರದ್ಧಾನ್ವಪರಿಚ್ಛಾನಾ-
ಚರಣಾತ್ಮಕಭೇದೋಪಚಾರ ಕಲ್ಪನಾನಿರಪೇಕ್ಷಸ್ವರತ್ವತ್ಯಯಪರಾಯಣಾಃ ಸಂತಃ ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮಫಲಸ್ಯ ಶಾಶ್ವತಸುಖಸ್ಯ ಭೋಕ್ತಾರೋ
ಭವಂತೀತಿ |

(ಮಾಲಿನಿ)

ಸುಕವಿಜನಪಯೋಜಾನಂದಿಮಿತ್ರೇಣ ಶಸ್ತಂ
ಲಲಿತಪದನಿಕಾಯೈರ್ನಿರ್ಮಿತಂ ಶಾಸ್ತ್ರಮೇತತ್ |
ನಿಜಮನಸಿ ವಿಧತೇ ಯೋ ವಿಶುದ್ಧಾತ್ಮ ಕಾಂಕ್ಷೀ
ಸ ಭವತಿ ಪರಮಶ್ರೀಕಾಮಿನೀಕಾಮರೂಪಃ ||೩೦೮||

(ಅನುಷ್ಠುಪ್ಪು)

ಪದ್ಮಪ್ರಭಾಭಿಧಾನೋದ್ಧೃತಂಧುನಾಥಸಮುದ್ಧವಾ |
ಉಪನ್ಯಾಸೋರ್ಮಿಮಾಲೇಯಂ ಸ್ಥೇಯಾಚ್ಚೇತಸಿ ಸಾ ಸತಾಮ್ ||೩೦೯||

ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಆ ಮಹಾ ಪುರುಷರು-ಸಮಸ್ತ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಿಹೃದಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವಂಥ ಮತ್ತು ಪರಮಾನಂದರೂಪ
ವೀತರಾಗಸುಖದ ಅಭಿಲಾಷಿಗಳು-ಬಾಹ್ಯ-ಅಭ್ಯಂತರವೆಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತಾಲ್ಕು ಪರಿಗ್ರಹಗಳ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ,
ತ್ರಿಕಾಲ-ನಿರುಪಾಧಿ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಲೀನ ನಿಜಕಾರಣಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪದ ಶ್ರದ್ಧೆ-ಜ್ಞಾನ- ಆಚರಣಾತ್ಮಕವಾದ
ಭೇದೋಪಚಾರ-ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ನಿರಪೇಕ್ಷವಾದಂಥ ಿಸ್ವಸ್ಥ ರತ್ವತ್ಯಯದಲ್ಲಿ ಪರಾಯಣರಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತ, ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮದ
ಫಲರೂಪವಾದ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖದ ಭೋಕ್ತೃಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ.

[ಈ ನಿಯಮಸಾರ-ಪರಮಾಗಮದ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯ ಪೂರ್ಣಾಹುತಿ ಮಾಡುತ್ತ
ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರು ನಾಲ್ಕು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-]

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಸಕವಿಜನರೂಪದ ಕಮಲಗಳಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನೀಯುವಂಥ (ವಿಕಸಿಸುವಂಥ) ಸೂರ್ಯನು
ಲಲಿತ ಪದ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಉತ್ತಮ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಯಾವ ವಿಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ (ಭವ್ಯ)
ಜೀವನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಪರಮಶ್ರೀರೂಪ ಕಾಮಿನಿಯ ವಲ್ಲಭನಾಗುತ್ತಾನೆ. ||೩೦೮||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಪದ್ಮಪ್ರಭ ನಾಮದ ಉತ್ತಮ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಈ ಊರ್ಮಿ
ಮಾಲೇಯ-ಕಥನವು (ಟೀಕೆಯು) ಸತ್ಪುರುಷರ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ (ಸದಾ) ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಇರಲಿ. ||೩೦೯||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಒಂದು ವೇಳೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಪದವು ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ
ಭದ್ರ ಕವಿಗಳು ಅದನ್ನು ಲೋಪ ಮಾಡಿ ಉತ್ತಮಪದವನ್ನಿರಿಸಬೇಕು. ||೩೧೦||

೧. ಹೃದಯ = ಅಭಿಪ್ರಾಯ; ರಹಸ್ಯ; ಮರ್ಘ. [ಈ ಭಾಗವತ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಯಾರು ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಸಮಸ್ತ
ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ,]

೨. ಸ್ವಸ್ಥ = ನಿಚಾತ್ಮಸ್ಥಿತ, (ನಿಚಾತ್ಮಸ್ಥಿತ ಶುದ್ಧರತ್ವತ್ಯಯವು ಭೇದೋಪಚಾರ-ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ನಿರಪೇಕ್ಷವಿದೆ.)

(ಅನುಷ್ಠಾನ)

ಅಸ್ಮಿನ್ ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರೈ ವಿರುದ್ಧಂ ಪದಮಸ್ತಿ ಚೇತ್ |

ಉಪ್ಪಾ ತತ್ಕವಯೋ ಭದ್ರಾಃ ಕುರ್ವಂತು ಪದಮುತ್ತಮಮ್ ||೨೧೦||

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಯಾವತ್ಸದಾಗತಿಪಥೇ ರುಚಿರೇ ವಿರೇಚೇ

ತಾರಾಗಣೈಃ ಪರಿವೃತಂ ಸಕಲೇಂದುಬಿಂಬಮ್ |

ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿರಪಹಸ್ತಿಹೇಯವೃತ್ತಿಃ

ಸ್ಥೇಯಾತ್ಸತಾಂ ವಿಪುಲಚೇತಸಿ ತಾವದೇವ ||೨೧೧||

ಇತಿ ಸುಕವಿಜನಪಯೋಜಮಿತ್ರಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಪ್ರಸರವರ್ಜಿತಗಾತ್ರಮಾತ್ರಪರಿಗ್ರಹಶ್ರೀಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವ
ವಿರಚಿತಾಯಾಂ ನಿಯಮಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯಾಯಾಂ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತೌ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗಾಧಿಕಾರೋ ದ್ವಾದಶಮಃ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧಃ ||

ಸಮಾಪ್ತಾ ಚೇಯಂ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿಃ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತಾರಾಗಣಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಬಿಂಬವು (ಪೂರ್ಣ
ಚಂದ್ರನ ಗೋಲಕವು) ಮನೋಹರವಾದ ಗಗನದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುವುದು (ಶೋಭಿಸುವುದು) ಸರಿಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ
ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿ (ನಾಮದ ಈ ಟೀಕೆಯು)-ಯಾವುದು ಹೇಯವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿರಸಮಾಡಿದೆ (ಎಂದರೆ ಯಾವುದು
ಬಿಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸಮಸ್ತ ವಿಭಾವವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ದೂರ ಎಸೆದುಬಿಟ್ಟಿದೆ ಅದು) -ಸತ್ತುರುಷರ ವಿಶಾಲ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ
ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿ. ||೨೧೧||

ಈ ರೀತಿ ಸುಕವಿಜನರೂಪ ಕಮಲಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾರು ಸೂರ್ಯಸಮಾನರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಐದು
ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದರಹಿತವಾದ ದೇಹಮಾತ್ರವು ಯಾರಿಗೆ ಪರಿಗ್ರಹವಿತ್ತು ಅಂಥ ಶ್ರೀಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿ
ದೇವರ ಮುಖಾಂತರ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿಯಮಸಾರದ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿನಾಮದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ
ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತ್ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯ ದೇವಪ್ರಣೀತ ಶ್ರೀ ನಿಯಮಸಾರ ಪರಮಾಗಮದ ನಿರ್ಗಂಧ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ
ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವವಿರಚಿತ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿ ನಾಮದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ) ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗ ಅಧಿಕಾರ ನಾಮದ
ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತ್ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ ಶ್ರೀ ನಿಯಮಸಾರ

ಪರಮಾಗಮದ ನಿರ್ಗಂಧ ಮುನಿರಾಜ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವ

ವಿರಚಿತ ತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿನಾಮದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಯ ಶ್ರೀಹಿಂಮತಲಾಲ

ಚೇತಾಲಾಲ ಶಾಹ ಕೃತ ಗುಜರಾತಿ ಅನುವಾದದ ಆಧಾರದಿಂದ

ಶ್ರೀ ಎಂ. ಬಿ. ಪಾಟೀಲ ಸೇಡಬಾಳ ಇವರಿಂದ

ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾನುವಾದವು

ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

★★★

ಗಾಥೆಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮ ಸೂಚಿ					
	ಗಾಥೆ	ಪುಟ		ಗಾಥೆ	ಪುಟ
ಅ			ಏ		
ಅಇಧೂಲಧೂಲಧೂಲಂ	೨೧	೪೫	ಏಗೋ ಮೇ ಸಾಸದೋ ಅಪ್ಪಾ	೧೦೨	೧೮೧
ಅಣುಖಿಂದವಿಯಪ್ಪೇಣ ದು	೨೦	೪೪	ಏಗೋ ಯ ಮರದಿ ಜೀವೋ	೧೦೧	೧೭೯
ಅಣ್ಣಣೆರವೇಕ್ಕೋ ಜೋ	೨೮	೫೪	ಏದೇ ಛದ್ಧವ್ವಾಣಿ ಯ	೩೪	೬೪
ಅತ್ತಾಗಮತಚ್ಚಾಣಂ	೫	೧೦	ಏದೇ ಸವ್ವೇ ಭಾವಾ	೪೯	೯೨
ಅತ್ತಾದಿ ಅತ್ತಮಜ್ಜಂ	೨೬	೫೧	ಏಯರಸರೂವಗಂಧಂ	೨೭	೫೨
ಅಪ್ಪಸರೂವಂ ಪೇಚ್ಚದಿ	೧೬೬	೩೦೬	ಏರಿಸಭೇದ ಬ್ಬಾಸೇ	೮೨	೧೪೨
ಅಪ್ಪಸರೂವಾಲಂಬಣ	೧೧೯	೨೧೯	ಏರಿಸಯ ಭಾವಣಾವಿ	೭೬	೧೩೫
ಅಪ್ಪಾಣಂ ವಿಣು ಕಾಣಂ	೧೭೧	೩೧೫	ಏವಂ ಭೇದಬ್ಬಾಸಂ	೧೦೬	೧೮೮
ಅಪ್ಪಾ ಪರಪ್ಪಯಾಸೋ	೧೬೩	೩೦೧	ಕ		
ಅರಸಮರೂವಮಗಂಧಂ	೪೬	೮೭	ಕತ್ತಾ ಭೋತ್ತಾ ಆದಾ	೧೮	೩೮
ಅವ್ವಾಬಾಹಮಣೆಂದಿಯ	೧೭೮	೩೨೫	ಕದಕಾರಿದಾಣುಮೋದಣ	೬೩	೧೧೨
ಅಸರೀರಾ ಅವಿಣಾಸಾ	೪೮	೯೧	ಕಮ್ತಮಹೀರುಹಮೂಲ	೧೧೦	೧೯೯
ಅಂತರಬಾಹಿರಜಪ್ಪೇ	೧೫೦	೨೭೬	ಕಮ್ಮಾದೋ ಅಪ್ಪಾಣಂ	೧೧೧	೨೦೧
ಆ			ಕಾಯಕಿರಿಯಾಣಿಯತ್ತೀ	೭೦	೧೨೪
ಆಲುಸ್ಸು ಖಿಯೇಣ ಪುಣೋ	೧೭೬	೩೨೨	ಕಾಯಾಕುಪರದವ್ವೇ	೧೨೧	೨೨೩
ಆದಾ ಖು ಮಜ್ಜ ಕಾಣೇ	೧೦೦	೧೭೬	ಕಾಲುಸ್ಸಮೋಹಸಣ್ಣಾ	೬೬	೧೧೯
ಆರಾಹಣಾಣಿ ವಟ್ಟಣಿ	೮೪	೧೪೬	ಕಿಂ ಕಾಹದಿ ವಣವಾಸೋ	೧೨೪	೨೨೯
ಆಲೋಯಣಮಾಲುಂಭಣ	೧೦೮	೧೯೪	ಕಿಂ ಬಹುಣಾ ಭಣೆವಿಣ ದು	೧೧೭	೨೧೫
ಆವಾಸಂ ಜಹ ಇಚ್ಛೆಪಿ	೧೪೭	೨೭೧	ಕುಲಚೋಣೆಜೀವಮಗ್ಗಣ	೫೬	೧೦೧
ಆವಾಸಏಣ ಜುತ್ತೋ	೧೪೯	೨೭೪	ಕೇವಲಣಾಣಸಹಾವೋ	೯೬	೧೬೯
ಆವಾಸಏಣ ಹೀಣೋ	೧೪೮	೨೭೩	ಕೇವಲಮಿಂದಿಯರಹಿಯಂ	೧೧	೨೩
ಈ			ಕೋಹಂ ಖಮಯಾ ಮಾಣಂ	೧೧೫	೨೧೧
ಈಸಾಭಾವೇಣ ಪುಣೋ	೧೮೬	೩೩೭	ಕೋಹಾದಿಸಗಬ್ಬಾವ-	೧೧೪	೨೧೦
ಈಹಾಪ್ಪುವ್ವಂ ವಯಣಂ	೧೭೪	೩೧೮	ಗ		
ಉ			ಗಮಣಣೆಮಿತ್ತಂ ಧಮ್ತ-	೩೦	೫೬
ಉಕ್ಕಿತ್ತೋ ಜೋ ಬೋಹೋ	೧೧೬	೨೧೪	ಗಾಮೇ ವಾ ಣಯರೇ ವಾ	೫೮	೧೦೪
ಉತ್ತಮಅಟ್ಟಂ ಆದಾ	೯೨	೧೬೦	ಘ		
ಉಮ್ಮಗ್ಗಂ ಪರಿಚೆತ್ತಾ	೮೬	೧೪೯	ಘಣಘಾಣಕಮ್ತ ರಹಿಯಾ	೭೧	೧೨೬
ಉಸಹಾದಿ ಬೆಣವರಿದಾ	೧೪೦	೨೫೪	ಚ		
			ಚೆಲುಗಇಭವಸಂಭಮಣಂ	೪೨	೭೭

ಗಾಥೆಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮ ಸೂಚಿ					
	ಗಾಥೆ	ಪುಟ		ಗಾಥೆ	ಪುಟ
ಚಲುದಹಭೇದಾ ಭಣದಾ	೧೭	೩೫	ಚೋ ದು ಪುಣ್ಣಂ ಚ ಪಾವಂ ಚ	೧೩೦	೨೩೯
ಚಕ್ಷು ಅಚಕ್ಷು ಓಹೀ	೧೪	೩೧	ಚೋ ದು ಹಸ್ಸಂ ರಈ ಸೋಗಂ	೧೩೧	೨೪೧
ಚತ್ತಾ ಅಗುತ್ತಿಭಾವಂ	೮೮	೧೫೩	ಚೋ ಧಮ್ನಸುಕರೂಣ	೧೫೧	೨೭೮
ಚಲಮಲಿಣಮಗಾಥತ್ತ	೫೨	೯೬	ಚೋ ಪಸ್ಸದಿ ಅಪ್ಪಾಣಂ	೧೦೯	೧೯೬
ಛ			ಚೋ ಸಮೋ ಸವ್ವಭೂದೇಸು	೧೨೬	೨೩೨
ಛಾಯಾತವಮಾದೀಯಾ	೨೩	೪೬	ಝ		
ಛಹತಣ್ಣಭೀರುರೋಸೋ	೬	೧೧	ಝಾಣಣಿಲೀಣೋ ಸಾಹೂ	೯೩	೧೬೩
ಞ			ಞ		
ಜಂ ಕಿಂಚಿ ಮೇ ದುಚ್ಚರಿತ್ತಂ	೧೦೩	೧೮೨	ಞಾಣಣಿಸೇಜ್ಜ ವಿಹಾರಾ	೧೭೫	೩೨೦
ಜದಿ ಸಕ್ಕದಿ ಕಾದುಂ ಚೇ	೧೫೪	೨೮೨	ಞ		
ಜಸ್ಸ ರಾಗೋ ದು ದೋಸೋದು	೧೨೮	೨೩೭	ಞಟ್ಟುಟ್ಟುಕಮ್ಮಬಂಧಾ	೭೨	೧೨೮
ಜಸ್ಸ ಸಣ್ಣಿಹಿದೋ ಅಪ್ಪಾ	೧೨೭	೨೩೫	ಞಮಿಲೂಣ ಜಿಣಂ ವೀರಂ	೧	೪
ಜಾಇಜರಮರಣರಹಿಯಂ	೧೭೭	೩೨೪	ಞರಣಾರಯತಿರಿಯಸುರಾ	೧೫	೩೩
ಜಾಣಂತೋ ಪಸ್ಸಂತೋ	೧೭೨	೩೧೬	ಞ ವಸೋ ಅವಸೋ ಅವಸ	೧೪೨	೨೬೦
ಜಾಣದಿ ಪಸ್ಸದಿ ಸವ್ವಂ	೧೫೯	೨೯೧	ಞವಿ ಇಂದಿಯ ಉವಸಗ್ಗಾ	೧೮೦	೩೨೯
ಜಾ ರಾಯಾದಿಣಿಯತ್ತೀ	೬೯	೧೨೩	ಞವಿ ಕಮ್ಮಂ ಣೋಕಮ್ಮಂ	೧೮೧	೩೩೧
ಜಾರಿಸಿಯಾ ಸಿದ್ಧಪ್ಪಾ	೪೭	೮೯	ಞವಿ ದುಕ್ಖಂ ಞವಿ ಸುಕ್ಖಂ	೧೭೯	೩೨೭
ಜಿಣಕಹಿಯಪರಮಸುತ್ತೇ	೧೫೫	೨೮೩	ಞಂತಾಣಂತಭವೇಣ ಸ-	೧೧೮	೨೧೮
ಜೀವಾಣ ಪುಗ್ಗಲಾಣಂ	೧೮೪	೩೩೪	ಞಾಣಂ ಅಪ್ಪಪಯಾಸಂ	೧೬೫	೩೦೫
ಜೀವಾದಿ ಬಹಿತ್ತಚ್ಚಂ	೩೮	೬೯	ಞಾಣಂ ಜೀವಸರೂವಂ	೧೭೦	೩೧೨
ಜೀವಾದೀ ದವ್ವಾಣಂ	೩೩	೬೨	ಞಾಣಂ ಪರಪ್ಪಯಾಸಂ	೧೬೧	೨೯೭
ಜೀವಾದು ಪುಗ್ಗಲಾದೋ	೩೨	೬೦	ಞಾಣಂ ಪರಪ್ಪಯಾಸಂ	೧೬೨	೨೯೯
ಜೀವಾ ಪೋಗ್ಗಲಕಾಯಾ	೯	೧೯	ಞಾಣಂ ಪರಪ್ಪಯಾಸಂ	೧೬೪	೩೦೩
ಜೀವೋ ಉವಟಗಮಟ	೧೦	೨೧	ಞಾಣಾಜೀವಾ ಞಾಣಾ-	೧೫೬	೨೮೫
ಜುಗವಂ ಪಟ್ಟಣ ಞಾಣಂ	೧೬೦	೨೯೪	ಞಾಹಂ ಕೋಹೋ ಮಾಣೋ	೮೧	೧೩೮
ಜೋ ಚರದಿ ಸಂಜದೋ ಖಲು	೧೪೪	೨೬೪	ಞಾಹಂ ಞಾರಯಭಾವೋ	೭೭	೧೩೮
ಜೋ ಣ ಹವದಿ ಅಣ್ಣವಸೋ	೧೪೧	೨೫೮	ಞಾಹಂ ಬಾಲೋ ವುಡ್ಡೋ	೭೯	೧೩೮
ಜೋ ದು ಅಟ್ಟಂ ಚ ರುದ್ಧಂ ಚ	೧೨೯	೨೩೮	ಞಾಹಂ ಮಗ್ಗಣತಾಣೋ	೭೮	೧೩೮
ಜೋ ದುಗಂಠಾ ಭಯಂ ವೇದಂ	೧೩೨	೨೪೧	ಞಾಹಂ ರಾಗೋ ದೋಸೋ	೮೦	೧೩೮
ಜೋ ದು ಧಮ್ನಂ ಚ ಸುಕ್ಖಂ ಚ	೧೩೩	೨೪೩	ಞಿಕ್ಕಸಾಯಸ್ಸ ದಂತಸ್ಸ	೧೦೫	೧೮೬

ಗಾಥೆಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮ ಸೂಚಿ					
	ಗಾಥೆ	ಪುಟ		ಗಾಥೆ	ಪುಟ
ನಿಗ್ಗಂಥೋ ನೀರಾಗೋ	೪೪	೮೫	ಪರಿಣಾಮಪುಷ್ಪವಯಣಂ	೧೭೩	೨೧೭
ನಿಧ್ವಂಡೋ ನಿಧ್ವಂದ್ವೋ	೪೩	೮೧	ಪಂಚಾಚಾರಸಮಗ್ನಾ	೭೩	೧೩೦
ನಿಯಭಾವಣಾನಿಮಿತ್ತಂ	೧೮೭	೩೩೯	ಪಾಸುಗಭೂಮಿಪದೇಸೇ	೬೫	೧೧೭
ನಿಯಭಾವಂ ನಿವಿ ಮುಚ್ಚಿ	೯೭	೧೭೧	ಪಾಸುಗಮಗ್ಗೇಣ ದಿವಾ	೬೧	೧೦೮
ನಿಯಮಂ ನಿಯಮಸ್ಸ ಫಲಂ	೧೮೫	೩೩೫	ಪುವೃತ್ತಸಯಲದವ್ವಂ	೧೬೮	೩೦೯
ನಿಯಮಂ ಮೋಕ್ಷಲುವಾಯೋ	೪	೮	ಪುವೃತ್ತಸಯಲಭಾವಾ	೫೦	೪೯
ನಿಯಮೇಣ ಯ ಜಂ ಕಜ್ಜಂ	೩	೭	ಪೇಸುಣ್ಣ ಹಾಸಕಕ್ಕಸ-	೬೨	೧೧೦
ನಿವ್ವಾಣಮೇವ ಸಿದ್ಧಾ	೧೮೩	೩೩೩	ಪೋಗ್ಗಲದವ್ವಂ ಉಚ್ಚಿ	೨೯	೫೮
ನಿಸ್ಸೇಸದೋಸರಹಿಟ	೭	೧೫	ಪೋಗ್ಗಲದವ್ವಂ ಮೋತ್ತಂ	೩೭	೬೭
ಣೋಕಮ್ಹಕಮ್ಹರಹಿಯಂ	೧೦೭	೧೯೨	ಪೋತ್ಥಣಕಮಂಡಲಾಣಂ	೬೪	೧೧೫
ಣೋ ಖಿಣಿಯಭಾವತಾಣಾ	೪೧	೭೪	ಬ		
ಣೋಖಿಲು ಸಹಾವತಾಣಾ	೩೯	೭೦	ಬಂಧಣಭೇದಣಮಾರಣ	೬೮	೧೨೩
ಣೋ ತಿಡಿ ಬಂಧಟ್ಥಾಣಾ	೪೦	೭೨	ಭ		
ತ			ಭೂಪವ್ವದಮಾದೀಯಾ	೨೨	೪೫
ತಸ್ಸ ಮುಹಗ್ಗದವಯಣಂ	೮	೧೭	ಮ		
ತಹ ದಂಸಣಲುಪಟಗೋ	೧೩	೨೮	ಮಗ್ಗೋಮಗ್ಗಫಲಂ ತಿ ಯ	೨	೫
ಥ			ಮದಮಾಣಮಾಯಲೋಹವಿ-	೧೧೨	೨೦೪
ಥೀರಾಜಚೋರ ಭತ್ತ ಕ-	೬೭	೧೨೦	ಮಮತ್ತಿಂ ಪರಿವಜ್ಜಾಮಿ	೯೯	೧೭೫
ದ			ಮಾಣುಸ್ಸಾ ದುವಿಯಪ್ಪಾ	೧೬	೩೫
ದಟ್ಟೂಣ ಇಚ್ಛಿರೂವಂ	೫೯	೧೦೫	ಮಿಚ್ಛಾತ್ತಪಹುದಿಭಾವಾ	೯೦	೧೫೭
ದವ್ವಗುಣಪಜ್ಜಯಾಣಂ	೧೪೫	೨೬೬	ಮಿಚ್ಛಾದಂಸಣಣಾಣ-	೯೧	೧೫೯
ದವ್ವತ್ತಿಛಿಣ ಜೀವಾ	೧೯	೪೦	ಮುತ್ತಮಮುತ್ತಂ ದವ್ವಂ	೧೬೭	೩೦೮
ಧ			ಮೋಕ್ಷಪಹೇ ಅಪ್ಪಾಣಂ	೧೩೬	೨೪೯
ಧಾಲುಚಲುಕ್ಸಪ್ಪುಣೋ	೨೫	೪೯	ಮೋಕ್ಷಂಗಳಯಪುರಿಸಾಣಂ	೧೩೫	೨೪೬
ಪ			ಮೋತ್ತೂಣ ಅಟ್ಟರುದ್ಧಂ	೮೯	೧೫೪
ಪಡಿಕಮಣಿಣಾಮಧೇಯೇ	೯೪	೧೭೪	ಮೋತ್ತೂಣ ಅಣಾಯಾರಂ	೮೫	೧೪೮
ಪಡಿಕಮಣಿಪಹುದಿಕಿರಿಯಂ	೧೫೨	೨೧೯	ಮೋತ್ತೂಣ ವಯಣರಯಣಂ	೮೩	೧೪೪
ಪಯಡಿಟ್ಟಿದಿಅಣುಭಾಗ-	೯೮	೧೭೪	ಮೋತ್ತೂಣ ಸಯಲಜಪ್ಪಮ-	೯೫	೧೬೭
ಪರಿಚತ್ತಾ ಪರಭಾವಂ	೧೪೬	೨೬೮	ಮೋತ್ತೂಣ ಸಲ್ಲಭಾವಂ	೮೭	೧೫೨

ಗಾಥೆಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮ ಸೂಚಿ					
	ಗಾಥೆ	ಪುಟ		ಗಾಥೆ	ಪುಟ
ರ			ವಿರದೋ ಸವ್ಯಸಾವಜ್ಜೇ	೧೨೫	೨೩೧
ರಯಣತ್ತಯಸಂಜುತ್ಯಾ	೨೪	೧೩೨	ವಿವರಿಯಾಭಿಣವೇಸವಿ-	೫೧	೯೬
ರಾಗೇಣ ವ ದೋಸೇಣವ	೫೨	೧೦೩	ವಿವರಿಯಾಭಿಣವೇಸಂ	೧೩೯	೨೫೩
ರಾಯಾದಿ ಪರಿಹಾರೇ	೧೩೨	೨೫೦	ಸ		
ಲ			ಸಣ್ಣಾಣಂ ಚಲುಭೇಯಂ	೧೨	೨೪
ಲದ್ವಾಣಂ ಣಿಹಿ ಎಕ್ಕೋ	೧೫೨	೨೮೬	ಸಮಯಾವಲಿಭೇದೇಣ	೩೧	೫೮
ಲೋಯಾಯಾಸೇ ತಾವಂ	೩೬	೬೫	ಸಮ್ಯಕ್ತಣಾಣಚರಣೇ	೧೩೪	೨೪೫
ಲೋಯಾಲೋಯಂ ಜಾಣಇ	೧೬೯	೩೧೧	ಸಮ್ಯಕ್ತಸ್ಸ ಣಿಮಿತ್ತಂ	೫೩	೯೭
ವ			ಸಮ್ಯಕ್ತಂ ಸಣ್ಣಾಣಂ	೫೪	೯೭
ವಟ್ಟದಿ ಜೋ ಸೋ ಸಮಣೋ	೧೪೩	೨೬೧	ಸಮ್ಯಂ ಮೇ ಸವ್ವಭೂದೇಸು	೧೦೪	೧೮೪
ವಣ್ಣರಸಗಂಧಫಾಸಾ	೪೫	೮೭	ಸವ್ವವಿಠಿಪ್ಪಾಭಾವೇ	೧೩೮	೨೫೧
ವದಸಮಿದಿಸೀಲಸಂಜಮ-	೧೧೩	೨೦೯	ಸವ್ವೇ ಪುರಾಣಪುರಿಸಾ	೧೫೮	೨೮೮
ವಯಣಮಯಂ ಪಡಿಕಮಣಂ	೧೫೩	೨೮೦	ಸವ್ವೇಸಿಂ ಗಂಥಾಣಂ	೬೦	೧೦೬
ವಯಣೋಚ್ಚಾರಣಕಿರಿಯಂ	೧೨೨	೨೨೬	ಸಂಖೇಜ್ಜಾಸಂಖೇಜ್ಜಾ-	೩೫	೬೫
ವವಹಾರಣಯಚರಿತ್ತೇ	೫೫	೯೭	ಸಂಜಮಣಿಯಮತವೇಣ	೧೨೩	೨೨೭
ವಾವಾರವಿಪ್ಪಮುಕ್ಕಾ	೭೫	೧೩೩	ಸುಹಅಸುಹವಯಣರಯಣಂ	೧೨೦	೨೨೧
ವಿಜ್ಜದಿ ಕೇವಲಣಾಣಂ	೧೮೨	೩೩೨	ಸುಹುಮಾಹವಂತಿ ಖಿಂಧಾ	೨೪	೪೬

ಕಲಶಕಾವ್ಯಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮ ಸೂಚಿ					
	ಶ್ಲೋಕ	ಪುಟ		ಶ್ಲೋಕ	ಪುಟ
ಅ			ಅನ್ಯವಶಃ ಸಂಸಾರೀ	೨೪೩	೨೬೩
ಅಕ್ಷಯ್ಯಾಂತ-	೧೬೩	೨೦೨	ಅಪಗತಪರಮಾತ್ಮ-	೧೧೨	೧೪೭
ಅಖಂಡಿತಮನಾರತಂ	೧೪೯	೧೯೦	ಅಪರಿವೃಂದರೂಪಸ್ಯ	೯೫	೧೨೫
ಅಚೇತನೇ ಪುದ್ಗಲ-	೪೫	೫೬	ಅಪವರ್ಗಾಯ ಭವ್ಯಾನಾಂ	೪	೨
ಅತ ಏವ ಭಾತಿ ನಿತ್ಯಂ	೨೪೪	೨೬೩	ಅಪಿ ಚ ಬಹುವಿಭಾವೇ	೨೭	೩೫
ಅತಿತೀವ್ರಮೋಹಸಂಭವ-	೧೧೧	೧೪೫	ಅಪಿ ಚ ಸಕಲರಾಗ-	೩೦	೩೯
ಅತ್ಯಪೂರ್ವನಿಜಾತ್ಮೋತ್ಥ-	೨೩೬	೨೫೬	ಅಪುನರ್ಭವಸುಖ-	೨೩೩	೨೫೫
ಅಥ ಜಿನಪತಿಮಾರ್ಗಾ-	೧೭೧	೨೦೬	ಅಪ್ಯಾತ್ಮನಿ ಸ್ಥಿತಿಂ ಬುಧ್ವಾ	೪೦	೫೨
ಅಥ ಜಿನಮತಮುಕ್ತೇ-	೩೦೩	೩೩೪	ಅಭಿನವಮಿದಮುಚ್ಚಂ-	೨೪೦	೨೬೨
ಅಥ ತನುಮನೋವಾಚಾಂ	೧೧೮	೧೫೪	ಅಭಿನವಮಿದಂ ಪಾಪಂ	೧೭೫	೨೦೭
ಅಥ ನಯಯುಗಯುಕ್ತಿಂ	೩೬	೪೨	ಅಯಂ ಜೀವೋ ಜೀವ-	೨೧೭	೨೪೧
ಅಥ ನಿಜಪರಮಾನಂದ್ಯ-	೧೧೩	೧೪೯	ಅವಿಚಲಿತಮಖಂಡ-	೨೯೬	೩೨೫
ಅಥ ನಿಯತಮನೋವಾ-	೧೩೪	೧೭೬	ಅಸತಿ ಚ ಸತಿ ಬಂಧೇ	೭೦	೮೯
ಅಥ ಭವಜಲರಾಶೌ	೧೨೧	೧೫೮	ಅಸತಿ ಸತಿ ವಿಭಾವೇ	೩೪	೪೦
ಅಥ ಮಮ ಪರಮಾತ್ಮಾ	೧೩೮	೧೮೨	ಅಸಾರೇ ಸಂಸಾರೇ	೨೬೪	೨೮೩
ಅಥ ವಿವಿಧವಿಕಲ್ಪಂ	೧೬೮	೨೦೩	ಅಸ್ಮಾಕಂ ಮಾನಸಾನ್ಯುಚ್ಚೈಃ	೬	೩
ಅಥ ಸಕಲಜಿನೋಕ್ತ-	೧೭	೨೩	ಅಸ್ಮಿನ್ ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ	೩೧೦	೩೪೨
ಅಥ ಸತಿ ಪರಭಾವೇ	೨೪	೩೨	ಅಸ್ಮಿನ್ ಲೋಕೇ	೨೬೮	೨೮೭
ಅಥ ಸತಿ ಪರಮಾಣೋ-	೪೧	೫೩	ಅಹಮಾತ್ಮಾಸುಖಾಕಾಂಕ್ಷೀ	೨೦೭	೨೩೪
ಅಥ ಸುಲಲಿತವಾಚಾಂ	೧೬೯	೨೦೪	ಅಂ		
ಅದ್ವಂದ್ವನಿಹ್ಮಮನಘಂ	೨೩೭	೨೫೬	ಅಂಚಿತಪಂಚಮಗತಯೇ	೫೮	೭೭
ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಾ-	೧೮೭	೨೧೭	ಆ		
ಅನವರತಮಖಂಡ-	೬೦	೮೦	ಆಕರ್ಷತಿ ರತ್ನಾನಾಂ	೭೮	೧೦೫
ಅನವರತಮಖಂಡ	೧೯೨	೨೨೨	ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಾದ್ಭವತಿ	೧೮೬	೨೧೭
ಅನಶನಾದಿ-	೧೮೪	೨೧೬	ಆತ್ಮಧ್ಯಾನಾದ-	೧೨೩	೧೬೨
ಅನಶನಾದಿ-	೨೦೨	೨೩೦	ಆತ್ಮನ್ಯುಚ್ಚೈರ್ಭವತಿ	೨೩೮	೨೬೦
ಅನಶನಾದಿ-	೨೫೧	೨೭೦	ಆತ್ಮಾ ಜಾನಾತಿ ವಿಶ್ವಂ	೨೭೨	೨೯೩
ಅನಾದಿಮಮಸಂಸಾರ-	೧೬೭	೨೦೩	ಆತ್ಮಾ ಜ್ಞಾನಂ ಭವತಿ	೨೭೮	೩೦೧
ಅನಿಶಮತುಲಬೋಧಾ-	೬೪	೮೪	ಆತ್ಮಾ ಜ್ಞಾನಂ ಭವತಿ	೨೮೧	೩೦೬

ಕಲಶಕಾವ್ಯಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮ ಸೂಚಿ

	ಶ್ಲೋಕ	ಪುಟ		ಶ್ಲೋಕ	ಪುಟ
ಆತ್ಮ ತಿಷ್ಠತ್ಯ-	೨೬೨	೨೮೦	ಇತ್ಥಂ ಬುದ್ಧ್ವಾ ಜಿನೇಂದ್ರಸ್ಯ	೨೪೯	೨೬೯
ಆತ್ಮ ಧರ್ಮೀ ಭವತಿ	೨೭೯	೩೦೨	ಇತ್ಥಂ ಬುದ್ಧ್ವಾ ಪರಮ	೮೧	೧೦೯
ಆತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಾತ್ಮಾಯಂ	೨೨೮	೨೫೧	ಇತ್ಥಂಬುದ್ಧೋಪದೇಶಂ	೬೧	೮೧
ಆತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಿ	೧೨೯	೧೭೨	ಇತ್ಥಂ ಮುಕ್ತಾ	೨೦೩	೨೩೨
ಆತ್ಮ ನಿತ್ಯಂ ತಪಸಿ	೨೧೨	೨೩೬	ಇದಮಿದಮಘಸೇನಾ-	೨೧೦	೨೩೪
ಆತ್ಮಾನಂ ಜ್ಞಾನದ್ವಗ್‌ರೂಪಂ	೨೮೭	೩೧೬	ಇದಂ ಧ್ಯಾನಮಿದಂ ಧ್ಯೇಯ-	೧೯೩	೨೨೨
ಆತ್ಮ ಭಿನ್ನೋ ಭವತಿ	೧೬೨	೨೦೨	ಇಹ ಗಮನನಿಮಿತ್ತಂ	೪೬	೫೮
ಆತ್ಮಾರಾಧನಯಾ ಹೀನಃ	೨೯೯	೩೨೯	ಈ		
ಆತ್ಮವಶ್ಯಂ ಸಹಜ-	೨೫೬	೨೭೩	ಈಹಾಪೂರ್ವಂ ವಚನ-	೨೮೯	೩೧೯
ಆತ್ಮ ಸ್ಪಷ್ಟಃ	೧೫೫	೧೯೭	ಉ		
ಆತ್ಮ ಹ್ಯಾತ್ಮಾನಮಾ-	೧೫೪	೧೯೭	ಉದ್ಧೂತಕರ್ಮಸಂದೋಹಾನ್	೨೨೧	೨೪೭
ಆತ್ಮ ಹ್ಯಾತ್ಮಾನಮಾ-	೨೨೭	೨೫೦	ಏ		
ಆದ್ಯಂತಮುಕ್ತಮನಘಂ	೬೮	೮೫	ಏಕ ಏವ ಸದಾ ಧನ್ಯೋ	೨೫೪	೨೭೦
ಆಲೋಚನಾ ಭೇದ-	೧೫೩	೧೯೫	ಏಕೋ ದೇವ ಸ್ತ್ರೀಭುವನ-	೨೯೦	೩೧೯
ಆಲೋಚನಾ ಸತತ-	೧೭೨	೨೦೬	ಏಕೋ ದೇವಃ=ಸ ಜಯತಿ	೨೭೫	೨೯೬
ಆಲೋಚ್ಯಾಲೋಚ್ಯ	೧೫೨	೧೯೪	ಏಕೋ ಭಾವಃ=ಸ ಜಯತಿ	೧೬೦	೨೦೦
ಆಸಂಸಾರಾದಖಿಲ-	೧೬೧	೨೦೧	ಏಕೋ ಯಾತಿ ಪ್ರಬಲ	೧೩೭	೧೮೧
ಇ			ಕ		
ಇತಿ ಜಿನಮಾರ್ಗಾಂಭೋಧೇ	೫೧	೬೫	ಕಶ್ಚಿನ್ಮುನಿಃ ಸತತ	೨೬೦	೨೭೮
ಇತಿ ಜಿನಪತಿಮಾರ್ಗಾದ್	೪೩	೫೬	ಕಷಾಯಕಲಿರಂಜಿತಂ	೧೧೭	೧೫೩
ಇತಿ ಜಿನಪತಿಮಾರ್ಗ-	೧೬	೨೧	ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗೋ ಭವತಿ	೧೯೫	೨೨೪
ಇತಿ ಜಿನಶಾಸನಸಿದ್ಧಂ	೨೧೪	೨೩೯	ಕಾಂಕ್ಷಂತ್ಯದ್ವೈತಮನೈಪಿ	೨೦೬	೨೩೩
ಇತಿ ನಿಗದಿತಭೇದ-	೧೮	೨೭	ಕೇಚಿದದ್ವೈತ ಮಾರ್ಗಸ್ತಾಃ	೨೦೫	೨೩೩
ಇತಿ ಪರಗುಣಪರ್ಯಾ-	೨೫	೩೨	ಕೋ ನಾಮ ವಕ್ತೃ ವಿದ್ವಾನ್	೧೩೨	೧೭೩
ಇತಿ ಲಲಿತಪದಾನಾ-	೫೩	೬೭	ಕೋಪಿ ಕ್ಷಾಪಿ ಮುನಿರ್ಬಭೂವ	೨೪೧	೨೬೩
ಇತಿ ವಿಪರೀತವಿಮುಕ್ತಂ	೧೦	೮	ಕ್ಷಚಿದ್ವಜತಿ ಕಾಮಿನಿ-	೯	೬
ಇತಿ ವಿರಚಿತಮುಚ್ಚೈ-	೫೦	೬೩	ಕ್ಷಚಿಲ್ಲಸತಿ ನಿರ್ಮಲಂ	೧೩೬	೧೭೯
ಇತಿ ವಿವಿಧವಿಕಲ್ಪೇ	೩೮	೪೮	ಕ್ಷಚಿಲ್ಲಸತಿ ಸುದ್ಗುಣಃ	೨೬	೩೩
ಇತಿ ಸತಿ ಮುನಿನಾಥ-	೧೧೦	೧೪೪	ಕ್ಷಮಯಾ ಕ್ರೋಧಕಷಾಯಂ	೧೮೨	೨೧೪
ಇತ್ಥಂ ನಿಜಜ್ಞೇನ	೬೭	೮೫	ಗ		

ಕಲಶಕಾವ್ಯಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮ ಸೂಚಿ					
	ಶ್ಲೋಕ	ಪುಟ		ಶ್ಲೋಕ	ಪುಟ
ಗಲನಾದಣುರಿತ್ಯುಕ್ತಃ	೩೭	೪೫	ಜಾನಾತಿಯೋಕಮಖಿಲಂ	೨೮೫	೩೧೨
ಗುಣಧರಗಣಧರರಚಿತಂ	೫	೩	ಜಿತರತಿಪತಿಚಾಪಃ	೯೮	೧೨೭
ಗುಪ್ತಿಭವಿಷ್ಯತಿ ಸದಾ	೯೧	೧೨೦	ಜಿನಪ್ರಭುಮುಖಾರವಿಂದ-	೧೫೦	೧೯೦
ಘ			ಜಿನೇಂದ್ರೋ ಮುಕ್ತಿಕಾಮಿನ್ಯಾಃ	೨೭೬	೨೯೬
ಘೋರಸಂಸೃತಿ-	೧೪೪	೧೮೯	ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಃಪ್ರಹತ-	೬೯	೮೭
ಚ			ಜ್ಞಾನಂ ತಾವತ್ ಸಹಜ-	೨೭೭	೨೯೯
ಚಿತ್ತತಙ್ಗಾವನಾಸಕ್ತ	೧೩೯	೧೮೪	ಜ್ಞಾನಂ ತಾವದ್ವವತಿ	೨೮೬	೩೧೪
ಜ			ತ		
ಜಗದಿದಮಜಗಚ್ಚ	೧೪	೧೭	ತತ್ತ್ವೇಷು ಜೈನಮುನಿನಾಥ-	೨೩೦	೨೫೪
ಜಯತಿ ಜಗತಿ ವೀರಃ	೮	೫	ತಪಸ್ಯಾ ಲೋಕೇಷ್ಟಿನ್ನಿ-	೨೪೨	೨೬೩
ಜಯತಿ ನಿಯಮಸಾರ-	೩೦೫	೩೩೬	ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ವಾಚಿಂ	೯೨	೧೨೨
ಜಯತಿ ಪರಮತತ್ತ್ವಂ	೬೩	೮೩	ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ವಿಭಾವಮಖಿಲಂ	೧೫೯	೧೯೯
ಜಯತಿ ವಿದಿತಗಾತ್ರಃ	೯೬	೧೨೭	ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ವಿಭಾವಮಖಿಲಂ	೧೨೨	೧೬೦
ಜಯತಿ ವಿದಿತಮೋಕ್ಷಃ	೯೯	೧೨೮	ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಸರ್ವಂ ಸುಕೃತ-	೨೧೫	೨೪೦
ಜಯತಿ ಶಾಂತ	೧೭೮	೨೦೮	ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಸಂಗಂ ಜನನ-	೨೬೯	೨೮೮
ಜಯತಿ ಸತತಂ	೧೪೨	೧೮೨	ತ್ಯಜತು ಭವಭೀರು-	೮೦	೧೦೮
ಜಯತಿ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ	೧೨೮	೧೭೦	ತ್ಯಜತು ಸುರಲೋಕಾದಿ-	೨೪೫	೨೬೫
ಜಯತಿ ಸಮತಾ ನಿತ್ಯಂ	೧೪೧	೧೮೬	ತ್ಯಜಾಮೈತತ್ಸರ್ವಂ	೨೧೮	೨೪೨
ಜಯತಿ ಸಮಯಸಾರಃ	೫೪	೭೮	ತ್ರಸಹತಿಪರಿಣಾಮ-	೭೬	೧೦೨
ಜಯತಿ ಸಮಿತಿರೇಷಾ	೮೨	೧೧೦	ತ್ರಸಹತಿಪರಿಮುಕ್ತಂ-	೨೦೪	೨೩೩
ಜಯತಿ ಸಹಜತತ್ತ್ವಂ	೧೪೮	೧೯೦	ತ್ರಿಯೋಕಶಿಖರಾದೂರ್ಧ್ವಂ	೩೦೪	೩೩೫
ಜಯತಿ ಸಹಜತೇಜಃ-	೧೯೬	೨೨೪	ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಾಗ್ರನಿಕೇತನಾನ್	೨೨೫	೨೪೮
ಜಯತಿ ಸಹಜತೇಜಃ-	೧೭೦	೨೦೪	ತ್ವಯಿ ಸತಿ ಪರಮಾತ್ಮ-	೧	೧
ಜಯತಿ ಸಹಜತೇಜೋ-	೨೫೨	೨೭೦	ದ		
ಜಯತಿ ಸಹಜಬೋಧ-	೭೫	೧೦೦	ದುರಘವನಕುತಾರಃ	೬೨	೮೩
ಜಯತಿ ಸಹಜಂ ತತ್ತ್ವಂ	೧೭೬	೨೦೭	ದೃಗ್ಜ್ಞಪ್ತಿವೃತ್ಯಾತ್ಮಕ-	೨೩	೩೦
ಜಯತ್ಯನಘಚಿನ್ಮಯಂ	೧೫೬	೧೯೨	ದೇವೇಂದ್ರಾಸನಕಂಪಕಾರಣ-	೨೯೨	೩೨೧
ಜಯತ್ಯನಘಮಾತ್ಮ-	೨೧೧	೨೩೫	ದೇವವ್ರೂಹಮಹೀಜರಾಜಿ-	೩೦೬	೩೩೮
ಜಯತ್ಯಯಮುದಾರಧೀಃ	೨೪೭	೨೬೯	ಧ		
ಜಾನನ್ ಸರ್ವಂ ಭುವನ-	೨೮೮	೩೧೭			

ಕಲಶಕಾವ್ಯಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮ ಸೂಚಿ

	ಶ್ಲೋಕ	ಪುಟ		ಶ್ಲೋಕ	ಪುಟ
ಧ್ಯಾನಾವಲೀಮಪಿ ನ	೧೧೯	೧೫೬	ಪ್ರತೀತಿಗೋಚರಾಃ ಸರ್ವೇ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಭವತಿ	೪೯	೬೨
ನಮಾಮಿ ನಿತ್ಯಂ	೧೮೮	೨೧೭	ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಾದ್ಭವತಿ	೧೪೫	೧೮೯
ನಮೋಽಸ್ಮು ತೇ	೧೦೮	೧೩೭	ಪ್ರದ್ವಸ್ತಪಂಚಬಾಣಸ್ಯ	೨೪೮	೨೬೯
ನ ಹ್ಯಸ್ಯಾಕಂ	೭೪	೯೬	ಪ್ರಣಿಷ್ಠದುರಿತೋತ್ತರಂ	೧೫೧	೧೯೧
ನ ಹ್ಯೇತಸ್ಮಿನ್	೨೯೧	೩೨೦	ಪ್ರಪದ್ಯೇಹಂ ಸದಾಶುದ್ಧ-	೧೬೬	೨೦೩
ನಾನಾನೂನನರಾಧಿನಾಥ-	೨೯	೩೮	ಪ್ರಾಗೇವ ಶುದ್ಧತಾ ಯೇಷಾಂ	೭೧	೯೧
ನಾಭೇಯಾದಿ ಜಿನೇಶ್ವರಾನ್	೨೩೧	೨೫೫	ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮುಕ್ತ-	೧೮೧	೨೧೧
ನಿಜಾತ್ಮಗುಣಸಂಪದಂ	೧೯೮	೨೨೪	ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ನ ಪುನ-	೧೮೯	೨೧೯
ನಿತ್ಯಶುದ್ಧಚಿದಾನಂದ	೫೬	೭೩	ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಭವತಿ	೧೮೦	೨೧೦
ನಿಯತಮಿಹ ಜನಾನಾಂ	೮೩	೧೧೦	ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಹ್ಯತ್ತಮಾನಾ	೧೮೫	೨೧೭
ನಿದ್ವಂದಂ ನಿರುಪದ್ರವ್ಯಂ	೧೩೧	೧೭೩	ಪ್ರೀತ್ಯಪ್ರೀತಿವಿಮುಕ್ತ-	೫೫	೭೧
ನಿರ್ಮುಕ್ತಸಂಗನಿಕರಂ	೧೫೮	೧೯೮	ಪ್ರೇಕ್ಷಾವದ್ಧಿಃ ಸಹಜ-	೧೩೩	೧೭೪
ನಿಯಾಪಕಾಚಾರ್ಯ-	೧೨೫	೧೬೫	ಬ		
ನಿರ್ವಾಣಸ್ಥೇ ಪ್ರಹತದುರಿತ-	೩೦೧	೩೩೨	ಬಂಧಚ್ಛೇದಾದತುಲ-	೨೯೪	೩೨೩
ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪೇಸಮಾಧೌ	೨೦೧	೨೨೮	ಬಂಧಚ್ಛೇದಾದ್ಭವತಿ	೩೦೨	೩೩೩
ನಿರ್ವೃತೇಂದ್ರಿಯಲೌಲ್ಯಾನಾಂ	೨೩೫	೨೫೬	ಬಹಿರಾತ್ಮಾಂತರಾತ್ಮೇತಿ	೨೬೧	೨೭೯
ನಿಶ್ಚಯರೂಪಾಂ ಸಮಿತಿಂ	೮೪	೧೧೦	ಭ		
ನಿಃಶೇಷದೋಷದೂರಂ	೨೨೩	೨೪೮	ಭವತಿ ತನುವಿಭೂತಿಃ	೭೯	೧೦೬
ನೀತ್ಯಾಸ್ತಾನ್	೧೦೨	೧೩೦	ಭವಭಯಭೇದಿನಿ ಭಗವತಿ	೧೨	೧೧
ಪ			ಭವಭವಸುಖದುಃಖಂ	೨೯೮	೩೨೮
ಪದಾರ್ಥರತ್ನಾಭರಣಂ	೫೨	೬೬	ಭವಭವಸುಖಮಲ್ಲಂ	೧೯೭	೨೨೪
ಪದ್ಮಪ್ರಭಾಭಿಧಾನೋ-	೩೦೯	೩೪೧	ಭವಭೋಗಪರಾಜುಖಿ	೬೫	೮೪
ಪರಪರಿಣತಿದೂರೇ	೪೨	೫೫	ಭವಸಂಭವವಿಷಭೂರುಹ-	೧೯೯	೨೨೫
ಪರಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನುಷ್ಠಾನ-	೮೫	೧೧೨	ಭವಿನಾಂ ಭವಸುಖವಿಮುಖಂ	೧೦೬	೧೩೪
ಪರಿಗ್ರಹಾಗ್ರಹಂ ಮುಕ್ತಾ	೧೯	೨೭	ಭವಿನಿ ಭವಗುಣಾಃ ಸ್ಯುಃ	೩೫	೪೦
ಪಶ್ಯತ್ಯಾತ್ಮಾಸಹಜ	೨೮೨	೩೦೭	ಭವ್ಯಃ ಸಮಸ್ತ-	೧೦೯	೧೪೨
ಪಂಚಸಂಸಾರನಿರ್ಮುಕ್ತಾನ್	೨೯೫	೩೨೩	ಭಾವಕರ್ಮನಿರೋಧೇನ	೩೧	೩೯
ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಷಡ್ವ್ಯ-	೭	೩	ಭಾವಾಃ ಪಂಚ ಭವಂತಿ	೨೯೭	೩೨೭
ಪುದ್ಗಲೋಽಚೇತನೋ ಜೀವ	೪೪	೫೬	ಭಾವಿಕಾಲಭವ-	೧೪೩	೧೮೯

ಕಲಶಕಾವ್ಯಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮ ಸೂಚಿ					
	ಶ್ಲೋಕ	ಪುಟ		ಶ್ಲೋಕ	ಪುಟ
ಭೀತಿಯ ವಿಹಾಯ ಪಶುಭಿ-	೨೬೬	೨೮೪	ಯೋ ಲೋಕಾಗ್ರನಿವಾಸಿನೋ	೨೨೪	೨೪೮
ಭುಕ್ತಾ ಭಕ್ತಂ	೮೬	೧೧೫	ಯೋಗೀ ಕಶ್ಚಿತ್ ಹಿತ-	೨೩೯	೨೬೧
ಭೇದವಾದಾಃ ಕದಾಚಿತ್ಸ್ಯ-	೧೯೪	೨೨೨	ಯೋಗೀ ನಿತ್ಯಂ ಸಹಜ-	೨೫೮	೨೭೫
ಭೇದಾಭಾವೇ ಸತೀಯಂ	೨೨೯	೨೫೨	ಯೋ ನೈವಪಶ್ಯತಿ ಜಗತ್ತಯು-	೨೮೪	೩೧೦
ಮು			ರ		
ಮತ್ಸ್ಯಾಂತಂ ಮಯಿ	೧೩೦	೧೭೩	ರತ್ನಯಮಯಾನ್ ಶುದ್ಧಾನ್	೧೦೫	೧೩೩
ಮದನನಗಸುರೇಶಃ	೧೦೦	೧೨೮	ರಾಗದ್ವೇಷಪರಂಪರಾಪರಿಣತಂ	೨೩೪	೨೫೬
ಮಮ ಸಹಜಸುದೃಷ್ಟೌ	೧೩೫	೧೭೮	ರಾಗದ್ವೇಷಾ ವಿಕೃತಿಮಿಹ	೨೧೩	೨೩೭
ಮಹಾನಂದಾನಂದೋ	೧೪೬	೧೮೯	ಲ		
ಮುಕ್ತಃ ಕದಾಪಿ	೧೬೫	೨೦೩	ಲಲಿತಲಲಿತಂ	೧೫	೧೯
ಮುಕ್ಯಂಗನಾಲಿ-	೧೪೦	೧೮೫	ಲೋಕಾಲೋಕನಿಕೇತನಂ	೩೦೭	೩೩೮
ಮುಕ್ತಾ ಕಾಯವಿಕಾರಂ	೯೩	೧೨೩	ವ		
ಮುಕ್ತಾ ಜಲ್ಪಂ	೨೫೯	೨೭೭	ವಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಂ	೭೭	೧೦೪
ಮುಕ್ತಾ ನಾಚಾರಮುಚ್ಚ-	೧೧೪	೧೪೯	ವಚನರಚನಾಂ ತ್ಯಕ್ತಾ	೧೯೧	೨೨೨
ಮುಕ್ತಾ ಭವ್ಯೋವಚನರಚನಾಂ	೨೬೩	೨೮೧	ವರ್ತನಾಹೇತುರೇಷಃಸ್ಯಾತ್	೪೮	೬೨
ಮುಕ್ತಾ ಮೋಹಂ ಕನಕ-	೨೭೧	೨೮೯	ವರ್ತೇತೇ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟೀ	೨೭೩	೨೯೫
ಮೋಕ್ಷೇಮೋಕ್ಷೇಜಯತಿ	೨೧	೨೮	ವಾಚಂ ವಾಚಂಯಮೀಂದ್ರಾಣಾ	೨	೨
ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯೋ ಭವತಿ	೧೧	೯	ವಿಕಲ್ಪೋ ಜೀವಾನಾಂ	೨೬೭	೨೮೬
ಯು			ವಿಕಲ್ಪೋಪನ್ಯಾಸೈ-	೨೦೮	೨೩೪
ಯದ್ಯೇವಂ ಚರಣಂ ನಿಜಾತ್ಮ	೨೫೫	೨೭೨	ವಿಜಿತಜನ್ಯ-	೧೭೯	೨೦೮
ಯಸ್ಮಿನ್ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನುಪಮ-	೩೦೦	೩೩೦	ವಿಷಯಸುಖವಿರಕ್ತಾಃ	೧೧೫	೧೫೧
ಯಸ್ಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮೇವ	೧೨೬	೧೬೫	ವೃಷಭಾದಿವೀರಪಶ್ಚಿಮ-	೨೩೨	೨೫೫
ಯಃ ಕರ್ಮಶರ್ಮನಿಕರಂ	೩೩	೩೯	ವ್ಯವಹರಣನಯೇನ	೧೦೧	೧೨೯
ಯಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಜ್ಞಾನ-	೧೮೩	೨೧೫	ವ್ಯವಹರಣನಯೇನ	೨೮೦	೩೦೪
ಯಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೈವಿಚಲ	೧೯೦	೨೨೦	ವ್ಯವಹಾರನಯನಸ್ಯೇತ್ಥಂ	೨೨೨	೨೪೭
ಯಃ ಸರ್ವಕರ್ಮವಿಷಭೂ-	೫೭	೭೩	ಶ		
ಯಾವಚ್ಚಿಂತಾಪಿ ಜಂತೂನಾಂ	೨೪೬	೨೬೭	ಶತಮಖಶತಪೂಜ್ಯಃ	೧೩	೧೪
ಯಾವತ್ಸದಾ ಗತಿಪಥೇ	೩೧೧	೩೪೨	ಶಲ್ಯತ್ರಯಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ	೧೧೬	೧೫೩
ಯೇ ಮರ್ತ್ಯದೈವನಿಕುರಂಭ-	೨೨೬	೨೪೮	ಶಸ್ತಾಶಸ್ತಮನೋ-	೯೪	೧೨೪

ಕಲಶಕಾವ್ಯಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮ ಸೂಚಿ					
	ಶ್ಲೋಕ	ಪುಟ		ಶ್ಲೋಕ	ಪುಟ
ಶಸ್ತಾಶಸ್ತಾಸಮಸ್ತ	೨೦	೨೭	ಸಮ್ಯಗ್ಚಕ್ಷುಷ್ಯಜತಿ	೧೨೭	೧೬೯
ಶೀಲಮಪವರ್ಗಯೋಷಿದ-	೧೦೭	೧೩೬	ಸಮ್ಯಗ್ಚರ್ತೀ ತ್ರಿಭುವನಗುರು	೨೮೩	೩೦೯
ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಪ್ರದೀಪೋಽಯಂ	೧೨೪	೧೬೪	ಸರ್ವಜ್ಞ ವಿತರಾಗಸ್ಯ	೨೫೩	೨೭೦
ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನೇ ಪರಿಣತಮತಿಃ	೨೧೯	೨೪೪	ಸಹಜಜ್ಞಾನಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ-	೨೨	೨೮
ಶುದ್ಧನಿಶ್ಚಯನಯೇನ	೭೩	೯೪	ಸಹಜಪರಮಂ ತತ್ತ್ವಂ	೧೭೭	೨೦೭
ಶುದ್ಧಂ ತತ್ತ್ವಂ	೧೭೩	೨೦೬	ಸಂಜ್ಞಾನಭಾವಪರಿಮುಕ್ತ-	೩೨	೩೯
ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ ನಿಜಸುಖ-	೧೫೭	೧೯೮	ಸಂಸಾರಘೋರ-	೧೬೪	೨೦೨
ಶುದ್ಧಾಶುದ್ಧವಿಕಲ್ಪನಾ	೭೨	೯೨	ಸಾನಂದಂ ತತ್ತ್ವಮಜ್ಞ	೧೭೪	೨೦೬
ಷ			ಸಿದ್ಧಾಂತೋದ್ವಿಧಿಧವಂ	೩	೨
ಷಟ್ಕಾಯ ಕ್ರಮಯುಕ್ತಾನಾಂ	೨೯೩	೩೨೩	ಸುಕವಿಜನಪಯೋಜಾ-	೩೦೮	೩೪೧
ಸ			ಸುಕೃತಮಪಿಸಮಸ್ತಂ	೫೯	೭೭
ಸಕಲಕರಣಗ್ರಾಮಾ-	೧೦೪	೧೩೨	ಸುಖಂ ದುಃಖಂ ಯೋನೌ	೨೦೯	೨೩೪
ಸದ್ಬೋಧಪೋತಮಧಿರುಹ್ಯ	೨೭೪	೨೯೬	ಸ್ಮದ್ಭೈಷ್ಠೈಃ ಷಟ್ಪ್ರಕಾರೈಃ	೩೯	೫೦
ಸದ್ಬೋಧಮಂಡನಮಿದಂ	೧೨೦	೧೫೬	ಸ್ಮರಕರಿಮೃಗರಾಜಃ	೯೭	೧೨೭
ಸಮಯನಿಮಿಷಕಾಷ್ಠಾ	೪೭	೬೦	ಸ್ವತಃ ಸಿದ್ಧಂ ಜ್ಞಾನಂ	೨೧೬	೨೪೦
ಸಮಯಸಾರ-	೬೬	೮೪	ಸ್ವರ್ಗೇ ವಾಸ್ತವ್ಯನುಜ-	೨೮	೩೭
ಸಮಾಧಿನಾ	೨೦೦	೨೨೭	ಸ್ವಪಶಯೋಗಿ-	೨೫೦	೨೬೯
ಸಮಿತಿರಿಹಯತೀನಾಂ	೮೮	೧೧೮	ಸ್ವಪಶಸ್ಯ ಮುನೀಂದ್ರಸ್ಯ	೨೫೭	೨೭೪
ಸಮಿತಿಷು ಸಮಿತೀಯಂ	೮೭	೧೧೬	ಸ್ವಸ್ವರೂಪಸ್ಥಿತಾನ್	೧೦೩	೧೩೦
ಸಮಿತಿಸಮಿತಿಂ	೮೯	೧೧೮	ಸ್ವಾತ್ಮಾರಾಧನಯಾ ಪುರಾಣ-	೨೭೦	೨೮೯
ಸಮಿತಿಸಂಹತಿತಃ	೯೦	೧೧೮	ಹ		
ಸಮ್ಯಕ್ಚಕ್ಷುಷ್ಯಿನ್	೨೨೦	೨೪೬	ಹಿತ್ವಾ ಭೀತಿಂ ಪಶುಜನಕೃತಾ	೨೬೫	೨೮೪

ಉದ್ಭೂತ ಗಾಥಾ ಶ್ಲೋಕಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮ ಸೂಚಿ			
	ಪುಟ		ಪುಟ
ಅ		ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ದೃಕ್ಸೌಖ್ಯ-	೧೨೦
ಅನವರತಮನಂತ್ಯೆ-	೧೪೭	ಗ	
ಅನ್ಯೂನಮನತಿರಿಕ್ತಂ	೧೮	ಗಿರಿಗಹನಗುಹಾ-	೨೩೦
ಅಭಿಮತಫಲಸಿದ್ಧೇ-	೧೩	ಚ	
ಅಲಮಲಮತಿಜಲ್ಮೈ-	೧೪೫	ಚಕ್ರಂ ವಿಹಾಯ ನಿಜ	೨೧೩
ಅಸ್ತಿನನಾದಿನಿ	೪೮	ಚಿಚ್ಚಕ್ವಿವ್ಯಾಪ್ತ-	೮೦
ಅಹಿಂಸಾಭೂತಾನಾಂ	೧೦೨	ಚಿತ್ತಸ್ಥಮಪ್ಯನವ-	೨೧೨
ಆ		ಜ	
ಆಚಾರಶ್ಚ ತದೇವೈಕಂ	೧೭೮	ಜಘನ್ಯಮಧ್ಯಮೋತ್ಕೃಷ್ಟ-	೨೭೫
ಆತ್ಮಕಾರ್ಯಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ	೨೬೭	ಜಯತಿವಿಜಿತದೋಷೋ-	೩೦೪
ಆತ್ಮಪ್ರಯತ್ನಸಾಪೇಕ್ಷಾ	೨೫೧	ಜಸ್ಸ ಅಣೇಸಣಮಪ್ಪಾ	೧೧೪
ಆತ್ಮಾ ಧರ್ಮಃ	೨೫೯	ಜಂ ಪೇಚ್ಚದೋ ಅಮುತ್ತಂ	೩೦೯
ಆತ್ಮಾ ಭಿನ್ನ	೮೯	ಜಾನನ್ನಪ್ಯೇಷ ವಿಶ್ವಂ	೨೯೮
ಆರೋಚ್ಯ ಸರ್ವಮೇನಃ	೧೯೪	ಜ್ವರಜನನಜರಾಣಾಂ	೩೩೦
ಆಸಂಸಾರಾತ್ಮತಿಪದ	೩೨೬	ಜ್ಞಾನಸ್ವಭಾವಃ ಸ್ಯಾದಾತ್ಮಾ	೩೧೪
ಇ		ಜ್ಞಾನಾದ್ಭಿನ್ನೋನ ನಾಭಿನ್ನೋ	೩೦೦
ಇತ್ಯಚ್ಛೇದಾತ್ಪರಪರಿಣತೇಃ	೮೬	ತ	
ಇತ್ಯೇವಂ ಚರಣಂ	೧೫೧	ತಾಣಿಣಿಸೇಜ್ಜವಿಹಾರಾ	೩೨೧
ಉ		ಣ	
ಉತ್ಸೃಜ್ಯ ಕಾಯಕರ್ಮಾಣಿ	೧೨೫	ಣ ವಿ ಪರಿಣಮದಿ ಣ	೩೧೭
ಉಭಯನಯವಿರೋಧ	೪೨	ಣಾಣಂ ಅತ್ಥಂತಗಯಂ	೨೯೫
ಏ		ಣಾಣಂ ಅವ್ವಿದಿರಿತ್ತಂ	೩೧೫
ಏಕಸ್ತ ಮ್ನಾವಿಶಸಿ	೧೮೦	ಣಿದ್ಧತ್ತಣೇಣ ದುಗುಣೋ	೫೦
ಏಯರಸವಣ್ಣಗಂಧಂ	೫೩	ಣಿದ್ಧಾ ವಾ ಲುಕ್ಪಾ ವಾ	೫೦
ಏವಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಬಹಿರ್ವಾಚಂ	೧೨೧	ಣೋಕಮ್ಪ ಕಮ್ಪ ಹಾರೋ	೧೧೪
ಕ		ತ	
ಕಾಲಾಭಾವೇ ನ ಭಾವಾನಾಂ	೬೨	ತದೇಕಂ ಪರಮಂ ಜ್ಞಾನಂ	೧೭೮
ಕಾತ್ಯೈವ ಸ್ವಪಯಂತಿ	೧೬	ತೇಜೋ ದಿಟ್ಟೇ ಣಾಣಂ	೧೬
ಕುಸೂಲಗರ್ಭ-	೧೩೬	ದರ್ಶನಂ ನಿಶ್ಚಯಃ ಪುಂಸಿ	೯೯

ಉದ್ಭೂತ ಗಾಢಾ ಶ್ಲೋಕಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮ ಸೂಚಿ			
	ಪುಟ		ಪುಟ
ದಂಸಣಪುಷ್ಪಂ ಕಾಣಂ	೨೯೫	ಯ	
ದ್ರವ್ಯಾನುಸಾರಿ ಚರಣಂ	೧೮೪	ಯ ಯಥಾವದ್ವಸ್ತುನಿರ್ಣೇತಿಃ	೨೯೨
ನ		ಯತ್ರ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಮೇವ	೧೬೨
ನಮಸ್ಯಂ ಚ ತದೇವೈಕಂ	೧೭೮	ಯದಗ್ರಾಹ್ಯಂ ನ ಗೃಹ್ಯಾತಿ	೧೭೨
ನ ಹಿ ವಿದಧತಿ	೭೩	ಯದಿ ಚಲತಿ ಕಥಂಚಿ-	೨೭೨
ನಿಷಿದ್ಧೇ ಸರ್ವಸ್ಮಿನ್	೧೭೬	ಯಮನಿಯಮನಿತಾಂತಃ	೧೧೪
ನಿಷ್ಕಿಯಂ ಕರಣಾತೀತಂ	೧೫೬	ಲ	
ಪ		ಲೋಯಾಯಾಸಪದೇಸೇ	೬೧
ಪಡಿಕಮಣಂ ಪಡಿಸರಣಂ	೧೬೨	ವ	
ಪರಿಯಟ್ಟಣಂ ಚ ವಾಯಣ	೨೮೧	ವನಚರಭಯಾದ್ಭಾವನ್	೨೧೩
ಪಂಚಾಚಾರಪರಾನ್ನಕಿಂಚನ-	೧೩೧	ವಸುಧಾಂತ್ಯಚಿತುಃಸ್ವರ್ಷು	೫೩
ಪುಥವೀ ಜಲಂ ಚ ಛಾಯಾ	೪೮	ವ್ಯವಹರಣನಯಃ ಸ್ಯಾ-	೯೩
ಪ್ರತ್ಯಾಖಾಯ ಭವಿಷ್ಯ	೧೬೮	ಸ	
ಬ		ಸಕಲಮಪಿ ವಿಹಾಯಾ-	೮೦
ಬಂಧಚ್ಛೇದಾತ್ಕಲಯದತುಲಂ	೨೯೩	ಸಮಟ ಣಿಮಿಸೋ ಕಟಾ	೫೯
ಬಹಿರಾತ್ಮಾಂತರಾತ್ಮೇತಿ	೨೭೫	ಸಮಟ ದು ಅಪ್ಪದೇಸೋ	೬೧
ಭ		ಸಮಧಿಗತಸಮಸ್ತಾಃ	೧೧೨
ಭಾವಯಾಮಿ ಭವಾವರ್ತೇ	೧೫೮	ಸವ್ವೇ ಭಾವೇ ಜಮ್ಹಾ	೧೬೮
ಭೇದವಿಚ್ಛಾನತಃ ಸಿದ್ಧಾಃ	೧೪೩	ಸಂಸಿದ್ಧಿರಾಧಸಿದ್ಧಂ	೧೪೭
ಭೇಯಂ ಮಾಯಾಮಹಾಗರ್ತಾ	೨೧೩	ಸಿದ್ಧಾಂತೋಽಯಮುದಾತ್ತ-	೯೫
ಮ		ಸೋ ಧಮೋ ಜತ್ಥ ದಯಾ	೧೩
ಮಜ್ಜಂ ಪರಿಗ್ಗಹೋ ಜದಿ	೧೦೭	ಸ್ಥಿತಿಜನನನಿರೋಧಲಕ್ಷಣಂ	೩೧೨
ಮುಕ್ತಾಲ್ಪಸತ್ತ್-	೧೮೫	ಸ್ಥೂಲಸ್ಥೂಲಾಸ್ತತಃ	೪೮
ಮೋಹವಿಲಾಸವಿಜ್ಯಂಭಿತ-	೧೯೩	ಸ್ವಯಂ ಕರ್ಮಕರೋತ್ಯಾತ್ಮಾ	೧೮೦
		ಸ್ವರನಿಕರವಿಸರ್ಗ	೮೩
		ಸ್ವೇಚ್ಛಾಸಮುಚ್ಛಲದ-	೨೭೭